

VAPENSMEDERNAS GÅRDAR

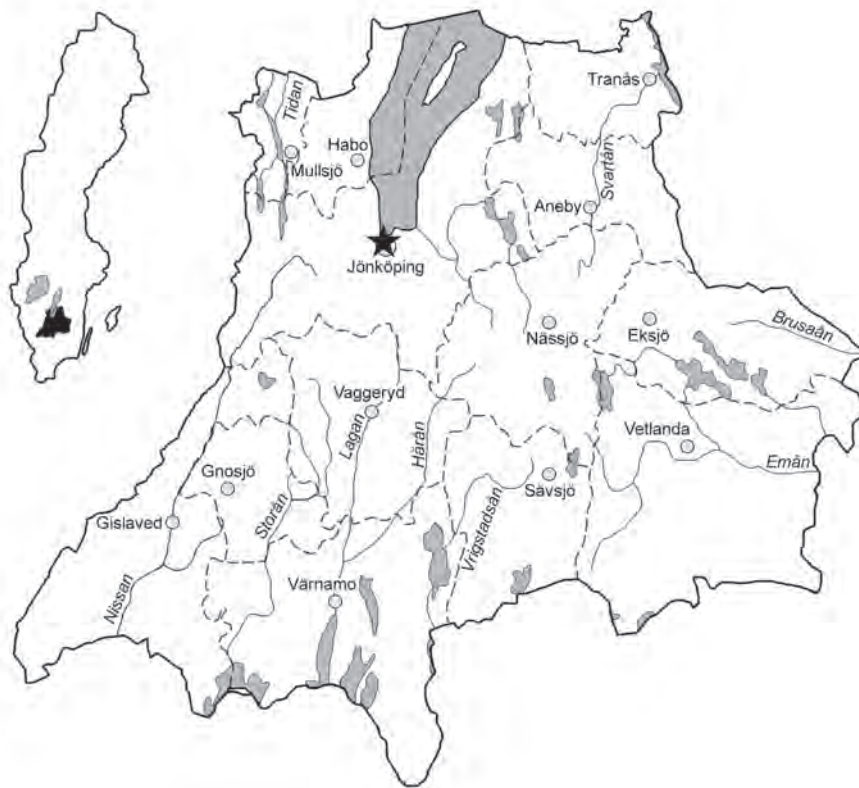
Arkeologiska undersökningar vid Smedjegatan.
Faktorismide, köpenskap och bebyggelse 1620–1950

SUSANNE HALTINER NORDSTRÖM & CLAES PETTERSSON

Vapensmedernas gårdar

Arkeologiska undersökningar vid Smedjegatan. Faktorismide, köpenskap och bebyggelse 1620–1950. Inför nybyggnation (bostäder, P-hus) inom RAÄ 50, kv Apeln 38 m.fl. samt Arkadien 4 & 11, Kristine församling, Jönköpings stad, Jönköpings län.

Rapport: Susanne Haltiner Nordström och Claes Pettersson
Kartor: Ingvar Røjder och Jessica Wennerlund.
Foto Jönköpings läns museum där inte annat anges
Föremålsfoton: Göran Sandstedt, Jönköpings läns museum.
Grafisk layoutmall: Anna Stålhammar
Tryck: TMG Tabergs, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833, nr MS2012/03742 samt dnr i2012/1091.
Primärkarta, Jönköpings kommun nyttjas enligt tillstånd av Jönköpings kommun.

ISSN: 1103-4076

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2014

Innehåll

Inledning.....	5
Tidigare och senare undersökningar.....	13
Målsättning.....	17
Metod.....	27
Analyser.....	38
Sentida störningar och kontaminerade massor.....	49
Förmedling av resultat.....	53
Faktoristadens tillblivelse efter 1612.....	57
Resultat.....	63
Fas 1 - På Munksjöns strand före 1612.....	64
Fas 2 - Uppstart. Kronans insatser 1620–1635.....	65
Fas 3 - Konsolidering. Smedernas tid ca 1635–1735.....	69
Fas 4 - Nyorientering. Hökare och köpmän 1735–1800.....	79
Fas 5 - Andra tider. Trångbodda gårdar 1800–1890.....	85
Fas 6 - Förfall. Saneringens tid 1890–1950.....	88
Bebyggelsen vid Smedjegatan – hus, gårdar och gränder.....	91
Trähusens kvarter som arkeologiskt studieobjekt.....	91
Apelns gårdar – för smeder, hökare och arbetskarlar.....	93
Bebyggelsen – en sammanfattning.....	119
Kvarteret Apeln 2003.....	121
Fyndmaterialet.....	127
Inledning.....	127
Hemmet och hushållets föremål.....	130
Smedjans och verkstadens föremål.....	151
Handel och ekonomi – från vapensmide till köpenskap.....	156
Avfallet.....	160
Verksamheter i kvarteret Apeln.....	163
1600-tal: Smedernas gårdar.....	163
1700-tal: Hökarnas gårdar.....	169
1800-tal: Fattigfolkets gårdar.....	172
1900-tal: Förfallets gårdar.....	177
Sammanfattning – utvecklingen i kvarteret Apeln.....	179
Kvarteret Arkadien 2002.....	181
Att gå vidare – kvarteret Apeln i nya sammanhang.....	189
Administrativa uppgifter.....	195
Referenser.....	197

Bilagor

Bilaga 1a-1b. Anläggningstabell kvarteret Apeln 2004 och Arkadien 2002
Bilaga 2a-2c. Fyndtabell kvarteret Apeln 2003–2004 och Arkadien 2002
Bilaga 3a-3b. Dendrokronologisk analys (Hans Linderson)
Bilaga 4. Fiskbensmaterial från kvarteret Apeln (Annica Cardell)
Bilaga 5a-5b. Plankartor och husplaner
Bilaga 6. Invånare i kvarteret Apeln 1634–1796 (Per Ericsson)
Bilaga 7. Kritpipor från kvarteret Apeln (Arne Åkerhagen)
Bilaga 8. Keramikanalys. Studier av yngre rödgods från kvarteren Apeln och Dromedaren (Ole Stilborg & Emma Grönberg)

FIGUR 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan med undersökningsområdena i kvarteren Arkadien och Apeln markerade med svart. Skala 1:10 000.

Inledning

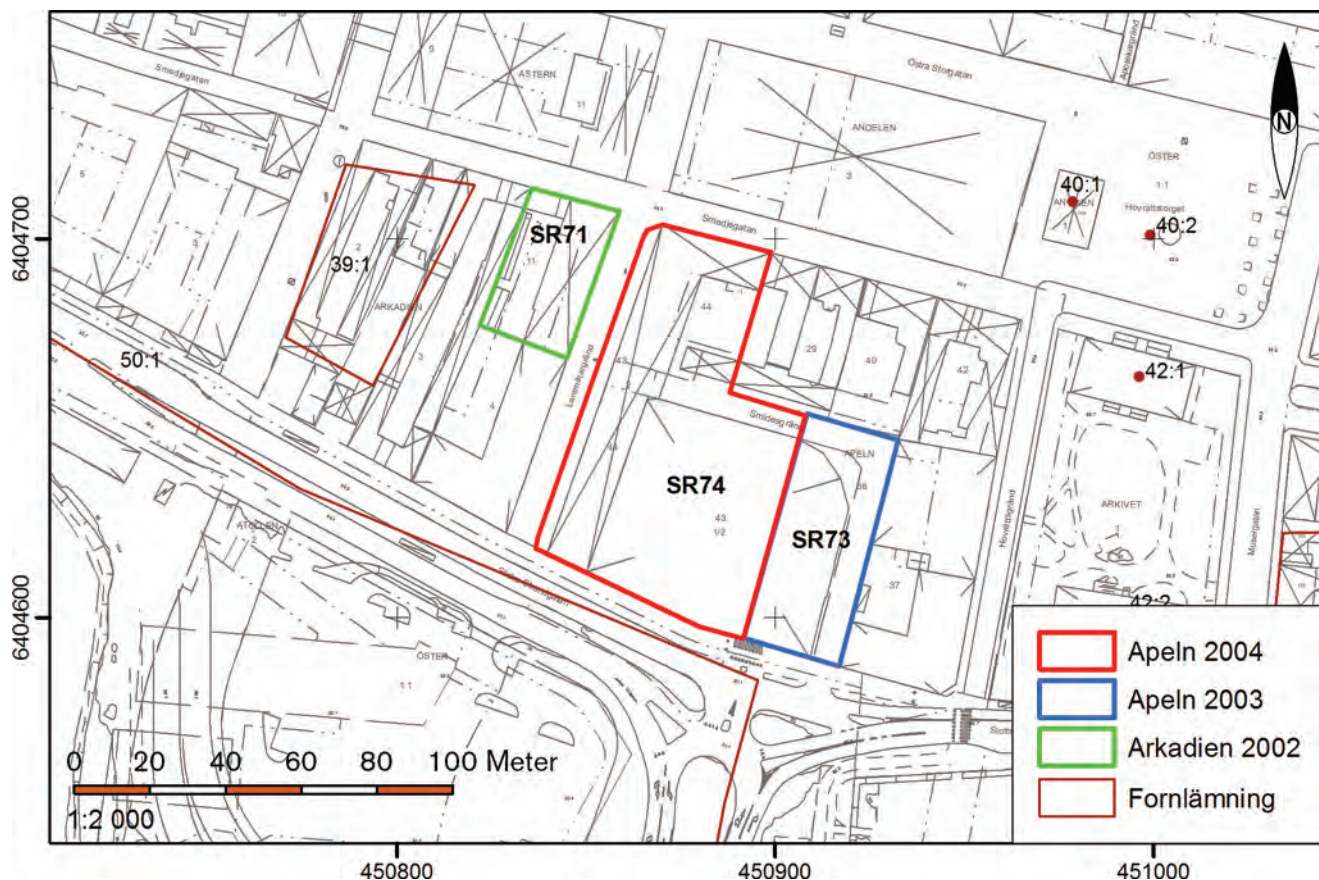
Historik

Under hela senare delen av 1900-talet var den stora öppna ytan i kvarteret Apeln känd för Jönköpingsborna som Domusparkeringen – en rymlig och lättåtkomlig uppställningsplats som kunde utnyttjas av de bilburna kunder som i tidens anda sökte sig till det år 1959 öppnade varuhuset. Men de tomter som togs i anspråk för bilismens behov bar på en lång och växlingsrik historia.

Den inleddes i begynnelsen av stormaktstiden, på 1610-talet då Jönköping som en direkt följd av Kalmarkriget flyttades till ett nytt och som det var tänkt, lättförsvarat läge, se FIGUR 3. De tomter som lades ut invid vad som senare kom att kallas Smedjegatan togs i anspråk av pistolsmeder, knutna till det 1620 grundade Jönköpings fabriki. Ny tomtmark byggdes med myndigheternas hjälp direkt på Munksjöns strand och provisoriska bostäder uppfördes.

Området utvecklades till något av ett centrum för det högt stående vapenhantverk som under drygt ett århundrade kom att karaktärisera Jönköping. Samtliga de fyra gårdar som år 2004 kunde undersökas i sin fulla utsträckning (Södra Torgkvarteret nr 34–37) rymde specialiserade verkstadslokaler, noga anpassade till en produktion som omfattade såväl luntlås-, hjullås som flintlåsvapen. Även harnesk och liknande skyddspannar har tillverkats på platsen. Verksamheten genomgick sina upp- och nedgångsperioder, beroende på hur den svenska utrikespolitiken och krigföringen förlöpte. Genomgående var dock gårdarna välbyggda och funktionella; samtidigt som fyndmaterialet antyder ett visst välstånd. Smedhushållen ägde en väl grundad social ställning i staden som bebodda av gynnade och kunniga hantverkare, knutna till ett kungligt fabriki. Detta förhållande återspeglades också i de lika genomtänkta som städade arbetsplatserna; ett påtagligt bevis för en väl fungerande organisation av produktionen.

Med 1700-talet kom en successiv omställningstid till fredligare förhållanden och civilproduktion, en period när köpenskap blev mer framträdande i kvarteret. Hökare, handelsmän och lägre ämbetsmän förekom nu bland de boende i kvarteret, se FIGUR 5. Med början kring mitten av seklet skedde omfattande nybyggnation i kvarteret Apelns gårdar. Byggnadsbeståndet behövde skiftas ut på grund av slitage, problem med röta och markfukt samt inte minst nya tiders krav. En handelsbod krävde andra utrymmen än en vapensmedja. Detta förhållande illustreras genom den raska utbyggnad som skedde ut i Munksjön där tomtmark skapades för att möta nya behov hos invånarna. Andra hantverk etablerades också i gårdarna, bland annat garverier. Samtidigt förblev metallhantverk, som till exempel småskaligt smide och gelbgjutning, ett viktigt inslag i områdets näringsliv. Den struktur för vissa typer av verksamheter som

FIGUR 2. Utdrag ur primärkartan. Undersökningsområdena markerade. Skala 1:2000.

skapats redan vid grundläggningen kom att kvarleva i någon form, egentligen ända fram till dess att bebyggelsen revs efter 330 år. En annan påtaglig förändring var den förtätning av boendet som inträffade, något som tydligt kan observeras i det skriftliga källmaterialet men som också framträder i de arkeologiska lämningarna. Denna process fortsatte under följande sekel, då prägeln av fattigkvarter blev allt tydligare. Överbefolkning med enkla bostäder insprängda i fastigheternas ekonomilängor och förekomsten av rena bostadshus inne i gårdarna visade på en märkbar deklassering av området. Samtidigt fortsatte utbyggnaden på sjösidan, där utrymme skapades för stora lagerbyggnader och som en nyhet ett stort stall. Antagligen skall detta kopplas till transportnätets allmänna utveckling i regionen, med först Göta Kanal (1832) och därefter järnvägens ankomst till Jönköping (1860). Intressant är också de belägg för ej fullföljda utbyggnader som påträffades i gård 35. Detta sätter fokus på frågan om diskrepansen mellan det som planerats och vad som egentligen genomförts. En påtaglig förändring som kom till stånd var emellertid utläggningen av Södra Strandgatan på 1890-talet. Då fixerades för första gången tomternas sydgräns mot gatumark och en stenkaj.

Med 1900-talet följde planer på stadsförnyelse. Genom tillkomsten av modern stenhushusbebyggelse i de nytillkomna stadsdelarna på Väster framstod trästaden på Öster som alltmer otidsenlig, rent

av som en skamfläck för en välmående industri- och lärdomsstad, tillika residensstad i regionen. På 1920-talet fanns konkreta förslag till en breddning av Smedjegatan, kopplat till uppförandet av fyra våningshus över hela området mellan denna gata och Södra Strandgatan. På grund av depressionen kom bara en enda av dessa hus att uppföras, i det sydöstra hörnet av kvarteret Arkadien, men skadan var redan skedd. Det befintliga byggnadsbeståndet förföll i väntan på den stundande saneringen. I västra delen av kvarteret Apeln inleddes rivningarna redan under 1940-talet, få år efter att personal från Nordiska Museet dokumenterat dessa gårdsmiljöer som man utifrån dåvarande kunskapsläge antog stamma från 1600-talet. Under följande decennier försvann all äldre bebyggelse från tomterna 34 till 37, samt på de södra delarna av tomterna 38–40. Här skapades istället parkeringsplatser för den bilburna konsumtionens behov, liksom viss enklare bebyggelse av högst tillfällig karaktär.

Så såg markutnyttjandet ut fram till strax efter millennieskiftet, då kommunen beslöt att uppföra dels nya bostadshus med affärslokaler längs Smedjegatan och Lantmätargränd, dels ett stort parkeringshus centralt i kvarteret. Detta projekt kom att bli en av de första större insatserna i det ambitiösa program till förnyelse av den gamla stadskärnan som lanserades under namnet *Stadsvision 2000*. I anslutning till detta iordningställdes och bebyggdes också de tomter i grannkvarteret Arkadien som drabbats av en förödande brand vintern 2001, en eldsvåda som ödelade några av stadens mest bevaringsvärda äldre gårdsmiljöer.

FIGUR 3. Heinrich Thomes karta från 1625 över de östra delarna av Jönköping med slottsområdet väster om Hamnkanalen.

FIGUR 4. Översiktsbild över det totala undersökningsområdet. Kvarteret Apeln är den avschaktade ytan i hela mitten av bilden och kvarteret Arkadien den överväxta tomten i det nedre högra hörnet. De gator som syns på bilden är Smedjegatan på den högra sidan och Södra strandgatan i bildens vänstra kant. Foto Leif Gustafsson.

Eftersom en planerad nybyggnation inom kvarteren Apeln och Arkadien direkt berörde fornlämningsområdet Jönköpings äldre stadskärna (RAÄ 50, Ljungarums socken) inledde personal från Jönköpings läns museum år 2002 de ytterst omfattande arkeologiska undersökningar som med avbrott kom att pågå fram till november 2004. Uppdragsgivare var Tekniska Kontoret, Jönköpings kommun som också bekostat arbetet (se FIGUR 4).

Rapportens omfattning

Rapporten omfattar tre olika undersökningar intill varandra, nämligen kvarteret Arkadien 4 och 11 som utfördes 2002 och de två inom kvarteret Apeln 2003 och 2004, se FIGUR 2. Alla tre omfattar både en förundersökning och en slutundersökning. Undersökningsytan i kvarteret Apeln var belägen centralt i 1600-talets stadsområde, ca 75 meter väster om Hovrättstorget och på södra sidan av Smedjegatan. Dess södra begränsning har alltsedan grundläggningen på 1620-talet fram till dess att Södra Strandgatan tillkom vid 1800-talets slut utgjorts av Munksjöns (tidigare även kallad Lillsjön) norra strand. På andra sidan Lantmätargränd ansluter kvarteret Arkadien. Den yta som var aktuell för undersökningarna omfattade totalt 7 200 m², där den största ytan hör till Apeln och en mindre yta på 1 000

m² var inom Arkadien. Av utgrävningsytan kom mer än en tredjedel att undersökas intensivt. Detta område motsvarade bebyggelsens äldsta parti, det vill säga huvudsakligen vapensmedsgårdarnas utsträckning på 1600-talet. Bebyggelsen har bestått av nord-sydligt orienterade stadsgårdar som existerat på platsen under ca 330 år. Vid de arkeologiska undersökningarna i kvarteret Apeln var det möjligt att följa utvecklingen inom fyra separata fastigheter, tomter nr 34–37, alltifrån etableringen omkring 1620 fram till rivningen. I tillägg kom de södra delarna av ytterligare tre gårdar, nr 38–40, också att beröras av fältarbetet 2003–2004. Inom stora delar av det sistnämnda området var emellertid bebyggelse lämningarna redan avlägsnade ner på nivåer som motsvarade fundament, framför allt då timmerkistor.

Rapportens metod

På grund av läget intill Munksjön har all form av expansion krävt utfyllnadsarbeten för att utöka den befintliga tomtmarken. Arkeologiskt medförde detta välbevarade byggnadslämningar och ett rikt fyndmaterial, men också avsevärda praktiska problem förorsakade av höga grundvattennivåer och djupa påförda lager. Detta föranledde en grävningsmetodik som kombinerade en hög grad av mekanisering, kopplad till en traditionell kontextuell metod. Undersökningen inriktades medvetet mot att följa ett helhetsperspektiv på bebyggelsen och de verksamheter som bedrivits i gårdarna. På detta vis kom dokumentationens detaljeringsgrad i vissa avseenden att bli lägre, men å andra sidan kunde utvecklingen i kvarteret följas under hela dess funktionstid.

Rapportens uppläggning

I föreliggande rapport inkluderas även resultat från de arkeologiska undersökningar som företogs år 2002 inom det angränsande kvarteret Arkadien. Avsikten har varit att sammanfoga tillgängligt, men hittills ej avrapporterat material till en helhetsbild av utvecklingen inom denna del av stadsområdet, sedd från ett arkeologiskt perspektiv.

Rapporten utgör en sammanställning av de resultat som erhållits under fältarbete och analys av materialet från kvarteret Apeln. Dess inriktning är i enlighet med uppdraget från länsstyrelsen i huvudsak en teknisk redogörelse. Inom dessa ramar ryms emellertid också en historisk bakgrund, vissa utblickar baserade på materialet samt en utvärdering över dess forskningspotential.

Texten inleds med en redovisning av forskningsläget med en presentation av de frågeställningar kring vilka hela projektet byggts upp. Därefter beskrivs de arbetsmetoder och den utrustning som utnyttjats vid fältarbetet, med koppling till de problem och särdrag som karaktäriserat undersökningarna vid Smedjegatan år 2002 till 2004. Här innefattas också en utvärdering av de naturvetenskapliga

FIGUR 5. Foto över Smedjegatan 32. Foto från 1934 då gården fortfarande var en handelsgård. Byggnaderna revs 1949. Gränden breddades på 1920-talet; tidigare fanns här en smal gränd, en så kallad vattugränd, ner mot Munksjön.

analyser som hittills utförts. En kortfattad stadshistorisk bakgrund, (tidigare publicerad i Pettersson 2011) ges inför redovisningen av de arkeologiska resultaten, rapportens egentliga kärna. Så långt som är möjligt kopplas den utveckling som ägt rum på platsen till de olika historiska skeenden som påverkat tillvaron i Jönköping mellan 1600- och 1900-tal.

Rapportens nionde kapitel innehåller fördjupningar kring gårdarnas bebyggelse, sett utifrån tekniska och funktionella aspekter. Det omfattande fyndmaterialet avhandlas i nästa avsnitt. Den indelning som följs baseras härvid på en funktionell indelning av föremålen, vilket vi funnit vara mer givande än den mer traditionella uppdelningen efter material. Avslutningsvis sammanfattas de resultat som uppnåtts inom projektet till dags dato och de möjligheter till vidare forskning som materialet rymmer. De specialstudier som utförts på delar av materialet redovisas i bilageform. Här ingår också en katalog där samtliga identifierade huskonstruktioner redovisas kortfattat. De traditionella anläggnings- och fyndlistorna finns tillgängliga som pdf-filer, ett val vi gjort för att inte föreliggande rapport skulle växa bortom alla rimliga gränser.

På grund av materialets omfattning har det varken varit möjligt eller ens önskvärt att redovisa alla konstruktioner, lager och fynd i detalj i denna tekniska rapport. Resultatet skulle med största sannolikhet ha blivit alltför oöverskådligt och svårläst. Istället återges en tolkad bebyggelseutveckling med fördjupningar in i byggnadshistoria och materiell kultur. Förhoppningsvis ökas såväl läsbarhet som tillgänglighet på detta sätt.

Susanne Haltiner Nordström har fungerat som ansvarig projektledare från läns museets sida i såväl kvarteret Apeln år 2003–2004 som vid undersökningarna i det angränsande kvarteret Arkadien föregående år. Fyndregistrering har skett genom fältpersonalens försorg direkt efter avslutat fältarbete, frånsett keramikmaterialet som ägnats en specialregistrering utförd av Susanne Haltiner Nordström.

Föreliggande tekniska rapport har i huvudsak utarbetats av Claes Pettersson och Susanne Haltiner Nordström efter att de arkeologiska undersökningarna avslutats i november 2004. Ursprungligen var siktet inställt på en publicering till slutet av år 2006, men andra uppdrag kom att prioriteras på direkt uppmaning av länsstyrelsen och kommunen. Av denna anledning hamnade rapportmanuset i malpåse under flera år, innan arbetet kunde återupptas och avslutas. Det är givetvis alltid olyckligt när viktiga arkeologiska material blir liggande utan publicering och kvarteret Apeln utgör i detta avseende inget undantag. Samtidigt har det varit möjligt att i efterföljande, nya projekt- och publiceringsarbeten kunna dra nytta av de lärdomar som gjordes mellan åren 2002 och 2004. Dessutom har nytillkomna resultat i viss mån också kunnat infogas i föreliggande rapport, speciellt då vad gäller lärdomarna från stadens andra kungliga fabriker, Vantmakeriet på den idag totalutgrävda Tyska maden.

Här har två samtida verksamheter som i hög grad varit dominerande i stormaktstidens stad kunnat jämföras med varandra. Likheter och skillnader mellan dessa närmast protoindustriella verksamheter har kunnat studeras, med en i många avseenden ny bild av Jönköping som resultat. Så det dröjsmål publiceringen av utgrävningarna i kvarteret Apeln drabbats av har inte enbart varit av ondo!

FIGUR 6. Hela arbetsstyrkan från Apeln 2004. Från vänster: Jeanette Gustafsson, Karin Mellbo, Lasse Eriksson, Susanne Haltiner Nordström, Claes Pettersson, Susanne Nilsson, Rickard Wennerberg, Mats Pettersson, Joakim Svahn, Anna Ödéén och Jessika Wennerlund.

Tidigare och senare undersökningar

Flera större arkeologiska utgrävningar har sedan början av 1980-talet genomförts inom stadsdelen Öster, det vill säga det nya läget för den efter branden 1612 flyttade staden Jönköping. Bland de som genomförts innan undersökningarna i kvarteret Arkadien (2002) och kvarteret Apeln (2003) inleddes bör insatserna inom kvarteren Ankaret (Nordman 2011), Ansvaret (Nilsson & Stibéus 1992), Apoteket och Dolken (Stibéus 2008) speciellt framhållas (SE FIGUR 7). Efter att Apelnprojektet avslutades i december 2004 har flera andra stora fält i stadskärnan fått sina arkeologiska lämningar dokumenterade inför kommande byggprojekt. Man kan därvid notera vantmakeritomterna i kvarteret Diplomaten 2006–2007 (Nordman & Pettersson 2009), kvarteret Abborren 2008 (Haltiner Nordström 2012), kvarteret Ansvaret 2008 (Stibéus 2012) och kvarteret Dohjorten på Svenska maden 2009–2010 (Bramstång Plura, Carlsson & Rosén 2012). Till detta kommer ett stort antal mindre undersökningar, utförda i samband mer begränsade ingrepp i kulturlager och bebyggelseämningar. Situationen är sådan att idag omkring 30% av 1600-talets bebyggda område har blivit arkeologiskt dokumenterat i någon form

Genomgående vid alla undersökningar på Öster har man kunnat konstatera hur markfuktighet och hög grundvattennivå vållat problem vid anläggandet av bebyggelse. Lager av granris och sand i

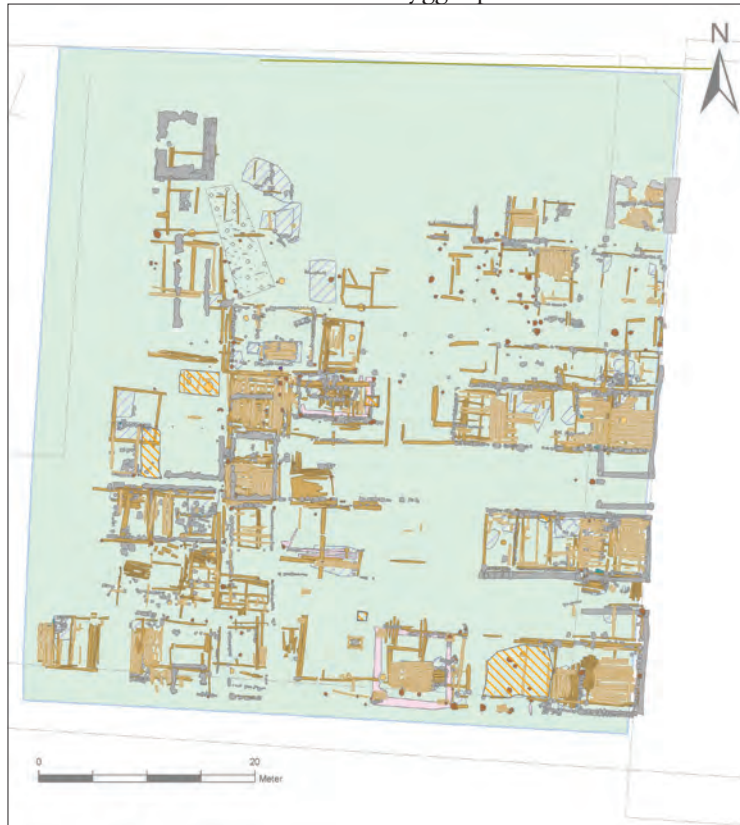
FIGUR 7. Karta över undersökta kvarter, markerade med grönt, inom stadsdelen Öster, 1600-talets Jönköping.

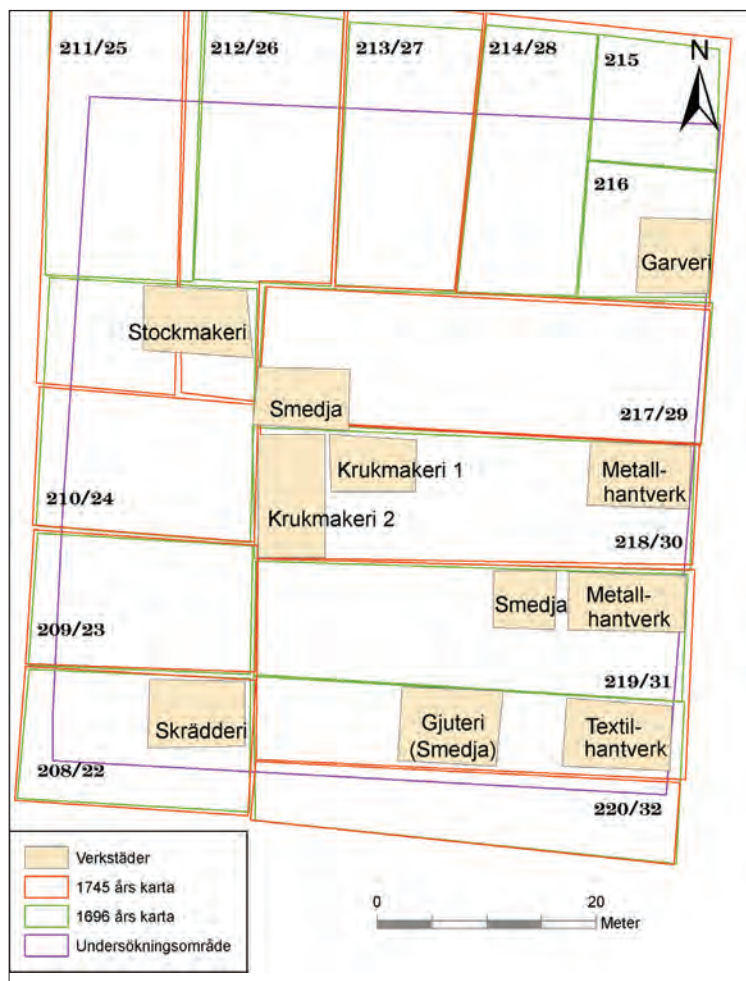
kombination med timmerkistor fyllda med avfall, jord eller sten har använts för att bygga upp och stabilisera ny tomtmark. Nedgrävda källare har överhuvudtaget inte varit möjligt att anlägga inom området, även om försök gjorts i det första skedet (se till exempel kvarteret Apeln tomt 34 och 35 samt Haltiner Nordström 2013 om källare i kvarteret Abborren). De successivt genomförda utfyllnaderna längs norra Munksjöstranden har resulterat i en strandlinjeförskjutning med i genomsnitt 60 meter inom kvarteret Ansvaret fram till början av 1900-talet. Samma förhållanden gäller för det här behandlade området i kvarteret Apeln.

I samband med arkeologiska undersökningar 1984–85 inom kvarteret Ansvaret (nuvarande Hotell John Bauer), framkom omfattande system med träkistor under bebyggelsen. Kistorna har lagts ut från norr till söder under en period av drygt 100 år, från 1600-talets första hälft till 1700-talets andra hälft. Vid 1600-talets början har strandlinjen följt tomtens norra begränsning. Redan i slutet av seklet har strandlinjen förskjutits ner till tomtens södra del, en utvidgning med ca 20 meter. (Nilsson & Stibéus 1992).

Hösten 2002 gjordes en undersökning inom kvarteret Arkadien vilken visade att den tidigaste bebyggelsen, daterad till första hälften av 1600-talet, lämnat tydliga spår i form av husgrunder med välbevarade trägolv och synliga rumsindelningar. Ny kunskap var att husen ursprungligen legat med kortsidan ut mot Smedjegatan; inte som nu med långsidan längs med gatan. Marken har här inte varit så sankt att hela huset behövt byggas på timmerkistor. Endast

FIGUR 8. Schaktkarta med påträffad trähusbebyggelse inom kvarteret Diplomat 2007.

FIGUR 9. Karta över de tomter och verkstäder som kunde identifieras inom kvarteret Diplomaten 2007.

den södra delen vilade på en kistkonstruktion som anpassats direkt efter husets storlek. De yngre kistorna hade sedan kilats mellan de äldre och har på så sätt stöttat varandra (se kapitel 12 där denna undersökning beskrivs).

Inom själva kvarteret Apeln skedde en mindre utgrävning i den sydöstligaste delen år 1991, varvid bland annat bebyggelse lämningar från 1700-tal påträffades. I huvudsak bestod dessa av grundförstärkande timrade jord- och stenfyllda träkistor (Nordman 1995).

Under de två år, 2006–2007, som de arkeologiska undersökningarna pågick i kvarteret Diplomaten (Nordman & Pettersson 2009) frilades större delen av ett helt kvarter, motsvarande ungefär en tredjedel av det samlade område som räknats in under Tyska maden, det vill säga *Vantmakeriet*, stadens textilfaktori grundat för Kronans räkning år 1620. Här finns ett spännande jämförelsematerial till tomterna i kvarteret Apeln, eftersom bägge områdena hyst faktorianslutna gårdar (SE FIGUR 8). Likheter märks, liksom betydande skillnader mellan verksamheterna. Viktigast är förstås att medan vapensmidet överlevde alla tillfälliga bakslag så att faktoriet kunde utvecklas till industrikoncernen Husqvarna AB, försvann Vantmakeriet efter bara en mansålder. Bristande tillgång på kvali-

tetsråvara, svårigheter med rekrytering, naturkatastrofer i form av översvämningar samt en för regionen ny produktionsmodell kan vara några av förklaringarna till att textiltillverkningen kom att avvecklas redan på 1650-talet i Jönköping (se Pettersson 2011:172f). En annan intressant skillnad är att vapensmedgårdarna i kvarteret Apeln var så pass mycket större och rymligare, jämfört med vävarnas fastigheter. (SE FIGUR 9) Men här spelar det givetvis in att medan de förstnämnda var självägande, så fick de utomlands värvade specialisterna hålla tillgodo med de bostäder som faktoriet genom faktorsgruppen tillhandahöll. Ytterligare en fascinerade process utgör den förfallsperiod och därpå följande återhämtning med ekonomisk nyorientering som kunde följas i detalj i materialet från kvarteret Diplomaten (Nordman & Pettersson 2009:79ff).

En undersökning på andra sidan av *Sanden*, den smala udde som 1600-talets stad byggdes på; i kvarteret Abborren hösten 2008 har visat sig ge ytterligare ett bra jämförelsematerial till vissa delar av resultaten från kvarteret Apeln (se Haltiner Nordström 2013). Tomten på norra sidan av Östra Storgatan, det vill säga den forna landsvägen (Eriksgatan), var visserligen belägen på fast mark, men låg helt exponerad mot Vättern. De äldsta lämningarna utgjordes här av årderspår, en indikation på odling som markutnyttjande innan staden flyttades 1612. Men dendrokronologiska dateringar från timmer hämtat ur de tidiga källare som låg i norra delen av den ursprungliga tomten visar att området bebyggts kring 1618, alltså bara fem år efter att det formella kungliga beslutet om en förflyttning av Jönköping tagits. Därefter följde en historia präglad av hantverk och köpenskap, av tomtsammanslagningar och med 1700-talsbyggnader som kommit att stå in i det 21:a seklet, om än i kraftigt förändrad form.

I detta sammanhang måste också den genomgripande forskningsinsats som utförts av Bo E Karlson omtalas. Hans ytterligt noggranna och insiktsfulla genomgång av Jönköpings bebyggelseutveckling har presenterats i en lång rad böcker och artiklar med avhandlingen *Jönköping - den nya staden. Bebyggelse och stadsplanering 1612 - 1870* som en absolut höjdpunkt. Här finns en dokumentation av det äldre stadsrummet som tar vid just där det arkeologiska materialet tunnas ut under senare delen av 1700-talet (Karlson 1984, 1996, 2010). De samtal kring stadsutvecklingen vi fört över ämnesgränserna har i hög grad berikat denna skrift!

Allt sammantaget finns nu ett ytterst omfattande arkeologiskt och bebyggelsehistoriskt material kring den tidigmoderna epokens stadsliv att tillgå i Jönköping. Publiceringsarbetet pågår när det gäller de enskilda undersökningar vars resultat ännu inte nått tryckt form. Dessutom utkommer den första syntesen, en tematiskt upplagd bok som utgår från utgrävningsresultaten som spegling av 1600- och 1700-talets urbana tillvaro, under hösten 2013. Förhoppningsvis leder detta till att stadens växlingsrika historia uppmärksammas både lokalt och av forskarsamhället.

Målsättning

Vetenskaplig målsättning och frågeställningar

Redan i samband med förundersökningarna i kvarteret Apeln 2003 (dnr 315/03) och 2004 (dnr 123/04) stod det klart vilken stor vetenskaplig potential som rymdes i detta material. Den tidigmoderna epoken är en period som rent generellt sett blivit dåligt arkeologiskt belyst i vårt land före begynnelsen av 2000-talet. En undersökning som denna, där en stor sammanhängande exploateringsyta kombineras med goda bevaringsförhållanden, ger möjlighet att studera stadens bebyggelseutveckling, dess olika verksamheter och sociala mönster. En avgjord styrka är att arkeologiska resultat kan samverka med de skriftliga källmaterialen. Men, det som verkligen gav undersökningarna i kvarteret Apeln 2003–2004 dess särprägel var den täta kopplingen till framväxten av en centralstyrd produktion i en av Kronan gynnad stad. Här fanns möjligheten att studera hur ett hantverk övergick i allt tydligare protoindustriella former.

Det lokala metallhantverket, ursprungligen representerat av de vapensmeder som befolkat gårdarna längs Smedjegatan, utvecklades raskt i riktning mot större professionalisering och uppdelning i olika arbetsmoment under ökad kontroll från Kronans sida. Utvecklingen accentuerades ytterligare i samband med etableringen av vapenfaktoriet i Huskvarna 1686, dit produktionen efterhand överflyttades från Jönköpings stadsområde. Den omställning av produktion och ekonomisk bas som då påbörjades fortsatte under loppet av 1700-talet; speciellt efter att Sveriges ställning som militär stormakt gått förlorad efter Det Stora Nordiska Krigets slut och freden i Nystad 1721.

Efterhand som vapensmidet successivt utvecklades i kvarteren längs Smedjegatans södra sida, så höjdes också det aktuella områdets status. Under frihetstiden visar de skriftliga källorna hur köpmän och ämbetsmän förvärvar fastigheter i området. Samtidigt bestod prägeln av ett hantverksområde, där nu också enklare hyresbostäder fanns insprängda bland verkstads- och magasinslängorna.

Sammanfattningsvis kan materialet från undersökningarna av kvarteret Apeln åren 2003 till 2004 bedömas utifrån tre skilda betraktelsesätt, där två får sägas äga giltighet långt utanför staden Jönköpings gränser:

- Ett lokalhistoriskt perspektiv
- Ett socialhistoriskt perspektiv
- Ett ekonomihistoriskt perspektiv

Den nya kunskap som framkom i samband med dessa arkeologiska undersökningar tog sin utgångspunkt i själva etableringen av Smedjegatan i 1620-talets stadsbyggnadsskede. Gårdarnas utform-

ning och de omfattande förändringar som skett över tid, kan sägas spegla den sociala situationen för såväl tomtägare och hantverkare; liksom för kvarterets mindre bemedlade fattigbefolkning. Statusförändringar kan avläsas genom ändringar i de boendes konsumtionsmönster. Hantverkets utveckling å sin sida kan följas genom en period på drygt trehundra år präglade av olika typer av metallhantering. Allt sammantaget ger resultaten en god bild av stadens liv, de miljöer där innevånarna verkat och de förutsättningar man haft att rätta sig efter.

Dessa övergripande aspekter på urban tillvaro under den tidigmoderna epoken – liksom följande, mer detaljerade frågeställningar – kan med största sannolikhet även appliceras på stadsutvecklingen runt om i det dåvarande svenska rikets och dess närmaste grannländer. Det är därför vår förhoppning att resultaten från undersökningarna inom kvarteret Apeln i Jönköping år 2003–2004 på ett väsentligt sätt skall bidra till ökad förståelse för utvecklingen under denna turbulenta tid i vår historia.

Stormaktstidens stadsarkeologi

Före år 2000 hade få större arkeologiska undersökningar i Sverige i nämnvärd omfattning kommit att beröra material från Stormaktstiden. I bästa fall blev de lager och nivåer som kunnat dateras till denna epok översiktligt behandlade medan man hastat vidare mot äldre – föregivet viktigare – lämningar. Generellt sett gäller detta både stadsmiljöer och på landsbygden. Början till en omsvängning kunde dock skönjas under senare delen av 1990-talet, då en större förståelse för vikten av tidigmoderna material efterhand blev märkbar på olika nivåer inom kulturmiljövärden.

Tidigare har man ansett att all nödvändig kunskap om denna tidsperiod funnits tillgänglig i form av skriftliga källor och stående byggnader. Idag inser vi dock att det finns avsevärda kunskapsluckor som den typen av källmaterial inte förmår att överbrygga.

Inom maritim arkeologi, samt inom forskning kring äldre hantverk och industrialisering, har dock denna brist sedan länge påtalats. Här har också viktiga undersökningar, inriktade på objekt från perioden, företagits. En invändning blir emellertid att materialen här mestadels behandlats utifrån strikt tekniska aspekter, medan de sociala sidorna av mänskligt liv och verksamhet ägnats mindre intresse.

I detta avseende blir styrkan hos en arkeologisk undersökning som den i kvarteret Apeln att den bidrar med väsentlig ny kunskap om såväl stadens inre liv och dess innevånarens sociala villkor. Dessutom speglar materialet övergången från ren hantverksproduktion till ett industrisamhälles förstadiet. Resultaten kan i flera avseenden antas äga allmän giltighet och bör därför på sikt kunna vara till stor hjälp då andra urbana miljöer från 1600-1700-tal undersöks.

Som viktiga övergripande frågeställningar framstod följande problem:

- I vilka avseenden kan ny kunskap vinnas om stadsmänniskan under denna period?
- Vad säger materialet generellt om social situation i urbana miljöer?
- Vad säger materialet om olika maktstrukturers inverkan på liv och verksamhet?
- Vad säger materialet om kontakter och influensvägar?
- Vad säger materialet om människors rörlighet, alternativt sedentära tillvaro?

De mer specifikt lokala förhållandena i Jönköping gällde kunde formuleras som:

- Hur har nyetableringen av staden efter branden 1612 organiserats och genomförts?
- På vems initiativ och bekostnad har detta skett?
- Vilka spår av övergripande planering syns i förberedelserna inför stadsbygget?
- Varför placerades vapenhantverkarna längs Munksjöns strand?
- I hur hög grad styrdes bosättningens utformning av tidigare gällande konventioner?

Vapensmide och industriell utveckling

Materialet från kvarteret Apeln illustrerar en viktig förändringsfas inom svensk industri- och teknikhistoria. Här finns bl.a. lämningar efter ett högt specialiserat hantverk – vapensmide – som efterhand organiserats efter helt nya principer. I och med etableringen av fabriken i Huskvarna 1686 överflyttades raskt viss verksamhet dit från Jönköping, varefter utvecklingen gått mot en alltmer specialiserad, närmast industriell tillverkning. Man kan förmoda att inledande skeden av denna omställning påverkat innevånarna i de gårdar som nu varit föremål för arkeologiska undersökningar i kvarteret Apeln.

I samband med förundersökningen 2004 (JLM dnr 123/04) framträdde hantverkets stora betydelse genom förekomsten av en eller flera verkstäder inne i varje husrad/ tomt. Likaså var antalet funna verktyg påfallande stort i detta skede vars fynd representerade verksamheter under 1700- och 1800-tal. Även slagg, olika sorters ämnesjärn och metallspill utgjorde viktiga fyndkategorier våren 2004. Det stod helt klart att metallhantverk i någon form fortsatt att utövas i gårdarna under hela deras funktionstid. Vapensmidet må ha flyttats ut bort kvarteret och statusen i området må ha höjts, men trots detta arbetade man fortfarande i smedjor och mindre gjuterier i kvarteret Apeln under 1800-talet.

För undersökningen väsentliga frågeställningar berörde hantverkets organisation, vilka aktörer som var inblandade i olika typer av aktiviteter, samt hur olika förändringsförlopp över tid hade påverkat verksamheterna.

Följande problem formulerades under arbetets gång och blev av stor betydelse för tolkningen av de lämningar efter tidigmoderna produktionsmiljöer som efterhand frilades i kvarteret Apeln:

- Var det möjligt att belägga att vapensmide i någon form bedrivits inom fastigheterna?
- Hur hade detta hantverk i så fall organiserats?
- Vilken utrustning fanns i vapensmedjorna?
- Hur var dessa för sin tid högteknologiska arbetsplatser utformade?
- Fanns det någon form av samtida verktygsinventarium som kunde jämföras med fyndmaterialet?
- Var olika verkstäder under faktoriepoken konkurrenter till varandra eller samarbetade man?
- Vilken roll spelade skråorganisationen?
- Hur pass påtagligt var Kronans intresse och dess kontroll av vapentillverkningen?
- Kunde man utifrån skriftligt källmaterial spåra några av de hantverkare som varit verksamma i området?
- Hur kunde utvecklingen från hantverk till organiserad industriell tillverkning urskiljas i det arkeologiska materialet?
- Kunde förändringar i verkstädernas utformning över tid spåras i det arkeologiska materialet?
- När vapentillverkningen slutligen försvann från kvarteret ersattes den av vilken sorts produktion?
- Vad gick att säga om de sociala miljöer som hantverkarna och deras familjer var verksamma inom?
- Vilken relativ status i staden hade faktorismedernas hushåll?

En viktig infallsvinkel till materialet från kvarteret Apeln är dess förmåga att spegla olika sociala förhållanden i en svensk stad under den tidigmoderna epoken. Genom att medvetet söka spår efter såväl förändringar över tid i bebyggelse och boendeförhållanden, som ändringar i verksamheter och konsumtionsmönster hoppades vi kunna belysa denna typ av processer.

Vad kunde sägas om levnadsförhållanden för innevånarna i kvarteret Apeln 1625–1925? Och vilka förändringar över tid gick att spåra i ett så pass omfattande material? Vi känner till att kvarteret genomgick en stathöjning när köpmän och ämbetspersoner började förvärva fastigheter i området från och med mitten av 1700-talet. Var det möjligt att identifiera sociala skillnader inom enskilda fastigheter? Man kunde anta att det faktum att olika grupper haft sina bostäder förlagda till skilda delar av gårdsrummet borde återspeglas i mätbara statusskillnader på ett mikroplan, mellan gårdens hus. Exempelvis bodde gårdens ägare i gatuhuset, medan 1700- och 1800-talets hyresgäster haft s.k. spisrum inne i gården eller trängts i vindsrummen.

Så vad kunde ett tidigmodernt fyndmaterial egentligen berätta; vilka fyndkategorier passar till exempel bäst för att belysa sociala

differenser? En annan intressant aspekt var vilken kunskap som kunde hämtas ur spridningsbilder. Var på tomten, eller snarast i vilka hushåll, förekom lokalt producerade varor respektive importföremål? I en frågeställning möts det lokala och det globala - hur hade invånarnas kontaktsmönster förändrats under perioden 1625–1925?

Handelsutbyte i Jönköping

Att även en landsortsstad som Jönköping haft ett omfattande utbyte både med sitt omland och mer långväga platser är självklart. Vid en undersökning som den i kvarteret Apeln, där flera sociala nivåer finns representerade, blir det särskilt intressant att studera vilka varor som fann köpare och konsumenter i vilka miljöer.

- Vilka kategorier av föremål är lokalt producerade respektive importerade?
- Var finner man lokalt producerade föremål?
- Var finner man importföremål?
- Vad kan man utifrån fyndmaterialet säga om handelssystem och transportvägar?
- Vilka belägg för handel med föremål av den typ som hittats i kvarteret Apeln finns i skriftligt källmaterial?
- Vad kan sägas vid en jämförelse av importerat ostindiskt porslin med det lokalt tillverkade rödgods, vars produktionsplats undersökts i kvarteret Dromedaren?

Redan i samband med förundersökningen under våren och försommaren 2004 (JLM dnr 123/04) kunde ett varierat fyndmaterial med proveniens långt bortom Jönköping insamlas. Merparten av dessa föremål kunde visserligen dateras till 1700- och 1800-tal, till handelsgårdarnas epok i kvarteret Apeln, men det stod klart att stadens invånare ingått i ett vidsträckt nät av handelsförbindelser. Bland importerna märktes stora mängder ostron som transporterats levande från Västkusten.

Bland keramiken noterades stengods av såväl inhemskt ursprung i Skåne som från Tyskland. I ett fall kunde rent av ett stämplat geneverkrus från en namngiven firma i Amsterdam tillvaratas. Fajanserna härstammade både från Holland och från svenska tillverkare i 1700-talet som Marieberg och Rörstrand. Mer överraskande var att finna talrika skärvor ostindiskt porslin i en utpräglad inlandsstad som Jönköping. Det handlade trots allt om porslin som hämtats hela vägen från Canton på SOIC:s skepp (*Svenska Ostindiska Compagniet*) under åren efter företagets grundande 1731. Bland de första fynden fanns också ett fint urverk tillverkat i London.

Redan i ett tidigt skede syntes således vilken potential som fyndmaterialet från vapensmeds- och köpmansgårdarna i kvarteret Apeln innehöll. Här fanns ett tvärsnitt av hushåll som fungerat i en svensk landsortsstad under stormakts- och frihetstid; en stad som också rymt soldater och talrika ämbetsmän.

Hantverkets råvarubehov

Utifrån vad vi visste om de verksamheter, den hantverksproduktion som bedrivits i de fastigheter som blev föremål för en arkeologisk undersökning år 2003–2004 stod det klart att råvaror av olika slag måste ha förts in i stor omfattning. Så vilka spår av denna införsel kunde identifieras i fyndmaterialet och i vilka kontexter uppträdde dessa föremålskategorier? Man kunde till exempel förväntas sig att finna metallråvaror i anslutning till verkstäderna; ämnesjärn till vapensmidet samt avfall i form av klipp och metallskrot avsett för omsmältning i kvarterets ugnar. En annan viktig vara i ett metallhantverkskvarter var givetvis träkol, ett material som föreföll att ha lagrats snart sagt överallt. Bland husen kunde exempelvis nr 136 tolkas som en kolbod.

I vilken mån kunde råvarorna proveniensbestämmas? Varifrån hade ämnesjärnet och träkolet hämtats? Och vad säger fynden om fraktade volymer av olika varor och de transportsystem som man utnyttjat under olika perioder av stadens existens? Speciellt gäller detta de tunga, långväga frakterna som måste ha gått sjövägen ända fram till dess att nya transportmedel togs i bruk under loppet av 1800-talet.

Kvarteret Apeln generellt

Styrkan i undersökningen av kvarteret Apeln är det helhetsperspektiv som här blev möjligt att anlägga. Inom urbana miljöer arbetar man vanligtvis med en fragmentens arkeologi. Utgrävningarna berör små ytor där omfattande störningar komplicerar tolkningsmöjligheterna. I kvarteret Apeln fanns däremot sammanhängande byggnadslämningar, rent av kompletta gårdsmiljöer vars utveckling kunde följas i detalj genom tre århundraden av urbant liv.

Skall de särskilda förutsättningar som gällde för undersökningen beskrivas så är den utan jämförelse viktigaste faktorn att kompletta gårdsmiljöer förkom och kunde följas från Smedjegatan, 1620-talets strandlinje, ner till Munksjöns strand sådan den såg ut trehundra år senare. Utifrån kunskapen om bebyggelsen i kvarteret Apeln kan man jämföra och tolka resultat från de många mindre arkeologiska undersökningar som tidigare utförts på Öster. Det blev också möjligt att börja identifiera lokala byggnadstraditioner, vars särdrag och utveckling över tid kan beskrivas och definieras. Med tillgång till dessa resultat blir noggranna jämförelser med andra svenska städer under utveckling i det tidigmoderna skedet – som till exempel Norrköping och Örebro – genomförbara i arkeologiskt avseende.

Rummets organisering

De välbevarade byggnadslämningarna i kvarteret Apeln medger att en analys av bebyggelsen kan ges en ovanligt detaljerad utformning. Det blev möjligt att noga följa bosättningen genom hela dess existens från etablering till övergivande, en period på ca 330 år.

Med början i etableringsskedet, skapandet av en ny stad, blev det viktigt att utreda hur gått man till väga då en bebyggelse nyanläggs på jungfrulig mark 1620. Hur organiserades insatserna, vad skedde av markberedning och liknande åtgärder? Borde dessa åtgärder tolkas som samlade eller individuella genomförda arbeten? Vem tog initiativet och vem arbetade i stadsbyggnadsprojektet?

Det var viktigt att studera vilka förändringar som skedde inom gårdarna över längre tid. På vilket vis förändrades det ursprungliga koncept enligt vilket tomterna hade bebyggts? Och vilka skillnader i rummets gestaltning kunde urskiljas mellan olika fastigheter? Hur avspeglades ändringen från hantverksgård med anknytning till Vapenfaktoriet till köpmansgård i det arkeologiska materialet? En jämförelse bakåt i tiden är också av stort intresse; till exempel mellan de nu undersökta gårdarna invid Smedjegatan och äldre hantverksgårdar på Väster; uppe i den medeltida staden. Vilka skillnader kan iakttas och hur skall de i så fall tolkas?

När man betraktar 1620-talets smala tomter med dess byggnader placerade i en lång rad, en husräcka som sedan återskapas i 3-4 faser fram till 1800-tal, kan man fråga sig vad denna ”medeltida” utformning av stadsgårdarna egentligen inneburit. Bör den ses som ett utslag för sega strukturer, en återspeglning av ett konservativt tankesätt, en mentalitet som föredrar det trygga och vana? Eller ser vi en praktisk och enkelt tillämpbar lösning på utformningen av en boende- och arbetsmiljö?

Tillgänglighet

En intressant aspekt på bebyggelsen och dess skenbart trånga gårdsmiljöer är att studera dess tillgänglighet. Hur har man kommunicerat och rört sig; dels inom fastigheterna, dels med sin omgivning? Man har förstås främst kommit in i gårdarna från Smedjegatan och Vattugränden (det vill säga dagens Lantmätargränd). Men har det också funnits andra passager mellan husen inne i kvartersmarken? Hur pass slutna var egentligen dessa fastigheter?

Var rymdes de olika funktionerna i våra undersökta gårdar – var fanns bostäder, arbetsplatser och förrådsutrymmen under olika perioder? Hur rörde sig invånarna mellan dessa olika rum i gården? Och hur var tillgängligheten från Munksjösidan, över vattnet? Vilken roll spelade de vattenburna transporter, jämfört med landtransporter? Gatuporten är något vi lätt ser och lägger märke till, men enkla kajer och rangliga bryggor kan ha varit väl så viktiga för gårdens liv.

Expansion

Vad som kanske främst karakteriserar bebyggelsen längs Smedjegatans södra sida är det ständiga behovet av mer tomtmark, något som bara kunnat erhållas genom nya utfyllnader. Genom åren har timmerkistor och bryggor placerats allt längre ut i Munksjöns grunda

vatten. Tack vare dessa insatser har gårdsmiljöerna successivt kommit att innehålla allt fler byggnader, samtidigt som nya verksamheter tillkommit. I detta sammanhang kunde frågeställningarna inriktas på hur dessa åtgärder organiserats och vilka reella vinster man gjort.

Var det den enskilde gårdsägaren som tog initiativ till en ny utbyggnadsetapp, eller var detta en gemensamt genomförd åtgärd som genomfördes av flera fastigheter tillsammans? Ändrades organisationsformerna över tid? Vad kan sägas om fyllningsmassornas datering och ursprung? Vad säger i så fall detta om transportsystemen i staden och dess omland?

Hur snabbt skedde expansionen i de olika undersökta gårdarna? Och hur kan de skillnader som observerats i detta avseende mellan fastigheterna förklaras? Vilka nya funktioner tillkom i gårdarna på den yta som vunnits från Munksjön?

Vattnet

Munksjön har under hela den tid en reglerad stadsbebyggelse existerat på Öster utgjort såväl en begränsning som en tillgång för innevanarna. Höga grundvattennivåer och det ständiga behovet av utfyllnader i syfte att skapa mer tomtmark har vållat avsevärda problem för markägarna längs Smedjegatans södra sida. Samtidigt har läget ut mot Munksjön medfört en god tillgänglighet för vattenburna transporter, något som säkert varit av stor betydelse i dessa hantverks- och handelsgårdar.

Det förutsattes att lämningar efter olika anordningar knutna till vattenburna transportmedel kunde finnas bevarade inom det aktuella utgrävningsfältet år 2004. Samtidigt förväntades dokumentationen av just denna typ av lämningar medföra avsevärda tekniska problem, eftersom de i första hand skulle sökas i området söder om den ursprungliga strandlinjen – på gammal sjöbotten.

Vilka typer av lämningar, knutna till vattentransporter, kan finnas bevarade inom det nu aktuella undersökningsområdet? Man kunde förvänta sig flera olika kajfronter, vilka representerade olika faser i tomternas expansion ut över de grunda bottenarna på Munksjöns norra sida. Här borde också förekomma olika typer av bryggkonstruktioner, främst då i form av mindre timmerkistor och pålrader. Möjligen kunde också vrak finnas i området, antingen som uttjänta och övergivna mindre båtar eller större farkoster – skutor – vars nedhuggna skrov kunnat utnyttjas som kassuner vid utfyllningar i strandområdet. På sjöbotten invid kajfronter och bryggor kunde vidare delar av laster och föremål som förlorats vid omlastning påträffas.

Trots att omfattande grundvattensänkningar genomfördes blev det emellertid inte möjligt att torrlägga ner till ursprunglig sjöbotten. Dokumentationen av transportmedel kom därför att begränsas till inmätning av de övre delarna av timmerkonstruktioner tillhörande kajer och bryggor. Vrakfynd och förlorade laster som hamnat på sjöbotten kunde överhuvudtaget inte eftersökas inom projektet.

Arkeologiskt källmaterial kontra skriftliga källor

Från de fastigheter inom kvarteret Apeln som berördes av de arkeologiska undersökningarna 2003–2004 finns ett tämligen rikhaltigt arkivaliskt material av jämförelsevis god kvalitet från och med ca 1750 vilket motsvarar det yngsta bebyggelseskedet. Beträffande de äldre faserna, ca 1620–1750, är däremot källäget avsevärt sämre. Men, från och med 1750 kan de arkeologiska resultaten ställas mot kartor, bouppteckningar, brandförsäkringshandlingar och ritningar (se Karlson 2010). Detta medför att arkeologiskt vunna resultat och tolkningar kan jämföras med detaljerad samtida dokumentation. Här förelåg en intressant möjlighet att jämföra och ställa dessa olika källors utsagor mot varandra.

Det var möjligt att söka efter eventuella diskrepanser mellan de skriftliga utsagorna och tolkningen av de materiella lämningarna efter kvarterets gårdar. Vilka var dessa skillnader? Varför hade de uppkommit? Vad visade till exempel äldre kartor och uppmätningar; ger de en bild av vad som planerats eller visas den reellt existerande bebyggelsen? Förekom det skillnader i noggrannhet mellan återgivningen av mer värdefulla byggnader i stadsgårdarna? Förslagsvis borde man kunna studera hur bostadshus återgetts jämfört med verkstäder och andra ekonomibyggnader. Hur överensstämmer de beteckningar som ges för olika byggnader i de skriftliga källorna med de tolkningar av aktiviteter och verksamheter som den arkeologiska undersökningen kunde ge? Och – för att vända på resonemanget – kunde arkeologiskt konstaterade förändringar inom gårdsmiljöerna också beläggas i kartmaterial och skriftliga källor?

Ett annat problem gäller förekomsten av katastrofer i den tidigmoderna stadsmiljön. Kunde vattnets inverkan i form av ras och översvämningar spåras? Och vilken överensstämmelse fanns när det gäller historiskt kända eldsvådor och större stadsbränder? Kunde dessa typer av tillbud och olyckor spåras även i det arkeologiska materialet från kvarteret Apeln?

Där det skriftliga källäget så tillät, kunde givetvis dessa frågeställningar även överföras på bebyggelsens äldre skeden. Ett metodiskt problem vid dessa jämförande studier var dock att den bebyggelsefas där det bästa arkivaliska källmaterialet föreligger, det vill säga från 1750 till 1950, i enlighet med uppdraget också motsvarades av en mer översiktlig arkeologisk dokumentationsnivå. För de äldre bebyggelseskedena gällde ett motsatt förhållande; en noggrann arkeologisk undersökning ställdes mot ett avsevärt mer knapphändigt skriftligt material.

En bra infallsvinkel till de arkeologiska resultaten erbjuds av bevarade ägarelängder, kyrkböcker och olika äldre domstolshandlingar. Genom en sammanlikning med olika uppgifter från dessa urkunder borde goda möjligheter finnas för att kunna "befolka" de framgrävda gårdslämningarna, att kunna knyta kända personer och levnadsöden till kvarteret Apeln. Under gynnsamma omständigheter

kan tolkningar föras ner på ett mikroplan där individen, rummet och föremålen möts. Genom att på detta sätt in i detalj åskådliggöra såväl historiska skeenden och miljöer som de människor som levt och verkat på platsen, skapas förutsättningar för en levandegjord historia. Detta var en av de högst prioriterade målsättningarna för det arkeologiska projektet i kvarteret Apeln år 2004.

Metod

Indelning

Det område som berördes av de arkeologiska undersökningarna 2003 till 2004 motsvarar kvarteret Apelns västra och södra delar. Totalt omfattade undersökningytan 6 200 m², varav 1 700 m² ingick i första säsongens utökade förundersökning (JLM 207/03 resp. 315/03), medan resterande yta undersöktes utifrån olika prioriteringsnivåer vid 2004 års kombinerade för- och slutundersökning (JLM 123/04 samt JLM 205/04). Härvid kom de kompletta tomterna att prioriteras högst, med en indelning där delfält I omfattade 1600-talets vapensmedsgårdar medan delfält II motsvarade de yngre utbyggnadsskeden som rymdes inom dessa enheter ner till 1700- och 1800-talets kajer och bryggor. Delfält III motsvarade också den sjönära, yngre bebyggelsen, men i tomterna 38 till 40 där endast dessa delar var tillgängliga för undersökning. Dessutom fanns en fjärde delyta, vilken fram till utbyggnaden av Södra Strandgatan på 1890-talet varit sjöbotten (se FIGUR 11).

Kvarteret Apeln, som ligger på södra sidan av Smedjegatan, ingick ursprungligen i vad som benämndes Lillsjöraden – det vill säga gårdarna närmast vad som idag heter Munksjön. De gårdsbeteckningar som används i föreliggande rapport utgår emellertid från numreringen i Torgkvarteret med nr 34, den Gyllingska handelsgården, som hörnfastighet invid Smedjegatan och Lantmätargränd. Denna stadsgård, liksom de följande Torgkvarteret nr 35 och 36, kunde undersökas i sin helhet år 2004. Tomterna orienterades nord-sydligt från Smedjegatan ner till Munksjöns strand eller snarare den skapade kajkant som upprepade gånger förflyttades söderut ända till dess att kvarterstrukturen låstes i och med Södra Strandgatans och stenka-jens tillkomst på 1890-talet. Nästa gård i räckan, nr 37, undersöktes i sin fulla utsträckning i nord-sydlig riktning, men av dess norra del fanns bara den västra hälften tillgänglig, eftersom tomten delvis slagits samman med grannfastigheten. Av denna tomt, nr 38, liksom de följande 39 och 40 fanns bara den södra hälften tillgänglig för undersökning 2004. Detta förhållande kom att påverka arbetsgång och metodval inom projektet, då de kompletta gårdsmiljöerna och då framför allt deras norra, äldsta, delar prioriterades.

Utnyttjandet av en äldre tomtnumrering kan verka förvirrande för läsaren när olika lämningars läge inom kvarteret skall beskrivas. I modern tid användes huvudsakligen en snarlik numrering som utgick ifrån läget vid Smedjegatan, vilket medförde att den Gyllingska gården, Torgkvarteret 34, samtidigt betecknades som Smedjegatan 32. Vi har emellertid valt att utgå från den äldsta numreringen, vilket underlättar en redogörelse som huvudsakligen inriktas på bebyggelsens 1600- och 1700-talsskeden. Såväl bebyggelsens övergripande struktur som de enskilda byggnaderna lokalisering och

funktioner har legat fast under långa perioder, även om ägobilden har förändrats genom skiften och sammanslagningar. Tyvärr finns det inga enkla lösningar när man arbetar med denna typ av komplexa bebyggelse över stora, sammanhängande ytor.

I det ursprungliga uppdraget från länsstyrelsen avsågs att de arkeologiska insatserna i kvarteret Apeln skulle koncentreras till vapenfaktoriets tid, det vill säga perioden från grundläggningen kring 1620 fram till en bit in på 1700-talet. De yngre lämningar som framkom skulle bara dokumenteras översiktligt för att om möjligt kunna rektifieras mot befintligt äldre kartmaterial. Det visade sig emellertid redan vid början av förundersökningen våren 2004 att bebyggelselämningarna var alltför komplexa och framförallt sammanflätade i varandra på ett sätt som närmast omöjliggjorde en schaktning ner till väl definierade och daterade nivåer inom större sammanhängande ytor. Dessutom konstaterades efterhand att stora gradskillnader vad beträffar stratigrafisk komplexitet rådde mellan arbetets och boendets byggnader (se Bäck & Pettersson 2011). Resultatet blev att alla påträffade byggnadslämningar inom undersökningsområdet kom att dokumenteras på ett tämligen likartat vis, om än något mer översiktligt för den allra yngsta fasen; de hus som använts och demolerats under 1900-talet.

Det skall framhållas att det ovan omtalade arbetssättet inte var planerat i förväg, utan resonerades fram i dialog med länsstyrelse och exploator som en lösning på de praktiska problem som uppstod i fält under grävningens gång. Resultatet blev lyckosamt i flera avseenden, dels för att det på så sätt gick att skapa kompletta kronologiska sekvenser i gårdsbebyggelsen från dess uppkomst 1620 fram till den slutgiltiga demoleringen från 1950 och framåt, en period på omkring 330 år. Dels för att 1800-talets köpmans- och hantverksgårdar nu kunde dokumenteras. På så sätt infördes ett förändringsperspektiv i både fält- och analysarbete, där övergången från en mildt inriktad, hårt centralstyrd högteknologisk tillverkning av vapen till en mer diversifierad civil produktion kunde följas. I detta låg också förändringen från skråväsendets strikt hierarkiska arbetsordning till den begynnande kapitalismens och industrialiseringens arbetsplatser. Slutligen tillkom även möjligheten att spåra något så undflyende som fattigbefolkningens enkla bostäder och levnadsförhållanden ur ett arkeologiskt perspektiv. Inget av ovanstående resultat hade kunnat uppnås utifrån det ursprungliga projektupplägget.

Arkivstudier har ingått i projektarbetet alltsedan förundersökningen. Då påbörjades en genomgång av det skriftliga källmaterialet. Uppgifter har hämtats från stadens dom- och tänkeböcker, mantalslängder, brandförsäkringshandlingar samt äldre topografisk och historisk litteratur som berör Jönköping. Även äldre kartmaterial i läns museets arkiv som omfattade Torgkvarteret, samt på lantmäteriets hemsida (<http://arikvsok.lantmateriet.se>) har granskats

systematiskt. Under arbetets gång har projektet kunnat dra nytta av de unika kunskaper om 1600- och 1700-talets Jönköping med dess invånare som arkivarie Per Ericsson besitter. Hans för undersökningen i kvarteret Apeln speciellt sammanställda material har möjliggjort kopplingar mellan personhistoria och materiell kultur och har därigenom berikat resultatet på ett närmast ovärderligt sätt. Ett stort antal av kvarterets invånare är historiskt kända och det har blivit möjligt att få en fingervisning om dessa personers verksamheter genom titlar, namn och belagda släktskaprelationer (se Ericsson, BILAGA 6). I stadens dom- och tänkeböcker står att läsa om olika tvister och rättegångar som invånarna varit indragna i. Här finns ett mycket lovande forskningsfält för vidare studier kring den tidigmoderna stadens inre liv, något som emellertid inte rymts inom ramen för detta enskilda projekt.

Utgrävning

Fältarbetet genomfördes på så sätt att förundersökningen JLM 123/04 huvudsakligen kom att innebära friläggning av 1700- och 1800-talets bebyggelseämningar inom delfält I och norra delen av delfält II. Därefter följde en särskild arkeologisk undersökning direkt på, varvid resten av gårdsmiljöerna kunde dokumenteras ner till grundläggningsnivån och den ursprungliga strandzonen. Detta medförde att någon egentlig utvärdering av förundersökningens resultat inte kunde ske och att den gällande undersökningsplanen för projektets senare del fick utformas parallellt med pågående fältarbete, en kanske inte helt optimal lösning. Samtidigt fanns en pressande tidram, eftersom lämningarna visade sig vara så mycket mer komplexa än vad som först antagits. Detta ledde naturligtvis till hårda prioriteringar, både från en vetenskaplig och ekonomisk synpunkt. Fokus kom hela tiden att ligga på vapensmidets epok, ca 1620 till 1750 och på de kompletta gårdsmiljöerna från denna tid i tomterna 34 till 37.

FIGUR 10. Grävmaskinen hjälper till vid bortgrävandet av massor inuti en husgrund.

FIGUR 11 OCH 12. Grävmaskinen var en ovärderlig hjälp både vid mätning och borttagande av stora mängder massor.

Praktiskt sett genomfördes fältarbetet med omfattande maskinstöd, där en hjulburen medelstor grävmaskin försedd med ett så kallat rotortilt-aggregat frilade de olika bebyggelsefaserna från raserings- och utjämningsmassor. Maskinen kunde utnyttja de tidigare gårdsplanerna som körvägar, eftersom dessa hade grävts ur och dränerats med hjälp av tjocka, rena sandlager på 1800-talet. På så sätt blev det möjligt att med grävmaskinens arm nå utöver resterna efter husraderna på den provisoriska körvägens ömse sidor. Med en van förare vid reglagen kunde nästan lagergrävning genomföras maskinellt (se FIGUR 10). Dessutom tömdes i möjligaste mån yngre störningar med maskin så att profiler genom djupare belägna lagerföljder kunde erhållas, vilket var till stor hjälp i planeringen av det fortsatta fältarbetet. Grävmaskinen var även behjälplig vid bortplockning av större sten och timmer då den var utrustad med gripklo.

De uppgrävda massorna lades bakom maskinen och hämtades kontinuerligt av en frontlastare. På detta vis uppnåddes en rationell hantering av fältarbetets stora massavolymer. Ett irriterande problem var dock förknippat med den fortsatta hanteringen av dessa massor. Ursprungligen var det tänkt att jorden fortlöpande skulle fraktas bort från fältet. Av ekonomiska orsaker och på uppdragsgivarens anvisning blev istället det redan 2003 undersökta området närmast kammarrätten avsatt som upplagsplats. Tanken var att dessa massor skulle kunna utnyttjas till återfyllning efter avslutad utgrävning. Så blev nu inte fallet, men under större delen av fältarbetstiden fanns en allt mer imponerande jordhög i direkt anslutning till arbetsområdet. Då sanden dessutom spred med vinden orsakade deponin vissa slitningar i umgänget med de omkringboende.

Mot slutet av fältarbetstiden ökade tempot inom framför allt del-fält III. Då utnyttjades också fler grävmaskiner parallellt, samt frontlastare, dumprar och lastbilar. I slutskedet var arkeologin närmast

satt på undantag inom en stor byggarbetsplats under uppbyggnad. Överhuvudtaget kom efterhand de rent logistiska frågorna att uppta en allt större del av projektledningens tid ju längre undersökningen pågick (se FIGUR 12).

Tillämpad kontextuell metod

När det gäller de rena arkeologiska insatserna utfördes de av en personalstyrka bestående av både fast anställd personal från länsmuseet och ett antal projektanställda medarbetare. Som mest sysselsattes ett tiotal personer i fält med olika uppgifter knutna till projekten (se FIGURER 13–16). Som specialkompetens fanns en mät- och redigeringsansvarig arkeolog samt en kollega med ansvar för metalldetektering.

Rent praktiskt sett kom grävningens stora yta och volym, kombinerat med de tidsmässiga och ekonomiska ramar som vi hade att verka inom, att bestämma den dokumentationstrategi som användes vid 2004 års undersökningar. Den kan enklast beskrivas som en tillämpad, men förenklad kontextuell undersökningsmetod. Utfyllnads- och raseringslager banades försiktigt bort med maskin, medan vad som bedömdes vara aktivitets- och golvlager undersöktes manuellt, för hand. Den skriftliga dokumentationen av samtliga registrerade anläggningar och lager fördes in på särskilda kontextblanketter som även kunde föras med enklare skisser där så ansågs befogat. I efterhand har det visat sig att mängden nedskriven information varierat alltför mycket, både till omfattning och kvalitet.

Sällning och genomsökning på hackbord utfördes i begränsad omfattning. I de fall profiler upprättades dokumenterades dessa på ritfilm i skala 1:20. Fyndinsamling skedde utifrån en i förväg utarbetad strategi, där vissa kategorier prioriterades speciellt medan andra som till exempel spik, fönsterglas, tegel och material yngre än 1700-tal vanligtvis inte togs tillvara.

Grundvattensänkning

Ett viktigt praktiskt problem i samband med utgrävningen i kvarteret Apeln år 2004 utgjordes av de höga grundvattennivåerna, samt det regnvatten som ansamlades i fältet under denna miserabla sommar. Pumpning blev ett återkommande moment för att hålla schakten länssade. Vid de tillfällen då strömavbrott eller maskinfel uppstod återkom vattnet raskt, med åtföljande avbrott i det arkeologiska fältarbetet (se FIGURER 17–19).

När undersökningen började närma sig djupare liggande nivåer, motsvarande 1600-talets markytor och bebyggelsenivåer var det nödvändigt att upprätta ett fast pumpsystem med så kallade well-points som drevs kontinuerligt med hjälp av kompressor (se FIGUR 20 OCH 21). Spetsarna borrades ner utefter de forna husraderna på ett sådant sätt att en kontrollerad grundvattensänkning skulle erhållas. Eftersom kringliggande fastigheter inte var pålade upprätthölls en minutiös kontroll så att inte sättningar skulle uppstå. Detta med-

FIGUR 13–16. Delar av den heroiska arbetsstyrkan. Anna Ödéén och Mats Pettersson, Karin Mellbo, Susanne Nilsson och Rickard Wennerberg, Jeanette Gustavsson.

FIGUR 17–18. När det regnade mycket och wellpointsystemet inte fungerade tvingades vi läsa manuellt.

FIGUR 19. Vattnet steg även inne bland husgrunderna denna regniga sommar.

förde också att grundvattensänkningen inte genomfördes till samma nivå över hela undersökningsytan. Närmast Lantmätargränd sänktes grundvattnet till exempel bara med 30 cm, medan en förändring på 70 centimeter tilläts längre in på ytan.

Det monterade wellpointsystemet utgjorde ett påtagligt hinder i arbetet under grävningens senare del. Det blockerade för fortsatt grävning, samtidigt som rörsystemen måste pallas under allteftersom man grävde sig djupare mer in i kulturlagren. Den typen av extraarbete var emellertid en nödvändighet, eftersom det tidiga 1600-talets bebyggelse inte kunnat nå utan en grundvattensänkning. Genom Vätterns långsamma tippning söderöver på grund av snabbare landhöjning i den 13 mil långa sjöns norra ände beräknas grundvattnets yta inom Jönköpings stormaktstida stadsområde ha stigit med ca 40 centimeter. Detta i ett redan från början mycket låglänt område som var utsatt för översvämningar och stormfloder.

Provtagning

Den provtagning som utförts och utnyttjats inom projektet inriktades framför allt mot dendrokronologi och, i begränsad omfattning, mot osteologi och i viss mån osteologi (se BILAGA 3–4). Proverna

FIGUR 20 OCH 21. Wellpointsystemet placeras ut sommaren 2004 och visar sig fungera utmärkt! På den nedre bilden är rören monterade längs med den västra sidan av tomt 35.

insamlades av projektets personal i enlighet med de frågeställningar som varit vägledande i arbetet. I tillägg finns ett antal prover som ej blivit föremål för analys. Det handlar bland annat om:

- Kolprover tänkta för ^{14}C -analys. De har lämnats därhän på grund av den osäkerhet som råder när det gäller denna dateringsmetod i tidigmoderna sammanhang.
- Slagg som insamlats i de olika tomterna, eftersom det kan förmodas att slaggen utnyttjats som fyllningsmaterial runt om i staden och därför sannolikt är sekundärt deponerad i kvarteret Apeln.
- Gjutformsmaterial från stenkällaren hus 131. Även här har materialet utnyttjats som byggnadsmaterial, i detta fall som fuktspärrar under källargolv. Det handlar således om redeponerat material. Förekomsten av krossade gjutformar i kvarteret Apeln har emellertid uppmärksammat i en studie av äldre bronsgjuteri i Jönköping .
- Prover samlade ur golvlager och anläggningar, där det vid utgräv-

ningstillfället funnits särskilda frågor kring innehållet och/eller vad detta kan säga om aktiviteter. Bland annat finns material tillvarataget från gjueriet hus 32 i tomt 34.

Dessutom togs prover ur de allra äldsta lagren i norra delen av delfält I för en tänkt pollenanalys. Det visade sig emellertid att dessa prov var av för ringa omfattning och inte innehöll något bestämningsbart växtmaterial överhuvudtaget (Jens Heimdahl, RAÄ, muntligen). I ljuset av senare resultat från kvarteret Diplomaten får det ses som beklagligt att man år 2004 inte förordade och genomförde en makrobotanisk analys på material från de faktorianknutna vapensmedsgårdarna. Om så hade skett skulle intressanta jämförelser ha kunnat göras mellan stadens under första hälften av 1600-talet viktigaste hantverkargrupper – de som deltog i avancerad produktion av vapen respektive textil för Kronans räkning. Frågan togs upp, men fick falla på grund av de begränsade ekonomiska ramar som projektet hade att verka inom.

Metalldetektering i smedernas gårdar

Projektets fokus var sedan tidigt bestämd till bebyggelsens första sekel, och speciellt då på det vapensmide som bedrivits i de gårdsmiljöer som nu blev tillgängliga för arkeologisk undersökning. Därför beslöt vi att prova en konsekvent genomförd metalldetektering som ett hjälpmedel till att fånga in metallhantverkets lämningar. Vid tidigare undersökningar inom Jönköpings äldre stadsområde (RAÄ Jönköping 50) hade metalldetektor förvisso utnyttjats av och till, men detta var första gången som metoden användes mer heltäckande i en komplex stratigrafisk miljö. Nyttan av att detektera på platser där så mycket metall förekom hade också ifrågasatts, eftersom det ansågs alltför svårt att urskilja enskilda signaler och bedöma djupet till ett intressant föremål. Argumenten hade visst fog för sig, vilket föranledde oss att hämta in extern sakkunskap. Håkan Svensson, år 2004 verksam vid UV Syd i Lund är en av

FIGUR 22. Detektering av tomt 34, intill sjöboden och bryggan. Karin detekterar medan Mats och Anna gräver.

landets mest erfarna metalldetektorer och en drivande röst i den debatt som på senare förts kring fördelarna med metalldetektering (se Svensson och Söderberg 2009). Han har erfarenhet av att arbeta i en lång rad olika miljöer, inte minst inom RAÄ/ UV:s omtalade Slagfältsteam. Håkan hjälpte oss att finkalibrera och justera in museets White XLT-detektor så att den skulle vara extra väl anpassad till en metall- och slaggrik omgivning. Under en vecka i fält lärde han upp en av projektmedarbetarna, Karin Mellbo, så att hon kunde ta ansvar för den fortsatta metalldetekteringen (se FIGUR 22 OCH 23).

Utifrån de målsättningar och frågeställningar som var vägledande inom projektet koncentrerades insatserna främst på golvlager och identifierade aktivitetsytor. Gårdsplanerna blev bara undantagsvis detekterade, eftersom de sentida störningarna här var extra omfattande. Likaså undantogs de äldsta utfyllnadslagren; något som sett i backspegeln kan anses vara beklagligt utifrån de resultat som gjordes i kvarteret Diplomaten tre år senare (Nordman & Pettersson 2009:158). Samtidigt blev resultaten mycket goda trots detta, med över etthundra insamlade mynt, ett antal som vida överstiger vad som påträffats vid tidigare undersökningar på Öster i Jönköping; utgrävningar där metalldetektor inte kommit till användning. Och i fyndmaterialet från vapensmedjorna år 2004 ingår ett begränsat, men representativt antal identifierade föremål knutna till hantverket.

Det enda praktiska problem som uppstod i samband med detekteringen i kvarteret Apeln var väntetider. Eftersom vi bara hade en person som skötte detta moment åt som mest åtta grävande kollegor uppstod en del dröjsmål då flera ytor blev färdiga för detektering samtidigt. Det var lätt att inse att ytterligare en flaskhals tillkommit utöver väntetider på att grävmaskinen eller inmätningstrustningen skulle bli tillgänglig. Tre år senare, i kvarteret Diplomaten, löstes detta problem genom att hela grävpersonalen fick lära sig handha metalldetektor.

Sammanfattningsvis blev erfarenheterna av insatsen år 2004 så goda att det idag är svårt att föreställa sig en stadsarkeologisk undersökning i Jönköping där en metalldetektor inte kommer till användning. Den ingår i redskapsinventariet på samma självklara sätt som en digitalkamera. Samtidigt kan det kännas förvånande att detektering fortfarande är så pass kontroversiellt i andra delar av landet, och att det fortfarande finns de som hävdar att metallrika urbana miljöer med komplex stratigrafi skulle vara rent olämpliga för detektering!

Inmätning – Intrasis i en komplex stratigrafisk miljö

I kvarteret Apeln testades digital inmätning på en komplex stratigrafisk urban miljö fullt ut för första gången i Jönköpings läns museums regi (se FIGURER 24–26). Projektet blev något av ett testobjekt för mät- och dokumentationssystemet Intrasis, eftersom det före år 2004 inte hade prövats i denna typ av storskalig stadsarkeologi.

FIGUR 23. Karin har fått en signal i hörlurarna och gräver för att se vad som gett utslag. Ytterligare ett kopparmynt?

FIGUR 24–26. Joakim Svahn mäter in ett källargolv. Jessica Wennerlund mäter in en golvnivå inom tomten nr 37. Susanne Nilsson vid inmätningar i den nordligaste delen av tomt 35.

Detta år genomförde emellertid UV Syd och Malmö Kulturmiljö utgrävningar i kvarteret Liljan på Gamla Väster i Malmö parallellt med vår undersökning i Jönköping (Larsson 2006). De då vunna resultaten diskuterades ingående och har kunnat bidra med viktiga erfarenheter inför det fortsatta utvecklingsarbetet.

De problem som vi mötte i kvarteret Apeln var till stor del självförvållade och kopplade till en onödigt stor detaljrikdom i själva mätsituationen. Kort sagt mättes alltför många objekt indelade i alltför många klasser alltför noggrant. Mängden data blev onödigt stor och därigenom svårhanterlig. I efterhand är det lätt att hävda att det hade behövts klara riktlinjer till fältpersonalen och en tydlig strategi för inmätningen; helst då utarbetad i förväg. Samtidigt bör man ha i åtanke att just tid för reflexion och eftertanke i hög grad saknades under detta omfattande projekt, där förundersökning och särskild undersökning följde i varandra. Ytterligare en svaghet var att fyndregistreringen som var tänkt att ske parallellt med pågående fältarbete inte prioriterades, utan till större delen kom att förläggas till rapporttid vintern/ våren 2005.

Sammanlagt dokumenterades 520 definierade anläggningar och ca 1000 lager inom projektet. Inmätningen utfördes av samtliga projektets deltagare, men redigering av data föll uteslutande på den mätansvarige, Jessica Wennerlund.

Fotodokumentation – på marken och från mobilkran

Grävningen i kvarteret Apeln skedde i en brytningstid mellan olika tekniker. Dels utfördes fotodokumentation arkivbeständigt med analog kamera och svartvit film samt färgdia avsedda för i första hand publicering. Samtidigt utnyttjades digitalkamera, men på grund av sämre upplösning på bilderna var det tänkt att dessa främst skulle kunna utnyttjas som arbetsmaterial; som ett slags minnesstöd i rapportarbetet. Detta medförde att mängden fotodokumentation från projekten JLM 123/03 och JLM 205/04 är närmast överväldigande med mer än 2000 digitalfoton, de analoga bilderna oräknade. Att detta skulle visa sig vara ett problem visade sig inte minst i samband med bildregistreringen, då bildmaterialet skulle länkas till den digitala dokumentationen i Intrasys. Den närmast orimliga tidsåtgången gjorde att registreringen kom att avbrytas innan arbetet slutförts..

Vid tre tillfällen genomfördes kranfotografering för att lodfotografier samt större översikter över fältet skulle kunna erhållas. Vid de två första tillfällena utnyttjades en mobilkran med 30 m arm (se FIGUR 27), vid det tredje och sista med en inhyrd skylift. Dessutom utnyttjades bland annat terrassen på grannfastigheten i norr, där redovisningsbyrån *Price, Waterhouse & Coopers* välvilligt öppnade sina dörrar för arkeologerna.

All fotodokumentation i fält utfördes av projektets egen personal. Vissa av fyndbilderna har emellertid tagits av länsmuseets egen fotograf Göran Sandstedt.

FIGUR 27. Fotodokumentation med hjälp av mobilkran med 30 meter lång arm.

Utvärdering under pågående projekt

Under hela fälttiden skedde en kontinuerlig information om projektets utveckling till samhällsbyggnadsavdelningen vid Länsstyrelsen och till beställaren, Tekniska kontoret vid Jönköpings kommun. Vid regelbundet hållna byggmöten ute på grävningen var det möjligt att dryfta olika uppkomna praktiska och vetenskapliga problem i direkt anslutning till de berörda objekten. På detta vis kunde också eventuella avvikelser från undersökningsplanen tidtabell, prioriteringsordning och budget gås igenom direkt. Alla dessa möten protokollfördes. Vid flera tillfällen under pågående fältsäsong blev också undersökningen av Smedjegatans hantverksgårdar föremål för studiebesök, både från kommunens personal och från intresserade kollegor. Däremot tillät inte den fastslagna projektbudgeten något utrymme för en vetenskaplig referensgrupp, vilket var beklagligt.

En annan form av information utgjordes av de veckovisa personalmöten som alltid avslutades med en rundtur över det vidsträckta utgrävningsfältet, där varje deltagare fick redogöra för sin bit av arbetet (se FIGUR 28). Detta blev ett lika viktigt som uppskattat inslag i arbetet, eftersom det är väldigt lätt för den enskilde medarbetaren att tappa översikten i ett projekt av denna omfattning. Det är

FIGUR 28. Personalvisning en vacker men lite kylig höstdag 2004.

bara alltför enkelt att begränsa sig till sitt eget objekt; till det hörn där man själv gräver. I möjligaste mån försökte projektledningen dessutom att låta personalen rotera mellan olika delar av fältet och ge möjlighet att pröva de skilda moment som ingick i fältarbetet.

Analyser

Naturvetenskapliga analyser av material från kvarteret Apeln

Satt i relation till omfattningen av de arkeologiska undersökningar som utfördes 2003–2004 i kvarteret Apeln får de naturvetenskapliga analyser som genomförts i samband med rapportarbetet sägas vara av begränsad omfattning. Anledningen är de snäva ekonomiska ramar som projektet har haft att verka under i detta skede. Som en följd har det externt utförda analysarbetet kommit att inriktas mot ett antal väl avgränsade, specifika frågeställningar kring bebyggelseutveckling och produktion inom stadsdelen.

I den ursprungliga planeringen lyftes den metallurgiska analysen fram som ett prioriterat område, eftersom det ansågs väsentligt att med dessa metoder söka spåren efter det metallhantverk och den vapenproduktion som förekommit i kvarteret under 1600- och 1700-talet. Vid undersökningar av likartade hantverksmiljöer inom faktoriområden i Norrköping och Örebro har man kunnat identifiera och bedöma såväl råvaror som produktionsspill (Wallebom 2003, Karlsson & Tagesson 2003). På så vis har närvaron av en högt specialiserad tillverkning kunnat beläggas, trots att lämningarna efter de byggnader där produktionen föregått varit både fragmentariskt bevarade och svårtolkade.

När det gäller kvarteret Apeln kom saken i ett annorlunda läge allteftersom kompletta och ytterst välbevarade verkstadsmiljöer kunde dokumenteras i schakten. Med ledning av ett stratigrafiskt

väl anknutet myntmaterial har dessa byggnader kunnat dateras och i några fall också kopplas till från ägarlängder kända hantverkare. Dessutom har fyndmaterialet från de aktuella tomterna visat sig innehålla ett mindre, men karaktäristiskt urval av identifierbara vapendetaljer. Då således själva produktionen av vapen och rustningsdetaljer inom den nu aktuella ytan kunde anses vara väl be-lagd, såväl arkeologiskt som från äldre skriftliga källor, beslöts det i samråd med länsstyrelsen att den metallurgiska analysen skulle nedprioriteras.

Det andra område som initialt bedömdes kunna motivera en utökad extern analys var keramikmaterialet. I samråd med Keramiska Forskningslaboratoriet i Lund (KFL) har en genomgång av det yngre rödgodset skett. Syftet har varit att dels försöka upprätta en fungerande typologi och en lokal kronologi för 1600- och 1700-talets hushållskärl, dels att undersöka i vilken mån dessa kärltyper härhör från produktionsplatser i Jönköpings stad. Studien har inriktats på det formspråk och de särdrag som sannolikt karaktäriserar tillverkningen. Det keramikmaterial som insamlats från kvarteren Apeln och Arkadien har härvid jämförts med färdiga kärl och produktions-spill från ett arkeologiskt undersökt krukmakeri i det närbelägna kvarteret Dromedaren. Den typologiska genomgången har kompletterats med tunnslip, utförda vid KFL (Stilborg & Grönberg 2006).

Inom ett område har de externt utförda analyserna kommit att bli av större omfattning än vad som ursprungligen planerats. Resultaten från 11 av de totalt 27 prover som sändes in till Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi i Lund medgav årsexakta dateringar. En sammanhängande provserie har kunnat upprättas för de terrasserings- och husrester som tillhört bebyggelsens i undersökningen prioriterade, allra tidigaste skede. Detta har lett till att själva grundläggningsfasen kunnat tidfästas till åren kring 1620 (se Linderson, BILAGA 3A OCH 3B).

Med ledning av dessa goda resultat beslöts det i samråd med länsstyrelsen att gå vidare med kompletterande dendrokronologiska analyser i syfte att datera även senare utbyggnadsfaser inom undersökningsområdet. Medel till denna undersökning omdisponerades från de poster i budgeten som ursprungligen hade avsatts för en metallurgisk analys. Ytterligare 15 prover, tagna från timmerkistor och pålningar, insändes under hösten 2005. De vunna resultaten ledde dels till att ytterligare två prover från den ursprungliga serien kunde dateras årsexakt, dels blev det möjligt att tidsfästa senare utbyggnadsskeden inom stadsgårdarna 34 och 35. Däremot visade det sig omöjligt att datera de prover som tagits ur träkonstruktioner inom tomterna 38 och 39, eftersom detta kisttimmer varit alltför snabbvuxet. Totalt har emellertid 26 av 42 insända prov kunnat ges en årsexakt datering, ett resultat som får sägas väl motsvara de högt ställda förväntningar som under projektets gång kommit att knytas till dendrokronologins bidrag (Linderson, BILAGA 3A & 3B).

Till detta kommer ytterligare 14 prover som härrör från den inledande undersökningsetappen år 2003. Dessa prover har analyserats av Alf Bråthen.

Ytterligare ett område som prioriterades var den osteologiska analysen av djurbensmaterial från kvarteret Apeln. Initialt utfördes en traditionellt inriktad översiktlig studie efter fältsäsongen 2003, där samtliga insamlade ben genomgicks (Svahn 2004). Inför följande fältsäsong utvärderades de vunna resultaten, samtidigt som de ställdes mot de volymer och den arbetsinsats som kunde förväntas inom det avsevärt större utgrävningsfält som var aktuellt år 2004. Lösningen blev att genomföra en mindre osteologisk insats, inriktad mot skadedjur; smågnagare (Svahn 2004) och fiskben ur väl definierade kontexter (Cardell, BILAGA 4). Det insamlade benmaterialet från 2004 kom dock i båda fallen att bli av högst begränsad omfattning, varför dess värde för mer långtgående tolkningar får ses som begränsat.

För framtida bruk finns även prover med makrobotaniskt material, pollenprov samt slagg för metallurgisk analys insamlade från kvarteret Apeln. Av allmänt intresse är ett mindre antal vedprover lämpliga för en ^{14}C -datering av de förhistoriska torvlager som påträffades under botten sanden i den forna sjöbassängen.

Metallurgisk analys

Med utgångspunkt i den kunskap som historiskt källmaterial gav beträffande de verksamheter som bedrivits i kvarteret av till namnet kända hantverkare, uppmärksammades tidigt vapensmide och annan produktion knuten till Jönköpings fabriksfaktori. Eftersom ett karaktäristiskt fyndmaterial kunde förväntas vid undersökningen av smedjorna i kvarteret Apeln bedömde projektgruppen initialt att spår efter metallhantering skulle ges hög prioritet vid såväl fältarbete som efterföljande analyser. Däremot antogs det utifrån tidigare erfarenheter från utgrävningar, dels i grannskapet, dels i jämförbara faktorimiljöer som mindre sannolikt att tolkningsbara lämningar efter själva verkstäderna skulle påträffas.

Utifrån dessa förutsättningar kontaktades UV GAL i Uppsala för att projektet skulle kunna erhålla specialiststöd inför provtagning, insamling och efterföljande analys av smidesrelaterade fyndmaterial och lager. Som ett led i detta arbete besöktes grävningen i maj 2004 av Eva Hjærtner Holdar från GAL. Avsikten var att på ort och ställe kunna bilda sig en uppfattning om förutsättningarna för en framgångsrik analys av bevarade råvaror och restprodukter (ämnesjärn, slagg, glödska m.m.) från tillverkningen. I samband med besöket avhölls ett seminarium för grävningspersonalen på temat smedjornas och det småskaliga metallhantverkets arkeologi.

Allteftersom undersökningarna i kvarteret Apeln fortskred under sommaren 2004 stod det emellertid klart att förhållandena i realiteten var i princip motsatta vad som inledningsvis antagits. I

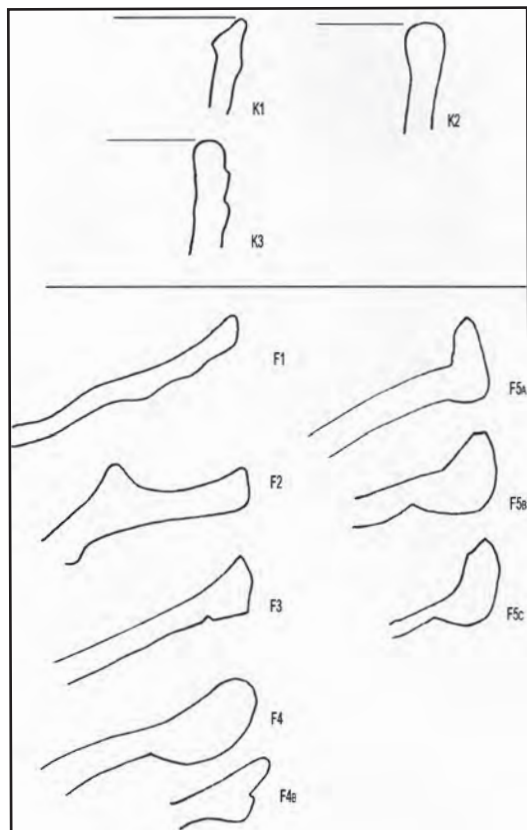
takt med att välbevarade verkstadslämningar påträffades i tre av gårdarna, kunde det också konstateras att dessa arbetsplatser var ytterst välstädade. De manifesta lämningarna efter stormaktstidens produktionsmiljöer kvarlåg således oväntat intakta inom undersökningsområdet, medan de latenta påträffades i avsevärt mindre omfattning än vad som ursprungligen antagits. De fyra byggnader, hus 122/222, hus 132 (i två faser) samt hus 142 som bedömdes ha utgjort smedjor eller verkstäder kunde jämföras med ännu bevarade byggnader i väldokumenterade faktorimiljöer som Huskvarnas smedby eller Eskilstunas Rademachersmedjor.

Däremot var det fyndmaterial som säkert kunde knytas till produktionen begränsat, framför allt vad beträffar vapendelar, verktyg och råvaror avsedda för smedjorna. Emellertid har det varit möjligt att identifiera karaktäristiska delar från såväl luntlås som hjullås och flintlås – de tre huvudtyper av skjutvapen som tillverkades i faktorimedjorna. Från samma kontexter kommer ett visserligen antalsmässigt begränsat, men särpräglat verktygsmaterial.

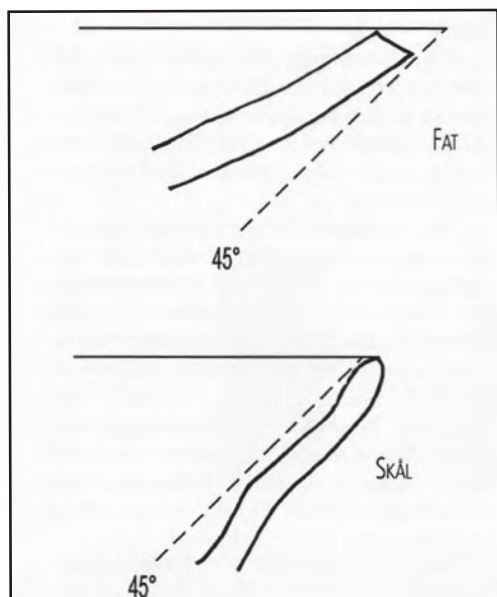
Avfallsprodukter som sannolikt härrörde från metallhantering som smältning och smide förekom något rikligare, men här fanns istället ett avsevärt källkritiskt problem. På dessa tomter som i så hög grad präglats av massatransporter och omlagringsprocesser under hela sin historia, var det mestadels svårt att kunna knyta produktionsavfall till säkert avgränsbara aktivitetslager. Golvnivåer som utgjorde väl slutna kontexter undersöktes i hus 122/222, hus 132 och i hus 142. Trots detta blev det fyndmaterial som otvetydigt härrörde från ett metallhantverk, utövat i dessa byggnader, av begränsad omfattning.

Eftersom kvarteret Apeln-projektet hade att verka under snäva kostnadsramar ledde identifieringen av ovanstående föremålskategorier till att den metallurgiska analysen bortprioriterades. Fynden visade med all önskvärd tydlighet att finkalibriga skjutvapen hantverats och sannolikt också tillverkats på platsen. Verksamheten, som genom myntfynd daterats från 1630-tal till mitten av 1700-talet, överensstämde således till punkt och pricka med de uppgifter som de skriftliga källorna gav. Därmed kunde också ett av de primära målen i undersökningsplanen anses uppnått, nämligen att utifrån det arkeologiska materialet klarlägga och om möjligt datera en vapenproduktion på platsen.

De ekonomiska resurser som på detta sätt frigjordes i projektbudgeten överfördes med länsstyrelsens godkännande till en utökad dendrokronologisk analys. Emellertid finns både den slagg, de ämnesjärn och de övriga restprodukter från metallhantverk som insamlats vid undersökningarna i kvarteret Apeln tillgängliga för analys vid ett senare tillfälle om så skulle bli önskvärt.

FIGUR 29. Övan, mynningsprofiler för lokalt tillverkade rödgodskärl. Nedan, mynningsvinkeln för skålar och fat enligt Stilborg & Grönberg (2006).

Keramikanalys

Redan i ett tidigt skede av undersökningen stod det klart att det lokalproducerade rödgodset skulle komma att utgöra den dominerande fyndkategorin. Fanns det något sätt att utnyttja detta massmaterial till att verkligen skapa ny kunskap kring stadslivet i linje med intentionerna i undersökningsplanen?

Arbetet inriktades mot en jämförande studie i syfte att skapa en lokal kronologi giltig för de kärltyper som påträffas i Jönköpings stadslager från nyare tid. En genomgång inriktad mot den lokala produktionen bedömdes också vara möjlig att genomföra med utgångspunkt i keramikmaterialet från kvarteret Apeln. Avsikten var att bedöma omfattningen av den tillverkning som skett lokalt och att om möjligt identifiera dess särdrag. Analysresultaten kunde därefter utnyttjas till att jämföra keramik av lokalt ursprung med införda kärltyper. Med denna utgångspunkt skulle det bli möjligt att uppskatta hur pass omfattande keramikinflödet varit till en landsortsstad av Jönköpings storlek.

Materialet från kvarteret Apeln har i analyskedet jämförts med keramik tillvaratagen vid undersökningar på Svenska maden, i det närbelägna kvarteret Dromedaren år 2002. Här påträffades lämningarna efter ett krukmakeri som drivits av den från historiskt källmaterial välkända krukmaräsläkten Banck från 1740 och närmare hundra år framåt. I fynden från denna utgrävning ingick förutom det sedvanliga skärvmaterialet även felbränningar, underlägg och stöd från själva bränningsprocessen samt rester efter keramikugnar.

Totalt ingick mer än 250 kg keramik i analysen och begränsades till enbart mynningskärvor. Alla mynningsprofiler tillhörande olika kärl har ritats och mynningsdiametern har beräknats där det var möjligt. Synliga mineralkorn i godset. Mikroskoperingar av tunnslip på ett urval av skärvorna utfördes. Förekomst av glasyr på in eller utsidan har noterats men ingen information om färger eller motiv på de dekorerade ytorna har registrerats.

Mikroskopering av tunnslip i polarisationsmikroskop gör det möjligt att bedöma mängden, kornstorlekensfördelningen och arten av naturligt grovmaterial (silt och sand). Vidare kan man urskilja samt bedöma mängden och kornstorleken på eventuell tillsatt magring.

Resultaten från denna specialstudie redovisas dels i föreliggande rapportens fyndkapitel (se FIGUR 29), dels i en separat rapport från KFL (Stilborg & Grönberg 2006). För Jönköpings del utgjorde analyserna av yngre rödgodset från kvarteret Apeln det första steget i en fördjupad studie av den lokalt producerade keramiken under 1700-talet där detta på många vis svårhanterliga massmaterial dels kunnat dateras, dels kunnat knytas till historiskt och arkeologiskt kända verkstäder. Det yngre rödgodset från Jönköping ger därmed ett betydelsefullt bidrag till studiet av den tidigmoderna epoken keramik i stad och på landbygd. Extra intressant är att keramikens

förekomst här kan jämföras mellan undersökta hushåll i olika sociala miljöer. På så vis kan sammansättningen av såväl bruks- som serveringskärl hos olika grupper i Jönköping studeras, liksom hur förändringar i smak och mode återspeglas i konsumtionen. Nya undersökningar på den närmast omgivande landsbygden, som till exempel byn Odensjö strax söder om Jönköping, medger även att borgerskapets livsstil kan jämföras med välbeställda bönders (Pettersson 2013).

Dendrokronologi och vedartsprov

Det material som insändes för analys vid Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi i Lund omfattade i första skedet 27 dendrokronologiska prov. Av dessa kunde 11 prov utnyttjas till årsexakta dateringar (Linderson, BILAGA 3A). Senare har en kompletterande serie om 15 prov tillkommit i syfte att ytterligare underbygga och utvidga detta för undersökningen så väsentliga dateringsunderlag (Linderson, BILAGA 3B). Medel till denna fortsatta analys har med länsstyrelsens medgivande omfördelats inom projektets budget på så vis att pengar tagits från den metallurgiska analysen och överförts till dendrokronologin. Det huvudsakliga argumentet var att smedjor och vapentillverkning kommit att framträda mycket tydligare i det arkeologiska materialet än vad som ursprungligen antogs. Följaktligen krävdes inte heller den omfattande slagg- och metallanalys som ursprungligen planerats. Däremot möjliggjorde den första sändningen dendrokronologiska prover en årsexakt datering av själva stadsbyggnadsskedet, något som tidigare inte varit möjligt. Dessa oväntat givande analysresultat medförde att en fortsättning ansågs befogad i syfte att om möjligt klarlägga utbyggnadskronologin inom hela det aktuella exploateringsområdet.

Det virke som använts till dendrokronologisk analys har insamlats från olika träkonstruktioner belägna inom undersökningsytorna i kvarteren Arkadien (2002) och Apeln (2004). I samband med den första etappen i kvarteret Apeln hösten 2003 insändes även ett mindre antal prover (14 st) till Alf Bråthen, för analys. Samtliga årsexakta resultat från undersökningen 2004 finns redovisade i BILAGA 3A.

Avsikten med den omfattande provtagningen har varit att söka datera de olika utbyggnadsfaser som framträder i det arkeologiska materialet och att på så sätt kunna fastlägga bebyggelseutvecklingens kronologi. Med årsexakta dateringar skulle olika förändringskedor kunna knytas mot historiskt kända händelser och rent av mot de enskilda personer som bott och verkat i de undersökta gårdarna.

Det finns emellertid en hel del metodiska problem knutna till provtagningen som bör beaktas vid tolkningen av materialet. Av naturliga skäl härstammar merparten av det insamlade virket från de timmerkistor och andra träkonstruktioner som utnyttjats vid uppbyggnaden av husterrasser ut över den forna stranden och sjöbotten. Det trä som ingått i själva huskonstruktionerna hade till

FIGUR 30. En av de många trækistor som timmer till dendrodatering hämtades från.

stor del röjts undan i samband med nybyggnation, eller var kraftigt nedbrutet genom påverkan av röta och fukt. Under eller strax över grundvattennivån har däremot en anaerob miljö upprätthållits i terrasser och fuktiga utfyllnadsmassor vilket motverkat nedbrytningen av organiskt material som exempelvis trä. Således är det skapandet av nytt land, inte husbyggnationen inne i gårdsmiljöerna vi daterar. Det kan förmodas att dessa två aktiviteter vanligtvis följt tätt på varandra, men att regeln inte saknar undantag visas bland annat genom närvaron av ytor som utnyttjats för trädgårdsodling under så pass lång tid att mindre träd hunnit växa upp (se kap. 8, sid 85). Dessutom kan behovet av öppna lagringsytor tidvis ha varit stort i de hantverks- och köpmansgårdar som undersökningen berört.

Ett annat problem gäller i vilken mån trä återanvänts i olika konstruktioner. Om sekundärt utnyttjat rivningsvirke förekommer i provmaterialet utan att detta uppmärksammas vid insamlingen, finns självfallet en risk för allvarliga feldateringar. Det bästa sättet att bemöta denna felkälla är analysera ett så pass stort antal prover att avvikande dateringar framträder tydligt, vid jämförelse med ett statistiskt säkerställt genomsnittsvärde. Efter att de första dendrokronologiska analyserna genomförts förefaller det emellertid som om problemet med återanvänt trä är närmast försumbart i själva grundläggningsskedet ca 1620 till 1630. Orsaken är sannolikt att den enorma åtgången av timmer vid detta tillfälle krävt införsel

av nyhugget trä från stadens omland, samtidigt som det knappast funnits några större mängder brukbart virke kvar i det avbrända tidigare stadsområdet.

Det verkar dessutom som om de välgjorda timmerkistor som påträffades på större djup utanför den forna Munksjöstranden innehåller ett enhetligt, primärt utnyttjat virkesmaterial (se FIGUR 30 OCH 31). Mycket tyder på att denna typ av timmerkonstruktioner forslades in till staden i färdighugget skick, likt stora byggsatser. Därefter har de sänkts på plats som ett första led i en ny utbyggnadsetapp. Om trä från denna typ av konstruktioner således utgör ett pålitligt dateringsmaterial finns det dock andra omständigheter som komplicerar bilden. Dels förefaller träden att ha varit snabbvuxna och därför ha relativt få årsringar, dels har virkesproverna mestadels hämtats upp med maskin. Eftersom denna typ av kistor idag ligger avsevärt under grundvattennivån var det inte möjligt att undersöka dem manuellt inom ramarna för kvarteret Apeln-projektet. Konsekvensen blir att provernas läge är approximerat, inte exakt inmätt. Likväl bör de på ovanstående grunder tillmätas ett högt dateringsvärde.

När det gäller de träkonstruktioner i husterrasserna som befunnit sig ovanför dåtidens vattenyta är läget delvis ett annat. Här verkar ansvaret för såväl utformning som materialanskaffning helt ha åvilat tomträttsinnehavaren. Detta faktum har medfört stor variation i utförandet, både mellan olika fastigheter och skilda faser inom en och samma tomt. Här kunde också förekomsten av tydligt återanvänt virke konstateras i ett flertal fall. Dateringar från de prover som utvalts från denna typ av nivåer i tomterna bör betraktas mer källkritiskt än övriga. Trots detta har proverna emellertid stort värde, eftersom de i tillägg till rena dateringar också kan säga oss något om hur byggnadsmaterial och andra nödvändigheter hanterades inom staden.

I tillägg till det material som avsetts för dendrokronologisk analys har även ett mindre antal prover insamlats för vedartsanalys. Det gäller träkol, hämtat från utrymmen tolkade som kolbodar i 1600- och 1700-talets hantverksgårdar. Avsikten har varit att söka klargöra vilken träråvara som utnyttjats vid framställningen av det kol som brukats i olika arbetsprocesser, framför allt i samband med vapensmide.

Vidare har obränt trä från två mycket olikartade kontexter utvalts för vedartsanalys. Dels har bitar av en rot eller stubbe till ett mindre träd, påträffat i ett förmodat odlingslager under hus 124 i tomt 35 tagits in. Avsikten var att söka utröna huruvida det funnits fruktträd i anslutning till de såbäddar som tycks ha existerat i bakgårdarna vid mitten av 1700-talet. Resultatet blev att provet kunnat bestämmas till släktet *Pomoideae*, medan artstillhörigheten är något osäker. Emellertid förefaller *Malus*, det vill säga äpple vara den troligaste tolkningen.

FIGUR 31. Sågad skiva av timmer inför analys.

Dessutom insamlades med maskin två prover välbevarat trä, påträffat på nivån ca + 86 till + 87 möh i ett torvlager stratigrafiskt beläget under det sandlager som avsatts på Munksjöns botten. Fyndomständigheterna gör klart att detta trä har en förhistorisk datering och härhör från en skog som vuxit över moss- och myrmarker vilka senare dränkts på grund av de speciella förhållanden som landhöjningsprocesserna medför i södra Vätternsänkan. Avsikten med provtagningen var att kunna genomföra både en ¹⁴C-datering och en säker bestämning till art. Preliminärt bestämdes stubbarna till tall, *Pinus Sylvestris*, vid insamlingstillfället. Ingentida analysen har ännu genomförts. En intressant parallell finns emellertid från de djupast belägna nivåer som berördes av undersökningen i kvarteret Diplomaten 2007. På en jämförbar nivå (+86,3 möh) tillvaratogs en tallstubbe, härrörande från ett träd vars dödsår kunde fastläggas till 20–180 AD. Tullen i kvarteret Diplomaten hade kvävts som ett resultat av tilltagande försumpning i ett område som över tid kom att utvecklas till ett typiskt carexkärr (Nordman & Pettersson 2009:65).

¹⁴C-analys

I samband med att de arkeologiska undersökningarna i kvarteret Apeln gick in i slutskedet insamlades två träprover, avsedda för vedarts- och ¹⁴C-analys, från trästubbar påträffade i djupt liggande torvlager i fältets östra del. Träden ifråga har ursprungligen växt på ytan av en mosse eller myr innan Vätterns yta stigit så pass mycket att området översvämmats. I samband med detta avsattes ett halvmetertjockt sandlager över den forna mossen, en sjöbotten vars material möjligen eroderats ner från den närbelägna landtunga som senare kommer att benämnas Sanden.

Avsikten med provtagningen var att söka datera det förhistoriska skede, då platsen rymt en barrträdsbevuxen myr eller mosse och att om möjligt jämföra resultaten med dateringar från det likaledes översvämmade fornlämningsområdet ute i Huskvarnaviken.

Någon analys av dessa prover har i skrivande stund inte företagits, men fyndet av tall i djupt liggande torvlager kan jämföras med ett fynd gjort 2007 i kvarteret Diplomaten, där en tallstubbe påträffades på +86,3 möh. Trädet hade dränkts på rot, förmodligen som en direkt följd av områdets försumpning. Dess dödsår fixerades till 20–180 AD. Det är högst sannolikt att även trädstubbarna från kvarteret Apeln kan ha en likartad datering.

Osteologi

Vid undersökningen i kvarteret Apeln 2003 insamlades allt påträffat ben- och hornmaterial. Eftersom ingen sällning utfördes kom därmed främst slakt- och matavfall, samt hantverksråvara från större djurarter att representeras. Däremot saknas till exempel fisk och mindre däggdjur nästan helt. Under följande vinter genom-

fördes en övergripande osteologisk analys på detta material (Svahn, arkivrapport). Resultaten ger en bild av husdjurhållning och kostvanor i framför allt 1700- och 1800-talets Jönköping. Dessutom förekom tydliga inslag av hantverksråvaror, i form av horn, som bör kopplas till den verksamhet som bedrivits inom de aktuella tomterna (nr. 40).

Inför det fortsatta arbetet år 2004 beslöt man att frångå den tidigare utnyttjade insamlingsmetoden. Orsaken var främst att det kunde förväntas mycket stora mängder välbevarade djurben på grund av undersökningens omfattning och volym. Utifrån de ekonomiska och personella ramar som kvarteret Apeln-projektet hade arbetat inom, ansågs det ogörligt att på ett tillfredsställande sätt kunna hantera ett dylikt material. Dessutom kunde det på goda grunder ifrågasättas huruvida en arbetsinsats och kostnad i denna storleksklass verkligen skulle kunna motiveras utifrån materialets förväntade potential. Vilken konkret ny kunskap skulle generas vid en fortsättning med samma metodik som föregående år?

Lösningen blev att istället inrikta sig på de kategorier som tidigare missgynnats av insamlingsmetoden, nämligen ben från smådjur – främst då skadedjur som möss och råttor och fiskben. Insamlingen skedde därför selektivt. I det första fallet prioriterades utvalda lager och rutor i vad som tolkats vara miljöer som favoriserats av smågnagare, till exempel vretar, prång mellan hus, och lager under golv. Beträffande fiskbenen inriktades uppmärksamheten framförallt på aktivitetsnivåer över golv; lager som kunde förväntas innehålla avfall från såväl matlagning som förtäring av tillagad fisk. Det insamlade osteologiska materialet från 2004 års undersökning blev på detta vis av begränsad omfattning, men å andra sidan ägnat till att belysa aspekter på tillvaron i staden som inte kommit fram med den traditionella insamlingsmetoden.

Rent generellt kan den traditionellt upplagda osteologiska analys som utförts på benmaterialet från 2003 års utgrävning utnyttjas till fruktbara jämförelser med andra undersökningar i Jönköpings innerstad. Resultaten bekräftar och understödjer den bild vi har av djurhållning och kostvanor i den tidigmoderna stadsmiljön. De begränsade, men uttalat probleminriktade analyser som utförts på skadedjur (smågnagare) samt fiskben insamlade år 2004 har gett en del goda resultat. I det första fallet har bilden av boendemiljö och lagringsmöjligheter i den tidigmoderna staden kunnat kompletteras med arkeologiska spår av olika skadedjurs inverkan. I det andra fallet har man kunnat erhålla en ögonblicksbild av kostvanor i den gustavianska staden och av de oväntat långväga transporter som fört livsmedel till Jönköping.

Pollen- och makrobotanisk analys

I samband med dokumentation av profiler längs med fältgränsen mot Smedjegatan och i husterrasser (fas 3) omedelbart söder om hus 400 togs prover avsedda för en eventuell pollen- eller makrobotanisk analys. Proverna togs ut som preparat ur respektive profil. Provtagningspunkterna finns markerade på sektionsritningarna.

Avsikten med provtagningen var att inrikta en kommande analys mot ett antal specifika frågeställningar kring de markarbeten som företagits vid grundläggningen av 1600-talsstaden. Således bedömdes det som möjligt att få information om de miljöer där utfyllnadsmassor hämtats. Hade jorden fraktats från det forna stadsområdet borde såväl kultur- som rudetraväxter ingå i materialet. Om transporterna istället gått från åker- eller ängsmark skulle detta under gynnsamma omständigheter också kunna avläsas i proven. Ett pollenmaterial hämtat från högre liggande nivåer i profilerna kunde förväntas spegla växtlighet och därmed ge upplysningar om naturmiljön inne i gårdarna under 1600-talets utbyggnadsfas.

Denna typ av frågeställningar kom att bli central i arbetet med kvarteret Diplomaten 2006–2007. I det projektet kunde de tankegångar som utvecklats under fält- och rapportarbete för kvarteret Apeln testas med ypperliga resultat som följd. I efterhand kan man bara beklaga att dessa möjligheter inte fanns år 2004. Samtidigt åskådliggörs den vetenskapliga processen; hur idéer kommer till, testas och utvecklas till en forskningspraxis.

I samband med analysarbetet för kvarteret Diplomaten år 2008 genomförde Jens Heimdahl, RAÄ UV Mitt, även en kontroll av de ovan omtalade profilproverna från kvarteret Apeln. Det kunde emellertid konstateras att paleobotaniskt innehåll i stort sett saknades. De enskilda provernas volym var ytterst begränsad och egentligen alltför liten för att något främateriale skulle kunna förväntas förekomma.

Ytterligare ett mindre antal makrobotaniska prover insamlades under utgrävningens gång. Tanken var att utnyttja dessa provmaterial till att beskriva och om möjligt förklara innehållet i specifika lager och anläggningar. På så sätt skulle tolkningen kunna underlättas och för rapporten relevanta frågeställningar kring funktion och resursutnyttjande i hantverksgårdarna besvaras. Någon analys av dessa prover har i skrivande stund inte företagits.

Sentida störningar och kontaminerade massor

Bland slamavskiljare, dagvatten och gasledningar

De drygt 6000 m² parkeringsyta som blev tillgängliga för arkeologiska insatser år 2004 var oväntat lite störda av sentida aktiviteter. Den lätta träbebyggelse som dominerat i kvarteret under hela dess funktionstid hade snarast förseglat äldre bebyggelsenivåer. Det var tydligt att man inom kvarteret Apelns mödosamt uppbyggda tomter hade strävat efter att i möjligaste mån utnyttja och bygga på äldre grunder och fundament hellre än att anlägga nya. Således saknades större sentida stengrunder och djupa källare med vidhängande nedgrävningar för oljetankar och liknande. Istället fick arkeologerna återkommande tolkningsproblem inför påbyggda husgrunder som successivt höjts under flera generationers om- och nybyggnationer. Att identifiera påbyggnadsskeden och därefter koppla dessa till respektive golvnivåer var inte okomplicerat.

Med detta sagt måste det framhållas att utgrävningsytan i kvarteret Apeln inte på något sätt var fri från sentida ingrepp. Allting är ju relativt; det som skilde ut denna undersökning var dels den stora tillgängliga ytan som möjliggjorde dokumentation av i det närmaste hela gårdsenheter, dels att de befintliga störningarna framför allt koncentrerades i vissa stråk inom fältet. Särskilt illa utsatta var föga förvånande de ursprungligen gemensamt brukade ytorna; gårdspaner och vretar. Här låg merparten av de ledningsdragningar som betjänat gårdarna under 1900-talet samlade. Med dagens terminologi skulle man säga att ledningsdragningarna i största möjliga utsträckning hade *utnyttjat befintliga schakt*. Vatten, el och i viss mån stadsgas hade letts in i husen den vägen. Samtidigt medförde bebyggelsens på slutet förfallna skick och låga status att invånarna fått nöja sig med utedass. Därmed slapp vi år 2004 hitta större avloppsledningar ut från bostadshusen.

Av de förstörda partier som förekom i fältet var den ödelagda ytan parallellt med Smedjegatan speciellt olycksalig. Här hade omfattande grävningsarbeten skett utan någon form av antikvarisk kontroll i ett upp till 7 meter brett stråk, vilket nästan totalt ödelagt den gatunära bebyggelsen från 1600-tal fram till nutid. Bara själva etableringsskedet med den allra första bebyggelsen (timmerterrasserna och hus 400) var bevarade, om än i svårt skadat skick. Markarbetet kunde dateras genom de plastledningar och dito rör som lagts ner i de omgrävda massorna. Vidare påträffades en större tank av glasfiber, sannolikt någon typ av fettavskiljare. Ingreppet kan kopplas till den tillfälliga bodbebyggelse som under senare delen av 1900-talet funnits i norra delen av Domusparkeringen. Markskadorna i detta område var extra olyckliga, eftersom förstörelsen drabbat de äldre gårdarnas bostadsdelar, samt spåren efter de utrymmen för handel

och utskänkning man vet fanns i kvarteret under 1700- och 1800-tal (se Karlson 2010:251).

Ett annat större ingrepp i ytan utgjordes av dagvattenledning och brunnar som avvattnat själva parkeringsytan under de allra senaste åren. Merparten av ledningssträckningen gick dock i gårdsplanen till gård 36–37 för att i sin södra sträckning framför allt beröra huslämningar daterade till 1800-tal. Omfattande skador förekom även inom undersökta partier av dagens Lantmätargränd. Här hade sentida markarbeten för olika ledningar i det närmaste totalt avlägsnat alla spår efter konstruktioner från den bebyggelse som tillhört den vid vägbreddningen exproprierade gård 33.

I den södra delen av undersökningsytan påträffades ett antal stora betongplintar som burit upp ett större träskjul, uppfört före 1950. Byggnaden, som också efterlämnat en nedgrävd dieseltank, hade utnyttjats av en trävarufirma som för en tid disponerat södra delen av tomterna 34 och 35. Lyckligtvis störde dessa stora nedgrävningar bara i mindre omfattning lämningar efter tomternas äldre bebyggelse, främst då det sydligaste huset i gård 34, uppfört under andra hälften av 1700-talet.

Ett oväntat streck i kanten utgjordes av den lika omfattande som okända utschaktning som drabbat delfält IV. Ursprungligen förväntade vi oss att finna samma typ av välbevarade lämningar från 1700- och 1800-tal som hade dokumenterats vid förundersökningen år 2003, med huslämningar i norra hälften av området och stora kistkonstruktioner. Detta resultat hade också gällt vid grävningen för Kammarrätten i kvarterets sydöstra hörn 1991 (Nordman 1995). Nu visade det sig istället att merparten av delfältet var ordentligt utschaktat, ända ner i nivå med timmerkistorna. Om man emellertid skall välja ut någon del av fältet som kunde undvaras så borde det vara detta område. Dels på grund av lämningarnas relativt sett låga ålder, dels eftersom det handlade om gårdar som inte – i likhet med tomterna 34 till 37 – fanns tillgängliga i sin fulla utsträckning. Delfält IV hade hur som helst blivit lågt prioriterat vid undersökningen på grund av den tidsbrist som rådde mot slutet av projektets fälttid. Nu blev valet ännu lättare på grund av störningarna. Frågan är bara när utschaktningen drabbat tomterna 39 till 40 och varför dessa omfattande markarbeten inte uppmärksammats av de anti-kvariska myndigheterna?

Kontaminerade massor – ett problem att uppmärksamma

I en hantverkspräglad miljö som kvarteret Apeln bör man räkna med förekomsten av olika slags föroreningar. Många av de verksamheter som bedrivits inom denna typ av gårdar har lämnat giftiga spår i marken. En lärdom från undersökningarna 2004 är att man från läns museets sida idag är uppmärksam på problemet. Därför ingår också markkemiska undersökningar normalt i förberedelserna inför ett större grävningsprojekt i stadsmiljö. I tillägg till de miljöproblem

som hantering av kontaminerade massor för med sig handlar det om rena arbetarskyddsfrågor. Den exponering som en arkeolog utsätts för i samband med en undersökning av denna art är inte i paritet med den exponering en byggnadsarbetare utsätts för i samma miljö. Arkeologens arbetssätt leder till långvarig direktkontakt med kulturlager och fyndmaterial som legat i kontaminerade lager. Tyvärr märks också en lägre medvetandegrad hos de flesta arkeologer kring denna typ av arbetsmiljöfrågor (se Pettersson 2005).

I kvarteret Apeln kom vi först att fokusera på problemet i samband med att schaktningarna berörde nedsmutsade arbetsplatser från 1900-talet, inklusive en bilverkstad och en läckande oljetank. Markundersökningar företagna av SWECO VIAK visade dock på höga förekomster av tungmetaller, bland annat bly, och cancerogena ämnen i vissa delar av fältet. Eftersom de giftiga ämnena i flera fall återfanns på djupa nivåer, antogs det att de sipprat rakt ner genom kulturlagren för att sedan spridas på mer genomsläppliga nivåer. Exempelvis var koncentrationerna påtagligt höga i de rislager som lagts ut under dagens grundvattennivå för att stabilisera utfyllnadsmassor.

Förekomsten av miljögifter inom kvarteret Apeln kom i hög grad att påverka hur de uppgrävda massorna hanterades under grävningens senare del. Speciellt utsatta områden markerades och särbehandlades vid schaktningsarbeten, varefter jorden transporterades till särskilda deponier inom Jönköpings kommun; vid särskilt hög grad av nedsmutsning till SAKAB i Linköping. Dessa tämligen rigorösa åtgärder genomfördes parallellt med att stora mängder schaktmassor lades upp inom kvarteret Apeln, på det område som grävts vid den arkeologiska förundersökningen 2003. Högen, som till sist kom att nå 10–15 meters höjd, bestod av sandbaserad jord som lätt torkade ut och spreds med vinden över grannskapet. Det kan antas att även dessa massor innehöll miljögifter. Här kom emellertid kortsiktiga besparingen när det gällde lastbilstransporter att väga tyngst. På samma sätt diskuterades aldrig det grundvatten som kontinuerligt pumpades bort från grävningens fältet, trots att vattnet filtrerades just genom några av de värst kontaminerade nivåerna och snarast borde ha betraktas som lakvatten. Istället riktades uppmärksamheten helt och hållet på problemet med kontroll av grundvattensänkningar för att omöjligt undvika sättningar i kringliggande byggnader. Samma problem, men med en helt annan attityd från berörda myndigheters sida, märktes vid arkeologiska undersökningar i det om möjligt ännu mer nedsmutsade kvarteret Ansvaret 2008, då grundvattnet noga pumpades upp för att samlas i särskilt iordningställda fångdammar (se Stibéus 2012).

Ytterligare en form av föroreningar inom grävningens fältet utgjordes av de rivningsmassor som bara tryckts ner och pressats samman över äldre grunder och golvnivåer. Speciellt brydsam var förekomsten av denna sorts massor inom fältets västra delar. Samtidigt som illaluktande rivningsmaterial är obehagligt att hantera var det sannolikt

FIGUR 32. Ett av de kopparmynt som påträffades vid undersökningen. Myntet såg helt opåverkat ut efter drygt 250 år i marken. Notera att all form av patinering saknas – ett resultat av en markkemi med kraftigt basiska förhållanden.

FIGUR 33. Keramik vars glasyr nästan helt har fräts bort av de förorenade massorna. Klar blyglasyr blev i vissa fall opak och ogenomsiktig så fort de glaserade skärvorna kom i kontakt med luftens syre.

ändå inte särskilt hälsovådligt, i alla fall jämfört med de massor som diskuterats i föregående stycke.

Vad som var nödvändigt och självförvållat

En typ av störningar inom en så pass stor och mekaniserad undersökning som kvarteret Apeln utgörs av de ytor som utgått, eller lågprioriterats då detta varit logistiskt befogat. Det kan handla om körvägar för grävmaskiner och lastare, eller tillfälliga upplagsplatser för massor.

I kvarteret Apeln kunde de forna gårdsplanerna med fördel utnyttjas till körvägar, så att grävmaskinen nådde ut att schakta i fulla tomtbredden på ömse sidor. Beslutet om att släppa gårdsplanerna till transporttytor var lätt att ta, eftersom de grävts ur ner till motsvarande en tidig 1600-talsnivå och därefter fyllt med ren sand som underlag till en kullerstensläggning. Allt tyder på att dessa ingrepp genomförts under 1800-talet.

Andra ytor som undantogs av liknande orsaker var området i fältets allra sydligaste del, platsen för strandnära bebyggelse i tomterna 36 till 40 som knappast var äldre än 1800-tal. Partiet undantogs eftersom körvägar och uttransport av massor prioriterades. Även den södra delen av gårdsplanen mellan tomt 34 och 35, söder om 1700-talets kajfront, lämnades delvis därhän. Gårdsplanen blev här inte tillgänglig till fullt kulturlagerdjup på grund av behovet av en fungerande körväg vid slutet av undersökningen.

Ytterligare en självförvållad störning utgjordes av de meterbredda remsor genom fältet där det oundgängliga pumpsystemet, wellpointen, monterades. För att inte underminera dessa fasta rördragningar kom området alldeles intill att undersökas i begränsad omfattning. Likaså kom givetvis vissa av de halvmeterbredda borrhålen att hamna illa till. Samtidigt var det priset man fick vara beredd att betala för att hålla undan grundvattnet inom undersökningsytan.

Sammanfattningsvis var det gårdshusen i form av bostäder, verkstäder och olika typer av förråd som kom att prioriteras vid undersökningarna 2004 (förundersökningen dnr 123/04 och den särskilda undersökningen dnr 205/04). Även mindre utrymmen mellan husen, samt vreten mellan gård 35 och gård 36 kom att ingå i de intensivundersökta ytorna. Vad som medvetet nedprioriterades vad gårdarnas gemensamt utnyttjade delar, främst då gårdsplanerna. Avgörande i denna prioriteringsordning var att störningarna var mest omfattande i de sistnämnda partierna.

På FIGUR 32 OCH 33 syns något av vad dessa föroreningar gjorde med fyndmaterialet.

Förmedling av resultat

En av arkeologins svagheter ligger i dess bristande förmåga att förmedla sina resultat på ett tillräckligt snabbt och slagkraftigt sätt till sina olika målgrupper. Speciellt beklagligt har detta varit när det gällt att presentera material av lokalhistoriskt värde till en intresserad allmänhet. Detta förhållande har emellertid uppmärksammats i den statliga arkeologiutredningen (SOU 2005:80), där just betydelsen av en korrekt och väl genomförd förmedling poängteras. I en inte alltför avlägsen framtid kan rentav detta delmål komma att tillmätas väl så stor betydelse som den strikt vetenskapliga rapporteringen från arkeologiska undersökningar. Dessutom medger introduktionen av ny teknik att resultat idag kan visualiseras på ett sätt som tidigare varit otänkbart.

En utgrävning som den i kvarteret Apeln berör mycket påtagligt stadens egen identitet. Därför gäller det att söka tillvarata ett brett folkligt intresse på bästa sätt. I förmedlingsavseende utgjorde denna undersökning med sina välbevarade och lättförståeliga huslämningar ett pedagogiskt objekt av första rangen. Genom sin direkta koppling till uppkomsten av det Jönköping vi idag känner med dess rutnätsstadsplan, trånga gårdsmiljöer och centralt placerade institutioner åskådliggjordes stadsutvecklingens kontinuitet. Här rymdes den mentala bilden av trästaden; den klassiska svenska urbana miljön med dess låga hus längs smala gator och innergårdar. Samtidigt illustrerar resultaten från kvarteret Apeln på ett slående sätt drivkrafterna bakom stadens tillblivelse (se Karlson 2010, Pettersson 2011).

Storpolitikens följdverkningar ledde till en stadsförflyttning i början av 1600-talet med våldsamma omställningar för såväl kollektivet som den enskilde invånaren. Därefter följde en protoindustriell utvecklingsfas som i sin tur utgjort en viktig beståndsdel för uppkomsten av det svenska stormaktsväldet. Systemkollapsen i början av 1700-talet resulterade i nya sätt att förhålla sig till omvärlden. I de ekonomiska mönster som då utvecklades framträdde aktörer med andra resurser än de hantverkare som tidigare dominerat scenen. Samtidigt började stadsmiljön i allt högre grad befolkas av egendomslösa grupper, inflyttade från omgivande landsbygd. Här uppstod den arbetskraftsreserv som krävdes under 1800-talets hastiga industriella utveckling i staden.

I det arkeologiska materialet från tomterna söder om Smedjegatan fanns en spegelbild av det moderna Sveriges uppkomst, samtidigt som stadens egen identitet sådan den formats över åren illustrerades på ett överskådligt sätt. De resultat som erhållits i kvarteret Apeln rymmer således ett stort mått samtidsrelevans, då detta är förhållanden som även besökare utan direkta förkunskaper kan relatera till. Själva utgrävningsfältet med sitt centrala läge i dagens innerstad och med de högst konkreta gårdsstrukturer som efterhand avtäcktes, var väl lämpat till förmedling och information om

stadens förflutna. Under fältarbetets gång visade det sig också att allmänhetens intresse var stort.

För att tillvarata och kanalisera kontakterna med allmänheten placerades ett antal informationstavlor ut på stängslet runt utgrävningen som en första åtgärd. Med bilder och en kortfattad text beskrevs projektets förutsättningar och förväntade resultat. I takt med att arbetet fortskred och alltmer byggnadslämningar kom i dagen ökade emellertid frågorna från förbipasserande och behovet av en mer organiserad förmedling blev uppenbar. Kostnaderna för en sådan insats ingick inte i projektets ursprungliga budget, men offentliga visningar kunde trots detta genomföras genom ett generöst bidrag från uppdragsgivaren Tekniska kontoret, Jönköpings kommun.

Under juni till september inbjöds allmänheten till timslånga rundvandringar på fältet två gånger per vecka, vid lunchtid på onsdagar och klockan 18:00 på torsdagar. Trots det dåliga sommarväder som utmärkte år 2004 kom en ständig ström av besökare. Personal från grävningen ställde upp för att guida bland husgrunderna och visa fram aktuella fynd; ett inslag som rönste stor uppskattning, se

FIGUR 34.

När tilltagande höstmörker i kombination med en otillgänglig och allt blötare undersökningsyta till sist innebar ett slut på visningarna, hade över 1100 personer gästade utgrävningen. I siffran ingår även andra grupper som skolklasser och mer officiella visiter, exempelvis besökare från kommun och länsstyrelse. Många valde dessutom att återkomma för att följa hur grävningen utvecklades, vilket får sägas vara ett gott betyg för denna improviserade verksamhet. Rundvandringarna genomfördes ad hoc utan att någon i personalen inledningsvis hade någon större erfarenhet av förmedling.

Man får inte heller glömma bort att guidningarna innebar ett ömsesidigt givande och tagande. Grävningsspersonalen presenterade en historisk bakgrund till undersökningarna och redogjorde därefter för den nya kunskap som arkeologin bidragit med. Å andra sidan kunde många besökare lämna upplysningar av stort värde i gengäld.

FIGUR 34. Guidning i kvarteret Apeln för intresserad allmänhet sommaren 2004. Guide var vid detta tillfälle Karin Mellbo.,

Vi kom till exempel i kontakt med personer som bott i kvarteret innan gårdarna revs och fick förstahandsuppgifter om livet längs Smedjegatan, sådant det gestaltat sig under mellankrigstiden. Andra berättade livfullt om sina specialintressen – smide, äldre vapen, allmogesjöfart, kritpipor och mycket annat. Dessutom framkom många goda tolkningsförslag när föremål med okänd funktion visades fram.

Under grävningstiden anordnade läns museet en miniatyrtställning om undersökningen. Vidare framställdes ett flygblad med information om projektet främst avsedd för turister och andra som gästade Jönköping. I media förekom en något oregelbunden rapportering. Tyvärr skedde en fokusering på praktiska problem i lokalpress och radio. Man inriktade sig främst på konsekvenserna av att ha en stor byggarbetsplats mitt i centrum och på de kostnader som undersökningen medförde för exploatören. Arkeologins vetenskapliga resultat gavs däremot mindre utrymme i media.

Någon särskild referensgrupp för undersökningarna i kvarteret Apeln utsågs aldrig. Istället har den teoretiska och metodiska diskussion som varit nödvändig för projektets genomförande fortgående kunnat hållas med länsstyrelsens företrädare och med kollegor från de institutioner som tidigare arbetat med likartade lämningar.

Som ett bestående resultat av projekt kvarteret Apeln har ett vidsträckt nätverk kommit att byggas upp, vars inriktning ligger mot olika aspekter av stormaktstidens stadsväsende och dess faktorer. Såväl under själva fältfasen som i det efterföljande analys- och rapportarbetet har en lång rad av forskare och institutioner kontaktats, eftersom det komplexa materialet krävt insatser och specialkunskaper bortom projektgruppens egen förmåga.

I tillägg till föreliggande tekniska rapport, som sammanfattar resultaten från de arkeologiska undersökningarna 2002–2004 i kvarteren Arkadien och Apeln, har materialet redan presenterats i ett flertal forum. Populärt hållna artiklar har publicerats jämsides med mer detaljinriktade texter (se Haltiner Nordström & Pettersson 2004). Dessutom har föredrag med teman hämtade från kvarteret Apeln hållits inför arkeologiska möten och konferenser som de nordiska stratigrafimötena i Trondheim 2005 respektive i Åbo 2008 (Bäck & Pettersson 2011). En första sammanfattande artikel gavs ut i TAG's konferensskrift för 2005 (Pettersson 2007) medan en uppföljning och utveckling kring Jönköpings faktoritid nyligen publicerats av norska NIKU (Pettersson 2011). Material från undersökningarna i kvarteret Apeln har dessutom refererats till i flera artiklar i svenska och nordiska tidskrifter samt har utnyttjats i två uppsatser inom ämnet historisk arkeologi (Nordman 2009, Haltiner Nordström 2010).

I populärt hållna föreläsningar kring Jönköpings stormaktstid och dess faktorer har undersökningarna i kvarteret Apeln haft sin givna plats allt sedan hösten 2004. Intresset hos allmänheten har

inte mattats av märkbart, eftersom just vapensmidet i så hög grad kan kopplas till den lokala identiteten.

Parallellt med analys- och rapportarbete utarbetades också en populärt hållen version av texterna. Den lades ut på museets hemsida på Internet under rubriken *Arkeologi – Senaste nytt från kvarteret Apeln* och var under flera år tillgänglig för hugade läsare. Texten bestod av en rad korta kapitel, inklusive illustrationer och litteraturtips. Innehållet hade i huvudsak författats av personal knuten till projektet med vissa bidrag från utomstående forskare. Den grafiska utformningen utfördes av rapportredaktör Anna Stålhammar, Jönköpings läns museum.

I enlighet med önskemål från byggherren, Tekniska kontoret, Jönköpings kommun, har också en permanent mindre utställning med material från undersökningen placerats i entrén till parkeringshuset Smedjan. Arrangemanget består av tre separata montrar för fynd och teman, samt en bakomliggande skärm med bilder och information. Inne i den färdigställda byggnaden finns även annan utsmyckning som knyter an till de arkeologiska utgrävningarna och stadsdelens historia. På de olika våningsplanen ska foton på temat smide och metallhantverk ge reminiscenser till tidigare verksamheter. I linje med detta ger namnvalet – *Parkeringshuset Smedjan* – en kraftfull markering av traditionernas styrka och bestående betydelse i dagens omformade stadsmiljö.

Faktoristadens tillblivelse efter 1612

För Jönköping innebar det olycksaliga Kalmarkriget en katastrof. Inför en hotande dansk belägring sommaren 1612 brändes den medeltida staden och Nicolaikyran raserades för att garnisonen skulle få fritt skottfält från slottets vallar. Stadsborna hade redan tidigare evakuerats till Visingsö. Emellertid kom belägringen att avbrytas redan efter tre dagar. Christian IV:s armé saknade artilleri, samtidigt som de av hans trupper som enligt planen skulle rycka fram från det nyligen erövrade Kalmar stoppades i inre Småland. När de danska soldaterna dragit bort återstod en helt ödelagd stad (JH I:444, Sundberg 1998).

Nu kunde ett av statsmaktens gamla projekt realiserats trots att omfattande protester från stadens borgare framställdes i klartext till kung och råd (JH II:24f). Vad som föreslogs och snart nog beslutades i enlighet med ett koncept framställt 1613 av slottsbyggmästaren Hans Fleming, var en flyttning av all bebyggelse till Sanden; en lika smal som utsatt halvö mellan Vättern och Munksjön (Karlson 2004:58ff).

Man agerade raskt. En lång rad olika planförslag utarbetades under de första åren. Det handlar genomgående om stads- och befästningsplaner utarbetade efter de allra modernaste principerna. Paradoxalt nog kom några av de bästa parallellerna till Jönköpings tänkta utformning att byggas i holländska kolonier bortom haven (jfr Ahlberg 2012:31). Ett centralt arkeologiskt problem är att idag

FIGUR 35. Heinrich Thomés karta över Jönköping från 1625. Ett arbetsdokument (Krigsarkivet 18).

kunna avgöra vilka av alla dessa planförslag som verkligen genomfördes. Mappen med utkast rörande 1600-talets Jönköping är en av de mest omfattande på Krigsarkivet i Stockholm, men av alla dessa vackert kolorerade kartor är det en som står i särklass. Ingenjören Heinrich Thome arbetade inom stadsbyggnadsprojektet strax efter Hans Flemings död. De kartor som han upprättade år 1624 och 1625 ger intryck av att vara framställda som arbetsredskap; en sorts lägesrapport till uppdragsgivaren (SE FIGUR 35). Riktigheten in i detalj har kunnat bekräftas arkeologiskt vid ett flertal tillfällen under de senaste årens utgrävningar (jfr hus 400 i kvarteret Apeln, Nordman & Pettersson 2009:56).

Centralmaktens ingripande – smedernas etableringsstöd

Den plats man valde för den nya stadens sydöstra del bar det olycksbådande namnet Moratzet på den äldsta kända stadskartan, en enkel skiss, möjligen framställd 1611 (ibid sid 55, fig.36). Bygget startade på ett flackt, sandigt näs och fortsatte ut över ett vidsträckt kärr. Dess beskaffenhet har kunnat studeras vid flera av de senaste årens utgrävningar, senast i kvarteret Diplomaten år 2007, där stora områden med starttorv frilades under utfyllningsmassorna. Här fanns ursprungligen ett sankt område, vars försumpning inlemts redan på 200-talet e. Kr. (ibid sid 65f). Ett ännu tydligare belägg för områdets beskaffenhet utgörs av det folkvandringstida krigsbytesoffer som deponerats i en våtmark under dagens Kanalgatan (se Areslätt 1984). Kort sagt – den plats där stormaktstidens nya stad uppfördes var sällsynt dåligt ägnad till bebyggelse. Däremot passade den ypperligt in på idealet för en modern vattenfästning. De fortifikatoriska aspekterna på den nya staden var vad man från Kronans sida brydde sig med. Invånarnas klagoskrifter var lätta att ignorera.

Stora markarbeten utfördes i det nya stadsområdet under de första åren, speciellt inom de blivande faktorierna (SE FIGUR 36). Det gällde att fylla ut över stränder och kärr; att bygga upp ny tomtmark på en plats som egentligen var högst olämplig för all slags bebyggelse.

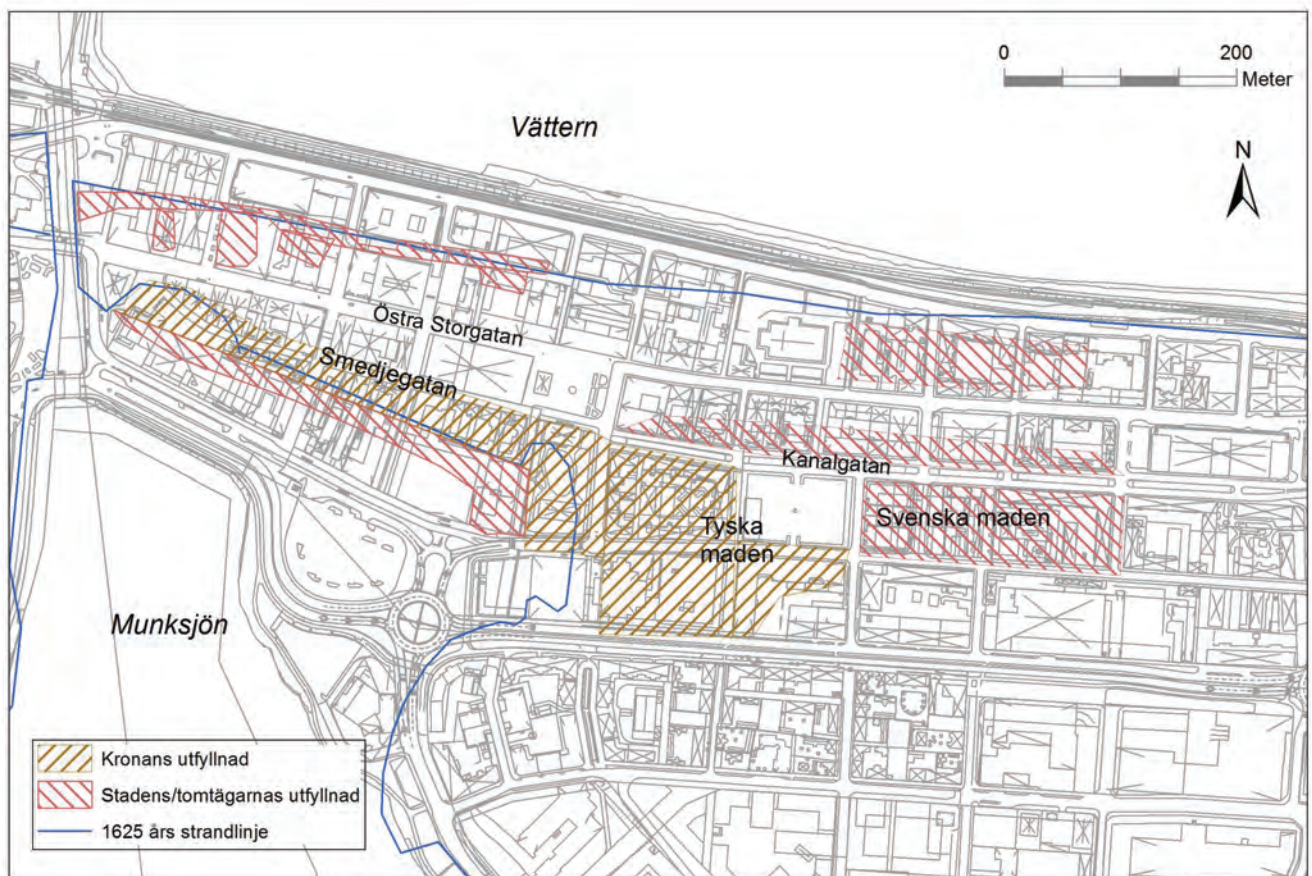

FIGUR 36. Torvlager med torvtäkt från tidigt 1600-tal i kvarteret Diplomaten 2007.

Arbetet utfördes under Kronans ledning av inkallade bönder från omgivande härader och av soldater (JH II :107ff). Hur viktigt stadsbygget var visas av att man under några år på 1620-talet rent av gjorde ett uppehåll i utbyggnaden av slottets befästningar för att istället prioritera Nystadens tomtmark (Nordman 2009a:13), se FIGUR 37. Med dagens språkbruk skulle man snarast tala om att myndigheterna lät "färdigställa byggklar tomtmark". Vad det hela handlade om var att ordna en fungerande infrastruktur i den nya staden med tomter, gator, torg och kanaler. I viss mån uppfördes även de första temporära byggnaderna, avsedda som enkla verkstäder och hantverkares tillfälliga boende. Den centrala tanken var att få igång produktionen av strategiska varor i den nya staden. Därefter kunde allt lämnas över till de boende eller till av Kronan utsedda faktorer (Pettersson 2011:164ff).

Det stadsbyggnadsprojekt som inleddes 1613 lämnar en nutida betraktare en eftersmak av liknande projekt i sentida totalitära stater. Det handlar om enorma arbetsinsatser genomförda på kort tid, utan minsta hänsyn till vare sig kostnader eller konsekvenser för dem som berördes. En framväxande militärstats behov skulle uppfyllas så att en aggressiv utrikespolitik kunde inledas. I konceptet ingick en noggrann mönstring av landets resurser och en lika genomgripande modernisering av samhället.

FIGUR 37. Karta över utfyllda områden inom Jönköpings östra delar - 1600-talets nya stad. (efter Nordman 2009a).

Speciellt den transportapparat som byggdes upp imponerar. Logistikerna har krävt en långsiktig planering, eftersom det handlar om mycket stora volymer. Uppskattningsvis flyttades uppemot 20000 vagnslass jord och sand till det nya stadsområdet bara under de första tio åren (ibid sid 25). Till stor del handlar det om massor som hämtats från slottets vallgravar och det förra stadsområdet. Denna proveniens har kunnat beläggas genom en rad udda fynd av högstatus- eller militär karaktär som påträffats omlagrade och sekundärt i fyllningsmassor på Öster (Nordman & Pettersson 2009:158). För samma ursprung talar de arkeobotaniska beläggen, vilka innehåller fröer och växtdelar från en kulturgynnad torrmarksflora helt främmande för de blöta förhållandena nere i det nya stadsområdet (Heimdahl 2009:16, Nordman, Pettersson, Heimdahl 2011).

Byggets tidsplan och genomförande har kunnat följas genom en serie dendrokronologiska dateringar tagna från de timmerterrasser och knuttimrade kistor som 1600-talsbebyggelsen vilar på. Bilden är entydig och visar en rask, planmässig utbyggnad mot öster och sydöst mellan åren 1616 och 1623 (se Linderson 2009:216 samt BILAGA 3 i denna rapport). Lämpligt timmer har inledningsvis hämtats på Kronans egen mark, där kungsgården Ryhov anlagts till slottets underhåll vid mitten av 1500-talet. De två till trehundra år gamla tallar som utnyttjats till terrasserna har vissa speciella kännetecken i form av återkommande tillväxtkollapser. Detta förhållande tolkas som en följd av återkommande översvämningar och/eller perioder med högt grundvatten (Linderson 2009:217 samt BILAGA 3 i denna rapport), något som stämmer väl med kungsgårdens marker mellan Munksjön och Rocksjön men passar få andra platser i regionen.

De metoder med markbygge ut över sjöbottnar som utvecklades vid stadsflyttningen på 1620-talet kom utnyttjas fram i våra dagar. Skillnaden ligger i att det rått en påtaglig virkesbrist under långa perioder, speciellt då under senare delen av 1700-talet, något som medfört att lämpligt byggnadstimmer till kistor fått hämtas åtskilliga mil från Jönköping.

Faktoriernas stad

Varför utvecklades Jönköping till ett av stormaktstidens mest betydelsefulla industriella centra? Den frågan tål att ställas i en stad som glömt sitt krigiska förflutna. Men, under en period på tvåhundra år utgjorde Jönköpings slott en av rikets största och viktigaste fästningar. Tillsammans med Kalmar slott och Älvsborg säkrade det den södra riksgränsen mot Danmark. Samtidigt var staden med sitt i landet indragna läge, vid en central knutpunkt i landkommunikationerna, lämpligt som mobiliseringsbas för den egna krigsmakten. Hit kunde med fördel en framväxande rustningsindustri lokaliseras, baserad på redan befintliga traditioner kring metallhantverk, läder och textilproduktion. Speciellt järnproduktion och bronsgjutning fick tidigt stor betydelse (se Kallerskog 2009:9ff). Att Jönköping

dessutom låg i nära anslutning till en mindre bergslag, Taberg, och i ett område med rik tillgång på vattenkraft gjorde inte saken sämre. I de omgivande skogsbygderna skedde en omfattande kolning.

Jönköpings fabriek – vapenfabrieken

Redan Gustav Vasa umgicks vid mitten av 1500-talet med tankar på att centralisera den omfattande vapentillverkning som karakteriserade bygderna i Norra Småland och sydöstra Västergötland. Det handlade om ett avancerat bondesmede, vilket bedrevs som en binäring i traktens gårdar. Kronans önskemål var dels att ta kontroll över produktionen genom att flytta in smederna till Jönköping, dels att kunna standardisera produkterna: Liknande utvecklingskedjor kan följas beträffande de flesta svenska fabrieksorter från Vasa- och stormaktstid (se Meyerson 1939, Klingnéus 1997).

År 1608 inrättades en tjänst som faktor, knuten till tyghuset vid Jönköpings slott (Karlson 1996:68). Hans uppgift skulle vara att övervaka och om möjligt styra tillverkningen inom regionen. Redan tolv år senare grundades på kungligt initiativ Jönköpings fabriek. Genom stöd och skattelättnader samt genom frihet från utskrivning till krigstjänst, försökte myndigheterna locka vapensmeder att etablera sig i den nya fästningsstaden. Man lyckades inte fullt ut i sina avsikter, eftersom en stor del av vapenfabriekens arbetsstyrka valde att stanna kvar på landsbygden. När det kom till kritan var det väsentliga inte organisationsformen, utan att krigsmaktens behov av fullgoda vapen kunde uppfyllas. Trots detta var det en avsevärd verksamhet som på kort tid byggdes upp i Jönköping där det i början av 1640-talet fanns hela 58 mästare involverade i vapenproduktionen (ibid sid.70). Leverans av gevär och pistoler skedde till slottets tyghus, där produkterna testades och godkändes vid Rustkammaren.

Vid undersökningarna år 2004 i kvarteret Apeln, beläget på södra sidan av Smedjegatan, kunde fyra kompletta vapensmedsgårdar undersökas i sin helhet med bostäder, verkstäder och förråd (Pettersson 2007:117 fig.4). Mest överraskande var de påtagliga spåren efter den starthjälp Kronan bidrog med i fabriekens initialskede. På den smala strandremsan norr om Munksjön hade en stor timmerterrass lagts ut. Den kunde dateras dendrokronologiskt till 1618 och utgjorde grunden för en enkel barracklänga, innehållande ett antal bostäder och små verkstadsutrymmen. Det enhetliga utförandet och det faktum att huset redan från början avsetts vara ett provisorium – nya tomtgränser fanns markerade i terrassen – visar hur Kronan byggt infrastruktur omkring 1620. Med färdigställda tomter och hus hjälpte myndigheterna till att få igång vapenproduktionen. Detta var centralt, eftersom Sverige snart skulle ge sig in i kriget på Kontinenten.

Under följande decennium övertog smederna tomterna och började bygga sina egna gårdar. Man följde nu en annan plan med nord-

sydlig orientering av gårdsbebyggelsen, men det bestående intrycket är hur homogent utformade dessa miljöer varit. Det handlade om välbyggda hus, uppförda av hantverkare som ägde sina gårdar. Men det har också varit för sin tid högst avancerade och sofistikerade arbetsplatser; med högteknologi där avancerade vapen framställdes från bondesmederna, som utfört alla tillverkningens moment, märks tidigt en ökad specialisering nere i Jönköpings faktorikvarter. Allt fler yrkesbeteckningar tillkom; *pistolsmeder*, *låsmeder*, *pipsmeder*, *klensmeder* och *stockmakare* – till och med *plåtslagare/harneskmakare* omtalas. De enskilda arbetarna inriktade sig alltmer på vissa moment i tillverkningsprocessen under 1600-talets lopp. Verkstäderna låg inte samlade, som var fallet med Vantmakeriet, utan fanns spridda runt om i staden. De verksamheter som krävde vattenkraft var förlagda på lämpliga platser som Dunkehalla, Odensjö och Klerebo, där borrh-, slip- och polerverk inrättades (Karlson 1996:70). Slutmontering och justering skedde emellertid i staden.

Faktoriet drabbades givetvis av tillbakagång under fredsperioder, men vapensmidets ställning förblev stark i trakten. Mot slutet av seklet skedde en stegvis överflyttning till det 1689 grundade verket i Huskvarna på grund av bättre tillgång på vattenkraft, se FIGUR 38. Under familjen Ehrenpreus ledning utvecklades verksamheten till att bli landets ledande producent av handeldvapen (Karlson 1996:71). Faktoriet utvecklades i Jönköping under senare delen av 1700-talet, men kom att kvarleva i Huskvarna och utvecklas till industrikoncernen Huskvarna AB (se Göransson 1939, Bergenblad 1989).

FIGUR 38. Fotografi över Gevärsfaktoriet vid Huskvarnaåns fall, Fotografi från 1860-talet.

Resultat

I det följande presenteras de faktiska resultaten av de arkeologiska undersökningar som företogs i kvarteret Apeln och Arkadien mellan år 2002 och 2004. Det säger sig självt att det material som skall redovisas är ytterst omfattande och i många avseenden svårhanterligt. Det handlar om den största utgrävning som överhuvudtaget genomförts i Jönköping, om ett tiotal tomter med drygt femtio olika hus vilka bevarats i varierande omfattning. Denna bebyggelse representerar ett tidsspänn, där den äldsta fasen uppförts på Munksjöns strand strax efter 1620, medan de yngsta husen föll offer för saneringar vid mitten av 1900-talet.

Att redovisa kvarteret Apeln i detalj låter sig knappast göras; den publikationen skulle bli lika voluminös som svåröverskådlig. Istället gäller det att finna fram till en rimlig nivå, en upplösning som medger en god inblick i detta fascinerande material, samtidigt som inte de övergripande linjerna går förlorade i mängden av fakta.

Utifrån ett basmaterial bestående av ca 2 500 registrerade anläggningar, ca 350 lager samt 3222 fyndposter har en tolkning utarbetats som bygger på en indelning i sex olika faser. Detta tidsutsnitt inleds innan staden etablerats, men tar huvudsakligen upp perioden ca. 1620 fram till 1900-talets begynnelse. Vad som behandlas är huvuddragen i bebyggelsens utveckling inom de olika gårdarna, samt de skillnader som kunnat observerats mellan fastigheterna i fråga om byggnadsbestånd, sociala förhållanden och de verksamheter som bedrivits.

När det gäller fasindelningen finns det utrymme för kritiska synpunkter. Modellen som valts är medvetet grov och för senare skeden i hög grad kopplad mot historiskt kända förändringar i stadens liv. Vad som i detta avseende skiljer kvarteret Apeln från kvarteret Diplomaten (se Nordman & Pettersson 2009) är avsaknaden av tydliga brytpunkter i stratigrafin, jämförbara med Vantmakeriets upphörande kring 1655 eller den förödande stadsbranden 1790. Eftersom kontinuitet på många vis präglar utvecklingen i kvarteret Apelns gårdar och då större bränder lyser med sin frånvaro i det arkeologiska materialet, blir fasgränserna inte lika självklara som i kvarteret Diplomaten.

Perioden före stadstillblivelsen (fas 1) vållar inga problem, inte heller det inledande skedets provisoriska barrack (fas 2). De etablerade vapensmedjornas tid (fas 3) blir däremot lång, eftersom vissa gårdar innehåller verkstäder av detta slag till mitten av 1700-talet, i vissa fall ännu längre. Likväl har det känts rimligt att försöka samla och utvärdera de förändringar i gårdsmiljöerna som trots allt skett under detta sekel (fas 4). Därefter sammanfattas 1800-talets avslutande utbyggnader och inte minst förtätningen av boendet (fas 5). Den sista tid då gårdarna fungerade blev en förfallsperiod fram till mitten av 1900-talet (fas 6), varefter undersökningsytan efter rivningar kom

att fungera som parkeringsplats, den för stadens invånare välkända Domusparkeringen, fram till våren 2004.

Denna utveckling beskrivs i det följande, varefter en genomgång av olika hustyper och andra för undersökningen karaktäristiska konstruktioner sker i nästa kapitel. I likhet med redovisningen från kvarteret Diplomaten presenteras byggnaderna separat i katalogform. Fynd- och anläggningslistor bifogas som nedladdningsbara pdf-filer, en lösning som valts av rent platsbesparande orsaker.

Fas 1 - På Munksjöns strand före 1612

Som fas 1 betecknas hela den tidsrymd människor använt halvön *Sanden* till olika agrara näringar, innan platsen från 1613 förvandlades till Gustav II Adolfs nya Jönköping. Vad området utnyttjats till fram till stadsflytten har varit föremål för omfattande diskussioner. Att huvudvägen mot Östergötland, dagens Östra Storgatan, alltid följt moränryggen mellan sjöarna är emellertid oomtvistligt, likaså att det legat ett kapell helgat åt S:t Göran vid denna utfartsväg (Areslätt 1984). I de skriftliga källorna omtalas att stadens borgare låtit sina oxar beta ”*öster på mäden*”, medan Ljungarums bönder ansett sig ha rätt att fiska från Sanden. Vid undersökningar i det närbelägna kvarteret Abborren, framkom 2009 mindre ytor med tydliga årderspar (Haltiner Nordström 2012:66). Antagligen bör området i sin helhet betraktas som närmast obebyggt; som sandjordar nära staden bäst lämpade för bete och i viss mån odling.

När det gäller 2004 års undersökningsyta i kvarteret Apeln är de observationer som berör perioden före 1613 fåtaliga, men lämnar likväl en tydlig bild av områdets naturliga, eller i vart fall av mänsklig närvaro ringa påverkade tillstånd.

Innan marken togs i anspråk för bebyggelse utgjorde den allra nordligaste delen inom kvarteret Apeln av en smal landremsa längs med Munksjön. Närmast vad som senare kom att bli Smedjegatan fanns en flack sandstrand om 8 till 10 meters bredd. Utanför stranden tog en grund sandbotten vid; vattendjupet ökade sedan långsamt åt söder.

Ett omfattande bälte av vassrötter började ca 15 meter ut från vattenbrynet och fortsatte till en markant djuptröskel belägen omkring 35 meter söder om strandlinjen. Från denna punkt föll sandbotten kraftigt ner till en nivå av ca 86 möh, det vill säga motsvarande ett vattendjup av omkring 3 meter relaterat till dagens vattenstånd i Munksjön. Det djupaste belägget för ursprunglig sjöbotten nåddes vid schaktning strax norr om Södra Strandgatan inom den sydligaste delen av tomt 34.

Några andra observationer rörande tillståndet under fas 1 inkom då fältets sydöstra parti djupgrävdes i syfte att tömma området på kisttimmer från 1700- och 1800-tal, innan den egentliga byggnationen tog vid. Dessa schaktningar berörde då partier som ej kunnat torrläggas och skedde utan antikvarisk kontroll. Emel-

lertid observerades förekomsten av äldre naturliga nivåer, eftersom arkeologerna fortfarande arbetade i kvarteret Apeln när dessa markarbeten genomfördes.

Under djupschaktning i motsvarande tomt 38–39:s södra delar påträffades torvlager; sannolikt starrtorv, under den sand som utgjort Munksjöns botten i sen tid. Dessutom följde stubbar, artbestämda till tall, med upp i skopan. På grund av omständigheterna kunde inte exakta nivåer bestämmas, men tre år senare påträffades en tallstubbe vars dödsår angivits inom perioden 80-160 AD i kvarteret Diplomaten på nivån + 86,3 möh (Nordman & Pettersson 2009:65). Träden i Apeln tillhör rimligtvis också denna torrperiod kring början av vår tideräkning. Munksjöns vattenstånd har under vissa perioder stått på lägre nivåer, något som antyds i analysen av de äldsta undersökta lagren i kvarteret Diplomaten. Hela sjösystemet tycks under äldre tider ha präglats av instabilitet, av ett dynamiskt förhållande med skiftande vattennivåer.

Tolkning av Fas 1

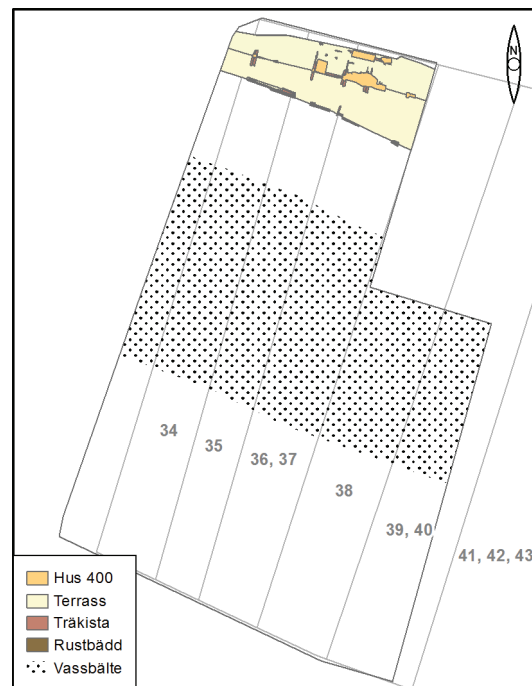
Ursprungligen har platsen, kvarteret Apeln, bestått av en flack sandstrand, skyddad av ett vassbälte. Möjligen har det funnits ett stråk med öppet vatten mellan själva vattenbrynet och vassbeståndet, något som skulle kunna indikera förekomsten av strandbete. Å andra sidan borde i så fall strandsanden ha varit omtrampad och gödselbemängd, vilket inte var fallet. Frågan om bete på Sanden får lämnas öppen – några tydliga indikationer framkom i alla fall inte vid undersökningen i kvarteret Apeln.

Fas 2 – Uppstart. Kronans insatser 1620–1635

De första konkreta spåren av mänsklig aktivitet i kvarteret Apeln utgjordes av tydligt omtrampade flis- och avfallslager som hamnat direkt på strandsanden. Lagrens tillkomst bör knytas till utläggandet av Smedjegatans första sträckning, från Hovrättstorget till, eller strax förbi, dagens Lantmätargränd. Gatans underlag bestod av en kraftig timmerterrass, synlig i schaktväggen mot norr. Gatan omnämns med namn tämligen sent, omkring 1630 (Ericsson 1986), men stockarnas fällningsår kunde dendrokronologiskt förläggas till sent 1610-tal, vilket alltså placerar gatans utläggning före den officiella etableringen av faktoriet.

Terrasseringen fortsatte vidare västerut, längs norra sidan av tomtarna i kvarteret Arkadien trots att någon bebyggelse inte anlagts här i det allra första utbyggnadsskedet, se FIGUR 39. Strandgatan har här också fungerat som en kaj- eller snarare ett erosionskydd ut mot Munksjön.

Terrasseringen inne i kvarteret Apeln innebar en höjning av markytan – byggnadsnivån - med ca 0,5 meter. Fyllningen utgjordes av ren, till synes oblandad sand, något som utmärker det allra första skedet av utbyggd tomtmark i den nyanlagda staden. Företeelsen

FIGUR 39. Fas II: 1620–1635. Stranden med hus 400 på sin timmerterrass, den enkla strandskonungen och det utanförliggande bältet av vass. Se även bilaga 5a.

FIGUR 40. Kronans sand– det tjocka påförda lagret ren sand ovanpå stranden. Högre upp i profilen; till höger i bild syns sandfyllningen i en gårdsplan.

FIGUR 41. Timmerterrassen under hus 400; det första som byggdes söder om Smedjegatan.

har kopplats till myndigheternas direkta inblandning i stadsbygget och har därför erhållit arbetsnamnet ”Kronans sand”, se FIGUR 40. Som en arbetshypotes år 2004 antogs att dessa insatser framför allt gällde de blivande faktoriområdena. Denna tolkning tycktes stärkt i samband med utgrävningarna i kvarteret Diplomaten 2007 (Nordman & Pettersson 2009:66ff, Nordman, Pettersson, Heimdahl 2011), men senare tillkomna observationer av likartade lager i kvarteret Abborren hösten 2009 (Haltiner Nordström 2012:66) komplicerar bilden betydligt. Kanske var de storskaliga insatser som till och med krävt medverkan av knektar från slottets garnison inte begränsade till att enbart gälla Kronans egna verksamheter, utan kunde vid behov utsträckas även till borgerskapets tomter?

Fyllningsmassornas proveniens kunde konstateras i kvarteret Diplomaten, där samstämmiga indikationer från både fyndmaterial och arkeobotaniska analyser pekade mot slottsområdet och de forna stadskvarteren på Väster (se Heimdahl 2009:16). I det förra fallet genom fynd av föremål av högstatus- eller rent militär karaktär, i det senare genom förekomst av fröer från kulturgynnade torrmarksväxter som till exempel bolmört (*Hyoscyamus niger*) vilka knappast kan ha förekommit naturligt under de blöta förhållanden som karaktäriserade det äldsta skedet i det nyanlagda stadsområdet. Beklagligtvis utfördes inte denna typ av analys i kvarteret Apeln år 2004.

Själva de terrasser som lagts ut på Munksjöns strand bestod av grovt rundtimmer i lokalvuxen fur med genomgående hög ålder. Utmärkande för många av de undersökta stockarna från fas 2 var förekomsten av så kallade tillväxtkollapsar där trädens överlevnad för en tid hotats genom antingen översvämningar eller perioder av högt grundvattenstånd. Kort uttryckt har träden nästan dränkts på rot, vilket medfört att tillväxten avstannat och årsringar bildats ofullständigt eller uteblivit. Fenomenet är ovanligt, men det finns ytterligare ett belägg från Vätternområdet, timmer i gården Sonnorp vid Motala (Linderson 2005). Vad beträffar stockarna från kvarteret Apeln har den vid mitten av 1500-talet anlagda kungsgården Ryhov föreslagits som ståndort. Dess syfte var att utgöra en försörjningsbas för Jönköpings slott och i gårdens marker ingick de låglänta, men ursprungligen skogbevuxna områdena mellan Rocksjön i öster och Munksjön i väster. Även vid ganska begränsade vattenståndsförändringar i detta sjösystem bör närliggande skogsbestånd ha kunnat drabbas av konsekvenser som de ovan beskrivna.

Själva terrassen på stranden i kvarteret Apeln kan enklast beskrivas som en rektangulär timmerram i ett skift grovt rundtimmer. Den har placerats söder om en likaledes uppbyggd gatusträckning och noga passats in på det trånga utrymmet mellan gata och vattenbryn. Just detta förhållande återspeglas i Heinrich Thomes karta från 1625 där kvarteret i sitt äldsta skede representeras av en figur som påfallande väl stämmer överens med terrassens verkliga läge och mått. Rimligtvis handlar det om en praktisk anpassning till en befintlig

FIGUR 42. Tvärtimmer från terrassen i närbild. Återanvända stockar som markerar en kommande tomträns.

strandlinje eftersom landtungan, Sanden, smalnar av mot väster. (se FIGUR 41) De dendrokronologiska dateringarna från terrassen visar att timret fälldes under vintern 1617–1618.

En mycket intressant detalj utgjordes av de korta, nord-sydligt orienterade stockar som passats in i terrassens södra kant, se FIGUR 42. De föreföll att överensstämma med tomtgränserna i nästa bebyggelsefas och utgör sannolikt medvetet placerade markeringar inför den kommande omstruktureringen av bebyggelsen. Att denna ”utstakning” funnits inlagd redan i grunden till den allra första generationen byggnader i kvarteret understryker dess provisoriska karaktär. Samtidigt illustreras också närvaron av en övergripande styrning med planering på långsiktig basis, något som rimligtvis bör ha att göra med Kronans inblandning i det tidigaste stadsbyggnadsskedet.

Ytterligare en detalj knuten till bebyggelsens allra första tid förtjänar ett omnämnande. Längs själva strandlinjen, precis i vattenbrynet, hade en enkel strandskoning bestående av klena, men kvistade stammar lagts ut. Materialet var lövträd, uppskattningsvis 10 till 15 år gamla vid avverkningsstillfället. Av okänd anledning hade strandskoningen delvis täckts med en grå, kalkhaltig lera, se FIGUR 43.

Hus 400 – barracken ca 1625 till 1635

Direkt på timmerterrassen undersöktes de svårt skadade lämningarna efter en minst 27 meter lång och 5 meter bred byggnad som innehållit flera rum, hus 400. Även om huset var bäst bevarat mitt för tomterna 35 och 36 förekom fragmentariska spår av huset genom hela schaktets nordligaste parti, parallellt med Smedjegatan. Byggnaden passar utmärkt mot Thomes kartfigur från år 1625, ett argument för att hus 400 – eller i vart fall terrassen det vilat på – existerat vid detta tillfälle. Längre österut återges kartfiguren som bredare, men det motsäger inte att den här beskrivna byggnaden kan ha fortsatt ända bort till hörnet vid nuvarande Hovrättstorget. Hypotesen förefaller möjlig, men återstår i så fall fortfarande att bevisa. Vid de begränsade undersökningar som företogs 2005 i det så kallade Hamrinska huset kunde i varje fall inga spår som skulle kunna överensstämma med hus 400 observeras (Jansson 2006). Å andra sidan bör man komma ihåg att det i kvarteret Apeln krävdes en större sammanhängande grävningsyta för att överhuvudtaget kunna identifiera lämningarna som en enhetlig byggnadskropp.

Hus 400 kan beskrivas som en knuttimrad byggnad vars brädgolv – ett flytgolv – lagts direkt på sandfyllningen i underliggande terrass. Det har varit uppdelat i en sorts lägenheter, bestående av farstu med stuga/ kök till vänster och ett enkelt utformat verkstadsutrymme till höger. Två eldstäder kunde undersökas. I bostadsutrymmet fanns avrundad hörnspis där ett mynt från 1626 stoppats in i fundamentet, se FIGUR 44. I vad som tolkats vara en verkstad/ smedja fanns en kvadratisk arbetshård samt två stolphål som möjligen skulle kunna ha hört till en bälgkonstruktion.

Figur 43. Strandskoning längs Munksjön. Tunna stammar som fixerats med påförd blålera. Och Munksjön återvände den regniga sommaren 2004.

FIGUR 44. Murad hörneldstad i bostadsrum. Hus 400. Myntfynd med datering 1626.

FIGUR 45. Hus 400 under framrensning. Notera de stora sylstenar som placerats under knutarna i vägglinjen och de golvdragare vars spår skymtar i den rena sanden.

En intressant detalj i huskonstruktionen utgjordes av själva grunden, där stora hörnstenar placerats in under knutningarna för att stödja dessa och bära upp tyngden. Stenarna låg i noga tillbilade lägen som huggits in i den underliggande timmerterrassen. Arbetet var elegant utfört och gav ett högst professionellt intryck. Liknande lösningar dokumenterades i kvarteret Diplomatén, där även det stora förråds-huset i tomt 218 också försetts med hörnstenar lagda i lägen som bilats till i en underliggande timmerterrass. Denna byggnad, som sannolikt varit uppförd i två plan, dateras till ca 1640 (Nordman & Pettersson 2009:97).

När det gäller hus 400:s fragmentariska tillstånd bör det framhållas att vad vi påträffade var grunder, rester av brädgolv samt fundament till eldstäder, se FIGUR 45. Av själva väggarna återstod inte ett spår. En tolkning blir att byggnaden helt enkelt demonterats så fort den tjänat sitt ändamål. När vapenproduktionen kommit igång på allvar och den blivande tomtmarken stakats ut och fördelats, kunde de nyblivna fastighetsägarna påbörja sina egna byggen. Denna nya generation byggnader kom då att orienteras i nord-sydlig riktning i motsats till hus 400 som byggts öst-västligt, parallellt med stranden.

Tolkning av fas 2

På Munksjöns strand uppfördes en lång barrackliknande byggnad (hus 400) omkring 1620, möjligen något senare. Huset placerades parallellt med Smedjegatan, som började läggas ut vid ungefär samma tillfälle. Både gatan och hus 400 vilade på halvmeterhöga terrasserings, bestående av timmerramar fyllda med sand. Man hade vid byggnationen eftersträvat att placera både golv och gatu-beläggning på en översvämningssäkrad nivå.

Markarbetet var del i en större insats som kan spåras i stora delar av den nyanlagda 1600-talsstaden. Dess omfattning, organisering och strikta tidsplan visar tydligt på en centralt styrd, övergripande linje i stadsbyggnationen som knappast kan härledas till någon annan aktör än Kronan. Detta förhållande är känt från skriftliga källor, men i vilken omfattning man från myndigheternas sida gripit in i så pass konkreta åtgärder som ren markbyggnad, har varit omtvistat.

Idag, när resultaten från kvarteret Apeln kan jämföras med både nytolkningar av äldre undersökningar och utgrävningar där erfarenheterna från 2004 kunnat inarbetas, kan vi iakttä samma mönster över stora delar av 1600-talets nya stadsområde. Enhetliga och storskaliga markarbeten har genomförts i syfte att bygga upp användbar tomtmark även utanför de lägst belägna partierna inom området Sanden. Utfyllnadsmassor har hämtats från Väster, sannolikt både i det tidigare stadsområdet och från slottet, där man vid denna tidpunkt var sysselsatt med att förbättra utanverken. Till bygget åtgick även stora mängder timmer till terrasserings och på lägre partier regelrätta knuttimrade kistkonstruktioner; virke som bör ha hämtats i stadens närområde. Till detta kommer ris från

framför allt barrträd som utnyttjats till stabiliserande lager i utfyllnadsmassorna och allt vad som krävts av byggnadssten.

Den logistikapparat som skapades för att kunna genomföra stadsflytt och markbygge vilade till stor del tungt på bönderna i omgivande härader. Från det inledande skedet känner man till att myndigheterna även bidrog med uppförandet av vissa byggnader, vilka omtalas som *lägenheter*. I detta sammanhang bör hus 400 på kvarteret Apeln betraktas; som ett tillfälligt boende och utrymme för enkla verkstäder i ett uppstartsskede av vapenfaktoriet. Byggnaden har aldrig avsetts att förbli stående någon längre tid, utan har demonterats så fort den fyllt sitt behov. Inom få år hade också de nya fastighetsägarna börjat uppföra mer ändamålsenliga hus efter att först ha fyllt ut ny tomtmark i Munksjön.

Hus 400 var ytterst fragmentariskt bevarat, en följd av dess läge i det område inom undersökningsfältet som i sen tid drabbats av de mest omfattande störningarna. Trots detta har det varit möjligt att ställa samman en trovärdig tolkning av en enkel, men funktionell byggnad som inte saknar vissa eleganta konstruktionslösningar. Eftersom väggar helt saknades kan man inte med 100 % säkerhet säga att vi står inför en enda byggnadskropp, men utifrån grundkonstruktionen förefaller den tolkningen mest sannolik. Vad som däremot står helt klart är att varje blivande nord-sydlig tomt motsvarats av en tvårumsenhet i hus 400. Därför bör byggnaden ha ställts i ordning för just de hantverkare som senare kom att inneha gårdar i kvarteret Apeln. Dess barrackliknande utförande skulle möjligen kunna peka mot fortifikationens delaktighet och erfarenhet i bygget, men detta är en fråga som kräver mer utredning.

När har då detta hus uppförts? De dateringar som erhållits från den underliggande timmerterrassen pekar mot ett uppförande som tidigast kring, eller möjligen ett par år före fabriets egentliga grundande 1620. Detta är i och för sig inte orimligt, eftersom en faktor vid slottet utsetts redan 1613. Några år senare gavs han tillstånd att utföra vissa åtgärder i syfte att främja produktionen. Tak över huvudet och en fungerande verkstad bör tveklöst räknas in bland de mer verksamma stödåtgärderna. Häri ligger också en intressant skillnad mellan vapenfaktoriet i Jönköping och det samtidigt instiftade *Vantmakeriet* där det förstnämnda bara är en bekräftelse på ett fait accompli medan det senare var en reell grundläggning (se Pettersson 2011:167ff).

Fas 3 - Konsolidering. Vapenfabriets gårdar ca 1635–1735

Den period av undersökningens bebyggelsehistoria som tilldragit sig störst uppmärksamhet hänger samman med det år 1620 instiftade kungliga vapenfaktoriet, *Jönköpings fabri*. Tillsammans med övriga svenska fabriorter utgjorde etableringen i Jönköping ett första steg mot att få till stånd den centraliserade och standardiserade vapenproduktion som den framväxande stormakten hade bruk för till sin armé och flotta (se Klingnéus 1997).

FIGUR 46. Fas III: Vapensmedernas gårdar 1635–1735. Se även bilaga 5a.

Avsikten regionalt var att samla det vapensmide som av tradition bedrivits i norra Småland och sydöstra Västergötland till den nyanlagda fästningsstaden Jönköping (på *Sanden*, efter staden flyttning 1613) där denna typ av strategisk produktion kunde bedrivas i skydd av slott och befästningsvallar. Under ledning av den redan 1608 utsedde faktorn Silvestersson avsattes behövligt utrymme för vapensmedernas gårdar i stadsrummet, se FIGUR 46. Inledningsvis genomfördes (som ovan omtalats) omfattande åtgärder så att produktionen av framför allt handeldvapen och rustningsplåt kunde starta. Idag skulle dessa centralt styrda åtgärder kunna omtalas som att ”en produktionsanpassad infrastruktur byggts upp” eller att myndigheterna ”skapat byggklar industrimark”. Men till skillnad från den andra stora satsningen på protoindustriell tillverkning i Jönköping vid den här tiden; *Vantmakeriet* med dess väveri; skapades inget samlat faktoriområde innanför stadens gräns. Medan *Tyska mäden* utgjorde en avskild enklav för textilarbetarna kom vapenhantverkarnas gårdar att ligga utspridda över större delen av stadsområdet (se Karlson 1997, Nordman & Pettersson 2009). En viktig skillnad kan ligga i att Vantmakeriets arbetskraft till stor del utgjordes av kontraktsanställda specialister som värvats i norra Tyskland (se Kjellberg 1943:124). I villkoren ingick att fabriekts ledning skulle förse dem och deras hushåll med tjänstebostäder. Av vapensmederna vid Jönköpings fabriek kom däremot flertalet från regionen och de ägde sina stadsgårdar (Pettersson 2011:166). Faktoriets försåg verkstäderna med goda råvaror och utövade viss styrning över produktionsprocessen, innan de färdiga vapnen lämnades in för kontroll och godkännande vid slottets tyghus.

Om man skall tala om något mer samlat vapensmedsdistrikt i 1600-talets Jönköping är det emellertid den så kallade *Lillsjörädens* gårdar som först kommer i åtanke, se FIGUR 47. På södra sidan av den strandgata som talande nog kom att erhålla namnet Smedjegatan byggdes under loppet av 1630- och 1640-talet en rad fastigheter upp, vars gemensamma nämnare var vapenhantverk i någon form. Utifrån de titlar som anges för gårdarnas ägare står det klart att hela produktionskedjan funnits representerad längs gatan, undantaget de tillverkningsmoment som krävt vattenkraft. Till detta utnyttjades fallen vid Dunkehalla, Barnarp eller Klerebo (se Karlson 1997:73f).

Verksamheten expanderade raskt under drottning Kristinas regeringsår tack vare den konstanta avsättning de producerade vapnen fick under det pågående Trettioåriga Kriget. I början av 1640-talet hade fabriekten hela 58 inskrivna mästare till vilket skall läggas alla de som ingick i produktionen, gesäller, lärpojkar och alla de som utförde de transporter som var nödvändiga för att hålla verksamheten igång (ibid sid.70). Samtidigt måste det framhållas att merparten av de till Jönköpings Faktori anknutna vapensmederna förblev boende på den omgivande landsbygden, alla försök att locka in dem till stadsområdet till trots. Även om myndigheterna erbjöd

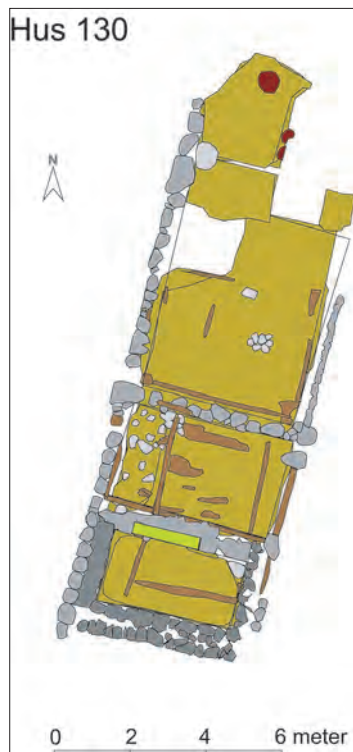

FIGUR 47. Lillsjörädens gårdar från sjösidan. Utsikt från slottsvallen. Foto troligen från 1860-talet.

skattelättnader, tomtmark, frihet från utskrivning och andra goda villkor föredrog merparten av de småländska smederna en tillvaro som bondesmed på den egna gården. Sådan förblev fabriksstrukturen också långt efter att den svenska stormakten hade kollapsat, för ännu i senare delen av 1700-talet då produktionen till största delen flyttat över till Huskvarna fanns ca 70 % av arbetsstyrkan kvar ute på landsbygden (ibid sid.71).

Den storpolitiska utvecklingen innebar konsekvenser även för Jönköpings fabriksfaktori, men i avsevärt mindre grad än för Vantmakeriet som kom att läggas ner delvis till följd av den Westfaliska freden 1648 och det kontinentala storkrigets slut. Krigsmakten behövde fortfarande nya vapen och konflikterna följde slag i slag under Karl X Gustavs korta regeringstid. En tillfällig nedgång under de femton åren av fred med Danmark 1660 till 1675 förbyttes raskt i högkonjunktur för vapenfabriken i och med det katastrofala Skånska kriget (1675 - 1679) med därpå följande återuppbyggnad och omorganisering av den svenska krigsmakten under Karl XI. Samtidigt påbörjades en stegvis överflyttning av fabriksverksamheten till Huskvarna 1689 (Karlson 1997:75). Dels för att vattenfallen i Huskvarnaån hade den kapacitet som efterfrågades i en alltmer expanderande produktionsapparat, dels för att de nya svenska riksgrensarna efter Roskildefreden 1658 medgav en lokalisering av strategisk produktion utanför fästningsstaden. En fästningsstad man för övrigt nu gett upp planerna på att bygga klar (jfr Åsgrim Berlin 2011:20).

Under familjen Ehrenpreus ledning utvecklades fabriken till landets ledande producent av eldhandvapen, samtidigt som otidsenliga delar av tillverkningen som till exempel harnesklåtar rationaliserades bort. Det Stora Nordiska Kriget under 1700-talets två första decennier gjorde att verksamheten fortsatte växa, inte minst efter katastrofer som Poltava 1709 då de enorma mängder utrustning som gått förlorade måste ersättas. På så sätt inträffar det paradoxala förhållande att en krigsmakt i början av en nedgångsperiod föranleder extremt goda tider för producentledet; en uppgång som emellertid vanligtvis förbyts i en raskt inträffande kollaps. Så skedde också i Jönköping då krigsekonomin föll samman jämsides med den svenska stormaktsväldet. Fredsslutet 1721 i Nystad utgjorde slutpunkten för de omfattande beställningarna till Jönköpings fabriksfaktori. Ekonomiskt sett bör detta ha inneburit en katastrof som drog med sig många av de vapenproducerande hushållen. Istället skedde en långsam, men oundviklig gradvis omställning till civila näringar inom Jönköpings stadsområde. Kring år 1800 fanns så gott som ingen fabriksproduktion kvar i staden, även om flera privata vapenmeder fortfarande var verksamma.

FIGUR 48. Hus 130. Bostad med köksavdelning och inbyggd stenkällare i gård 34. I bruk från ca 1640 till mitten av 1700-talet.

FIGUR 49. Två generationer av smedjor i gård 34 – hus 132 och hus 232 som överlagade varann.

Gårdarna i fas 3

I det följande presenteras utvecklingen i de undersökta gårdarna inom den västra delen av kvarteret Apeln. Redogörelsen koncentreras på bebyggelsen i tomterna 34 till 37, det vill säga de fastigheter vars bebyggelse frilades helt och hållet (undantaget den nordöstra delen av tomt 37 som tack vare en sammanslagning idag ingår i den kvarstående gården på tomt 38 - restaurang Hemma). Övriga gårdar, tomterna 38 till 40, lämnas till största delen därhän, eftersom utgrävningen år 2004 dels bara berörde tomternas södra parti vars bebyggelse som äldst bör ha tillhört 1700-talets expansionsfas, dels hade varit utsatt för en mycket omfattande sentida störning (se kap.5). Vidare påträffades vissa lämningar efter den på 1900-talet exproprierade fastigheten på tomt 33 i kvarteret Arkadien, väster om den ursprungliga Lantmätargränd. På grund av de markarbeten som utförts i gatumarken var dessa byggnadsrester ytterst svårtolkade och de tillgängliga ytorna alltför små.

Tomt 34 i fas 3

Den förste kända vapenhantverkaren i tomt 34 är Anders Svensson Rafvel som år 1634 står upptagen som pistolsmed. Vid detta tillfälle kan han emellertid fortfarande ha varit inhyst i barracken, hus 400, men i så fall har Anders varit klar att på egen bekostnad påbörja uppbyggnadsarbetet av först tomtmark, därefter byggnader.

Att detta inte varit oproblemiskt visas av det ras som drabbat den första generationen bostadshus, det fragmentariskt kända hus 230, där en flera meter lång sträcka av den västra grundsyllan underminerats av vattnet och fallit ut. Den rekonstruerade byggnaden, hus 130, har därefter skyddats av en kraftig, sekundärt uppförd, träbarrriär på sjösidan. Huset har uppförts med gaveln ut mot Smedjegatan, har haft tre rum plus en inbyggd stenkällare i södra änden. Det har varit mer än 14 meter långt och 5,2 meter brett, se FIGUR 48. Huset har haft trägolv lagt på dragare, förmodligen som ett flytgolv. Dess köksavdelning fanns i mitten av huskroppen, men det var svårt att avgöra hur eldstäder och ugn varit disponerade, eftersom grunderna i det närmaste hade utplånats då motsvarande anläggningar till hus 30 uppfördes på exakt samma plats ett sekel senare. Man bör notera att stenkällaren inte haft utgång mot innergården, utan istället haft sin ingång från det södra rummet i hus 130. Det rimligaste tolkningen blir att källaren (eller snarast halvkällaren, eftersom dess golvnivå bara låg ett par decimeter under bostadsdelens) hyst de av hushållets egna förråd som krävt kylförvaring.

Nästa byggnad i husraden var smedjan/verkstaden hus 232. Enbart dess södra del var bevarad, eftersom dess norra rum förstörts av 1700-talskällaren hus 131 med dess omfattande grundläggning i form av rustbäddar och isolerade golv. Vad som återstod av verkstaden var dess södra rum om ca 20 m² med ässa, hål för städstock och en tätpälning under sydgaveln vilken visar att huset byggts helt

fram till den dåvarande kajfronten, se FIGUR 49. Utifrån jämförelser med övriga undersökta smedjor på tomterna 34 och 35 förefaller det som om hus 232 med sina maximalt drygt 8 meter i längd varit något kortare än de senare byggnaderna. Samtidigt är det svårt att bedöma de villkor som styrte byggnationen under det första skedet, då man ännu höll på att bygga upp tomtmarken med kistor och utfyllnadsmassor.

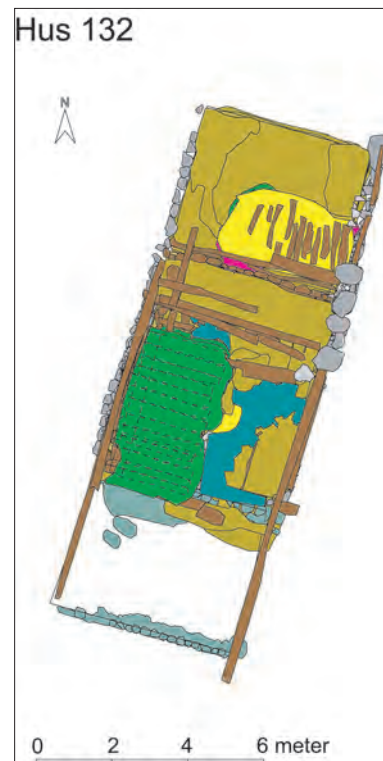
Den första smedjan ombyggdes och utökades emellertid, var-efter den radikalt ändrade byggnaden betecknas som hus 132, en drygt 14 meter lång kombinerad smedja och verkstadsbyggnad som också inrymde ett överbyggt portrum eller möjligen öppet förråd med kullerstensgolv i södra änden. Mittrummet upptogs av en stor eldstad/ässja vars rustbädd mätte hela 4 × 2 meter. I denna rustbädd hade båda sidstyckena från en äldre trappa utnyttjats. Hus 132 kan antas ha tillkommit under senare delen av 1600-talet då produktionen på nytt tog fart i Jönköpings vapenfaktori som en direkt följd av det Skånska kriget 1675 - 1679. Denna utbyggnad skulle i så fall kunna knytas till pistolsmeden Bengt Svensson Tysk som var verksam här mellan åren 1684 och 1732, en period på hela fyrtioåttio år, se FIGUR 50.

Söder om verkstaden fanns tidigt en bred brygga eller snarare lastkaj, vars golvlänkande yta av breda plankor inom en stabil ram kan ha utgjort golv i en enklare byggnad, en sjöbod. Inga mer konkreta spår efter väggar påträffades dock. I anslutning till bryggan hittades en elegant så kallad supsked av mässing vars form daterar den till 1600-talet senare del.

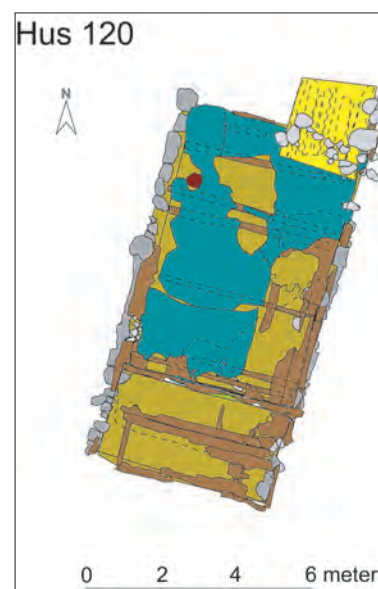
Tomt 35 i fas 3

På tomt 35 är den förste kände innehavaren pistolsmeden Claes Månsson Hwesp som står skriven till fastigheten år 1640. Den förblev i hans ägo under i alla fall 25 år, fram till 1665. Han kan också vara den som igångsatte utbyggnaden av fastigheten, eller också har han övertagit den efter det svårartade ras som delvis ödelade den äldsta smedjan, hus 222. Från själva markarbetets första skede härstammade den enkelt uppbyggda kvadratiska grund eller plattform som lagts en bit ut vattnet, på den plats där gårdens bostadshus senare skulle komma att hamna. Rimligtvis har den tjänat något syfte i samband med utfyllnader och uppbyggnad av ny tomtmark, dock okänt vilket.

Fastighetens första bostadshus utgjordes av hus 120, sammanbyggt med halvkällaren hus 121, se FIGUR 51. Byggnaden uppvisade stora likheter med grannhuset 130 tvärs över innergården, något som knappast kan framstå som en överraskning. Även här får vi föreställa oss en 17-18 meter lång timmerstuga som vänt gaveln ut mot Smedjegatan. Den har rymt minst två, sannolikt tre, rum och haft en köksdel med stor spis/ugn i byggnadskroppens mittparti. Stenkällaren har varit dold innanför hus 120:s timmerväggar och

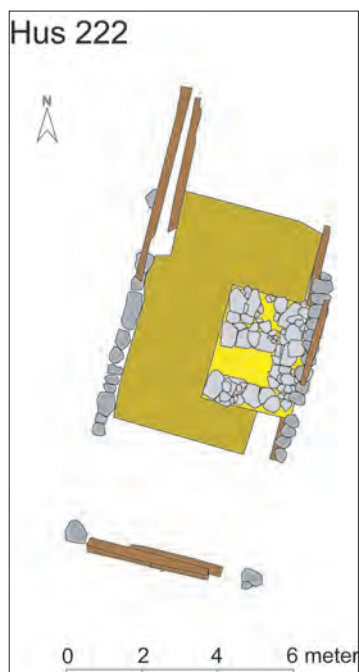
FIGUR 50. Pistolsmeden Bengt Svensson Tysks arbetsplats – hus 132.

FIGUR 51. Hus 120. Bostad med köksavdelning i gård 34. I bruk från ca 1635 till sent 1700-tal.

FIGUR 52. Hus 121 – den inbyggda stenkällaren i gård 35.

FIGUR 53. Hus 222 – den första vapensmedjan i gård 35. Ässjan rasade ut i bakomliggande vret på grund av dåligt genomtänkta grundläggningsarbeten.

FIGUR 54. Ässjan i hus 222, daterad till 1630-tal.

dess enda dörröppning har vätt in mot det södra rummet i hus 120, se FIGUR 52. Rummen i bostadshuset har haft plankgolv lagda över dragare som i sin tur vilat på ett isolerande sandlager. Från detta bostadshus finns flera myntfynd; de äldsta präglade under drottning Kristinas dagar.

Söder om bostadshuset uppfördes en drygt 10 meter lång smedja med centralt placerad välbyggd ässja, hus 222 någon gång under 1630-talets senare del. Men man hade gjort en som det skulle visa sig, katastrofal felbedömning när husets grund lades ut. Den avsevärda vikten från ässjan och dess skortensstock kom att balansera på den underliggande timmerkistan med följd att en allvarlig sättning inträffade kort efter att smedjan tagits i bruk. Detta fick ässjan att rasa ner i den bakomliggande vreten som vid denna tidpunkt bara var ett öppet gränsdike, se FIGUR 53 OCH FIGUR 54.

Smedjan återuppbyggdes direkt, hus 120 (fas 1), och blev då en drygt 10 meter lång tvårumsbyggnad i vars norra utrymme ässjan och städstocken placerades. Smedjan fick ett golv av stenhällar och i detta syntes spåren av fästansordningen för den bälg som utnyttjats vid ässjan. Mellan ässjan och skiljeväggen tillades en mindre smältugn sekundärt, förmodligen avsedd för gjutning av vapendetaljer i antingen mässing (smältpunkt 720 °C) eller brons (smältpunkt drygt 900 °C). Smedjan hade fått sitt ljus från en bred, antagligen dubbel dörr ut mot innergården. Det södra rummet i hus 120 (fas 1) hade fungerat som verkstad; framförallt vid monteringen av vapnets lås och andra detaljer vid sammansättningen. Arbetsbänkar har funnits längs rummets väggar. Fynd av en specialiserad fixtur och filar visar på arbetets olika moment. Rikliga fynd av fönsterglas invid byggnadens långväggar illustrerar betydelsen av en arbetsplats med goda ljusförhållanden, noga avsedd för den finmekanik som utfördes därinne.

Även i gården på tomt 35 kan en första, tillfällig kajfront ha funnits i höjd med smedjans södra gavel. Emellertid kom gårdens yta att utökas så att förrådet/sjöboden hus 223 kunde uppföras. Detta var ett 10 meter långt hus indelat i tre rum varav det södra försetts med en murad eldstad. Utrymmet borde därför kunna tolkas som ett brygghus. Söder om denna byggnad borde det ha funnits en brygga, såvitt man inte haft en gemensamt utnyttjad brygga lagd i förlängningen av innergården, en lösning som förefaller den nutida betraktaren som mest praktisk.

När det gäller innergården bör denna ha byggts ut ungefär jämsides med själva tomtmarken och husen. På detta vis tillgängliggjordes hela ytan under den tid transporter med fyllnadsjord utfördes. Frågan är när den strikt markerade tomtgränsen mitt i genom innergården började upprätthållas. Den generation av gränsmarkeringen som dokumenterades 2004 tillhörde bebyggelsens 1800-talsfas, men kan ha haft äldre föregångare. På grund av innergårdens ursprungligen kraftiga lutning hade ett mindre parti med ytbeläggning i form

av kullersten och plank bevarats nära 1600-talsgårdarnas kajfront.

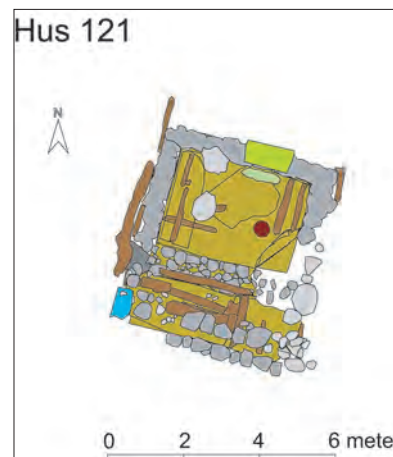
Även på tomt 35 ändrades vissa av husen i samband med att vapensmidet på nytt gick in i en högkonjunktur under senare delen av 1600-talet. Stenkällaren 121 byggdes om genom att golvet höjdes och dess södra gavel flyttades, vilket medförde att rummet nu blev i det närmaste kvadratisk med en sida på 4,8 meter, se FIGUR 55. Ändringen medförde att den lilla kolbod som tidigare funnits i utrymmet mellan hus 120 och smedjan 122 nu försvann. Vid samma tillfälle, eller mer noga bestämt omkring år 1700, utfördes en mycket radikal ombyggnad av Claes Månsson Hwesps gamla smedja. Rimligtvis bör man betrakta arbetet som en nybyggnation, men denna smedja gavs beteckningen hus 122 (fas 2) i samband med fältarbetet, se FIGUR 56. Uppdelningen i två rum, smedja och verkstad, bibehölls men man bytte nu läge på husets funktioner så att själva smedjan hamnade i det södra rummet med ässja och städstock. Byggherre bör pistolsmeden Arvid Arvidsson Lindholm ha varit, eftersom han drev verksamheten mellan 1695 och 1718. Efter honom kom en rad andra pistolsmeder fram till och med Lars Jonsson Liedberg som utnyttjade smedjan så sent som 1777.

Tomt 36 i fas 3

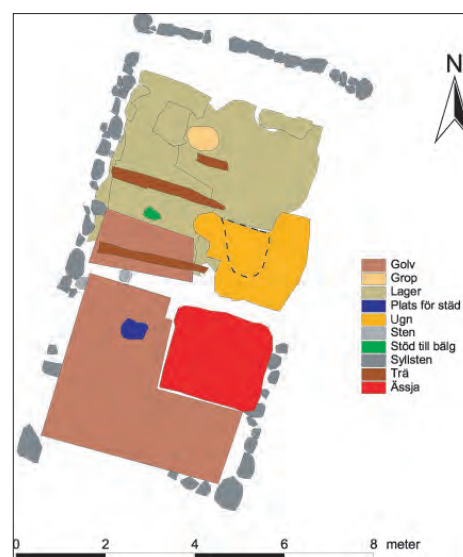
På tomt 36 var inga pistolsmeder i arbete under faktoritiden. Istället skrevs innehavarna som *plåtslagare*, det vill säga tillverkare av harnesk och liknande personlig skyddsutrustning. Den förste som är känd till namnet är Erik Nilsson som var verksam i gården mellan 1640 och 1657. Denna typ av produktion var inte mindre kvalificerad än pistolsmidet, men omfattade färre moment varför arbetsmiljön kunde utformas på ett enklare sätt.

Bostaden hus 110/111 liknade de tidigare beskrivna i storlek och disponering med ett viktigt undantag - den inbyggda halvkällaren sänkades. Dessutom fanns ett hållgolv kvar i köksdelen inne i vad som bör ha utgjort en 3 m² stor bakugn. Även här hade rummen haft trägolv med plankor fastsatta i dragare vilka vilade på en isolerande sandbädd.

Av själva verkstadsbyggnaden återfanns inga entydiga spår, men rimligtvis bör hus 212 ha fungerat som arbetsplats. Denna huslämning hade emellertid skadats mycket svårt då stenkällaren 112 anlades vid mitten av 1700-talet och byggnadslämningen var år 2004 både fragmentariskt bevarad och generellt sett svårtolkad. Den har emellertid varit indelad i två rum försedda med trägolv. I det norra fanns spåren efter en mindre eldstad; knappast värd att benämna som en ässja. Under den västra, nu försvunna, väggssylen hade man valt att fundamentera med en rad kraftiga, tätt ställda timmerstabbar, se FIGUR 57. Möjligen kan detta tolkas som att man velat förhindra ett ras liknande det som hade inträffat i hus 222 (tomt 35) genom att anlägga en extra stabil och fast förankrad grund. Dessutom borde det innebära att den vägg man ville säkra bar en viss

FIGUR 55. Stenkällaren i hus 121 med dess ombyggnadsfaser inlagda. I bruk under ca 150 år.

FIGUR 56. Den yngre pistolsmedjan, hus 122:2 i gård 35. Uppförd under det Stora Nordiska Krigets dagar för Arvid Arvidsson Lindholms räkning.

FIGUR 57. Pålning av tätt ställda stolpar som bär husgrunden på den sida som vätter mot vreten. Gård 36.

FIGUR 58. Hus 212 i gård 36. En ekonomibygggnad med jordgrävda bärande stoplar. En verkstad som ändrats till fähus?

tyngd, till exempel från en murad eldstad med tillhörande skorsten. En komplicerande faktor när det gäller tolkningen av hus 212 är dock det faktum att golvnivån täcktes av ett gödsellager, något som gjorde att byggnaden initialt tolkades som ett fähus; en funktion som byggnaden förstås kan ha haft under ett senare skede av sin brukningstid, se FIGUR 58.

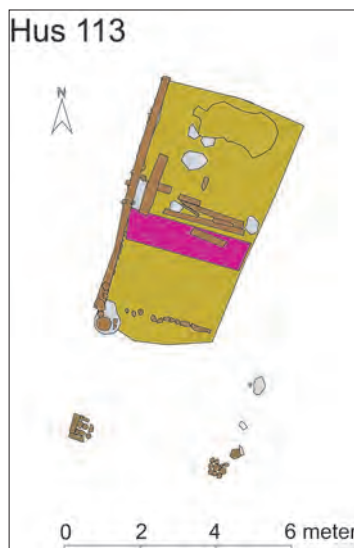
I husradens förlängning låg en förrådsbyggnad, hus 113, som också det var svårt skadat och där tolkningen i flera avseenden är osäker. Det bör ha rymt minst två rum och haft en lätt grund där väggsyllarna mer eller mindre legat direkt på marken, se FIGUR 59. Antagligen har också hus 113 varit sammanbyggt med sjöboden hus 114 som byggs längs med den kajfront som avslutat den gemensamma innergården i 1600-talsfasen. Hus 114 har innehållit ett stensatt portluder ut till en brygga eller annan typ av mindre båtlänning.

Gården på tomt 36 skiljer sig från de båda fastigheter som beskrivits i det föregående genom att det hantverk som från början bedrevs här var på väg att bli obsolet. Till skillnad från pistolsmederna som var raska att ta till sig innovationer, fanns det inte mycket utrymme för utveckling och expansion för en harneskmakare. Verksamhetens tid var all under det Stora Nordiska Krigets dagar, då det svenska rytteriet för första gången drog i fält utan de tunga och otympliga harnesklåtarna (muntlig uppgift, Sven Engkvist). I gården på tomt 36 var det ingen som skrev sig som plåtslagare efter 1657. Istället uppträdde näste kände ägare, Jacob Svensson Mård, som *klensmed* år 1679. Hans son Sven som övertog gården 1714 kallade sig *hökare*. En ny tid var på väg att randas, med nya sysselsättningar som tog plats bland de gamla och beprövade.

Tomt 37 i fas 3

Precis som på granntomten 36 var inriktningen i denna gård att framställa skyddspansar, harnesk och liknande, under faktoriepoken. Den förste kände innehavaren, är samme (?) Erik Nilsson som innehar granngården, men han följs av ytterligare två *plåtslagare*, nämligen Per Svensson Lustig från 1658 till 1691 och hans efterträdare Jochum Hansson Gerniche som står kvar under denna titel fram till 1714. Vid denna tidpunkt tillverkas med största sannolikhet inte längre några harnesk i Jönköping och det är talande att den Isak Larsson Gylling som övertar gården skriver sig som *klensmed*.

Husmaterialet från norra delen av denna tomt utmärktes av att vara svåråtkomligt och fragmentariskt. Detta för att dels tomtgränserna hade flyttats så att halva husen nu låg inom tomt 38 (dagens restarang Hemma), dels för att man genom diverse sammanslagningar och ägoskiftet inte haft någon kontinuerlig bebyggelse i norra delen av tomten under 1800- och 1900-tal.

FIGUR 59. Hus 113 – förrådsbyggnad från 1600-talet i gård 36.

Vad som konkret kan sägas om det äldsta bostadshuset, hus 240, är att det uppförts under senare delen av 1630-talet, varit indelat i minst två rum som haft trägolv. Det är ungefär så långt man kan komma i frågan om tolkningar. Därefter följde det knuttimrade hus 242, som utifrån stratigrafien var samtida med bostadshuset. Det var drygt 4 meter långt, hade flera identifierbara golvnivåer och en möjlig mullbänk utefter den norra gaveln och västra väggen. Detta drag har observerats i andra verkstadsbyggnader, som snickeriet hus 402 i kvarteret Diplomaten (Nordman & Pettersson 2007:101). Inom hus 242 fanns också spår som kunde tolkas till rester av en arbetsbänk. Söder om denna byggnad fanns en timrad mindre förrådsbod med en längd av drygt 4 meter (hus 243).

Av någon obekant anledning skiftades hela byggnadsbeståndet inom tomt 37 ut någon gång kring år 1700. Nu uppfördes (eller ombyggdes) bostadshuset på samma plats. Hus 140 var om möjligt ännu mer fragmentariskt bevarat, men har också det varit indelat i minst två rum som haft trägolv. Söder om bostaden låg smedjan, hus 142, som var välbevarad och framstod som en påtagligt genomtänkt arbetsplats. Här fanns ässjan med städstocken på bekvämt avstånd till vänster och en arbetsbänk längs med den norra gavelväggen, se FIGUR 60. Vid den södra gaveln låg en mindre kolbod. Frågan är om inte denna funktionella smedja bör kopplas till Isak Larsson Gyllings övertagande av fastigheten år 1715, vid en tidpunkt då husbeståndet varit gammalt och kanske mindre lämpat för en ren smidesverksamhet. Man kan också fundera på i vilket skick byggnader som tillhört en mästare i ett överflödigt yrke, vars produkter inte längre efterfrågas, egentligen varit?

Söder om smedjan uppfördes en ny ekonomibygnad, förrådet hus 143. I denna lilla bod med dess löst pålagda brädgolv påträffades av okänd anledning stora mängder keramik.

Den gemensamt utnyttjade innergården mellan tomterna 36 och 37 var inte urgrävd på 1800-talet som var fallet mellan granngårdarna i väster. Istället hade stora delar av kulturlagren i gårdsytan spolierats genom sentida ledningsdragningar, främst då för de dagvattenledningarna som hade lagts ut för att leda undan regn- och smältvatten från Domusparkeringen. Även här fanns rester efter hårdgjorda nivåer och ett tidigaste skede med utlagda plankor och klivstenar. Tyvärr kunde inte gårdsytan ägnas den uppmärksamhet den egentligen hade förtjänat, då arbetssättet vid 2004 års undersökning med sin höga grad av maskinstöd krävde att gårdsplanerna huvudsakligen användes som körvägar.

Tolkning av fas 3

Vad som utmärkte faktoriepokens gårdar kan sammanfattas i begreppen enhetlighet och funktionalitet. Genomgående var det fråga om välbyggda hus, speciellt då bostadshusen som uppförts för att stå under lång tid. Den stora, centralt placerade köksavdelningen för

FIGUR 60. Nedgrävning för städstock i harneskmakarens verkstad. Hus 142 i gård 37.

FIGUR 61. Detaljer man sällan ser vid arkeologiska utgrävningar. Återanvända takbrädor med locklist.

tanken till traktens bondgårdar vilket också är rimligt med tanke på den bakgrund merparten av de till Jönköping inflyttade smederna hade. Däremot är lösningen med den inbyggda stenmurade halvkällaren intressant och parallell till denna lösning borde eftersökas.

När det gäller verkstäderna är det en bild av funktionella och väl genomtänkta arbetsplatser som framträder. Vapensmedjorna är inte några nyligen framtagna koncept, utan går tillbaka på en etablerad tradition där smedja och verkstad kombineras i en och samma byggnad. Vid behov kan också andra aktiviteter som till exempel smältning/gjutning utföras vid samma arbetsplats. Man kan lägga märke till sådana detaljer som den ergonomiskt riktiga placeringen av städstocken för kortast möjliga rörelse med det heta arbetsstycket mellan härd och städ. Som en lustig detalj kan vi idag se om den smed som arbetade i respektive smedja var höger- eller vänsterhänt med ledning av i vilken riktning han utförde denna rörelse. En annan viktig detalj gäller ljusinsläppet i verkstäderna. Det var av största betydelse att arbetsplatsena där vapendelarna finjusterades och passades samman var ljusa och väl upplysta. Därför fanns stora fönster på verkstadsrummet.

När det gäller de verkstäder där fabriksplåtslagare framställt skyddspannar av olika slag är vi inte lika väl underrättade. Vad som står helt klart är emellertid att dessa arbetslokaler var enklare utförda och mindre än pistolsmedernas byggnader. Framställningen innehöll färre moment och krävde till exempel ingen mer omfattande eftermontering. Kanske bör man också väga in att det handlade om ett hantverk som var på väg att bli passé, då den vapenteknologiska utvecklingen under stormaktstiden alltmer gjorde denna typ av personlig skyddsutrustning överflödig.

Gårdens övriga byggnadbestånd bestod av ett enkelt förrådshus eller en sjöbod nere vid den kaj eller brygga som avslutade tomten ut mot Munksjön. Det är värt att lägga märke till att samtliga tomter nådde ungefär lika långt åt söder, utbyggda i Munksjön. Givetvis beror detta främst på att de aktiviteter som utövades i en genomsnittlig vapensmedsgård helt enkelt krävde dessa ytor. Men det innebär också att kajfronter och bryggor försköts till en punkt där Munksjön blev avsevärt mycket djupare, något som förenklade vattenburna transporter av de råvaror som produktionen krävde. Ämnesjärnet och träkolet kunde forslas helt fram till respektive dubbelgårds brygga eller kaj. Och när det gäller träkolet var det allestädes närvarande under fabriksernas tid. Oberoende om man tillverkade ryttarpistoler eller harnesk gjorde hantverkarna av med stora mängder träkol; kol som stuvades in i snart sagt alla lediga utrymmen mellan hus och bodar.

I dessa vapensmedsgårdar finns det emellertid två inslag som lyser med sin frånvaro. Det gäller odling och hållande av husdjur inne i stadgårdarna. I de trånga innergårdarna och på de tomter som helt upptagits av arbetets och boendets nödvändiga byggnader har det

inte funnits utrymme till några extravaganser. Vad vi ser är oväntat rena produktionsmiljöer utan andra inslag av betydelse. Givetvis kan man ha hållit några höns och en gris inne i något av gårdshusen och förstås kan man ha haft en liten drivbänk intill husväggen. Men faktum kvarstår - odling och djurhållning har inte lämnat några mer påtagliga spår i faktorismedernas gårdar. Och kanske är det också i detta sammanhanget som vi skall förstå den oväntat rikliga förekomsten av mynt inom Jönköpings båda faktoriorråden (jfr. Nordman & Pettersson 2007)? Som att de faktorianknutna grupperna i högre grad än de mer genomsnittliga stadsborna hade att anpassa sig till en penningekonomi, eftersom de inte själva producerade några livsmedel (se fyndgruppen *Mynt* i fyndkapitlet).

Det har varit intressant att kunna följa krigskonjunkturernas efterverkningar i det arkeologiska materialet från kvarteret Apeln. Hela verksamheten byggdes upp i spåren efter det förödande Kalmarkriget, för att sedan utvecklas och expandera under det Trettioåriga Kriget. Man märkte en tydlig nedgång under fredsåren efter 1660, bara för att få uppleva hur hjulen började snurra alltmer raskt under först Carl XI konsolideringsår för den svenska krigsmakten, därefter Carl XII:s vidlyftiga krigsföring under 1700-talets första två decennier. Den följande kollapsen tog sig skilda uttryck i olika gårdar, men processen var omöjlig att förhindra när den väl hade påbörjats. Jönköping anpassades allt mer till en civil tillvaro; som ett regionalt centrum för handel, hantverk och administration. Krigsekonomins dagar var för alltid över. Visserligen syns kanske inte de direkta spåren efter förödande pestepidemier och ekonomisk kollaps i det arkeologiska materialet, men de långsiktiga verkningarna av den genomgripande samhällsförändring som Sverige genomgick under dessa år är desto tydligare. I det avseendet speglar resultaten från kvarteret Apeln mycket väl storpolitikens återverkningar på ett lokalt plan och dess inverkan på vanliga människors tillvaro (se Pettersson 2011:175).

Fas 4 - Nyorientering. Hökare och köpmän 1735–1800

Vad man lägger märke till i både det skriftliga källmaterialet och bland de arkeologiska lämningarna efter 1700-talets gårdsmiljöer är de förändringar som samhället och den enskildes tillvaro genomgått. I ett Jönköping som under den föregående perioden levt och blomstrat under en militärstats krigsekonomi gällde nu helt andra förhållningsätt. Det faktorismide som redan tidigare i allt högre grad hade överflyttats till Huskvarna försvann långsamt ur staden, även om enskilda vapensmeder fortsatte att vara verksamma; inte minst då i kvarteret Apeln där en färdig infrastruktur fanns anpassad för just metallhantverk.

Kring mitten av 1700-talet kom nya ägare in i gårdsmiljöerna, entreprenörer som titulerade sig som *hökare*, *köpman*, *traktör*, *källarmästare* och i något fall rent av *borgare*, se FIGUR 62. Status tog sig

FIGUR 62. Fas IV: Köpmäns och hantverkares gårdar 1735–1800. Se även bilaga 5a.

FIGUR 63. Trästadens brann ofta. Bilden visar en katastrofbrand år 1869, då den Munckska gården, Östra Storgatan 50, eldhärjades. Men brandspår saknades vid utgrävningarna i kvarteret Apeln!

nya uttryck, bland annat genom att de innergårdar som tidigare varit öppna ut mot Smedjegatan nu slöts till med en gatuparallell länga. Det privata rummet blev viktigare än den tidigare insynen. I huset mot gatan bedrevs diverse näringsverksamhet. Där fanns också ägarens bostad och i de fall där utrymmet så tillät, den representativa salen på andra våningen med kakelugnar och målade innertak.

I kvarteret Apeln kan denna utveckling sannolikt knytas till en rad ägoskiftet vid seklets mitt, då större delen av byggnadsbeståndet också förnyades. Antagligen fanns det flera skäl till dessa radikala åtgärder. Först och främst handlade det om en sliten produktionsmiljö som måste anpassas till nya verksamheter med andra behov än förut. Dessutom hade den fuktiga miljön och den sättningbenägna tomtmarken säkert orsakat underhållsproblem så att det i många fall nog varit både enklare och billigare att uppföra nya hus än att fortsätta underhålla de gamla. Fast framför allt behövde både köpmän och garvare mer utrymme för sin verksamhet än vad någon vapensmed kan ha efterfrågat tidigare.

Från skriftliga källor vet man att husen längs Smedjegatan skadades år 1785, i en av de många förödande stadsbränder som drabbat trästadens (Karlson 2010:52 f, Gunnarsson 2010:25 f). Det är möjligt att de gatuhus vi känner från ritningar och sentida fotografier över utgrävningsområdet har uppförts efter denna brand. Själva den arkitektoniska utformningen med dess panelklädda fasader och påkostade utformning av listverk runt fönster, dörrar och körportar tyder på att så kan vara fallet, se FIGUR 61. Samtidigt är det i så fall högst anmärkningsvärt att inga spår av eldsvådan har iakttagits inne i själva de undersökta gårdarna. På andra kända brandtomter som till exempel kvarteret Abborren (Haltiner Nordström 2011:8) och kvarteret Diplomaten (Nordman & Pettersson 2009:91 ff) har brandspåren visserligen varit ojämnt fördelade, men nog så tydliga där de förkommit. Självfallet har man röjt av brandtomter inför nybyggnation, men allt sot, kol och brandskadat material blir aldrig avlägsnat. Så slutsatsen måste rimligtvis bli att även om husen utefter Smedjegatan skadades 1785, har inte katastrofen drabbat resten av de undersökta tomterna i någon nämnvärd utsträckning, se FIGUR 63.

En annan detalj som är värd att observera är att allt fler personer nu bodde i dessa gårdsmiljöer. Det skapades hyresrum och lägenheter nere i vissa av gårdarna, främst då på tomt 35 där vad som nästan kan betecknas som enklare form av hyrehus inrättades. Långvariga fredstider och ett bättre kosthåll fick till följd att landets befolkning ökade raskt och städerna lockade, speciellt i svåra tider (se Magnusson 1996). Mot slutet av seklet oroade sig stadens styresmän vid flera tillfällen för de strömmar av fattiga som nådde Jönköping. En stad som hämtat sig väl från kristiderna vid början av 1700-talet och som nu hade omkring 3000 invånare. En stad som också alltmer infogades i ett större handelsnätverk, något som de frekventa fynden av ostindiskt porslin väl kan symbolisera. Globaliseringen

medförde möjligheter till nya idéer och moden, men hade också sina risker. Något som inte minst vissa grupper av stadens hantverkare fick känna på när deras produkter mötte en förödande konkurrens från billiga, massproducerade varor framställda i utlandet. Tillverkningen av lokal brukskeramik av glaserat rött lergods utgör ett gott exempel på detta (se Stilborg 2006, Haltiner Nordström 2008, Nordman & Pettersson 2009:134 f).

Tomt 34 i fas 4

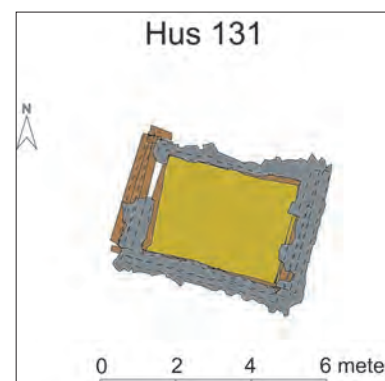
År 1739 står hökaren Sven Werling som ägare till gården på tomt 34. Fyra år senare har den övergått i Sven Gyllings ägo. Han och sonen Nils kom att inneha denna fastighet under resten av seklet. Båda skrev sig som hökare och hade en omfattande verksamhet där också viss utskänkning ingick och där husrum för resande kunde ordnas. Under den Gyllingska epoken nybyggdes hela denna stadsgård så att till sist samtliga byggnader skiftats ut, se FIGUR 64. Dessutom hade nu tomten förlängts till det dubbla genom successiv och omfattande markbyggnation ut över Munksjöns botten. Ytan behövdes för lager, förråd, ett bränneri samt ett stall, det första som kunde beläggas inom undersökningsytan.

Längst i norr överlagrade det nya bostadshuset, hus 30, föregångarens grunder. Genom att de äldre stensyllar utnyttjades fick byggnaden samma proportioner som hus 130 och i stort sett samma rumsindelning, men det fanns också avsevärda skillnader. Till exempel hade den gamla grunden höjts med en kallmur, varefter insidan och botten i den bassängliknande konstruktionen tätades med ren grå lera. Därefter fylldes grunden med ren sand; allt för att komma tillrätta med den markfukt som plågat tidigare generationer av boende (jfr. Nordman & Pettersson 2009:99). Köket med spis, ugn och kraftig murstock fanns fortfarande i byggnadens mittparti, men det hade tillkommit en ny värmekälla. Hörnplacerade rundade kakelugnar fanns nu i tre av de fyra rum som frilades vid utgrävningen.

Dessutom hade stenkällaren flyttats ut och blivit en självständig fristående byggnad, hus 131, med måtten 3,8 × 5,2 meter, se FIGUR 65. Källaren hade sin ingång från innergården och var försedd med en övervåning, en källarstuga. Denna stenkällare hade grundlagts noggrant med rustbädd av stockar som lagts ut i stenväggarnas längsriktning. Väggarna var 70–80 centimeter tjocka och välmurade. Sidan ut mot gården har varit kalkputsad och lyst vit. Golvet var noga isolerat i flera skikt med utnyttjande av såväl krossade gjutformsfragment som lager av tät lera, se FIGUR 66. Köpmannens lager skulle inte skadas av inträngande markfukt. De uppenbara paralleller som föreligger mellan stenkällaren hus 131 på tomt 34 och hus 112 i tomt 36 gör det troligt att de kan ha uppförts i stort sett samtidigt. Hypotesen stöds av att den dåvarande ägaren till gården på tomt 36 (1745 till 1759) var Anders Larsson Drake, stadens egen murarmästare!

FIGUR 64. 1700-talets gårdar frilagda. Till vänster Gyllingska handelsgården, till höger vapensmedsgården nr 35.

FIGUR 65. Den nya stenkällaren i köpmansgården. Hus 131 i gård 34.

FIGUR 66. Stenkällare 131, byggd för att synas.

FIGUR 67. Foto över Smedjegatan 34 mot Södra Strandgatan från 1903. JLM 93/1:1871.

Antagligen kan smedjan från föregående period, hus 132, ha förblivit i bruk, men söder om smedjan uppfördes en mindre förrådsbyggnad, hus 133, rakt ovanpå den äldre bryggan. I framtiden skulle bristen på ordentlig grundläggning komma vålla stora problem i detta parti av tomten. Och det enkla förrådshuset kom heller inte att stå någon längre tid. Köpmansgårdens behov av utrymme krävde att ytterligare tomtmark skapades. Så timmerkistor lades ut, företrädesvis tillverkade av återanvänt virke och timmer i varierande dimensioner. Vid mitten av 1700-talet var stora delar av Sverige drabbat av en mycket omfattande avskogning och prima virke var inget man offrade på timmerkistor och grundläggning om man inte var absolut tvungen.

Ovanpå dessa nya utfyllnader som nu nådde ner till en kajfront ca 45 meter söder om 1600-talets ursprungliga strandlinje, placerades två nya byggnader. Först det 9,5 meter långa stallet hus 33 med minst fem spiltor för köpmansgårdens hästar. Inne in stallbyggnaden fanns också en mindre eldstad och vad som tolkats vara en kätte för mindre husdjur av något slag. Detta är det första renodlade stall och fähus som påträffades vid undersökningarna år 2004.

Söder om stallet tillkom hus 34, en närmast kvadratisk förrådsbod som i ett något senare skede skulle komma att bli ombyggd till bostad. När så utbyggnaden av tomtmarken fortsatte och slutfördes med en välgjord och kraftigt utförd kajfront drygt 60 meter söder om den ursprungliga strandlinjen, uppfördes ytterligare två byggnader. En förrådsbyggnad, hus 35, som placerades rakt över ett stort garverikar som för en tid stått utplacerat i de utfyllnadsmassor inom ett nytt timmerkar som behövt tid för att hinna stabilisera sig. Under mellantiden kunde ytan lika gärna komma till nytta och i någon mån förränta sig.

Längst i söder placerades hus 36, som kom att rymma ett mindre bränneri, kännetecknat av sin eldstad på 4 x 3 meter och med ett stort kolförråd i angränsande bodutrymme. Bränneribyggnaden var uppfört i två våningar och fungerade dessutom som köpmansgårdens sjöbod. Hus 36 hade även ett portrum ut mot den lastbrygga som fanns utanför den timrade kajfronten, se FIGUR 68.

Med dessa utbyggnader nådde den Gyllingska köpmansgården sin fulla utsträckning mot slutet av 1700-talet.

Tomt 35 i fas 4

Utvecklingen i fastigheten på tomt 35 kom att ta andra vägar under 1700-talet jämfört med granngården. Här förblev vapensmidet och senare metallhantverket den dominerande sysselsättningen under hela seklet. Den siste som skriver sig som *pistolsmed* är Lars Liedberg år 1777, men efter honom tog sonen Olof över verksamheten fram till 1828. Men han titulerade sig enbart som smed.

FIGUR 68. Den panelklädda kajfronten med lastbrygga. Gård 34.

I övrigt var det främst gårdens nya bostadshus som är iögonfallande, för under fas 4 uppfördes byggnader nere i gårdsrummet som avsetts för boende. Det började bli trångt inne i trästaden på Öster och många nyinkomna ville ta del av stadslivets möjligheter, se FIGUR 67. Det handlade både om fattigfolk som sökte okvalificerade arbeten och lägre ämbetsmän som sökte bostad i närheten av den administration som flyttat in till Jönköping efter slottsbranden 1737.

Gårdens primära bostadshus, hus 120, stod ännu kvar men hade byggts om i och med att stenkällaren, hus 121, hade ändrats och utökats, se FIGUR 69. Smedjan, hus 122, stod kvar så länge som hantverket bedrevs på traditionellt sätt, men skulle ersättas av ett trevånings bostadshus när verksamheten förändrades kring år 1800. Men redan nu hade ett 12 meter långt bostadshus, hus 123, med tre rum och en stor centralt placerad köksdel uppförts söder om smedjan, se FIGUR 70. I dess norra rum fanns en tidstypisk halvrund kakelugn och byggnadens rum var försedda med ordentliga plankgolv.

I detta skede fanns en kraftigt utförd, mer permanent kajfront cirka 50 meter söder om 1600-talets ursprungliga strandlinje. Utanför kajen påträffades stora mängder krossat rödgods, fat med den tidstypiska dekor som är välkänd från stadens olika krukmakerier (se till exempel Haltiner Nordström 2008). Tyvärr hade detta område i senare tid blivit kraftigt kontaminerat av olja och bensen; ämnen som sugits upp av den porösa keramiken (Jfr Pettersson 2005).

Markutnyttjandet på den kassun som låg direkt norr om 1700-talets kajfront är värd ett eget omnämnande. Ytan hade inledningsvis brukats som såbädd, en liten odlingsyta inne i den trånga gårdsmiljön. Utgrävaren noterade förekomsten av kläna pinnar i rader och tolkade dessa som plantstöd. Dessutom påträffades stubben och rotsystemet till ett fruktträd, möjligen en apel enligt vedartsanalysen, vilket visar att odlingsytan utnyttjats under så pass lång tid att ett fruktträd kunnat växa upp och bära frukt. Odlingen kan tidsmässigt passas samman med en känd innevånare i gården, nämligen tobaksspinnaren Peter Lauenbach som bodde här i början av 1730-talet. I sitt yrke sysslade han med en av tidens mest uppmärksammade nyttoväxter och det är inte omöjligt att ömtåliga tobakspantor spirat längst ner på tomt 35, se FIGUR 71.

Kring seklets mitt byggdes en enklare sjöbod över den tidigare odlingsytan. Hus 124 var ett lättbyggt lite skjul på knappt 8 meter längd som indelats i två rum. Golvnivåerna innehöll stora sjövar, sannolikt hämtad från björkar.

Tomt 36 i fas 4

I mitten av 1730-talet övertog murarmästaren Sven Larsson fastigheten på tomt 36 av hökaren Jacob Svensson Mård. Få år senare stod istället Anders Larsson Drake som ägare (1745 till 1759, därefter sonen Anders till 1769). Han innehade posten som stadens murarmästare och under hans tid genomfördes stora förändringar inom

FIGUR 69. Trähusens grunder. Gård 35 efter friläggning sommaren 2004.

FIGUR 70. Bostadshuset 123 i gård 35. Ett flerfamiljshus från 1700-talet.

FIGUR 71. Kajfront från 1700-talet i gård 35. Bakom ligger den lilla odlingsytan som tobaksspinnaren Lauenbach utnyttjade på 1730-talet.

FIGUR 72. Timmerkistor från 1700- och 1800-tal i den sydöstra delen av fältet.

dubbelgården på tomterna 36 och 37, eftersom Drake ägde båda dessa fastigheter. Mot slutet av seklet kom tomterna att domineras av garvning och andra typer av skinnberedning med *valkare*, *fär-gare* och *karduansmakare* angivna på dem som var yrkesverksamma i dessa gårdar.

Vid mitten av 1700-talet förnyades bostadshuset på tomt 35. Det nyuppförda huset, hus 10/11, påminde mycket om sin föregångare vars grund återbrukades. En intressant tillägg utgjordes av den lilla halvkällare som nu infogades i anslutning till byggnadens köksdel. Man kan också lägga märke till den stora bakugn som fanns i kökspartiet, en direkt efterföljare till ugnen i hus 110/111.

Söder om bostadshuset uppförde en stenkällare, hus 112, som konstruktionsmässigt uppvisade så stora likheter med 1700-talskällaren på tomt 34, hus 131, att de bör ha byggts i stort sett samtidigt och av samma personer. Murarmästare Drake's närvaro som ägare till den ena fastigheten och granne till den Gyllingska köpmansgården gör det sannolikt att båda dessa källare uppförts under hans överinseende. Hus 112 hade grundlagts på en rustbädd av timmer lagt i väggarnas längdsriktning, hade välmurade väggar med en tjocklek på ca 70 till 80 centimeter och kan ha haft sin utgång vänd mot den gemensamma innergården.

Söder om stenkällaren kan förrådsbyggnaden hus 13 ha ersatt hus 113, men på grund av den förstnämnda byggnadens högst fragmentariska skick där enbart vissa delar av stensyllen fanns bevarad, är det svårt att datera denna drygt 10 meter långa ekonomibyggnad som varit indelad i tre separata rum.

Tomt 37 i fas 4

Det är svårt att med säkerhet uttala sig angående bebyggelseutvecklingen på tomt 37 under 1700-talet. Så mycket är säkert som att murarmästare Drake stått som ägare under decennierna kring seklets mitt, men han har huvudsakligen arbetat med att förnya byggnadsbeståndet på den angränsande tomt 36. Under senare delen av 1700-talet dominerades verksamheterna på tomten av skinnberedning i olika former, något som också satt sina spår i form av de sex stora laggade garverikar vilka påträffades nedgrävda i södra delen av tomten.

Den enda byggnad som kan knytas till detta skede inom tomt 37 är lagerbyggnaden hus 145, vars 9,7 meter långa lämningar påträffades söder om 1600-talets husräcka. Byggnaden har varit uppförd i två våningar; en tolkning som stöds på fyndet av det trappanfang med anslutande grund till ett vindskydd som påträffades invid hus 145.

FIGUR 73. Snabbvuxet timmer från kistkonstruktion.

Tolkning av fas 4

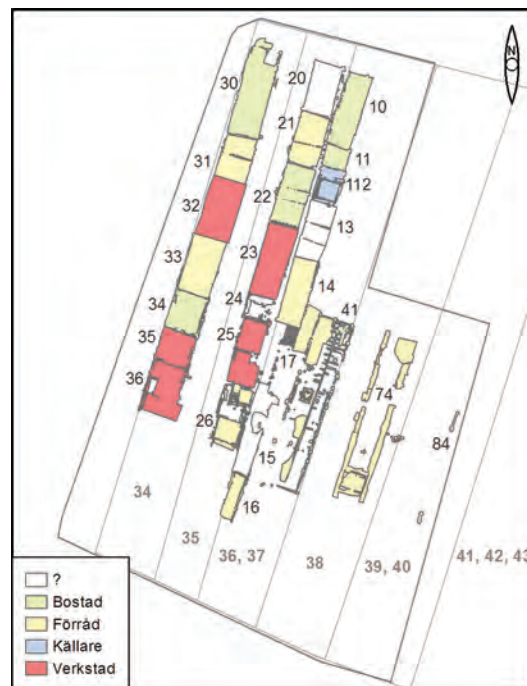
De stora samhällsförändringar som Jönköping i likhet med resten av landet utsattes för under loppet av 1700-talet kunde avläsas i det arkeologiska materialet. Omställningen från militärstatens krigsekonomi med dess vapenproduktion har skett stegvis, men framför allt på 1730-talet. I faktorismederna ställe har hökare/köpmän etablerat sin verksamhet i kvarteret. Det dominerande nya hantverket var skinnberedning i dess olika former; utrymmeskrävande och ofta en sanitär olägenhet inne i en tätbebyggd trähusstad. Samtidigt levde metallhantverkstraditionen kvar i området, även i form av visst vapensmide som nu bedrivits i privat regi.

När det gäller byggnadsbeståndet skedde en genomgripande utskiftning av hus kring seklets mitt då nya ägare hade etablerat sig i merparten av kvarterets gårdar. Köpmännens behov av lagringsutrymme ledde till en rask utbyggnad med nya hus uppförda på kassuner ut över Munksjöns forna bottnar, se FIGUR 72. Även garverierna krävde utrymme för sina stora laggade kar samt till lagring av råvara och skinnprodukter. Samtidigt började man skapa bostäder nere i gårdarna där tidigare enbart ekonomibyggnader funnits, se FIGUR 73. Gårdsmiljöerna utefter Smedjegatan blev successivt alltmer komplexa och trångbodda.

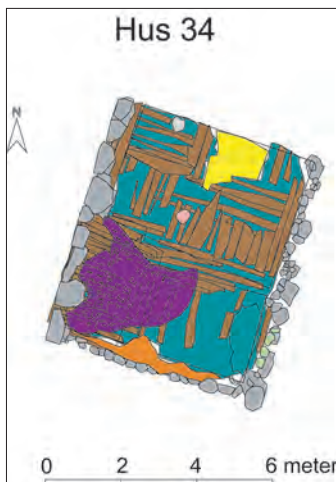
Ytterligare en god indikation på de nya tidernas förändringar syns genom att vad som ursprungligen utgjort rena produktionsmiljöer nu också fick andra inslag. Stallet på tomt 34 utgör den äldsta klara indikationen på kontinuerlig djurhållning som överhuvudtaget framkom i samband med undersökningarna 2004. På samma sätt var såbädden i granngården, tomt 35, ett tecken på hur nya idéer vann insteg i staden, trots att odlingen bara upprätthölls som mest ett par decennier på denna begränsade yta (se Åsgrim Berlin 2010:21).

Fas 5 - Andra tider. De trångbodda gårdarna 1800–1890

De förändringar av samhället som inleddes under 1700-talet kom att dominera utvecklingen under följande skede, det turbulenta 1800-talet. Gamla etablerade system som skråväsendet upplöstes och försvann. Nya produktionsformer som växte fram i och med industrialiseringen kom efterhand att mer och mer marginalisera den hantverksbaserade tillverkning som varit av så central betydelse under Östers tidigare skeden. Dessutom kom modernitetens markörer - industrier, järnväg och stenstaden med dess administrations- och skolbyggnader - att förläggas till den nya stadsdel som växte fram på Väster. Dit kom Jönköpings centrum att hamna så fort militären lämnat fästningsområdet vid mitten av 1800-talet. Stormaktstidens staden med sina trånga tomter och träbyggda gårdsmiljöer kom alltmer att förvandlas till ett bakvatten, såväl ekonomiskt som politiskt och socialt.

FIGUR 74. Fas V: Den alltmer trångbodda trästaden 1800–1890. Se även bilaga 5a.

FIGUR 75. Fattigbostaden – spisrummet i gård 34. Förstuga, förråd och stuga; allt inhyst på 20 m².

De arkeologiska lämningarna efter kvarteret Apelns bebyggelse under de avslutande 150 åren, från 1800 fram till 1950, var lågt prioriterade i samband med undersökningarna år 2003 - 2004. Likväl gjordes viktiga iakttagelser och alla husrester som frilades blev inmätta med ungefär samma grad av noggrannhet som den äldre bebyggelsen i fas 2 till 4, se FIGUR 74. Detta innebär att vi nu har en komplett sekvens av de byggnader som existerat på de undersökta tomterna från grundläggningen omkring 1620 fram till den slutgiltiga demoleringen 330 år senare. På så sätt har ett värdefullt redskap erhållits; en mall som kan utnyttjas i samband med andra undersökningar i den tidigmoderna stadskärnan.

Tomt 34 i fas 5

De förändringar som skedde inom gården på tomt 34 berörde främst dess norra del, även om bostadshuset, hus 30, kom att stå kvar i det närmaste oförändrat.

Stenkällaren hus 131 och smedjan/verkstaden hus 132 ersattes av två nya byggnader, förrådet hus 31 och verkstaden hus 32. Det förstnämnda bibehöll visserligen delar av källarens väggar, men hade inte samma funktion. Verkstaden med sin stora arbetshärd och sina redskapsfundament har tolkats som uppförd för en enklare typ av gjuteriverksamhet. Detta förslag stöds genom fyndet av två stora bronsgjöt i det norra rummets jordgolv. Husets södra rum var öppet mot innergården och hade kullerstensgolv. Det kan ha fungerat som ett portluder med genomgång mot Lantmätargränd.

Ytterligare en ändring bör omtalas, nämligen att förrådet i hus 34 längre ner i husraden kom att byta funktion ett par årtionden in på det nya seklet. Här inreddes en enkel bostad på ca 20 m² med minimal förstuga, förråd och ett rum uppvärmt av en slät vit kakelugn av enklaste slag. Utrymmet blev till ett så kallat *spisrum*, en fattigbostad som var vanlig inne bland trästadens gårdar under 1800-talet, se FIGUR 75.

Tomt 35 i fas 5

Den bebyggelse på tomt 35 som inte genomgått några större ändringar under föregående skede ändrades nu i grunden. Bostadshuset hus 120 som varit i bruk sedan sent 1630-tal revs och ersattes av två mindre byggnader, hus 20 och 21, vars ursprungliga utseende och funktion det var svårt att bilda sig en uppfattning om då deras rester blivit svårt fragmenterade i samband med demoleringen på 1950-talet.

Även smedjan hus 122 hade ersatts av ett nytt bostadshus, en liten hyreskasern i tre våningar att döma av ett fotografi från 1903. Byggandets grundplan motsvarar enkelstugans med kök, farstu/trappsvale och ett bostadsrum värmt av en kakelugn. Husets murstock utnyttjade den massiva ässjan från föregående fas till grund.

FIGUR 76. Oavslutad utbyggnad från 1800-talet i gård 35. Notera den ofullständiga tätpålningen för en skorstensstock mitt i bilden.

Omkring 1830, möjligen något senare, revs även bostadshuset 123 till förmån för en 13 meter lång modern verkstadsbyggnad försedd med tegelgolv och utrustad med fundament för maskiner, hus 23. Byggnadens stora dörrar framträder tydligt på fotot från 1903.

Söder om verkstaden fanns ett förråd eller lider med kullerstensgolv, hus 24, följt av ytterligare en mindre verkstadsbyggnad med en stor eldstad/ arbetshärd i sitt södra rum, hus 25. Längst ner mot den dåvarande kajfronten låg ännu en byggnad, magasinet eller sjöboden hus 26.

I tomtens södra ände påbörjades fundamenteringen för ytterligare en utbyggnadsetapp på drygt 10 meter under senare delen av 1800-talet. Arbetet kom dock aldrig att fullföljas, se FIGUR 76.

Tomt 36 i fas 5

Byggnadsbeståndet i tomt 36 genomgick avsevärda förändringar genom den utbyggnad som möjliggjordes först då den mindre hamnbassäng som bildats mellan tomterna 35 och 37 slutligen fylldes ut. Därefter uppfördes de 14 meter långa ekonomilängan hus 14, följt av den svårtolkade huslämningen hus 17, möjligen ett enklare skjul. Därnäst stenläggningen hus 15 som bör ha rymt ännu ett skjul, tolkat som ett pulpettak buret av stolpar där taket bakre del vilat mot ett plank i tomtgränsen. Längst ut mot vattnet låg den 8 meter långa sjöboden hus 16.

Tomt 37 i fas 5

Antagligen revs de äldre husen i norra delen av tomt 37 under 1800-talet. De ersattes inte, eftersom tomtmarken inkorporerades i grannfastigheterna 36 och 38. I tomtens södra del uppfördes emellertid den största byggnad som blev föremål för dokumentation år 2004, stallet 41, en imponerande anläggning på 28 meter längd som rymt ett stort antal spiltor, se FIGUR 77. Genom daterande fynd knutna till järnvägsbygget kunde uppförandet av detta hus fastläggas till 1860-talet.

Tomt 38 i fas 5

Den enda byggnad som dokumenterades inom tomt 38 var den mer än 28 meter långa magasinsbyggnaden hus 74 med sin stora eldstad i norra delen, två ingångar på västra sidan och en iskällare längst i söder, se FIGUR 78. Den nästan kvadratiske källaren var klädd med sågade kalkstenshällar och har utgjort en viktig anläggning för kylförvaring i 1800-talets köpmansgård, se FIGUR 79.

Tolkning av fas 5

Vad som utmärker bebyggelsen under fas 5 är hur den gård som inte förändrades vid ägoskiften eller verksamhetsförändringar på 1700-talet nu istället fått merparten av sitt byggnadsbestånd ut-

FIGUR 77. Stallet hus 41 frilagt.

FIGUR 78. Hus 74 med iskällaren i den södra delen.

FIGUR 79. Ekonomilängan hus 74 i gård 38 under inmätning.

skiftat. Man kan också notera att små verkstäder, försedda med maskinfundament byggdes i både gård 34 och 35. Produktionen fann andra former som krävde nya rum.

Etableringen av det stora stallet på tomt 37 visar på hur behovet av effektiva regionala transporter ökade som en direkt följd av att Jönköping knöts allt fastare in i den nya tidens kommunikationsnät i och med öppnandet av Göta Kanal 1832 och järnvägens ankomst trettio år senare. Till samma mönster bör anläggandet av Södra Strandgatan med dess stenkaaj på 1890-talet räknas, den åtgärd som för alltid skar av gårdarna i kvarteret Apeln från direktkontakt med vattnet och möjligheten till egna vattenburna transporter.

Ytterligare ett viktigt drag utgörs av de olika bostäder som tillkommer nere i gårdsmiljöerna under 1800-talets lopp. Vad som tidigare varit närmast rena produktionsmiljöer, senare också platser för handel och köpenskap, omformades nu till att också få rollen av bostadskvarter med varierande status - hög i ägarens hus ut mot gatan; avsevärt lägre för de som bodde inne i gårdens hyreslägenheter och spisrum. De sociala skillnaderna var markanta, även om det fysiska avståndet mellan rik och fattig var kort i trästadens gårdar.

Fas 6 - Förfall. Saneringens tid 1890–1950

Det tjugonde århundradet innebar slutet för hantverks- och köpmansgårdarna i kvarteret Apeln. Efter den trafikreglering som skapades av Södra Strandgatan innebar strax innan sekelskiftet följde en breddning av Lantmätargränd 1928. Vid detta tillfälle utplånades bebyggelsen på tomt 33 i kvarteret Arkadien.

Från stadens sida ville man påbörja en sanering av de nu alltmer förfallna gårdarna söder om Smedjegatan. Förslag togs fram vilka innebar att gatan breddades, samtidigt som kvartersmarken skulle bebyggas med enhetliga stenhus i tre till fyra våningar. Projektet påbörjades i och med uppförandet av det stora hörnhuset vid Lantmätargränd/ Södra Strandgatan men avstannade i samband med depression och finanskrasch 1929. Osäkerheten angående bebyggelsens framtid gjorde att underhållet eftersattes ännu mer i den hotade trähusbebyggelsen. Samtidigt började man från antikvariskt håll intressera sig för vad man då på felaktiga grunder antog vara exempel på faktorismedernas gårdar. Detta föranledde Nordiska Museet att utföra uppmätningar i bland annat husen inom norra delen av tomt 34 i kvarteret Apeln, den Gyllinska köpmansgården (jfr Karlson 2010:250 f).

Efter andra världskriget påbörjades så till sist saneringen av bebyggelsen på de nu undersökta tomterna. På en flygbild tagen omkring 1950 (FIGUR 231) ser man att alla hus på tomterna 34 och 35 vid detta tillfälle har avlägsnats. Istället finns ett stort virkesupplag på ytan, ett nog så vanligt inslag i det tidiga 1900-talets svenska städer. På grannfastigheten, tomt 36, står ännu gatuhuset och den norra delen av gårdens husrad, medan alla spår efter husen på tomt 37

har försvunnit. Inom kort skulle hela området vara rensat på hus och omlagt till parkeringsplats för det varuhus som man på flygbilden börjat förbereda genom pågående saneringar inom kvarteret norr om Smedjegatan. Det enda nytillskottet utgörs av en större magasinsbyggnad i södra delen av förutvarande tomt 34 och 35.

Tomt 34 i fas 6

Från köpmansgården på tomt 34 finns ett omfattande dokumentationsmaterial som i text, ritningar och bild visar status och användningsområde för dess byggnader på 1930-talet, alldeles innan gården totalsanerades.

Inga nya byggnader tillfördes gården under denna fas, vilket givetvis sammanhänger med att man nu väntade på klartecken för att omgestalta hela området söder om Smedjegatan. Visst underhåll krävdes emellertid, som till exempel en ansiktslyftning av de fasader som nu vätte ut mot ett trafikerat gaturum när Lantmätargränd öppnades för trafik ner till Södra Strandgatan. Vidare hade man återkommande problem med sättningar inom stallbyggnaden hus 33, något som gick tillbaka på hur hus 133 byggts rakt ovanpå den brygga som avslutade 1600-talets vapensmedsgård. När bryggkonstruktionen till sist gav med sig och rasade samman uppstod en sättning på uppemot en meter inne i hus 26.

I tomtens södra ände, delvis in över resterna efter hus 36 och hus 26 i granntomten 35, men huvudsakligen lagt på de utfyllnader som gjordes söder om tomterna på 1890-talet uppfördes en större lagerbyggnad. Dess kraftiga betongplintar påträffades in situ i dess vägglinjer samt där magasinets bärande ramverk varit utplacerat. Till denna byggnad hörde också en oljetank som grävts ner i resterna av hus 26 norra rum. Magasinet, som tydligt syns på ett flygfoto taget omkring 1950, uppfördes på 1940-talet.

Tomt 35 i fas 6

Frånsett det ovan omtalade magasinet skedde inga nybyggnationer inom tomt 35 i fas 6. Däremot kan man omtala de spår efter en mindre motorverkstad som påträffades i hus 26 vars trägolv i det södra rummet var helt indränkt i oljespill. Dessutom påträffades ett antal delar till äldre mortorcyklar i och intill detta utrymme.

Tomt 36 i fas 6

I sen tid ändrades stenkällaren 112 till pannrum försett med cementgolv och en liten förstuga. Det ursprungliga kylrummet fick således sin funktion förändrad till brandsäkert rum. Ett liknande öde gick stenkällaren 328 i kvarteret Diplomaten till mötes då den omändrades till tvättstuga (Nordman & Pettersson 2007:108). Även i denna gård fanns för en tid ett mindre garage eller motorverkstad att döma av de mängder av kasserade kolvringar som påträffades i resterna av hus 13.

Tolkning av fas 6

Bebyggelsens sista sextio år präglades av förfall och ovilja till investeringar i underhåll eftersom man från myndigheternas sida tydligt visat sin vilja att sanera området. Rivningen sköts upp för en tid på grund av den allmänna ekonomiska kris som drabbade västvärlden efter börskraschen 1929, men genomfördes strax efter andra världskriget. Då hade emellertid planerna ändrats och marken behövdes istället som parkeringsplats till Jönköpings första varuhus.

De spår som kunde iakttas från bebyggelsens fas 6 består givetvis av schaktningsfynd och av observationer gjorda när huslämningarna frilades maskinellt. Att fullt ut dokumentera bebyggelselämningar från 1900-talet ingick inte på något sätt i uppdraget. Likväl kunde man skönja spåren efter tilltagande förfall och hitta material som härrörde från de olika verksamheter som karakteriserade hantverksgårdarnas skymningstid, se FIGUR 80. Det handlade mestadels om små, mer eller mindre tillfälliga arbetsplatser som till exempel garaget i hus 26, tomt 35. Verksamheter som bedrivits där hyrorna varit låga och där samhällets kontroll kanske inte alltid varit som mest effektiv.

FIGUR 80. Kvarteret Apeln rivs för att ge plats åt Domus-parkeringen i slutet på 1950-talet. Notera de fallfärdiga husen till höger. JLM 89/2:2141.

Bebyggelsen vid Smedjegatan – hus, gårdar och gränder

Trähusens kvarter som arkeologiskt studieobjekt

Genom de arkeologiska undersökningarna i kvarteret Apeln och Arkadien har ett mycket omfattande material av huslämningar, gårdstomter, gränser och olika sorters kommunikationsytor blivit tillgängligt för vidare forskning. Tillsammans med andra stora utgrävningar inom 1600-talsstadens område innebär detta att vi nu har tillgång till en databas med bokstavligen hundratals daterade byggnadslämningar från den tidigmoderna epoken. Dessa spår kan ställas mot väldokumenterade stående byggnader, både ännu existerande hus och sådana som dokumenterats byggnadshistoriskt innan de förstörts vid rivning eller genom brand (se Karlson 1984, 1996 och 2010).

Det handlar om ett närmast unikt material både genom sin omfattning, det faktum att det speglas av olika discipliner och då det omfattar ett långt tidrum inom samma stadsområde. Här finns en god möjlighet att via fortsatta detaljstudier kunna följa en lokal byggnadstraditions utveckling med dess särdrag och olika tekniska/praktiska lösningar på de speciella problem som ett stadsrum som Jönköpings har ställt på stadens byggmästare och hantverkare. De förutsättningar som gällt i kvarteret Apeln var extra svårbemästrade, även i ett såpass illa placerat stadsområde som Öster, stormaktstidens nyskapelse efter branden 1612.

Genomgående har bebyggelsen uppförts på utfylld mark, med ramar satta av de kassuner (timmerkistor) som stegvis har ställts ut på sjöbottnen allt eftersom behov av nya byggnader har uppstått inom respektive gård. Risken för ras till följd av vattenerosion eller isskruvning har alltid funnits tillstädes. Speciellt i det tidigaste skedet, innan man lärt sig vissa grundprinciper för byggen på mjuk och fuktig mark, inträffade också olyckshändelser som lämnat spår i det arkeologiska materialet (se till exempel hus 130/ 230 i tomt 34 och smedjan hus 222 i tomt 35). På sikt medförde de blöta förhållanden som konstant rådde i kvarteren längs Munksjön att husen påverkades av röta och sättningar, något som förkortade byggnadernas livslängd. Annars är ju tre sekel egentligen ingen ålder på ett välbyggt timmerhus, så det felslut som Nordiska Museets personal gjorde sig skyldig till när man dokumenterade gårdar i kvarteret Apeln i tron att man här hade exempel på urban 1600-talsarkitektur är fullt begripligt. Men i denna del av Jönköping ersattes den första generationen av trähus redan efter ett sekel, trots att inga tecken tyder på att kvarteret skulle ha utsatts för bränder (se Karlson 2004:52f Gunnarsson 2010:25f).

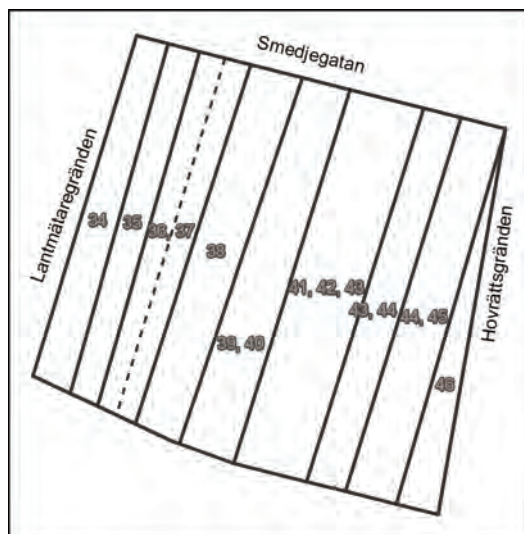
Dessutom handlar det om en produktionsmiljö stadd i ständig förändring. Visserligen varade faktoritiden i de år 2004 undersökta

gårdarna drygt ett sekel, i vissa fastigheter avsevärt längre än så, men både metoder, behov och färdigvaror skiftade åtskilliga gånger under perioden. Vapensmidet innehöll en lång rad delmoment som alla krävde sina speciella metoder och en anpassad utrustning. Det var för sin tid högteknologiska verkstäder som rymdes i de trånga gårdarna längs Munksjöns norra strand. Samtidigt innebar detta en förhållandevis rask förslitning av produktionsbyggnaderna, vilka ofta hade konstruerats lättare och mer flexibla än till exempel gårdarnas bostadshus. Utskiftningar och genomgripande ombyggnader inträffade då och då under faktoriepoken, något som inneburit en mer komplex stratigrafi inom dessa delar av tomterna (Bäck & Pettersson 2011).

I det efterföljande skedet, då Jönköping i likhet med resten av landet hade att anpassa sig till en mer civil ekonomi efter stormaktsväldets kollaps, ersattes så gott som hela byggnadsbeståndet inom de undersökta delarna av kvarteret Apeln. Nya näringar hade nya krav; en hökare hade till exempel avsevärt större behov för lagerlokaler än en pistolsmed. Denna process fortsatte under det turbulenta 1800-talet med tillkomsten av nya verkstäder och lagerlokaler, samtidigt som utbyggnaden över Munksjöns grundbottnar gick vidare.

Samtidigt fanns det vissa konstanter, förutsättningar som bibehölls från den första generationen byggnader till den sista. Den ursprungliga gårdsstrukturen med dess långsmala husrader förändrades i huvudsak inte. Visserligen tillkom ett öst-västligt orienterat gatuhus som slöt till innergårdarna under 1700-talet och förstas fortsatte man att utöka den snålt tilltagna tomtmarken mot söder, ut i Munksjön. Men i grund och botten var husens proportioner och placering förutbestämda av de underliggande timmerkistornas lägen och bredd. Detta var den enda stabilitet som fanns och här måste husgrunderna ligga. Som en direkt följd kom de stengrunder vilka lades ut till den första generationen gårdsbyggnader under 1600-talets första hälft att utnyttjas och byggas på under följande sekel. Detta gällde främst syllstensraderna, men även fundamenten till vissa stora eldstäder kom att leva vidare från generation till generation om än i förändrad form (se till exempel hur ässjan i smedjan 122 utnyttjades till spismurstocken i bostadshuset 22!).

Om man skall se till de verkligt särpräglade elementen i den lokala byggnadstradition som dokumenterats i kvarteret Apeln är det kanske främst de lertätade husgrunderna och utvecklingen inom byggandet av stenkällare som man tänker på. I bägge fallen handlar det om en framväxande anpassning till de speciella behov som ställts vid byggnation på den utfyllda marken längs Munksjön. Det är emellertid intressant att se dessa lösningar uppträda även i andra delar av stadsrummet, såsom grunder till bostadshus vid Målargatan i kvarteret Diplomaten 2007 (Nordman & Pettersson 2009:99) eller de tidiga stenkällarna i kvarteret Abborren 2009 (Haltiner Nordström 2013). Med ett stadigt ökande antal under-

FIGUR 81. De tomter, med numrering, som undersöktes i kvarteret Apeln under 2003 och 2004

sökta hus och gårdar från det stormaktstida Jönköpings innerstad blir det på möjligt att se hur vissa mönster börjar framträda. I den följande texten redogörs för olika hustyper och andra element i kvarterstrukturen som kunde dokumenteras vid de arkeologiska undersökningarna i kvarteret Apeln år 2003–2004 (SE FIGUR 81).

Apelns gårdar – för smeder, hökare och arbetskarlar

De gårdsmiljöer som undersöktes 2003 – 2004 kan sägas vara karaktäriserade av två saker, nämligen sin stabila struktur och sin påtagliga trångboddhet. I bägge fallen handlar det om resultat av beslut som togs redan då stadsplanen för Gustav II Adolfs nya stad fastlades. Inom den planerade fästningsstadens vallar hade man ett begränsat utrymme att fördela till borgarna. Därför lades bebyggelsen längs Smedjegatan ut efter ett närmast medeltida mönster med bodar och bostäder i gavelvända hus längst upp mot gaturummet, följda av verkstäder, förråd och sjöbodar i en mer eller mindre sammanhängande rad av trähus (jfr Ahlberg 2012:206ff, Karlson 2010:195ff). (SE FIGUR 82)

Man bör lägga märke till att den kommande tomtstrukturen redan hade märkts ut i den timmerterrass på vilken undersökningens äldsta byggnad, bostads- och verkstadsbarracken hus 400 uppfördes. I de öst-västligt lagda stockarna hade kortare stabbar parvis bilats in i vinkelrätt läge. De var utplacerade så att de markerade ömse sidor av den vret som skulle åtskilja dubbeltomterna. Stabbarna har således fungerat som en första utstakning av de nya fastigheter vars embryo låg i barrackens bostad-/verkstadsrum. Samtidigt understryker dessa markeringar hus 400:s karaktär av provisorium. Det var tänkt att fungera bara under ett övergångsskede; den tid som krävdes för att vapenproduktionen skulle komma igång.

Innergårdarna gjordes gemensamma för två angränsande fastigheter, medan man åtskilde tomterna från nästa gårdspår genom en alnsbred vret; ett reglerat gränsdike som båda fastigheterna så att säga vände ryggen åt (SE FIGUR 83 OCH 84). På så sätt skapades de karaktäristiska trånga innergårdarna i detta parti av Öster, gårdsmiljöer som ofta kom att föranleda klagomål, eftersom det var svårt att komma in med transporter.

I bebyggelsens första skede, stormaktstidens faktorianknutna smedjegårdar, byggdes tomterna ut över sjöbotten på ett likartat sätt. Man hade ungefär samma utrymmesbehov, oavsett om man tillverkade hjullåspistoler till rytteriet eller harnesk. Dessutom var kontakten mot sjösidan viktig, eftersom det var tunga och ibland utrymmeskrävande råvaror som skulle levereras med båt.

Under loppet av 1700- talet förändrades detta när produktion och ägande i kvarteret Apeln alltmer anpassades mot en mer civil tillvaro. Att en köpman, krögare - eller för den skull en garvare - hade helt andra utrymmesbehov än vapensmederna säger sig självt. Problemet var bara att den grundläggande tomt- och kvarterstrukturen låg

FIGUR 82. Dubbeltomt med vret och gavelvända hus vid Kanalagatan 8, kvarteret Dolken 2-3. Foto 1930-tal.

FIGUR 83. Översiktsbild över gårdstrukturen inom kvarteret Apeln. Skede motsvarande 1700-1800-talets bebyggelse delvis frilagt.

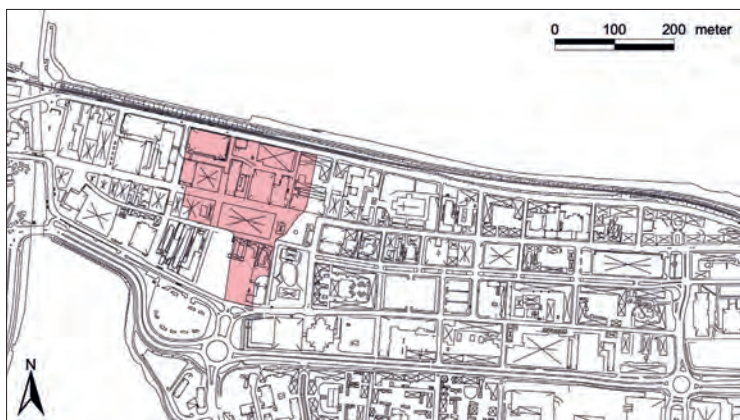
FIGUR 84. Fotografi över en innergård på Smedjegatan. Notera sjöporten ut mot fastighetens kaj eller brygga. Foto Jönköpings läns museum.

fast, oberoende av att planerna på en stadsbefästning hade slopats för gott redan på 1670-talet. Vilde man utvidga sin tomt var det enda alternativ som stod till buds att fortsätta utfyllnaderna över Munksjöns grunda botten söderut. Så skedde också, även om takten i processen varierade påtagligt mellan olika fastigheter utifrån ägarens behov och ekonomiska tillgångar.

De byggnader som tillkom under loppet av 1700-talet var framför allt verkstäder, olika slags förråd och andra ekonomibyggnader. Men även enklare bostäder fyllde upp utrymmet. Rent allmänt sett blev gårdarna mer trångbodda samtidigt som det tillkom en markant statusskillnad mellan de som bebodde husen vid gatan, jämför med de sämre bemedlade hyresgästerna längre in i gården. Just detta faktum att gårdsmiljön slöts till med en gatuparallell byggnadskropp under senare delen av 1700-talet är en process som tidigare har observerats i kvarteret Diplomaterns hantverksgårdar (se Nordman & Pettersson 2009:108). Behovet av att skilja gårdsrum från gaturum, en tilltagande privatisering, hänger tydligt samman med framväxten av en grupp som själva definierat sig som ett borgerskap. Där var salen på andra våningen ett viktigt inslag i självbilden med sina målningar och kakelugn. I kvarteret Apeln kan tillkomsten av dessa nya hus möjligen tidfästas till den brand som delvis berörde kvarteret år 1785 (Karlsson 2004:52f, Gunnarsson 2010:25f). Detta kan emellertid inte sägas säkert, eftersom de arkeologiskt bestämbara byggnadslämningarna i den nordligaste delen av tomterna var i stort sett utplånade av sentida störningar.

I vad mån gårdarna påverkats av stadsbranden 1785 är en annan fråga som tål att diskuteras, eftersom inga som helst spår av bränder påträffades i samband med utgrävningarna (se FIGUR 85). I och för sig är det rimligt att brandtomter städats av inför nybyggnation, men någon form av spår borde ändå ha kunnat konstateras med tanke på den stora yta och det antal hus som blev föremål för undersökning 2003 - 2004. Förhållandet kan tyckas anmärkningsvärt, eftersom just kvarteret Apeln under så lång tid kom att kännetecknas av metallhantverk och andra brandfarliga verksamheter. Samtidigt är det just i den typen av miljöer som beredskapen inför brandtillbud varit störst. Man visste vilka risker man tog och var förberedd på det värsta i en träbyggd gård där invånarna ägnade sig åt smide!

Utvecklingen under 1800-talet fortsatte ungefär i samma spår som tidigare. Utbyggnaden av tomtmarken över Munksjöns bottnar fortsatte, vissa hus skiftades ut och nya verksamheter tillkom. Mest påtagligt var kanske att djur i form av hästar nu på allvar kom in i gårdsmiljöerna som en direkt följd av de större trafiksystemens utveckling (jfr Pettersson 2006:18). Kanalsjöfart och järnväg stimulerade lokala transporter och i kvarteret Apeln syns detta genom tillkomsten av stallbyggnader med flera boxplatser. Ytterligare en konsekvens blev att Munksjöns norra strand försågs med en stenkaj och en strandgata, något som för alltid skar av direktkontakten mellan innergård och vatten.

FIGUR 85. Karta över det område som berördes av stadsbranden 1785. Efter Karlson 2010.

Den fasta grunden? Timmerkistor, risbäddar och syllar

Den äldsta spåren av mänsklig aktivitet inom undersökningsytan, undantaget lager av huggflis och annat byggnadsspill, utgjordes av en enkelt utformad strandskoning som följde vattenbrynet samt stadiga sandfyllda timmerterrasser avsedda för den blivande Smedjegatan och den planerade bebyggelsen på dess södra sida. Skoningen var utförd på enklast möjliga sätt, bara några klena, kvistade stammar från ungräd som lagts ut längs med vattnet och delvis täckts med grå lera, se FIGUR 86. Detta bör tolkas som att skoningen dels legat på torra land, dels att det inte förekommit några större vattenståndsförändringar eller vågrörelser när den skulle fungera. Antagligen har stammarna placerats ut i samband med de första anläggningsarbetena och skoningen har bara haft en högst tillfällig funktionstid.

Terrasserna var desto mer permanenta. Det handlar om grovt talltimmer, stockar från träd med upp till 200 års ålder vilka lagts ut på sandstranden. De har sammanfogats med enkla knutningar varefter terrasserna fyllts med antingen träflis eller ren sand. (SE FIGUR 87) Ovanpå dessa fundament har sedan gatubeläggningen och den första generationen byggnader konstruerats. Detta arbete har genomförts åren kring 1620 och med största sannolikhet varit ett led i myndigheternas strävanden att få det nya stadsområdet byggklart och beboeligt på kortas möjliga tid (se Nordman 2009).

När respektive hushåll/ fastighetsägare fick överta gårdarna under 1630-talet kom utbyggnaden av ny tomtmark att skötas individuellt, utifrån behov och ekonomiska möjligheter. Därför kom utförandet av de grunder och kassuner som vapensmedsgårdarnas byggnader skulle vila på att variera i detaljutförandet. Varje enskilt hus uppfördes över en eller flera timmerkistor/ kassuner som i vissa fall var tillverkade av nyfällt, enhetligt timmer, i andra av tydligt återanvänt virke (SE FIGUR 88). Dessa konstruktiva skillnader har fortsatt under hela den tid som fastigheterna expanderade ut över vattnet; skillnader mellan såväl gårdar som mellan utbyggnadsetapper inom respektive gård. Dateringsmässigt innebar detta problem, eftersom det återanvända virket av förståeliga skäl inte var lämpat

FIGUR 86. Den enkla strandskoningen som lagts längs med vattenbrynet, utanför den sandterrass som anlagts söder om Smedjegatan.

FIGUR 87. Husterrassen intill Smedjegatan; gatan södra begränsning finns till höger i bilden.

FIGUR 88. En tättbyggd och stabil träkista som fanns inom tomt 35. Här har rakvuxet, likåldrigt timmer utnyttjats.

FIGUR 89. Fyllningen i de träkistor, som varit förutsättningen till ny mark, utgjordes av avfall, sand och granris.

medan det enhetliga rakvuxna timret i andra, mer välbyggda kistor vanligtvis innehöll alltför få årsringar (se Linderson, BILAGA 3A OCH 3B). Likaså kunde det hantverksmässiga utförandet variera kraftigt mellan timmer som mer eller mindre bara lagts på plats (som till exempel i mittre delen av tomt 34) till perfekt utförda knutningar i täta kistor (mittpartiet av tomt 35). Bland kistor och större kassuner kunde också avbrott i utbyggnaden samt mer eller mindre tydliga kajfronter urskiljas. Alla dessa olikartade träkonstruktioner, avsedda som underlag för gårdshusen, var fyllda med massor som om möjligt varierade i ännu högre grad. Granris var vanligt förekommande längst ner i kistorna och kunde även ligga som en stabiliserande bädd ut över sjöns sandbotten (SE FIGUR 89). Ren sand förekom som fyllning, men vanligare var att man använt sandig kulturjord blandad med diverse avfall, utfyllnadsmaterial som transporterats in till tomterna från olika platser i omgivningarna. I inledningskedet bör det äldre stadsområdet i stor utsträckning ha utnyttjats som täktområde, vilket märks genom enstaka fynd av medeltida karaktär som till exempel skor och de stora mängder metallslag som förekom i jordmassorna.

Bland de tillfälliga konstruktioner som dokumenterades på grundläggningsnivån märks bl.a. en enkel grund eller plattform som bör ha använts under det allra första utbyggnadsskedet i gård 35 samt stolpar/ pålar som kan ha ingått i enkla bryggor eller utnyttjats vid förtöjning av båtar. Det finns också anledning att fundera över om inte vissa av de större stolpar som påträffades i framför allt tomt 34 skulle ha kunnat ingå i stolpbyggda sjöbodar, en hustyp som undersöktes i det närbelägna kvarteret Ansvaret 2008 (Stibeus muntligen). I kvarteret Apelns tomter har förekomsten av denna sorts byggnader inte kunnat beläggas, eftersom senare byggnation av träkassuner på de hypotetiska sjöbodarnas plats har kunnat avlägsna de stolpar som behövts för att helt säkerställa tolkningen (SE FIGUR 90). Man bör dock komma ihåg möjligheten att stolpbyggda bodar förekommer längs Munksjön i 1600- och 1700-tal och vara uppmärksam på denna typ av spår inför kommande undersökningar i Jönköpings äldre strandzoner.

En annan aspekt på grundläggningen är de skydd och förstärkningar mot vattenerosion som påträffades vid undersökningarna. Att dessa åtgärder verkligen behövdes visas av de rasolyckor som kunde beläggas i både tomt 35 där ässjan i den äldsta smedjan (hus 222) hade störtat ner in det bakomliggande öppna gränsdiket och i tomt 34 där stengrunden till det äldsta bostadshuset (hus 130/230) hade underminerats och fallit ut. I det sistnämnda fallet hade tomtens sjösida efter olyckan förstärkts med en massiv barriär av liggstimmer, en välbetänkt åtgärd till dess att Lantmätargränd tillkommit. I ett senare skede har uppenbarligen samma tomts södra kassun (under hus 36) skadats av isskruvning (?) eller storm och krävt en omfattande reparation. För även om Munksjöns yta är relativt begränsad

och dess läge skyddat kunde väder och vatten förorsaka stora skador på bebyggelsen längs stranden i norr.

När det gäller grundläggning av husen är givetvis enkla stensyllar den vanligast utnyttjade metoden under såväl 1600- som 1700-tal. Man utnyttjade företrädesvis obearbetad natursten, möjligen med större stenar utlagda i för byggnaden viktiga lägen som till exempel i husets hörn, under dörrkarmar och genomgående knutningar för innerväggar. Det vanliga var att dessa stensyllar bibehölls och bara byggdes på när en ny byggnad uppfördes på samma plats som sin föregångare (SE FIGUR 91 OCH FIGUR 92). Man kunde då finna avjämningskift som i gårdsbebyggelsens allra sista skede till stor del utgjordes av karaktäristiska sprängstensflak (i tomt 34).

Det förekom dock andra grundläggningsmetoder, framför allt när det gällde olika typer av ekonomibygnader. Syllen kunde bestå enbart av hörnstenar, av hörnstenar i kombination med mindre sandstensflis, hörnstenar kompletterade med en lerbank under byggnadens syllträ, timmersyllar lagda direkt på marken eller som vid ett tillfälle i tomt 36 av en rad korta timmerstabbar som satts ner i en grävd ränna. Under murar till gårdarnas stenkällare hade ordentliga rustbäddar skapats genom att tillbilat timmer lagts ut i väggens längsriktning (SE FIGUR 93) På samma sätt hade man säkrat bärigheten i de fundament som bar upp husens arbetshärdar, ugnar och skorstensstockar. Företrädesvis utnyttjades återanvänt virke, som till exempel de kompletta sidostycken till en trappa som lagts under ässjan i smedjan (hus 132) i tomt 34.

Tre mycket speciella varianter på problemet med grundläggning av hus förtjänar att tas upp separat. Till att börja med utgrävningsfältets äldsta byggnad, hus 400, där stora hörnstenar lagts ut under varje knutning. Dessa stenar hade passats in i noga utbilade lägen i den timmerterrass som huset vilade på. Om denna lösning är en

FIGUR 90. Pälars till en brygga eller sjöbod inom tomt 34.

FIGUR 91. Stensyll, påbyggd i flera lager. Tomt 34.

FIGUR 92. Dubbleradstensyll i tomt 34 - en påminnelse om renoveringar företagna under 1800-talet.

anpassning till de lokala förhållanden som rådde på tomten invid Smedjegatan, eller om den skall ses som ett drag lånat från de av slottets timmermän som uppförde byggnaden får lämnas osagt.

Den andra egenartade lösningen tillämpades på bostadshuset 30 i tomt 34, uppfört vid mitten av 1700-talet på uppdrag av handelsmannen Sven Gylling. Uppenbarligen ville man slippa från tidigare problem med fukt och byggde därför på den äldre grunden med en halvmeterhög kallmur som på insidan kläddes med grå lera. Samma lermaterial breddes ut över ytan innanför stensyllen varefter den bas-sängliknande konstruktionen fylldes på med ren sand. En snarlik lösning från samma tid har observerats i två bostadshus uppförda invid Målargatan i kvarteret Diplomaten (se Nordman & Pettersson 2009:99, hus 317 och hus 400:4). Det hade varit intressant att närmare undersöka om det funnits någon personlig koppling mellan dessa olika byggnader; har de kanske rent av uppförts av samma byggmästare?

I tomt 36 södra, yngre del dokumenterades en lösning anpassad till lösa markförhållanden och uppförandet av lättare byggnader. Här hade man slagit ner grupper om tre stolpar med lutning in mot ett tänkt centrum, ungefär som i en dykdalb. Ovanpå dessa stolpar kunde man sedan placera huskonstruktionens bärande punkter. Metoden hör helt klart till 1800-talet och genomförandet har krävt att en pålkran funnits att tillgå (SE FIGUR 94).

FIGUR 93. Rustbädd under ässjan i smedjan i Hus 132.

Att bo i kvarteret Apeln - bostadshus och spisrum

Sammanlagt åtta av de hus som undersöktes i kvarteret Apeln år 2004 kan sägas ha haft en mer renodlad funktion som bostäder; eller ha utgjort köksdelen till en bostadsdel. De fördelas på tre 1600-tals byggnader; hus 130 i tomt 34 (SE FIGUR 95), hus 120 i tomt 35 (se FIGUR 96) samt hus 110/ 111 i tomt 37. Ytterligare tre kan dateras från mitten av 1700-talet, nämligen hus 30 i tomt 34 (SE FIGUR 97), hus 223 i tomt 35 samt hus 10/ 11 i tomt 36. Till detta kommer en byggnad från sent 1700-tal, nämligen hus 123 i tomt 35 (SE FIGUR 98) samt parstugan hus 22 i tomt 35 som bör ha uppförts en bit in 1800-tal (SE FIGUR 99). Till bostäderna räknas även det undersökta spisrummet (hus 34) på tomt 34. Denna enkla bostad verkar att ha inrättats i ett tidigare ekonomitrymme på 1820- eller 1830-talet.

Från de skriftliga källorna känner vi till att det givetvis fanns bostadsutrymmen även i 1700:talets gatulängor, samt i ovanvåningen till vad som kallades för källarstugor, det vill säga en träbyggd andra-våning ovanför stenkällaren i respektive gård. Från 1700-talet och framöver inrättades dessutom bostadsutrymmen snart sagt överallt där så var möjligt på vindar och övervåningar inne i gårdarna. I den trästad som inte riktigt kunde expandera längre ut över våtmarker och sjöbottnar var det ont om utrymme, samtidigt som allt fler sökte sig in till städerna från landsbygden i hopp om arbete och en bättre framtid.

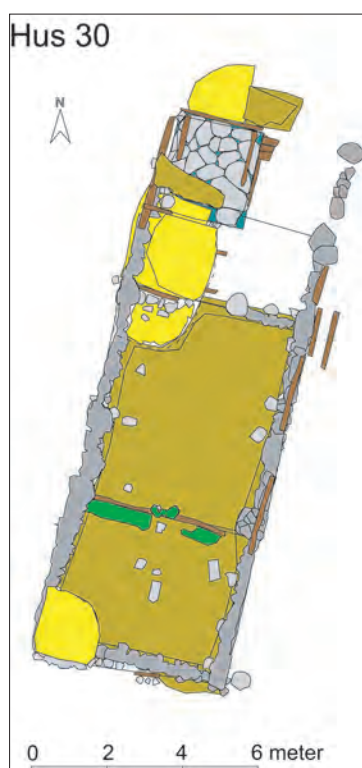
De äldsta bostadshusen var tämligen snarlika. Det handlar om trähus som varit ungefär 15 till 18 meter långa, byggda på stensyll och indelade i flera rum. En större eldstad i husets mittre del visar var köket varit beläget, samtidigt som ett bodsutrymme bör ha funnits i huskroppens norra ände, närmast Smedjegatan. Rummen har varit försedda med trägolv, förmodligen flytgolv vars dragare vilat i ler- eller sandlager. Förekomsten av trösklar visar att man kunnat röra sig mellan rummen utan att behöva gå ut, något som understryker tolkningen som bostadsutrymmen.

FIGUR 94. Grupper med tre till fyra pålar som placerats under 1800-talshusens bärande punkter i tomt 38.

FIGUR 95. Bostadshus 130 från mitten av 1600-talet, sett från norr. Tomt 34.

FIGUR 96. Pistolsmeden Claes Månsson Hwesps bostad, hus 120 i tomt 35, uppfört mot slutet av 1630-talet.

FIGUR 97. Köpman Gyllings bostad, hus 30, daterat till mitten av 1700-talet. Notera fundamenten till hörnkakelugnar.

Det är möjligt, men inte belagt att dessa tidiga bostadshus på vapensmedernas gårdar kan ha haft en andra våning. Två sidostycken till en trappa hittades sekundärt placerade i en rustbädd på tomt 34, medan trappanfang dokumenterades ute i båda de undersökta gårdsplanerna om än längre ner i fastigheterna (SE FIGUR 101).

Nästa generation var snarlikt utformad - en självklarhet, eftersom man byggde sitt nya hus på grunderna av det föregående. Möjligen kan man se en klarare rumsindelning och uppdelning i funktioner, speciellt i hus 30 på tomt 34. Här kan också gårdens ändrade funktion från vapensmedshushåll till köpmansgård ha spelat in. Behovet av bostadsutrymmen har ökat, eftersom vi vet att handelsman Gylling tog emot betalande gäster. Man ser också införandet av en ny värmekälla avspeglat i grunder till hörnkakelugnar inne i rummen (SE FIGUR 100). Golven i detta hus har varit flytgolv, vars bjälkar vilat i ett tjockt isolerande sandlager. Det likaledes nyuppförda bostadshuset i tomt 36 (hus 10/11) har utformats snarlikt sin föregångare, men har försetts med en mindre halvkällare inne i det utrymme som bör ha utgjort kök.

Rena bostadshus och mindre lägenheter infogade i ekonomibyggnader känner vi till från tomterna 34 och 35; under 1700-talets senare del och framför allt under följande sekel. En god representant utgörs av hus 22 som uppfördes på resterna efter den sista vapensmedjan, hus 122, vars ässja utgjorde fundament för den nya

FIGUR 98. Flerfamiljsbostaden hus 123 i gård 35 med en datering till 1700-talets senare hälft.

byggnadens murstock. Till planformen en enkelstuga kom detta hus att uppföras i hela tre våningsplan, något som framgår av ett fotografi från innergården taget 1903. Således har denna byggnad inrymt minst tre lägenheter och fungerat närmast som ett modernt hyreshus. Delvis kan hus 22 ha övertagit samma funktion från det längre söderut i fastigheten belägna hus 123 som uppfördes vid mitten av 1700-talet och som utifrån sin planform bör ha hyst minst en bostadslägenhet. Denna byggnad revs emellertid en bit in på 1800-talet och ersattes av en modern verkstadsbyggnad, hus 23.

Bostadsutrymmen bör också ha funnits i de träbyggda ovanvåningarna till den andra generationens stenkällare (hus 131 och hus 112) i tomterna 34 respektive 36.

På tomt 34 undersöktes en mindre bostadslägenhet, ett så kallat *spisrum* enligt den lokala benämningen (hus 34, SE FIGUR 102). Detta var ett utrymme som ursprungligen ingått i köpmansgårdens ekonomilänga, men som i tidigt 1800-tal byggts om. På de knappt 20 m² som bostaden omfattade rymdes en minimal förstuga, ett förråd samt ett rum försett med en slät vit kakelugn. Denna typ av urbana fattigbostäder får ses som en motsvarighet till landsbygdens torp och backstugor. Till dessa små och primitiva, ofta osunda boendeformer kom de egendomslösa som lämnade tillvaron på landet till förmån för staden. Här hystes det befolkningsöverskott som till stor del möjliggjorde industrialiseringen av Sverige. Då merparten av fattiglägenheterna fanns inrymda i ekonomilängor som hus 34, eller på vindar och i andra undanskymda utrymmen i stadgårdarna, är den konkreta boendemiljön dåligt känd idag. Detta gör dokumentationen av hus 34 i kvarteret Apeln desto viktigare, eftersom det förmodligen är första gången en bostad av denna typ från 1800-talet undersökts arkeologiskt.

Att kylförvara i kvarteret Apeln - stenkällare

Att stenkällare ansågs vara ett oundgängligt inslag i stadsgårdarna visas inte minst av den klagoskrift som borgarna i Jönköping tillställde kungen och rådet år 1613 (JH II 1918:72). Där sade man uttryckligen att Sanden inte dög som byggnadsmark på grund av *dess olägenheter och lösa grundvals skull, att man icke kan göra sig en god källare däruppå*. Och precis så var det; den typ av nedgrävda källarrum som varit vanliga i den medeltida stadens bättre bemedlade gårdar kunde inte anläggas i Gustav II Adolfs nya stad. Då man försökte anlägga halvkällare, som i kvarteret Abborren år 1618 fick man snabbt se till att höja golvnivåerna på grund av de höga grundvattennivåerna (Haltiner Nordström 2013).

När man några år senare började anlägga en gårdsbebyggelse söder om Smedjegatan ingick först inte stenkällare i konceptet. Den barrackliknande byggnaden hus 400 var ett provisoriskt boende och verkstads hus som sannolikt tillkom under myndigheternas överinseende. Stenbyggda förrådsrum fick respektive hushåll själva

FIGUR 99. Planritning över hus 22 i tomt 35, en parstuga med en datering till tidigt 1800-tal. Byggnaden har uppförts direkt ovanpå den tidigare pistolsmedjan.

FIGUR 100. Grunden till en hörnplacerad kakelugn i Hus 30.

FIGUR 101. Det ena sidostycket till en trappa från 1600-talet som kasserats och hamnat i en rustbädd på tomt 34.

FIGUR 102. Foto över Hus 34, ett enkelt spisrum som inrymts i ett ombyggt tidigare ekonomiutrymme.

bekosta allt eftersom de nya gårdarna byggdes ut. Men redan i den första fasen av gårdsbebyggelsen, i sent 1630-tal eller en bit in i följande decennium, byggs stenkällare i två av de undersökta gårdarna; på tomt 34 och 35. Ursprungligen handlar det om rektangulära halvkällare på ca 4 × 3 meter som placerats i bostadshusens södra ände (i hus 130 respektive hus 120/121). Dessa källare har inte kommunicerat med gårdsrummet, eftersom de tydliga dörröppningarna i båda fallen var vända norrut, in mot stugan. Dessutom har källarna inte varit synliga, eftersom bostadshusens stensyllar gått utanom källarens väggar. Muren har således dolts av bostadshusets timmervägg. Källaren i gård 34 kan dock för en tid - under byggnadsskedet? - ha varit friliggande, eftersom det påträffades enstensättning av kullersten under syllan till hus 130. Möjligen kan detta sammanhålla med att tomten där bostadshuset byggts i ett tidigt skede varit utsatt för ett svårt ras som kan ha skadat byggnaden (hus 230) och lett till en rekonstruktion utifrån delvis nya linjer (till hus 130).

FIGUR 103. Karin Mellbo rensar fram golvnivåer i stenkällaren hus 131, gård 34.

I övrigt ändrades inte dessa första källare i någon nämnvärd utsträckning under bebyggelsens första sekel, fränsett att nya golv lades in och att golvnivån därmed höjdes. Förändringen kom istället som ett led i de omDispositioner som skedde då framför allt gården på tomt 34 förändrades till en handels- och köpmansgård under familjen Gyllings tid som ägare (1743 - 1796). Bland de hus som då uppfördes tillkom en välbyggd stenkällare med måtten 3,8 × 5,2 meter (hus 131, SE FIGUR 103). Den har till skillnad från föregångaren varit friliggande och haft ingång från gårdssidan. Dess golvnivå har redan från början befunnit sig i samma nivå som den stensatta gårdsplanen utanför. De kraftiga väggarna har ställts på en rustbädd av stockar, utlagda i murarnas längdsriktning (SE FIGUR

104). Inne i källarrummet har golvet försetts med en isolering eller fuktspärr i flera skikt där såväl lera som ett lager av fint krossade gjutformsdelar ingått. Vid undersökningstillfället sågs även spår efter en inredning med förvaringshyllor utefter källarns väggar. Hus 131 har utgjort undervåning i en så kallad källarstuga och haft en övervåning avsedd för bostadsändamål byggd i trä ovanpå källarens takbjälklag och murar.

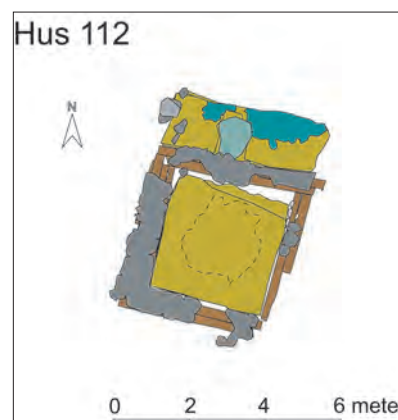
Intressant nog har en närmast identisk källare uppförts på tomt 36 vid samma tid (hus 112, se figur 105). Den var i det närmaste kvadratisk och mätte 4,5 × 4,3 meter. Annars var murverket likartat, liksom den underliggande rustbädden av tillbilat kraftigt timmer. I något skede har hus 131 haft ingång via en förstuga på norra sidan, men eftersom dess östvägg var svårt skadad av sentida nedgrävningar kan en ursprunglig ingång direkt från gårdsplanen ha funnits även här. Och hus 112 har i likhet med hus 131 haft synliga stenväggar. En möjlig koppling mellan dessa båda likartade byggnader skulle kunna vara stadsmurarmästaren Anders Drake som ägt både tomt 36 och 37 med tillhörande bebyggelse vid mitten av 1700-talet. Vid denna tidpunkt förnyades ett flertal hus i gårdarna och om murarmästaren behövt bättre kylförråd på sin sammanslagna egendom kan han också ha gjort en insats hos hökaren Gylling på tomt 34. Att man synliggör förråd vid denna tidpunkt kan se som en önskan att visa fram de resurser det välmående, framväxande borgarskapet nu besatt. Bland de bevarade eller antikvariskt kända stenkällarna från 1700-talet på Öster finns rent av exempel på att man placerat denna typ av byggnader helt ut mot gaturummet. Den vitputsade stenkällaren hade blivit något av en statussymbol!

I gården på tomt 35, där pistolsmeder fortfarande var verksamma fram till 1769, och där andra smeder fortsatte verksamheten, fanns uppenbarligen inte samma behov av att bygga om sin stenkällare. Istället företog man där en om- och utbyggnad av den redan befintliga 1600-tals källaren (hus 121). Den blev nu närmast kvadratisk, eftersom sydväggen flyttades. Samtidigt höjdes golnivån ytterligare. Man kan undra om det inte hade varit enklare att uppföra en helt ny källarstuga istället, men antagligen var man tvungen att ta hänsyn till redan stående byggnader. Dessutom bör vapensmedens ekonomiska resurser ha varit mer begränsade än hans grannar hökaren och murarmästaren.

Ytterligare en källare förtjänar att omtalas i detta sammanhang, nämligen den iskällare från 1800-talet som fanns inbyggd i den stora lagerbyggnaden hus 74 på tomt 38. Även här var det frågan om en halvkällare, men den var klädd med sågade kalkstenshällar. Före den moderna kyl- och frysteknikens genomslag var tillgång till is den enda möjligheten till kylförvaring av färskvaror. Förvaringsutrymmen av denna typ var ett viktigt, men idag bortglömt inslag i stadens dagliga liv.

FIGUR 104. Rustbädd till stenkällaren hus 112 i gård 36.

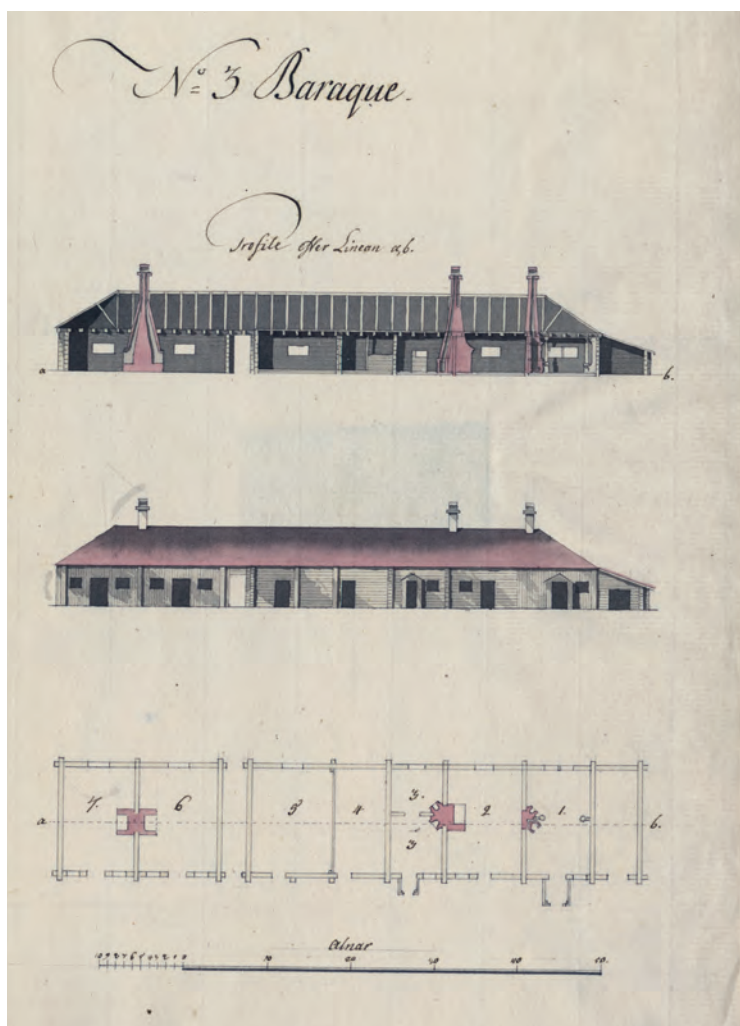
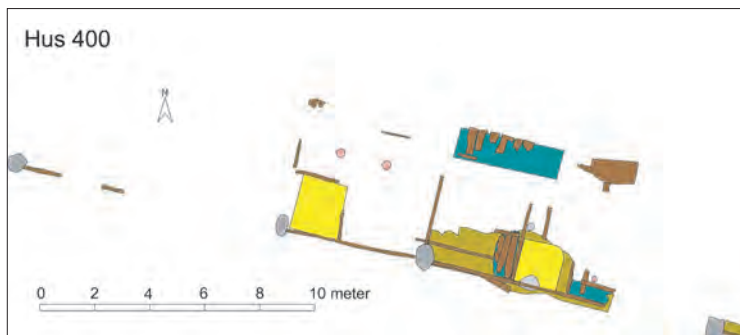

FIGUR 105. Planritning av Hus 112, stenkällaren i tomt 36.

Att arbeta i kvarteret Apeln - smedjor och verkstäder

Den allra äldsta byggnad som undersöktes i kvarteret Apeln, hus 400, uppfördes en bit in på 1620:talet som en kombinerad bostads- och verkstadslänga (SE FIGUR 106). Byggnadens proportioner med en längd överstigande 27 meter och dess enhetlighet har föranlett en tolkning som en av de så kallade *lägenheter* vilka Kronan lät uppföra i inledningsskedet av Vapenfaktoriets existens. Huset har varit uppdelat i segment om två rum - ett bostadsutrymme och en intilliggande verkstad — där segmentets bredd har motsvarat en

FIGUR 106. Planritning över de dokumenterade lämningarna efter hus 400, den äldsta byggnad som påträffades vid undersökningen 2004.

FIGUR 107. Barrack som stod på förborgen till Jönköpings slott år 1778. Krigsarkivet. Sfp Jönköping nr 026e.

tomtbredd i den senare kvartersstrukturen. I den grund på vilken hus 400 uppfördes fanns dessutom tydliga markeringar gjorda för denna kommande tomtindelning. Allt sammantaget pekar detta mot att byggnaden redan från början setts som ett provisorium, en tillfällig lösning på ett trängande lokalproblem som uppstått vid stadflytten och då vapenfaktoriet skall etableras. Det är fullt möjligt att hus 400 egentligen representerar en typ av hus som uppförts i andra sammanhang av hantverkare knutna till krigsmakten. Ritningar som idag förvaras i Krigsarkivet visar en i många avseenden snarlik byggnad, en barrack som år 1778 stod på förborgen vid Jönköpings slott (Krigsarkivet Sfp Jönköping nr 026e, SE FIGUR 107). Det är dock obekant när denna barrack uppfördes. Man kan också notera att den terrass som huset uppförts på överensstämmer med den första kvartersstruktur som anges på Heinrich Thomes arbetskarta över det nya stadsområdet från 1625. Om inte tidigare så har alltså tomten varit förberedd för byggnation vid detta tillfälle. I så fall bör den klipping, slagen 1626, som påträffades instucken i bostadsrummets murade eldstad utgöra ett daterande husoffer, ett invigningsmynt.

I följande skede, när vapensmedgårdarna byggts upp och fungerade fullt ut, var givetvis smedjan såväl fastighetens som hushållets hjärta. Verkstadsbyggnader har kunnat identifieras i tre av de undersökta tomterna, nr 34, 35 och 37 men saknas i tomt 36 trots att smeder varit verksamma även där under 1600-talet. Möjligen kan denna lakun förklaras med senare byggnadsaktivitet på platsen, exempelvis uppförandet av den stora stenkällaren hus 112 som kan ha avlägsnat spår efter en verkstadsbyggnad med den karaktäristiska arbetshärd en smed haft behov för.

De smedjor som undersöktes på tomterna 34 (hus 132 och hus 232, SE FIGUR 108) och 35 (hus 122 fas 1-2, SE FIGUR 109, och hus 222) har varit snarlika tvårumsbyggnader med en längd på ca 10 meter och en bredd på dryga 5 m. Rummen har varit ungefär lika stora, men utgjort smedja respektive mekanisk verkstad. I smedjan rymdes den stora ässjan, vapensmedens lätt identifierade arbetshärd. På bekvämt avstånd från härden fanns städets plats, utmärkt av det mycket kraftiga stolphål städstocken ställts ner i. Mindre stolphål som bör ha tillhört ässjans bälg identifierades i hus 122 fas 2 (SE FIGUR 110). Denna pistolsmedja, som vid mitten av 1600-talet användes av pistolsmeden Claes Månsson Hwesp, hade även sitt golv av släta stenhällar bevarat. Till höger om ässjan och sammanbyggd med denna fanns vad som tolkats vara en mindre smältugn, kanske avsedd för gjutning av vapnens brons- eller mässingsdetaljer. I det angränsande rummet skedde montering av vapnen med tillpassning av dess detaljer vid en arbets- eller filarbänk. Denna verkstad var försedd med trägolv och ordentligt tilltagna fönster för att ge en bra och ljus arbetsmiljö, något som krävdes i tillverkningens finmekaniska moment. Speciellt krävande bör framställandet av 1600-talets typiska ryttarpistoler med sina avancerade hjullås ha varit.

FIGUR 108. De två smedjorna hus 132 och 232 i tomt 34. Två generationer av avancerade verkstäder.

FIGUR 109. Smedjan hus 122, tomt 35, i dess äldsta fas, uppförd strax före 1640.

FIGUR 110. Smedjan hus 122 i sin andra fas omkring år 1700.

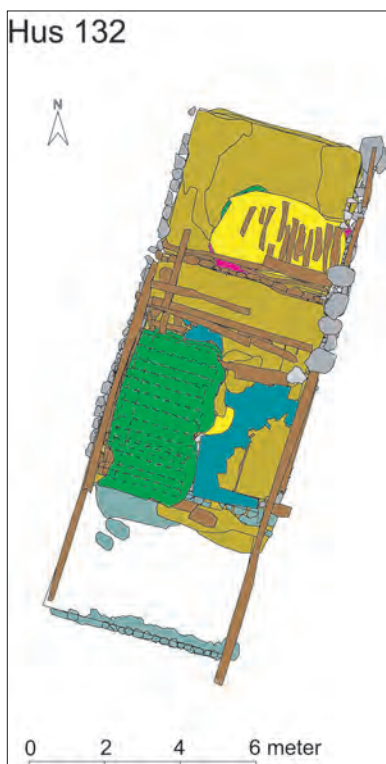

FIGUR 111. Hus 232, Smedjan som tillhörde pistolsmeden Anders Svensson Rafvel kring 1600-talets mitt.

I början av 1700-talet blev revs Hwesps gamla smedja och en ny uppfördes med liknande, fast enklare utformning. En skillnad var att man nu valde att placera ässjan i byggnadens södra rum. Denna verkstad förblev i bruk under trekvarts sekel, eftersom den siste verksamme pistolsmeden, Lars Jonsson Liedberg, arbetade här så sent som 1777. Därefter ersattes smedjan av bostadshuset hus 22 som delvis uppfördes på den äldre byggnadens fundament.

På andra sidan av den gemensamma innergården fanns den smedja som uppfördes av Anders Svensson Rafvel vilken står angiven som verksam här redan 1634. Lämningarna efter hans ursprungliga smedja, hus 232 (SE FIGUR 111), hade till hälften utplånats vid uppförandet av stenkällaren hus 131. I det bevarade partiet fanns emellertid fundamentet till en ässja och en städplats kvar. Detta hus hade uppförts helt invid den dåvarande, om än tillfälliga kajfronten och en klint utförd pålrad utvisade läget för husets södra gavel. I nästa skede flyttades hela smedjan ett stycke söderut genom att ett nytt rum med plats för en stor ässja tillkom (hus 132, SE FIGUR 112). I dess södra ände fanns ett portrum ut mot Lantmätargränd. Den siste vapensmeden i denna gård var Bengt Svensson Tysk som var verksam på tomten mellan 1684 och 1732, i hela 48 år. Därefter övergick tomt 34 i släkten Gyllings ägo och verksamheten ändrades till att bli en handels- och köpmansgård.

Båda de ovan beskrivna gårdarna innehades huvudsakligen av pistolsmeder under stormaktstiden och frihetstiden. Verkstäderna visade sig här vara enhetligt utförda och lätta att identifiera. Det förhöll sig något annorlunda med de arbetets rum som eftersöktes och dokumenterades inom tomterna 36 och 37. Här hade huvudsakligen plåtslagare varit verksamma, det vill säga hantverkare som tillverkat harnesk och andra sorters personlig skyddsutrustning. Den enda säkert identifierade smedjan fanns på tomt 37 (hus 142). Här förefaller verkstaden ha varit en drygt 7 meter lång enrummsbyggnad, men tolkningen komplicerades av att bara halva tomten var tillgänglig vid utgrävningstillfället (SE FIGUR 113). Emellertid identifierades såväl ässja som städplats och arbetsbänk samt en inbyggd kolbod vid den södra gaveln. Framställningen av skyddspansar krävde inte mindre yrkesskicklighet än pistolsmedens verksamhet, men innehöll färre arbetsmoment. Där förekom till exempel ingen komplicerad montering som krävde ett eget verkstadsutrymme. Därför framstår det som begripligt att finna lämningarna efter fabriekens plåtslagares byggnader enklare och mindre. Samtidigt var harnesk och liknande rustningsdetaljer något som var på väg att bli föråldrat och obsolet under dessa år. Merparten av det svenska kavalleriet drog exempelvis i fält under det Stora Nordiska Kriget utan sina harnesk (muntlig uppgift Sven Engkvist 2012). Därför är det kanske också signifikant att den siste som skrev sig med titeln *plåtslagare* i de undersökta gårdarna till skillnad från sina föregångare bar ett utländskt namn, Jochum Gerniche. Plåtarna fick ett symboliskt och

FIGUR 112. Planritning över hus 132 med dess två rum. Uppförd för Bengt Svensson Tysk.

dekorativt innehåll och brukades nu vid speciella tillfällen, inte av vanliga soldater i fält. Därför bör man ha lagt mer vikt vid dekor och utförande, snarare än massproduktion, vilket lett till att man hämtat in mästare med kunskap om gravering och andra tekniker för rustningarnas utsmyckning.

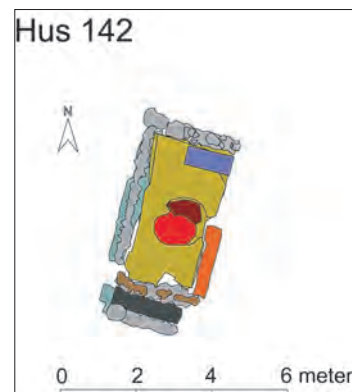
Av 1700- och 1800-talets verkstadslokaler kan hus 32 i tomt 34 omtalas. Denna 9,8 meter långa tvårumsbyggnad har utifrån fynd av bronsgjöt och utrustning samt närvaron av en stor ässja eller arbetshärd tolkats som ett mindre gelbgjuteri (SE FIGUR 114). I samma gård fanns också under 1800-talet ett bränneri nere i byggnaden närmast kajfronten (hus 36). Där frilades grunden till en mycket stor eldstad. I rummet intill fanns den kolbod där bränneriets förråd av bränsle förvarades.

I grannfastigheten på tomt 35 undersöktes den för sin tid moderna verkstadsbyggnad (hus 23) som ersatte det tidigare bostads- huset (hus 123) som i och för sig också kan ha inrymt någon form av tillverkning under sin komplicerade funktionstid med dess ombyggnadsfaser. Hus 23 var emellertid uppfört efter 1830 och hade två rum varav det norra försetts med ett vällagt tegelgolv (SE FIGUR 115). Här fanns också fundamentet till en större maskin kvar. Det södra rummet var sämre bevarat, men har varit försett med uppvärmning från en kakelugn. Att den har behövts visas genom fyndet av en så kallad giktring, tillverkad av firman Lagerbäck i Eskilstuna. Även hus 25 längre ner mot sjön i tomt 35 kan ha hyst någon form av verkstad, vilket antyds av den stora eldstad som funnits i byggnadens södra rum.

Under bebyggelsens slutskede på 1900-talet förekom en hel del eller mindre tillfälliga verksamheter i de då förfallna ekonomibyggnaderna. Bland annat fanns en motorverkstad i hus 26 (tomt 35) vilken lämnat varaktiga spår i form av skrot och oljespill som nått långt ner i underliggande kulturlager och där spritts med grundvattnet.

Att förvara och ställa i kvarteret Apeln - olika typer av ekonomibyggnader

I den ursprungliga disponeringen av kvarterets gårdar ingick en mindre förrådsbyggnad eller sjöbod (SE FIGUR 116) närmast vattnet (se till exempel hus 133 i tomt 34, hus 124 (SE FIGUR 117) och möjligen 223 i tomt 35, hus 113 (?) i tomt 36 och hus 114 i tomt 37). Behovet av förrådsutrymmen i hantverksgårdarna gällde både hushållets förnödenheter och arbetets råvaror. Samtidigt stuvades vapensmedernas kanske mest problematiska råvara, träkolet, i de utrymmen som fanns tillgängliga mellan husen. Spår efter kolförvaring märktes i snart sagt alla prång och smygar nere i gårdarna. Rimligtvis har det varit lämpligt att förvara sitt bränsle torrt och skyddat, men det kan utifrån de framgrävda byggnadslämningarna inte avgöras om dessa trånga utrymmen varit övertäckta. Samtidigt behöver inte en kolbinge eller ett skärmtak lämna några spår. Klart

FIGUR 113. Harneskmakarens smedja, hus 142 på tomt 37.

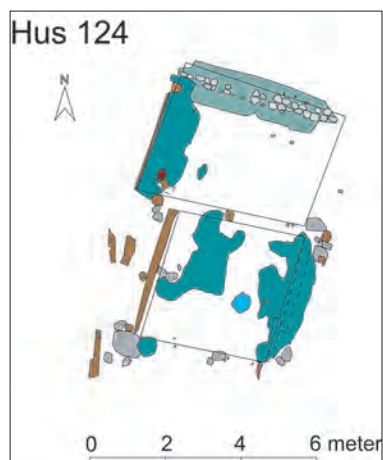
FIGUR 114. Planritning av hus 32, tomt 34, med dess stora ässja. Byggnaden tolkas med ledning av fyndmaterialet som ett gelbgjuteri i drift under 1800-talet.

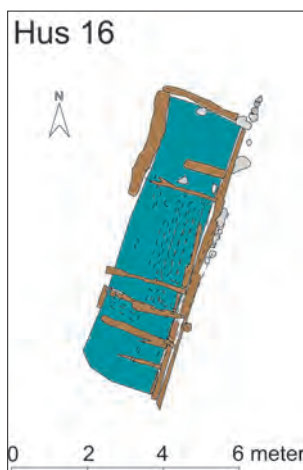
FIGUR 115. Verkstadsbyggnaden hus 23, uppförd efter 1830 med ett vällagt tegelgolv i det norra rummet.

FIGUR 116. Förrådsbyggnad med brygga inom tomt 34, hus 133.

FIGUR 117. Planritning över hus 124, en förrådsbyggnad.

FIGUR 118. Planritning över hus 16, en förrådsbyggnad.

är emellertid att träkolet funnits närvarande på ett högst påtagligt sätt inne i de trånga gårdsmiljöerna.

I nästa skede av gårdarnas funktionstid, det 1700-tal som alltmer kom att präglas av handels- och näringsverksamhet, kan man se hur en påtaglig utökning av förrådsutrymmena har skett. Den Gyllingska köpmansgården på tomt 34 utgör ett gott exempel. Här uppfördes i ganska rask följd en helt ny uppsättning byggnader som inkluderade en stenkällare i markplanet (hus 131), ett stall (hus 33) och en magasinlänga (hus 34, 35, 36) som avslutades med en sjöbod med portluder och en brygga. Förvaringskapaciteten mångdubblades samtidigt som tillkomsten av ett stall visar hur man löst behovet av transporten (se beskrivning av Gyllings gård i Karlson 2004:250ff).

I granngårdarna på tomterna 35, 36 och 37 bibehölls den rena hantverksprägel längre. Här tillfogades istället fler bostäder på tomt 35, medan själva tomtmarkens utökning dröjde i gårdarna på tomterna 36 och 37. När så den smala hamnbassäng som bildats mellan tomterna fylldes ut på 1800-talet uppfördes magasinet hus 14 samt de lättare förrådsbyggnaderna hus 15, 16 (se figur 118) och 17 på den västra tomten. Tomt 38 vars olika ägare under senare delen av 1800-talet titulerade sig som hökare, handelsman och traktör, kännetecknades däremot precis som tomt 34 av stora och välbyggda förrådsutrymmen som det mer än 28 meter långa hus 74 med sin iskällare (se figur 119).

Ett nytt tillskott i gårdarnas senare historia var de stall som uppfördes på tomt 34 (hus 33) och tomt 37 (hus 41). Det är fullt möjligt att det även tidigare har funnits mindre fåhus och kanske enstaka stallplatser utspridda i vapensmedsgårdarna, men några entydiga arkeologiska spår efter djurhållning före 1750 har inte påträffats inom undersökningsområdet. Detta kan jämföras med stadens andra faktoriområde, *Vantmakeriet* på Tyska maden, där djurhållningen förvisso var av mindre betydelse än i de "vanliga" stadsgårdarna. Trots detta kunde djurhållning och då framför allt stallning av hästar beläggas redan under 1600-talets första hälft (Nordman & Pettersson 2009:102f). En bidragande orsak till dessa resultat var emellertid all omsorg som lades på provtagning för makrobotanisk analys; den metod som avslöjade förekomsten av husdjursgödsel i kvarteret Diplomaten's gårdar (Heimdahl 2009:20). Det är fullt möjligt att liknande resultat kunnat erhållas i kvarteret Apeln 2004 om man bestämt sig för en liknade satsning även här.

Istället blev det de två stallbyggnaderna hus 33 och 41 som kom att visa fram betydelsen av dragdjur i stadsrummet. Det förstnämnda tillhör 1700-talets utbyggnad av den Gyllingska köpmansgården, en miljö där transporter varit av stor betydelse för den egna verksamheten, se figur 120. Byggnadens begränsade storlek och därmed ringa antal spiltor visar att stallet snarast varit avsett för gårdens egna behov. Dessutom fanns en eldstad och ett mindre utrymme som av utgrävaren tolkades som en kätte avsedd för någon sorts småfä eller

ungdjur. Hus 33 skymtar fram på ett foto taget 1903, föreställande innergården mellan tomt 34 och 35. Man ser kuskarna oljerockar upphängda utanför dörren till varje spilta (SE FIGUR 121).

Den omkring ett sekel yngre stallbyggnaden hus 41 (SE FIGUR 122) i gården på tomt 37 fyllde ett annat behov, anpassat till en ny tids transportsystem. Byggnaden hade uppförts ovanpå lämningarna efter föregående periods omfattande garveriverksamhet och upptog en yta på 168 m² vilket gör hus 41 till den i särklass största byggnad som undersökts vid detta tillfälle. I det 28 meter långa stallet har ett stort antal hästar kunnat stallas, vilket en åkeriverksamhet på 1800-talet behövde. För dateringen är entydig, även utan att man söker efter byggnadsår i arkiv eller äldre stadskartor. Underlaget till spiltorna utgjordes av den typ av bergkross som utnyttjats i banvallar och flera rälsstipkar tillvaratogs vid undersökningen av denna byggnad. Det stora stallet var jämnårigt med järnvägens ankomst till Jönköping och därmed uppfört på 1860-talet. Vid denna tidpunkt fanns ett raskt ökande behov av lokala transporter som en direkt följd av de godsmängder som nu kunde nå Jönköping per båt eller tåg. Det var goda tider för stadens åkare och i denna kontext passar hus 41 in mycket väl.

Gårdsplanerna

Ett återkommande skäl till klagomål och tvister var de trånga innergårdarna och hur olika fastighetsägare och brukare rätt skulle kunna disponera de begränsade ytor som stod till buds. Man måste tänka på att det faktiskt var två separata gårdar som skötte så gott som all sin interna och externa kommunikation via gemensamma ytor vilka bara mätte 5 meter i bredd. Från det måttet måste man dra ifrån den bredd som fritrappor och i ett senare skede trapphus upptog. Självklart uppstod många flaskhalsar som hindrade eller begränsade invånarnas rörelsefrihet. Lägg sedan till att husradernas enda öppning mot omvärlden utgjordes av portrummet ut mot

FIGUR 119. Hus 74, tomt 38, som hade stora och välbyggda förrådsutrymmen såsom denna iskällare.

FIGUR 120. Hus 33, en stallbyggnad inom tomten 34.

FIGUR 121. Fotografi över innergården till Smedjegatan 34-35 taget 1903.

FIGUR 122. Hus 41, den stora stallbyggnaden från mitten av 1800-talet inom tomt 37.

gatan; från början antagligen försett med ett plank och en körport, senare överbyggt med gatuhusets andra våning.

Om man till detta lägger in de störningar som gårdens olika verksamheter förorsakade i form av buller, rök och avfall, samt noterar att så gott som samtliga lediga utrymmen och prång mellan husen upptogs av kolförråd, så erhåller man en ganska bra bild av hur de trånga gårdsmiljöerna kan ha upplevts (SE FIGUR 123).

I kvarteret Apeln kunde gårdsplaner med mer eller mindre bra bevarad stratigrafi undersökas mellan gårdarna på tomt 34 och 35 samt mellan 36 och 37.

Från det allra tidigaste skedet finns antydningar om att gårdsplanerna kan ha varit täckta helt eller delvis med tunna stenhällar (mellan gård 34 och 35) eller utlagda plankor. Fast denna typ av lösningar får snarast ses som en temporär åtgärd under uppbyggnadsskedet. I de fullt utbyggda hantverksgårdarna var planen täckt av kullersten. På grund av återkommande reoveringar och därmed följande höjningar av gårdsplanernas markyta, var det bara mindre fragment av kullerstensläggning som återstod (SE FIGUR 124). I området mellan tomt 34 och 35 kunde emellertid minst tre separata nivåer spåras genom de stråk av stenläggning som kommit att bevaras in situ i skyddade lägen längs husgrunderna.

FIGUR 123. Fotografi från 1904 av Smedjegatan 42 med den trånga gårdsplanen. JM 90/2:620.

FIGUR 124. Bevarad kullerstensläggning från 1600-talet på innergården till tomterna 34 och 35.

Den mest iögonfallande konstruktionen inom dessa gårdsytor utgjordes av en välgjord gränsmarkering längs fastighetsgränsen mitt genom innergården mellan tomt 34 och 35. Här hade vad som närmast kan beskrivas som ett plank byggt upp med stolpar och mellanliggande plankor (SE FIGUR 125). Anläggningen hade tillkommit vid en urgrävning av innergårdens fyllningsmassor någon gång under 1800-talet. Avsikten var helt klart att åtskilja de arbetsinsatser som genomfördes av respektive fastighetsägare. Trots att markarbetet måste genomföras gemensamt och trots att det kunde förefalla rimligast att bara samarbeta, har man valt att göra tillvaron komplicerad. Måhända säger detta något om grannsämjan i kvarteret Apeln för 150 år sedan? Konflikter kring gränsdragningar och underhåll är sannerligen inget som bara hör vår egen tid till!

Vreten - tomtgräns och dräneringsdike på Öster

Om man söker på ordet *vret* i Nationalencyklopedin finner man förklaringen ”åker eller annan odlingsmark som ligger avsides; även nyodling i skog”. Detta är den gängse betydelsen i södra Sverige, en historisk agrar term. Därför är det högst anmärkningsvärt att ordet kommit att få ett helt annat innehåll just i Jönköpings 1600-talsstad. Här är i stället betydelsen knuten till de smala prång som bildats i tomtgränser, mellan de gårdar i ett kvarter som *inte* delar gemensam innergård. Det handlar om passageutrymmen, vars bredd stipulerats till en aln, som löper ner utefter fastigheternas hela längd. I de norska medeltidsstäderna kallas motsvarande utrymme för *dråpefall* medan *takdropp* ibland har använts i vårt land.

Inom stadsdelen Öster finns ännu ett antal bevarade vretar, igenkänneliga i stadsrummet på att husgavlarna utefter gatan inte byggts samman, utan att ett mellanrum lämnats. I markplanet ut mot gatan är vreten vanligtvis stängd med ett kort plank och trähusens gavlar har varit omålade. Utrymmet kan vara försett med

FIGUR 125. Gränsmarkeringen längs fastighetsgränsen i mitten av innergården till tomterna 34 och 35.

FIGUR 126. Vreten mellan tomterna 35 och 36 med sin kullersten och ränna för vattenavrinning. En utformning som uppkom vid mitten av 1700-talet då de tidigare öppna diken i ägo gränserna fylldes igen.

en kullerstensläggning (SE FIGUR 126) som lett bort det vatten som runnit ner från taken, försåvitt inte vreten varit belamrad med bråte.

Flera vretar berördes av undersökningarna i kvarteret Apeln 2003–2004, men den bäst bevarade och samtidigt mest informativa, var belägen mellan tomterna 35 och 36. Här hade en tydlig markering gjorts redan i den timmerterrass som den allra första byggnaden, barracken hus 400, placerats på. Inbilade tvärställda korta stabbar hade placerats där vreten avsågs ligga. Dessa smala gränsmarkeringar var alltså ett element som ingick i den ursprungliga stadsplaneringen på 1610-talet. De var delar i Hans Flemings koncept; förmodligen främst som ett effektivt sätt att leda undan vatten i det låglänta och svårdränerade nya stadsområdet.

I den profil som ritades upp mot Smedjegatan sågs tydligt hela den sekvens av stadier i utvecklingen som vreten mellan tomterna 35 och 36 hade genomgått. Det ursprungligen öppna diket fylldes igen med rivningsmassor, inklusive stora mängder krossat taktegel. Fyllningen daterar vretens övertäckande till den stora ombyggnadsperiod som gårdarna undergick i senare hälften av 1700-talet. I samband med detta sattes också en välgjord kullerstensbeläggning i vretens övre hälft. Intressant nog påträffades tydliga spår efter rödfärg på stenläggningen vilket visar att vissa fastighetsägare underhållit även de sidor av husen som varit i det närmaste helt dolda för granskande blickar!

I det första skedet, vid utläggningen av de timmerkistor som vapensmedgårdarnas hus vilade på, stabiliserades vretens sidor med en sorts tät pålning med kläna störar som satts ner längs vretens östra sida (SE FIGUR 127). Att närheten till det vattenfyllda diket vållat problem visas av det ras som inträffade i den äldsta vapensmedjan på tomt 35 (hus 222). Sannolikt hade den tunga ässjan placerats för nära timmerkistans kant och därför kommit att rasa när hela grundkonstruktionen satte sig. Till nästa bygge (hus 122) hade man lärt av misstaget och dragit in husgrunden något.

Sammanfattningsvis kan vretarna tolkas som ursprungliga element från 1610-talets stadsplan. Initialt utlagda som välbehövliga dräneringsdiken i det blöta stadsområdet kom de av praktiska skäl att läggas igen då tomternas markyta höjts i 1700-talets ombyggda gårdsmiljöer. Istället kom vretarna nu att stensläggas och bli till en sorts smala gränder utefter stadsgårdarnas osedda baksidor. Vretarna var även lagstadgade att vara minst 1 aln (0,6 meter) och tömda på bråte för att fungera som mindre brandgator. De stora stadsbränderna talar för att dessa mellanrum inte var tillräckliga och dessutom verkar de iallafall inom kvarteret Apeln och Arkadien tidvis varit fulla av skräp.

FIGUR 127. Den stabiliserade vretens ena sida som bestod av tätt ställda pålar och störar.

Kajfronter och bryggor - den maritima sidan av kvarteret Apeln

Hela den tid bebyggelsen existerat mellan Smedjegatan i norr och Munksjön i söder har präglats av närhet till och i stor utsträckning kamp mot vattnet. Av den anledningen kan det tyckas märkligt för en betraktare att så pass lite i fyndmaterialet härrör från de maritima inriktade näringarna och framförallt då det fiske som bedrevs i Vättern (jfr Pettersson 2006). Sammantaget handlar det om en åra, en fisksump, några nätsänken och ett fåtal liknande föremål. Det rör sig om spåren efter ett husbehovsfiske, vars betydelse kan diskuteras utifrån den analys av ett i och för sig mycket begränsat fiskbensmaterial som utfördes (se Cardell, BILAGA 4). Av de fiskarter som kunde identifieras var saltvattensarter som sill, torsk, långa och kolja vad som dominerade stort. Möjligen kan detta sammanhålla med att det analyserade provmaterialet hämtades från miljöer långt ner i gårdsrummen, inklusive en fattigbostad i gård 34. Salt sill och klippfisk var billig föda under 1800-talet och analysresultatet speglar möjligen detta faktum. Samtidigt måste man framhålla hur ostronskal är något av en ledartefakt i stadens 1700-tal, en tydlig indikation på hur viktiga och effektiva kommunikationerna med Västkusten var, redan innan Göta Kanal på 1820-talet medgav snabba transporter av livsmedel.

Men om man bortser från de direkta lämningarna och i stället ser till de indirekta, så framstår de undersökta hantverksgårdarnas koppling till den maritima sektorn desto tydligare. För merparten av de råvaror som utnyttjades i verkstäderna hämtades utifrån, vare sig det handlade om bra järn och stål till vapenproduktionen eller utrymmeskrävande bulkvaror som exempelvis träkol. Samma sak gäller för byggnadsmaterial, eftersom såväl sten som timmer efterhand fick hämtas alltmer långväga ifrån. Följaktligen var man ytterst beroende av vattentransporter i sin dagliga gärning, något som också speglas av de bryggor och tråkajer som frilades vid undersökningarna i kvarteret Apeln (jfr Larsson 2001).

Den allra äldsta konstruerade sjöfronten bestod av en enkel strandskoning. Man hade lagt ut smala stammar från unga lövträd strax ovan vattenbrynet längs 1610-talets ursprungliga strandlinje. Stammarna hade bundits samman med ett ställvis täckande lerlager, något som dels visar att konstruktionen inte legat under vatten, dels att man inte räknat med några vågrörelser. I annat fall skulle denna primitiva strandskoning omedelbart ha sköljts bort. Tolkningen ligger i linje med upptäckten av ett vassbälte som växt längs Munksjöns norra strand innan byggnationen tog vid. Läget var skyddat, men likväl behövde stranden stabiliseras en smula.

I gården på tomt 34 var utvecklingen lättast att följa, med dess första egentliga brygga eller möjligen sjöbod belägen knappt 40 meter ner från Smedjegatan. Här fanns den fullt utbyggda vapensmedsgårdens kajfront, platsen där såväl metallråvaror som kol kunde lossas (SE FIGUR 128). Det faktum att man valt att bygga ut sin

FIGUR 128. Kajfronten längst ner i söder på tomt 34, handelsgården mottagningsplats för sjötransporter.

FIGUR 129. En temporär kajkant i tomt 34, en tillfällig lösning i väntan på fortsatt utbyggnad.

FIGUR 130. Den täta pålning som man vid mitten av 1810-talet tvingades placera ut längs tomt 34 södra del som ett skydd mot vågor och framför allt isskruvning.

FIGUR 131. Kajen inom tomt 35 - två rader kraftigt timmer med en mellanliggande fyllning.

tomt fram till den tröskel där Munksjöns vattendjup ökar betydligt visar att man varit uppmärksam på betydelsen av att kunna ha fullt seglationsdjup in till sin brygga. Det var inte bara fiskerens lilla eka som skulle kunna tas emot.

När gården byggdes ut vidare mot söder tillkom först en provisorisk avslutning, belägen i höjd med sydgaveln på hus 34, men utbyggnaden fortsatte kort därefter ner till den stabilt byggda kajfronten under bränneriet (hus 36). Hela tomten beräknas ha varit utbyggd utifrån den dåvarande handelsverksamhetens behov under senare delen av 1700-talet, då släkten Gylling ägde denna fastighet mellan åren 1743 till 1796.

Utanför timmerkajen fanns två bockbryggor, dels en som lags parallellt med kajen, dels en som gick ytterligare minst 12 meter längre söderut i Munksjön. Den senare bryggan ändrades (eller skiftades ut) till en kraftig ramverkskonstruktion; en lastbrygga avsedd att kunna bära stora tyngder.

Det bör noteras att 1700-talets kraftiga kajfront trots sina kraftigt tilltagna dimensioner och sitt välgjorda utförande vid något tillfälle före 1815 har skadats och delvis skiftats ut, ett arbete som bör ha varit minst sagt komplicerat med tanke på bränneribyggnaden (hus 36) som med sin stora eldstad vilade på just den timmerkonstruktion som behövde skiftas ut. Man har dessutom sett det som nödvändigt att ytterligare förstärka kajen och skydda kistkonstruktionerna under tomtens södra del med en tät pålning, vars rektangulärt tillbilade stolpar kom från tallar fällda 1815 - 1816 utifrån de dendrokronologiska dateringarna (SE FIGUR 130). Detta var andra gången som kontakten med Munksjön vållade stora problem för innehavarna av denna gård. Första incidenten var det ras som inträffade under vapensmedsgårdens uppbyggnadsskede, då en underminerad syllstensrad rasade ut i sjön på den då exponerade västra sidan. Även den gången förstärktes och skyddades husfundamenten med en kraftig timmerbarriär ut mot vattnet.

När det gäller granngården i öster, den på tomt 35, är inte hela utvecklingskedjan för expansionen över Munksjöns botten lika väl klarlagd. Det fanns exempelvis ingen lika tydlig brygg- eller kajfront till dess vapensmedsgård. Men här varade också perioden av vapenproduktion längre, ända in i senare delen av 1700-talet med pistolsmeden Lars Jonsson Liedberg som ägare år 1777. Därför bör inte samma behov av rask utbyggnad för att skapa lagerutrymmen ha förelegat i denna gård. Däremot uppfördes ett större bostadshus med sannolikt två lägenheter (hus 123) i tomtens södra del under senare hälften av 1700-talet. Söder om detta hus fanns ett enkelt skjul som byggts ovanpå vad som för en tid utgjort en mindre trädgårdstappa, kanske tillkommen då tobaksspinnaren Peter Lauenbach var verksam i fastigheten på 1730-talet. Den kistkonstruktion som låg under detta något oväntade inslag i gårdsmiljön avslutades i en väl utförd och rejält uppstogad kajfront utanför vilken stora mängd-

der krossat rödgods av lokal tillverkning från mitten av 1700-talet påträffades på den forna sjöbottnen (SE FIGUR 131).

Längre söderut följde timmerkistor som bör ha lagts ut under 1800-talet som underlag för två mindre ekonomibygnader. Här hade en permanent kajfront skapats med en barriär skapad av två parallella timmerväggar vars mellanrum fyllts med lera i ett försök att skapa en både stabil och tät gräns mot vattnet. Längst i syd låg en oavslutad byggnadsetapp där invallning skett med pålrader och liggtimmer, men där kistorna aldrig färdigställdes; än mindre bebyggts med hus (SE FIGUR 132). Enligt Per Ericsson (muntligen 2004) skulle detta kunna vara det synliga resultatet av en konkurs under 1800-talets senare hälft, en utbyggnadsplan som avbröts för att aldrig slutföras.

Som ännu mera märklig framstod situationen i dubbelgårdarna på tomt 36 och 37, två fastigheter som periodvis varit sammanslagna helt eller delvis. För även om den västra tomten var svårt skadad av den stora dagvattenledning som - utan antikvarisk tillsyn - lagts ner i Domusparkeringen var det tydligt att 1600-talets kajfront kommit att ligga kvar oförändrad mycket länge i dessa båda gårdar. På äldre stadskartor framstår området mellan tomterna 35 och 37 som något av en indragen mindre hamnbassäng om 35 meters längd. Tydligt är att ingen av de ägare (murmästare, skomakare samt diverse skinn- och läderhantverkare) som figurerar i källorna från 1700-talet fann anledning till att investera i mer tomtmark. Istället märks det sena 1700-talets verksamheter dels genom de sju stora garverikar som påträffades i området, dels genom att den ovan omtalade "hamnbassängen" vid något tillfälle hade fyllts igen med i huvudsak bark; spill från garverierna. Detta hade i sin tur medfört att de byggnader som senare kom att uppföras i den södra delen av tomt 36 fick byggas lätt, eftersom utfyllnaden hade verkligt dålig bärighet. Även den sjöfront som lagts ut när man till sist började fylla igen utrymmet var anmärkningsvärt dåligt utförd, bara två parallella väggar av illa sammanfogat timmer som inte ens var planbilat och tätningar utförda med lera och näversjok. Om något så speglar utförandet bristande ekonomiska resurser hos dåvarande fastighetsägare.

Som framgår av ovanstående visade sig just de olika tomternas kajfronter utgöra ett bra mått på hur verksamheter och näringsutövning förändras i gårdarna söder om Smedjegatan. Den kompakta och enhetliga struktur som så tydligt utmärker vapensmedernas epok byts i olika behov, ambitioner och förutsättningar när fredstidens individualiserade näringsliv ersätter karolinernas krigsekonomi. Vissa har behov av att raskt utöka sin tomtmark, medan andra fastighetsägare klarat sig bra med vad som redan finns. Det finns också ett lärorikt exempel på en avstannad utbyggnad, där man uppenbarligen tagit sig vatten över huvudet.

Figur 132. Den i söder liggande oavslutade byggnadsetappen inom tomt 35, med pålrader och liggtimmer men där timmerkistorna aldrig placerades ut.

FIGUR 133. Lantmätargränd mot söder ut mot Munksjön.
Foto Jönköpings läns museum 1908.

Samfärdsstråken - Smedjegatan och Lantmätargränd

Smedjegatan omtalas för första gången år 1633 då stadens dombok omnämner att ”Arvid Skomakare på Smedjegatan böte för att han ha-
ver haft och hyste inhysesfolk mot förbud 3 mark” (Ericsson 1986). Helt
uppenbart var emellertid gatans första del från Hovrättstorget vä-
sterut, utlagd nästan ett decennium tidigare. För redan på Heinrich
Thomes stadsplanekarta från 1625 syns den del av Smedjegatan som
löper norr om kvarteret Apeln utritad. Den kvartersmarkering som
syns på kartan stämmer väl med vad som påträffades av timmerteras-
ser i december 2004. Ytterligare ett indicium är att den tomt som
avslutar kvarteret mot väster, nr 34, under en tid varit exponerad
mot Munksjön på två sidor. Dess timmerfundament hade till och
med underminerats av vattenerosion, så att ett ras drabbat det första
bostadshuset på tomten (hus 230). Således dröjde det innan både
Lantmätargränd och bebyggelsen i kvarteret Arkadien tillfogades
till stadsrummet. Däremot utlades Smedjegatan vidare mot väster,
eftersom de dendrokronologiska dateringarna på de stora stockar
som påträffades i gatumarken norr om kvarteret Arkadiens tomter
visade fällningsår kring 1620 (1612+/-15 år, Linderson, BILAGA 3A).
Vad som syntes av Smedjegatans uppbyggnad var en terrassering av
mycket kraftigt furutimmer vilken lagts ut över lager med huggspån
och annat byggnadsavfall som anhopats på sandstranden. Ett likar-
tat material fyllde dessa timmerramar. Gatumarken verkar således
till skillnad från den äldsta byggnadsfasen i kvarteret Apeln inte ha
byggts upp med samma sand som på Kronans initiativ fraktats över
till faktorimarken från Väster (jfr Heimdahl 2009:16, Nordman m.fl
2011). Gatunätet var stadens ensak, medan statsmakten givetvis
värnade om sin strategiskt viktiga vapenproduktion. Och Smed-
jegatan fungerade som förbindelseled till de faktorismedjor som
byggdes upp stegvis utefter Munksjöns norra strand. Den etappvisa
framväxten kunde följas i detalj längre västerut vid utgrävningar i
kvarteret Ansvaret fyra år senare, då Riksantikvarieämbetet UV Öst
genomförde en större undersökning sommaren 2008.

När det gäller Lantmätargränd ingår den i det system av nord-
sydligt utlagda tvärgator som ger renässansstadsplanen dess ka-
rakteristiska ruttmönster. Men, i sitt äldsta utförande handlade det
om en mycket kortare sträcka än i dag, eftersom gränden gick från
strand till strand bokstavligen talat. Från Vättern en bit norr om da-
gens Östra Storgatan (jfr. den ursprungliga strandlinjen i kvarteret
Abborren, Haltiner Nordström 2013) ner till Smedjegatans terras-
sering alldeles invid vattenbrynet vid Munksjön. Lantmätargränd
var dessutom mycket smalare än idag och gjorde verkligen skäl för
namnet ”gränd” (SE FIGUR 133). Dess nuvarande bredd härstammar
från den breddning till förmån för biltrafik som utfördes ett par
decennier in på 1900-talet.

FIGUR 134. Kraftig lastbrygga som var en förlängning av vattugränden. Bryggan gjorde det möjligt att komma in med vattenburna transporter i djupgående båtar redan innan stenkajen vid Södra Strandgatan byggts.

FIGUR 135. Översikt över huslängan som framkom inom Apeln 2003. Tomt 42, där latrinen ligger i mitten.

Avsnittet mellan de båda kvarteren Apeln och Arkadien (eller mellan tomterna 33 och 34) tillkom i en eller annan form kring 1600-talets mitt. Osäkerheten har att göra med att den förmodade gränden i det arkeologiska materialet mest framstod som en bredare variant på en vret; som ett dräneringsdike med gränsmarkerande funktion. Vad som var tydligt var i alla fall att man kunna dumpa allsköns avfall i "gränden" under den tid som gården på tomt nr 34 ägdes av släkten Gylling. För utmed den västra väggen till det nyuppförda bostadshuset/ köket (hus 30) låg fyllningsmassor där bland annat ostronskalen var påfallande talrika.

Man bör dock notera att det fanns en passage ut från innergården i tomt 34 till gränden i väster under bebyggelsens andra fas. Ett smalt portluder med kullerstensgolv ledde genom hus 132. Detta är den enda passage mellan gård och gaturum (förutom körportarna mot Smedjegatan) som kunnat påvisas vid undersökningarna i kvarteret Apeln. Kanske skall detta ses mot att köpmansgården under släkten Gyllings 1700-tal hade behov av bättre tillgänglighet än vad som tidigare varit fallet.

Visserligen var kulturlagren i Lantmätargränd kraftigt störda av alla de ledningsschakt som dragits där under senare år, men bilden står likafullt klar. Gränden förblev öppen och delvis vattenfylld minst lika länge som vretarna i angränsande kvarter. Däremot bör man tänka sig att här har funnits någon form av planktäckning i form av gångbord eller kanske en brygga som lett ner till den plats där kajfronten ut mot Munksjön just då har befunnit sig. En tätpållning, utförd på 1810-talet enligt dendrokronologiska dateringar, visade att det vid detta tillfälle funnits vatten i Lantmätargränd så långt upp som till stallet (hus 33), en sträcka på ca 30 meter motsvarande halva tomtens längd. Vid undersökningen påträffades även ramverket till en mycket kraftig lastbrygga, placerad som en förlängning av gränden samt stolparna till en bockbrygga i samma läge som sträckte sig minst 12 meter söder om kajfronten i tomt 34. Det har således funnits intresse av att utnyttja Lantmätargränd, vilken form nu gränden än kan haft, som förbindelse med och lastplats för vattenbundna transporter. (SE FIGUR 134) För på den punkt där bryggorna hade byggts var segeldjupet tillräckligt för större skutor.

Vad som saknades - brunnar och latriner.

Ibland ger ett utgrävningsresultat anledning till att fundera över de element som borde ha funnits på boplatsen eller tomten, men som likafullt saknas i den insamlade dokumentationen. Handlar det om arkeologernas förbiseenden, eller har de på platsen boende löst sina problem och behov på andra sätt än vad vi idag föreställer oss?

I kvarteret Apeln kan denna typ av frågeställningar knytas till avsaknaden av brunnar, vattenbehållare och latriner, Dessa båda anläggningstyper krävs i en fungerande gårdsmiljö, speciellt när så många människor bor i fastigheterna som man gjort i dessa stadsgår-

dar under 1700–och 1800-talet, Så hur hanterade man egentligen vatten och avföring i Smedjegatans hantverksmiljöer?

När det gäller brunnarna är det knappast rimligt att gräva dricks-vattenbrunnar på en plats som denna. Enligt traditionen hämtade man sitt vatten direkt från Vättern, ett nog så tungt arbete som också krävde att varje hushåll hade sina egna vattentunnor. Munksjöns vattenkvalitet var då liksom nu så pass dålig att man undvek dricka vatten därifrån eller utnyttja det till matlagning. Däremot kunde det säkert utnyttjas till de olika arbeten och andra verksamheter som så krävde.

En indikation på hur Munksjön upplevts fick vi då djupschakt tog upp utanför kajfronten till tomt 34. Det visade sig då ligga ett knappt metertjockt lager av bark över den rena sandbotten. Rimligtvis är det frågan om spill från Munksjö Pappersbruk, om bark från timmer som rensats under åren från det att bruket startade sin produktion år 1862 (Karlson 1996:167) fram till dess att Södra Strandgatans kajfront lades ut trettio år senare. Med förhärskande vindar har barken drivit upp mot sjöns norra strand, och ansamlats mot bryggor, kajer och i de mindre hamnbassänger som då ännu funnits mellan vissa gårdar. Ett sanitärt problem bland många på Öster under senare delen av 1800-talet.

När det gäller latrinerna finns det en enkel förklaring. Avföring var en resurs som tillvaratogs och fördes ut som gödning, antingen på stadens jordar eller till de egna täpporna på Kålgårdsområdet. Vid undersökningarna i kvarteret Diplomaten 2007 konstaterades förekomst av latrin i många av de prov som insamlades för makro-botanisk analys (Heimdahl 2009:18). Men bara i något enstaka fall handlade det om egentliga dass som kunde identifieras i tomterna. Istället såg vi spåren efter hur latrin hanterats. Frånsett en mindre byggnad som undersöktes vid förundersökningen i kvarteret Apeln 2003 (SE FIGUR 135) var situationen likartad i detta kvarter. Problemet är att någon makrobotanisk analys inte utfördes i samband med denna utgrävning, så tolkningen får förbli en hypotes. I ett tidigare skede kan man ha byggt sina hemlighus ut över sjön, men även denna möjlighet förblir obekräftad då så gott som alla spår av mindre byggnader vid gårdarnas dåvarande kajfronter har utplånats eller förvanskats till oigenkännlighet av senare perioders utbyggnader.

Bebyggelsen – en sammanfattning

Undersökningarna söder om Smedjegatan under åren 2002 till 2004 har givit ett mycket gott utbyte när det gäller ny kunskap om byggnadsskick och gårdsstrukturer i det forna faktoriområdet längs Munksjöstranden. Förutom ett omfångsrikt material av huslämningar har det varit viktigt att för omväxlings skull kunna studera kompletta gårdsmiljöer. För på tomterna 34 till 36 och i viss mån 37, har alla de byggnader frilagts som ingått i en vapensmedja från stormaktstiden; underställd Jönköpings faktori. Vid utgrävningar

FIGUR 136. Smedja från 1700-talet i smedsbyn i Huskvarna.

i andra svenska faktoristäder som till exempel Norrköping (Karls-son m.fl. 2003) samt Örebro (Ljung 1987, Wallebom 2003) har antingen delar av verksamhetsytorna eller bara dess avfallsdeponier berörts. I kvarteret Apeln på Öster i Jönköping har däremot kompletta produktionsplatser med anknutna bostäder kunnat undersökas. Här finns kopplingen mellan boendet och arbetets verklighet, något som bland annat visat sig innebära markanta skillnader i stratigrafien (se Bäck och Pettersson 2011).

Den kanske största överraskningen var utan tvekan den barrackliknande byggnad (hus 400) som hyst vapensmeder i bebyggelsens allra första skede på 1620-talet. Dess enkla, men funktionella utförande har lett till en tolkning som avsedd för både bostad och verkstad samt uppförd utifrån militära förlagor. Senare undersökningar inom det samtida textilfaktoriets område har bekräftat att statsmakternas stora intresse för de strategiska verksamheterna också medförde ett påtagligt etableringsstöd (se Nordman & Pettersson 2009:116 f, Nordman m.fl. 2011). Den typ av ren sand som vid detta tillfälle kunde konstateras vara hämtad från det forna stadsområdet på Väster identifierades faktiskt för första gången i kvarteret Apeln, även om avsaknaden av makrobotanisk analys omöjliggjorde en provinienbestämning. Men de hypoteser som ställdes upp senhösten 2004 kom således att verifieras bara tre år senare!

Vidare har det varit möjligt att i bebyggelselämningar och föremålssammansättning kunna följa övergången från en produktionsmiljö präglad av krigsekonomi och militärstatens behov (se Magnusson 2006, Klingnéus 1997) till en civil produktion kring mitten av 1700-talet. Dessutom dokumenterades den förtätning av boendet i gårdarna som karaktäriserade följande sekel. Torplämningar och backstugor från denna period har i någon mån blivit föremål för arkeologiska insatser (se till exempel Welinder 2007, Lihammer 2011) men det torde vara första gången som fattigfolksbostäder av typen *spisrum* i en urban kontext blivit föremål för en arkeologisk undersökning (jfr sentida beskrivningar i Ericsson 2006).

När det gäller den lokala byggnadstraditionen har flera särdrag noterats, tekniska och praktiska lösningar som sannolikt varit betingade av de mycket speciella förutsättningar som varit rådande på den blöta och instabila tomtmarken närmast Munksjön. Man kan nämna de lertätade husgrunderna, de markbyggda stenkällare som avlöste det äldsta skedets mer ”normala” halvkällare och de olika metoder man använt vid grundläggning av husen. Dessutom har en serie av högt specialiserade vapensmedjor och verkstäder från stormaktstiden kunnat dokumenteras i detalj, något som medger jämförelser med ännu stående smedjor som till exempel Smedbyn i Huskvarna, se FIGUR 136, (den direkta arvtagaren till Jönköpings Faktori - se Göransson 1939) eller Rademachersmedjorna i Eskilstuna. På så sätt bidrar undersökningarna i kvarteret Apeln 2004 med en viktig pusselbit i den svenska hantverks- och industrihistorien!

Kvarteret Apeln 2003

Undersökningen berörde fyra tomter, nämligen 40–43, där tomt 43 bara är delvis undersökt eftersom infarten till byggnaderna norr och öster om undersökningen skulle behållas (SE FIGUR 137). Undersökningarna, både en för- och en slutundersökning (dnr 207/03, 315/03) berörde endast den södra delen av tomterna, ca hälften av den bakre delen. Alla tomterna har stående bebyggelse ut mot Smedjegatan. Under 1600-talet var det vanligast med gavelvända hus mot gatan men under slutet på 1600-talet och framför allt efter de stora stadsbränderna under 1700-talet försökte man att istället få tomtägarna att bygga huvudbyggnaden med långsidan mot gatan. De bevarade husen längs med de undersökta tomterna 2003 har alla denna form och innehöll bostadsdelen. Förråd, verkstäder, stall och eventuella källare har legat längre bak på gården. De västra tomterna, 40-41 har fått mycket av den äldre förrådsbebyggelsen förstörd av den stora snusfabriken som byggdes här 1850. Det var en stor stenbyggnad som getts ett mycket grundligt fundament med både en liggande träram och tätt nerkörda stockar som burit upp byggnaden som ingått i firman Dahlgren & Westman. Detta var den största snus och tobaksfirman i Jönköping och även en av Sveriges största snusproducenter.

I den västligaste tomten påträffades ett komplett garverikar som var laggat. Karet var delvis fortfarande fyllt med kalk, vilket användes för att bränna av pälssidan på djurhudarna. Vid garveriprocessen har sedan vatten, urin och bark tillsats. Nu vidtog själva garvningen som tog flera månader att bli färdigt. Långsamt skulle mängden urin bytas ut mot en större mängd bark. Vid den engelska metoden användes ekbark, men eftersom den var svår att få tag på och även kostsam så användes även vanlig björkbark. Karduanmakare Anders (Svensson) Rudberg som bodde på tomt 40 under åren 1731–1733 hade enligt uppgift ca 30 garverikar på sin gård. De var beredda att bereda skinnen på det engelska sättet men på grund av brist på ekbark och som de hävdade att bönderna inte uppskatta denna metod så användes björkbark istället (Manufakturkontorets arkiv, val. 176, RA.) Det påträffade karet inom tomten 40 var 3,5 meter i diameter och helt (se figur 138). Likadana kar har även framkommit inom de övriga tomterna, de flesta i den norra delen men mindre träkar har även påträffats i den södra delen av området. Inom tomt 43 fanns fortfarande locken till karen bevarade. Dessa kar har daterats till 1700-talet då flera tomtägare var garvare och karduanmakare (en yrkeskår som behandlade de mindre skinnen och hudarna).

Tomterna 40–41 och 43 innehöll i den norra delen av undersökningsytan bara träkistorna som anlagts på den gamla sjöbotten för att möjliggöra bebyggelsen under slutet av 1600-talet och under 1700-talet. De byggnader som säkert har legat här har förstörts när man grundlade snusfabriken. Tomtgränsen mellan 40 och 41 fanns kvar i flera nivåer. Den äldsta bestod av ett gärdesgårds-

FIGUR 138. Garverikaret som stod på bakgården inom tomt 40. Stolparna i karet hör till en sentida störning.

FIGUR 139. Tomtgränsen mellan tomterna 41 och 42 som består av en gärdesgård.

FIGUR 137. Översiktsbild över undersökningsområdet för Apeln 2003, Tomterna 40-43. Systemet av timmerkistor som varit en förutsättning till byggnation syns här tydligt. Norr uppåt i bilden.

FIGUR 140. Hus 1 sett från norr. Den bevarade syllstensraden synt till vänster medans den högra förstörts av snusmagasinet, vars grundstopar syns i den högra kanten.

staket med störrar som var stuckits ner i marken som stöttat de tvärgående störrarna som legat mellan de stående (SE FIGUR 139). De olika markeringarna som finns mellan varje tomtgräns visar att dessa gränser var viktiga för tomtinnehavarna. I den södra delen av hela undersökningsytan framkom de kistor som byggdes i slutet av 1700-talet och början på 1800-talet för att göra det möjligt att öka på markytan för varje tomtägare. Dessa tomter har avslutats med bryggor ut mot Munksjön som naturligtvis varit en tillgång för dessa tomtägare eftersom de underslättat lastning av råvaror och färdiga produkter från tomten.

Inom tomt 42 var de sentida störningarna färre och här hade ett antal byggnader bevarats.

Hus 1

I den norra delen av tomten, ca 7x7 meter stort men fortsätter sedan i en länga ner mot söder i ytterligare två byggnader men dessa är smalare, bara ca 4 meter. Huset har haft fyra rum, se FIGUR 140. I inget av dessa har rester efter något spisfundament eller annan uppvärmning påträffats vilket gör det troligt att byggnaden varit

FIGUR 141. Leran som tydligt avdelats från den övriga golvbeläggningen med en plank.

FIGUR 142. Hus 1 med det bevarade äldsta trägolvet. Det lerklädda hörnet syns längst upp till vänster i bild.

FIGUR 143. Den sydöstra knuten till Hus 1 liggande på hörnsyllen.

en verkstad eller en förrådsbyggnad. Dock fanns i det sydöstra hörnet av huset en avgränsning, med hjälp av en stående plank, som skiljer sandgolvet från leran i hörnet (SE FIGUR 141). Leran kan ha varit platsen för en kamin eller kakelugn. Byggnaden bestod av fyra rum och golvbeläggningen har bestått av plankor i alla rummen (SE FIGUR 142). Grundvattnet har normalt täckt det mesta av bebyggelseresterna inom kvarteret, vilket har bevarat mycket av timmer och trä. På FIGUR 143 syns knuten i det sydöstra hörnet till Hus 1. Här fanns inga tydliga tecken på vilken verksamhet eller yrke tomtägaren haft men under en stor del av 1700-talet har gårdarna här ägts av personer som arbetat med skinn, vilket det stora antalet garverikar talar för. Inom tomten fanns stora mängder av skinn och skodetaljer. Även områden med mängder av horn från nöt och get. Bostadshuset har precis som inom övriga delar av Apeln legat vid Smedjegatan. De två smalare byggnader mot söder har varit förråd, verkstäder och fåhus.

Hus 2

Hus 2 har en träkista innehållit stora mängder latrin eller gödsel som legat under ett plankgolv (SE FIGUR 144). Detta är den enda form av latrin som påträffats inom hela det stora området kvarteret Apeln,

FIGUR 144. Detalj av latrinen som låg i mitten av uthus/förrådsraden som hör till huslängan inom tomt 42.

men att döma av storleken, ca 5 × 4 meter, så har det troligen handlat om gödsel. Hus 2 har bestått av tre rum med det planktäckta golvet ovan latrinen i mellanrummet. I det södra rummet hade den västra väggen mullbänkar och här fanns mängder av skosulor och slagg. Många bevarade timmerkonstruktioner såsom på FIGUR 145. Inom byggnaden fanns inga tydliga värmekällor.

År 1739 ansöker Gabriel Tobies som var karduanmakare om att få sätta upp ett tork- och kokhus för bark och tran, vilket var viktigt för hans verksamhet (Domboken 1739 23/6). Även sådana byggnader kan alltså ha stått på tomten. Inom den relativt stora gårdsplanen som fanns mellan tomt 41 och 42 har stora mängder djurben, speciellt hornen och mycket skosulor påträffats. Skosulorna och klackarna har varit uppbyggda av skinn och näver varvat vilket säkert har gjort klacken/sulan extra vattentålig. Näver har även använts i träkistorna då i botten som en fuktspärr. Den södra änden av tomt 42 avslutades med ett stort garverikar vilket helt säkert har stått vid kanten av bryggan till tomten som slutade här innan den sista utfyllnaden i Munksjön gjordes. Ännu längre söderut framkom stora mängder slagg vars funktion troligen var att fylla upp de träkistor som byggdes här i sekelskiftet 1700-1800. Allt avfall och skräp som man ville bli av med har slängts ner i kistorna så att en ny marknivå skulle skapas. Här har påträffats en rad med bryggkonstruktioner som legat ut mot Munksjön.

De fynd som tillvaratogs inom de aktuella undersökningarna av kvarteret Apeln 2003 utgjordes av keramik, kritpipor, mynt, trä, sten och läder vilka alla har framkommit i den norra delen (fyndtabell, BILAGA 2). Två metallföremål tog tillvara, dels en räknepening i mässing och en kedja som troligen även den har tillverkats i mässing. Inga andra metallföremål tillvaratogs eftersom de var av en mycket allmän karaktär, såsom spik, nitar och rostklumpar. Området bedömdes att vara så påverkat av sentida störningar att detta inte skulle vara meningsfullt.

FIGUR 145. Byggnadsdetalj inom Hus 2 med stöttor för knuten på både insidan och utsidan.

Fyndmaterialet

Inledning

Det är självklart att en arkeologisk utgrävning av kvarteret Apelns omfattning genererar ett omfattande och mångfacetterat fyndmaterial. Av detta förhållande följer att man vid bearbetningen har goda möjligheter att levandegöra den undersökta bebyggelsen genom att beskriva en mångfald aspekter på mänskligt liv. Samtidigt medför hanteringen av de så kallade massmaterialen också betydande problem just genom den fyndvolym och variation som skall analyseras inom rapportarbetets begränsande tidsramar (se till exempel Roslund 1998). Det är oundvikligt att hårda prioriteringar framtvings; val som ibland kan förefalla högst olyckliga för en utomstående betraktare. Samtidigt får man inte glömma bort att fyndmaterialet finns kvar. Medan själva byggnadslämningarna, de kontexter som fynden hämtats från, för evigt försvunnit i samband med den arkeologiska utgrävningen och efterföljande byggnation kan forskaren alltid återvända till föremålen. Omtolkningar är möjliga, liksom djupstudier av en speciell föremålskategori eller en särskild verksamhet.

En annan svårighet ligger i själva handhavandet av fyndmaterialet efter att fältarbetet slutförts. Föremålen kräver rengöring, registrering och adekvata förvaringsmöjligheter. Dessutom måste ett eventuellt konserveringsbehov utredas för att därefter stämmas av mot de ekonomiska resurser som finns tillgängliga inom projektets ramar. Även i detta led måste urval och prioriteringar genomföras.

Ovanstående sanningar gäller i högsta grad beträffande det fyndmaterial som insamlats från grävningfälten i kvarteren Apeln och Arkadien mellan år 2002 och 2004. Totalt ingår 2942 separata fyndposter i registren från den stora Apeln undersökningen 2004 och ytterligare 140 stycken från Apeln 2003 och 141 från Arkadien 2002, alltså totalt 3222 från undersökningarna. Merparten (1330 poster) utgörs av keramik, detta oberoende av om man ser till antal föremål eller fyndvikt. Därefter kommer föremål tillverkade i glas, järnföremål, kritpipor, ostindiskt porslin och mynt.

Redan i fältsituationen skedde ett medvetet urval bland de påträffade föremålskategorierna. Det kan givetvis ifrågasättas i vad mån detta förfarande påverkat efterföljande tolkningar, samt helhetsbilden av liv och verksamhet i undersökningsområdet. Samtidigt måste det framhållas att ett oreflekterat insamlande av allt föremålsmaterial sannolikt skapat en helt ohållbart situation inför efterbearbetningen, oberoende av att digital registrering (Intrasis) tillämpats.

De kategorier som blivit bortprioriterade eller insamlats selektivt är främst material från bebyggelsens yngsta skeden (ca 1850–1950), byggnadsmaterial (framför allt spik, tegel med mera), fönsterglas, flaskor (utom från den tidigaste perioden), djurben (kvarteret Apeln 2004).

Vid fyndregistreringen har fajanserna förblivit oregistrerade. Endast ett urval av den stora mängd kakel som insamlades från kvarteret Apeln år 2004 har registrerats, vilket utgör 11 fyndposter. Detta förhållande utgör förvisso en svaghet i materialets hantering, men förklaringen ligger i att tillgängliga resurser istället lagts på en noggrann genomgång av rödgodset i linje med den specialstudie som genomförts på denna godstyp inom projektet (se Stilborg & Grönberg 2006).

På grund av bebyggelsens speciella karaktär av hantverksområde med en ursprunglig inriktning på vapenproduktion, framhölls i planeringsskedet vikten av att prioritera fynd som kunde knytas till stormaktstidens smedjor. Därför kontaktades RAÄ GAL (se kapitel 4) i syfte att få tillgång till nödvändig kompetens för att rätt bedöma avfallsprodukter från metallhantverk inriktat mot produktion av lättare skjutvapen (ryttarpistoler) och skyddsvapen (harnesk). Avsikten var att genom metallurgisk analys spåra produktionen utifrån de råvaror som utnyttjats och de karaktäristiska restprodukter som tillverkningen efterlämnat. Utifrån tidigare erfarenheter vid undersökningar i likartade protoindustriella miljöer (Hållans, Karlsson, Tagesson 1999, Wallebom 2003) ansågs det som osannolikt att mer substantiella lämningar efter själva produktionsplatserna skulle finnas bevarade. Istället borde framförallt de bitar stångjärn och smidesslagg som påträffades bli föremål för analyser. Emellertid visade det sig tämligen omgående att smedjor och verkstäder var exceptionellt väl bibehållna inom utgrävningsfältet, men att de förväntade fyndkategorierna förekom desto sparsammare. Helt i linje med detta bortprioriterades den metallurgiska analysen och de medel som redan fanns avsatta fick istället möjliggöra en utökad dendrokronologisk analys. Av denna anledning finns det i nuläget ingen mer ingående studie utförd på denna fyndkategori, trots att spill och avfall från produktionen egentligen får anses ha ett högt källvärde.

Metallfynden, och då främst föremål av järn eller sammansatta ting där järndetaljer ingår, utgjorde ytterligare en problemkategori. Även här har ekonomiska skäl spelat in, eftersom konservering av ett större järnmaterial blir mycket kostsam. Därför har en hård prioritering genomförts i syfte att urskilja metallföremål med direkt anknytning till hantverksproduktion under faktoritiden, det vill säga från 1630-tal fram till mitten av följande sekel. De fynd som kunnat identifieras tillhör kategorierna verktyg och vapendetaljer, framför allt då delar till olika typer av låsmekanismer (luntlås, hjullås och flintlås). Ett antal av dessa föremål har tillförts den stadshistoriska utställningen i Arkivhuset och får där illustrera den för Jönköping så väsentliga vapenproduktionen under 1600- och 1700-tal (se Ridderberg 2010:64f).

Efter dessa inledande reservationer är det också på sin plats att säga några ord om hur vi valt att redovisa fyndmaterialet. Att följa en indelning efter traditionellt arkeologiskt manér, med gruppering utifrån material, har inte känts som en godtagbar lösning då tillvaron i dessa stadsgårdar skulle beskrivas. Istället borde funktionella aspekter på fyndmaterialet kunna ge en mer fullödlig bild av hur den materiella kulturen varit beskaffad vid skilda tidpunkter och i de olika sociala miljöer som rymts i stadsgårdarna. Till vilka sammanhang har föremålstyperna kunnat knytas? Vad förekom i bostadshusen och vad stod att finna i verkstadsmiljöerna? Återfanns samma kärlyper i köksregionerna som i utrymmen av förråds-karaktär? Och hur skilde sig fyndmaterialet i de besuttnas hushåll från vad som påträffats i de fattigare hyresgästernas spisrum nere i gårdarna? Raden av frågor kan göras lång och analysen detaljerad med detta angreppssätt.

Problemet med hur fyndmaterial bäst skall presenteras har på ett talande sätt formulerats av Per Karsten och Bo Knarrström för den mesolitiska boplatsen Tågerup utanför Landskrona i Skåne. Framställningen äger emellertid stor giltighet även för arkeologiska fyndmaterial från avsevärt senare perioder. Den kunde likaväl ha formulerats utifrån de föremålskategorier som hämtats in från undersökningarna i kvarteret Apeln 2003–2004 :

If one wants to interpret how household consumption influences the global supply of raw materials, this classification (utifrån material, förf. anm.) is perfectly logical. However, if one wants to study the function of the objects and the activities they reflect, it is obvious that the categorization is illogical and, if anything, makes interpretation more difficult. Since we can determine the function of the objects, we can also identify specific activities pursued in a household... (Karsten & Knarrström 2003:12).

Med detta i åtanke har vi valt att primärt gruppera fyndmaterialet utifrån dess funktion och dess plats i rummet. Detta har resulterat i en indelning i sex huvudkategorier, nämligen *Hemmets och hushållets föremål* som avser att täcka in såväl den personliga sfären som aktiviteter inom bostaden. Därefter behandlas *Importföremål*, en kategori som kanske egentligen borde ha räknats in i föregående grupp, men som här avdelats för sitt höga informationsvärde vad beträffar stadens kontaktnät under olika perioder. Produktionsmiljöerna behandlas i följande avsnitt, *Smedjans och verkstadens föremål*, en genomgång med inriktning mot varor och verktyg. Tillverkningens förutsättningar och efterled tas upp i *Råvaror och restprodukter*, medan de föremål som kan knytas till annan kommersiell verksamhet i kvarteret går igenom under rubriken *Handel och ekonomi*. Avslutningsvis följer så en kortare diskussion kring avfallshantering och deponeringsmönster i en svensk landsortsstad under 1600- och 1700-tal.

Det förtjänar att påpekas att detta fyndkapitel snarast utgör en exempelsamling och inte en komplett genomgång av alla de föremål som insamlades i samband med de arkeologiska undersökningarna i kvarteren Apeln och Arkadien. Den läsare som är intresserad av en fullständig förteckning hänvisas till den fyndlista som finns bifogad som BILAGA 2.

Hemmet och hushållets föremål

I detta avsnitt behandlas de föremål som kan knytas till hushållets olika aktiviteter.

Kärl för matlagning, servering och förvaring

Den totala mängd yngre rödgerskeramik som tillvaratogs vid undersökningarna inom kvarteret Apeln 2004 var mer än 250 kg vilket blev 1330 fyndnummer. Ytterligare keramik som bearbetas inom rapporten kommer från undersökningen av kvarteret Arkadien 2002 och kvarteret Apeln 2003 med sammataget ca 170 fyndposter med keramik. Det innebär att ca 50% av det tillvaratagna fyndmaterialet består av yngre rödgers.

Det äldre rödgerset förekommer i Sverige i stora mängder från 1200-talet och framåt. Godset var glaserat på utsidan. När det yngre rödgerset kommer på 1400-talet började man istället glasera på insidan. Under 1600-1700-talet förekommer glasyr och mönster både på in- och utsidan. Parallellt med rödgerset användes även stengods under tidig modern tid (1520–1800). Kannor och krus tillverkades först i rödgers, men från 1500-talet och framåt tillverkades dessa enbart i stengods. En av de viktigaste formerna var trebensgrytan som användes till matlagning. Den har tre ben och ett kraftigt handtag vilket gör den enkel att identifiera i fyndmaterialet (Berggold 2004). Dessa krukor utgör en stor del av materialet fram till 1700-talets mitt då de slutar att användas. Under 1500-talet börjar skålar och fat tillverkas och under 1700-talet blev dessa typer den dominerande fyndgruppen. Samtidigt ökar stengodssets andel och en märkbar import av porslin och fajans når till Sverige (jfr Lindahl m.fl. 2002, Bark 2004, Carlsson & Rosén 2002, Schia 1981).

Eftersom undersökningen omfattade ett stort område och innefattade flera gårdstomter påträffades stora mängder keramik. Materialet behövde på något sätt sorteras och prioriteras för att bli hanterbart. I samråd med det Keramiska Forskningslaboratoriet i Lund (KFL) gjordes en indelning i vad som skulle sparas och vad som skulle slängas. Tillsammans med Ole Stilborg från KFL utarbetades en fyndstrategi som gick ut på att en specialregistrering skulle göras för mynningskärvorna. Alla mynningsprofiler har ritats och mynningsens diameter har beräknats där det har varit möjligt. Förekomsten av glasyr på in- respektive utsida har registrerats, men inte uppgifter om färg eller mönster. Synliga mineralkorn i godset har registrerats och utvalda skärvor har specialstuderats i mikroskop. Tunnslip har

gjorts som 0,03 millimeter tunna preparat, vilka har analyserats i ett polarisationsmikroskop där mängd, kornstorleksfördelning och arten av naturliga grovmaterial har kunnat bedömas (se vidare den keramiska analysen Stilborg och Grönberg 2006, BILAGA 8).

En typologi upprättades för keramiken från Apeln, där den primära indelningen i kärtyperna kruka/gryta, bägare, skål, fat och andra käriformer baseras på mynningens lutning och i viss mån mynningsdiametern. Typologin gör det möjligt att se förändringar i form och dekor över tid.

Krukor är oftast högre än grytor, men det går inte att åtskilja typerna utifrån ett enkelt mynningsfragment. De har därför bildat en gemensam grupp. Generellt har de en rak till något utböjd mynningskant med en eller flera förtjockningar i profilen.

Skålar har per definition sin största diameter vid mynningen och är alltså så kallade öppna former. De karakteriseras dessutom av att buken är kontinuerligt konvex. En eventuell hals kan vara rak eller utåtböjd.

Bägare: Käril med en mynningsdiameter på 10 centimeter eller mindre och med en profil som oftast liknar krukornas har betecknats som bägare.

Fat är käril försedda med brätte och enligt definition ovan med en vinkel mellan kärilvägg och horisontell mynning som är mindre än 45° klassificeras som fat. Fat av typen F2, som också benämns ”*karmfat*”, kan ha haft en specifik funktion. Det avskiljda brättet kan till exempel användas för att lägga ifrån sig oätbara delar av maten, så att de inte faller ner i maten igen, exempelvis fiskben.

Dekor förekommer på olika sorters käril. Visserligen noterades inte detta under specialregistreringen, men det fanns ett stort antal dekorerade käril. Vanligast är dekor på fat och skålar, vilka delas in i följande huvudtyper:

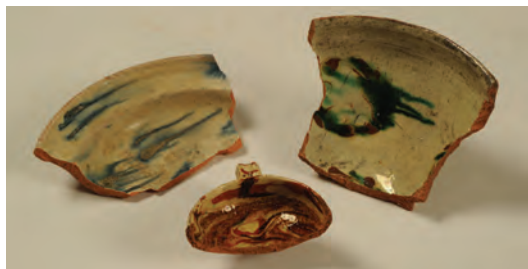
- Målade dekor: Hornmålade dekor som gjorts med vit piplera. Den målade dekoren täcks vanligen av transparent till klar glasyr, se FIGUR 150.

- Skrafferad och målade dekor: Kärlet har täckts med engobe (uppslammad piplera) varefter mönstret ristats in på den ljusa ytan. Ytterligare färg kunde sedan läggas över engoben, oftast i rött, grönt eller brunt. Dessa fat är även försedda med ett eller flera band av hemring längs brättet. Detta görs med en speciell fjädrande hemringshake som studsar över kärlet när det snurrar på drejskivan, vilket skapar ett typiskt mönster av prickar på rad (se FIGUR 147).

- Ristade dekor: Dekoren har ristats direkt i leran. Vanligast är enkla vågband vilket förekommer utvändigt på enkla krukor.

- Intryckt dekor: Olika sorters reliefdekor med rullstämpel, pålagda ornament eller fingerintryck. Ofta med en dekorativ utformning av hank eller mynning.

- Marmorerad eller melerad dekor: Först har kärlet täckts med vitlera. På den våta yran har man därefter stänkt färgad piplera med

FIGUR 146-149. Olika sorters kärl och dekorer påträffade inom 2004 års undersökning inom Apeln. Överst marmorerad dekor, hemring och typiska blad i de vanligaste färgerna, tulpanmönster och underst både målade kärl och det pressade lilla handtaget som endast fått en transparent glasyr, i den nedra vänstra hörnet.

en björkvisp. Färgerna drogs sedan runt med en pinne eller liknande, varvid en marmorerad effekt uppstod. (se FIGUR 146)

Kärlens dekor är mycket varierad; från enkla linjer, både ristade och i färg, till våglinjer. Den intryckta dekoren löper oftast utefter mynningen och den övre delen av kärlet. Den målade dekoren förekommer i streck, cirklar, spiraler och en rad olika blomstermotiv, i synnerhet då tulpanmotivet (se FIGUR 147 OCH 149). Även årtal pryder några av skålarna. De vanligaste färgerna är gul, grön, röd och brun. Glasyren, som bland annat innehåller bly skänker kärlen en fin lyster. De vanligaste formerna från undersökningen var fat, krukor och skålar. Ett mindre antal trebensgrytor och bägare påträffades också. De stora faten utgjorde ca 50 % av den totala mängden keramik.

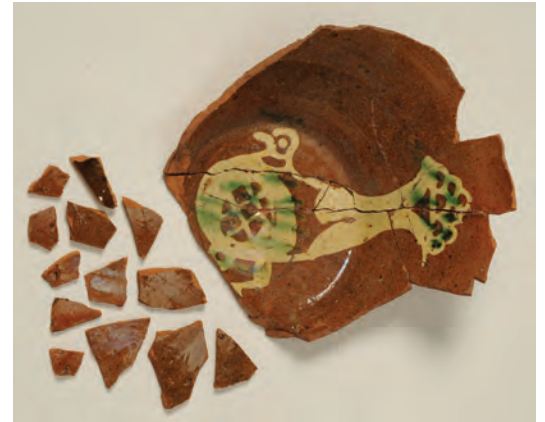
De stora och mycket dekorativa faten förtjänar speciell uppmärksamhet. De tillverkades i Halland under 1700-talets andra hälft; då oftast med figurmotiv av människor och djur. Även i Hälsingland fanns en tradition med figurprydda fat. Där tillverkades de från slutet av 1600-talet till en bit in på 1800-talet, mot slutet främst i funktion av bröllopsfat. Inspirationen till dessa motiv har kommit från kontinenten. Traditionen med blomster- och figurdekorade fat spreds bland städernas krukmakare. En mer folklig variant fick spridning på landsbygden under slutet av 1700-talet och 1800-talet. Fatet tillverkades över hela norra Europa. Tyska krukmakare kom till Sverige samtidigt som många svenska lärlingar hamnade där på sina lärlingesor. Detta innebar att den tyska traditionen med dekor skrafferad i engob på faten blev vanlig här i landet. Vanliga motiv, som fanns i Apelnmaterialiet, var tulpaner och fåglar (Lindkvist 1981:84ff). Fatet var ofta daterade med årtal i glasyren och var troligen en statusmarkör som ibland hängdes upp på väggen vilket syntes i de borrarade hål som ibland påträffats i ytterdelen av brättena. Tre av de påträffade faten hade årtal som delvis kunde läsas, 1741, 1733 och ett fat med endast de två sista siffrorna kvar- 68, men där det säkert har stått 1768. Även på en skål hade en datering, år 1741, skrivits in i dekoren (se FIGUR 153). Från undersökningen 2003 inom den östra delen av kvarteret Apeln påträffades två daterade fat, den ena med den ovanligt tidiga dateringen 1689 (se FIGUR 152) och den andra betydligt otydligare 1746 (se FIGUR 151).

En av de viktigaste frågeställningarna vid arbetet med keramiken från kvarteret Apeln var i vilken omfattning materialet utgjorde ett lokalt avfallsmaterial som kunde knytas funktionellt och socialt till enskilda tomter eller till och med separata hus i gårdarna. Huvudparten av fyndmaterialet ingår dock i olika konstruktioner som ett sekundärt deponerat avfall. Det kan därför inte uteslutas att material till utfyllnad har hämtats från andra ställen i staden i samband med byggnation. Den mest väsentliga av dessa frågor rör sammansättningen av det keramiska fyndmaterialet från gårdsplaner och vretar, vilket kan förutsättas vara ett lokalt bildat primärt

avfallsmaterial. Om den keramik som framkommit inne i husen också skulle vara en del av samma lokala avfall bör samma käriltyper och kärлstorlekar uppträda i båda materialen. Keramikmaterialet från gårdsplaner och vretar var naturligtvis svagare, ibland inte alls knuten till fasindelningen. Vid analysen av keramik inom tomterna från både gårdsplaner och vretar kunde det konstateras att avfall från kärл har använts även i kök och i andra delar av husen (Stilborg & Grönberg 2006, BILAGA 8).

Det andra förhållandet man får beakta är vissa återkommande mönster i sammansättningen av keramikmaterialet mellan olika hus på tomten. Trots stora skillnader i mängd av fynd mellan de olika husdelarna inom samma tomt, fanns det ett förhållande som går igen på alla fyra tomterna. Bland keramikfynden i den huvudsakliga bostadsdelen på varje tomt är alla eller minst fyra av de fem käriltyperna (krukor, fat, skålar, bägare och andra kärл) representerade oavsett den totala mängden påträffad keramik. Det stämmer väl överens med det förväntade resultatet att det är på denna del av tomten som vi bör finna den största variationen i aktiviteter där keramik har ingått.

Det tredje förhållandet rör skärivor som har utsatts för höga temperaturer och som har skadat glasyren eller blivit deformerade. Det rör sig om skärivor från felbrända kärл, som trots skadorna använts även i fortsättningen. Med tanke på de vapensmedjor som fanns inom kvarteret Apeln är det troligt att dessa kärл kan ha utsatts för hög temperatur, antingen som avfall eller som sekundärt använda kärл i smedjan. I det senare fallet skulle man kunna förvänta sig en koncentration av sådana skärivor till verkstadsdelen. Sådana skärivor har också påträffats i fas 2 och 3 på tomt 36 och kommer från smedjan.

FIGUR 150. En skål med en detaljrik fågel i botten.

FIGUR 151. Fatets mönsterglasyr har påverkats starkt av de föroreningar som fanns i jordmassorna runt omkring, vilket delvis har fränt bort glasyren. Fatet från Apeln 2003.

FIGUR 152 OCH 153. Överst fat med tidig datering från 2003 års undersökning; ovan skål med 1741 skrivet i glasyren.

Merparten av fyndmaterialet härrör från bebyggelsens fas 3 (1635–1735) samt fas 4 (1735–1835). Den totala mängden mynningar inom fas 3 på de fyra tomterna var 545 st jämfört med 489 st för den yngre. Men fördelningen var varierande med mer än dubbelt så många inom tomt 35 i fas 3. I fas 4 var det tomt 37 som hade många fler skärvor. Från fas 3 fanns 307 skärvor i tomt 35 och 34 stycken i tomt 37. På båda tomterna förekom mynningsbitar av de flesta kärityper i såväl bostadsdel som källare, verkstad och förrådshus. Det verkar inte ha funnits någon skillnad i deponeringen av keramik på dessa två tomter. Orsaken kan istället vara skillnader i byggnadernas konstruktionsteknik och i hur keramik använts som utfyllnadsmaterial.

Från tiden före 1635 fanns ett mycket begränsat och ojämnt fördelat material, vilket inte har kunnat användas till jämförelser av keramiktypernas sammansättning i olika faser.

Fördelning inom tomterna

På tomt 34 framkom den största mängden keramik från fas 3 i verkstads/förrådsdelen i hus 132. Däremot är mängden kärl från bostadsdelen, hus 130, mindre men mer varierad. Från detta hus förekommer till exempel bägare som inte har framkommit i någon annan byggnad. Krukor saknas helt i bostadsdelen; de påträffas istället i hus 132. En liknande fördelning syns i fas 4, dock med förekomst av både bägare och krukor i husen 30 och 32.

Under fas 3 på tomt 35 kom de flesta kärlen från bostadsdelen, hus 120, och förrådsdelen i hus 123/124. Uppdelningen var ungefär densamma. På tomt 36 framkom det minsta materialet i bostadsdelen, hus 10, under samma fas, men ett lite större material hittades i de andra byggnaderna. Större delen av skärvorna från det stora materialet från fas 4 på tomt 37 är jämt fördelat mellan husen 40, 42 och 43. Detta bidrar till uppfattningen att keramikfynden var mer omrörda här än på de andra tomterna.

Alla kärityper förekommer i bostadsdelen av gårdarna oavsett fyndmängden. Nästan alla kärityper har använts i köket och det är därmed här det funnits störst risk att man råkat slå av en del av mynningen, som därmed undsluppit städning och därmed bevarats. Efter detta kan kärlen ha återanvänts i verkstaden, där de gått sönder ytterligare varvid enstaka skärvor sintrats på ässjan. I köket har faten dominerat under fas 3, främst då mellanstora och stora former, som har fungerat såväl till servering som till prydnad. Krukor avsedda till förvaring har varit vanliga och det har även förekommit någon eller några trefotsgritor. Den begränsade mängden av sistnämnda kärityp bör vara en följd av att man under 1700-talet allmänt slutade använda dessa då köken förändrades så att öppna eldstäder försvann. Skålar och andra kärl är ungefär lika vanliga och slutligen ingår enstaka små bägare eller små trebensgritor med mynningsdiameter under 10 centimeter.

Samtliga käriltyper förekommer på alla tomter och i både fas 3 och 4. På alla tomter domineras fas 3 av fat. Då får man emellertid betänka att mynningen utgör en proportionellt större del av faten jämfört med andra käriltyper. Gruppen krukor, som även innehåller trefotsgrutor, är relativt liten. Förvarings- och tillberedningskärl utgör mindre än 40 % av alla kärl medan fat och skålar utgör 60 % eller mera. Analysen av keramiken från Apeln jämfört med krukmakeriavfallet från kvarteret Dromedaren visar att det både finns likheter och skillnader. Fas 3 täcker en period på 100 år (1635–1735), medan tillverkningen inom kvarteret Dromedaren har pågått under ca 50 år. Med utgångspunkt i de olika fatuppsättningarna i ugn A3 och A1 verkar det dessutom vara relevant att flytta fram övergången mellan fas 2 och fas 3 i kvarteret Apeln till en tidpunkt mellan 1752 och 1786. Naturligtvis kan keramiken även komma från flera krukmakare än de som varit verksamma i kvarteret Dromedaren.

Jämförelsen mellan de två keramikmaterialen från Apeln och Dromedaren baseras på faten, den mest variationsrika och frekventa kärllgruppen. Hushållsinventariet förändrades under fas 3 och fas 4. Faten blev färre och ersattes delvis av tallrikar. Karmfaten försvann helt och hållet. Denna förändring syntes tydligt i krukmakeriet genom skillnaden i fyndsammansättningen i de två ugnarna med kärl från omkring 1752 respektive 1786. Ägarna av tomt 35, där det förekom en del tallrikar redan i fyndmaterialet från fas 3, kan ha varit tidiga representanter för denna förändring av bordskicket. Det kan även bero på att förnyelsen av byggnadsbeståndet låg senare in på 1700-talet i denna fastighet; vid en tidpunkt då tallrikar hade blivit vanligt förekommande.

I fas 4 syntes ingen större skillnad mellan tomternas keramikfynd. Generellt blev rödgodskärnen färre. Variationerna i såväl lerans kvalitet som i magringskvaliteten blev mindre. Om det även skett en reell kvalitetshöjning är svårt att säga, men produkterna verkar i alla fall ha blivit mera kontrollerade och enhetliga. En bidragande orsak kan ha varit att konkurrensen från infört porslin, fajans och stengods blivit tydlig för krukmakarna.

I Jönköping hämtades leran från två lertag som låg inom kronans mark öster om staden. Tillståndet till lertakten kom 1739. Leran hämtades oftast på vintern då föret var som bäst. Nackdelen var att leran var tung på vintern och att det blev mycket jobb med att hålla den fuktig hela sommaren. För att kunna användas till krukor och liknande behövde råvaran bearbetas. Leran trampades av de barfota lärlingarna, men även oxar kunde användas i detta tunga arbetsmoment. Den rensades från orenheter och formades till klösar på ca 20 kg. Klösarna förvarades därefter i lerkällaren som var kall och fuktig. Varje dag tog man upp dagsbehovet av lera som bearbetades inför drejningen. Efter att klösen knådats, vridits och

pressats så att alla luftblåsor var borta kunde man börja dreja (se FIGUR 154). Dessa lerkällare kunde antingen finnas under golvet i verkstaden eller utgöras av en fristående jordkällare (Lindqvist 1981; Bonge-Bergengren 1994).

Under 1600-talet blir uppdelningen mellan hemmets privata och publika delar tydligare. Medeltidens enrumsbostäder förändrades mot bostäder uppdelade på flera rum avsedda för olika ändamål. Köksfunktionerna med matberedning flyttades från offentligheten i ett gemensamt rum över till en separat köksavdelning. Att tillaga maten och att äta den kom därför allt oftare att ske åtskilt. Det innebär också att matlagningskärl, serveringskärl och kärl att äta ur kom att skiljas åt. Från en matlagning där maten i huvudsak tillreddes och serverades ur ett enda kärl som olika varianter på temat gröt, välling och soppa spred sig den franska matlagningskonsten till norra Europa genom kokböcker. Nu blev både maten och tillredningen alltmer komplicerad (Rosén 2004).

Kokkärl och enklare förvaringskärl var ofta odekorerade och inte avsedda att exponeras i ett mer officiellt sammanhang som till exempel en måltid. Bords- och serveringskärl i form av skålar och fat var däremot från och med slutet av 1500-talet vanligtvis rikt dekorerade och tillverkade för att synas. De var knutna till den ritualiserade delen av måltiden; dukningen och bordsskicket. De ansågs även så dekorativa att de hängdes på väggen, vilket upphängningshål som förekommer på keramik från undersökningen, liksom samtida avbildningar på äldre interiörmålningar antyder. Upphängningshålen kunde också vara tecken på en sorts reklam, där ett av de fina faten hängdes upp utanför krukmakeriet.

Vid den tidigare undersökningen 2003 av de östra delarna av kvarteret, tomterna 40–42, påträffades inte alls de stora mängder keramik som under den stora utgrävningen 2004 av kvarterets västra parti. Framför allt berodde detta på att bostadshuset inte alls berördes av den första undersökningen. Här fanns istället verkstäder, senare förrådsbyggnader och annan bebyggelsen ut mot sjön

FIGUR 154. Krukmakare G. R. Forsberg drejar blomkrukor i verkstaden i Vimmerby. Foto M. Möller 1929.

byggd på de stora träkistorna. Den ringa mängden keramik till trots, 140 fyndnummer, så påträffades flera daterade kärl och även en signerad kruka. En skål daterad till 1746 insamlades, liksom ytterligare en med endast siffran 4 bevarad samt en stor skål med brätten som visar på en höjd av minst ca 10 centimeter. Brättena var dekorerade med ränder och prickar. I botten spegeln fanns något som ser ut som ett blad eller vinge och året 1689 i glasyren (FIGUR 153). Det signerade grönglaserade föremålet hade både året 1663 och signaturen som krukmakaren har satt dit, DLS eller möjligen GLG, inristade i botten. Endast kärlets botten är bevarad och utifrån dess utformning är en trolig tolkning ett krus eller en kanna (FIGUR 155). Det är ovanligt med signerade yngre rödgodskärl. Vem denne krukmakare, eller pottmakare som yrket även kallades, var har till dags dato inte gått att reda ut. Bland fyndmaterialet fanns även två formar tillverkade i lera. Den ena har en rundad form och ett mönster som innehåller små blommor och geometriska former (FIGUR 156). Eventuellt kan det vara en mönsterform till en kakelugn. Den andra ser ut att tillhöra en fris eller möjligen en skylt där bokstaven "N" fanns spegelvänd i den ena kanten (FIGUR 157). Efter N:et kommer något som tolkats som en fågelvinge och kan utgöra en del av en vapensköld. Runt det markerade fältet med vapensköld och bokstav fanns franska liljor och bladformer. Formen har troligen använts till någon sorts ägarmarkering eller märkning som suttit på en kakelugn. Trots det perifera läget och de yngre dateringarna inom området, jämfört med de tidiga 1600-tals hus som låg utefter Smedjegatan, så fanns de två äldsta daterade föremålen här liksom det ovanliga signerade kärlet.

Vid undersökningen i kvarteret Arkadien 2002 påträffades endast ett ovanligt kärl – ett lock som hade ett inpressat mönster (FIGUR 158). Bilden visar troligen en jaktscen med en hjort stående bland träd och buskar. Ytterligare djur kan anas i de trasiga kanterna. Locket

FIGUR 155. Signatur och årtal i botten på en trolig flaska med den mycket tidiga dateringen 1663 och krukmakarens initialer GLS.

FIGUR 156. En rundad form som använts vid keramik tillverkning, där den fuktiga leran pressats ner i mönstret och skapat en positiv bild av det upphöjda negativa mönstret som syns i formen. Osäkert användningsområde men det kan vara ett bomärke.

FIGUR 157. En form med en tydlig bokstav, N, och en ram av något slag.

FIGUR 158. Locket med den vackert utformade hjorten som troligen ingått i en jaktscen. Påträffades i kvarteret Arkadien 2002.

har haft triangelformade flikar på kanten utformade som löv. Glasysen var lätt guldfärgad. Ett litet föremål som troligen hört till ett figurkavel syns på FIGUR 159, ett litet ansikte som ser ut att tillhöra en kerub/ängel eller likande som har en svagt gul glasyr.

En lergök hittades under 2004 års undersökningar (se FIGUR 160). Lergöken är av sorten spaltkärlflöjter vilket innebär att luftströmmen styrs av en liten spalt eller kanal över blåshålets kant. Den vanliga visselpipan är av samma grupp. De äldsta kända lergökarna kommer från Kina där de tillverkades under Shangh-dynastin, ca 1400–1200 f. Kr. Den äldsta i form av en fågel hittades i en barngrav i staden Zaisik i Ryssland och har daterats till 1100-talet. När lergöken bara har ett spalthål kallas de vattenpipa eftersom vatten måste hällas in i flöjten för att ett ljud ska skapas när man blåser i den. Dessa kallas även Näktergalar eftersom ljudet är mycket snarlikt. Vattenflöjten har påträffats i Sverige från 1500-talet och den blir vanlig under 1600–1700-talet, men då i form av en uggla. Under medeltiden tillverkades många liknande flöjter och ljudet skulle skydda ägaren mot onda makter. När den traditionella fågelformen, med grepphål tillverkades i större utsträckning i svenska krukmakerier är osäkert. Den påträffade lergöken i Apeln har två hål för fingrarna och behövde inte vatten för att kunna spelas på. Lergökarna har sett olika ut beroende på tradition och var de olika gesällerna hade jobbat någonstans. Den aktuella lergöken ser ut som den typiska Falkenbergsgöken med halsen doppad i vitlera. Men lärlingsarbete, gesällvandringar och individuella särarter präglade naturligtvis utformningen. Lergökarna var lärlingarnas privilegium och den enda inkomsten de kunde påverka i den mån de kunde säljas på marknader runt omkring i trakten (Lindquist 1981). Ytterligare en lustig liten figur påträffades i syllen till stallet, Hus 33. En liten tomte i bränd lera hade lagts, antagligen som en form av skyddsoffer, i grunden till byggnaden, se FIGUR 161.

Keramiken – uppsummering och nya frågor

Vi har kunnat se hur en rad olika daterbara kärltyper förekommer i 1600- och 1700-talets gårdsmiljöer längs Smedjegatan. Det har också varit möjligt att se var i den enskilda gårdens hus som olika sorters kärl har utnyttjats. Återanvändning i verkstadsmiljöerna antyds genom sekundärbränning. Man kan också följa hur vissa tidigare dominerande kärlformer som trebensgrytan närmast försvinner under perioden, dels som en följd av ändringar i kökens eldstäder men också som en möjlig konsekvens av de gjutna järngrytornas framgångsrika introduktion på marknaden. Häri ligger en spännande fråga dold – är det överhuvudtaget möjligt att se i vilken mån metallgrytor utnyttjats i hushållen? Enstaka fragment av brons och järn ingår så gott som alltid i de arkeologiska fyndmaterialen, men speciellt i en hantverkarsmiljö som kvarteret Apeln bör spräckta och på annat sätt kasserade metallgrytor ha tagits tillvara för omsmält-

ning. Så i vilken relation har hushållens keramik egentligen stått till andra materialkategorier som till exempel järn, brons, trä och läder? Och hur pass vanliga är egentligen fynd av fragment från kärl och behållare tillverkade i dessa material?

Idag känner vi bättre till produktionsplatserna för den lokalt tillverkade keramiken än vad vi gjorde år 2004. Verkstaden i kvarteret Dromedaren har kompletterats med ytterligare ett kruk- och kakelugnsmakeri beläget vid Mälargatan på Tyska maden under en period på drygt ett sekel, från 1725 till omkring 1830 (Nordman & Pettersson 2009:131ff, Stilborg 2008). Vi kan dessutom med hjälp av nya metoder som ICP-analys (Brorsson 2009) visa att det döljer sig importkärl även bland det yngre rödgodset. Och de mer uppenbart införda keramiktyperna som fajanser, porslin och flintgods rymmer många intressanta uppslag för vidare studier. Man kan till exempel fundera på orsakerna till att stengodset är så pass sparsamt förekommande i 1600-talets Jönköping, trots de omfattande utlandskontakter som staden haft. En annan kategori utgörs av det ostindiska (egentligen kinesiska) porslinet som påträffas i stadens alla sociala miljöer från introduktionen på 1740-talet genom *Svenska Ostindiska Compagniets* omfattande införsel via Göteborg (Nilsson Schönborg 2001). Har verkligen dessa exotiska koppar och fat varit var mans egendom, eller ser vi spåren efter hur kärl blivit omoderna och deklasserats?

Kläder / dräkttillbehör

Föremål som haft med kläder och tillbehör att göra var bland annat skor, knappar, och söljor eller bältespännen. Textilfragment framkom men det går inte att säga vad resterna har varit innan de i halvtrasigt och slitet tillstånd har hamnat som fyllning mellan stockar i byggnader och som lump i träkistorna. En komplett säck hittades i en av träkistorna.

Skorna var tillverkade i läder och de vidhängande sulorna bestod av en blandning av läder och näver. Skorna, 37 fyndposter, som samlades in var både för vuxna och barn. I den våta miljön som den utfyllda sjöbottnen utgjorde har lädret klarat sig mycket bra (SE FIGUR 162). Tillverkat av läder var även de delar av en väska som framkom inom undersökningen.

Bland fynden av dräkttillbehör var knapparna vanligast, 39 fyndnummer, och de var tillverkade i brons eller olika kopparlegeringar (jfr Helander 2003). En stor del av dessa utgjordes av knappar som var ämnade för militärt bruk. De kan ha tillverkats inom området, speciellt i tomt 34 i den smedja (Hus 132) som låg nära 1700-talsbryggan på denna tomt. De tidiga 1600-talsknapparna bestod dels av ihoplödda kulformiga knappar med små hål baktill, medan helgjutna knappar som ofta har en dekor på framsidan, såsom blommor och geometriska mönster, tillhör ett något senare skede (SE FIGUR 163). Även i de yngre lagren förekommer stora och ihåliga knappar.

FIGUR 159. Det lilla kerubansiktet som framkom i kvarteret Arkadien 2002.

FIGUR 160. Lergök som framkom vid undersökningarna i maj 2004.

FIGUR 161. Ett husoffer från sent 1800-tal? Tomtefigur som stoppats in i den påbyggda stensyllen till hus 26, stallet i gård 24. Skulle han skydda hästarna? Notera händerna - troligen har figuren skjutit en skottkärra framför sig.

FIGUR 162. Två av de skor som framkom på undersökningen med både sula och ovandel bevarad. Den övre som är en form av trätoffel och den undre som varit en känga. Här syns tydligt de olika lagren i sulan som tillverkats av näver.

Söljorna och de spännen som påträffades har troligen även de tillhört klädedräkten, främst då skorna (SE FIGUR 154). Det var 10 fyndposter och de flesta var tillverkade i järn men även dräktspännen och nålar i brons påträffades, några hade bevarat läder i ena kanten från den rem de suttit fast i. Till klädedräkten hörde även hyskor och hakar, speciellt till kvinnorna där knappar inte började användas förrän på 1800-talet. En dräktnål och ett par enkla hyskor har registrerats. En kedja i brons har antingen suttit i kläderna eller hållit klockan på plats i västen.

Fickur och golvur

Klockor hamnar, beroende på storleken antingen inom kategorin personliga tillhörigheter eller som möbler/ inredningsdetaljer. Från kvarteret Apeln finns bäggedera representerade. Ett elegant engelskt fickur försett med vit emaljerad urtavla hittades i samband med de inledande schaktningarna, men kan dateras till 1700-tal. Uret påträffades utan boett och har antagligen kasserats som obrukbart. Liknande ur figurerar i ett noga beskrivet bedrägerifall från 1788, då en man vid namn Ternowitz erhöll ”ett byxsäcksur med vit emaljtafla, svenskt foder graverat i kanterna samt engelskt verk med uppdragning på skivan” samt ett ”Pinsbachur med drivet arbete på utanfodret såväl som innersta fodret. Uret var starkt förgyllt, var försett med en vit emaljtafla och varandes vid silveruret fäst en stälkedja med nyckel”. Den olycklige urmakaren Barckman gjorde vid detta tillfälle en kännbar förlust på 28 riksdaler, eftersom Ternowitz försvann utan att betala för de eftertraktade fickuren (Per Ericsson, exerpt 2004).

Det andra uret som vi fann delar av hade varit mycket större. En graverad rund plåt med en delvis förstörd text (MA....VS EN.... ALL) placerad i centrum, på båda sidor om ett sekundärt uppbrutet och kraftigt förstorat hål, har identifierats som den centrala delen av urtavlan till ett golvur. Dess datering bör ligga i 1700-tal och utifrån den tämligen grovt utförda dekoren handlar det sannolikt om ett lokalt arbete (SE FIGUR 165). Frågan är bara vad den sönderbrutna urtavlan gör bland byggnadsresterna i kvarteret Apeln? Det är knappast någon urmakare som behandlat golvuret på detta sätt. Rimligen är också denna klocka att betrakta som kasserad, som metallskrot.

Dräktvärja och fällkniv - till bruk eller pynt?

Ett vapenrelaterat föremål skiljer ut sig i sammanhanget, en del av ett ornerat grepp till en så kallad dräkt- eller ämbetsvärja av 1700-talstyp. Detta enbart dekorativa vapen bör snarast räknas in bland personliga tillhörigheter under kategorin dräkttillbehör. Dräktvärjan var elegant utförd, ofta förgyllt och rikt dekorerad men klart undermålig som vapen. Den fungerade som en statusmarkör för adeln och som ett tillbehör i den officiella dräkten för olika ämbetsmän.

FIGUR 163. Rikt dekorerad knapp från mansdräkt, 1700-tal.

Dräktvärjan från kvarteret Apeln hittades i gård 34. Fyndet utgör en del av greppet, placerad intill parerskydd och klinga. Det består av en gjuten, möjligen förgylld bronshylsa som trätts över tången. På hylsan finns en dekor i högre relief föreställande en hjort. Dessutom sitter en bygel avsedd för pekfingret fast vid hylsan (SE FIGUR 166-167).

Föremålet ger ett exklusivt intryck och kan vid första påseendet tyckas malplacerat i en köpmans- eller hantverksgård. Men en rimlig förklaring skulle kunna vara att värjan helt enkelt varit inlämnad för reparation. Man bör emellertid påminna sig att det under 1700-talets senare del faktiskt bodde ett antal ämbetsmän i gårdarna längs Smedjegatan. Det finns också ett tidigare fynd av en dräktvärja, ett brustet men rikt dekorerat parerskydd, från kvarteret Diplomaten - en hantverksmiljö av ännu lägre status vid den här tiden (Nordman & Pettersson 2009:154). Frågan är också i vilken utsträckning uppåtsträvande borgare som till exempel köpmän kunde lägga sig till med en social markör som en dräktvärja?

Ytterligare ett fynd har att göra med dräktvärjor. Det är kaveln som tillverkats i elfenben, förslagsvis av valrossbete, som framkom i tomt 34 (SE FIGUR 168). Från samma period som dräktvärjan, 1700-talets första hälft, stannar ett annat tämligen exklusivt föremål som kan räknas in under såväl verktyg som personliga tillhörigheter. Det handlar om en mycket fint utförd fällkniv som påträffades i tomt 35 i en övergångsnivå mellan såbädden i gårdens södra del och det enkla skjul, hus 124, som därefter uppfördes på platsen. Kniven har ett välformat skaft i horn som hålls samman med mässingsnitar försedda med dekorativt utformade nitskallar (SE FIGUR 169).

Ett betydligt enklare personligt föremål är den lilla örslev tillverkad i ben som syns på FIGUR 180. Troligen har den varit fäst vid ett bälte eller likanade i hålet på mitten. Den har punktdekor på den övriga ytan.

FIGUR 164. Skospänne avsett för en finare herrsko. Datering kring sekelskiftet 1700.

FIGUR 165. Mittparti till en lokalt tillverkad urtavla, avsedd för ett golvur.

FIGUR 166 OCH 167. Del av grepp till dräktvärja från tidigt 1700-tal. Rikt dekorerad med vilande hjort som motiv. Bygel för pekfingret. En *Hirschfenger*?

FIGUR 168. Kavel tillverkad i elfenben, tillhörande en dräktvärja från 1700-talet. Materialet är antagligen valross- eller narvalstand.

FIGUR 169. Elegant fällkniv med hornskaft och beslag i mässing. Tappad i tobaksspinnare Lauenbachs odlingslott på 1730-talet.

Möbeldetaljer och inredning

Förutom rester efter själva husgrunderna påträffades även detaljer som hör till husen. Ett lås och åtta nycklar fanns bland fynden. Gångjärn och handtag (nio var av båda), beslag och 19 krokar var också rester efter denna bebyggelse. Beslagen har kommit från dörrar, skåp eller kistor. Naturligtvis så fanns mängder med spik och nitar men dessa tillvaratogs inte. Likadant var det med fönsterglas.

Ugnar och uppvärmning

Endast ett mindre urval av kaklet har sparats, 11 fyndposter, med olika typiska kakelugnar som fanns representerade inom Apeln 2004. Trots det ringa materialet kan vissa iakttagelser göras och information utvinnas.

De första kakelugnarna kallades för pottkakelugn och bestod av ett fyrkantigt murat fundament med en tunnformad ugn med inmurade pottliknande kärl ovanpå. I Sverige har de funnits sedan senmedeltiden. Från början importerades kaklet från Tyskland, men från mitten av 1500-talet kom tillverkningen igång i Sverige. På 1600-talet började man tillverka matriskakel i Sverige. Det bestod av en dekorerad framsida och en kant eller rump att fästa den med. Kaklet bestod av en platta av lera som pressades mot en form eller matris av bränd lera så att man fick ett avtryck. Metoden gjorde att man lätt och snabbt kunde dekorera kaklen med komplicerade motiv i relief. Vid denna tid förekom dekorerade kakelugnar i huvudsak i de mest påkostade byggnaderna. Det har påträffats intill Kalmar slott redan från 1570-talet. De var tillverkade i huvudsakligen mörka färger såsom svart, brunt eller grönt. Ett troligt matris eller reliefkakel med mörkgrön glasyr, fyndnummer 2942, framkom i Hus 130 inom tomt 34 vid undersökningen 2004, se FIGUR 170 (jfr. Scherman 2007). Här kan det alltså ha stått en för tiden påkostad och ovanlig kakelugn i smedernas kvarter under sent 1600-tal eller tidigt 1700-tal.

Traditionen att ha öppna spisar som uppvärmning var stark och bland borgarna spred sig kakelugnarna ute i landet på bredare front först på mitten av 1700-talet. De vanligaste var helt raka till formen och hade brun eller grön glasyr. Delar av en sådan rak grönfärgad kakelugn har tagits tillvara inom Apeln 2004 i Hus 42 och 43, Tomt 37, se FIGUR 171.

Den vanligaste kakelugnen i materialet tycks var den gul/beige-glaserade som utgör fyra fyndposter. De tycks alla komma från en modell med raka sidor och med både mellansims och översims (en list eller kant på dels mitten av ugnen och dels en uppe vid krönet). Även kakel med gul/beige grund och färgstänk i grönt, en med en grågrön glasyr där dock det mesta av glasyren har försvunnit, finns i materialet. Delar av en ugn med gul/beige grund och ett rombmöster i blått påträffades i hus 25, se FIGUR 172. En sådan kakelugn finns fortfarande bevarad och intakt i Gunillabergs herrgård i Bottnaryd. En kakelugnsproduktion har funnits inom kvarteret Diplomaten där man påträffat felbränningar, skröjbrända kakel och pressformar i bränd lera, varav några även daterade och signerade Isak Sjöstrand 1750 (Nordman & Pettersson 2009:137). Här har man tillverkat de gröna, gul/beige-glaserade, både enfärgade och de med mönster som murats upp inom kvarteret Apeln. Närheten till kvarteret Diplomaten gör detta högst troligt.

Hemmets redskap

Inom de olika huslämningarna påträffades självklart många fynd. Det vanligaste var som tidigare nämnts keramikens, det lokalt tillverkade rödgodset som fanns i princip överallt. Andra vardagsvaror inom bostadshusen var husgeråd tillverkade i trä. Vid undersökningar som görs på sand eller i torra miljöer finns dessa sällan kvar, men i Jönköping där staden i början på 1600-talet flyttade till vad som i princip var ett kärr, finns goda förutsättningar att även påträffa träföremål. Ungefär tio laggade kärl i olika storlekar framkom på fältet (FIGUR 175). Två träkärl, en liten trätallrik eller möjligen ett lock, en träsked (se FIGUR 174), en brödspade och ett klappträ har registrerats. En trolig lusbräda syns i FIGUR 176. Ett handtag i trä till ett ämbar eller en dörr hittades på plankolvet i hus 2 på tomt 42 (FIGUR 173). En ljuspipa som försett bostaden med ljus påträffades i en av bostäderna (FIGUR 177) och i ett annat hus, hittades en veksax, se FIGUR 180. Husfliten visar sig i ett antal föremål såsom en fingerborg och ett antal knappnålar.

Fragment av två bronsgrytor och ett antal grytdetaljer talar om att inte bara keramikkarl använts för att tillaga mat. Att det är så få sådana fynd som påträffats kan bero på att i denna hantverksmiljö, med mycket metallhantverk, har man smält ner och återanvänt all metall eftersom det var en dyr råvara som man enkelt kunde återanvända. Fyra gafflar och sex skedar har haft med matlagningen att göra precis som troligen det spislock som påträffades. En supsked i mässing med ett enkelt skaft med en trolig datering till 1600-talets senare del (se FIGUR 179). Modellen kallas även för brännvinssked och var ursprungligen tillverkad i silver. Den användes för att dricka brännvin ur vid festliga tillfällen. Ett eldstål har ordnat med elden och en klocka i brons kan ha använts till att kalla medlemmarna till måltiden. Ett antal saxar har använts både inom hushållet och

FIGUR 170- 172. De tre olika typerna av kakelugnar som tillvaratogs inom kvarteret Apeln. Matriskakel, grönt och beigefärgat kakel med blå kryssdekor.

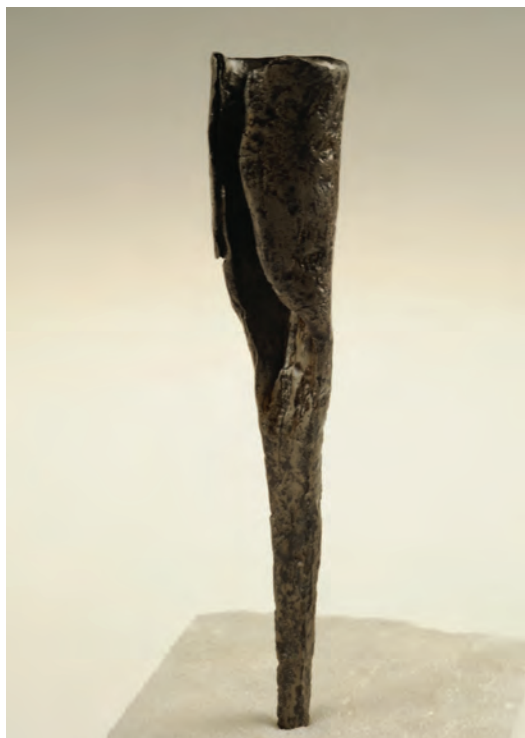

FIGUR 173. Handtag i trä som framkom i hus 2 på tomt 42, i ett rum som innehållit latrin och gödsel.

FIGUR 174. Träsked från tomt 42 som undersöktes under 2003. Trolig datering första halvan av 1700-talet.

FIGUR 175-176. En laggad hink och en trolig lusbräda som framkom i fyllnadsmassor vid kajkanten.

FIGUR 177. En ljuspipa, det vill säga en ljushållare, som suttit direkt i ett träbord eller i en utskjutande del av en vägg, till exempel en knut.

även i verkstäderna. Att man ibland gått iväg och fiskat i Vättern eller Munksjön visar den fiskekrok och de nätsänken av bränd lera som framkom (FIGUR 180) och den fiskesump som hittades inom tomt 42 (FIGUR 178).

De föremålsgrupper som färdats långväga

Nedan behandlas importföremål av olika slag. Som importer räknas då föremål och varor med ursprung bortom staden Jönköping och dess direkta omland.

Ostindiskt porslin

Samtliga skärvor av ostindiskt porslin samlades in. Sammanlagt blev detta 133 fyndposter, några fyndposter innehåller ett flertal skärvor men de flesta bara en.

Den första importen av porslin till Europa skedde på 1500-talet. Fram till 1700-talets början gick importen främst via Holländska ostindiska kompaniet, grundat 1602. Först spreds porslinet till

adelsfolk på slott och herresäten, men under 1600-talets andra hälft spreds ägandet av detta exklusiva porslin ner till borgerskapet. Det svenska ostindiska kompaniet (SOIC) grundades 1731 i Göteborg. Verksamheten fanns kvar till 1813. Under denna period blev porslinet i stort sett var mans egendom (se Nilsson-Schönborg 2001; Andersson, Bramstång och Nilsson-Schönborg 2003).

Spridningsbilden av porslinet inom kvarteret Apeln visar att skärvor fanns spridda över stora delar av fältet (SE FIGUR 181). Även i uthyrningsrummen nere vid kajkanten/bryggorna har man haft ostindiskt porslin. Nu går det inte att säga om det var prima kvalité på dessa eller om man "ärvde" kantstötta kärl från sina hyresvärdar. Kärlen kan också komma från en man eller son som jobbat för Ostindiska kompaniet och fick ut en del av sin lön i den blåvita keramik.

En stor mängd kärl fördes in till Göteborg på 1700-talet med varje last ombord på Svenska ostindiska kompaniets skepp (se Wästfelt m.fl. 1990). Det porslin som importerades under 1700-talets

FIGUR 178. En sump som använts för till levande fisk. Framkom i den södra delen av tomt 42 vid undersökningen år 2003.

lopp var oftast specialtillverkat för den europeiska marknaden. De grupper som porslinet delats in inom kvarteret Apeln var följande:

- *Blåvitt porslin* med blå målad dekor under glasyren.
- *Bavariaporslin* som liknar det blåvita porslinet men har en brunglaserad utsida. Motivet på insidan kan även vara flerfärgad.
- *Imari* porslin en flerfärgad dekor med blått och rött under glasyren och ibland guldfärg över glasyren.
- Flerfärgade dekorer, ofta benämnda *Famille rose*, *famille verte*, *famille jaune* och *famille noir*. Benämningarna härstammar från 1800-talet. Kärlden är dekorerade med polykroma färger över glasyren och namnen har de fått efter den färg som dominerar. Dessa flerfärgade kärl hör till den senare importen från Kina varav den rosa är den äldsta sorten som kom till Sverige redan omkring 1720. Av de sammanlagt 133 skärvorna var hälften av den vanligaste sorten *blåvitt*, med 70 skärvor. Sedan kommer *Famille rose* med 20 skärvor och Imari med 17 (SE FIGUR 182).

De vanligaste kärlformerna var de små skålarna eller koppar som har varit tänkta för tedrickning. Det fanns även fragment av lock och andra serveringskärl.

FIGUR 179. Supsked funnen vid kajkanten i vapensmedgården på tomt 34. Dateras till sent 1600-tal.

FIGUR 180. Nätsänken, ljussax/veksax och en örslev..

FIGUR 181. Fördelning av de ostindiska (kinesiska) porslins-skärvorna inom tomterna 34 till 38.

FIGUR 182. Den kinesiska vardagsvaran, blåvitt och Imari.

FIGUR 183. De två blå skärvorna till höger är ett exklusivt kinesiskt porslin med få motsvarigheter i landet. Dess dekor uppvisar tydliga persiska influenser.

Två skärvor var av lite ovanligare slag. De hade en mörkblå dekor med orange och guld målat ovanpå (se FIGUR 183). Enligt muntlig uppgift från Göte Nilsson Schönborg 2005 var detta ett kärl som ursprungligen tillverkats i Kina för den persiska marknaden. Typen representerar ett mycket exklusivt gods som tidigare bara påträffats på gården till Ostindiska kompaniet i Göteborg och som finns representerad i samlingarna på Stockholms slott.

Förekomsten av så pass exklusivt kinesiskt importgods i ett utpräglat hantverksområde verkar måhända förvånande vid första påseendet, men bör snarast betraktas som en indikation på vilken kundkrets pistolsmedernas produkter var avsedda för!

Stengods

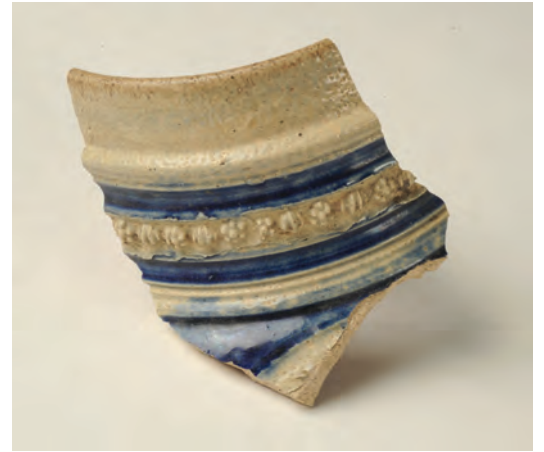
Mycket få kärvor av stengods finns registrerade. Ett nästan komplett Geneverkrus (se FIGUR 188), ett Westerwaldkrus och några till skärvor till flaskor utgör det samlade materialet. Stengodset, som började produceras i Rehnområdet under 1300-talet och spreds över hela Europa under högmedeltiden med hjälp av Hansan, förekommer ofta i stora mängder i många nordeuropeiska städer under 1500-1600-talen. Kärl från Westerwald fanns in i 1700-talet och är

lätta att känna igen på sin gråa färg med koboltblå eller lila glasyr se FIGUR 184 OCH 185. De var ofta rikligt dekorerade med reliefmotiv. Under 1700-talets lopp ändrades stengodsets roll från dryckesbärgare och bordskärl till att framförallt användas till förvaringskärl. Bland annat importerades stora mängder mineralvatten i flaskor som kallades Seltzerkrus under 1700-1800-talet.

Den keramik som kom från ett närliggande område i Europa är alltså betydligt ovanligare än det långväga porslinet från Kina. Till Göteborg kom båtarna till Ostindiska kompaniet och staden var en naturlig handelsplats för Jönköpingsborna och på så sätt spred porslinet sig ut över landsbygden. Stengodset kom inte i lika stor mängd till denna västkuststad. Handel riktad mot Storbritannien och Norge var flitigare så där har flintgodset varit vanligare precis som i Jönköping. Handeln från Nordeuropa spred sig istället längs med ostkusten i Sverige.

Flaskor

Av de totalt 331 fynden som var tillverkade i glas så utgör flaskorna, 70 stycken. De flesta fynden (135 stycken) har fått beteckningen skärva eftersom det inte går att avgöra från vilken typ av föremål de kommit. Efter dessa var det flaskor och buteljer som var den vanligaste fyndkategorin. Av flaskorna hade nio stycken en fyrkantig form och har innehållit parfym, medicin eller fungerat som bläckhorn. Av flaskorna har ca 30% innehållit någon form av medicin. Tre flaskor har helt säkert innehållit alkohol, eftersom de märkts med texten ARRAK PUNCH och BENEDECTINE D.O.M (en likör). Dessa fynd framkom i hus 25 och längst ner vid bryggan inom tomt 34. Ytterligare ett tecken på spritkonsumtion framkom på tomt 37 intill smedjan där en glasskärva med sigillet från BJÖRKNÄS påträffades, se FIGUR 187. Två sexkantiga parfymflaskor har en stämpel med Jönköpings namn på, JÖNKÖPING PAULI, som av flaskans form att döma har innehållit parfym, se FIGUR 186. Den ena påträffades i hus 35 och den andra i verkstaden 32. Här ser man framför sig smeden som håller den exklusiva flaskan i sina sotiga och valkiga händer, vilken han kanske köpt till sin fästmö (jfr Brinch Madsen med fler 2004). De flesta av buteljerna har troligen innehållit öl. Nästan allt beskrivet glas påträffades i de yngsta faserna, det vill säga 1800-tal, spritt inom alla tomter. Men några få glasföremål framkom även i äldre kontexter.

FIGUR 184 OCH 185. Westerwald krus med sin typiska koboltblå dekor och reliefmönster.

FIGUR 186. Trolig parfymflaska med namnet Pauli och Jönköping i skrift.

FIGUR 187. Sigill på spritflaska, tillverkad vid Björknäs glasbruk på Värmdö, i drift mellan 1736 och 1786). Björknäs glasbruk framställde bland annat buteljer avsedda för vin och brännvin.

FIGUR 188. Geneverkrus med tillverkarstämpel, påträffat i källaren tomt 34.

Kritpipor – holländskt / engelskt ursprung, senare svensk produktion.

Piporna tillverkades av vit lera och användes för att röka tobak. De såldes tunnvis och i gross och var inte avsedda att brukas någon längre tid. De kunde också säljas styckvis på krogar och betraktades som en slit- och slängvara (se Wallin 1982, Åkerhagen 2004).

Vanligast bland fynden är fragment från pipans skaft som var långt, skört och lätt bröts av. Skaften är vanligtvis anonyma, men kan också vara dekorerade. Utifrån piphuvudet går det att bedöma både ålder och ursprung. Piporna är användbara till att datera olika lager vid en utgrävning. Fördelen med pipor är att de bara utnyttjats en kort tid och kastats efter att de gått sönder. Mynt och keramik har däremot varit i omlopp under en längre tid (jfr Olsson 2004 för kritpipors förekomst i agrara miljöer).

Piporna var ofta märkta med tillverkarstämpel som sitter under pipans klack, på klackens sidor eller på själva piphuvudet. Stämpelein består av en signatur eller en bildsymbol som var specifik för en viss tillverkare. Samma stämpel kunde dock återanvändas av nya tillverkare. Pipans form ändrades över tid, men det kunde förekomma lokala variationer. Samma former kan också ha använts under längre tid.

En del brutna skaft har bitmärken som visar att vissa pipor har använts trots att de egentligen har gått sönder. Möjligen går det att betrakta pipskaft med bitmärken som en indikation på den siste användarens lägre status. Man har helt enkelt inte haft råd att köpa nya pipor!

Då tobaken kom till Europa spred den sig först bland överklassen, där den framförallt snusades. Att snusa förblev vanligt i Frankrike och vid det svenska hovet även efter att det indianska bruket att röka tobak introducerats. Detta skedde i England med början under 1560-70-talet. Samtidigt startade även lokal produktion av kritpipor. I Holland kom tillverkningen igång först på 1620-talet. De båda länderna blev ledande producenter av kritpipor.

Rökningen ansågs först ha flera medicinska effekter. Den kunde inte bara bota en mängd sjukdomar utan ansågs dessutom ge en behaglig röst. Speciellt lämplig var rökning för sjömän, fiskare och folk boende i fuktiga miljöer. Därmed inte sagt att man enbart rökte pipa av medicinska skäl. Rökningen blev snabbt populär i breda kretsar; bruket spred sig med sjömän och hemvändande soldater från trettioåriga kriget. Det bör inte ha dröjt särskilt länge innan tobaksrökningen nådde Jönköping. Kritpipor återfanns också i de allra första husen som byggdes i kvarteret Apeln. Det äldsta pipfyndet i Sverige med en säker datering påträffades emellertid ombord på regalskeppet Wasa som sjönk 1628. Det har dock med största sannolikhet funnits pipor i landet tidigare.

I materialet från kvarteret Apeln fanns en mängd importerade pipor. Bland de äldsta verkar framförallt holländska typer dominera, till exempel varianter daterade till 1620–1640 som dekorerats

med blomstergirlanger, se FIGUR 189. Vi har också funnit en del så kallade *Jonapipor* med skaft föreställande en fisk som slukar en på piphuvudet fastklängd människa (se FIGUR 190). De var populära bland sjömän under den här perioden.

Det första pipbruket i Sverige öppnades i Stockholm av två holländare på 1650-talet. Det var dock först runt mitten av 1700-talet som tillverkningen kom igång i större skala. Under detta sekel startades ett flertal pipbruk i Stockholm och på andra platser i landet bl.a. Norrköping, Falun, Arboga, Karlskrona och Varberg. Den svenska produktionen tog verklig fart efter år 1747, då importförbud på kritpipor infördes.

År 1729 öppnade Jonas Alströmer ett pipbruk i Alingsås och blev snart den överlägset störste svenske tillverkaren. Ett flertal av piporna från Apeln har signaturen I. A. som står för Jonas Alströmer (FIGUR 191). Några var också märkta med Alingsås och en trekronorstämpel på piphuvudet. Alströmer ägde bruket fram till år 1761. I materialet har även pipor tillverkade av Johan Riesel i Varberg mellan 1750-60 identifierats.

Ett flertal pipor har troligen svenskt ursprung, trots att tillverkningsort inte kunnat fastställas. Det gäller framförallt pipor från mitten av 1700-talet. Märkning saknas eller är oläslig. En del är märkta på klackens sidor med exempelvis N och en siffra. De är av engelsk modell och kommer troligen från Alingsås. Där använde man sig av en nummerserie från ett till sju för att beteckna storlek eller kvalitet på pipan. Vanliga i materialet är också pipor märkta med tre kronor och FR. Signaturen står för Fredricus Rex, det vill säga kung Fredrik I. Han var regent i Sverige (1720-1751) då den svenska pipstillverkningen kom igång och att märka piporna med hans namn och/eller tre kronor blev snabbt på modet.

På 1640-talet fanns en krog i stadskällaren i Jönköpings rådhus. Även innan dess fanns givetvis platser där folk samlades för att umgås, dricka och kanske röka. I Jönköpings rådstuguprotokoll från 1625 berättas om en ung skolstuderande som "... gått till Karin Ericksdotters föräldrars hus, som var en ölkrog". Men det är uppenbart att man har rökt även i andra miljöer. I kvarteret Apeln återfanns piporna överallt där man har vistats – i bostadshus och inte minst i smedjor och verkstäder. Kritpipsmaterialet styrker de dateringar som gjorts tidigare under utgrävningen utifrån mynt, keramik och stratigrafi.

Kritpipsmaterialet från utgrävningarna i kvarteret Apeln har analyserats och bestämts av Arne Åkerhagen, sakkunnig vid Tobaksmuseet i Stockholm (se BILAGA 7). Ett urval av piporna har presenterats i en artikel i Gudmundsgillet's årsbok (Gustavsson 2005).

FIGUR 189. En pipa som tillverkats i Holland 1625.

FIGUR 190. En så kallad Jonapipa med dateringen 1630.

FIGUR 191. En Alströmerpipa som kan dateras till perioden 1729–1761 tillverkad i Alingsås.

Mat - ostronskal och saltvattensfisk

De fiskben som togs tillvara och har analyserats visar på en aktiv handel med färsk fisk från Västerhavet. Att importen skett från Västerhavet har belagts via förekomst av marina arter som kolja och långa. Även storleken på sillen pekar på att också dessa härrör från det saltare havet vid västkusten och ej är fiskade i Östersjön. Fiskar av marina arter utgör 92 % av materialet, torsk, kolja, långa och sill (se Cardell, BILAGA 4).

Fiskbenen är avfall från rensning av fisk samt matavfall. Den stora andelen kranieben belägger detta faktum liksom att merparten av fiskarna inom familjen torsk, transporterats till Jönköping i färskt och inte i torkat tillstånd. Hade torsken och långan kommit som klippfisk, borde endast kotor och eventuellt ben från skulderregionen påträffats, då alla ben från huvudet hade deponerats på platsen vid kusten där fiskarna preparerats före torkningen.

Likaså förekommer ben av en art inom familjen laxfiskar, troligen sik. I Vättern förekommer åtminstone både sandsik och älsik. Merparten av materialet, 86 %, härrör från perioden 1750–1850. Denna fas innehåller ben av nio arter, det vill säga alla förekommande arter utom ål. Från tiden dessförinnan, 1650–1750, har endast torsk och långa belagts.

Transportvägen bör ha varit från Göteborg (ca 14 mil) eller från det något längre bort belägna Halmstad. Fisken kan ha kommit med häst och vagn via landsvägen eller möjligen under senare tid med båt på Göta kanal. Vattenvägen är visserligen längre men det är troligt att transporten underlättats genom bättre förvaring av den färska fisken i båtarnas lastrum. Trots att Jönköping ligger vid Vättern med all dess fisk så har det alltså i den miljö där dessa prov hämtats varit vanligast att man ätit fisk från Västerhavet, ett resultat från undersökningen som vi inte hade väntat oss, se FIGUR 192. Hela analysen av fiskbenen finns att läsa i BILAGA 4.

Ostronskal har också framkommit inom kvarteret Apeln, mestadels i avfallslager samt i fyllningen till timmerkistorna, men också i jordlager tillhörande smedjorna. I verkstaden, hus 132, påträffades pulvriserade ostronskal som kan ha använts som flussmedel vid gjuteriverksamhet. De övriga skalen som förekom i hel form har troligen inmundigats inom tomterna; man har alltså haft råd att frakta in färska ostron från Västkusten för att festa på!

Ett viktigt syfte med detta avsnitt var att visa vilket vittförgrenat kontaktnät som Jönköpings invånare haft. Och hur detta kunnat utnyttjas i olika tider. Trots stadens läge i inlandet har man redan före tillkomsten av kanaler och järnvägar kunnat lita till transport-system som varit så snabba att till och med färska matvaror som fisk och ostron kunnat fraktas hit.

FIGUR 192. Den fattiges vardag – klippfisk och rättor.

Smedjans och verkstadens föremål

Ett av huvudmålen med undersökningen i kvarteret Apeln var att lokalisera och undersöka de stormaktstida vapensmedjor som man utifrån skriftligt källmaterial visste skulle ha funnits på dessa tomter. Här fanns ett utmärkt tillfälle att kunna dokumentera såväl verkstäderna som deras redskap, produktion och avfall. Därför planerades såväl omfattande metallanalyser som noggranna undersökningsmetoder med bland annat konsekvent utnyttjande av metalldetektor in i undersökningsstrategin redan från början (se kapitel 4).

Emellertid skulle det visa sig att verkligheten inte såg ut som förväntat och att utfallet med avseende på fyndmaterialet kom att te sig helt annorlunda. Arbetets rum, vapensmedjorna med vidhängande verkstäder, påträffades och kunde dokumenteras i detalj (se kapitel 9). Däremot visade sig dessa miljöer vara ytterst välstädade och de föremål som med säkerhet kunde knytas till vapentillverkning var försvinnande få. Specialverktyg, vapendelar och metallråvara av karaktäristiska typer kunde insamlas, men det rör sig om enstaka föremål. Inte de mängder som man ursprungligen trott inför slutundersökningen år 2004. Då får man betänka att smedjorna är de mest noggrant undersökta kontexterna inom hela undersökningsfältet. De dokumenterades och undersöktes helt manuellt. Golvnivåerna detekterades, liksom ytorna närmast själva byggnaderna. Däremot insamlades inte några sållprover för att eftersöka smidesloppor och andra, svårupptäckta spår efter metallhantverk. Men samtidigt förtjänar undersökningarna i kvarteret Apeln att jämföras med andra sentida arkeologiska undersökningar. För antalet konkreta föremål från fabriksverksamhetsperiod var egentligen rätt likartat, både i Örebro (Wallebom 2003) och i Norrköping (Hållans, Karlsson & Tagesson 1999).

Allt insamlat järn som inte kunde identifieras direkt på formen före konservering har röntgats vid SVK (Studio Västsvensk Konservering) varefter de föremål som tolkades som vapendelar eller verktyg för metall- eller träbearbetning sändes till konservering. I efterhand har en ytterligare genomgång av metallfynden genomförts i samråd med Sven Engkvist, museichef vid Miliseum i Skillingaryd. Han har fungerat som projektets sakkunnige vad beträffar militära föremål och vapendelar.

Verktyg från smedjorna och andra redskap

Smedjorna var till vår besvikelse välstädade, urplockade och välorganiserade verkstäder där man inte låtit varken redskap eller produkter ligga och skräpa. Man kan ändå få en uppfattning om vad som ingått i en fullt utrustad vapensmedjas verktygsuppsättning genom att studera bouppteckningar och ännu bevarade samlingar av utrustning som den från smedsläkten Blåberg, faktorianknutna smeder hemmahörande i Brandstorps socken (se Claesson 1980). Framförallt mallar, filar och andra finmekaniska redskap har varit

FIGUR 193. En fixtur som, fastsatt i arbetsbänken, använts vid vapnets slutmontering.

FIGUR 194. Den påträffade passaren.

FIGUR 195. Hane till luntlås.

FIGUR 196. Täckplåt och hane till hjullås, sannolikt avsett för en ryttarpistol.

FIGUR 197. Ofullbordad hane till flintlås.

både viktiga i tillverkningen och svåra att ersätta. Därför bör de också ha omhändertagits väl under mästerns överinseende. När det gäller råmaterialet gäller liknande förhållanden. Man arbetade i en noga kontrollerad strategiskt viktig produktion och mottog högkvalitativ järnråvara som transporterats in från Bergslagen. Då gällde det att hålla kontroll på tilldelningen i form av ämnesjärn i olika format.

Då verksamheten flyttats, till smedsbyn i Huskvarna eller tillbaks ut på omgivande landsbygd, har man tagit med sig alla verktyg och övrig utrustning. Detta var ju inte konstigt eftersom det helt säkert fanns ett stort ekonomiskt värde i redskap och råmaterial. Trots allt påträffades ett antal redskap, vilka även till stor del har konserverats. Redskapen var bland annat borrar, mejslar, filar, hammare, yxor och en passare (SE FIGUR 194). Kanske mest intressant är en kloformad fixtur som utnyttjats, fäst i arbetsbänken då vapnet slutmonterades (SE FIGUR 193). Två bitar av ämnesjärn visar på råvaran. Ett mindre antal gjutformor av lera och en degel hör också till resterna efter den metallhantering som ägt rum inom kvarteret.

Lien och spadskoningen har inte med arbetet i själva smedjan, eller verkstaden att göra utan mera det arbetet som även behövdes för att sköta gårdarna. Även här inne i staden hade man husdjur som behövde gräs och hö som man slog med lie eller så skördade men med skäran som hittats. Kryddträdgårdarna, eller kålgårdar som de kallades, som man anlagt för att kunna odla sin mat behövde grävas om både vår och höst.

Produkter från smedjorna - vapendelarna

I eller i nära anslutning till vapensmedjorna har ett mindre antal vapendelar påträffats. Samtliga de låstyper som varit i produktion under den här aktuella perioden finns representerade, såväl luntlås, hjullås som flintlås (jfr Wennberg 1979, 1996).

Luntlåset är den äldsta och enklaste typen av vapenlås. Det består av en hane där den brinnande luntan är fastsatt, vilken genom en fjäderbelastad hävarm är sammankopplad med en avtryckare. När avtryckaren trycks införs hanen ned mot fångpannan så att glöden antänder fångkrutet som i sin tur antänder drivladdningen så att kulan avfyras. Avfyrningen är enkel, men problemet ligger i att luntan måste hållas brinnande. Luntlåsmusköter var relativt billiga att tillverka. De ingick som standardvapen i många svenska förband under större delen av 1600-talet innan de ersattes av det mer tillförlitliga flintlåset. Från kvarteret Apeln finns fynd av en karaktäristisk hane till ett luntlås vapen, se FIGUR 195.

Hjullåset är ett avsevärt mycket mer komplicerat vapenlås vars mekanik i stora drag kan jämföras med en cigarettändare av Ronson-typ. Det består av en hane som håller en bit svavelkis (pyrit) Själv hjulet är en roterande räfflad trissa som drivs runt av slagfjädern

vilken måste dras upp med nyckel mellan varje skott. Inför avfyrning fälls hanen med svalkisen ner mot hjulet. Då avtryckaren pressas in snurrar hjulet mot pyriten och gnistor som når krutet i fångpannan uppstår. Fångkrutet antänds och därefter drivladdningen.

Denna typ av vapenlås är visserligen relativt tillförlitligt, men å andra sidan komplicerat och dyrt att tillverka. Mekanismens många rörliga delar medgav inte tillverkaren några större toleranser. Vi har kunnat se hur pistolsmedjorna i kvarteret Apeln bestått av både den traditionella smedjan där låsdelarna tillverkades och av en väl upplyst finmekanisk verkstad där de monterades. Bland fynden finns både en hane till ett hjullås, ett hjul/trissan med det typiska fyrkantiga hålet samt en täckplåt för mekanismen (SE FIGUR 196).

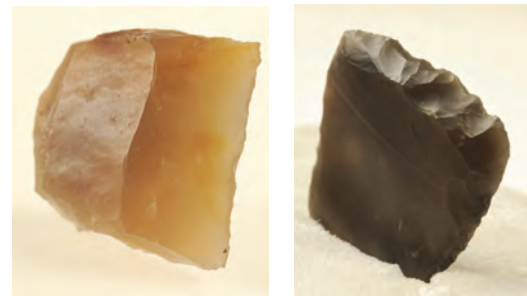
Till flintlås, den enkla och driftssäkra konstruktion som under 1600-talets senare del kom att ersätta såväl lunt- som hjullås, har ett mycket intressant halvfabrikat till en hane påträffats (SE FIGUR 197). Den har aldrig försetts med skruvhål för fastsättning; ej heller blivit försedd med den övre läpp som klämmer fast vapenflintan. Hanen har smitts klart, men senare kasserats eller tappats bort. Dessutom har flera karaktäristiska vapenflintor med det karaktäristiska triangulära tvärsnittet samlats in, se FIGUR 198 OCH 199.

Bly- och järnkulor

Från vapensmedsgårdarna insamlades ett begränsat, 16 stycken, men karaktäristiskt material av företrädesvis finkalibriga blykulor avsedda för tidens pistoler. Vissa har gjuttappen kvar, något som enligt Alm (1927) skall tolkas som att de haft en pappershylsa med krut fastbunden likt en sorts föregångare till den egentliga patronen (se FIGUR 200). Denna typ av kulor är tämligen frekvent förekommande vid slagfältsarkeologiska undersökningar med inriktning på 1600-tal (se Knarrström 2006:67) och har tolkats som avsedda för ryttarpistoler.

Att ammunition förekommer i vapensmedsgårdarna är inte på något vis märkligt, eftersom såväl pipor som monterade vapen har provskjutits av smederna före leverans och godkännande vid slotets tyghus. Utan att det kan föras i bevis på arkeologiska grunder kan man anta att varje vapensmedja varit utrustad med någon sorts bänk eller låda med kulfång för denna typ av tester.

Från senare skeden av gårdarnas historia finns fynd av järnkulor, typiska rundkulor avsedda för lättare typer av fältkanoner. Dessa två eller tre pundiga kanonkulor skall dock inte ses som några indikationer på att strider har utkämpats eller att bebyggelsen varit utsatt för beskjutning. Förklaringen är avsevärt mer prosaisk. Kulorna har utnyttjats vid malning utförd i enkla trätråg eller i rundbottnade mortlar. De har utnyttjats både vid matlagning och i verkstäder där olika råvaror har behövt finfördelas.

FIGUR 198. Bössfinta, professionellt tillslagen men aldrig använd.

FIGUR 199. Bössfinta, enkelt tillslagen och uppskäppt.

FIGUR 200. Finkalibriga blykulor med gjuttappen kvar.

FIGUR 201. Översikt av den norra delen av Apeln 2003, tomt 42 och 43. I den övre kanten syns locket på ett av garverikaren som tillhör tomt 43.

FIGUR 202. Garverikar från tomt 34.

FIGUR 203. Två bronsgöt om 9 respektive 13 kg. Nedsatta i golvet till hus 32 för att svalna, därefter bortglömda.

Övriga hantverk som lämnat spår i kvarteret Apeln

Den östra delen av kvarteret som undersöktes 2003 innehöll rester efter ett helt annat hantverk. Två kompletta stora garverikar påträffades inom tomt 40 och 42. De var försedda med grova band i järn som höll de laggade brädorna på plats; karen var ca 3 meter i diameter. Karet som framkom inom tomt 34 hade istället band tillverkade av trä och var ca 2 meter (FIGUR 202). Det skinn som skulle garvas har först täckts med kalk för att bränna bort håret. Sedan har man lagt det läder som skulle garvas tillsammans med bark, vatten och urin i karen och låtit det ligga i flera månader. Detta var en både tidsödande och framförallt illaluktande metod där mycket vatten behövdes och därför låg garveriet nära Munksjön. Koncentrationen av urin och bark skulle långsamt höjas för att få ett så mjukt och följsamt läder som möjligt. Tunnorna har haft stora lock över sig, se FIGUR 201, vilka fanns bevarade inom tomt 42.

Flera garverikar påträffades på tomt 37 där hela den södra delen av tomten primärt verkar ha utnyttjats för garvning. Där fyllde också garveriavfall ut hela den intilliggande tidigare hamnbassängen, något som ger en antydning om verksamhetens omfattning. Även i tomt 34 påträffades ett större garverikar i en kontext som tillhör 1700-talets mitt.

Från ett senare skede härstammar bland annat flera karaktäristiska böjda tapetsörnålar samt utrustning från vad som förefaller ha varit ett mindre gjuteri, beläget i tomt 34. Såväl påsar med krossad kalk i form av mussel/ostronskal som två stora koppar- eller bronstackor ingår. De senare hade sannolikt satts ner i jordgolvet för att svalna av och därefter glömts bort (se FIGUR 203). Detta får ses som högst anmärkningsvärt då metallvärdet för dessa 23 kg bör ha varit avsevärt.

Ett sentida hantverk som lämnat spår utgörs av bleckslageri och hantering av tunnplåt under senare delen av 1800-talet i gården på tomt 35. Stora mängder plåtklipp, restprodukter från ett bleckslageri hade dumpats i den ofullbordade yttersta kassunen i tomtens södra ände. Att metallklippen hamnat där mycket snart efter att de

städats bort från själva produktionsplatsen visades av att plåtbitarna inte uppvisade några som helst spår av rost innan de togs upp vid utgrävningarna och då kom i kontakt med luften. En koppling till de verksamheter som pågått i verkstadsbyggnaden hus 23 förefaller mycket sannolik

Råvaror och restprodukter

All form av produktion kräver råvaror och lämnar restprodukter. I kvarteret Apeln har det främst handlat om metallråvara och träkol under gårdarnas första sekel. Och bitar av ämnesjärn har också påträffats i anslutning till vapensmedjorna, om än i långt mindre utsträckning än vad som ursprungligen hade förväntats. Det fåtal bitar som samlats in har i nuläget inte genomgått någon metallurgisk analys, eftersom prioriteringarna när det gällde de naturvetenskapliga insatserna ändrades under projektets gång (se kapitel 4).

När det gäller metallslag finns ett stort material insamlat från kvarteret Apeln. Emellertid är det bara en mindre del som med någon form av säkerhet verkligen kan kopplas till den metallhantering, främst då smide i olika former, som föregått på tomterna. De stora mängderna slag förekom sekundärt i utfyllningsmassor och diverse nivelleringslager.

Den förstnämnda kategorin är högintressant vid en diskussion om produktionen vid faktorismedjorna. När det gäller slaggförekomst i påförda lager kan ursprunget inte bestämmas med säkerhet. Däremot ger denna typ av restprodukter från en förhållandevis storskalig metallförädling upphov till helt andra frågeställningar. Det gäller varifrån materialet till stadsbyggnadsprojektet hämtades; var kom dessa jordmassor ifrån? Senare utförda utgrävningar på Öster har visat att det tidigare stadsområdet väster om Hamnkanalen, liksom fästningsområdet, under uppbyggnadsskedet fungerat som täktplats (Nordman 2009, Heimdahl 2009:16). Man kan anta att merparten av de slaggsällor som insamlades i kvarteret Apeln kan ha samma ursprung. Här finns möjligheten att genom jämförande metallurgiska analyser kontrollera om så skulle kunna vara fallet. Har slaggen som fyllde timmerkistor och bildade underlag för eldstäder (till exempel i hus 111 i tomt 36) hämtats från avfallshögar och övergivna verkstadstomter på Väster, det medeltida stadsområdet?

En annan viktig källa till kunskap om själva arbetsprocessen utgörs av de under arbetets gång kasserade föremålen, de produkter som av någon orsak bedömts att inte hålla måttet. Ett sådant föremål förtjänar att omnämnas också i detta sammanhang, nämligen den ofullständiga hane till en flintlåspistol som tillvaratogs i anslutning till vapensmedjorna. Av någon anledning som idag inte kan påvisas har smeden beslutat att inte göra hanen färdig efter att den smitts klart och formats till (se FIGUR 197).

Gjutformar utgör en led i arbetsprocessen vid tillverkning av bronsgrytor där formen måste förstöras för att det färdiggjutna kärlet

skall kunna friläggas och färdigställas. På så sätt uppkommer stora mängder med krossade gjutformsdelar i anslutning till verkstäderna, ett fenomen som är välkänt från framförallt senmedeltidens och 1500-talets Jönköping (se Stilborg 2008). I de undersökta delarna av kvarteret Apeln har det inte funnits något bronsgjuteri; däremot har de krossade gjutformarna kommit till användning som byggnadsmaterial. Framför allt har man använt den hårdbrända leran under golv i källare; sannolikt som ett medvetet sätt att skapa en sorts fuktspärr i förvaringsutrymmen. Var formarna hämtats är oklart, men vi känner idag till flera verkstäder som undersökts arkeologiskt på Öster i Jönköping, till exempel kvarteret Ankaret 1996 (Nordman 2011), kvarteret Diplomaten 2007 (Nordman & Pettersson 2009) och kvarteret Dovahjorten (Haltiner Nordström 2009). För en nutida betraktare kan antalet bronsgjutare med produktion av grytor tyckas en smula märkligt. Visserligen behövdes denna typ av kärl i alla hushålls kök men samtidigt borde marknaden rätt lätt mättas, eftersom det handlar om vad som idag skulle benämnas som en sällanköpsvara. Frågan är vilken marknad Jönköpings bronsgjutare egentligen tillgodosåg? Klart är i vart fall att staden under lång tid fungerat som en av de mest betydelsefulla platserna i Skandinavien med avseende på detta avancerade hantverk, ett faktum som väl illustrerar dess strategiska läge bokstavligt talat mitt i landet.

Handel och ekonomi – från vapensmide till köpenskap

Av de föremålskategorier som direkt återspeglar den ekonomiska situationen för kvarterets olika hushåll är givetvis mynten vad man först får i åtanke. Från kvarteret Apeln finns som en direkt följd av en konsekvent genomförd metalldetektering ett omfattande, väl daterat men också enhetligt myntmaterial (115 st; huvudsakligen bestämda utifrån Glück 1972; Tonkin & Tonkin 2005). Dessa mynt återspeglar vapensmidet som en förhållandevis välbetald sysselsättning i stormaktstidens Sverige; en verksamhet som bedrevs inom ett kungligt vapenfaktoris ramar. I därpå följande skede visar myntfynden på övergången till ett civilt samhälle genom etableringen av köpmansgårdar, näringsställen och nya hantverk i det tidigare enhetliga faktorikvarteret. I de mindre verkstäder som varit belägna längre ner i gårdarna visar det sena 1700-talets och i ännu högre grad 1800-talets myntfynd lönearbetets utveckling.

Andra direkt handels- och ekonomirelaterade föremål är till exempel varuplomber, märkbrickor och viktsatser. Samtliga dessa kategorier påträffades vid undersökningarna i kvarteret Apeln liksom delar av grifflar och griffeltavlor, oundgängliga tillbehör i en handelsgård under den tidigmoderna epoken. Däremot hittades inga räknemynt i detta kvarter, till skillnad från de hantverkshushåll som undersöktes i kvarteret Diplomaten tre år senare (Nordman & Pettersson 2007:156). Detta förhållande torde snarast återspegla skillnaden mellan de tyska textilhantverkarna och deras hårdare

kontrollerade svenska kollegor inom vapensmidet. De beräkningar och de beställningar som en vävare behövde utföra hade sannolikt inga direkta motsvarigheter inne i verkstaden hos pistolsmeden.

Myntfynden från kvarteret Apeln 2004

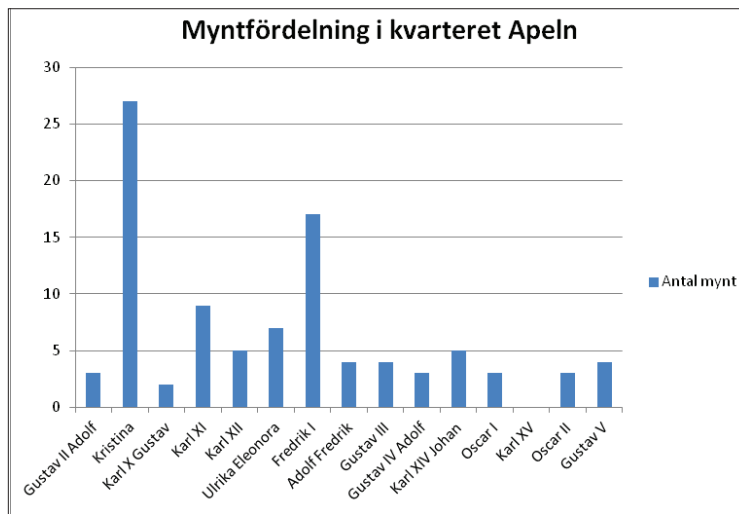
Myntmaterialet från de arkeologiska undersökningarna i kvarteret Apeln år 2004 blev omfattande då totalt 115 mynt samlades in. Till antalet var detta den största samling som hittills inkommit från en och samma utgrävning i den stormaktstida stadskärnan. Orsaken var givetvis det konsekventa utnyttjandet av metalldetektor i huslämningar och på gårdsplaner / aktivitetsytor. Genom att använda rätt redskap, om än i en mycket metallbemängd och erkänt svår miljö, möjliggjordes tillvaratagandet av en för tolkning och datering mycket viktig fyndkategori.

Man kan jämföra dessa 115 mynt från vapensmedstomterna i kvarteret Apeln med materialet från den i många avseenden likvärdiga undersökningen av textilfaktoriets tomter i kvarteret Dolken 1987–1988. Den ytans hantverksgårdar undersöktes vid en ogynn timer, med begränsad personalstyrka och utan metalldetektering. Från Dolken insamlades två mynt (Stibéus 2008:75). Eller man kan betrakta de 210 fyndposterna som finns upptagna under sakordet ”mynt” från undersökningarna i kvarteret Diplomaten år 2007 (Nordman & Pettersson 2009:155). Den undersökningsytan var också belägen inom *Vantmakeriet*, textilfaktoriets område. Skillnaden här var att alla nivåer, konstruktioner och lager blev föremål för metalldetektering, inte bara huslämningar med anknyttande ytor som i Apeln tre år tidigare. Dessutom tränades hela personalstyrkan i bruket av metalldetektor så att detektering skulle ses som en rutinåtgärd som var och en hade att utföra i samband med övrigt arkeologiskt arbete. De vunna resultaten från dessa tre undersökningar talar för sig själva – ett bättre argument för ett konsekvent och väl genomtänkt utnyttjande av metalldetektor även i metallrika innerstadsmiljöer kan man svårligen tänka sig!

Om vi så ser till de konkreta resultaten, de tolkningar som kan göras med ledning av myntmaterialet från kvarteret Apeln, så kan man direkt lägga märke till två saker. Dels att spridningen i dateringshänseende är påfallande god och omfattar mynt från hela den period som kommit att beröras av undersökningen (ca 1620 till 1950), dels att samtliga regenter finns representerade med två eller flera mynt, undantaget Karl XV vars tretton år på den svenska tronen inte avsatt några spår i myntmaterialet. Frånsett ett danskt 1900-talsmynt består samlingen uteslutande av svenska präglingar.

Man bör också notera att det bara ingår tre silvermynt (Carl XI, Gustav III och Gustav V) i det samlade antalet mynt. Det handlar således uteslutande om låga valörer, om vad vi idag skulle kalla växelmynnt som tappats. Och visst kan 115 mynt förfalla som en hög summa, men utslaget över det totala antalet undersökta byggnader,

FIGUR 204. Myntfördelningen inom kvarteret Apeln.

fördelade på fyra hela plus ytterligare lika många halva tomter och utslaget över 330 år är det ett försumbart antal mynt som tappats bort. Givetvis har inte samtliga de mynt som fanns bland byggnads lämningar och kulturlager kunnat detekteras fram, men rimligtvis ger ändå dessa 115 mynt ett pålitligt genomsnitt, både vad gäller dateringar och fördelning över tomterna. Emellertid bör de undersökta delarna av tomterna 39 till 40 undantas på grund av de kraftiga utschaktningar som skett i detta område. Ännu viktigare vid en analys av mynten är att den nordligaste delen av de fyra gårdsenheter som kunde undersökas i sin fulla utsträckning saknas. Här hade sentida störningar på ett ytterst olyckligtvis förstört så gott som alla lämningar efter de bodar/ rum där merparten av handelsutbytet bör ha skett. Man kan jämföra med resultaten från undersökningen av kvarteret Ankaret 1996 där merparten av mynten påträffades i hus 15 på tomt 31, huvudbyggnad i en handelsgård redan på 1610-talet (Nordman 2011:18 samt BILAGA 2).

Ytterligare en osäkerhetsfaktor ligger i att mynten från kvarteret Apeln inte har konserverats, vilket fått till följd att 19 st inte kunnat bestämmas. Orsaken var den mycket snävt tilltagna konserveringsbudget som projektet hade att anpassa sig till; en budget som på länsstyrelsens inrådan helt satsades på föremål med anknytning till det vapensmide som bedrivits på tomterna. I efterhand har vissa kompletterande konserveringsinsatser företagits, men myntmaterialet har inte prioriterats. Tanken var att i den mån kopparmynten kunde bestämmas till årtal eller i vart fall regent, så hade också deras primära kunskapsvärde uttömts.

Hur skall man då förhålla sig till de myntfynd som gjordes i kvarteret Apeln år 2004? Vad berättar de rent konkret om tillvaron i de undersökta gårdarna? Ser man till spridningsbilden är det möjligt att se en klar koncentration till de hus som legat närmast gatan, trots att de sista fem meterna med kulturlager och byggnadsrester saknas, se FIGUR 204. Spridningen ner i gårdarna visar att pengar har hanterats även där folk arbetat – och bött när det gäller de sämre

beställda. Man kan tycka att mynt borde ha påträffats i större utsträckning även på innergårdarna, men eftersom dessa ytor varit täckta med kullersten har man haft lättare att återfinna vad som tappats. Dessutom har åtminstone gården mellan tomt 34 och tomt 35 grävts ur och förbättrats under 1800-talet. Tomrummet utan fynd speglar här bara var man fyllt på gårdsutrymmet med ren sand.

Om man istället studerar myntens fördelning över tid framträder två klara toppar, dels drottning Kristinas regeringstid (1633–1654), dels Fredrik I långa tid på den svenska tronen (1720–1751). Dessa båda mynt ses på FIGUR 206 OCH 207. Detta återspeglar två väsentliga skeden, nämligen först satsningen på en centraliserad och nyordnad vapenproduktion vid de svenska vapenfaktorierna i början av stormaktstiden, därefter övergången till en civilt orienterad ekonomi under frihetstiden. Dessutom kan man möjligen märka av den uppgång för Jönköpings faktori som skedde under senare delen av Carl XI:s regeringstid då den svenska krigsmakten dels skulle ersätta förlusterna från det Skånska Kriget (1675–1679), dels genomgick en långtgående reorganisering. Samtidigt är egentligen det totala antalet mynt för litet för att man skall kunna dra några mer långtgående slutsatser.

En intressant aspekt på myntfynden är att samma övervikt på lågvalörmynt i koppar från drottning Kristinas tid som noterades i kvarteret Apelns vapensmedsgårdar också karakteriserade Vantmakeriets tomter i kvarteret Diplomaten (Nordman & Pettersson 2009:155). Den gigantiska utmyntning som påbörjades strax efter Gustav II Adolfs död (vars klipping kan ses i FIGUR 205) återspeglas i dessa särpräglade produktionsmiljöer, men har inte någon riktigt tydlig motsvarighet i stadsområdets mer ”vanliga” gårdar. I kvarteret Diplomaten påträffades denna typ av mynt vid flera tillfällen i kontexter som gör det sannolikt att de avsiktligt placerats som invigningsoffer; till skydd för husen och dess invånare. Det förefaller ha funnits ett överskott på mynt inom faktoriområdena i Jönköping. Kanske har det varit svårt att fullt ut finna avsättning för vapensmedernas och de tyska vävarnas löner i en svensk stad kring mitten av 1600-talet, en miljö där inte penninghushållningen hunnit bli fullt utvecklad?

Man kan dessutom notera att den internationella koppling som förekommer i fyndmaterialet från kvarteret Diplomaten helt saknas bland smedernas hushåll i kvarteret Apeln. Mynten utgörs uteslutande av svenska präglingar och även i övriga fyndkategorier saknas mer påtagliga främmande inslag så länge som stormaktstidens vapenhantverk består. Vi möter ett hantverk med långa traditioner i den omgivande bygden, ett hantverk som trots innovationer och nyordning främst utövas av personer med en regional anknytning.

FIGUR 205. Klipping präglad för Gustav II Adolf år 1626. Troligen offermynt påträffat i eldstad inne i hus 400.

FIGUR 206. 1/4 kopparmynt präglad för drottning Kristina 1636. Utgrävningens vanligaste mynttyp.

FIGUR 207. 1 öre SM, präglad för Fredrik I år 1749.

FIGUR 208. Blyplomb från 1700-talet.

Köpenkapens spår

Grifflar och brottstycken av griffeltavlor var vanligt förekommande fynd i 1700-talsnivåerna i de av kvarterets gårdar där vi vet att köpenkap bedrivits. En annan i sammanhanget intressant föremålsgrupp är varuplomborna. De har fungerat som försegling, tillverkarstämpel och i vissa fall kvalitetsmarkering på olika typer av till staden importerade varor. I några fall rör det sig rent av om importgods från utlandet. Vanligast är emellertid att plomborna bara innehåller en kombination av tecken - siffror och/eller bokstäver - vars betydelse gått förlorad (SE FIGUR 208 OCH 209). Samma sak gäller för de märklappar av metall som påträffades i likartade kontexter på utgrävningen.

Även delar av viktsatser förekommer i materialet, till exempel en fin skålformad vikt funnen på tomt 34, den Gyllingska handelsgården (SE FIGUR 210). Från samma tomt härstammar en kronstämplad blyvikt som varit märkt med året 177?, sista siffran otydlig. Dess amatörmässiga utförande kan tyckas förvånande för en registrerad och godkänd vikt (SE FIGUR 211).

Rimligtvis finns det många fler föremål bland fynden som direkt skulle kunna berätta om de ekonomiska aktiviteterna i kvarterets gårdar. Förstås finns de importerade föremålen, inte minst då den hitförda keramik vilken givetvis representerar ett ekonomiskt utbyte. Problemen kommer i nästa led. För hur skiljer man hushållets kärl och flaskor från utskänkingslokalens? Kanske bör man i en mer ingående analys behandla dessa typer av föremål och jämföra de arkeologiska resultaten med skriftliga källuppgifter om krogar, hökarbodas och liknande? Utifrån den grunden skulle det kunna bli möjligt att göra spännande jämförelser mellan fynd från säkra bostadsutrymmen och material från stadens affärer och utskänkingslokaler. Analyserna kunde då riktas mot skillnader i myntfrekvens, förekomsten av flaskor och glas, speciella sorters keramik och givetvis matrester.

FIGUR 209. Blyplomb från 1800-talet med tillverkarnamn.

Avfallet

Merparten av det fyndmaterial som efter en avslutad utgrävning ligger redo för tvätt, konservering och registrering är en gång avsiktligt kasserat och har därefter deponerats på ett mer eller mindre planerat sätt. Det är en av arkeologins många paradoxer att merparten av de fynd som väcker beundran i vackra utställningar och smakfulla publikationer egentligen betraktats som avfall av sin samtid.

Mycket kan utläsas ur de olika fyndkategorierna och den spridningsbild de fått inom undersökningsområdet. Medan den traditionella arkeologiska fyndanalysen inriktar sig på själva föremålen och hur dessa fungerat innan de kasserades, kan en kartering av "sopornas" lokalisering i rummet berätta hur avfall hanterats i den tidigmoderna staden och hur kulturlager uppkommit (Heimdahl 2005). Genom skärvspridningsanalys har det varit möjligt att påvisa

omfattande jordtransporter mellan tomter i det medeltida Lund och därav följande omlagringsprocesser (Roslund m.fl. i META 1997). Kulturlagren, och därmed också avfallet, har haft ett värde och betraktats som en resurs i sig.

I kvarteret Apeln framgick detta förhållande speciellt tydligt då man utnyttjat både slagg (i hus 111, tomt 36) och krossade gjutformor till trefotsgrytor (i stenkällaren 131, tomt 34) som underlag till golv, sannolikt för att dra nytta av materialens kapillärbrytande förmåga. Gjutformsfragmenten är med största sannolikhet hämtade till kvarteret Apeln, eftersom inga andra spår efter grytgjutning påträffats. En möjlighet är att materialet transporterats från en tomt i kvarteret Ankaret vid Östra Storgatan, där denna typ av verksamhet finns belagd (se Stilborg i Nordman 2011). Ett annat talande exempel utgjordes av vreten mellan gård 35 och 36. Där hade stora mängder enkupigt taktegel och krossade rödgodskärl hamnat när markytan i det smala utrymmet mellan husraderna höjdes för att kullerstensläggas i sent 1700-tal.

Samtidigt gav de gårdsmiljöer som undersöktes ett påfallande välstädat intryck. Självfallet hade man utnyttjat sitt hushållsavfall i utfyllnads- och nivelleringslager då man reparerade eller förnyade byggnadsbeståndet inne i gårdarna. Däremot saknades de stora sophögar man emellanåt stöter på i medeltida stadsmiljöer. Mindre anhopningar avfall förekom givetvis i prång och passager, men i allmänhet föreföll de kullerstenstäckta innergårdarna att ha hållits rena. Istället hade avfallet dumpats direkt från kajer och bryggor ut i Munksjön, eller ner i den kanalliknande Vattugränd som efterhand skulle bli till Lantmätargränd. Där det var grävningstekniskt möjligt kunde man konstatera att stora mängder krossad keramik och andra kasserade föremål ansamlats på sandbotten inom bekvämt kastavstånd, upp till 10 meter från kajkanten.

Från två av dessa dumpningsplatser tillvaratogs stora mängder keramik vid undersökningstillfället. Utanför den kraftiga skoning som bildade gård 34:s yngsta kajfront, insamlades ett material med en ungefärlig datering från tidigt 1800-tal fram till seklets slut. Detta överensstämmer väl med den absoluta tidsram som sätts genom anläggandet av pålkransen runt tomtens södra del omkring 1816 och bygget av Södra Strandgatan med dess stenkaj 1893–1894. I granngården, nr 35, påträffades en fyndanhopning av likartad karaktär, men uppskattningsvis 75–100 år äldre, invid den kajfront som utgjort södra begränsningen för den terrass hus 124 vilat på. Här låg emellertid utkastlagret med dess keramik delvis på den rustbädd som utgjorde underlag för det övre skiktet timmerkistor.

När man ser hur stadens avfallsprodukter hanterats är det kanske snarare befogat att ställa frågan vad som saknas? Vilka föremålstyper och material borde rimligtvis förekomma, men kan likväl inte återfinnas arkeologiskt? Ett exempel på detta förhållande har redan behandlats, nämligen avsaknaden på kokgrytor av metall; den kär-

FIGUR 210. Så kallad apotekarvikt. Del av viktsats.

FIGUR 211. Kronstämplad blyvikt med angivet årtal 177?, den sista siffran ej läslig.

typ som avlöste de skafftörsedda trefotsgrytorna av rödgods mot slutet av 1600-talet. Att kasserade metallföremål i hög grad samlats in för att omsmältas förefaller vara en rimlig tolkning, speciellt i denna utpräglade hantverksmiljö.

Gödsel och latrin

Att de gödsellager som ofta sätter sin prägel på arkeologiska undersökningar i stadsmiljö, i stort sett saknades i kvarteret Apeln kan enkelt förklaras med att gårdarna inte förefaller att ha rymt några stall eller fåhus, i vart fall inte före 1700-talets senare del. Däremot är avsaknaden av tydliga latriner svårare att bortförklara. Trots ett stort utgrävningsfält med åtta hel- eller delundersökta gårdar påträffades inga säkert identifierade latriner vid undersökningen 2004.

Vid undersökningen i kvarteret Apeln året innan, 2003, påträffades dock en konstruktion som tolkats vara en stor latrin eller möjligen gödselbrunn. I Hus 2, tomt 42, i en träkistor fanns ett tjockt lager med gödsel. Träkistan var ca 5 × 4 meter stor och ingick i den byggnad som framkom i mitten av fältet. Ramen av kistor innehöll sex stycken fack och var sammanlagt 10 × 6 meter stor. Den har tolkats som ett stall eller fåhus med en gödsel förvaring under golvet.

Men varför i så fall bara denna enda latrin i en miljö där så många människor bott och arbetat samtidigt? En möjlig tolkning skulle kunna vara att även denna sorts mänskligt avskräde hanterats som en resurs och utnyttjas till välbehövlig gödning i stadens odlingsjordar och kålgårdar (angående hantering av latrin i kvarteret Diplomaten, se Heimdahl 2009: 18f). En med dagens synsätt mindre tilltalande förklaring är att Munksjön fått ta emot mer än bara hushållsavfall. Om latrinerna verkligen placerats ut över vattnet skulle detta ha löst vissa transportproblem, men på sikt skapat nya oförutsedda risker.

Verksamheter i kvarteret Apeln

1600-tal: Smedernas gårdar

De strandtomter som erbjöds till nyinflyttade vapensmeder som skulle tjänstgöra vid Jönköpings fabriksverk var knappast vad man skulle vilja kalla attraktiva. På en flack, några få meter bred sandstrand söder om Smedjegatan hade en barrack med enkla bostäder och arbetsplatser uppförts. I den timmerterrass huset vilade på fanns redan från början markeringar för kommande tomtgränser. Det första skedets byggnader var således avsedda som provisoriska, inget mer. Samtidigt var det väsentligt för Kronan att få igång en fungerande produktion nere i staden. Med löften om skattebefrielse, tomtmark och privilegiet att slippa bli uttagen till krigstjänst sökte man från myndigheternas sida locka traktens kunniga smeder till den nya staden. Den bakomliggande tanken var givetvis att reformera landets vapenproduktion genom centralisering, standardisering och bättre kontroll. Processen att förvandla bondesmidet till faktorismide har utförligt beskrivits av Klingnéus, med Närke och Örebrofaktoriet som studieobjekt (Klingnéus 1997), men processen förflöt likartat vid landets samtliga sex nyinrättade kungliga vapenfaktorer (förutom Jönköping Örebro, Arboga, Norrköping, Söderhamn och Gustav Adolfs stad, sedermera Eskilstuna).

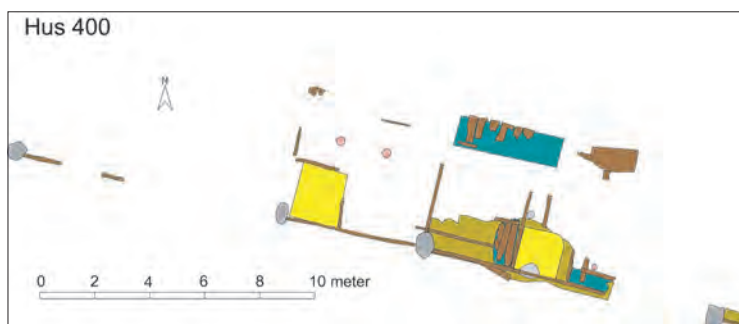
Så såg myndigheternas planer för verksamheten ut, i en period när man från svensk sida började planlägga den aggressiva och expansionistiska utrikespolitik som skulle komma att styra utvecklingen under det kommande seklet. Emellertid kom verkligheten att i viss te sig annorlunda. Viljan att överge sina gårdar, att flytta in till staden för att bli vapensmeder på heltid var och förblev begränsad bland bondesmederna i trakten (SE FIGUR 212). Så sent som mot mitten av 1700-talet hade faktoriet fortfarande omkring 70 % av arbetsstyrkan bosatt på landsbygden (Karlson 1997:71). Nya organisationsformer i all ära, det allra viktigaste målet, det som gick före alla andra, var att förse krigsmakten med goda vapen!

Om man ser till de skriftliga källorna får man intrycket av hur de faktorianknutna vapenhantverkarna i Jönköping redan från första stund bodde utspridda över stadsområdet; inte koncentrerade till några få kvarter som vantmakeriets vävare (se Nordman & Pettersson 2009). I Gustav II Adolfs brev från grundläggningsåret 1620 talas till exempel om hur det skall anordnas *våningar*, gårdar för smederna utifrån mönster från Arboga. Varje gård skulle rymma stuga och smedja och uppföras på Mossen, det vill säga kärmarken i sydöstra delen av stadsområdet (JH II:128). Samtidigt vet vi nu från de arkeologiska undersökningarna i kvarteret Apeln att anläggningsarbetena vid detta tillfälle redan hade startat och att Smedjegatan var påbörjad och utbyggd i sin östligaste del. Årsringsdateringar från timmer i de terrasser som både gatan och den första bebyggelsen

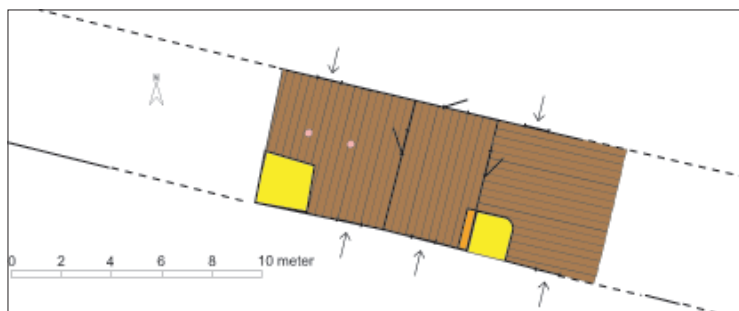
FIGUR 212. Vapensmedja i Ebbarp. Ett bevarat exempel på en faktorismedja från 1800-talet ute på landsbygden.

vilat på visar klart att byggnationen inletts omkring 1618, det vill säga två år innan Jönköpings faktori formellt grundades. Samtidigt bör man minnas att tjänsten som faktor med uppsikt över regionens vapenproduktion hade inrättats redan 1613 för Göran Silvestersson, också ansvarig för slottets rustkammare (Karlson 1996:68). Denne fick kungligt tillstånd att inrätta erforderliga borrh- och sliphus år 1619. Man bör alltså snarast betrakta det kungliga plakatet från den 15 februari 1620 som en bekräftelse på en verksamhet som redan befann sig under uppbyggnad.

FIGUR 213. Smedbarracken hus 400 - bevarade lämningar dokumenterade vid undersökningarna senhösten 2004.

Under den allra första perioden, då Kronan var inblandad, karaktäriserades bygget vid Smedjegatan av enhetlighet och ett snabbt utfört arbete. Vad som uppfördes var enkla bostads- och verkstadsutrymmen på rad utefter gatans södra sida. Det enhetliga, men likafullt välgjorda utförandet på den äldsta byggnad som undersöktes i kvarteret Apeln (hus 400, SE FIGUR 213) antyder att just denna byggnad kan tillhöra gruppen av våningar, av myndigheterna uppförda lokaler för den första gruppen vapensmeder i staden. Varje tvårumsenhet i den långsträckta byggnaden motsvarade en tomtbredd i den kommande stadsplanen för kvarteret (FIGUR 214, 215). Utifrån dendrokronologiska dateringar, samtida kartbilder och ett väl placerat myntfynd kan byggnadens brukningstid fastläggas till 1620-tal. Byggnaden kan jämföras med den barrack från slottsområdet som finns återgiven på en ritning i Krigsarkivet (KA sfp 026e).

FIGUR 214. Hus 400. Rekonstruktion med förstuga i mitten, verkstad till vänster och bostadsrum till höger.

Däremot står det klart att man redan i nästa skede direkt överlät ansvaret på den enskilde ägaren. Det gällde för var och en att bygga upp ny tomtmark genom att fylla ut över tidigare våtmark. Vid utgrävningen av de fyra vapensmedsgårdarna i västra delen av kvarteret Apeln år 2004 blev det tydligt att det fanns stora olikheter mellan

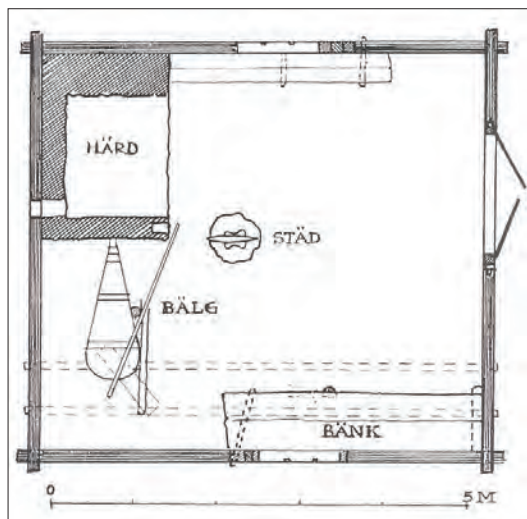
respektive tomter i hur man löst de problem som uppkommit och i hur väl grundläggningsarbetet utförts. Var och en av tomträttsinnehavarna har alltså agerat utifrån sitt eget kunnande och sina ekonomiska resurser. Några direkta exempel på samarbete gårdarna emellan kunde inte upptäckas, men givetvis kan man till exempel ha införskaffat byggmaterial gemensamt.

FIGUR 215. Profilen längst upp i norr, mot Smedjegatan, Man ser de stockar som markerade gränsen ut mot gatan och mellan de kommande tomterna. Trägolvet i hus 400 skymtar som en mörk strimma ovanpå det ljusa sandlagret.

De mest uppenbara problem man ställts inför i det äldsta skedet har haft med vatten att göra. Hur kunde man bäst stabilisera de timmerkassuner som skulle bära upp gårdens nya hus? Vid minst två tillfällen hade större ras inträffat i bebyggelsen som en direkt följd av undermåligt eller otillräckligt utförd grundläggning. I det ena fallet hade Munksjöns vågor kunnat underminera väggen på ett bostadshus, vid det andra tillfället hade en tung äsja byggts alltför nära ett öppet, vattenfyllt gränsdike och kollapsat av sin egen tyngd. Detta är bara två slumpmässigt valda exempel, men under de första problematiska åren inträffade säkerligen många liknande incidenter bland Smedjegatans hantverksgårdar.

Trots olyckorna kom vapenproduktionen igång ordentligt under loppet av 1630-talet. Man lärde av misstagen och nu rymde tomterna de byggnader man behövde. De fullbyggda gårdarna gav ett påfallande enhetligt intryck, vilket i och för sig inte är ägnat att förvåna. Smederna i de olika fastigheterna var ju trots allt inblandade i samma sorts produktion. Även om slutprodukterna varierade mellan respektive hantverkare, hade man likafullt ungefär samma behov av utrymme och verkstadslokaler. Med tiden kom detta förhållande att ändras, eftersom man kan följa en alltmer tilltagande specialisering. I de skriftliga källor som rör kvarteret Apelnas invånare, framför allt ägolängder och mantalslängder, uppträder med tiden alltfler yrkesbeteckningar. Här omtalas bland annat *pistolsmed*, *låsmed*, *klensmed*, *plåtslagare* (det vill säga *harneskmakare*) och *stockmakare*. Denna utveckling mot arbetsdelning skedde parallellt med fabriksens allmänna expansion; från att ha omfattat knappt 40 personer på 1630-talet till 58 registrerade mästare i början av följande årtionde (Karlson 1997:70). De anläggningar som krävde vattenkraft låg lämpligt lokaliserade i stadens omland, med borrhverk, hammarsmedjor och slipverk vid Dunkehällaravinen, i Odensjö

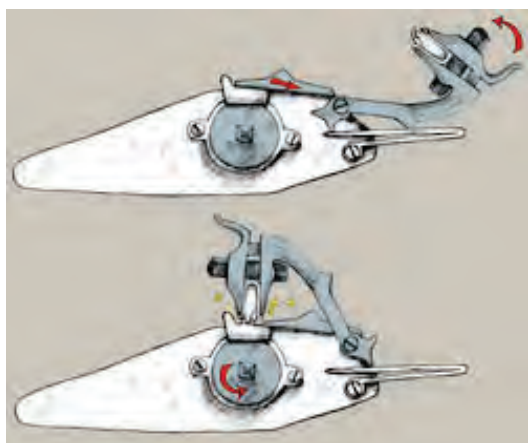
FIGUR 216. Utformning av en "standardsmedja".

och i Klerebo. (SE FIGUR 126) Mot slutet av seklet, 1689, togs även de första anläggningarna vid Huskvarnafallen i bruk. På sikt skulle den rikliga krafttillgången leda till att faktoriet stegvis lämnade Jönköping för att istället samlas och utvecklas till *Husqvarna faktori* – den gällande benämningen efter 1790. Då fanns emellertid knappast några faktorienslutna vapenhantverkare kvar i den stad som sett verksamheten födas (Karlson 1997:72).

De vapensmedsgårdar från Jönköpingsfaktoriet storhetstid under 1600- och tidigt 1700-tal som undersöktes i kvarteret Apeln följde en påfallande enhetlig uppbyggnad. Närmast gatan låg ett ordentligt tilltaget bostadshus om tre rum med kök och oftast en inbyggd, dold stenkällare vars golv låg strax under markplanet (till exempel hus 120/121). Därefter följde en stor smedja (till exempel hus 122), eller snarare en verkstadsbyggnad uppdelad i två rum. I det ena fanns en stor ässja och plats för ett städ. Vi har också exempel på att man haft en mindre smältugn och gjutgropar i detta rum. Normalt låg det golv av stenhällar – det var en eldfarlig verksamhet man bedrev i ett trähus! I verkstadens andra rum fanns arbetsbänkar där man filade, justerade och passade samman vapenlåsens olika delar. Här låg plankgolv och till rummet fanns både väl tilltagna fönster och uppvärmning. Det var närmast en förutsättning för att ett precisionsarbete som pistoltillverkning skulle kunna bedrivas. Bland annat tillverkade man ryttarpistoler med hjullås. (se FIGUR 216) Den typen av mekanism kan närmast liknas vid ett fjäderdrivet urverk (se Alm 1927). Det var många delar som skulle fogas samman och toleranserna var små. Fynd av blykulor i anslutning till verkstäderna visar att man också provsköt vapnen före leverans till slottets rustkammare.

Det handlade om väl genomtänkta och högst funktionella arbetsplatser, snarast att beskriva som en typ av mekaniska verkstäder. Dessutom visade de sig – till arkeologernas besvikelse – vara ytterst välstädade. Vid närmare eftertanke är det inte så konstigt, eftersom det handlar om ett högt specialiserat hantverk. Som pistolsmed vid kronans faktori hade man en mångsidig och väldigt talrik verktygsuppsättning att hålla reda på. Bouppteckningar nämner till exempel att upp till ett sjuttioal olika filar kunde finnas på filarbänken (Claesson 1980). Så man tog väl vara på verktygen och lät dem vanligtvis gå i arv. De råvaror man utnyttjade i sin verksamhet var av yppersta kvalitet; exempelvis bergslagsjärn hämtat från Norbergstrakten (jfr Klingnéus 1997). Samma sak där, man utnyttjade ämnesjärnen fullt ut och lät nästan inget gå till spillo. Det var frågan om välordnade och högst sofistikerade arbetsplatser som dessutom var strikt hierarkiskt organiserade. Mäster styrde och övriga i arbetslaget, gesäller såväl som hjälppojkar, hade att lyda.

Nästa hus i raden var vanligtvis en förrådsbyggnad. Dessutom fanns det gärna en sjöbod intill den lilla timmerkaj och brygga som också tillhörde gården. Vattentransporter var viktiga för vapensme-

FIGUR 217. Bild som visar hur hjullåsens mekanism fungerat. Jämför med dagens Ronsontändare!

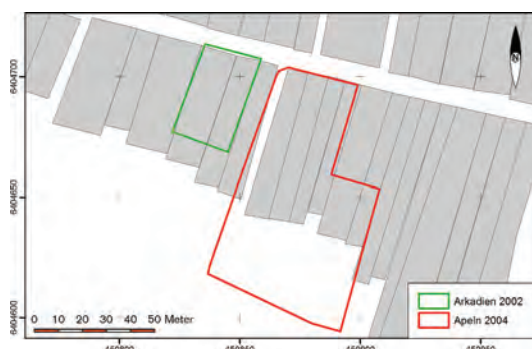
derna. De råvaror som utnyttjades var antingen tunga som järnet, eller skrymmande som träkolet. Det sistnämnda bör dessutom i hög grad ha satt sin prägel på gårdsmiljön, eftersom i stort sett varje tillgängligt utrymme mellan husen hade utnyttjats till kolförråd. Det ger också indirekt en antydning om en annan viktig aspekt på vapensmedernas gårdar. Det var i högsta grad en rökig, slamrig och i många avseenden smutsig miljö. Samtidigt var husen vanligtvis välbyggda och noga underhållna. Man frestas till att jämföra med de avsevärt enklare gårdar som beboddes av Vantmakeriets personal. Sannolikt ligger den viktigaste skillnaden i att smederna ägde de gårdar de bebodde. Textilarbetarna var däremot kontraktsarbetare som tilldelats tjänstebostäder, vilka i de flesta fall uppförts av faktoriets, inte av dem som skulle bo i husen (Pettersson 2011:170f). En sak hade man emellertid gemensamt. Hantverkarnas gårdar rymde inga fähus. Hos smederna saknades till och med de annars så vanligt förekommande små såbäddarna. Man skulle inte hysa kreatur i någon större omfattning. Och man hade inte plats att odla inne i sin gård. Det var en miljö för specialiserad produktion, ofta med ett inslag av arbetsdelning som kan tyckas anmärkningsvärt modernt. Det handlade om den tidens högteknologi, om små öar av nytänkande i ett land där 94,2 % av befolkningen bodde på landbygden ännu så sent som omkring år 1750.

Sett över tid utgjorde det Trettioåriga kriget vapensmidets första högkonjunktur i Jönköping. Det är under denna period som de fullt fungerande faktorigårdarna växer upp längs Smedjegatan, och det är under denna period man lär sig vad som krävs för att bygga och bo på de blöta strandtomter som erbjuds hantverkarna inom det trånga stadsområdet. För det är egentligen inte förrän efter 1658 och sydgränsens förskjutning till Öresund i och med freden i Roskilde som planerna för de aldrig uppförda stadsbefästningarna slutgiltigt kan uppges (se Vestbö Franzén 2009:39f). Intill 1600-talets senare del är själva stadsområdet definierat och begränsat av fortifikationens storslagna planer (jfr Karlson 2010:75ff).

Det är också under seklets sista decennium som nästa uppgångsperiod tar vid, både för Jönköping i stort och för vapenfaktoriets synnerhet. Efter det katastrofala Skånska kriget 1675–1679 skall de svåra förlusterna i både personal och materiel ersättas, samtidigt som hela krigsmakten reformeras i grunden. För stadens del märks en byggboom, något som satt spår både i form av enstaka fynd som borgarhemmens daterade prakteldstäder (jfr utställt fynd från kvarteret Abborren 2009), och i daterbara utbyggnadssekvenser i strandnära kvarter som till exempel kvarteret Ansvaret (Johansson & Stibéus 1992) och Apeln. Ett problem i det sistnämnda området var förekomsten av sekundärtanvänt timmer i kistkonstruktioner, men man kan trots mindre tillfredsställande resultat i detta avseende ändå se en klar tendens här. Under perioden tillkom också den första någotsånär trovärdiga tomtkartan över Jönköping (1696). Här

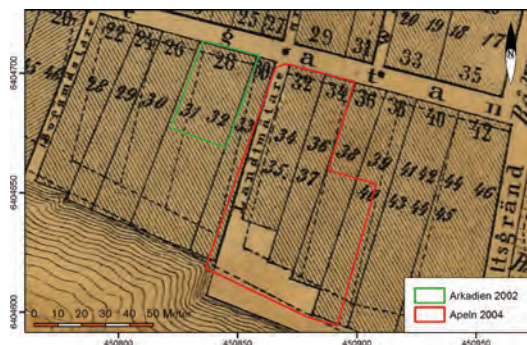
FIGUR 218A. Karta över Jönköping och dess tomtindelning på konceptkarta från 1696. FIGUR 218A-E visar hur tomterna utvecklats från slutet av 1600-talet till början av 1900-talet, där den successiva utbyggnaden i Munksjön framgår.

FIGUR 218B. Tomtkarta från 1745.

FIGUR 218C. Tomtkarta från 1868.

FIGUR 218D. Karta från 1882.

anges tomternas längd- och breddmått, men i kvarteret Apeln visade det sig finnas betydande oklarheter beträffande hur gårdarna varit utformade längst ner mot Munksjön (SE FIGUR 218). Tecken tyder på att man kan ha uppfört byggnader på pålar i södra delen av tomt 34, en metod som kunnat beläggas i kvarteret Ansvaret 2008 (Stibéus, muntligen). I granngården, tomt 35, förekom nya timmerkar och en enkel kajfront, men några klara byggnadslämningar som kunnat knytas till detta skede gick inte att identifiera. Sannolikt kan rester av lättare huskonstruktioner ha försvunnit i samband med uppförandet av den stora parstuga (hus 123) som senare kom att ligga på platsen. Inom tomt 36 skedde överhuvudtaget inga utbyggnader, varför utrymmet mellan tomt 35 och tomt 37 efterhand alltmer kom att likna en smal hamnbassäng.

Om förflyttningen av kajfronten söderut var svår att följa i detalj vid 2004 års undersökningar i kvarteret Apeln, var det desto lättare att se vad behovet av ökat utrymme lett till högre upp i gårdarna. I både gård 34 och 35 förändrades, eller snarare förflyttades de stenkällare som uppförts integrerat med de ursprungliga bostadshusen. Som ett resultat försköts även smedjan, vilket ledde till en radikal ombyggnad i gård 34 (hus 132), respektive en strax efter år 1700 helt nyuppförd verkstadsbyggnad i granntomten (hus 122: fas 2). Möjlig en tvåvåningsbyggnad i södra änden av tomt 37 också räknas in i detta expansiva skede.

Sammanfattningsvis har vapensmedsgårdarna i kvarteret Apeln varit högst dynamiska och av allt att döma välmående hantverksmiljöer under hela det sekel som stormaktstidens ekonomiska styrning av produktionen direkt berörde Jönköping. Intressant är att den nergångsperiod som så tydligt kunde följas i kvarteret Diplomaten (Nordman & Pettersson 2009:79ff) inte lämnat några mer påtagliga spår ibland vapensmedsgårdarna. Skillnaden ligger med all sannolikhet i att medan textilproduktionen vid Vantmakeriet helt försvann i mitten av 1650-talet, så överlevde vapensmidet inom kvarteret faktiskt ända upp i senare delen av 1700-talet (se Per Ericssons genomgång av ägolängder och boendeförteckningar i BILAGA 7). Trots kristendenser, bland annat representerade av talrikt

förekommande så kallade nödmynt från Karl XII:s sista regeringsår, fanns det avsättning för välgjorda handeldvapen i såväl stormakts-tidens som i frihetstidens Sverige.

1700-tal: Hökarnas gårdar

Det svenska stormaktsväldet tog slut i och med Karl XII:s nederlag i Det Stora Nordiska kriget, något som slutgiltigt beseglades efter kungens död i och med freden i Nystad 1721. I den följande pe-rioden kom de städer som, i likhet med Jönköping, närmast haft en krigsekonomi baserad på kungliga faktorier att drabbas av svåra omställningsproblem. Krigsmakten hade inte längre behov för ma-terial i samma utsträckning som tidigare, även om mer tillfälliga konflikter som till exempel Hattarnas katastrofala krig mot Ryssland 1741–1743 medförde temporära uppgångar på faktoriorterna. I Jönköpings fall genomfördes dessutom en successiv överflyttning av vapenproduktionen till Huskvarna under seklets gång, vilket ledde till att det högt specialiserade smidet mer och mer försvann ur stadsrummet. Istället kom andra verksamheter att ta dess plats, sysselsättningar som tidigare varit mindre framträdande i den mi-litärt präglade staden.

FIGUR 218E. Karta från 1915.

FIGUR 219. Petrés garveri på Svenska maden vid Kanalgatan med en stor mängd garverikar. Foto 1908.

FIGUR 220. Smedjegatan, gatuvy från 1908.

I kvarteret Apeln skedde denna process med en viss förskjutning mot mitten av 1700-talet. Nya grupper av ägare tog efterhand över gårdarna längs Smedjegatans södra sida. Det handlar bland annat om folk som skrivit sig som *borgare*, *hökare*, *handelsman*, *traktör*, *kaffekokare* och *källarmästare*. Gården på tomt 36 ägdes vid mitten av 1700-talet av stadens murmästare Anders Larsson Drake, något som möjligen återspeglas i de välgjorda stenkällare som vid samma tid uppförts här och i granngården på tomt 34. Dessutom märktes att området längs Smedjegatan genomgick en statusförändring. Efter slottets brand år 1737 flyttade både landshövdingen och länets administration in på Öster. Området närmast Hovrättstorget fick en ny betydelse; något som färgade av sig på fastigheter också i angränsande kvarter. Bostäder nära myndigheternas kontorslokaler blev efterfrågade av nya grupper som tidigare knappast varit intresserade av att bosätta sig i stadens hantverkskvarter. Man kan notera att hovrättskanslist Falk står som ägare till gården på tomt 34 år 1796. Samtidigt fortsatte metallhantverk att vara en betydelsefull sysselsättning på flera av de undersökta tomterna. Bland andra hantverk märktes lämningar efter omfattande garveriverksamhet i form av garverikar och stora mängder bark framför allt inom gårdarna 37 och 42, men kar påträffades även i gård 34. Även dessa grupper

FIGUR 221. Smedjegatan 34, den Gyllingska gården. Foto 1934.

finns representerade i ägolängderna genom titlar som *karduansmakare*, *valkare* och *färgare* (se FIGUR 219).

När det gäller bebyggelsen skedde en utskiftning av de gatunära byggnaderna kring seklets mitt, något som bör sättas i samband med ägarbyten och förändrade behov vid introduktionen av nya verksamheter. Det säger sig självt att en krögare eller köpman ställer andra krav på gårdens byggnadsbestånd än en pistolsmed. Det är också tydligt att utbyggnaden av tomtmarken ut över Munksjöns grunda botten fortsatte i ett accelererat tempo i gårdarna 34 och 35. Nya timmerkassuner placerades ut och bebyggdes med olika former av ekonomibygnader; verkstäder såväl som lagerhus. Mot slutet av 1700-talet hade tomt 34 nått sin största utsträckning före utläggningen av Södra Strandgatan på 1890-talet. Ut mot sjön byggdes magasin invid stabila kajfronter eller lastbryggor; allt efter respektive gårds behov.

En viktig förändring var att gårdarna nu slöts mot gaturummet i norr. Tvärställda längor placerades utmed Smedjegatan där tidigare enkla gårdsportar givit tillträde till innergårdarna. Förändringen bör ha varit enkelt genomförd genom att en ny övervåning band samman de nord-sydligt orienterade huskropparna närmast gatan. I markplanet blev det plats för ett mindre rum och en trång port, men viktigare var att en sal i tidens anda tillkom på den andra våningen (se FIGUR 220). Här skapades det statuspräglade rum som krävdes i det allt mer urbana betonade liv som stadens framväxande borgerskap eftersträvade. Moderna kakelugnar stod för uppvärmningen och takmålningar av den typ som ännu finns bevarad i flera fastigheter utefter Smedjegatan kunde pryda gatulängan. En annan statusmarkör utgjordes av träpanel på gatufasaden samt dekorativa fönster- och dörromfattningar.

En detalj som förtjänar uppmärksamhet är synliggörandet av gårdarnas stenkällare. Från att under 1600-talet ha uppförts som halvkällare vars stenväggar doldes bakom bostadshusets timmerväggar, utgjorde stenkällaren nu bottenvåning i ett separat hus. Den så kallade källarstugan hade sitt golv i markplanet och behövde därför till skillnad från sina föregångare inte längre riskera att översvämmas. Ovanvåningen utnyttjades enligt brandsyneprotokollen ofta som bostadsutrymme och var byggd i trä. Stenkällaren var med sina vitkalkade väggar ett framträdande inslag i gårdsmiljön; något som bör ha varit eftersträvt, inte minst i en köpmansgård där man på detta vis kunde markera företagets kapacitet till kylförvaring.

I detta skede bör merparten av gårdshusen ha varit uppförda i två våningar, eftersom utrymmet var begränsat på Östers trånga tomter. Även om planerna på stadsbefästningens vallar och bastioner sedan länge hade uppgivits var det fortfarande de ramar som föregående sekels stadsplanerare satt upp som gällde. De enda utrymmen som fanns att tillgå vid en utbyggnad var på höjden eller ut i Munksjön,

se FIGUR 223.

FIGUR 222. Såbädden längst ner i söder på tomt 35 med resterna efter ett frukträd.

FIGUR 223. Lillsjöraden sett från Slottsvallen omkring 1860.

Extra intressant i detta avseende blir därför den trädgårdsyta daterad till mitten av 1700-talet som undersöktes i gård 35. Här hade en stor nyanlagd timmerkassun belägen längst söderut i tomten, närmast vattnet, upptagits av en liten trädgård. Såbädden på några tiotals kvadratmeter hade ägt bestånd såpass länge att minst ett fruktträd - sannolikt en apel - hade hunnit växa sig så stort att gårdsinvånarna kunnat njuta dess frukter (FIGUR 222). En intressant koppling kan härvid göras till den Peter Lauenbach som år 1733 var bosatt i denna gård. Genom sitt yrke som tobaksspinnare arbetade han med växtmaterial i tidens smak och det är inte omöjligt att Lauenbach velat ha tillgång till en odlingsbädd för ömtåliga plantor direkt vid hemmet. Man kan notera att utgrävaren beskriver hur rader av kläna pinnar stått på den framgrävda och frilagda odlingsytan, något som skulle stämma väl med hur man behövt binda upp de högväxta tobaksplantorna. Odlingen av inhemsk tobak hade ett uppsving under 1700-talet och var framför allt knuten till städerna (se Heimdahl 2011).

Skildringar av stadens 1700-tal beskriver trädgårdar och tuktade pilträd längs Munksjöns strand, men från kvarteret Apeln har vi nu alltså ett konkret belägg för odling även inne på de mest trångbodda gårdarna. Annars förekom stadsodling gärna på de tomter som tillfälligtvis stod öde, exempel på detta har undersökts i kvarteret Diplomaten 2007 (Nordman & Pettersson 2009:111) eller på de kålgårdar som efterhand anlades utöver våtmarkerna sydöst om det egentliga stadsområdet (se Åsgrim Berlin 2011).

1800-tal: Fattigfolkets gårdar

Den nybyggnation som genomfördes i kvarteret Apeln under det turbulenta 1800-talet gällde främst arbetets byggnader, verkstäder och förrådshus av olika slag. Dessutom genomfördes en påtaglig förtätning av antalet bostäder genom att mindre utrymmen i ekonomibygnader och på vindar avskildes och försågs med enkla kakelugnar. På så sätt uppkom de fattigfolksbostäder som kom att benämnas *spisrum* i Jönköping. Ett bra arkeologiskt exempel härrör från tomt 34, där en tidigare lagerbyggnad inreddes till bostad med förstuga och ett rum med centralt placerad slät, vit kakelugn. Dess totala bostadsyta omfattade lite drygt 20 m². Även i grannfastigheten (tomt 35) bör två av gårdshusen främst tolkas som flerfamiljsbostäder, nämligen parstugan (hus 22) som dessutom var uppförd i hela tre plan samt det välbyggda 1700-talshuset närmast i söder (hus 123). Det sistnämnda kom emellertid att under seklets lopp ersättas av en verkstadsbyggnad (hus 23).

De boende i dessa enkla rum i ekonomilängor och på vindar var till stor del personer som deltog i den första stora emigrationen från landsbygden; jordlösa och fattigfolk som hoppades på en bättre tillvaro med lönearbete inne i städerna. Redan under 1700-talet möter man allt fler boende i Östers gårdsmiljöer. Påfallande ofta

handlar det om människor som raskt flyttat vidare. Oskolad arbetskraft ersatte som *arbetskarlar* till stor del den utbildade arbetskraften i stadsdelens verkstäder. Den småskaliga produktionen fick nu konkurrera med de framväxande industrierna om arbetskraften och vissa upplösningstendenser märks i det arkeologiska materialet från kvarteret Apeln. Exempelvis påträffades ytterst få kastade eller borttappade verktyg i de verkstadsmiljöer som tillhörde faktorismidets epok. Alla de specialredskap som krävdes i vapensmidets olika moment var svåra att ersätta och därför nog påpassade. Samma sak gällde råvarorna; man arbetade med de bästa tänkbara metallråvaror under noggrann kontroll och lät därför ytterst lite material gå till spillo. I 1800-talets verkstäder, speciellt från tiden efter skråväsendets upphävande, påträffades däremot talrika verktyg som slängts, tappats eller glömts bort. Talande är också det fynd som gjordes i jordgolvet till gjuteriet (hus 32) i tomt 34. Här hade två stora bronsgjöt, tackor på 9 respektive 13 kg satts ner i golvet för att svalna. De glömdes sedan bort, trots att de bör ha representerat ett avsevärt metallvärde. Den typen av händelser kan eventuellt ses i samband med en annan vanligt förekommande fyndkategori bland 1800-talets produktionsmiljöer i kvarteret Apeln, nämligen öl- och spritflaskorna. Supandet var något av en livsstil bland arbetarna, vilket inte minst märktes när det kom till utbrott av social oro som till exempel det välkända *Brödupproret* i Jönköping år 1855 (se Segerståhl 1977).

Nya verkstäder tillkom under 1800-talet genom nybyggnader i tomterna 34 med ett gjuteri (hus 32), i tomt 35 med en byggnad försedd med tegelgolv och kraftiga verktygsfundament (hus 23) samt en byggnad med stor eldstad (hus 24) som i och för sig kan ha fungerat som ett brygghus. Lager- och förrådsfunktioner var mer framträdande i de byggnader som uppfördes i södra delen av tomt 36 (hus 14, 15 och 16) även om förekomsten av ett tvättrum kan antyda livsmedelshantering. På granntomten i öster uppfördes det stora hyrstallet (hus 41) som med en längd på nästan 30 meter var undersökningytans största byggnad. Stallet byggdes direkt över de nedgrävda garveritunnor som karakteriserat gårdens förutvarande verksamhet. Hyrstallet tillkom samtidigt med de nya kommunikationsmedlens genombrott, vilket inte minst fynden av undanstoprade rälsspikar i husets grund antydde. Med järnvägen ökade behovet av effektiva transporter. Att perioden medförde transportbehov för stadens köpmän visas av det stall som fanns på tomt 34 (hus 33). Ett annat viktigt inslag utgjordes av den kalkstensklädda iskällaren som avslutade det stora magasinet på tomt 38 (hus 74). I en tid utan kylskåp var is medlet som kunde förlänga matvarors hållbarhet (FIGUR 224).

Ett stort markarbete genomfördes under 1800-talet på innergården mellan tomt 34 och 35. Där grävdes all fyllning inne på själva gårdsplanen bort och ren sand fylldes på som underlag för en

FIGUR 224. Iskällaren som låg på tomt 38 (hus 74). Golv och väggbeklädnad av plansågade kalkstenshällar.

FIGUR 225. Den täta pålning som utfördes på tomt 34 för att säkra husen och utfyllnaderna.

FIGUR 226. Pålning vid Munksjön på ett foto från år 1904.

FIGUR 227. Tomt 35 med den oavslutade byggnadsetappen från slutet av 1800-talet.

FIGUR 228. Strandgatan vid förra sekelskiftet.

vällagd kullerstensgård. Men gränsen mellan tomterna markerades noga med ett system av kanställda plankor. Det var viktigt vilken tomtägare som stod för respektive fyllningssand. Detta trots att arbetet måste ha genomförts i samförstånd mellan ägarna och vid samma tidpunkt.

Ytterligare ett renoveringsarbete i gårdshuset på tomt 34 förtjänar att omtalas. Här hade man höjt stengrunderna genom att lägga in utjämningskift av karaktäristiska sprängstensskärvor under syllstockarna i hus 32 till 35. Rimligtvis eftersträvades en jämnare nivå på innergården, men arbetet måste ha krävt avsevärda insatser med någon form av lyftanordning eller hävstång för att uppnå avsett resultat.

Kampen mot vattnet i olika former var och förblev ett återkommande tema under hela den tid gårdarna i kvarteret Apeln existerade; i varje fall fram till dess att Södra Strandgatan tillkom på 1890-talet. I början av seklet gjordes en stor insats kring den sjövända delen av tomt 34. Uppenbarligen hade timmerkistan under det sydligaste huset (bränneriet hus 36) skadats, kanske av isskruvning i detta utsatta läge. Man har då skiftat ut en del av stockarna; ett arbete som bör ha varit nog så komplicerat. För att ytterligare säkra husen och de utfyllnader de byggts på, satte man dessutom en tät pålning längs med tomtens södra och västra sida, stolpar som enligt dendrokronologiska dateringar kom från träd fällda 1815–1816 (FIGUR

FIGUR 229. Flygfoto över Jönköpings östra delar där mycket att träbebyggelsen fortfarande finns kvar. Foto 1928.

225). Dateringen sammanfaller väl med uppgifter om hur staden vid denna tidpunkt hade en egen pålkran för översyn av bryggor, dykdalber och kajskoningar. Vad som gör pålningen längs tomt 34 extra intressant är att den fortsatt helt upp till stallet (hus 33), en sträcka på omkring 30 meter. Således har Lantmätargränd ännu vid denna tidpunkt varit mer av ett övertäckt dike än en egentlig gata eller gränd. Talande nog var det just i Lantmätargränds förlängning som en kraftigt utförd bockbyggd lastbrygga påträffades vid undersökningarna 2004. Den fortsatte minst 13 meter ut i Munksjön vilket bör ha medgivit ett bra seglationsdjup för relativt stora farkoster.

Problem vid nybyggnation på den utfyllda tomtmarken kunde också innebära svårigheter. Stallet på tomt 34 (hus 33) uppfördes till exempel över den brygga som utnyttjats av 1600-talets vapensmeder. En brygga som lämnats kvar orörd då nya hus uppfördes. Någon gång under 1800-talets gång kollapsade den ålderstigna träkonstruktionen under tyngden. Kraftiga sättningar uppstod inne i stallbyggnaden där golvet bitvis sjönk med närmare en meter. Så gamla synder kom igen och krävde åtgärder efter drygt ett sekel.

En annan intressant detalj erbjuder den förberedda, men ej färdigställda utbyggnad mot sjösidan som påträffades som en avslutning på tomt 35. Här hade pålning genomförts och timmer placerats ut, men någon egentlig utfyllnad med jordmassor hade inte genomförts. Istället har diverse avfall, främst då plåtklipp som förmodligen härstammade från verkstaden längre upp i gården (hus 23) kastats i utrymmet. Denna tydligt avbrutna byggnadsetapp kan sannolikt

FIGUR 230. Nordiska museets uppmätningar av byggnaderna inom tomt 34. Efter Karlson 2010.

FIGUR 231. Flygfoto från omkring 1950 med de undersökta kvarteren mitt i bild.

sättas samman med en konkurs under 1870-talet (muntlig uppgift Per Ericsson 2004). Ett exempel på hur pålningen och bryggorna kan ha sett ut syns i FIGUR 226.

Emellertid kom gårdarnas direkta kontakt med vattnet att försvinna vid seklets slut, för under 1890-talet byggdes Södra Strandgatan som en ny kommunikationsled längs Munksjön. En bastant stenkaj ersatte gårdarnas individuella bryggor. För vissa av fastigheterna, som till exempel tomt 34 innebar gatans tillkomst omfattande markarbeten där ren sand fylldes i mellan gårdens tidigare kajfront och den nya gatulinjen. Det handlade om stora mängder sand, eftersom sjön var närmare tre meter djup så långt ut från 1600-talets ursprungliga strandlinje, se FIGUR 227. Men på så sätt anpassades gårdarna med sina varierade verksamheter lättare till den nya tidens väg- och vattenburna kommunikationsmedel (jämför Malmquist 1986 om sjötransporternas betydelse). Den breda gatan och skeppsbron blev väsentliga inslag i stadbilden och transporten av både råvaror och färdigprodukter förenklades (se FIGUR 228). Trästaderna började tänja på de trånga ramar som satts upp av 1600-talets stadsplanerare vilka tänkt sig en stad bakom vallar och murar.

1900-tal: Förfallets gårdar

De arkeologiska undersökningarna i kvarteret Apeln 2003–2004 kom att innebära en dokumentation av bebyggelsens utveckling i denna del av stadsrummet från etableringen kring 1620 fram till dess att de sista förfallna trähusen revs undan kring mitten av 1900-talet. Det innebär att en för arkeologiskt vidkommande unik sekvens av undersökta gårdar kunnat skapas. Man kan här följa förändringar över en period på drygt 330 år och på så sätt jämföra de arkeologiska vittnesbörden med historiska källor upp i vår egen tid.

Detta resultat, som kan tyckas verkligt framsynt för en betraktare, var emellertid inget planlagt mål för undersökningarna. Snarare bör det ses som en direkt följd av dels den komplicerade stratigrafien med radikalt olika lagersekvenser i olika delar av det vidsträckta undersökningsområdet, dels som en följd av de brutala rivningsmetoder som gårdsbyggnaderna utsatts för. Vad som enkelt kunde avlägsnas hade körts bort; resten av rivningsmassorna hade pressats samman och kompakterats över – eller snarare ner i – de äldre byggnadslämningarna. För att överhuvudtaget kunna reda ut sammanhangen blev det därför nödvändigt att ägna uppmärksamhet även åt grunder och golvnivåer från de hus som stått på platsen under det sista skedet, förfallets 1900-tal.

Kvarteret Apelns historia under detta sekel karaktäriserades av stora förändringar, något som för övrigt gäller för hela Öster. I en rapport från hyresgästföreningen 1936 beskrivs de usla boendevillkoren i trästadsens illa underhållna och extremt trångbodda gårdar (citerad i Ericsson 2006:40). Det anförda exemplet gäller i och för sig Tyska maden, men skulle lika väl kunna vara hämtat från Smedjegatans bebyggelse. Det hårda slitaget husen utsatts för skapade tillsammans med uteblivna reparationer, dålig uppvärmning och fukt en god grogrund för de sjukdomar som, likt TBC, kan kopplas till fattigdom och osunda miljöer (FIGUR 229). De miljöer man möter i dessa beskrivningar stämmer väl in på den svenska slum som beskrevs i Lubbe Nordströms berömda reportagebok *Lortsverige* (Nordström 1938).

När tomtmarken på Väster kunde tas i anspråk för det nya, moderna Jönköping med sina stenhus och breda gator hamnade stadens tidigare centrum Öster i bakvatten. Ambitiösa planer för stadsdelens omgestaltning utarbetades, där bland annat Smedjegatan skulle breddas och kvarteren söder därom skulle föreses med enhetliga stenhuskvarter i fyra våningar. Om dessa planer hade genomförts skulle samtliga trähusgårdar ha försvunnit, liksom det arkeologiska arkivet under jord. Nu kom istället börskraschen 1929 och därpå följande depression att kullkasta hela konceptet. Den enda byggnad som uppfördes i linje med det vinnande arkitektförslaget från 1926 var det stora bostads- och affärshuset på västra sidan av Lantmätargränd, mitt emot utgrävningsfältet i kvarteret Apeln. Efter att ha byggts 1928 kom det genom flera decennier att ligga som en

FIGUR 232. De förfallna trähusen på Smedjegatan med de moderna nya husen som långsamt tar över synliga i bakgrunden. Arkadien 2, Smedjegatan 24.

iögonfallande monolit, vilken reste sig högt över taknockarna på den omgivande träbebyggelsen från 1700- och 1800-tal.

Om man ser till hur förändringarna direkt påverkade bebyggelsen inom vårt undersökningsområde, så medförde breddningen av Lantmätargränd 1928 att fastigheten på dess västra sida exproprierades och revs i grunden. Husraden på tomt 34 kom däremot att få en gatufasad mot väster, vilket ledde till vissa kosmetiska åtgärder för husen i gårdens norra del (hus 30 till 32). Under 1930-talet genomförde även Nordiska Museet en noggrann uppmätning och dokumentation av dessa byggnader inför en hotande totalsanering av området (se Karlson 2004:250f). Anledningen var att man vid detta tillfälle tolkade husen som kvarstående delar från 1600-talets ursprungliga vapensmedsgårdar, något som denna undersökning kunnat vederlägga (SE FIGUR 230).

De verksamheter från tidigt 1900-tal som vi kunnat belägga arkeologiskt i kvarteret visar på den småskalighet som utmärkte Östers gårdsbebyggelse. Ett mindre gjuteri fanns i gård 34 som en sentida arvtagare till forna dagars vapensmide (hus 32). Längre ner i fastigheten fanns också ett stall med ett halvdussin spiltor (hus 33), ett kolförråd (hus 35) och ett bränneri (hus 36). På andra sidan innergården låg en verkstadsbyggnad med tegelgolv (hus 23) samt en verkstad eller garage, vars trägolv fortfarande stank av all utspild bensin och olja (hus 26). En likartad verksamhet hade utifrån fyndmaterialet med dess mängder av kasserade kolvringar och andra motordelar även bedrivits bland tomt 36 ekonomibygnader. Tomt 37:s södra del dominerades av det stora hyrstallet (hus 41), medan motsvarande yta i köpmansgården på tomt 38 upptogs av en lång lagerbyggnad försedd med iskällare (hus 74).

Emellertid revs merparten av dessa byggnader på 1940-talet. På ett flygfoto taget i början av 1950-talet återstår endast den norra hälften av husraden på tomt 36 samt dess gatuhus. Merparten av de tidigare tomterna 34 och 35 upptogs vid fototillfället av ett stort inhägnat vedupplag; ett vanligt inslag i stadsmiljön under krigsåren. Södra delen av dessa båda tomter rymde ett stort magasin, en lätt uppförd byggnad vars gjutna betongplintar påträffades vid schaktningarna sommaren 2004 (SE FIGUR 231). En lyckligtvis evakuerad oljetank som framkom i detta parti kunde också knytas till magasinbyggnaden som bland annat rymt en bilförsäljning.

Undersökningsytans allra sista skede före utgrävningar och nybyggnation var också vad som givit tomten dess namn i folkmun *Domusparkeringen*. För i samband med att varuhuset invigdes 1958 krävdes parkeringsplatser. Handeln i centrum anpassades till nya trafiksystem vilka krävde utrymme för biltrafik. Den stora parkeringsplatsen i kvarteret Apeln var en av de första på Öster, men skulle efterhand komma att följas av åtskilliga andra vidsträckt rivningstomter allt eftersom sextio- och sjuttioalets omfattande saneringsvåg pågick. Under denna period förvandlades vad som i

Svenska Turistföreningens guidebok över Småland från 1963 omtalas som *en av landets bäst bevarade trästadskärnor* till en fragmenterad miljö där enstaka kvarter behållit en äldre prägel fram till idag. Till denna process har även ett antal större bränder bidragit, som exempelvis den förödande eldsvådan i kvarteret Arkadien vintern 2001 då flera byggnader från 1700- och 1800-tal förstördes (se Gunnarsson 2010:165ff).

Inom utgrävningsfältet karaktäriserades spåren från denna epok, massbilismens tid, givetvis av de utplanade rivningsmassorna från föregående bebyggelseskede. Dessutom hade ett system av brunnar och dagvattenledning dragits genom parkeringsplatsen, något som framförallt hade åsamkat byggnadslämningarna inom tomt 36 och innergården öster därom stor skada. Ännu mer beklagligt var att plastledningar för VA- samt elledning hade grävts ner parallellt med Smedjegatan i utgrävningsfältets norra del i ett sent skede. De hade, liksom den stora fettavskiljare som påträffades i norra delen av tomt 34, lagts ut för att serva de baracker som under kortare perioder varit utplacerade längs gatan. Ledningsdragningen har inte skett under antikvarisk uppsikt, varför de gatunära delarna av bebyggelsen i tomt 34 till 37 i det närmaste helt spolierats utan arkeologisk dokumentation.

Sammanfattning – utvecklingen i kvarteret Apeln

De arkeologiska undersökningarna i kvarteren Apeln och Arkadien har givit en god bild av de sysselsättningar och den miljö som präglat tre sekler av verksamhet längs Smedjegatan. Den inledande periodens statliga etableringshjälp kan möjligen ha kommit som en överraskning för vissa, men är samtidigt helt logisk om man ser till centralmaktens behov av att raskt få igång en väl fungerande vapenproduktion i den nya staden. Enhetligheten består i den högt specialiserade produktionsmiljön under hela dess första sekel, vilket i tid motsvarar den svenska stormaktens uppgång och fall. Ordning och teknisk utveckling präglar denna första epok, men också ett kraftigt slitage på själva verkstadsmiljöerna (Bäck & Pettersson 2010).

Under 1700-talet introduceras nya verksamheter på vapensmidets bekostnad. Framför allt märks garveriverna i det arkeologiska materialet. Men samtidigt förändras kvarterets ägandestruktur så att hantverkarna blir hyresgäster i gårdar som ägs av köpmän och krögare. Dessutom sker en omfattande nybyggnation; gårdarna förlängs ut över Munksjön samtidigt som de förses med ståndsmässiga gatuhus. Man märker av en generell statushöjning som bör kopplas till att länets administration flyttade in i staden efter slottsbranden 1737.

Under 1800-talet tilltar trångboddheten i gårdarna allt eftersom nya bostäder skapas i förutvarande magasin och på vindar. Vid utgrävningarna kunde sådana enkla så kallade spisrum dokumenteras. Tillsammans med mantalslängder och andra register ges en

bild av överbefolkning och fattigdom, samtidigt som olika sociala grupper vistades i varandras närhet. Avståndet mellan fastighetsägaren i gatuhuset och den ensamstående mamman i vindsrummet behövde inte vara många meter. Man kan också iaktta en påtaglig attitydförändring i förhållande till arbetet i de verkstäder som undersöktes 2004. Medan faktoritidens produktionsplatser var präglade av ordning och kontroll, framträdde nu istället tecken på bristande noggrannhet i samband med ökande intag av starka drycker. Den oskolade arbetskraften, arbetskarlarna, ersatte mästare och gesäller i en tid av förändring, sociala spänningar och oro på arbetsmarknaden. Brödupproret 1855 ger en talande bild av stämningarna i arbetarnas trästads vid seklets mitt. Överflyttningen av stadens politiska och ekonomiska tyngdpunkt till den nya stenstaden på Väster är en annan klar markör. Stormaktstidens nya stad hamnade ohjälpligt i bakvatten när alla modernitetens symboler hopades på andra sidan av Munksjön.

Undersökningens avslutande epok, 1900-talet, kom på många vis att präglas av ett förfall grundat i osäkerhet på vad som skulle ske med stadsdelen Öster (se FIGUR 232). Omläggningar av trafiksystem som tillkomsten av Södra Strandgatan på 1890-talet och breddningen av Lantmätargränd drygt trettio år senare åtföljdes inte av den radikala nybyggnation som planerats. Detta förhindrades av börskraschen 1929 och den åtföljande ekonomiska krisen. Istället fick trähusbebyggelsen stå i väntan på nya beslut, oftast med ett minimum av underhåll. I de osunda miljöer som myndigheter och ansvarskännande föreningar uppmärksammade var fortfarande folktätheten mycket hög. Sjukdomsstatistiken visar på en utvecklad grogrund för till exempel TBC. Småskalighet och ett betydande inslag av metallhanverk fortsatte att prägla gårdmiljöerna helt till dess att de storskaliga saneringarna tog vid kring seklets mitt. Då var det inte längre frågan om att i första hand nybygga kvarteret Apelns tomter; istället skulle utrymme skapas för ett nytt, bilburet konsumtionsmönster. Domusparkeringen avlöste verkstäderna och de trånga innergårdarna för en period på ett halvt sekel.

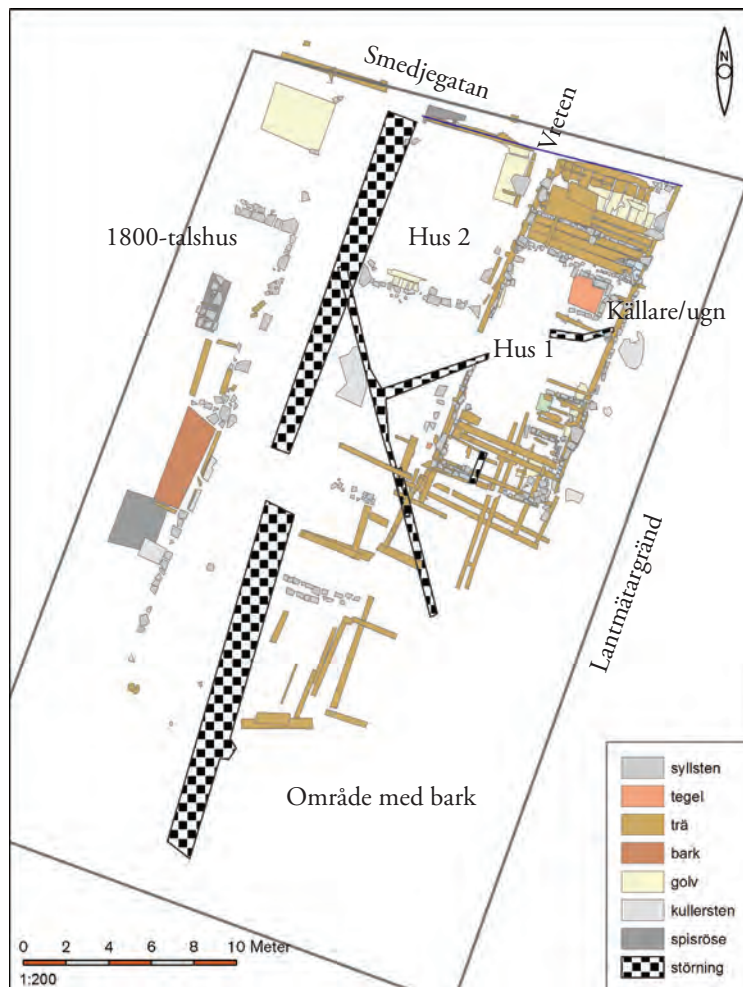
Idag, när trästaden hamnat på tillräckligt långt avstånd för att omvärderas och ses som en symbol för god stadsmiljö, är det följdriktigt att bostäder på nytt uppförs på de gamla vapensmedsgårdarnas plats. Man har till och med eftersträvat ett arkitektoniskt formspråk som efterliknar gångna seklers fasader. Smedjegatan har åter blivit ett slutet rum, obrutet av 1960-talets vanprydande bombhål.

Kvarteret Arkadien 2002

Kvarteret Arkadien 4 och 11 skulle bebyggas på nytt efter den förödande branden 2001 då hela den norra delens byggnader brann ner. Undersökningen berörde tomterna 32 och 33 längs Smedjegatan, tidigare kallat Torgkvarteret, se FIGUR 233. Under 1800-talet slogs de båda tomterna ihop till en enda. Undersökningsytan var 1000 m².

Längs med Smedjegatan har under 1600- och 1700-talet ett antal ganska små tomter legat, de var mellan 14–16 alnar breda. De kallades smaltomter och medgav endast en enda räkka med byggnader utmed gårdens sidor, ofta placerade så att huslängorna stod mot varandra och de öppna gårdstomterna bildade en större öppen yta tillsammans. Den undersökta ytan har innehållit två sådana tomter som på 1800-talet slogs ihop till en tomt, se FIGUR 234.

De byggnader som förstördes vid branden byggdes i mitten av 1700-talet med ett gatuhus som legat längs med Smedjegatan och som haft en körport i den västra tomten. I gatuhuset har troligen bostadshuset legat och här kan även en affärsrörelse funnits i bottenvåningen. Längre in på tomten fanns ytterligare ett bostadshus placerats som en flygel och uthus och förråd längre ner på tomten

FIGUR 233. Den östra delen av undersökningsområdet med Lantmätargränd och Domusparkeringen i den vänstra kanten. Hus 1 med syllstensraden till vänster i bild.

FIGUR 234. Plan över de påträffade lämningarna inom Arkadien 4 och 11. I västra delen syns lämningar efter 1800-talsbebyggelse som inte undersöktes närmare.

FIGUR 235. Översikt av undersökningsområdet mot väster och Smedjegatan. I förgrunden Hus 1 och i den bakre, det som var kvar av Hus 2.

FIGUR 236. Trägolvet i de nordligaste rummen i Hus 1, mot Smedjegatan.

FIGUR 237. Syllen i den västra delen av Hus 1 där man tydligt ser att huset har använts i flera generationer. Två syllstensrader på varandra. Samma fenomen har också noterats inom kvarteret Apeln.

som sträckt sig ner till den dåvarande strandlinjen till Munksjön. Under samma tid som husen byggdes runt 1750 breddades även Lantmätargränd mot väster vilket tydligt syns i de arkeologiska lämningarna där den östra tomten inte är undersökt i sin helhet eftersom den ligger under själva gatan i öster, det vill säga Lantmätargränd. Nedan följer en beskrivning av de viktigaste anläggningarna och konstruktionerna.

Hus 1

Hus 1 låg i nord-sydlig riktning och var ca 16,5 × 6,5 meter stort (FIGUR 234 OCH 235). I norr fanns syllstenar med ett trägolv bestående av träplankor i tre lager (se FIGUR 236 OCH 239). I mitten av detta första rum har det troligen funnits ett spisfundament. I samma rum dokumenterades även resterna efter en mindre murad källare eller möjligen en ugn, se separat beskrivning nedan. I den östra delen av tomten fanns spår efter en kullerstensläggning som varit gårdsplan till huset innan Lantmätargränd breddades. Troligen har ett portluder ut mot gatan legat här eller också har det bara varit en öppning för att komma in på gården. Gården begränsades troligen av ett plank ut mot Lantmätargränd, som på 1600-talet utgjordes av en vattenfylld inre bassäng.

I den södra delen av huset fanns en extra stensyll som kan tyda på att huset byggts om (FIGUR 237). Här fanns även pålagrad sand vilket kan tyda på Munksjön har svämmat över vid någon höststorm och man tvingats att göra en ombyggnation.

Källare/ugn i hus 1

Konstruktionen var ungefär 2 × 2 meter stor och låg i den norra delen av Hus 1. Källaren bestod i huvudsak av sandsten, möjligen lätt tvättad och på in- och utsidasidan putsad med ett ljusfärgat bruk. På grund av det höga grundvattnet och att marken längs Smedjegatan är mycket fuktig kunde inga riktiga nedgrävda källare byggas. Istället byggdes stenhus/stenkällare ovan jord som med sina

murar bevarade kyla (se FIGUR 238). Detta fanns bevarat på tomten intill, tomt nummer 31, och flera sådan lämningar påträffades inom kvarteret Apeln (jfr hus 131, 121 och 112). Det här kan handla om en mycket mindre variant som bara var halvt nedgrävd i golvet som en matkällare. Dock fanns sotiga partier på innermurarna som även kan tala för att det är resterna efter en ugn. De bevarade murarna bestod av 1–3 varv med stenar och de var mellan 0,2–0,4 meter höga. Golvet bestod av lera med nedtryckta eller nedtrampade tegelstenar. På många av sandstenarna, speciellt i den norra delen fanns sot under putsen och på undersidan. I det södra hörnet av huset påträffades större stenar, mellan 0,3–0,4 meter stora, som bildade ett stenfundament, möjligen ett underlag för en kakelugn. Fundamentet var ca 1,3 × 1,4 meter stort. I den södra väggen har huggen sandsten lagts tätt medan det i fundamentet handlade om rundad gråsten. Även där bildade huggen vällagd sandsten en yttervägg med rundade lite mindre gråsten, ca 0,1–0,3 stora. Sandstenen var 0,3–0,5 meter stora.

FIGUR 238. Halvkällaren eller ugnen, när den precis rensats fram.

FIGUR 239. Översikt av Hus 1 med trägolvs ugn/halvkällare och det södra rummet.

Hus 2

Hus 2 bör ha varit lika långt som hus 1, det vill säga ca 16 meter, men syllstenarna var endast bevarade i den norra delen i en sträcka av ca 8 meter. Bredden var drygt 6 meter. En bevarad syllstensrad fanns i öster mot vreten. Syllstensraden var delvis bortgrävd. Lite bevarat fragmentariskt trägolv fanns kvar intill syllstenen och en knut var bevarad ut mot vreten, i övrigt var huset otidigare. I den norra profilen, det vill säga schaktkanten mot Smedjegatan, syntes ett trägolv som troligen hörde till hus 2. Ovan trägolvet fanns ett fundament till en spis eller kakelugn. Det fanns bevarad puts på den södra sidan. Alltså har huset fortsatt in under Smedjegatan en bit, vilket tyder på att även Smedjegatan har breddats åt söder vid något tillfälle. Troligen strax efter 1750 när huset som brann ner 2001 uppfördes. På trägolvet påträffades även en bit pottkakel. I hus 2, precis ovan trägolvet har även mynt påträffats, ett från 1719 och det andra från 1634. Under huslämningen framkom stockar som hört till den ursprungliga terrasseringsen inför anläggandet av Smedjegatan i början av 1610-talet (se ovan sidan 67).

Träkistor

Timmerkonstruktioner som utgjort fundament till husen framkom ca två meter under nuvarande marknivå. De bestod av timmer och knutar bevarade i sex skift där den översta borttogs vid schaktningen på grund av dåligt skick. En stock hade tydlig tallbark. Stockarna var ca 0,3 meter tjocka. Knutarna var gjorda så att man huggit in från två håll och sedan lagts ihop. Fyllningen bestod av sand varvad med ris, humus, lite fynd och träflis. Mot botten fanns en risbädd. Kistorna var sammansatta i system. En tomtgräns var synlig även i kistorna genom ett mellanrum på ca 0,6–1 meter (den obligatoriska vreten mellan husen) innan den västra kistan började.

Under Hus 1 var trækistan 5 × 6 meter, alltså mindre än själva huset. Den har byggts för detta hus och intill låg kistan till hus 2 och dessa har satts samman så att de stöttade varandra och gjorde konstruktionen extra stark, se FIGUR 240.

FIGUR 240. Detalj från trækistorna som visar hur de fogats samman.

Vreten, mellan hus 1 och hus 2

Mellan hus 1 och hus 2 fanns en vret. Vreten är det mellanrum som var lagstadgat på 1 aln (ca 60 centimeter) och som skulle finnas som en eldsäkerhetsspärr mellan trähusen i Jönköping. I vreten hittades de flesta fynden, i form av keramik, kritpipor, järn föremål, glas, porslin och mycket djurben. Även några ovanliga kakelbitar med figurer påträffades. Trots att det var bestämt att vreten skulle hållas fri från bråte och skräp så är det alltid i dessa passager som det största fyndmaterialet är samlat.

Ett övertäckande svämlager

Mer eller mindre heltäckande över stora delar av schaktet fanns ett svämlager bestående av någon form av sandblandad gyttja. Det visar sannolikt att större delen av tomten har utsatts för en översvämning under brukningstiden vilket satt sina spår i detta svämlager.

Övriga anläggningar

I tomtens södra del, ner mot Södra strandgatan står ett stort stenhus som byggdes i slutet av 1920-talet och denna yta berördes inte. Störningar från sentida byggnation hade också förstört stora delar av bebyggelsen i den västra delen. Längre söderut i schaktet fanns bara lämningar efter de uthus som byggdes här i mitten på 1800-talet.

I den södra delen framkom även tjocka lager av bark. Lagren var uppemot 0,5 meter tjocka och har tolkats som rester efter den garveriverksamhet som ägt rum på tomten under 1600- och 1700-talet. Då låg denna del av tomten ner mot Munksjön och man har haft en mängd garverier och karduansmakaregårdar längs med vattnet. Här har även en sadelmakare, skomakare, snörmakare och en färgare bott. Alla har de hanterat skinn och hudar i sitt yrke. Verksamheten fodrade stora mängder vatten och bark för garverikaren och den starka lukten som omgav verksamheten gjorde att de ofta låg i ytterkanterna på städerna. Under 1600-talet beboddes även tomterna av flera pistolsmeder och en knivsmed precis som i kvarteret Apeln.

Sammanfattning

Även inom den här tomten, precis som inom kvarteret Apeln har husen börjat byggas ganska snart efter att terrasseringen längs med Smedjegatan gjordes i början på 1610-talet. Även i kvarteret Arkadien har en större stock från denna terrassering påträffats och dendrodaterats till 1612, plus minus 15 år. De påträffade delarna av två byggnader, hus 1 och hus 2, har uppförts under första halvan av 1600-talet. De har alla varit gavelvända mot Smedjegatan vilken var vanligast under denna period. Uthus och förråd har funnits längre ner på tomten och här har även verksamheten som tomtinnevånarna har livnärt sig på funnits såsom garveri. För att fundamentera husen i denna vattensjuka miljö har man i den södra delen byggt träkistor innan husen har grundlagts. I det östra huset, hus 1, har

FIGUR 241. Innergården till kvarteret Arkadien 4 fotograferad 1920. Till höger i bild syns den putsade "stenkällaren", vars äldsta delar härrör från 1600- 1700-tal. Den är fortfarande bevarad. Likadana källare påträffades vid undersökningen i kvarteret Apeln. JLM 93/1:2308.

flera olika golvnivåer påträffats och även ett svämlager vilket tyder på att denna del av ytan har varit utsatt för en översvämning. Precis som i kvarteret Apeln har man haft den lagstadgade vreten mellan byggnaderna där mycket av dåtidens avfall har hamnat.

På tomten intill, Arkadien 4, som inte berördes av branden 2001, finns fortfarande stenkällaren/stenbyggnaden bevarad i bottenvåningen på huset strax väster om undersökningsområdet, se FIGUR 241. Väl inne på den angränsande tomten som syns på bilden, framgår att tomtrönsen har varit lite mera vriden mot väster då 1600-talskällaren inte riktigt ligger i liv med den övriga bebyggelsen.

Fynd

Undersökningen resulterade i 233 fyndposter, där några, framförallt keramiken representerar flera fynd inom en fyndpost (BILAGA 2c). Det är 128 fyndposter som innehåller keramik av något slag, där fyra stycken utgörs av stengods och en av ostindiskt porslin. Det var anmärkningsvärt med bara en skärva porslin från Kina då dessa i närområdet har påträffats rikligt. Tre fajansskärvor påträffades också. Resterande är av typen yngre rödgods, i form av trefotsgritor, skålar, fat och krukor. Allt detta är lokalt tillverkat med de vanligaste formerna gällande mönster och färger i glasyren, se

kapitlet om keramikfynden från kvarteret Apeln. Bland kakeldetaljer påträffades en liten bit figurkakel, troligen från en krönbit föreställande en putti eller kerub (se FIGUR 159). De övriga fyndgrupperna var fönsterglas, kritpipor, flinta och metaller. Bland järnföremålen fanns två kanonkulor.

Åtta mynt skickades till myntkabinettet för bestämning och de visade sig vara myntade under Gustav II Adolf (1627-1629) fram till Ulrika Eleonora (1720), med en övervikt av mynt från Drottning Kristina, 1634 och 1635.

Att gå vidare – kvarteret Apeln i nya sammanhang

De arkeologiska undersökningarna avslutades i december 2004. Nu, nio år senare, är tomtmarken i kvarteret Apeln åter fullt utnyttjad till bostäder och olika sorters kommersiell verksamhet. Perioden som öppen parkeringsyta blev en parentes i områdets byggnadshistoria. När sextiotalets ”bombhål” bebyggdes återfick Smedjegatan sitt slutna gaturum. Själva Domusparkeringen kommer liksom den arkeologiska utgrävningen med åren att bli ett allt blekare minne i Jönköpingsbornas medvetande. Kvarteret med sin blandning av nytt och gammalt blir ånyo ett bland många på Öster.

Sett utifrån ett vetenskapligt perspektiv kommer däremot kvarteret Apeln att få behålla sin särställning under överskådlig tid. Undersökningen utgjorde det största stadsarkeologiska projekt som dittills genomförts i 1600-talets Jönköping, både sett till undersökt yta och volym. Betraktar man vad som återstår av områden med intakta kulturlager i östra innerstaden är det tveksamt om någon framtida utgrävning av jämförbar omfattning överhuvudtaget kan bli aktuell i framtiden. Det skulle närmast krävas ännu en förödande stadsbrand, lik den i kvarteret Arkadien 2002, för att frilägga så stora ytor.

Även resultatmässigt står Apeln i särklass. Ingen hade väl egentligen räknat med att utfallet skulle bli så rikt, men på dessa tomter sammanföll de omständigheter som krävs för ett gott arkeologiskt utbyte. Omfattande utfyllnader och intensiv byggnadsaktivitet gav djupa kulturlager, medan högt grundvattenstånd och täta lager sörjde för goda bevaringsförhållanden. Den relativa avsaknaden av sentida störningar medförde att hela bebyggelsesekvenser kunde följas, samtidigt som den stora exploateringsytan gjorde att fyra av de forna tomterna kunde studeras i sin helhet. Som en ytterligare bonus var uppgifter om tidigare aktiviteter och kvarterets invånare under 1600- och 1700-tal tillgängliga i skriftligt källmaterial. Sist men inte minst utgjorde de undersökta stadsgårdarna ingen genomsnittlig 1600-talsmiljö.

Bebyggelsen söder om Smedjegatan hyste under ett och ett halvt sekel delar av en högt specialiserad protoindustriell verksamhet, vapentillverkaren *Jönköpings fabriks*, intimt förbunden med den svenska militärstatens stormaktssträvanden. Genom ett lyckligt sammanträffande kom nästa stora exploateringsärendet på Öster att beröra stormaktstidens andra satsning på modernt inriktad produktion, *Vantmakeriet*. Där utnyttjades värvad utländsk sakkunskap i storskalig tillverkning av ylleyger för krigsmaktens räkning. Vapenfabrikens produktion byggde däremot huvudsakligen på en utveckling av lokala hantverkstraditioner. Detta medförde att grundläggande skillnader uppstod mellan stadens båda kungliga fabriker, något som fick stor betydelse för verksamheternas organisation, ut-

veckling och framgång. På längre sikt kom vapentillverkningen vid Jönköpings fabriks att överleva, om än överflyttad till Huskvarna, och bilda basen i en viktig industrikoncern - Huskvarna Vapenfabriks AB. Vantmakeriet däremot övervann egentligen aldrig sina initiala problem och lades ner efter bara lite drygt trettio år. Berättelsen om Jönköpings båda fabriker speglar på ett utmärkt sätt såväl de praktiska svårigheter som den ambivalens från makthavarna som präglade den tidiga stormaktstidens försök att modernisera Sverige genom utveckling och tillvaratagande av landets resurser.

Ett annat viktigt tema som kunnat belysas genom utgrävningarna i kvarteret Apeln 2003–2004 gäller hur man praktiskt genomförde byggandet av nya städer under stormaktstiden. Tack vare en rad lyckliga omständigheter blev det möjligt att i detalj följa arbetet från planläggning fram till fullt fungerande hantverksgårdar. En dendrokronologisk serie gav tidsramen för själva utbyggnadsarbetet. Särskilda kännetecken i form av så kallade tillväxtkollapsar antyder att timret bör ha hämtats från skog som Kronan disponerat på den närbelägna kungsgården Ryhov. Under följande år har bilden kunnat byggas på med resultat från bland annat kvarteret Diplomaten (Nordman & Pettersson 2009) och kvarteret Abborren (Haltiner Nordström 2013). Dessutom har en kombination av resultat från metalldetektering i fyllnadsmassor och arkeobotaniska analyser visat att jorden i de timmerkistor och terrasser som stora delar av 1600-talsstaden vilar på har hämtats från det forna stadsområdet på Väster, samt från närområdet till Jönköpings slott. Dessa vida-reförda analyser tar avstamp i diskussioner vilka växt fram som ett direkt resultat av erfarenheter gjorda i kvarteret Apeln.

På samma sätt kunde de studier med inriktning främst mot det lokalt producerade rödgodset, vilka genomfördes inom ramen för arbetet med material från kvarteret Apeln, bilda underlag för mer djupgående analyser av keramik från de båda krukmakerier från 1700-talet som grävts ut i kvarteret Dromedaren 2002 (Haltiner Nordström 2008) och i kvarteret Diplomaten 2007 (Stilborg 2009). Dessa detaljstudier har bland annat medfört att olika särdrag i brukskeramiken; det hittills så anonyma yngre rödgodset från Jönköping, har kunnat identifieras och dateras. Det har rent av varit möjligt att bestämma upphovsmannen bakom vissa kärtyper och dekorer. På så sätt har ett massmaterial som tidigare mest setts som ett problem vid undersökningar på Öster förvandlats från att vara en komplikation till att bli ett dateringshjälpmedel!

Också på ett annat plan utgjorde 2003 och 2004 års undersökningar av vapensmedsgårdarna intill Smedjegatan inledningen på ett nytt förhållningssätt. Dels utnyttjades digital inmätning av ett omfattande urbant material med komplicerad stratigrafi fullt ut för första gången av läns museet. Introduktionen av *Intrasis* medförde föga förvånande en hel del praktiska problem, men gav också ytterst värdefulla lärdomar inför kommande utgrävningar.

Undersökningsområdets omfattning och de tidsramar som ställdes upp för projektet ledde till att fältarbetet genomfördes med ett stort inslag av maskinstöd. Lösandet av ett antal logistikproblem kom därför att bli av central betydelse för ett lyckat resultat; något som kom att prägla själva uppläggningsarbetet i högre grad än vid tidigare utgrävningar i stadsområdet.

Ett tredje nytt element utgjorde det konsekventa utnyttjandet av metalldetektering. Visserligen begränsades insatserna till att huvudsakligen omfatta sökning på identifierade golvnivåer och markytor, men redan detta gav mersmak. Att arbeta i en så pass metall- och slaggbemängd miljö som ett hantverkarkvarter gjorde uppgiften komplicerad, men ett insamlat myntmaterial på över hundra enskilda mynt talar sitt tydliga språk. I fortsättningen har metalldetektering ingått som ett självklart element vid undersökningar i innerstadens kulturlager. Slutligen innebar fältsäsongen 2004 ett genombrott för användandet av expertstöd i fältsituationen. Mötet med de ytterst speciella miljöer som 1600-talets vapensmide erbjöd gjorde att sakkunskap vid ett flertal tillfällen fick hämtas utifrån. Därigenom skapades embryot till det vitt förgrenade nätverk som läns museet idag framgångsrikt använder sig av vid arbete i kontexter från den tidigmoderna epoken.

En spännande utveckling erbjöds av de kontakter som under projektets gång togs med Colonial Williamsburg i Virginia, USA. Här tillverkas funktionsdugliga flintlåsvapen med helt traditionell teknik vad beträffar vapensmidet. Detta sker inom ramen för ett historiskt återskapande av 1700-talets liv i revolutionstidens brittiska kolonier i Nordamerika (se www.history.org). Idag erbjuder smedjorna i Williamsburg en av de få platser i världen där man kan studera det hantverk som utövades med sådan framgång vid Jönköpings fabriker.

De i många avseenden spektakulära resultat som uppnåddes i kvarteret Apeln under säsongerna 2003 till 2004 blev uppmärksammade, såväl lokalt som inom forskarsamhället långt bortom Jönköpings hank och stör. Genom regelbundna visningar under den tid fältarbetet pågick bereddes omkring 1100 personer att möjlighet att själva få möta lämningar från stormaktstidens Jönköping. Att hantverk, och kanske främst då den tidiga vapenproduktionen, har stor betydelse för stadens identitet var något vi upplevde väldigt tydligt under de publika visningarna sommaren 2004. De väl bibehållna lämningarna efter stormaktstidens smedjor utgjorde den givna publikmagneten under hela säsongen.

Långt fler har kunnat ta del av resultatet i den nya stadshistoriska utställning som öppnade i mars 2010. Speciellt gäller detta belägg för grundläggningens hastiga, men komplicerade utveckling samt 1600-talets faktorismide. Resultat och material hämtat från kvarteret Apeln har genom åren kommit att figurera i en rad olika publikationer och föredrag. På så sätt har bilden av Jönköping med

dess komplexa historia kommit att spridas, förändras och uppmärksammas i vida kretsar.

Allt sammantaget utgör materialet från kvarteret Apeln genom sin omfattning och detaljrikedom ett närmast unikt studieobjekt, såväl ur ett lokalt som nationellt perspektiv. Här ryms hela den komplexitet som karaktäriserar den tidigmoderna epokens arkeologi, både i metodiskt och tematiskt avseende. Därför bör föreliggande rapport främst betraktas som en presentation och redogörelse för den stora vetenskapliga potential undersökningen i kvarteret Apeln rymmer. Det vore snarast förmätet att påstå att en tekniskt inriktad skrift på 200 sidor skulle kunna innehålla någon mer djupgående analys, men det är författarnas förhoppning att den skall bli användbar som en nyckel till fortsatta studier av det mångfacetterade arkeologiska materialet. Så även om själva projektet finner sin slutpunkt i och med publiceringen av *Smedernas gårdar* måste det framhållas att forskningsarbetet fortsätter!

Låt oss så avslutningsvis nämna några av de sammanhang där resultaten från utgrävningarna i kvarteret Apeln 2003–2004 kan komma att spela en viktig roll. I den summering av de senaste decenniernas arkeologiska insatser inom stadsdelen Öster, stormaktstidens nygrundade Jönköping, som Länsmuseum planerar att utge kommer resultaten från kvarteret Apeln att utgöra ett viktigt inslag. Här kan analysarbetet förses med en helhetsbild; en modell för bebyggelseutvecklingen i de faktorianknutna gårdsmiljöer som under lång tid karaktäriserade Jönköpings innerstad. Normalt blir bara mindre delar av de berörda fastigheterna tillgängliga vid en utgrävning, fragment som sedan skall passas in i ett större sammanhang. Dessutom finns vanligtvis sentida störningar som ytterligare kan komplicera tolkningarna. I dessa avseenden utskiljer sig de hantverksgårdar som undersöktes år 2004. Här kunde istället bebyggelsen kartläggas i detalj över de forna tomternas fulla utsträckning. Vid undersökningstillfället var möjligt att granska, dokumentera och i viss mån funktionsbestämna 61 separata byggnader, samtidigt som olika strukturella förändringar kunde följas över nästan hela den period på drygt tre sekel som gårdarna varit i bruk. Med tillgång till detta jämförelsematerial kan såväl äldre som nytillkomna undersökningsresultat bedömas vid det fortsatta utforskandet av Jönköpings äldre historia. Ett första exempel på denna typ av jämförande studier utgörs av stadens andra faktoriområde, *Vantmakeriet*, vars område undersöktes mellan åren 1983 och 2007 och där resultaten publicerades två år senare (Nordman & Pettersson 2009).

Den kommande publikationen – beräknad utgivning våren 2014 – om stormaktstidens Jönköping avses få en tematisk utformning, där ämnen som vapensmidets utveckling och stadsfaktoriets historia illustreras med material hämtat från kvarteret Apeln. Likaså lämpar sig detta källmaterial utmärkt till studier av de sociala

relationernas förändring, allt ifrån stormaktstidens 1600-tal fram till industrialiseringen drygt två sekel senare. Satt i samband med skriftliga källor skulle de fysiska lämningarna efter detta konkreta stadsrum kunna befolkas och levandegöras på ett pedagogiskt mycket verkningsfullt sätt.

I ett byggnadshistoriskt perspektiv kan det omfattande antalet huslämningar med fördel jämföras med stadens bevarade byggnader som ett led i utforskandet av lokala byggnadstraditioners särdrag och förändring. Likaså skulle en mer ingående analys av de smedjor och verkstäder som påträffades år 2004 kunna ge spännande resultat, speciellt i relation till likartade undersökta, bevarade eller i bruk varande produktionsmiljöer, såväl i ett nationellt som internationellt perspektiv.

I kapitlet om fynden framhölls det hur omfattande fyndmaterialet från undersökningarna i kvarteret Apeln är och vilken forskningspotential som ryms bland dessa många fyndbackar. Samtidigt måste det påpekas att det hittills inte funnits utrymme för annat än en översiktlig bedömning av flertalet fyndkategorier. Undantagen utgörs dels av rödgodskeramik, dels av föremål med anknytning till metallhantverk och vapenproduktion – ämnen som prioriterats i enlighet med projektets undersökningsplan. Ett intressant forskningsfält vore att ställa fynd knutna till hushåll och personlig sfär från våra väldokumenterade hantverkarhushåll mot material hämtat från de delar av 1600-talsstaden där andra grupper av invånare haft sin bostad och verksamhet. Likaså skulle det kanske vara möjligt att särskilja fyndmaterial som härstammar från kommersiella miljöer som krogar och handelsbodas. Hur skiljer sig detta från fyndsammansättningen i bostadens rum?

Ett annat fält utgörs av stadens kontakter med omvärlden, alltifrån grundande och planläggning under ledning av holländsk expertis fram till den explosionsartade utveckling som följde på kommunikationssystemens hastiga förändring kring mitten av 1800-talet. Tematiska studier av denna art kommer att återfinnas i den ovan nämnda publikationen om stormaktstidens Jönköping, men även möjligheten att föreslå lämpliga uppsatsämnen för arkeologistudenter på C och D-nivå bör övervägas.

Sammanfattningsvis utgör det mångfacetterade material som samlades in i samband med de arkeologiska undersökningarna i kvarteret Apeln år 2004 en livfull och detaljrik spegling av Jönköpings utveckling under tre sekler. Sett i ett lokalt perspektiv är resultaten av allra största värde, men även i ett nationellt perspektiv framstår Apeln som ett objekt i särklass. Arkeologi med inriktning på stormaktstid och ännu yngre epoker har i många avseenden behandlats styvmoderligt inom kulturmiljövården fram till de allra senaste åren. I ett sådant sammanhang är undersökningar av Apelns dignitet väsentliga, eftersom resultaten här klart framhäver arkeologins möjligheter att lyfta fram aspekter av mänsklig tillvaro som

tidigare blivit bortglömda eller förbisedda. Under projektets gång har det dessutom varit möjligt att ta upp ett antal etablerade ”sanningar” kring stadsutvecklingen till en kritisk granskning utifrån nyvunnen kunskap, baserad på arkeologisk grund.

Kanhända har vi inte direkt skrivit om Jönköpings historia, men undersökningarna i kvarteret Apeln har skänkt berättelsen en mänsklig dimension och fört både projektets deltagare och alla besökare närmare ett nära förflutet som ibland kan tyckas oss så avlägset. Genom visningar, utställningar föredrag, artiklar och andra publikationer har dessa nya kunskaper spridits till stora grupper åhörare och läsare som ett led i en fortgående förmedlingsprocess. Förhoppningsvis har bilden av den turbulenta period då Jönköping utvecklas mot den stad vi idag känner, nyanserats och gjorts mer begriplig. Om den nya kunskap som redan vunnits så här långt och de framtida resultat som följer vid en fortsatt bearbetning av materialet, kan bidra till förståelsen för den historiska dimensionen i Jönköpings identitet har insatsen varit mödan värd. Det är något alla invånare, gamla såväl som nya, kan dra nytta av.

Administrativa uppgifter

Undersökning i Kv. Arkadien 4, 11 år 2002

Länstyrelsens beslut:	431-14082-02
Jönköpings läns museums dnr:	372/02
Uppdragsgivare:	Bostads AB Vätterhem
Fält- och rapportansvarig:	Susanne Haltiner Nordström
Arkeologisk fältpersonal:	Marcus Eriksson, Lisa Skanser, Mikael Nordström samt gräv- maskinisten Erik Gustavsson
Fältarbetstid:	2002-09-30 – 2002-11-08
Fornlämning:	Jönköping RAÄ 50
Län:	Jönköpings län
Kommun:	Jönköpings kommun
Socken:	Jönköping stad
Församling:	Kristine
Fastighet:	Kvarteret Arkadien
Läge/ Ek. kartblad:	7E0a
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Exploateringsyta:	1000 m ²
Undersökt yta:	1000 m ²
Typ av lämningar:	Stadsgårdar, timmerkistor, kul- turlager
Fyndnummer:	1-141
Dokumentationsmaterial förvaras i Jönköpings läns museums arkiv	

Undersökning i Kv. Apeln 38 m.fl. år 2003

Länstyrelsens beslut:	431-3952-03
Jönköpings läns museums dnr:	207/03, 315/03
Fält- och rapportansvarig:	Susanne Haltiner Nordström
Arkeologisk fältpersonal:	Jeanette Gustavsson, Karin Mellbo, Susanne Nilsson, Joa- kim Svahn, Jessica Wennerlund, Anna Ödéén, Robert Rosenberg samt grävmaskinist Lasse Ericsson
Tidpunkt:	2003-09-01 – 2003-10-16 FU, 2003-10-20 – 2003-11-27 UN
Uppdragsgivare:	Tekniska kontoret, Jönköpings kommun
Orsak till uppdraget:	Byggnation (P-hus, bostäder)
Fornlämning:	Fornlämning 50, Jönköpings stad
Läge/ Ek. kartblad:	7E0a
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM

Inmätning: Rober Rosenberg
 Socken: Ljungarums socken
 Församling: Kristine
 Fastighet: Kv. Apeln 38 m.fl.
 Exploateringsyta: 1 700 m²
 Undersökt yta: 1 300 m²
 Typ av lämningar: Stadsgårdar, timmerkistor, kul-
 turlager
 Fyndnummer: 1- 34
 Dokumentationsmaterial förvaras vid Jönköpings läns museum

Undersökning i Kv. Apeln 38 m.fl. år 2004

Länsstyrelsens beslut: 431-4147-2004 (FU), Jön-
 köpings läns museums dnr:
 A123/04 (FU) A205/04 (SU)
 Tidpunkt: 2004.04.15 – 2004.06.30 (FU)
 2004.07.01 – 2004.11.11 (SU)
 Uppdragsgivare: Tekniska kontoret, Jönköpings
 kommun
 Orsak till uppdraget: Byggnation (P-hus, bostäder)
 Fornlämning: Fornlämning 50, Jönköpings
 stad
 Läge/ Ek. kartblad: 7E 0a
 Koordinatsystem: SWEREF 99 TM
 Inmätning: utförd i Intrasis
 Socken: Ljungarums socken
 Församling: Kristine
 Fastighet: Kv. Apeln 38 m.fl.
 Exploateringsyta: 4 500 m²
 Undersökt yta: 4 500 m²
 Typ av lämningar: Stadsgårdar, timmerkistor, kul-
 turlager
 Arkeologisk fältpersonal: Jeanette Gustavsson, Karin
 Mellbo, Susanne Nilsson, Mats
 Pettersson, Joakim Svahn, Rick-
 ard Wennerberg, Jessica Wen-
 nerlund, Anna Ödeén
 Maskinist: Lasse Ericsson
 Projektledare: Susanne Haltiner Nordström
 Rapportansvarig Susanne Haltiner Nordström
 och Claes Pettersson
 Fyndregistrering: utförd i Intrasis
 Fyndnummer: 6-2942
 Allt dokumentationsmaterial förvaras vid Jönköpings läns museum

Referenser

Tryckta källor

- Ahlberg 2012 *Svensk stadsplanering : arvet från stormaktstiden, resurs i dagens stadsutveckling*. Forskningsrådet Formas. Stockholm
- Alm, J. 1927 *Vapnens historia*. Faksimil 1982. Stockholm.
- Andersson, T., Bramstång, C. & Nilsson Schönborg, G. 2003 *Pålad stad: Berättelser om Göteborg -från början till nu*. Stockholm.
- Areslätt, T. 1984 Jönköping. *Medeltidsstaden 58*. Stockholm.
- Bark, R. 2004 Keramik på den nordbohuslänska landsbygden under 1600 – 1800-talen. I Lindman, G. *Gårdar från förr. RAÄ Skrifter 56*. Ödeshög.
- Bergenblad, H. 1989 *300 år med sikte framåt. En bok om Husqvarna*. Huskvarna.
- Bergold, H. m.fl. 2004 *Handled With Care – On The Typology and Symbolism of Redware Pottery*. I Muinaistutkija 2. Helsinki.
- Bramstång Plura, C, Carlsson, K. & Rosén, C. 2012 Nio tomter i Jönköping : Småland, Jönköpings stad, kvarteret Dovhjorten (Druvan), RAÄ 50. *UV Rapport ; 2012:119*. Stockholm.
- Brinch Madsen, H/Katz, J/ Glastrup, J. *Duft av fortid*. I Skalk 3/2004.
- Bonge-Bergengren, I. 1994. *Av lera och eld om krukmakare och krukmakaregods*. Nordiska museets förlag. Trelleborg.
- Bäck, M. & Pettersson, C. 2011 Arbetets och boendets stratigrafi. I *SKAS 2/2011*.
- Carlsson K. & Rosén C. 2002 *Stadsbornas kärlek - keramik i västsvenska städer från 1400-tal till 1700-tal. Urbaniseringsprocesser i Västsverige*. En utvärdering av uppdragsarkeologins möjligheter att belysa historiska processer. Nossebro.
- Claesson, A_M. 1980 Faktorismederna Blåberg och deras verktyg. I *Småländska kulturbilder 1980*. Jönköping.
- Ericsson, M. 2006 Tattarkravallerna i Jönköping 1948 - en studie av arbetarkulturen och utanförskapet. C-uppsats i Historia, Lunds Universitet.
- Ericsson, P. 1986 *En bakgata vid namn Smedjegatan*. Artikel i Jönköpings Posten 30/12 1986.
- Glück, H. 1972 *Svenska mynt. Gustav Vasa – Gustav VI Adolf 1521 – 1972*. Stockholm
- Gunnarsson, B. 2010 *Jönköping brinner*. Jönköping.
- Gustavsson, J. ”Att Supa Tobak vid Smedjegatan” – kritpipor från utgrävningen i kvarteret Apeln. I *Gudmundgilletts årsbok 2005*.
- Göransson, E. 1939 *Husqvarna Vapenfabrik 1689– 1939*. En historik över dess utveckling under tvåhundra femtio år. Stockholm.
- Hall, N. 2005 *Jönköping Östra. Jönköping 1612-2005*. Examensarbete 10p i Computing Archaeology, Göteborgs Universitet.
- Hall, A.R. & Kenward, H.K. 1982 *Environmental Archaeology in the Urban Context*. CBA Research Report No 43. Bath.

- Haltiner Nordström, 2008 *Krukmakarna Banck. Inför byggnation inom kvarteret Dromedaren 1 och 2, fornlämning 50, Jönköpings stad*. Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 2008:97.
- 2009 *Kvarteret Dohjorten : arkeologisk förundersökning inför nybyggnation inom RAÄ 50, stadsdelen Öster, Jönköpings stad : Kristine församling i Jönköpings kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 2009:20.
 - 2010 *Skärvor, verkstäder och krusmakare – en genomgång av arkeologiskt undersökta krusmakerier från Jönköping*. Kandidatuppsats i Historisk arkeologi, Lunds Universitet.
 - 2011 *Under biograf China: kvarteret Abborren under 400 år - från hantverk till nöjespalats. JASS: Jönköpings läns museum arkeologisk skriftserie 2*. Jönköping.
 - 2013 *Under Chinabiografen. Arkeologisk för- och slutundersökning inför nybyggnation inom kvarteret Abborren 6, inom RAÄ fornlämning nr 50, Jönköpings stad och kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 2012:62.
- Heimdahl, J. 2005 *Urbanised nature in the past : site formation and environmental development in two Swedish towns, AD 1200-1800*. Department of physical geography and quaternary geology, Stockholm University.
- 2007 *Från sumpig lyx till torrlagd misär : växtrester berättar om livet i 1600-talets Jönköping : arkeobotanik viktigt hjälpmedel vid arkeologiska undersökningar. Populär Arkeologi 2005:3*.
 - 2009 *Geoarkeologiska analyser av stratigrafi och växtmakrofossil från kvarteret Diplomaten, Jönköping*. I Heimdahl, J. & Vestbö Franzen, Å. *Tyska madens gröna rum : specialstudier till den arkeologiska undersökningen i kvarteret Diplomaten, RAÄ 50, Jönköpings stad. Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 2009:41*.
 - 2011 *Första halsblosset. I Arkeologi i Östergötland*.
- Helander, O. 2003 *Något om knappens historia i Sverige* (eget förlag).
- Hällans, A-M, Karlsson, P. & Tagesson, G. 1999 *Kvarteret Dalkarlen. Bebyggelse och industri i stormaktstidens Norrköping*. Rapport UV Öst 1999:1. Linköping
- Meyerson, Å. 1939 *Vapenindustrierna i Arboga under äldre Vasatid*. Kungliga livrustkammaren. Akter och utredningar 3. Stockholm.
- JH - *Jönköpings Historia*. Band II. 1918 Björkman, R.(red.) Jönköping.
- JSH - Rystad, G., Sallnäs, B. & Wessman, L. 1965 *Jönköpings stads historia. Del II. Från stadens brand 1612 till kommunalreformen 1862*. Värnamo
- Karlson, B.-E. 1984 *Bebyggelse i Jönköping 1812 - 1870. Produktion, rekreation*. Jönköpings läns museum. Jönköping.
- 1996 *Bebyggelse i Jönköping 1612 – 1870. Produktion, rekreation*. Jönköpings läns museum. Jönköping.
 - 2001 *Norra Munksjöområdet från medeltid till modern tid*. I Norra Munksjöområdet – en historisk dokumentation. Jönköpings läns museum. Byggnadsvårdsrapport 2001:2. Jönköping.
 - 2010 *Jönköping - den nya staden. Bebyggelse och stadsplanering 1612 – 1870*. Jönköpings läns museum.

- Karlsson, P. & Tagesson, G. (red) 2003 *I Tyskebacken*. RAÄ Skrifter 47. Linköping
- Karlsson, P. 2003 *Välbevarad medel- och stormaktstid i kvarteret Paddan*. Rapport UV Öst 2003:52 Linköping.
- 2004 *Efterreformatorisk urbanisering i kvarteret Markattan*. Rapport UV Öst 2004:3. Linköping.
- Karsten, P. & Knarrström, B. 2003 *The Tägerup excavations*. Skånska spår. Riksantikvarieämbetet.
- Klingnéus, S. 1997 *Bönder blir vapensmeder. Protoindustriell tillverkning i Närke under 1600- och 1700-talen*. Studia Historica Upsaliensis 181. Uppsala
- Larsson, H. 2001 *Munksjöns betydelse för stadens näringar och för sjöfarten*. I Norra Munksjöområdet – en historisk dokumentation. Jönköpings läns museum. Byggnadsvårdsrapport 2001:2. Jönköping.
- Larsson, S. (red.) 2006 *Liljan : om arkeologi i en del av Malmö*. Riksantikvarieämbetet. Stockholm,
- Lihammer, A. 2011 *The forgotten ones: small narratives and modern landscapes*. The Museum of National Antiquities Studies. Stockholm.
- Lindahl, A., Olausson, D. & Carlie, A. (red) 2002 *Keramik i Sydsverige*. Malmö
- Lindqvist, G. 1981. *Krukor och fat. Svenskt krukmakeri under 400 år*. Borås.
- Ljung, J.-Å. 1987 *Boställe och arbetsplats för 1600 - 1700-talets faktorismeder*. Kvarteret Smedjebacken/ Faktoriet 3. Örebro kommun, Närke. Riksantikvarieämbetet. Rapport UV Mitt. Stockholm.
- Magnusson, L. 1996 *Sveriges ekonomiska historia*. Stockholm.
- Malmquist, Yngve 1986 *De seglade på Vättern. Skutor, skeppare, sjömän och skeppsbyggare*. Jönköpings läns museum. Jönköping.
- Nilsson Schönborg, G. 2001 *Kinesiskt importporcelain i Göteborg sett ur ett arkeologiskt perspektiv*. Urbaniseringsprocesser i Västsverige. GOTARC serie C. Göteborg.
- Nilsson, Y. & Stibéus, M. 1992 *Kv. Ansvaret 7-8. Arkeologisk och byggnads-historisk undersökning av fyra gårdar från 1600 – 1800-talen*. Jönköpings Läns Museum Arkeologisk Rapport 1992:21. Jönköping.
- Nordisk Familjbok*, ed. 1910 - uppslagsord ”Harnesk”
- Nordman, A-M. 2001 *Arkeologisk analys. I Norra Munksjöområdet – en historisk dokumentation*. Jönköpings läns museum. Byggnadsvårdsrapport 2001:2. Jönköping.
- 2009a *Att flytta en stad. Hur Jönköpings stad flyttades under tidigt 1600-tal*. Kandidatuppsats i Historisk arkeologi, Lunds Universitet.
- 2009b *Kvarteret Apeln 37 : arkeologisk undersökning av stads kvarter inom fornlämning 50, Jönköpings stad i Jönköpings län*. Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 1995:14.
- 2011 *1600-talets borgargårdar i Jönköping : arkeologisk undersökning inom RAÄ 50, kvarteret Ankaret 8 och 9, Kristine församling, Jönköpings stad och län Ankaret*. Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 2011:62.

- Nordman, A-M. & Pettersson, C. 2009 Den centrala periferin. Arkeologisk undersökning i kvarteret Diplomaten, faktori- och hantverksgårdar i Jönköping 1620-1790. *Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 2009:40*.
- Nordman, A-M, Pettersson, C & Heimdahl, J. 2011 "På denna blöta grund" - 2,5 m stadsarkeologi i ett kärr. *SKAS 2/2011*.
- Nordström, L. 1938 *Lortsverige*. Stockholm.
- Olsson, L. 2004 *Kritpipor från nordbohuslänska gårdar*. I Lindman, G. Gårdar från förr. RAÄ Skrifter 56. Ödeshög
- Pettersson, C. 2000 *Med hantverket i centrum – kvarteret Minerva i Helsingborg*. UV Syd Rapport 2000:36. Malmö.
- 2005a En stad i vatten. *Gudmundsgillet's årsbok 2005*. Jönköping.
- 2005b Farlig historia – arkeologi bland miljögifter. *META nr 4/2005*.
- 2006 *En god Hapn för Båther och Skuter. Jönköpings äldre hamnlägen, en översikt*. Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 2006:11.
- 2007 Visionen och verkligheten : Jönköping och drömmen om den moderna staden 1620-2005. I Ersgård, L. (red.) *Modernitet och Arkeologi. Artiklar från VIII Nordic TAG i Lund 2005*.
- 2011 Stormaktens byggstenar - Jönköpings kungliga faktorier 1620 - 1721 i det arkeologiska materialet. I Fagerland, T.E. & Paasche, K. (red.) *1537 - Kontinuitet eller brudd?* Trondheim Studies in History. Trondheim.
- 2013 *Odensjö - en by som alla andra? Arkeologisk undersökning av Odensjö Västergård, Odensjö bytomt RAÄ 186, inför byggande av tillfartsväg*. Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 2013:11.
- Pettersson, C. & Haltiner Nordström, S. 2004 Vapensmedjorna präglade stadsdelen som nu grävs ut. I *Populär Arkeologi 3/2004*.
- Rosén, C. 1999 *Föremål och social status i Halmstad ca 1550-1750*. Urbaniseringsprocesser i Västsverige. GOTARC serie C. Göteborg.
- 2004 *Stadsbor och bönder. Materiell kultur och social status i Halland från medeltid till 1700-tal*. Riksantikvarieämbetet arkeologiska undersökningar skrifter 53 Lund Studies in Medieval Archaeology 35. Halmstad
- Roslund, M. 1997 På drift i tid och rum? Om informationspotentialen i komposita dokumentationsmaterial. *META 3/1997*.
- 1998 Massmaterial och publicering av arkeologiska källmaterial. Viborg Middelalderseminar I. *Problemstillinger og metoder i skandinavisk byarkæologi*. Viborg
- Scherman, S. 2007 *Den svenska kakelugnen. 1700-talets tillverkning från Marieberg och Rörstrand*. Värnamo
- Schia, E. (red.) 1981 *Fra Christianias Bygrunn. Arkeologiske utgravninger i Revirstredet 5 – 7*, Oslo. Riksantikvarens skrifter nr. 4. Øvre Ervik.
- Segerstahl, F. 1977 *Brödupproret : kring en revolt i Jönköping 1855*. Stockholm.
- Stibéus, M. 2008 *Tyska maden i 1600-talets Jönköping. Tre undersökningar i kvarteret Dolken och kvarteret Droskan*. RAÄ 50. Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 2008:88.

- 2012 *Från vassbevuxen strandkant till handelsgårdar : tre gårdar från 1600- och 1700-talen vid Munksjön, Småland, Jönköpings stad och kommun, kv Ansaret 5 och 6, RAÄ 50*. RAÄ UV Rapport 2012:175. Stockholm.
- Stilborg, O. & Grönberg, E. 2006 *Produktion och konsumtion. Studier av yngre rödgods från Kv. Apeln och Kv. Dromedaren ca 1630 - 1850*. KFL rapport 06/0614. Lund.
- 2008 *Grytgjutformar i Jönköping*. KFL rapport 08/1210. Lund.
- Sundberg, U, 1998 *Svenska krig 1521 – 1814*. Stockholm
- Svensson, H. & Söderberg, B. 2009 Dumpad kunskap? : om metallsökning och uppdragsarkeologins villkor. *Fornvännen* 2009:2
- Tonkin, A. & Tonkin, H. *Myntboken 2005 (nr 35)*. Sveriges sedlar och mynt ca 995-2005. Ljungsbro.
- Uppdragsarkeologi i tiden SOU 2005:80
- Wallebom, U. 2003 *Vapensmederna på Södra Smedjebacken*. UV Bergslagen DAF 2003:4
- Wallin, L. 1982 *Kritpipor som dateringshjälpmedel*. C-uppsats i medeltidsarkeologi. Lunds Universitet.
- Welinder, S. 2007 Ett torp och ett artefaktmönster. I Apel, J. & Welinder, S. (red.) *Torpens arkeologi*. Stockholm
- Wennberg, K. 1979 *Svenska Pistolsmeder*. Stockholm
- 1996 *Svenska pistoler från 1700-talet*. Lund
- Wästfelt, B, Gyllensvärd, B. & Weibull, J. 1990 *Ostindiefararen Göteborgs porslinslast*.
- Åkerhagen, A. 2004 *Svenska kritpipstillverkare och deras pipor*. Trångsund
- Åsgrim Berlin 2011 *Kålgårdarna - stadens köksträdgård*. Jönköpings läns museum. Jönköping.

Otryckta källor

- Svahn, J. 2004. Osteologisk rapport över kvarteret Apeln 38 i Jönköping. Otryckt rapport, Jönköpings läns museum.

Källor på Internet

- Jönköpings kommun 2000 - Från tanke till handling. En stadsbyggnadsvision*. Information om Stadsbyggnadsvisionen och projekt Norra Munksjön. www.jonkoping.se/utvecklingsenheten/resources_html
- Jönköpings SNF-krets – Yttrande över Från tanke till handling. En stadsbyggnadsvision. 2003.03.20 www.jonkoping.krets.snf.se/Jkpg_remissvar.htm
- Rademachersmedjorna 2004 - på www.eskilstuna.se

Muntliga uppgifter (angivna titlar/ tjänstgöringsplatser 2002-2005)

Bengt Åke Andersson, Tekniska kontoret, Jönköpings kommun.

Jan Borg, arkeolog, marinarknolog, Jönköpings läns museum

Torbjörn Brorsson, forskaringenjör, KFL, Lund

Lars Einarsson, enhetschef, Kronanprojektet/ Kalmar Länsmuseum

Johan Engström, enhetschef, Statens försvarshistoriska museer

Per Ericsson, arkivarie, folkrörelsearkivet

Eva Hjærtner Holdar, UV GAL Uppsala

Bo E. Karlson, byggnadsantikvarie, Jönköpings läns museum.

Pär Karlsson, arkeolog, RAÄ UV Öst.

Linnea Kallerskog, arkeolog, Jönköpings läns museum

Bo Knarrström, arkeolog, RAÄ UV Syd

Hans Linderson, forskningsingenjör, Centrum för Geobiosfärvetenskap, Kvartergeologiska avdelningen, Lunds Universitet.

Karin Mellbo, arkeolog & smideskunnig vid Kv. Apeln-undersökningen 2004.

Eva Myrdal, enhetsledare, Östasiatiska Museet

Göte Nilsson Schönborg, intendent, Östasiatiska Museet.

Arkiv

Jönköpings stadsarkiv, Jönköping

Krigsarkivet, Stockholm

Landsarkivet. Vadstena.

Kartunderlag

Digitala fastighetskartan, skala 1:10 000

Jönköpings kommuns digitala primärkarta

Planskiss över ett nytt Jönköping på Sanden, tillskriven Karl IX och utförd före 1611. I Krigsarkivet som Sfp Jönköping nr 002.

Karta över Jönköpings stad med omgivning, daterad till 1625. Upphovsman Heinrich Thome. I Krigsarkivet som Sfp nr 018.

Två konceptkartor över tomtindelning i Jönköping omkring 1696. Renritade och samkopierade. Staden Jönköping nr 20 JLA och Slottet Jönköpings stad 1:6 LMV

Plankarta över Jönköping 1745. Upphovsman Carl Magnus Edborg.

Bilaga 1a. Anläggningstabell. Kvarteret Apeln 2004

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
40	Husgrund	Hus tomt 37		
41	Husgrund	Hus tomt 37		
42	Husgrund	Hus tomt 37		
43	Husgrund	Hus tomt 37		
44	Husgrund	Hus tomt 37		
50	Gårdsplan	Gårdspl v t 34		
51	Gårdsplan	Gårdspl m 34 o 35		
52	Passage	Vret m t 35 o 36		
53	Gårdsplan	Gårdspl m 36 o 37		
54	Vattugränd	Vattugränd, v t 34		
55	Gårdsplan	Gårdspl m 37 o 38		
56	Gårdsplan	Gårdspl m 38 o 39		
57	Passage	Vret m 37 o 38		
70	Pålning	Pålning för hus 74		
74	Husgrund	Hus tomt 38		
80	Odlingsyta			
84	Husgrund	Hus tomt 39		
90	Träkista	Träkistor översta lagret		
93	Ursprunglig marknivå			
95	Kajkant	Kajkant övergripande		
97	Träkar			
98	Fastland			
99	Terrass	Terrass mot Smedjegatan		
102	Tomt	Tomt 39		
103	Tomt	Tomt 38		
104	Tomt	Tomt 37		
105	Tomt	Tomt 36		
106	Tomt	Tomt 35		
107	Tomt	Tomt 34		
110	Husgrund	Hus tomt 36		
111	Husgrund	Hus tomt 36		
112	Husgrund	Hus tomt 36		
113	Husgrund	Hus tomt 36		

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
2	Tomt	Tomt 39		
3	Tomt	Tomt 38		
4	Tomt	Tomt 37		
5	Tomt	Tomt 36		
6	Tomt	Tomt 35		
7	Tomt	Tomt 34		
8	Tomt	Tomt 33		
10	Husgrund	Hus tomt 36		
11	Husgrund	Hus tomt 36		
12	Husgrund	Hus tomt 36		
13	Husgrund	Hus tomt 36		
14	Husgrund	Hus tomt 36		
15	Husgrund	Hus tomt 36		
16	Husgrund	Hus tomt 36		
17	Husgrund	Hus tomt 36		
18	Husgrund	Hus tomt 36		
19	Husgrund	Hus tomt 36		
20	Husgrund	Hus tomt 35		
21	Husgrund	Hus tomt 35		
22	Husgrund	Hus tomt 35		
23	Husgrund	Hus tomt 35		
24	Husgrund	Hus tomt 35		
25	Husgrund	Hus tomt 35		
26	Husgrund	Hus tomt 35		
27	Husgrund	Hus tomt 35		
28	Husgrund	Hus tomt 35		
29	Husgrund	Hus tomt 35		
30	Husgrund	Hus tomt 34		
31	Husgrund	Hus tomt 34		
32	Husgrund	Hus tomt 34		
33	Husgrund	Hus tomt 34		
34	Husgrund	Hus tomt 34		
35	Husgrund	Hus tomt 34		
36	Husgrund	Hus tomt 34		

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
205	Tomt	Tomt 36		
206	Tomt	Tomt 35		
207	Tomt	Tomt 34		
210	Husgrund	Hus tomt 36		
211	Husgrund	Hus tomt 36		
212	Husgrund	Hus tomt 36		
213	Husgrund	Hus tomt 36		
214	Husgrund	Hus tomt 36		
215	Husgrund	Hus tomt 36		
216	Husgrund	Hus tomt 36		
217	Husgrund	Hus tomt 36		
218	Husgrund	Hus tomt 36		
219	Husgrund	Hus tomt 36		
220	Husgrund	Hus tomt 35		
221	Husgrund	Hus tomt 35		
222	Husgrund	Hus tomt 35		
223	Husgrund	Hus tomt 35		
224	Husgrund	Hus tomt 35		
225	Husgrund	Hus tomt 35		
226	Husgrund	Hus tomt 35		
227	Husgrund	Hus tomt 36		
228	Husgrund	Hus tomt 35		
229	Husgrund	Hus tomt 35		
230	Husgrund	Hus tomt 34		
231	Husgrund	Hus tomt 34		
232	Husgrund	Hus tomt 34		
233	Husgrund	Hus tomt 34		
234	Husgrund	Hus tomt 34		
235	Husgrund	Hus tomt 34		
236	Husgrund	Hus tomt 34		
240	Husgrund	Hus tomt 37		
242	Husgrund	Hus tomt 37		
243	Husgrund	Hus tomt 37		
251	Gårdsplan	Gårdspl mellan 34 o 35		

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
114	Husgrund	Hus tomt 36		
115	Husgrund	Hus tomt 36.2		
116	Husgrund	Hus tomt 36		
117	Husgrund	Hus tomt 36		
118	Husgrund	Hus tomt 36		
119	Husgrund	Hus tomt 36		
120	Husgrund	Hus tomt 35		
121	Husgrund	Hus tomt 35		
122	Husgrund	Hus tomt 35		
123	Husgrund	Hus tomt 35		
124	Husgrund	Hus tomt 35		
125	Husgrund	Hus tomt 35		
126	Husgrund	Hus tomt 35		
127	Husgrund	Hus tomt 35		
128	Husgrund	Hus tomt 35		
129	Husgrund	Hus tomt 35		
130	Husgrund	Hus tomt 34		
131	Husgrund	Hus tomt 34		
132	Husgrund	Hus tomt 34		
133	Husgrund	Hus tomt 34		
134	Husgrund	Hus tomt 34		
135	Husgrund	Hus tomt 34		
136	Husgrund	Hus tomt 34		
140	Husgrund	Hus tomt 37		
142	Husgrund	Hus tomt 37		
143	Husgrund	Hus tomt 37		
145	Husgrund	Hus tomt 37		
151	Gårdsplan	Gårdspl mellan 34 o 35		
152	Passage	Vret mellan t 35 o 36		
153	Gårdsplan	Gårdspl mellan 36 o 37		
154	Vattugränd	Vattugränd		
202	Tomt	Tomt 39		
203	Tomt	Tomt 38		
204	Tomt	Tomt 37		

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
252	Passage	Vret mellan t 35 o 36		
253	Gårdsplan	Gårdspl mellan 36 o 37		
302	Tomt			
303	Tomt			
304	Tomt			
305	Tomt			
306	Tomt			
307	Tomt			
323	Husgrund	Hus tomt 37		
351	Gårdsplan	Gårdspl mellan 34 o 35		
352	Passage	Vret mellan t 35 o 36		
353	Gårdsplan	Gårdspl mellan 36 o 37		
400	Husgrund	Hus Smedjegatan		
401	Husgrund			
402	Husgrund			
1210	Spisfundament			22
3288	Rum	Rum hus 10		10
3292	Rum	Rum hus 11		11
3296	Rum	Rum hus 12, källare		12
3300	Rum	Rum hus 13		13
3306	Rum	Rum hus 13		13
3310	Rum	Rum hus 13		13
3314	Rum	Rum hus 14		14
3318	Rum	Rum hus 20		20
3324	Rum	Rum hus 21		21
3328	Rum	Rum hus 21		21
3332	Rum	Rum hus 22		22
3336	Rum	Rum hus 22		22
3340	Rum	Rum hus 22		22
3344	Rum	Rum hus 23		23
3348	Rum	Rum hus 23		23
3353	Rum	Rum hus 23		23
3359	Rum	Rum hus 30		30
3363	Rum	Rum hus 30		30

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
3367	Rum	Rum hus 30		30
3371	Rum	Rum hus 31		31
3376	Rum	Rum hus 31		31
3380	Rum	Rum hus 32		32
3384	Rum	Rum hus 32		32
3388	Rum	Rum hus 33		33
3948	Spisfundament			30
3968	Spisfundament			30
4152	Vägg			30
4166	Vägg			30
4308	Spisfundament			22
4595	Källarmur_			31
4882	Golv			31
5111	Golv			31
5942	Passage	mellan t 35 o 36		
5977	Gårdsplan	lager på gårdsplan		
5983	Lager			
6067	Källarmur_			11
6221	Källarmur_			112
6233	Källarmur_			12
6308	Golv			12
6340	Golv			12
6357	Golv			12
6374	Golv			12
6387	Golv			12
6415	Golv			12
6664	Lager			
7400	Lager			123
8067	Golv			12
8094	Golv			12
8106	Golv			12
8116	Golv			12
8123	Golv			12
8132	Golv			12

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
13712	Stenläggning			32
13721	Stenläggning			132
13725	Stenläggning			32
13834	Stenläggning		Sten	32
13858	Källare			131
13935	Golv			23
14084	Golv			23
14125	Golv			23
14175	Golv			23
14193	Golv			23
14769	Golv		Sten	23
15161	Ränna			23
15187	Ränna			23
15215	Golv		Tegel	23
15322	Golv		Sten	23
15378	Golv		Tegel	23
15413	Golv		Sten	23
15490	Golv		Tegel	23
15654	Spisfundament			30
15674	Lager			30
15695	Spisfundament			30
15723	Lager			131
16209	Golv		Tegel	23
16290	Golv		Tegel	23
16475	Golv		Sten	23
16571	Golv			23
16749	Golv		Sten	23
19520	Golv			35
19568	Lager			132
19621	Lager			132
19663	Lager			132
19785	Spisfundament			132
19831	Lager			132
20123	Golv			34

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
8204	Spisfundament			10
8231	Spisfundament			10
8254	Golv			120
8366	Stenläggning			
8385	Stenläggning			
8947	Spisfundament			23
9194	Golv			120
10171	Golv			120
10626	Stenläggning			132
10711	Spisfundament			
10758	Golv		Tegel	
10797	Ränna	I tegelgolv 10758	Tegel	
10813	Ränna	I tegelgolv 10758	Tegel	
10830	Spisfundament			
10848	Stenläggning		Sten	132
10859	Stenläggning		Sten	132
10869	Stenläggning		Sten	132
10995	Fundament		Tegel	
11015	Fundament		Tegel	
11094	Fundament		Tegel	
11109	Stenläggning			32
11193	Lager			121
11250	Fundament		Sten	30
11285	Lager			122
11751	Lager			30
11804	Källare			10
11828	Lager			10
12141	Lager			131
12161	Lager			132
12325	Lager			120
12377	Lager			120
12668	Lager			132
12875	Stenläggning			24
13703	Stenläggning			132

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
18889	Vägg		Trä	32
19094	Stenläggning			32
19104	Stenläggning			132
19113	Stenläggning			32
19121	Stenläggning			132
19131	Stenläggning			32
19139	Stenläggning			132
19145	Stenläggning			32
19152	Stenläggning			132
19159	Stenläggning			132
19166	Stenläggning			132
19221	Stenläggning			32
19227	Stenläggning			132
19233	Stenläggning			32
19239	Stenläggning			132
19245	Stenläggning			32
19250	Stenläggning			132
19259	Stenläggning			132
19268	Stenläggning			132
19276	Stenläggning			32
19284	Stenläggning			132
19294	Stenläggning			32
19303	Stenläggning			132
19310	Stenläggning			32
19317	Stenläggning			132
19326	Stenläggning			132
19335	Lager			36
19366	Lager			36
21673	Golv			35
21752	Lager			121
22378	Lager			42
22401	Spisfundament			42
22431	Golv			36
22449	Lager			35

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
20568	Golv			132
20666	Rum	Rum hus 132		132
20670	Rum	Rum hus 132		132
20674	Rum	Rum hus 132		132
20689	Lager			34
20735	Spisfundament		Tegel	34
20751	Golv			34
21243	Lager			121
21263	Lager			121
21341	Rum	Rum hus 120		120
21345	Rum	Rum hus 120		120
17325	Lager			
17369	Lager			
17378	Lager			
17391	Lager			
18310	Grop			120
18319	Stenläggning			
18344	Stenläggning			
18410	Golv		Sten	41
18426	Golv		Sten	41
18443	Golv		Sten	41
18461	Golv		Sten	41
18478	Golv		Sten	
18484	Golv		Sten	41
18505	Golv		Sten	41
18524	Golv		Sten	41
18534	Golv		Sten	41
18551	Golv		Sten	41
18565	Golv		Sten	41
18577	Golv		Sten	41
18585	Golv		Sten	41
18598	Golv		Sten	41
18602	Golv		Sten	41
18608	Golv		Sten	41

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
29989	Rum	Rum hus 121		121
31581	Stenläggning			
31755	Lager			140
31780	Lager			140
40495	Grop	Nedgrävning		142
40519	Golv		Sten	133
40727	Kajkant	Pålråd	Trä	
40743	Lager			130
40770	Lager			142
40822	Lager			130
40895	Lager			33
41040	Golv			33
41118	Golv			133
41392	Golv			
41407	Golv			
41426	Golv			
41447	Golv			
41462	Golv			
41475	Golv			
41487	Golv			
41509	Golv			
41522	Golv			
41546	Golv			
41567	Rum	Rum hus 133		133
41571	Rum	Rum hus 133		133
41748	Spisfundament			132
41863	Rum	Rum hus 133		133
42292	Lager			142
32212	Sten/tegelsamling			10
32471	Stenläggning			
32476	Stenläggning			
32482	Stenläggning			
32495	Lager			30
32709	Stenläggning			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
22546	Lager		Lera	35
22558	Lager			35
22571	Fundament			35
22586	Sten/tegelsamling			35
22686	Rum	Rum hus 42		42
22693	Rum	Rum hus 42		42
22707	Lager		Lera	42
22733	Grop			121
23121	Lager			12
23160	Lager			112
23234	Lager			112
23324	Lager			121
23489	Spisfundament			36
24432	Lager			112
30535	Golv			33
25510	Golv			123
25548	Golv			123
25579	Golv			123
25594	Spisfundament			123
27032	Golv			36
27038	Golv			36
27052	Stensamling			36
27591	Stenläggning			123
27617	Spisfundament			123
27673	Lager			111
29341	Källarmur_			131
29675	Lager			140
29709	Lager	Del av fundament 23489		36
29743	Golv			112
29766	Golv			112
29811	Lager			111
29908	Lager			10
29975	Dörröppning			121
29982	Rum	Rum hus 121		121

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
33056	Lager			
33080	Lager			
33102	Lager			142
33217	Lager			142
33251	Lager			10
33275	Lager			10
33337	Lager			11
33377	Lager			
33835	Golv			16
34365	Golv			33
34402	Fundament			33
34421	Fundament	Pålfundament		33
34683	Golv			33
34703	Lager			42
36750	Lager			131
36839	Lager			142
37046	Lager			131
37867	Kajkant	Pålråd	Trä	
39015	Stenläggning			26
39255	Spisfundament			30
39636	Stenläggning			15
40303	Rum	Rum hus 40		140
40313	Rum	Rum hus 40		140
42898	Lager			130
44379	Lager			131
44507	Spisfundament			122
44533	Rum	Rum hus 34		34
44539	Rum	Rum hus 34		34
45124	Sten/tegensamling	Stenskonig		33
45145	Sten/tegensamling	Stenskonig		33
45584	Grop			142
45761	Golv			122
45765	Golv			122
45775	Lager			122

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
46130	Lager			142
46347	Stenläggning			24
46375	Spisfundament			25
51206	Lager			223
46977	Lager			26
47177	Golv			25
47181	Golv			25
47187	Lager			25
47199	Lager			25
47206	Golv			26
47426	Spisfundament			30
47868	Lager			
48097	Lager			143
48574	Lager			130
48601	Lager			130
48643	Källare	Källare hus 130		130
48647	Rum	Rum hus 130		130
48651	Rum	Rum hus 130		130
48680	Lager			240
48696	Lager			143
48710	Lager			143
48885	Lager			143
48911	Stenpackning			143
48916	Rum	Rum hus 143		143
48995	Ässja	Ässja		142
49019	Lager			133
49437	Lager			142
49509	Lager			243
49880	Sten/tegensamling			133
49906	Träkista			
49910	Träkista			
49920	Plats för stad			122
50014	Golv			243
50130	Stenläggning			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
53201	Lager			123
53219	Lager			123
53245	Lager			123
53259	Lager			123
53331	Träkista			
53340	Träkista			
53344	Träkista			
53349	Träkista			
53356	Träkista			
53369	Träkista			
53376	Träkista			
53384	Träkista			
53392	Träkista			
53399	Träkista			
53407	Träkista			
53414	Träkista			
53423	Träkista			
53672	Träkista			
53676	Träkista			
53776	Träkista			
54002	Sten/tegensamling	Stensamling		133
54090	Lager			
54096	Träkista			
54157	Lager			120
54162	Lager			120
54173	Stenläggning			
54480	Lager			120
54817	Träkista			
54826	Träkista			
54834	Träkista			
54861	Fundament			132
54885	Lager			132
54933	Lager			132
55038	Golv			132

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
50149	Lager			
50163	Lager			
50186	Stenläggning			
50196	Stenläggning			
50206	Stenläggning			
50211	Stenläggning			
50218	Stenläggning			
50228	Lager			
50366	Källarmur_			130
51318	Stenläggning	Kullerstensrest		
51433	Träkista	Del av träkista		
51456	Träkista	Del av träkista		
51492	Rum	Begränsning av sjöbod		
51496	Brygga	Kollapsad brygga		
51501	Träkista			133
51505	Träkista			
51509	Träkista	Påle träkista		
51514	Träkista	Påle träkista		
51589	Lager			223
51600	Stenläggning	Kullersten		
51654	Lager			223
51658	Lager			123
51720	Stenläggning			
51808	Grop			122
51827	Lager			122
51852	Lager			122
51882	Lager			123
51984	Åsja			
52026	Stenläggning			
52096	Lager			122
52252	Lager			133
52259	Lager			33
52537	Lager			243
52657	Lager			132

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
59261	Träkista			
59265	Träkista			
59274	Träkista			
59284	Träkista			
59288	Träkista			
59295	Träkista			
59299	Träkista			
59303	Träkista			
59318	Träkista			
59322	Träkista			
59328	Träkista			
59335	Träkista			
59339	Träkista			
59343	Träkista			
59347	Träkista			
59351	Träkista			
59358	Träkista			
59364	Träkista			
59369	Träkista			
59374	Träkista			
59378	Träkista			
59384	Träkista			
59389	Träkista			
59395	Träkista			
59402	Träkista			
59407	Träkista			
59416	Träkista			
59430	Träkista			
59845	Träkista			
60024	Passage			
60028	Lager			123
60045	Lager			123
60084	Grop	Nedgrävning		122
60142	Träkista	Löst trä i kista		

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
55121	Stolphål	Ev.stolphål		34
55132	Golv			34
55240	Lager			34
55419	Lager			34
55571	Träkista			
55575	Träkista			
55579	Träkista			
55583	Träkista			
55587	Träkista			
55591	Träkista			
55595	Träkista			
55599	Lager			120
55997	Spisfundament			223
56087	Golv			223
56101	Lager			131
56182	Golv			35
56197	Golv			220
56204	Lager			123
56218	Lager			123
56911	Lager			120
57322	Passage			
58134	Lager			26
59155	Träkista			
59165	Träkista			
59169	Träkista			
59182	Träkista			
59186	Träkista			
59193	Träkista			
59197	Träkista			
59201	Träkista			
59210	Träkista			
59229	Träkista			
59238	Träkista			
59249	Träkista			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
65098	Lager			121
65161	Stenläggning			
65222	Träkista			
65226	Träkista	Påle		
65231	Träkista	Påle		
65237	Träkista	Påle		
65242	Träkista	Påle		
65246	Träkista	Stock		
65250	Lager			231
65266	Stenpackning			123
65330	Lager	Undergolv		121
65353	Träkista	Träkista		
65393	Träkista	Träkista		
65420	Träkista	Träkista		
65440	Träkista			
65456	Träkista	Träkista		
65460	Träkista	Träkista		
65553	Gårdsplan	Mellan 36 o 37		
66035	Lager			123
66092	Stolphål			122
66102	Stolphål			122
66110	Stolphål			122
66119	Lager			122
66215	Lager			122
66290	Lager			
66458	Golv			223
66479	Lager			130
66666	Dörröppning			130
67864	Träkista			
68155	Lager			122
68184	Lager			122
68419	Träkista			
68423	Träkista			
68435	Träkista			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
60146	Träkista			
60150	Träkista			
60154	Träkista			
60268	Träkista			
60278	Golv	Golvnivå		41
61304	Träkista			
61321	Träkista			
61325	Träkista			
61329	Träkista			
61333	Träkista			
61337	Träkista			
61343	Träkista			
61348	Träkista			
61352	Träkista			
61357	Träkista			
61363	Träkista	Pålar		
61381	Träkista			
61390	Träkista			
61945	Träkista			
61953	Träkista	Tvärställd plank		
61963	Lager			131
62696	Träkista			
62938	Lager			
62944	Lager			36
62983	Lager			223
63133	Spisfundament			122
64016	Grop	Nedgrävning		122
64066	Spisfundament			120
64351	Lager			
64362	Lager			
64549	Lager			
64561	Lager			122
64798	Källarmur_			121
65066	Lager			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
72046	Lager			132
72055	Lager			132
72158	Spisfundament			30
72170	Lager			30
72180	Golv			30
72324	Lager			
72378	Lager			
72724	Träkista	Bräda, bjälke		
72731	Träkista	Bräda, bjälke		
72736	Träkista	Bräda, bjälke		
72740	Träkista	Bräda, bjälke		
72753	Träkista	Bräda, bjälke		
72759	Träkista	Påle		
72765	Träkista	Påle		
72769	Träkista	Påle		
72773	Träkista	Påle		
72777	Träkista	Påle		
72781	Träkista	Bräda		
72943	Spisfundament	Ev raseringslager		44
72952	Träkista	Påle		
72958	Träkista	Påle		
72966	Träkista	Påle		
72972	Träkista	Påle		
72979	Träkista	Påle		
72987	Träkista	Påle		
72996	Lager			132
73241	Grop			124
73564	Lager			145
73599	Stenläggning			145
73620	Lager			132
73698	Träkista	Under hus 124		
73706	Träkista	Under hus 124		
73715	Träkista	Under hus 124		
73742	Träkista	Under hus 124		

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
68504	Lager			
68524	Träkista			
68528	Träkista			
68532	Träkista			
68536	Träkista			
68540	Träkista			
68544	Träkista			
68781	Träkista			
68914	Träkista	Stock		
68919	Träkista	Stock		
68923	Träkista	Stock		
68927	Träkista	Stock		
68931	Träkista	Stock		
69075	Stenpackning			123
69085	Dörröppning			120
69089	Lager			123
69755	Golv			400
69839	Träkista	Påle		
69873	Lager			
69910	Spisfundament	Ev. spisfundament		400
70366	Lager			220
70517	Stenläggning			240
70659	Lager			220
70746	Lager			123
70977	Lager			121
70984	Lager			121
71099	Golv			124
71303	Plats för städ			123
71327	Lager			123
71747	Stenläggning			
71765	Rum			124
71769	Rum			124
71789	Lager			120
72008	Lager			220

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
76789	Stenläggning			
76807	Lager			145
76824	Lager			123
76853	Lager			123
76957	Stolphål			400
76965	Lager			130
76978	Grop			
76987	Lager			122
77057	Lager			122
77080	Lager			130
77091	Lager			132
77111	Stenläggning			124
77383	Lager			122
77407	Grop			230
77444	Grop	Ev.stolphål		
77450	Grop	Ev.stolphål		
77683	Lager			122
77741	Fundament			122
77771	Grop			122
77779	Grop			122
77787	Grop			122
77795	Grop			122
78146	Grop			145
78382	Lager			111
78395	Lager			123
78454	Träkista			
78620	Golv			122
78706	Lager			122
78881	Lager			
79164	Grop	Grop för träkar		
79252	Lager			111
79262	Lager			123
79492	Lager			223
79535	Spisfundament			222

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
73772	Träkista	Under hus 124		
73782	Träkista	Påle		
73786	Spisfundament	Tveksamt spisfundament		110
73799	Lager			110
73961	Träkista	Stock		
73972	Träkista	Stock		
73981	Träkista	Stock		
74007	Lager			123
74019	Lager			123
74210	Lager			30
74394	Lager			132
74444	Lager			132
74474	Fundament			132
74737	Lager			122
74835	Lager			123
74918	Lager			122
74968	Grop			122
75004	Grop			122
75089	Lager			130
75105	Lager			
75404	Lager			123
75416	Lager			130
75436	Lager			130
75606	Lager			30
75792	Stensamling			122
76264	Lager			122
76437	Lager			122
76496	Lager			132
76516	Lager			130
76545	Gårdsplan	Mellan hus 41 och 74		
76576	Gårdsplan	Mellan hus 74 o 84		
76679	Lager			130
76687	Lager			
76754	Stenläggning			142

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
80791	Träkista			
80803	Träkista			
80816	Träkista			
80825	Träkista			
80835	Träkista			
80839	Träkista			
80846	Träkista			
80856	Lager			222
81042	Spisfundament			132
81107	Stenpackning			
81178	Stenpackning			
81256	Lager			223
81372	Lager			212
81376	Lager			212
81841	Stensamling			242
81851	Lager			242
81858	Lager			242
81864	Lager			242
81970	Lager			240
81978	Lager			240
81994	Lager			212
82038	Sjöbod			
82540	Träkista	Störrar		
82544	Flätverk			
82549	Stenläggning			
82874	Lager			323
82921	Lager			
82944	Lager			232
83049	Stolphål			242
83057	Stolphål			242
83134	Lager			323
83205	Lager			223
83479	Grop			212
83568	Lager			212

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
80250	Stenläggning			
80259	Stenläggning			
80298	Stenläggning			
80320	Stenläggning			
80329	Lager			112
80343	Stenläggning	Rester av kullerstengolv		112
80355	Lager			112
80449	Träkista	Stock		
80453	Träkista	Stock		
80461	Träkista	Stock		
80466	Träkista	Stock		
80469	Träkista	Stock		
80519	Lager			112
80538	Lager			112
80624	Träkista			
80629	Träkista			
80643	Träkista			
80655	Träkista			
80667	Träkista			
80673	Träkista			
80679	Träkista			
80688	Träkista			
80705	Träkista			
80711	Träkista			
80718	Träkista			
80725	Träkista			
80736	Träkista			
80743	Träkista			
80750	Träkista			
80755	Träkista			
80760	Träkista			
80767	Träkista			
80782	Träkista			
80787	Träkista			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
85080	Träkista			
85087	Träkista			
85092	Träkista			
85098	Träkista			
85103	Träkista			
85108	Träkista			
85113	Träkista			
85121	Träkista			
85125	Träkista			
85130	Träkista			
85135	Träkista			
85139	Träkista			
85143	Träkista			
85147	Träkista			
85153	Träkista			
85157	Träkista			
85161	Träkista			
85202	Träkista			
85206	Träkista			
85238	Spisfundament			400
150084	Träkista			36
150164	Golv			33
150318	Lager			33
150971	Golv			
150990	Golv			
150999	Golv			
151010	Golv			
151027	Golv			
151045	Golv			
151062	Golv			
151087	Golv			
151106	Golv			
151126	Golv			
151134	Golv			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
83766	Lager			243
83771	Lager			243
83775	Lager			242
83850	Träkar			
83869	Träkar			
83898	Träkar	Träkar		
83931	Träkar			
83959	Träkar			
84011	Träkar			
84494	Stenläggning			114
84574	Lager			
84584	Träkista			
84588	Träkista			
84592	Träkista			
84597	Träkista			
84604	Träkista			
84608	Träkista			
84612	Träkista			
84616	Träkista			
84620	Lager			
84883	Träkista			
84912	Träkista			
85017	Lager			
85025	Träkista			
85031	Träkista			
85037	Träkista			
85041	Träkista			
85045	Träkista			
85049	Träkista			
85054	Träkista			
85058	Träkista			
85066	Träkista			
85070	Träkista			
85076	Träkista			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
156234	Träkista	Påle		
156238	Träkista	Påle		
156667	Träkista	Påle		
156671	Träkista	Påle		
156680	Brygga	Gamla 150000		
156884	Träkista	Påle		
156891	Träkista	Påle		
156897	Lager			121
156990	Grop			
156997	Lager			123
157243	Träkista			
157254	Träkista			
157267	Lager			123
157271	Lager			123
157318	Lager	Golv		145
157341	Lager	Golv		145
157377	Träkista	Stock		
157381	Träkista	Stock		
157393	Träkista	Stock		
157400	Träkista	Stock		
157404	Träkista	Stock		
157408	Träkista	Stock		
157416	Träkista	Stock		
157421	Träkista	Påle		
157427	Träkista	Påle		
157432	Träkista	Bjälke		
157486	Lager			44
157510	Lager			44
157907	Golv			145
158195	Spisfundament			74
158275	Golv	Kalkstenshällar i källare		74
158289	Golv	Tegelsten i källare		74
158530	Träkista			
158537	Träkista			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
151150	Golv			
151159	Golv			
151180	Golv			
151201	Golv			
151209	Golv			
151218	Golv			
151226	Golv			
151233	Golv			
151281	Golv			
151310	Lager			130
151338	Lager			130
151381	Lager			130
151681	Plats för städ	Nedgrävning		142
152015	Fundament			132
152101	Lager			
152260	Lager			142
152624	Lager			142
152647	Lager			142
152841	Passage			
152985	Lager			35
154237	Träkar			
154380	Fundament			122
154516	Brygga	Äldre brygga		
154578	Träkista			
156082	Rustbädd			36
156176	Träkista	Träkista		
156184	Träkista	Träkista		
156188	Träkista	Träkista		
156192	Träkista	Träkista		
156196	Träkista	Träkista		
156206	Träkista	Träkista		
156210	Träkista	Träkista		
156221	Träkista	Träkista		
156230	Träkista	Påle		

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
158814	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158818	Träkista	Kistkonstruktion, stockar		
158837	Träkista	Kistkonstruktion, stockar		
158852	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158857	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158861	Träkista	Kistkonstruktion, stockar		
158870	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158879	Träkista	Stolpe		
158883	Träkista	Stolpe		
158887	Träkista	Stolpe		
158891	Träkista	Stolpe		
158901	Träkista	Stolpe		
158906	Träkista	Stolpe		
158912	Träkista	Stolpe		
158916	Träkista	Stolpe		
158920	Träkista	Stolpe		
158925	Träkista	Stolpe		
158929	Träkista	Stolpe		
158933	Träkista	Stolpe		
158937	Träkista	Stolpe		
158941	Träkista	Stolpe		
158946	Träkista	Stolpe		
158950	Träkista	Stolpe		
158954	Träkista	Stolpe		
158958	Träkista	Stolpe		
158963	Träkista	Stolpe		
158967	Träkista	Stolpe		
158972	Träkista	Stolpe		
158977	Träkista	Stolpe		
158982	Träkista	Stolpe		
158987	Träkista	Kistkonstruktion, stockar		
159000	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159004	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159009	Träkista	Kistkonstruktion, stock		

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
158544	Träkar	Tunnbotten		
158571	Träkista			
158575	Träkista			
158579	Träkista			
158583	Träkista			
158597	Träkista			
158605	Träkista			
158616	Träkista			
158620	Träkista			
158624	Träkista			
158628	Träkista			
158635	Träkista			
158639	Träkista			
158643	Träkista			
158647	Träkista			
158681	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158689	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158695	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158705	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158709	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158713	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158717	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158724	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158731	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158737	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158741	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158749	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158755	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158759	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158768	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158772	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158781	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158785	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
158789	Träkista	Kistkonstruktion, stockar		

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
159331	Träkista			
159335	Träkista			
159343	Träkista			
159349	Träkista			
159357	Träkista			
159361	Träkista			
159366	Träkista			
159370	Träkista			
159490	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159494	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159503	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159511	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159515	Träkista	Kistkonstruktion, stock		242
159519	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159542	Lager			242
159554	Lager			242
159560	Ränna			242
159572	Stolphål			323
159584	Stolphål			323
160070	Träkista	Stock (mindre)		
160134	Fundament			232
160259	Lager			232
160279	Lager			232
160288	Träkista			
160292	Träkista			
160296	Träkista			
160300	Träkista			
160307	Träkista			
160316	Träkista			
160321	Träkista			
160325	Träkista			
160329	Träkista			
160333	Träkista			
160337	Träkista			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
159013	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159017	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159021	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159026	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159030	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159035	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159039	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159043	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159070	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159078	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159084	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159088	Träkista	Kistkonstruktion, stock		
159092	Träkista	Stolpe		
159096	Träkista	Stolpe		
159100	Träkista	Stolpe		
159183	Träkista	Stolpe		
159216	Fundament			
159245	Träkista			
159250	Träkista			
159258	Träkista			
159262	Träkista			
159268	Träkista			
159272	Träkista			
159282	Träkista			
159289	Träkista			
159296	Träkista			
159300	Träkista			
159304	Träkista			
159308	Träkista			
159312	Träkista			
159316	Träkista			
159319	Träkista			
159323	Träkista			
159327	Träkista			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
161493	Rustbädd	I rustbädd, stör		
161503	Rustbädd	I rustbädd, stör		
161520	Rustbädd	I rustbädd, stör		
161524	Rustbädd	I rustbädd, stör		
161534	Rustbädd	I rustbädd, stör		
161540	Rustbädd	I rustbädd, stör		
161546	Rustbädd	I rustbädd, stör		
161550	Rustbädd	I rustbädd, stör		
161556	Rustbädd	I rustbädd, stör		
161560	Rustbädd	I rustbädd, stör		
161566	Rustbädd	I rustbädd, stör		
161572	Lager			232
161664	Stenläggning			
161943	Lager			113
161972	Träkista			
161976	Träkista			
161983	Träkista			
161991	Träkista			
161995	Träkista			
161999	Träkista			
162003	Träkista			
162011	Träkista			
162018	Träkista			
162030	Träkista			
162037	Träkista			
162041	Träkista			
162049	Träkista			
162057	Träkista			
162066	Träkista			
162075	Träkista			
162100	Träkista	Stock		
162127	Träkista			
162189	Träkista			
162195	Träkista			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
160345	Träkista			
160351	Träkista			
160355	Träkista			
160360	Träkista			
160364	Träkista			
160368	Träkista			
160372	Träkista			
160376	Träkista			
160380	Träkista			
160384	Träkista			
160389	Träkista			
160393	Träkista			
160397	Träkista			
160401	Träkista	Riktare		
160470	Brygga			
160648	Träkista	Fundament till träkista		
160652	Lager			212
160663	Lager			212
160916	Fundament			232
161053	Träkista			
161059	Träkista			
161063	Träkista			
161068	Träkista			
161074	Träkista			
161078	Träkista			
161082	Träkista			
161093	Träkista	Stolpe		
161207	Lager			113
161220	Lager			400
161265	Ränna			113
161374	Grop			
161419	Stenläggning			
161434	Rustbädd	Under Hus 242		
161482	Lager			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
162698	Träkista	Stock		
162702	Träkista	Stock		
162706	Träkista	Stock		
162723	Träkista	Stock		
162728	Träkista	Stock		
162734	Träkista	Stock		
162739	Träkista	Stock		
162744	Träkista	Stock		
162754	Träkista	Stock		
162758	Träkista	Stock		
162764	Träkista	Stock		
162771	Träkista	Arkadien		
162775	Träkista	Arkadien		
162780	Träkista	Arkadien		
162785	Träkista	Arkadien		
162789	Träkista	Arkadien		
174984	Lager			212
175000	Lager			212
200011	Stenläggning			26
200017	Lager			43
200018	Lager			43
200021	Golv			110
200022	Lager			
200024	Lager			131
200026	Golv			21
200028	Träkista			
200029	Lager			121
200030	Lager			220
200038	Lager			44
200039	Lager			44
200044	Lager			
200045	Lager			145
200047	Lager			
200163	Golv			12

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
162201	Träkista			
162213	Träkista			
162228	Träkista			
162232	Träkista			
162237	Stenläggning			
162250	Träkista			
162257	Träkista			
162263	Träkista			
162269	Träkista			
162273	Träkista	Stock		
162277	Träkista	Stock		
162282	Träkista	Stock		
162286	Träkista	Stock		
162294	Träkista	Stock		
162303	Träkista	Stolpe		
162307	Träkista	Stolpe		
162356	Spisfundament			400
162409	Golv			400
162484	Golv			400
162526	Lager			400
162550	Träkista	Stock		
162560	Träkista	Stock		
162568	Träkista			
162576	Träkista	Stolpe		
162580	Träkista	Stock		
162584	Träkista	Stock		
162588	Träkista	Stock		
162619	Träkista	Stolpe		
162624	Stolphål			400
162633	Stolphål			400
162642	Träkista	Stock		
162647	Träkista	Stock		
162667	Träkista	Stock		
162684	Träkista	Stock		

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
202331	Golv			35
202332	Stenläggning			
202333	Lager			35
202334	Dörröppning			35
202335	Lager			
202336	Lager			
202337	Stenläggning			
202338	Rustbädd	Rusbädd		
202339	Lager			23
202340	Lager			
202341	Lager			
202342	Golv			
202343	Lager			
202344	Stenläggning			41
202345	Lager			41
202346	Lager			41
202347	Lager			25
202348	Golv			26
202349	Golv			26
202350	Golv			26
202351	Lager			
202352	Lager			
202353	Lager			
202354	Lager			14
202355	Lager			15
202356	Lager			15
202357	Lager			16
202358	Lager			
202359	Lager			
202360	Lager			
202361	Lager			
202362	Lager			
202363	Lager			
202366	Lager			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
200667	Träkista	I träkista, stock		
202024	Lager			145
202025	Lager			145
202026	Lager			145
202077	Lager			
202159	Golv			32
202160	Stensamling			132
202165	Stensamling			132
202167	Pålning			132
202178	Brygga			132
202189	Rustbädd			132
202193	Stensamling			132
202194	Rustbädd			132
202196	Stensamling			232
202308	Träkista			
202309	Träkar			
202310	Fundament			240
202314	Fundament			12
202315	Lager			12
202316	Dörröppning			12
202317	Lager			
202318	Lager			41
202319	Lager			30
202320	Lager			32
202321	Golv			32
202322	Golv			32
202323	Spisfundament			32
202324	Golv			33
202325	Lager			33
202326	Lager			33
202327	Stensamling			33
202328	Lager			
202329	Lager			
202330	Lager			

Nr	Typ	Hus	Typ 2	Material	Hus
202401	Lager				
202402	Lager				
202403	Lager				
202404	Lager				
202405	Lager				
202406	Lager				
202407	Lager				
202408	Lager				
202409	Lager				
202410	Lager				
202411	Lager				
202412	Lager				
202413	Lager				
202414	Lager				
202415	Lager				
202416	Lager				
202417	Lager				
202418	Lager				
202419	Lager				
202420	Lager				
202422	Lager				
202423	Lager				
202424	Lager				
202425	Lager				
202426	Lager				
202428	Lager				
202429	Lager				
202430	Lager				
202431	Lager				
202432	Lager				
202433	Lager				
202434	Lager				
202435	Lager				
202436	Lager				

Nr	Typ	Hus	Typ 2	Material	Hus
202367	Lager				
202368	Lager				
202369	Lager				
202370	Lager				
202371	Lager				
202372	Lager				
202373	Lager				
202374	Lager				
202375	Lager				
202376	Lager				
202377	Lager				
202378	Lager				
202379	Lager				
202380	Lager				
202381	Lager				
202382	Lager				
202383	Lager				
202384	Lager				
202385	Lager				
202386	Lager				
202387	Lager				
202388	Lager				
202389	Lager				
202390	Lager				
202391	Lager				
202392	Lager				
202393	Lager				
202394	Lager				
202395	Lager				
202396	Lager				
202397	Lager				
202398	Lager				
202399	Lager				
202400	Lager				

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
202470	Lager			
202471	Lager			
202472	Lager			
202473	Lager			
202474	Lager			
202476	Lager			
202477	Lager			
202478	Lager			
202479	Lager			
202480	Lager			
202481	Lager			
202482	Lager			
202483	Lager			
202484	Lager			
202485	Lager			
202486	Lager			
202487	Lager			
202488	Lager			
202489	Lager			
202490	Lager			
202491	Lager			
202492	Lager			
202493	Lager			
202496	Lager			33
202497	Lager			36
202498	Lager			36
202499	Lager			
202500	Lager			
202501	Lager			
202503	Rustbädd			
202504	Lager			
202505	Lager			
202506	Lager			
202507	Lager			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
202437	Lager			
202438	Golv		Förmultnat trä,sand	
202439	Lager			
202440	Lager			
202441	Golv		Trä,sand i botten	
202442	Lager			
202443	Lager			
202444	Lager			
202445	Lager			
202446	Lager			
202447	Lager			
202448	Lager			
202449	Lager			
202450	Lager			
202451	Lager			
202452	Lager			
202453	Lager			
202454	Golv			
202455	Golv			
202456	Lager			
202457	Lager			
202458	Lager			
202459	Lager			
202460	Lager			
202461	Lager			
202462	Lager			
202463	Lager			
202464	Lager			
202465	Lager			
202466	Lager			
202467	Lager			
202468	Lager			
202469	Lager			

Nr	Typ	Typ 2	Material	Hus
202508	Lager			32
202509	Lager			
202511	Lager			140
202512	Lager			
202513	Lager			
202514	Lager			132
202515	Lager			132
202516	Lager			132

Bilaga 1b. Anläggningstabell kvarteret Arkadien 2002

Nummer	Typ	Tillhör anläggning	Beskrivning	Storlek
1	Hus 1	Hus 1	Syllstenar och trögolv	16,5 x 6,5 meter
1a	Extra stensyll	Hus 1	Sandsten	2 x 1,5 meter
1c	Källare/ugn	Hus 1	Sandsten, tegelsten	2 x 2 meter
2	Hus 2	Hus 2	Syllstensrad och trögolv	8 x 6,2 meter
3	Golv	Hus 1	Plankgolv, ö/v- riktning	6 x 1,5 meter
4	Golv	Hus 1	Plankgolv, ö/v- riktning	6 x 3 meter
5	Stenmur/syllstensrad	Hus 1	Stenrad i den södra avslutningen	6 x 0,4 meter
6	Träkistor, visar tomtgräns	Söder om Hus 1	Timmer i 6 skift och knutar	
7	Tråkonstruktion/kista	Hus 1	Timmerstockar i två varv	6 x 5 meter
8	Vreten mellan Hus 1 och Hus 2		Mellanrum där skräpet slängts	10 x 0,6-0,7 meter

Bilaga 2a. Fyndtabell. Kvarteret Apeln 2004.

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
6	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 2	8,3	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1654.
7	Mynt	CU-leg		33,8	1	Intakt	
8	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	14,1	1	Intakt	Regent: Fredrik I. Årtal: 1750.
9	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	18	1	Intakt	Regent: Oscar I. Årtal: 1854.
10	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	4,2	1	Intakt	Regent: Fredrik I. Årtal: 1726.
11	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 2	4,9	1	Intakt	Regent: Gustav V. Årtal: 1935.
12	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	3,9	1	Intakt	Regent: Oscar II. Årtal: 1907.
13	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	1,9	1	Intakt	Regent: Gustav V. Årtal: 1926.
14	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	1,9	1	Intakt	Regent: Gustav V. Årtal: 1933.
15	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	16,4	1	Intakt	Regent: Oscar I. Årtal: 1844-1850.
16	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	5,1	1	Intakt	Regent: Gustav IV. Årtal: 1802-1808.
17	Mynt	CU-leg		9,7	1	Defekt	Regent: Kristina. Årtal: 1642.
18	Mynt	CU-leg		2	1	Intakt	Regent: Gustav III. Årtal: 1780.
19	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	18,8	1	Intakt	Regent: Karl XIV. Årtal: 1835-1843.
20	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	5,4	1	Intakt	Regent: Gustav IV. Årtal: 1801.
21	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	14,9	1	Intakt	Regent: Oscar II. Årtal: 1877.
22	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 2	5,8	1	Intakt	Regent: Fredrik I. Årtal: 1721.
23	Mynt	CU-leg		6,3	1	Intakt	Regent: Karl XI. Årtal: 1666-1686.
25	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	3	1	Intakt	Regent: Karl XIV Johan. Årtal: 1818-1844.
26	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	11,9	1	Intakt	Regent: Fredrik I. Årtal: 1749.
27	Mynt	CU-leg		4	1	Intakt	Regent: Fredrik I. Årtal: 1746, 1749.
28	Mynt	CU-leg		12,1	1	Intakt	Regent: Adolf Fredrik. Årtal: 1761.
29	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 2	10,3	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1654.
30	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 2	3,5	1	Intakt	Regent: Karl XII. Årtal: 1717.
31	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	2,9	1	Intakt	Regent: Gustav IV Adolf. Årtal: 1799.
32	Mynt	CU-leg		10,5	1	Intakt	Regent: Karl X Gustav. Årtal: 1659.
33	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 2	10,5	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1644.
34	Mynt	CU-leg		7	1	Intakt	Regent: Karl XI. Årtal: 1672.
35	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 2	29,9	1	Intakt	Regent: Adolf Fredrik. Årtal: 1760.
36	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	2,9	1	Intakt	Danskt mynt. Regent: Christian IX.
37	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 2	9,7	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1635.
38	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 1	29,6	1	Intakt	Regent: Fredrik I. Årtal: 1743.
39	Mynt	CU-leg		4,6	1	Intakt	Regent: Ulrika Eleonora. Årtal: 1719-1720.
40	Mynt	CU-leg		10,3	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1644.
41	Mynt	CU-leg		3,9	1	Intakt	Regent: Karl XII. Årtal: 1707-1708.
42	Mynt	CU-leg		2,6	1	Intakt	Regent: Karl XII. Årtal: 1715.
43	Mynt	Silver		2,1	1	Intakt	Regent: Gustav III. Årtal: 1778.
44	Mynt	CU-leg		5,5	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1654.
45	Mynt	CU-leg		4,5	1	Intakt	Regent: Karl XI. Årtal: 1666-1669.
46	Mynt		Tomt 34, fas 1	0	1		
47	Mynt			0	1		Regent: Oscar I. Årtal: 1848.
48	Mynt		Tomt 34, fas 1	0	1		Regent: Gustav III. Årtal: 1772 el 1778.
49	Mynt		Tomt 35, fas 2	0	1		Regent: Fredrik I ?. Årtal: 1720-1750.
50	Mynt		Tomt 34, fas 2	0	1		
51	Mynt			0	1		Regent: Fredrik I. Årtal: 1724.
52	Mynt			0	1		Regent: Fredrik I. Årtal: 1720-1726.
53	Mynt			0	1		Regent: Fredrik I. Årtal: 1724.
54	Mynt		Tomt 34, fas 1	0	1		
55	Mynt		Tomt 34, fas 1	0	1		

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
58	Mynt	Silver		6,9	1	Intakt	Regent: Gustav V. Årtal: 1942.
59	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 2	7,3	1	Intakt	Regent: Karl XI. Årtal: 1666-1686.
60	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 1	3,7	1	Intakt	Regent: Karl XII. Årtal: 1717.
61	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 2	9,1	1	Defekt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1654.
62	Mynt	CU-leg		8,8	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1654.
63	Mynt	CU-leg		8,1	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1654.
64	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 2	9,7	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1654.
65	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 2	10,8	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1654.
66	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 2	9,9	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1639.
67	Mynt	CU-leg		26,1	1	Intakt	Regent: Gustav II Adolf. Årtal: 1627-1631.
68	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 1	17	1	Intakt	Regent: Karl XIV Johan. Årtal: 1822.
69	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 2	10,9	1	Defekt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1654.
70	Mynt	Silver	Tomt 35, fas 2	0,9	1	Intakt	Regent: Karl XII. Årtal: 1707.
71	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 2	4,1	1	Intakt	Regent: Ulrika Eleonora. Årtal: 1719-1720.
72	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 2	4,2	1	Intakt	Regent: Ulrika Eleonora. Årtal: 1719.
73	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 2	9,4	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1654.
74	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 2	13,9	1	Intakt	Regent: Fredrik I. Årtal: 1742.
75	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 2	8,3	1	Fragment	I den östra syllen till hus 120. Regent: Kristina. Årtal: 1633-1654.
76	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 2	10,6	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1654.
77	Mynt	CU-leg		6,5	1	Intakt	Regent: Karl XI. Årtal: 1666-1672.
78	Mynt	CU-leg		3,9	1	Intakt	Regent: Fredrik I. Årtal: 1746 eller 1749.
79	Mynt	CU-leg		8,9	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1641.
80	Mynt	CU-leg	Tomt 35, fas 2	7,5	1	Intakt	Regent: Karl XIV Johan. Årtal: 1827.
81	Mynt	CU-leg		5,5	1	Defekt	Under hus 124 i tråkistan. Regent: Karl XI. Årtal: 1676.
82	Mynt	CU-leg		3,9	1	Intakt	Regent: Oscar II. Årtal: 1880.
83	Mynt			0	1		Regent: Kristina.
84	Mynt		Tomt 35, fas 2	0	1		Regent: Gustav II Adolf. Årtal: 1613-1619.
85	Mynt			0	1		
86	Mynt			0	1		Regent: Kristina. Årtal: 1644.
87	Mynt			0	1		
88	Mynt		Tomt 35, fas 2	0	1		Regent: Kristina.
89	Mynt		Tomt 35, fas 2	0	1		
90	Mynt		Tomt 35, fas 2	0	1		Regent: Kristina. Årtal: 1633-1644.
91	Mynt	CU-leg	Tomt 37, fas 2	11,2	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1630-1639.
92	Mynt	CU-leg	Tomt 37, fas 3	10,4	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1636.
93	Mynt	CU-leg	Tomt 37, fas 2	0	1	Intakt	Vid schaktning norr om hus 42. Regent: Kristina. Årtal: 1636.
94	Mynt	CU-leg	Tomt 37, fas 2	3,8	1	Intakt	Regent: Fredrik I. Årtal: 1746 eller 1749.
95	Mynt	CU-leg	Tomt 37, fas 3	7,8	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1654.
96	Mynt	CU-leg	Tomt 37, fas 3	8,9	1	Intakt	Regent: Kristina. Årtal: 1633-1654.
97	Mynt	CU-leg	Tomt 37, fas 2	6,5	1	Intakt	Regent: Karl XI. Årtal: 1683.
98	Mynt	CU-leg		27,1	1	Intakt	Regent: Fredrik I. Årtal: 1748.
99	Mynt	Silver		0,4	1	Defekt	mellan hus 242 och 243. Regent: Karl XI. Årtal: 1664-1669.
100	Mynt		Tomt 37, fas 2	0	1		Regent: Karl XI. Årtal: 1681.
101	Mynt		Tomt 37, fas 2	0	1		Regent: Gustav III. Årtal: 1772 el 1778.
102	Mynt			0	1		Framkom i ruta 30911. Regent: ev Ulrika Eleonora.
103	Mynt	CU-leg		4	1	Intakt	Regent: Fredrik I. Årtal: 1720.
104	Mynt	CU-leg		10,6	1	Intakt	Regent: Karl XIV Johan. Årtal: 1836.
105	Mynt	CU-leg		29,5	1	Intakt	Regent: Fredrik I. Årtal: 1749.

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
106	Mynt	CU-leg		10,5	1	Intakt	Regent: Adolf Fredrik. Årtal: 1761.
107	Mynt	CU-leg		6	1	Intakt	Regent: Ulrika Eleonora. Årtal: 1719.
108	Mynt			0	1		
109	Mynt			0	1		
110	Mynt			0	1		
111	Mynt	CU-leg		6,8	1	Intakt	
112	Mynt	CU-leg		26,9	1	Intakt	Regent: Adolf Fredrik. Årtal: 1751-68.
113	Mynt			0	1		
114	Mynt	CU-leg		41,8	1	Intakt	Klipping 3,8 x 4,1 cm.. Regent: Gustav II Adolf. Årtal: 1626.
115	Knapp	CU-leg		3,2	1	Intakt	
116	Knapp	CU-leg		7,1	1	Intakt	Bucklig
117	Mynt	CU-leg		10,6	1	Intakt	Sidorna 26 X 25 mm.
118	Föremål	CU-leg		13,2	1	Intakt	svårtolkat föremål
119	Bleck	CU-leg		1,2	1	Fragment	
120	Kedja	CU-leg		8,4	1	Intakt	
121	Bleck	CU-leg		3,7	1	Fragment	
122	Knapp	CU-leg		4,3	1	Intakt	med fyra hål
123	Knapp	CU-leg		12	2	Intakt	
124	Tråd	CU-leg		1,5	1	Fragment	framkom i kistan till hus 133
125	Bleck	CU-leg		2,6	1	Fragment	
126	Nit	CU-leg		0,7	1	Intakt	
127	Knapp	CU-leg		4,5	1	Intakt	
128	Knapp	CU-leg	Tomt 34, fas 1	3,3	1	Intakt	Framkom i den södra syllstensraden
129	Knapp	CU-leg		2,6	1	Defekt	
130	Knapp	CU-leg		1,8	1	Defekt	
131	Knapp	CU-leg	Tomt 34, fas 2	3	1	Intakt	Framkom vid norra dörröppningen
132	Knapp	CU-leg		1,9	1	Defekt	
133	Sölja	CU-leg	Tomt 34, fas 1	2,5	1	Intakt	Framkom i anslutning till 3948
134	Sked	CU-leg		36,4	1	Defekt	Framkom i 154516's ramverk
135	Ring	CU-leg	Tomt 34, fas 1	1,8	1	Intakt	Framkom i ansl. till ugn 3948
136		CU-leg	Tomt 34, fas 1	3,4	1	Intakt	Framkom i s-v hörnet av rum 3371
137	Knappnål	CU-leg		0,2	2	Defekt	En hel, en bruten mitt itu; delarna finns
138	Bleck	CU-leg		1	4	Defekt	
139	Knapp	CU-leg		3,8	1	Intakt	
140	Bleck	CU-leg		5,2	2	Defekt	
141		CU-leg		22,7	1	Fragment	Skålformat hölje med fyrkantshål i mitten
142	Bleck	CU-leg	Tomt 34, fas 2	23,2	1	Fragment	Blecket har en ursprunglig kant
143	Sölja	CU-leg		12,5	1	Defekt	Piggen saknas
144	Skålformat hölje	CU-leg		1,2	1	Intakt	
145	Knapp	CU-leg		2,4	1	Intakt	I utfyllnadsmassorna
146		CU-leg		5,5	1	Intakt	Till bult
147	Kedja	CU-leg		10,7	1	Intakt	två länkrader som löper i varandra
148	Bleck	CU-leg		0,1	1	Defekt	Rundad kant, ev ursprungligen konkav
149	Knapp	CU-leg		1,7	1	Intakt	
150	Knapp	CU-leg		1,2	1	Intakt	
151	Knapp	CU-leg		2,9	2	Intakt	Övre del av 34
152	Knapp	CU-leg		4,4	1	Intakt	
153	Bleck	CU-leg		7,7	1	Intakt	Runt bleck
154	Bleck	CU-leg		11,5	2	Intakt	Runda bleck

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
155	Gjuteriavfall	CU-leg		2,8	2	Intakt	Kan härröra från bronsgjutning
156		CU-leg		4,7	1		
157	Skålformat hölje	CU-leg		21,3	1	Intakt	
158	Knapp	CU-leg	Tomt 34, fas 1	2,5	1	Intakt	
159	Knapp	CU-leg		6,1	1	Defekt	I fyllnadsmassor under 74394
160	Bleck	CU-leg		1,8	1	Fragment	
161	Bleck	CU-leg		3,8	1	Defekt	
162	Sked	CU-leg		20,8	1	Komplett	Tvådelad, ev förtennad
163	Bleck	CU-leg		9,1	1	Fragment	
164	Bleck	CU-leg		0,9	1	Fragment	
165		CU-leg		42,8	1	Defekt	
166	Ljusstake	CU-leg		68,5	1	Defekt	Invid grund för källarmur i fyllnadsmassor
167	Bleck	CU-leg		0,4	1	Fragment	
168		CU-leg		11,4	1	Intakt	Framkom i timmerkasse under hus 27
169	Knappnål	CU-leg		0,1	1	Intakt	Timmerkasse under hus 26
170	Knapp	CU-leg		0,2	1	Intakt	
173	Knapp	CU-leg		2,8	1	Intakt	Ihålig. Framkom intill östra syllen
174	Knapp	CU-leg		1,1	1	Defekt	Åttkantig. Framkom i sandlagret
175	Knapp	CU-leg		2,7	1	Intakt	Framkom i 2:a rummet
176	Klump	CU-leg	Tomt 35, fas 3	2,6	1	Defekt	
177	Cylinder	CU-leg		35,6	1	Intakt	2 kopparplattor ihopnitade trä/kork mellan
178		CU-leg		5,6	1	Fragment	Påträffades i anslutning till veksaxen
179	Bleck	CU-leg		0,4	1	Fragment	
180	Fingerborg	CU-leg		3,5	1	Defekt	I två delar
181	Sölja	CU-leg		13	1	Defekt	Framkom i timmerkasse under hus 26
182	Knapp	CU-leg		4,4	1	Intakt	
183	Knapp	CU-leg		2	1	Intakt	Framkom vid östra syllen
184	Nit	CU-leg		2,2	1	Defekt	
185	Knapp	CU-leg		1,9	1	Defekt	
186	Knapp	CU-leg		3,9	1	Komplett	Ihålig. Framkom vid 1700-tals kajkant
187	Knapp	CU-leg		3,7	1	Intakt	Ihålig
188	Knapp	CU-leg		5,1	1	Defekt	
189	Bleck	CU-leg		1,7	3	Fragment	
190		CU-leg	Tomt 35, fas 2	1,2	2	Defekt	två delar
191	Sölja	CU-leg		10,3	1	Intakt	
192	Beslag	CU-leg		10,6	1	Defekt	Fynd i ässja
193	Knappnål	CU-leg		0,1	1	Fragment	Tre delar
194	Nit	CU-leg		4,4	1	Defekt	
195	Sölja	CU-leg		45,8	1		beklädd med järnutfällning därav vikt
196	Nit	CU-leg		0,8	1	Defekt	
197	Spänne	CU-leg		10,6	1	Defekt	
198	Ten	CU-leg		1,1	1	Fragment	framkom i första rummet. ihålig.
199	Sölja	CU-leg		13,3	1	Intakt	framkom i vret öster om hus 120
200	Sölja	CU-leg	Tomt 35, fas 2	12,7	1	Defekt	
201	Föremål	CU-leg	Tomt 35, fas 2	55,4	1	Defekt	handtag/skaft ev till kniv
202	Dräknål	CU-leg		2,5	1	Intakt	kan ev även vara nålbindningsnål
203	Gjuteriavfall	CU-leg		2,9	1	Fragment	framkom i norra rummet
204	Sked	CU-leg		44,6	1	Defekt	framkom i syllen
205	Knapp	CU-leg		4,9	1	Intakt	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
206	Knappnål	CU-leg		1,2	8	Fragment	framkom invid kant mellan källare och spis
207	Knapp	CU-leg	Tomt 36, fas 2	1,8	1	Intakt	är ihålig
208	Sked	CU-leg		36,8	1	Defekt	två delar
209	Spänne	CU-leg	Tomt 36, fas 2	7,7	1	Defekt	
210	Knapp	CU-leg	Tomt 36, fas 1	3,2	1	Defekt	
211	Ten	CU-leg		3,9	1	Defekt	
212	Knapp	CU-leg		14	1	Defekt	osäker tolkning
213	Spänne	CU-leg		8,9	1	Defekt	schaktfynd
214	Nit	CU-leg	Tomt 37, fas 1	1	1	Intakt	framkom söder om hus 42
215	Knapp	CU-leg	Tomt 37, fas 1	3,4	1	Intakt	ihålig, framkom söder om hus 42
216	Bleck	CU-leg	Tomt 37, fas 1	2,5	1	Defekt	framkom söder om hus 42
217	Knapp	CU-leg	Tomt 37, fas 1	2	1	Intakt	område 44
218		CU-leg		0,1	1	Fragment	
219	Knapp	CU-leg	Tomt 37, fas 1	3,8	1	Intakt	
220	Föremål	CU-leg	Tomt 37, fas 2	2	1	Intakt	Fyrkantig med hål i ena hörnet
221	Knapp	CU-leg		3	1	Intakt	
222	Bleck	CU-leg		4,3	1	Fragment	Dumphögsfynd, tomt 37
223	Föremål	CU-leg		1,5	1	Fragment	
224	Föremål	CU-leg	Tomt 37, fas 2	1,8	1	Intakt	fyrkantig med hål i ena hörnet
225	Föremål	CU-leg		1	1	Fragment	
226	Bleck	CU-leg		0,6	1	Fragment	
227	Knapp	CU-leg		4,2	1	Intakt	
229	Föremål	CU-leg	Tomt 37, fas 2	2,2	1	Intakt	fyrkantig polett med hål i ena hörnet
230	Föremål	CU-leg	Tomt 37, fas 1	12,8	1	Fragment	
231	Knapp	CU-leg		35	1	Intakt	
232	Föremål	CU-leg		4,4	1	Intakt	
233	Sölja	CU-leg		12,7	1	Defekt	
234	Föremål	CU-leg		0,9	1	Fragment	
235	Föremål	CU-leg		50,3	1	Fragment	
236	Knapp	CU-leg		3,6	1	Intakt	
237	Knapp	CU-leg		1,4	1	Komplett	
238	Föremål	CU-leg		6,2	1	Defekt	
240	Bleck	CU-leg		0,7	1	Fragment	
241	Föremål	CU-leg		43,2	1	Defekt	
242	Bleck	CU-leg		1,4	1	Fragment	
243	Bleck	CU-leg		0,9	1	Fragment	
244		CU-leg		1,5	1	Fragment	
245	Föremål	CU-leg		5,5	1	Fragment	spolformad, gängad
246	Föremål	CU-leg		5,4	1	Defekt	del av verktyg eller bestick
247		Ädelmetall	Tomt 37, fas 3	4,6	2	Fragment	järnföremål med förgylld del
248	Beslag	Ädelmetall		3,4	1	Defekt	framkom inom i träkistan inunder 134, förgylld.
249		Ädelmetall		0	1	Fragment	
250	Smälta	Metall		14,6	1	Intakt	
251	Blykula	Metall		10,2	1	Intakt	framkom i norra rummet. blykula med tapp
252	Blyplomb	Metall	Tomt 34, fas 1	14,3	1	Intakt	
253	Blybleck	Metall	Tomt 34, fas 2	8,2	1	Fragment	framkom alldeles inunder 51492.95
254	Blybleck	Metall		7	1	Intakt	Framkom under fund 47426
255	Smälta	Metall		3,8	1	Defekt	Framkom i norra rummet
256	Blykula	Metall		20,3	1	Intakt	I anslutning till trappträ

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
257	Blyplomb	Metall		13,4	1	Intakt	
258	Blybleck	Metall		6,6	1	Intakt	
259	Blybleck	Metall		2,2	1	Fragment	
260	Blybleck	Metall		51,6	1	Intakt	från gjutformslager i 131
261	Föremål	Metall		24,4	1	Fragment	Farmkom i ugnen i hus 130
262	Blybleck	Metall	Tomt 34, fas 1	15	1	Fragment	
263	Blybleck	Metall	Tomt 34, fas 1	24,9	1	Intakt	blecket är vikt dubbelt
264	Smälta	Metall		16,4	1	Intakt	
265	Smälta	Metall		83,4	2	Intakt	Under 72180
266	Blykula	Metall		21,5	1	Intakt	framkom i syllen i husets sv del
267	Blyplomb	Metall		17,4	1	Intakt	
268	Föremål	Metall		10,2	1	Defekt	framkom norr om äldre tegelfundament i lerpäckning
269	Föremål	Metall		2	1	Intakt	
270	Smälta	Metall		13,4	1	Fragment	
271	Smälta	Metall		11,6	1	Defekt	
272	Viktlod	Metall		16,3	1	Defekt	
273	Blybleck	Metall		2,7	1	Fragment	
274	Smälta	Metall	Tomt 34, fas 2	49,1	3	Fragment	framkom inom ett finfördelat gjutformslager
275	Blykula	Metall		15,4	1	Defekt	misslyckad gjutning. framkom under 47426
276	Sked	Metall	Tomt 34, fas 2	18,6	2	Fragment	
277	Blybleck	Metall		5,9	1	Defekt	
278	Smälta	Metall		6	3	Fragment	i lagret under 40743
279	Blybleck	Metall		2,7	1	Fragment	framkom invid syllen
280	Smälta	Metall	Tomt 34, fas 2	14,9	1	Fragment	
281	Blyplomb	Metall		6,7	1	Defekt	
282	Smälta	Metall	Tomt 34, fas 2	2,5	1	Fragment	framkom inom ett finfördelat gjutformslager
283	Smälta	Metall		4	1	Fragment	framkom under fundament inom sotigt lager
284	Blykula	Metall		11,9	1	Intakt	blykula (med tapp?).
285	Blybleck	Metall	Tomt 34, fas 1	17,7	1	Intakt	
286	Blyplomb	Metall		386,7	1	Intakt	
287	Blykula	Metall	Tomt 35, fas 2	7,8	1	Intakt	
288	Blykula	Metall	Tomt 35, fas 3	7,2	1	Intakt	
289	Blykula	Metall		10,6	1	Intakt	framkom invid 64066, kulan är ej helt rund
290	Smälta	Metall	Tomt 35, fas 3	2,8	1	Defekt	
291	Blykula	Metall	Tomt 35, fas 2	35,3	1	Intakt	
292	Föremål	Metall		19,3	1	Fragment	söder om smedjans sydgavel, direkt över plankor
293	Blybleck	Metall		0,5	1	Defekt	
294	Smälta	Metall		4,6	1	Defekt	
295	Blykula	Metall		10,7	1	Defekt	ej helt rund
296	Smälta	Metall	Tomt 35, fas 2	16,1	1	Defekt	
297	Blyplomb	Metall		8,7	1	Intakt	
298	Smälta	Metall	Tomt 35, fas 3	11,8	1	Defekt	
299	Smälta	Metall		27,2	1	Defekt	I husets stensyll
300	Smälta	Metall		13,6	1	Defekt	
301	Blyplomb	Metall		16,8	1	Defekt	framkom under fundament 63133
302	Blykula	Metall		13,9	1	Intakt	
303	Smälta	Metall		12,8	1	Defekt	
304	Smälta	Metall	Tomt 36, fas 2	7,4	1	Defekt	framkom i källare
305	Smälta	Metall		4,5	1	Defekt	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
306	Föremål	Metall		8,4	1	Intakt	framkom i bortschaktad sand från 11
307	Blykula	Metall		7,4	1	Defekt	Misslyckad kula?
308	Smälta	Metall		27	1	Defekt	
309	Smälta	Metall	Tomt 36, fas 1	45,2	3	Defekt	
310	Smälta	Metall	Tomt 36, fas 1	33,3	1	Defekt	
311	Smälta	Metall		130,5	1	Defekt	Framkom på fundamentet
312	Föremål	Metall	Tomt 37, fas 2	8,2	1	Intakt	
313	Smälta	Metall		14,5	1	Defekt	Framkom i utfyllnad under hus 145
314	Bleck	Metall		23,5	1	Defekt	Framkom i n delen av hus 40
315	Bleck	Metall		15,9	1	Defekt	Ev spröjs
316	Föremål	Metall		12,2	1	Intakt	
317	Föremål	Metall		6,7	1	Intakt	Framkom i störning ?
318	Föremål	Metall	Tomt 37, fas 1	10,7	1	Defekt	Framkom söder om hus 42
319	Smälta	Metall	Tomt 37, fas 1	4,5	1	Defekt	Framkom söder om hus 42
320	Smälta	Metall	Tomt 37, fas 2	7,9	1	Defekt	
321	Blykula	Metall	Tomt 37, fas 1	6,4	1	Intakt	
322	Föremål	Metall		1,4	1	Fragment	
323	Blykula	Metall		14,4	1	Intakt	
324	Föremål	Metall		65,5	15	Fragment	framkom i norra delen av hus 40
325	Smälta	Metall		7,8	1	Defekt	
326	Blybleck	Metall		6	1	Defekt	Bubbelvikt bleck
327	Blykula	Metall		7,4	1	Intakt	
328	Blykula	Metall		6,1	1	Intakt	
329	Smälta	Metall		6,9	1	Defekt	
330	Föremål	Metall		1	1	Defekt	
331	Blyplomb	Metall		7,4	1	Intakt	
332	Blybleck	Metall		26,4	1	Defekt	
333	Föremål	Metall		10,5	1	Fragment	
334	Föremål	Metall		2,3	1	Fragment	
335	Smälta	Metall		18,7	1	Defekt	
336	Smälta	Metall		6,1	1	Defekt	
337	Föremål	Metall		20,9	1	Fragment	
338	Blybleck	Metall		13,3	1	Defekt	
339		Ädelmetall		2,5	1	Defekt	klump
340	Plomb	CU-leg		7,9	1	Defekt	
341	Föremål	Metall		0,4	4	Fragment	bleck av okänd metall
342	Föremål	CU-leg		4,1	1	Intakt	
343	Tappkran	CU-leg	Tomt 35, fas 3	72,5	1	Fragment	formgivet krön på vridtappen
344	Sked	CU-leg		26,8	1	Fragment	
345	Föremål	Metall		68,4	1	Intakt	I kasse under hus 27, ev återanvänt föremål
346	Föremål	Metall		12,4	1	Defekt	Klump av okänd metall
347	Föremål	Metall		7,4	1	Fragment	
348	Föremål	Järn		1,6	1	Defekt	
349	Bleck	Järn		2,3	1	Fragment	
350	Sölja	Järn		17,4	1	Fragment	framkom i mörkt lager med slagg i norr
351	Föremål	Järn		2,3	1	Fragment	framkom under 40743 i grå sand
352	Föremål	Järn		0,3	1	Intakt	vid framrensning av trägol
353	Föremål	Järn		0,1	1	Intakt	vid framrensning av trägol
354	Sölja	Järn	Tomt 34, fas 2	3	2	Komplett	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
355	Föremål	Järn		1,2	1	Intakt	framkom vid framrensning av golv
356	Föremål	Järn		9,9	2	Defekt	framkom inom västra stensyllen
357	Bleck	Järn		37,2	1	Defekt	framkom i det NV-hörnet
358	Föremål	Järn		15,8	1	Defekt	
359	Sked	Järn		17,7	1	Defekt	framkom alldeles under 21673
360	Kniv	Järn		20,1	1	Defekt	knivskaft med trärester
361	Föremål	Järn		4,1	1	Intakt	framkom under 51492
362	Föremål	Järn		68,3	1	Intakt	framkom under syllstock
363	Sölja	Järn		19,9	1	Intakt	
364	Sölja	Järn		17,5	1	Defekt	
365	Sölja	Järn		3,2	1	Intakt	framkom inom träkistan utmed östra syllen
366	Föremål	Järn		15	5	Intakt	
367	Föremål	Järn		4,9	3	Intakt	1st med tre kronor, 1st med MIL NILSSON.
368	Föremål	Järn		0,8	1	Intakt	med text
369	Föremål	Järn		1,7	2	Intakt	1 st med tre kronor
370	Föremål	Järn		6,9	4	Intakt	1 st med text (...GA...)
371	Föremål	Järn		0,8	1	Intakt	med motiv
372	Fiskekrok	Järn		4,8	3	Intakt	
373	Bricka	CU-leg	Tomt 34, fas 1	3	1	Intakt	rund med diameter: 28. genombruten med tre armar.
374	Föremål	Järn		25,9	1	Defekt	framkom i fyllnadsmassor under 56182
375	Järnten	Järn		16,3	1	Defekt	
376	Beslag	Järn		47,6	1	Intakt	fyrarmad. framkom intill västra syllen
377	Bleck	Järn		90,1	1	Intakt	
378	Beslag	Järn		56,6	2	Defekt	
379	Föremål	Järn		78,5	1	Intakt	framkom under 19520
380	Järnten	Järn		9,9	1	Intakt	
381	Krampa	Järn		1,8	1	Fragment	uppkom vid framrensning av stensyll, fas2
382	Nyckel	Järn		157	1	Intakt	Mellan påraden och kistan i södra delen av 133
383	Bleck	Järn		112,4	10	Fragment	
384	Beslag	Järn		192,2	1	Fragment	ev gångjärn
385	Krok	Järn		107,1	1	Intakt	"armeringskrok"
386	Handtag	Järn		19,3	2	Defekt	handtag till ev nyckel eller dylikt
387	Beslag	Järn		109,2	1	Intakt	även med en spik kvar
388	Föremål	Järn		64,8	1	Intakt	
389	Föremål	Järn		72,5	1	Intakt	Ser ut som en enorm vingmutter
390	Hästsko	Järn		793,6	1	Intakt	
391	Bleck	Järn		24,3	2	Fragment	
392	Beslag	Järn		117	1	Intakt	Beslag med 5 nitar
393	Föremål	CU-leg		12,8	1	Defekt	ev eker
394	Föremål	Järn		295	1	Intakt	
395	Beslag	Järn		101,6	1	Intakt	ev till skackel
396	Föremål	Järn		0,9	1	Intakt	
397	Bleck	Järn		26,1	1	Defekt	
398	Hammare	Järn		120,9	1	Intakt	schaktfynd i 34 över golv
399	Sax	Järn		233,7	1	Defekt	Ena handtaget saknas, schaktfynd i 34 över golv
400	Handtag	Järn		118,1	1	Intakt	schaktfynd i 34 över golv
401	Hammare	Järn		861,3	1	Intakt	schaktfynd i 34 över golv
402	Handtag	Järn		205,4	1	Defekt	schaktfynd i 34 över golv
403	Bleck	Järn		26,4	1	Intakt	vikt bleck med två ovala hål

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
405	Föremål	Järn		81,2	1	Intakt	kom under stockgolvet i kolboden
406	Föremål	Järn		52,7	1	Intakt	under stockgolv i kolboden
407	Bleck	Järn		131,7	3	Fragment	Ett av blecken är vikt dubbelt, under stockgolv
408	Krampa	Järn		20,7	1	Intakt	
409	Bleck	Järn		53,3	2	Fragment	Ett av dem är böjt
410	Beslag	Järn		59	1	Fragment	
411	Beslag	Järn		47,5	1	Fragment	
412	Föremål	Järn		14,9	1	Fragment	
413	Föremål	Järn		32,3	1	Defekt	
414	Järnten	Järn		30	1	Intakt	
415	Bleck	Järn		151,1	1	Fragment	Rundat bleck
416	Krampa	Järn		8,5	1	Intakt	I den södra träkistans fyllning
417	Bleck	Järn		13,2	2	Fragment	I den södra träkistans fyllning
418	Handtag	Järn		121,9	1	Intakt	I den södra träkistans fyllning
419	Krok	Järn		30,9	1	Intakt	I den södra kistans fyllning
420	Föremål	Järn		139,5	1		bleck ihopullat i ena delen, uppvikt i den andra
421	Gaffel	Järn		31,5	1	Defekt	vissa tänder saknas, träskaft, träkista-fyllning
422	Hammare	Järn		293,5	1	Intakt	I södra träkistans fyllning, cylliderformad
423	Beslag	Järn		62,2	1	Fragment	I södra träkistans fyllning
424	Järnten	Järn		11	1	Intakt	I södra träkistans fyllning
425	Föremål	Järn		69,7	1	Defekt	Ev någon form av tackjärn
426	Föremål	Järn		776,7	1	Defekt	Avlång med tjock nacke, smal "egg", kista-fyllning
427	Föremål	Järn		133,3	1	Defekt	I den södra kistans fyllning
428	Föremål	Järn		15,5	1	Defekt	I södra kistans fyllning
429	Bleck	Järn		151,7	1	Defekt	Vikt bleck med en ten, framkom i västra syllen
430	Krok	Järn		89,8	1	Intakt	
431	Bleck	Järn		152,6	2	Defekt	Rensfynd
432	Kniv	Järn		15,8	1	Defekt	Framkom under stengolv 19520
433	Föremål	Järn		305,5	1	Defekt	
434	Nyckel	Järn		48,2	1	Intakt	
435	Järnten	Järn		23,1	3	Fragment	
436	Järnring	Järn		4,6	1	Intakt	
437	Föremål	Järn		78,2	1	Defekt	järnplatta med flera hål i
438	Föremål	Järn		155,5	1	Intakt	
439	Krampa	Järn		62,6	1	Intakt	
440	Bleck	Järn		513,1	2	Fragment	
441	Föremål	Järn		25,8	1	Fragment	endast ena handtaget och tångdelen, under 21673
442	Järnten	Järn		12,9	1	Defekt	
443	Föremål	Järn		323,4	1	Intakt	Antingen en rälsspik el en mycket stor vanlig spik
444	Kniv	Järn		12,4	1	Fragment	
445	Järnten	Järn		9,7	1	Defekt	
446	Järnten	Järn		11,9	1	Defekt	
447	Järnten	Järn		18,8	1	Defekt	Västra syllen, tredje skiftet
448	Bleck	Järn		15	1	Defekt	
449	Järnten	Järn		30,5	1	Defekt	
450	Spik	Järn		431	1	Intakt	I kistans södra del
451	Föremål	Järn		18,8	1	Defekt	I kistans södra del
452	Spik	Järn		278,6	1	Intakt	schaktfynd över trägol i 33's förlägnig
453	Eldstål	Järn		70,9	1	Intakt	schaktfynd, över trägol i hus 33's förlägnig

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
454	Föremål	Järn		0	1		Bortkommen, schktfynd över trögolv, 33s förlägnig
455	Sölja	Järn		31,5	1	Intakt	schktfynd över golv i 33's förlägnig
456	Föremål	Järn		274,6	1	Fragment	Schaktfynd över golv i hus 33's förlägnig
457	Krok	Järn		125,1	1	Defekt	I kolboden
458	Järnten	Järn		14,6	2	Defekt	
459	Bleck	Järn		13	3	Fragment	Ett av blecken är dubbelvikt
460	Krok	Järn		37,2	1	Defekt	
461	Bleck	Järn		103,8	5	Fragment	Vid framrensning av östra syllen
462	Bleck	Järn		347,8	1	Fragment	Framkom vid borttagning av syll mellan hus 33-34
463	Bleck	Järn		16,3	1	Fragment	
464	Järnten	Järn		24,8	1	Defekt	Kan vara ex ett verktyg
465	Järnten	Järn		7,5	1	Fragment	
466	Bleck	Järn		187,7	4	Fragment	Vid framrensning av trögolv
467	Järnten	Järn		40,1	4	Fragment	Vid framrensning av trögolv
468	Bult	Järn		157,6	2	Intakt	Vid framrensning av trögolv
469	Sölja	Järn		20,3	1	Intakt	Vid framrensning av trögolv
470	Mejsel	Järn		38	1	Intakt	Vid framrensning av trögolv
471	Klackjärn	Järn		19,9	1	Intakt	Vid framrensning av trögolv
472	Krok	Järn		124,4	2	Intakt	Vid framrensning av trögolv
473	Föremål	Järn		31,6	1	Fragment	Vid framrensning av trögolv
474	Beslag	Järn		39,8	1	Defekt	Framkom vid framrensning av trögolv
475	Föremål	Järn		28,5	1	Defekt	Framkom vid framrens. av trögolv Kroklikn. platt
476	Kniv	Järn		29,6	1	Defekt	
477	Föremål	Järn		69,4	1	Fragment	Krokliknande
478	Spik	Järn		625,6	1	Intakt	
479	Kniv	Järn		34,6	1	Defekt	Framkom i fyllnads. m. i träkistan
480	Grytdetalj	Järn		633,4	1	Intakt	Framkom i träkistans fyllnadsmassor
481	Spik	Järn		191,6	1	Intakt	Framkom i kistans fyllnadsmassor
482	Krok	Järn		19,8	1	Intakt	
483	Järnten	Järn		29,8	1	Defekt	Framkom under 21673, tenen är S-formad
484	Föremål	Järn		270,6	1	Fragment	Vid framrensning av fundament i hus 136
485	Nyckel	Järn		149,9	1	Intakt	
486	Nit	Järn		34,5	1	Intakt	Framkom vid rensning väster om pålverk, tomt 34
487	Korkskruv	Järn		42,3	1	Intakt	Framkom i utkastlager över sjöbotten, titthål 2
488	Föremål	Järn		14,1	1	Fragment	Framkom vid rensning av kullerstensgolv 10869
489	Klackjärn	Järn		14,1	1	Fragment	Framkom vid rensning v östra stensyllen
490	Lie	Järn		72	1	Fragment	Framkom vid rensning av östra stensyllen
491	Beslag	Järn		124,6	1	Intakt	
492	Mejsel	Järn	Tomt 34, fas 1	86,4	1	Intakt	Mejsel eller hålpipa
493	Kniv	Järn	Tomt 34, fas 1	72,9	1	Intakt	
494	Föremål	Horn		72,9	1	Intakt	Rensfynd, i syllstensrad med cyanitsten
495	Kniv	Järn		51,1	1	Intakt	Framkom under "spängen" 154516
496	Föremål	Järn		71,9	1	Intakt	Framkom under norra syllen i hus 33
497	Passare	Järn		77,8	1	Defekt	Framkom under sten/tegelgolv 19520, sv delen
498	Bleck	Järn		5,6	1	Defekt	Framkom under sten/tegelgolv 19520, sv delen
499	Sölja	Järn		9,8	1	Intakt	
500	Föremål	Järn	Tomt 34, fas 1	61,5	1	Fragment	
501	Föremål	Järn		4,7	1	Defekt	
502	Järnten	Järn		64,2	3	Fragment	schaktfynd, tegelfund. hus 34

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
503	Föremål	Järn		62,5	1	Intakt	Framkom på ett stengolv
504	Krok	Järn		88,7	1	Intakt	Framkom i syllstensradens sö hörn
505	Gångjärn	Järn		54	1	Fragment	Framkom i syllstensradens sö hörn
506	Krok	Järn		11,6	1	Intakt	schaktfynd
507	Fil	Järn		192,9	1	Intakt	Vid framrensning av syllen, sv hörnet
508	Järnten	Järn		26	2	Fragment	Vid framrensning av syllen
509	Yxa	Järn		1961	1	Intakt	schaktfynd. Trärester finns av skafvet
510	Föremål	Järn		421,2	1	Intakt	Framkom vid framrensning av trägolv 34683
511	Nyckel	Järn	Tomt 34, fas 1	58,2	1	Intakt	
512	Bleck	Järn		14,4	1	Intakt	Runt, tunnt bleck med hål i mitten
513	Kniv	Järn		31,9	1	Intakt	Framkom vid rensning
514	Borr	Järn		244,9	1	Intakt	Framkom vid 131 's dörröppning i öster
515	Borr	Järn		193,9	1	Intakt	Framkom vid 131 's dörröppning i öster
516	Kniv	Järn		88,1	1	Intakt	schaktfynd
517	Nyckel	Järn		57,4	1	Intakt	Schaktfynd
518	Beslag	Järn		515,5	1	Intakt	Schaktfynd
519	Bleck	Järn		536	1	Fragment	Framkom väster som hus 33 samt pålverk 37867
520	Spik	Järn		375,2	1	Intakt	
521	Spik	Järn		436,7	1	Intakt	
522	Grytdetalj	Järn		563,6	1	Intakt	Framkom under 20123
523	Beslag	Järn		108,9	1	Fragment	Farmkom under 20123; Består av bleck + ev ett hål
524	Föremål	Järn		96,9	1	Defekt	Kom i syllen; Halvrund ten med ev nitar i ändarna
526	Spadskoning	Järn	Tomt 34, fas 1	758,6	1	Defekt	
527	Sax	Järn		73,6	1	Defekt	Framkom vid framrensning av trägolv 30535
528	Kniv	Järn		68,3	1	Intakt	Framkom vid rensning av trägolv 30535
529	Bult	Järn		429,5	3	Intakt	Framkom vid framrensning av 30535
530	Bleck	Järn		43,2	1	Fragment	Framkom vid rensning av 30535
531	Järnten	Järn		129,6	7	Fragment	Framkom vid rensning av trägolv 30535
532	Föremål	Järn		104,8	1	Fragment	Framkom vid rensning av trägolv 30535
533	Föremål	Järn		104,8	1	Fragment	Framkom vid rensning av trägolv 30535
534	Föremål	Järn		23,4	1	Intakt	Vid framrensning av 30535.
535	Föremål	Järn		116,9	1	Fragment	Vid framrensning av 30535
536		Järn		171,4	1	Intakt	Fyrkantsjärn som avsmalnar+ten för trähandtag
537	Hammare	Järn		974,7	1	Intakt	
538	Järnten	Järn		21	1	Intakt	
539	Föremål	Järn		22,9	1	Intakt	Framkom i hus 35s nö del; Sylen har trärester kvar
540		Järn		4,2	1	Fragment	Framkom i hus 35 's nö hörn
541	Borr	Järn		114,6	1	Intakt	Framkom i spisfundament 23489
542	Handtag	Järn		167	1	Defekt	Framkom i spisfundament 23489
543	Bleck	Järn		199,5	1	Fragment	Framkom i spisfundament 23489
544	Föremål	Järn		121	1	Defekt	Framkom i spisfundament 23489
545	Kniv	Järn		70,9	1	Intakt	Framkom n om pålrad, 77978-78076, lager 73620
546	Föremål	Järn		92,2	1	Intakt	Framkom n om pålrad 77978-78076, i lager 73620
547	Beslag	Järn		143,4	1	Defekt	Framkom vid framrensning av golv i hus 35
548	Bleck	Järn		552,5	5	Fragment	Flera sammansmälta bleck
549	Järnten	Järn		3	1	Fragment	
550	Krok	Järn		4,4	1	Fragment	
551	Bleck	Järn		142,9	1	Fragment	
552	Järnring	Järn		90,1	2	Intakt	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
553	Föremål	Järn		112,3	1	Defekt	Framkom under 56182, rundjärn med platt front+ten
554	Bleck	Järn		247,5	1	Fragment	Ovalt bleck med minst tre hål eller nitar
555	Föremål	Järn		181,7	1	Defekt	
556	Föremål	Järn		391,5	1	Fragment	Kraftigt järn, utpenat och böjt på mitten
557	Föremål	Järn		10,4	1	Fragment	Framkom i kistan i södra delen av 133
558	Krok	Järn		49,1	1	Intakt	
559	Grytdetalj	Järn		246,8	1	Fragment	
560	Föremål	Järn		154,9	1	Fragment	
561	Föremål	Järn		60,3	1	Fragment	
562	Sko	Läder		38,4	1	Intakt	Ev medeltida skosula, framkom i massor under 145
563	Sko	Läder		51,9	1	Intakt	Schaktfynd, rustbädd i kistor, tomt34/gårdsplan 151
564	Sko	Läder		58,8	1	Defekt	Schaktfynd intill mittlinjetimmer i 151
565	Sko	Läder		82	1	Intakt	
566	Sko	Läder		147,6	1	Intakt	Fynd i rustbädd från kasse 2 från stranden räknat
567	Sko	Läder		95,12	1	Intakt	Framkom i utfyllnadsmassor under hus 120
568	Sko	Läder		51,2	1	Fragment	Framkom i sop-och gödsellager 157486, även näver
569	Sko	Läder		98,9	1	Defekt	Under 14, närmast kajkant, på stengolv
570	Sko	Läder		129,9	1	Defekt	Lager under trögolv 157907, sula med näver
571	Avfall	Läder		16,3	1	Fragment	Framkom i tråkista
572	Klädesplagg	Läder		46,4	1	Fragment	
573	Sko	Läder		28,8	1	Intakt	Schaktfynd i kista
574	Sko	Läder		190	1	Intakt	I utfyllnadslager 3 under 74394
575	Sko	Läder		178,4	1	Fragment	öster om sjöboden 82038
576	Sko	Läder		101,2	1	Fragment	öster om sjöbod 82038
577	Sko	Läder		194,2	1	Fragment	öster om sjöbod 82038
578	Sko	Läder		116,7	1	Fragment	Öster om sjöbod 82038
579	Sko	Läder		250	1	Fragment	
580	Sko	Läder		177,1	1	Fragment	under träplank i norr
581	Sko	Läder		15,7	1	Fragment	under träplank i norr
582	Sko	Läder		202,5	1	Fragment	under träplank i norr
583	Sko	Läder		38,8	3	Fragment	under träplank
584	Sko	Läder		37,6	5	Fragment	under träplank i norr
585	Sko	Läder		197,4	1	Defekt	i utfyllnadslager under 74394
586	Sko	Läder		335	3	Defekt	sjöbotten "titthål 2"
587	Sko	Läder		195,6	1	Defekt	sjöbotten, "titthål 2"
588	Sko	Läder		81,4	3	Fragment	Sulan i näver
589	Sko	Läder		26,2	1	Fragment	Framkom i tråkista
590	Sko	Läder		15,2	1	Fragment	
591	Sko	Läder		126,9	7	Fragment	
592	Sko	Läder		72	4	Fragment	
593	Näverskosula	Organiskt material		120,3	2	Defekt	I avfallslager söder om hus 43
594	Sko	Läder		109,2	3	Defekt	Framkom i avfallslager s om hus 43
595	Sko	Läder		11,3	1	Intakt	Framkom i avfallslager s om hus 143
596	Avfall	Läder		15,8	2	Intakt	Från rustbädd
597	Väska	Läder		58,9	2	Defekt	Framkom vid schaktning
598	Sko	Läder		27,6	1	Defekt	
599	Sko	Läder		102,5	6	Fragment	
600	Sko	Läder		2,8	1	Fragment	Stick 3
601	Sko	Läder		4,7	1	Fragment	Schaktfynd

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
602	Avfall	Läder		2,6	1	Defekt	Framkom i tunnan
603	Sko	Läder		12,7	1	Defekt	I timmerkasse under risbädd, s delen
604	Avfall	Läder		11,7	8	Defekt	
605	Sko	Läder		4	1	Defekt	Framkom i mörkrött lager under 36839
606	Föremål	Metall		4,1	1	Fragment	
607	Föremål	Metall		56,1	1	Fragment	Vid framrensning av 30535
608	Blybleck	Metall		31,1	1	Defekt	Framkom vid rensning av 30535
609	Band	CU-leg		29,1	1	Fragment	Framkom i gårdsplanen
610	Klocka	CU-leg		229,8	1	Defekt	Kläppen är av bly, kom i västra delen av rummet
611	Avfall	Läder		1,6	1	Fragment	
612	Rem	Läder		3,3	1	Fragment	Med en liten nit
613	Knapp	CU-leg		4,9	1	Defekt	
614	Ten	CU-leg		3,4	1	Defekt	Framkom vid schaktning av hus 21
615	Hake	CU-leg		29,5	1	Intakt	
616	Rör	CU-leg		46,6	1	Intakt	
617	Bricka	CU-leg		30,2	1	Intakt	Vid schaktning
618	Rör	CU-leg		75	1	Defekt	Vid schaktning
619	Föremål	Järn		875,5	1	Intakt	
620	Föremål	Järn		737,2	1	Defekt	
621	Skrapa	Järn		937,1	1	Defekt	Vid schaktning
623	Grytdetalj	Järn		0	1	Intakt	Väger mer än 5 kg
624	Föremål	Järn		0	1	Defekt	Väger mer än 5 kg; I kistan längst i söder
625	Smälta	Metall		1737,1	1	Defekt	Framkom i kistan längst i söder
626	Föremål	Järn		1068,8	1	Fragment	Invid tegelstensfundament 20735
627	Beslag	Järn		179,1	1	Fragment	Framkom invid tegelstensfundament 20735
628	Föremål	Järn		8,1	2	Intakt	Vid schaktning
629	Föremål	Järn		44,1	11	Defekt	Inskrift: 6 1/2 B.X. V
630	Bleck	Järn		26,8	1	Fragment	Timmerkasse under 26, under risbädd
631	Bleck	Järn		6,1	1	Fragment	Cirkelformad ca 3,5-4 cm i diameter
632	Beslag	Järn		253	1	Fragment	Framkom vid västra syllstensraden hus 123
633	Nyckel	Järn		56,9	1	Intakt	
634	Kniv	Järn		18,7	1	Intakt	
635	Hammare	Järn		63,5	1	Intakt	
636	Bleck	Järn		1,6	2	Fragment	Tunna smala bleck
637	Kniv	Järn	Tomt 35, fas 2	40	1	Intakt	Framkom under 65098 i kolfacket, hus 121
638	Fil	Järn	Tomt 35, fas 2	58,9	1	Intakt	
639	Sax	Järn		34,2	1	Defekt	Framkom i/kring tät pålning; schaktfynd
640	Sax	Järn		83,7	1	Fragment	Framkom i/kring tät pålning ; schaktfynd
641	Krampa	Järn		26,5	1	Intakt	Fynd i/under tegelskrot vid sydgavel
642	Gångjärn	Järn		19,3	1	Defekt	Fynd i/under tegelskrot vid sydgavel
643	Järnring	Järn		116,7	1	Intakt	Framkom under östra syllen
644	Gaffel	Järn		13,3	1	Intakt	Med två spröt
645	Yxa	Järn	Tomt 34, fas 1	1627,8	1	Intakt	
646	Gångjärn	Järn		130,7	1	Fragment	Schaktfynd
647	Hästska	Järn		271,3	1	Defekt	Vid rensning samt schaktning av hus 21
648	Krok	Järn		8,2	1	Intakt	Vid rensning samt schaktning av hus 21
649	Beslag	Järn		126	1	Fragment	Rens- och schaktfynd
650	Mejsel	Järn	Tomt 35, fas 2	219,7	1	Intakt	
651	Dräktnål	Järn		10,3	1	Intakt	Schaktfynd, osäker typbestämning

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
652	Spislock	Järn		244,1	1	Intakt	Schaktfynd
653	Bleck	Järn		17,6	2	Fragment	Framkom vid rensning av östra syllen, rum 21345
654	Bleck	Järn		6,5	1	Fragment	Avlångt bleck, avsmalnande i ena änden
655	Föremål	Järn		37,2	1	Defekt	Framkom i kistan under hus 222
656	Hammare	Järn		258,1	1	Intakt	
657	Bleck	Järn		97,4	1	Fragment	
658	Järnten	Järn		37,9	4	Fragment	
659	Krampa	Järn		6,9	1	Defekt	
660	Föremål	Järn		55,1	1	Defekt	Inom östsyll tillhörande smedja
661	Kniv	Järn	Tomt 35, fas 1	77,4	1	Intakt	Utfyllnadeslager under 26 norra delen, hornskaft
662	Bleck	Järn		27,8	3	Fragment	Vid rensning
663	Krok	Järn		70,2	1	Intakt	Vid rensning
664	Kniv	Järn		39,3	1	Fragment	Vid rensning
665	Hästske	Järn		66,6	1	Fragment	Vid rensning
666	Järnten	Järn		10,2	1	Fragment	
667	Bleck	Järn		33,6	2	Defekt	Vid rensning
668	Krampa	Järn		3,4	1	Defekt	Vid rensning
669	Bleck	Järn		55,8	2	Fragment	Schaktfynd, över plankor söder om ässjan
670	Järnten	Järn		5,3	1	Fragment	
671	Föremål	Järn		22,1	1	Defekt	Framkom i utfyllnadslager med slagg
672	Bleck	Järn		20,4	1	Defekt	bleck med uppvikt kant
673	Järnten	Järn		14,4	1	Defekt	
674	Järnten	Järn		2,2	1	Defekt	
675	Gaffel	Järn		20,1	1	Fragment	Framkom vid östsyllen, norr om fundament 154380
676	Järnten	Järn		10,3	1	Defekt	I kistan under sjöbod 82038
677	Föremål	Järn		31,2	2	Fragment	I istan under sjöbod 82038
678	Bleck	Järn		38,8	1	Fragment	I kistan under 222; U-format bleck
679	Bleck	Järn		56,7	1	Fragment	Mellan rum i n. och 63133 på trä i ö-v riktning
680	Skära	Järn		72,7	1	Fragment	mellan rum i n och 63133 på trä i ö-v riktning
681	Föremål	Järn		42,2	1	Defekt	Schaktfynd vid framrensning av golv
682	Järnring	Järn		47,8	1	Fragment	Schaktfynd, vid framrensning av golv
683	Beslag	Järn		353,9	1	Defekt	Framkom i enhet 3
684	Föremål	Järn		220,9	1	Intakt	Framkom i ö delen av hus 25, vid schaktning
685	Krok	Järn		63,8	1	Intakt	Rensfynd, rum 2
686	Ämnesjärn	Järn		483	1	Defekt	Schaktfynd, rum 2
687	Grytdetalj	Järn		65,9	1	Fragment	Vid rens. n-ö hörnet, över trägolv
688	Bleck	Järn		24,6	3	Fragment	Rens- och schaktfynd, hus 123, rum 2
689	Föremål	Järn		36,6	1	Defekt	
690	Gryta	Järn		125,1	1	Fragment	I lrlager
691	Järnten	Järn		5	1	Defekt	Schaktfynd, vid fundament
692	Handtag	Järn		19,7	1	Defekt	Schaktfynd, vid fundamentet
693	Bleck	Järn		47,1	2	Defekt	Framkom n om syllen
694	Bleck	Järn		3,5	2	Fragment	Vid rensning
695	Järnten	Järn		2,3	2	Defekt	Vid rensning
696	Mejsel	Järn		13,3	1	Defekt	Vid schaktning, vid tomtgränsen
697	Föremål	Järn		27,5	1	Defekt	
698	Bleck	Järn		69,1	3	Fragment	Ett bleck har ett rektangulärt bleck fastnitat
699	Ämnesjärn	Järn		1750,9	1	Fragment	
700	Bleck	Järn		139,2	1	Fragment	I timmerkasse under 27, bleck med nit och hål

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
701	Järnten	Järn		7,6	4	Fragment	
702	Gångjärn	Järn		311,4	1	Defekt	Schaktfynd
703	Järnten	Järn		171,6	1	Defekt	
704	Spik	Järn		114,9	1	Intakt	Trägolvlängst i söder
705	Gångjärn	Järn		194,6	1	Intakt	Trägolvlängst i söder, hus 27
706	Borr	Järn		149,1	1	Defekt	Trägolvlängst i söder, hus 27
707	Föremål	Järn		296,6	1	Defekt	trägolvlängst i söder, hus 27
708	Järnten	Järn		0,7	1	Fragment	Hus 124, rum 1, Schaktfynd
709	Handtag	Järn		138,9	1	Defekt	Schaktfynd, hus 124, rum 1
710	Spik	Järn		246,4	1	Intakt	På träsyllen vid vreten intill 12325
711	Föremål	Järn		1085	1	Fragment	Schaktfynd
712	Föremål	Järn		120,5	1	Defekt	Schaktfynd
713	Bleck	Järn		865,5	76	Fragment	Från timmerkista vid tät pålning
714	Järnten	Järn		19,8	8	Fragment	Från timmerkista vid tät pålning
715	Beslag	Järn		24,6	2	Fragment	Från timmerkista vid tät pålning
716	Sax	Järn		65	1	Fragment	Från timmerkista vid tät pålning
717	Hästsko	Järn		685,9	1	Intakt	
718	Gångjärn	Järn		127,9	1	Intakt	Schaktfynd, södra delen av hus 15
719	Bleck	Järn		89,6	1	Fragment	Schaktfynd, hus 11
720	Nit	Järn		36,2	1	Intakt	Schaktfynd, hus 11
721	Järnten	Järn		21,5	1	Defekt	Schaktfynd
722	Kniv	Järn		79,3	1	Intakt	
723	Borr	Järn		10,8	1	Intakt	
724	Järnten	Järn		4,5	1	Fragment	Vid pålningen i väst
725	Bleck	Järn		7,6	1	Fragment	
726	Järnten	Järn		7	1	Fragment	Under fundamentet på trä 31054
727	Kniv	Järn		34,3	1	Fragment	Framkom i träflislager i norr
728	Bleck	Järn		50,5	1	Defekt	Framkom i fundament 8204
729	Kniv	Järn		64,2	1	Intakt	Under 14, närmast kajkant, i ö syllen
730	Järnten	Järn		50,3	1	Intakt	Under 14 närmast kajkant, i ö syllen
731	Kniv	Järn		118,4	1	Intakt	Schaktfynd
732	Föremål	Järn		219,5	1	Intakt	Schaktfynd
733	Föremål	Järn		0,7	1	Defekt	Schaktfynd
734	Järnten	Järn		23,7	9	Defekt	Schaktfynd
735	Gångjärn	Järn		49,6	1	Defekt	Schaktfynd
736	Beslag	Järn		203,4	1	Fragment	Schaktfynd
737	Beslag	Järn		19,2	1	Defekt	Schaktfynd
738	Föremål	Järn		814	1	Intakt	
739	Järnring	Järn		160,1	1	Intakt	
740	Föremål	Järn		46,9	1	Fragment	
741	Järnten	Järn		121,4	1	Fragment	Kan vara ett ämnesjärn
742	Föremål	Järn		19	1	Fragment	
743	Beslag	Järn		69,2	1	Defekt	
744	Bleck	Järn		104,5	1	Fragment	
745	Föremål	Järn		359,3	1	Fragment	Schaktfynd; Konstig sak, kan ev vara beslag??
746	Föremål	Metall		155	1	Intakt	Kan vara en blytacka
747	Föremål	Järn	Tomt 37, fas 1	4,6	1	Defekt	Form och storlek som ett mynt eller plomb
748	Sölja	CU-leg	Tomt 37, fas 1	9,2	1	Intakt	
749	Kniv	Järn		41,4	1	Intakt	Järnkniv med hornfordral

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
750	Järnten	Järn		0,8	1	Fragment	
751	Bleck	Järn	Tomt 37, fas 2	11,9	1	Fragment	Bleck med ett hål
752	Kniv	Järn	Tomt 37, fas 1	91,2	1	Intakt	Har del av trähandtaget kvar
753	Kniv	Järn		46,6	1	Intakt	
754	Kniv	Järn		19,6	1	Intakt	
755	Kniv	Järn		36,4	1	Fragment	
756	Grytdetalj	Järn		378,3	1	Intakt	Framkom i södra delen av hus 42
757	Gångjärn	Järn	Tomt 37, fas 3	76,6	1	Fragment	I botten av nedgrävning
758	Sax	Järn		198,8	1	Komplett	Fnr finns , men ej i dator; i golv på mörkt lager
759	Lås	Järn		195,9	1	Fragment	I botten av lerlager 73564, södra rummet
760	Grytdetalj	Järn		74,2	1	Fragment	Från rustbädden 161434
761	Kniv	Järn		31,5	1	Defekt	
762	Sölja	Järn		24,7	2	Intakt	
763	Järnten	Järn		73	1	Fragment	Lång, halvcirkelformad ten ser ut som hinkhandtag
764	Bleck	Järn		127,4	12	Fragment	Från gödsellager
765	Järnten	Järn		7,1	4	Fragment	Från gödsellager
766	Krampa	Järn		27,7	1	Intakt	Från avfallslager söder om hus 3
767	Järnten	Järn		7,8	1	Fragment	Från avfallslager söder om hus 43
768	Kniv	Järn		62,8	1	Defekt	Osäker kontext
769	Handtag	Järn		65,9	1	Intakt	Osäker kontext
770	Järnring	Järn		40,2	1	Fragment	Platt öppen ring, avsmalnande ändar; osäker kontext
771	Järnten	Järn		3,3	1	Fragment	Från lager under trögolv 157907
772	Krok	Järn		3,6	1	Fragment	Stick 3; krokliknande föremål
773	Bleck	Järn		2,8	2	Fragment	Under lager 36859
774	Järnring	Järn		18,8	3	Fragment	Under lager 36859
775	Krampa	Järn		15,5	1	Defekt	Söder om syllstensrad hus 42
776	Krok	Järn		29,2	1	Defekt	Söder om syllrad, hus 42
777	Järnten	Järn		8	1	Fragment	Söder om syllrad
778	Bleck	Järn		440,8	1	Fragment	Från avfalls- och gödsellager; bleck med nitar
779	Spik	Järn	Tomt 37, fas 3	251,7	1	Defekt	I 152260 i norra delen av smedjan
780	Gryta	Järn	Tomt 37, fas 1	1134,5	1	Fragment	Stor del av en gjutjärnsgryta
781	Nyckel	Järn		40,4	1	Intakt	Framkom i tråkistan, södra delen av tomt 39
782	Krok	Järn		27,3	1	Intakt	Framkom mellan hus 124 och 14
783	Gångjärn	Järn		26,9	1	Defekt	Framkom mellan hus 124 och 14
784	Föremål	Järn		9,8	1	Defekt	Framkom mellan hus 124 och 14
785	Kniv	Järn		34,9	1	Defekt	I vreten ö om hus 120
786	Beslag	Järn		196,9	1	Intakt	I vret 152
787	Beslag	Järn		30,3	1	Defekt	
788	Bleck	Järn		44,4	2	Fragment	
789	Krok	Järn		11,9	1	Intakt	Framkom i aktivitetslager 161220
790	Föremål	Järn		1055	1	Intakt	
791	Klackjärn	Järn		20,9	1	Defekt	I profil mot smedjegatan
792	Järnten	Järn		12,9	1	Intakt	Framkom i höjd med hus 121
793	Borr	Järn		196,3	1	Defekt	
794	Laggekärl	Trä		906,5	2	Fragment	framkom över kollapsad brygga
795	Laggekärl	Trä		703,6	1	Fragment	
796	Föremål	Trä		50,3	3	Defekt	under lager 150164
797	Föremål	Trä		24,5	2	Intakt	vid schaktning under 150164
798	Laggekärl	Trä		156,1	4	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
799	Laggkärl	Trä		376	14	Defekt	utanför kajfront, titthål 210-290
800	Föremål	Trä		28,5	14	Intakt	
801	Föremål	Trä		6,7	1	Intakt	
802	Föremål	Trä		10	3	Fragment	utanför kajfront titthål 210-290
803	Handtag	Trä		15,6	0	Intakt	utanför 133:s västsyll
804	Föremål	Trä		25	3	Fragment	utanför kajkant, titthål 210-290, tomt 34
805	Föremål	Trä		6,7	1	Defekt	under 40895 i granislager
806	Spade	Trä		1554	3	Defekt	i fyllandsmassor u. hus133
807	Brödspade	Trä		588,6	1	Defekt	
808	Laggkärl	Trä		88,7	2	Defekt	Framkom i titthål 2, tomt 34
809	Laggkärl	Trä		184,9	1	Fragment	Titthål 2 tomt 34
810	Föremål	Trä		22,6	1	Fragment	Framkom i titthål 2, tomt 34
811	Föremål	Trä		213,4	1	Defekt	utanför kajfront tomt 34
812	Träkärl	Trä		153	1	Defekt	timmerkasse under hus 27
813	Föremål	Trä		104	1	Defekt	under sydgavel i hus 25
814	Laggkärl	Trä		328	1	Fragment	schaktfynd under sydgavel
815	Föremål	Trä		80	1	Defekt	i kistan under hus26
816	Föremål	Trä		133	1	Intakt	timmerkista under hus 27
817	Föremål	Trä		32,5	1	Defekt	
818	Föremål	Trä		1223	1	Defekt	i timmerkistan under hus 26
819	Laggkärl	Trä		1015	1	Fragment	i kistan under hus26
820	Föremål	Trä		50	1	Defekt	i kistan under hus26
821	Laggkärl	Trä		780	2	Fragment	kistan under hus 26
822	Föremål	Trä		106,6	1	Intakt	
823	Laggkärl	Trä		126	1	Fragment	under lerlager 83771
824	Föremål	Trä		11,7	1	Defekt	
825	Laggkärl	Trä		106	1	Fragment	fyllnadsmassor under hus145
826	Klapprä	Trä		356	1	Defekt	fyllnadsmassor under hus 242
827	Träkärl	Trä		833	1	Defekt	
828	Dassits	Trä		2534	1	Defekt	
829	Handtag	Trä		1310	1	Fragment	
830	Laggkärl	Trä		0	1	Defekt	i vattugränd
831	Flätverk	Trä		14,5	1	Fragment	under tomt 38, 39 el. gårdsplan
832	Föremål	Trä		25	1	Intakt	under trä i fundamentet
833	Kritpipa	Keramik		12,7	1	Fragment	Fredrik I el Johan Riesel i Varberg;
834	Kritpipa	Keramik		8,9	1	Fragment	Svensk el Engelsk pipa
835	Kritpipa	Keramik		11,9	1	Fragment	
836	Kritpipa	Keramik		10,5	1	Fragment	
837	Kritpipa	Keramik		6,9	1	Fragment	Otydliga stämplrar på huvud och klack
838	Kritpipa	Keramik		12,3	1	Fragment	
839	Kritpipa	Keramik		5,6	1	Fragment	
840	Kritpipa	Keramik		5,4	1	Fragment	
841	Kritpipa	Keramik		7,4	1	Fragment	
842	Kritpipa	Keramik		4,9	1	Fragment	inom träkista, södra delen
843	Kritpipa	Keramik		4,8	1	Fragment	Fyllning i träkista under hus 34
844	Kritpipa	Keramik		4,1	1	Fragment	På utsidan av hus 130's västra syll
845	Kritpipa	Keramik		8,7	1	Fragment	I husets nordöstra hörn
846	Kritpipa	Keramik		8,5	1	Fragment	Roströd pipa
847	Kritpipa	Keramik		10,8	1	Fragment	I kalkbrukslager

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
848	Kritpipa	Keramik		8,3	1	Fragment	
849	Kritpipa	Keramik		4,2	1	Fragment	Vid schaktning, invid den västra syllen
850	Kritpipa	Keramik		6,4	2	Fragment	Roströdfärgad lera
851	Kritpipa	Keramik		10,8	3	Fragment	
852	Kritpipa	Keramik		4,2	2	Fragment	
853	Kritpipa	Keramik		12,9	1	Fragment	I fyllnad i träkista till hus 34
854	Kritpipa	Keramik		8,2	1	Fragment	Under 20123, över fyllnad
855	Kritpipa	Keramik		5,1	1	Fragment	Under stockarna i kolboden 22431
856	Kritpipa	Keramik		10,8	1	Fragment	Inom västra syllen
857	Kritpipa	Keramik		2,9	1	Fragment	
858	Kritpipa	Keramik		18,8	1	Fragment	Porslinspipa
859	Kritpipa	Keramik		59	1	Defekt	I den södra trækistans fyllning, rödgodspipa
860	Kritpipa	Keramik		0,8	1	Fragment	Under 20123 på fyllnad
861	Kritpipa	Keramik		8,4	1	Fragment	Polerad, rödgrå i färgen
862	Kritpipa	Keramik		9,3	1	Fragment	I golv 56182
863	Kritpipa	Keramik		6,2	1	Fragment	
864	Kritpipa	Keramik		8,2	1	Fragment	I fyllnad i kista till hus 34
865	Kritpipa	Keramik		6,1	1	Fragment	Framkom vid borttagning av syll mellan hus 35, 36
866	Kritpipa	Keramik		4,1	1	Fragment	Framkom i trækista 133's södra del
867	Kritpipa	Keramik		6,3	1	Fragment	Framkom i trækistans fyllning 133's södra del
868	Kritpipa	Keramik		12,3	1	Defekt	Under stockarna i kolboden 22431
869	Kritpipa	Keramik		12,1	1	Defekt	Under 20123 på fyllnad
870	Kritpipa	Keramik		2,2	1	Fragment	Svallad pipaskaft; Söder om kaj
871	Kritpipa	Keramik		2,6	1	Fragment	I kistfyllnad, 34
872	Kritpipa	Keramik		2,5	1	Fragment	
873	Kritpipa	Keramik		2,3	1	Fragment	I trækistans fyllning
874	Kritpipa	Keramik		13	1	Defekt	I kistans södra del
875	Kritpipa	Keramik		4	1	Fragment	Framkom i trægolv 21673 i nö delen
876	Kritpipa	Keramik		1,6	1	Fragment	Framkom i kistans södra del, 133
877	Kritpipa	Keramik		4	1	Fragment	Under golv 56182 i fyllnadsmassorna
878	Kritpipa	Keramik		1,5	1	Fragment	Skaftände med ev bitmärken
879	Kritpipa	Keramik		6,9	1	Fragment	roströd lera, ev samma som huvud med hjärta EB
880	Kritpipa	Keramik		5,5	1	Fragment	I lerputsens på murarnas insida, 131
881	Kritpipa	Keramik		1,6	1	Fragment	I kistans södra del, 133
882	Kritpipa	Keramik		2,7	1	Fragment	Under 20123 på fyllning
883	Kritpipa	Keramik		8,6	2	Fragment	Troligen från två olika pipor, I kistfyllnad, 34
884	Kritpipa	Keramik		12	1	Defekt	I kistan 150084
885	Kritpipa	Keramik		2,9	1	Fragment	I kistans södra del 133
886	Kritpipa	Keramik		6,6	1	Fragment	I kistfyllning, 34
887	Kritpipa	Keramik		5,2	1	Fragment	Södra delen av kistan 133
888	Kritpipa	Keramik		6,7	1	Defekt	
889	Kritpipa	Keramik		1,5	1	Fragment	Framkom under 20123
890	Kritpipa	Keramik		6,3	1	Fragment	Framkom i kistfyllning
891	Kritpipa	Keramik		3,9	1	Fragment	Rensfynd mellan hus 32 och 132
892	Kritpipa	Keramik		2,5	1	Fragment	I kistfyllning, 34
893	Kritpipa	Keramik		6,1	1	Fragment	I trækistans fyllnadsmassor, 34
894	Kritpipa	Keramik		11,1	1	Fragment	I lagret 19568
895	Kritpipa	Keramik		7,6	1	Fragment	I kistans fyllning, 34
896	Kritpipa	Keramik		2,7	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
897	Kritpipa	Keramik		9,5	1	Fragment	I lerbank och utfyllnad under lager 74444
898	Kritpipa	Keramik		1,7	1	Fragment	I kistans fyllnadsmassor
899	Kritpipa	Keramik		11,8	1	Fragment	Framkom i kistans fyllnad, 124, understa delen
900	Kritpipa	Keramik		9,9	1	Defekt	Framkom i hus 400
901	Kritpipa	Keramik		11,1	1	Fragment	Framkom i ett djupschakt vid 1700-talskajkant
902	Kritpipa	Keramik		2	1	Fragment	
903	Kritpipa	Keramik		11,4	1	Defekt	Vid framrensning av södra syllen
904	Kritpipa	Keramik		4,8	1	Fragment	I källaren framför dörröppningen
905	Kritpipa	Keramik		6,8	1	Fragment	
906	Kritpipa	Keramik		12,5	1	Defekt	Under trögolv i rum 21341, lager 70659
907	Kritpipa	Keramik		3,8	1	Fragment	Framkom i fundament 9535
908	Kritpipa	Keramik		6,4	1	Fragment	Framkom i fyllnadsmassor i 124's kista, n delen
909	Kritpipa	Keramik		1,1	1	Fragment	Framkom i sotlager 76264; med bitmärken
910	Kritpipa	Keramik		4,3	1	Fragment	Framkom i syllen mellan hus 121 och 122
911	Kritpipa	Keramik		2,2	1	Fragment	I kistan under sjöbod 82038
912	Kritpipa	Keramik		3,2	1	Fragment	Framkom i lager 83154
913	Kritpipa	Keramik		2,2	1	Fragment	
914	Kritpipa	Keramik		3	1	Fragment	Framkom i lager 200030
915	Kritpipa	Keramik		2,6	1	Fragment	Framkom i fyllnadsmassor, hus 124
916	Kritpipa	Keramik		1,9	1	Fragment	
917	Kritpipa	Keramik		11,4	2	Fragment	Söder om hus 124, fyllnadsmassor
918	Kritpipa	Keramik		17	1	Fragment	Framkom vid schaktning av hus 21
919	Kritpipa	Keramik		4,9	1	Fragment	Schaktfynd
920	Kritpipa	Keramik		2,6	1	Fragment	
921	Kritpipa	Keramik		3,5	1	Fragment	Vid rensning av södra syllen, hus 122
922	Kritpipa	Keramik		3,7	1	Fragment	
923	Kritpipa	Keramik		5,5	1	Fragment	
924	Kritpipa	Keramik		6,7	1	Fragment	Framkom i passagen mellan hus 21 och 22
925	Kritpipa	Keramik		8,4	1	Fragment	
926	Kritpipa	Keramik		5,6	2	Fragment	
927	Kritpipa	Keramik		5,7	1	Fragment	Framkom söder om 124 i kistfylling
928	Kritpipa	Keramik		4,3	1	Fragment	I kistans södra del
929	Kritpipa	Keramik		8,2	1	Fragment	Vid rensning; Porslinspipa med gulddekor
930	Kritpipa	Keramik		6,5	1	Fragment	
931	Kritpipa	Keramik		9,7	1	Fragment	Framkom i östra delen, under lager med tegel
932	Kritpipa	Keramik		2,4	1	Fragment	Framkom norr om träsyll
933	Kritpipa	Keramik		6,4	1	Fragment	
934	Kritpipa	Keramik		7,2	2	Fragment	Framkom vid kullerstensgolv
935	Kritpipa	Keramik		4,2	1	Fragment	Under 161207
936	Kritpipa	Keramik		3,3	1	Fragment	
937	Kritpipa	Keramik		2,9	1	Fragment	
938	Kritpipa	Keramik		3,4	1	Fragment	
939	Kritpipa	Keramik		7,4	3	Fragment	
940	Kritpipa	Keramik		2,3	1	Fragment	Rensfynd
941	Kritpipa	Keramik		6,3	1	Fragment	Skaftsände
942	Kritpipa	Keramik		4,6	1	Fragment	Vid schaktning, intill ugnsfundament i hud 10
943	Kritpipa	Keramik		7,3	1	Fragment	
944	Kritpipa	Keramik		6,2	1	Fragment	
945	Kritpipa	Keramik		3,8	1	Fragment	Vid rensning

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
946	Kritpipa	Keramik		11	1	Fragment	
947	Kritpipa	Keramik		8,7	1	Defekt	Bland stenarna
948	Kritpipa	Keramik		8,8	1	Fragment	
949	Kritpipa	Keramik		5,5	1	Fragment	Från träflislager i norra delen
950	Kritpipa	Keramik		1,8	1	Fragment	
951	Kritpipa	Keramik		3,1	1	Fragment	Söder om syllen
952	Kritpipa	Keramik		10,1	1	Fragment	
953	Kritpipa	Keramik		1,6	1	Fragment	
954	Kopp	Keramik		7,1	1	Fragment	
955	Kritpipa	Keramik		3,6	1	Fragment	
956	Kritpipa	Keramik		8	1	Fragment	
957	Kritpipa	Keramik		0,9	1	Fragment	
958	Kritpipa	Keramik		5,8	1	Fragment	
959	Kritpipa	Keramik		7,8	1	Fragment	
960	Kritpipa	Keramik		1,8	1	Fragment	
961	Kritpipa	Keramik		5,3	1	Fragment	Ruta 30909, stick 1
962	Kritpipa	Keramik		5,7	1	Fragment	
963	Kritpipa	Keramik		10,8	1	Fragment	
964	Kritpipa	Keramik		12,8	1	Fragment	
965	Kritpipa	Keramik		3,1	1	Fragment	Framkom i gödsellager 83775
966	Kritpipa	Keramik		1,3	1	Fragment	Framkom under fundament i hus 42
967	Kritpipa	Keramik		8	1	Fragment	
968	Kritpipa	Keramik		5,2	1	Fragment	Framkom i ett avfallslager, vattensvallad
969	Kritpipa	Keramik		6,5	1	Fragment	Framkom i ett avfallslager
970	Kritpipa	Keramik		6,9	1	Fragment	Framkom i norra delen av smedjan i hus 42
971	Kritpipa	Keramik		4,7	1	Fragment	Intill västra syllen i hus 40
972	Kritpipa	Keramik		9,6	1	Fragment	
973	Kritpipa	Keramik		3,9	1	Fragment	
974	Kritpipa	Keramik		2,2	1	Fragment	Svart kritpipeskaft
975	Kritpipa	Keramik		2,8	1	Fragment	Framkom i lager under trögolvsnivå 157907
976	Kritpipa	Keramik		8,9	1	Fragment	
977	Kritpipa	Keramik	Tomt 37, fas 2	4,2	1	Fragment	Väster om syll hus 43
978	Kritpipa	Keramik		6,4	1	Fragment	
979	Kritpipa	Keramik		9,2	1	Fragment	
980	Kritpipa	Keramik		4,2	1	Fragment	Söder om avfallslager
981	Kritpipa	Keramik		6	1	Fragment	Framkom i norra delen av hus 42
982	Kritpipa	Keramik		12,1	1	Fragment	Framkom i avfallslager
983	Kritpipa	Keramik		5	1	Fragment	Ruta 30911, stick 2
984	Kritpipa	Keramik		8,1	1	Fragment	Brunt utfyllnadslager under hus 145
985	Kritpipa	Keramik		9	1	Fragment	Från avfallslager söder om hus 143
986	Kritpipa	Keramik		7	1	Fragment	Brunt utfyllnadslager under hus 145, vattensvallad
987	Kritpipa	Keramik		4,3	1	Fragment	Brunt utfyllnadslager under hus 145
988	Kritpipa	Keramik		5,9	1	Fragment	Avfallslager söder om hus 143
989	Kritpipa	Keramik		0,8	1	Fragment	Framkom i ruta 30907, stick 1
990	Kritpipa	Keramik		3,5	1	Fragment	
991	Kritpipa	Keramik		11,4	1	Defekt	Schaktfynd, I hus 74, under raslager
992	Kritpipa	Keramik		5,1	1	Fragment	Framkom i kista kring/under hus 74's grund
993	Kritpipa	Keramik		11,6	2	Fragment	Framkom i kista kring/under hus 74's grund
994	Kritpipa	Keramik		13,1	1	Fragment	I kistans fyllning, södra delen

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
995	Kritpipa	Keramik		11,1	1	Defekt	Framkom i lantmätargränd, 54
996	Kritpipa	Keramik		14,5	1	Defekt	Framkom i vreten vid hus 223
997	Kritpipa	Keramik		5,7	1	Fragment	Vreten 52, i höjd med hus 120
998	Kritpipa	Keramik		7,8	1	Fragment	Schaktfynd, under rasmassor, mellan hus 41 och 74
999	Kritpipa	Keramik		12,1	1	Defekt	Framkom i lantmätsrgränd, 54
1000	Kritpipa	Keramik		7,7	1	Fragment	Framkom i vreten 152 mellan hus 112 och 122
1001	Kritpipa	Keramik		1,1	1	Fragment	
1002	Kritpipa	Keramik		19,8	1	Defekt	långt skaft (utan dekor el. likn.)
1003		Organiskt material		10,7	1	Defekt	Briarpipa
1004	Gjutform	Bränd lera		10206	0	Fragment	Återanvänt material
1005	Degel	Bränd lera		3,7	1	Fragment	Små metallrester kvar, gula prickar
1006	Lerfigur	Bränd lera	Tomt 34, fas 1	47,6	1	Defekt	Framkom i syllen
1007	Nätsänke	Bränd lera		115,3	2	Intakt	Framkom i stenfundamentet i hus 36
1008	Nätsänke	Bränd lera		46,7	1	Intakt	Schatfynd
1009	Nätsänke	Bränd lera		32,6	1	Intakt	Under 41040, i fyllnadsmassor
1010	Nätsänke	Bränd lera		67	1	Intakt	I den södra tråkistans fyllning
1011	Nätsänke	Bränd lera		10,2	1	Fragment	
1012	Mynt	CU-leg	Tomt 37, fas 1	0	1		Borttappat. Regent: Fredrik I. Årtal: 1740.
1013	Textilfragment	Textil		5,2	2	Fragment	Schaktfynd
1014	Textilfragment	Textil		1,5	2	Fragment	Funnet tillsammans med en knapp
1015	Rep	Textil		378,9	1	Defekt	
1016	Textilfragment	Textil		10	1	Fragment	Vid framrensning av trägol
1017	Textilfragment	Textil		7,1	1	Fragment	
1018	Säck	Textil		0	1	Komplett	Framkom i brygga el kista under 133, väger > 5 kg
1019	Nätsänke	Bränd lera		43,4	1	Defekt	Utanför yngsta kajkanten, titthål
1020	Spelkula	Bergart		6,6	1	Intakt	Lila spelkula
1021	Spelkula	Bergart		5	1	Intakt	Vit spelkula; I muren sö hörnet
1022	Spelkula	Bergart		6,3	1	Intakt	Vit spelkula; söder om yngsta kajkanten
1023	Bränd flinta	Bergart		4,1	1	Fragment	
1024	Flinta	Bergart		0,7	1	Fragment	
1025	Bränd flinta	Bergart		2	1	Fragment	Framkom under 20123
1026	Flinta	Bergart		12,2	4	Fragment	Framkom i tråkista till 133
1027	Föremål	Bergart		866,1	1	Defekt	
1028	Bryne	Bergart		1030,3	1	Defekt	Framkom i fundament 74474
1029	Yxa	Bergart		1617,3	0	Intakt	Fynd i norra änden av Wallander
1030	Skiffer	Bergart		177,2	4	Fragment	
1031	Griffeltavla	Bergart		93,4	1	Fragment	Osäker kontext, troligen utanför yngsta kajkanten
1032	Föremål	Bergart		395,1	1	Fragment	Strax inunder 51492
1033	Kvarnsten	Bergart	Tomt 34, fas 1	7309,2	2	Defekt	Övre del hel, undre fragmentarisk; Fiskbensmönster
1034	Spelkula	Bergart		4,3	1	Intakt	Vit spelkula
1035	Spelkula	Bergart		3,1	1	Intakt	Rum 21345, västra delen; hus120; gul kula
1036	Spelkula	Bergart		2,6	1	Intakt	Vit spelkula
1037	Flinta	Bergart		24,1	2	Fragment	Framkom norr om träsyllen, hus 124
1038	Bränd flinta	Bergart		7	1	Fragment	Schaktfynd, retusch
1039	Flinta	Bergart		1,7	1	Fragment	
1040	Kvarts	Bergart		5,6	1	Fragment	
1041	Bryne	Bergart		290,5	1	Defekt	I fyllnadsmassor från kista i norr, hus 124
1042	Marmor	Bergart		372,5	1	Fragment	Schaktfynd

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1043	Bryne	Bergart		376,9	1	Fragment	Från skiljet mellan n och s rummet, hus 122
1044	Marmor	Bergart		119,9	2	Fragment	
1045	Skiffer	Bergart		640	2	Komplett	Hål hörnen, 7 i svängd rad, samt ytterligare 6
1046	Slipsten	Bergart		879	1	Defekt	Framkom i trögolv längst i söder
1047	Slipsten	Bergart		970,9	1	Fragment	Antingen från vreten el störningen intill hus 121
1048	Bryne	Bergart		93,3	1	Fragment	
1049	Flinta	Bergart		7,5	1	Intakt	Har retusch; framkom under fundament i lager 36839
1050	Flinta	Bergart		2,3	1	Fragment	Ev avslag
1051	Flinta	Bergart		5,6	1	Intakt	Skrapa; framkom i ruta 30909, stick 1
1052	Kvarnsten	Bergart		0	1	Intakt	Väger mer än 5 kg
1053	Kvarnsten	Bergart	Tomt 34, fas 1	0	1	Intakt	Två handtag på sidorna samt avrinningskanal
1054	Träkärl	Trä		157,4	1	Intakt	Något skadad i kanten, 12 cm i diameter
1055	Laggkärl	Trä		735,9	2	Fragment	En laggstav samt en bit av ett lock el botten
1056	Flätverk	Trä		97,8	2	Fragment	Två vidjor som suttit runt en trätunna
1057	Handtag	Trä		173,5	1	Defekt	Flätad rot som antagligen använts som handtag
1058	Föremål	Trä		1028,7	1	Defekt	Rund, tjock skiva med spår av järnskoning runt
1059	Svepkärl	Trä		47,9	1	Fragment	Botten till ett svapkärl
1060	Laggkärl	Trä		673,9	8	Defekt	Både, botten, stavar, vidja
1061	Föremål	Trä		1320,6	1	Fragment	Botten- el lockbit med inskription No 111
1062	Föremål	Järn	Tomt 34, fas 1	1518,5	1	Intakt	Schaktfynd,
1063	Föremål	CU-leg		5083,8	1	Intakt	Koppartacka som framkom i hus 34
1064	Föremål	CU-leg		0	1	Intakt	Väger mer än 5 kg, framkom i hus 34
1065	Handtag	Horn		1,5	1	Fragment	Framkom vid rensning av 3336
1066	Tappkran	Horn		4,6	1	Intakt	Snidad med gängning i tappen; framkom i s syllen
1067	Handtag	Horn		39,3	1	Intakt	Hölje, ev handtag, vackert snidad; vid schaktning
1068	Föremål	Ben		8,2	1	Intakt	Mycket välpolerat vävskedformat, schakfynd
1069	Handtag	Horn		4,2	1	Fragment	Svart till färgen, framkom i vreten vid hus 120
1070	Spelbricka	Horn		0,8	1	Defekt	På stengolv, 15; Bricka med ringar samt rutmönser
1071	Kvarnsten	Bergart	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	Ej intagen; halv kvarnsten
1072	Föremål	Bergart		36,7	2	Komplett	Två pennor, en intakt en komplett
1073	Föremål	Bergart		7,5	2	Fragment	Skifferpenna, två delar ej komplett
1074	Föremål	Bergart		5,5	1	Intakt	Skifferpenna, ej vässad
1075	Föremål	Bergart		1,7	1	Fragment	Smalt skifferstift, avbrutet
1076	Föremål	Bergart		2,2	1	Fragment	Kritaklump
1077	Föremål	Bergart		353,2	7	Fragment	Kalkbruk på murens insida
1078	Tegel	Bränd lera	Tomt 37, fas 2	3026,3	1	Fragment	Ev stortegel
1079	Tegel	Bränd lera	Tomt 37, fas 2	3417,9	1	Defekt	Omedelbart söder om syllstensrad n delen av hus 42
1080	Tegel	Bränd lera		0	1	Intakt	48 X 25 cm, 9 cm hög, med kanaler, 24 st
1081	Lumner	Organiskt		72,5	0	Defekt	Utanför kajkant i djuphål, 2,90-2,10
1082	Lumner	Organiskt		80,7	1	Fragment	Utanför yngsta kajfronten, 2,90-2,10
1083	Lumner	Organiskt		222,6	1	Fragment	Framkom utanför yngsta kajkanten i S
1084	Lumner	Organiskt		163,3	1	Fragment	I timmerkista i syd, tomt 35, vid tät pålning
1085	Nöt	Organiskt		0,6	1	Intakt	
1086	Obestämt	Organiskt		13,2	1	Defekt	Svårtolkat material
1087	Koks	Organiskt		27,3	2	Intakt	
1088	Skiffer	Bergart		3,4	1	Intakt	S om hus 124, i fyllnadsmassor i kistan
1089	Föremål	Trä		0,8	1	Intakt	I titthål 2, utkastlager över sjöbotten
1090	Obestämt	Organiskt		0,6	1	Defekt	Vid västra syllen, hus 42
1091	Fat	Glas		67,2	2	Fragment	I kolboden vid pålning.

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1092	Vinglas	Glas		11,1	1	Fragment	
1093	Flaska	Glas		5,3	1	Fragment	Framkom på golv 56182
1094	Föremål	Glas		3,9	1	Fragment	Framkom på golv 56182
1095	Butelj	Glas		182,2	1	Fragment	
1096	Snapsglas	Glas		44,2	1	Defekt	Framkom ovanpå golv 20123
1097	Parfymflaska	Glas		178,7	1	Intakt	Schaktfynd
1098	Föremål	Glas		2,8	1	Fragment	Norra rummet i hus 130, 40770
1099	Föremål	Glas		3,4	1	Fragment	Framkom i norra rummet hus 130
1100	Snapsglas	Glas		68,8	1	Defekt	Framkom i södra syllen
1101	Butelj	Glas		103,7	1	Fragment	Vid rensning av vagnslidret, södra delen
1102	Pärta	Glas	Tomt 34, fas 1	1,3	1	Intakt	Framkom på päle i pålverket längsmed hus 36
1103	Butelj	Glas		60,5	1	Fragment	
1104	Flaska	Glas		40,2	1	Fragment	
1105	Butelj	Glas		56,7	1	Fragment	
1106	Skål	Glas		29,1	1	Fragment	
1107	Föremål	Glas		22,2	1	Fragment	Framkom på stengolv 40513
1108	Föremål	Glas		66,6	5	Fragment	Vid rensning av 34 s syll. Hör ev samman med 1094
1109	Föremål	Glas		2,3	1	Defekt	
1110	Föremål	Glas		8,9	1	Intakt	
1111	Vinglas	Glas		16,6	2	Fragment	
1112	Föremål	Glas		1,4	1	Fragment	Kan höra samman med fnr 1094 o 1108
1113	Bruksglas	Glas		13,8	1	Fragment	
1114	Fyrsidig flaska	Glas		5,9	1	Fragment	
1115	Föremål	Glas		25,7	1	Defekt	
1116	Flaska	Glas		7,4	1	Fragment	
1117	Skål	Glas		13,5	1	Fragment	
1118	Snapsglas	Glas		26,5	1	Fragment	
1119	Föremål	Glas		13,3	1	Fragment	
1120	Flaska	Glas		7,5	1	Fragment	Vid framrensning av trägolv
1121	Föremål	Glas		1,6	1	Fragment	Framkom vid rensning av trägolv
1122	Fönsterglas	Glas		23,2	3	Fragment	
1123	Flaska	Glas		8,3	1	Fragment	
1124	Föremål	Glas		6,4	1	Fragment	
1125	Föremål	Glas		1,5	1	Fragment	Från gjutforms/kalkbrukslager
1126	Flaska	Glas		11	1	Fragment	Framkom i gjutforms-/kalkbrukslager
1127	Flaska	Glas		2,6	1	Fragment	Framkom i södra rummet
1128	Föremål	Glas		0,8	1	Fragment	
1129	Föremål	Glas		2,2	1	Fragment	
1130	Flaska	Glas		2,3	2	Fragment	
1131	Flaska	Glas		3,2	1	Fragment	
1132	Flaska	Glas		11	1	Fragment	
1133	Föremål	Glas		0,3	1	Defekt	
1134	Dricksglas	Glas		85,4	1	Fragment	
1135	Flaska	Glas		4,2	1	Fragment	Framkom i träet under 44543
1136	Fönsterglas	Glas		7,6	1	Fragment	
1137	Fönsterglas	Glas		5	1	Fragment	
1138	Skål	Glas		9	1	Fragment	
1139	Föremål	Glas		5	1	Fragment	
1140	Kanna	Glas		51,3	2	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1141	Föremål	Glas		9,9	1	Fragment	
1142	Snapsglas	Glas		25,5	1	Fragment	
1143	Föremål	Glas		4,7	1	Fragment	Framkom vid kullersten v om hus 34
1144	Föremål	Glas		9	1	Fragment	Framkom i lerbank och utfyllnadslager under 74444
1145	Fyrsidig flaska	Glas		42,5	1	Intakt	Framkom på kullerstenar intill spisen
1146	Snapsglas	Glas		14,7	1	Fragment	Framkom vid rensning av trögolv 20123
1147	Prisma	Glas		9,7	1	Defekt	Framkom vid framrensning av trögolv 20123
1148	Fönsterglas	Glas		3,4	2	Fragment	Framkom i sandlager 72996
1149	Fyrsidig flaska	Glas		6,4	4	Fragment	
1150	Flaska	Glas		4,4	1	Fragment	
1151	Föremål	Glas		1,2	1	Fragment	
1152	Föremål	Glas		2,4	1	Fragment	
1153	Pärta	Glas		0,2	1	Intakt	I kistan under 41040
1154	Vinglas	Glas		31,1	1	Fragment	Framkom i kistan under 41040
1155	Dricksglas	Glas		101,8	1	Fragment	Liknande fnr 1134
1156	Dricksglas	Glas		65,8	1	Fragment	
1157	Karaff	Glas		59,3	2	Fragment	Framkom vid rensning mellan hus 32 och 33
1158	Flaska	Glas		58,9	1	Intakt	Vid urschaktning av tomt 34, något osäker kontext
1159	Föremål	Glas		10,2	1	Fragment	Framkom under 55038
1160	Föremål	Glas		31,2	1	Fragment	Hus 36, södra kistans fyllning
1161	Flaska	Glas		17,5	1	Fragment	Nö delen av golv 21673
1162	Föremål	Glas		1,2	1	Fragment	Nö delen av 21673
1163	Föremål	Glas		0,4	1	Fragment	
1164	Föremål	Glas		2,5	1	Fragment	
1165	Föremål	Glas		2,6	1	Fragment	
1166	Föremål	Glas		12,8	1	Fragment	
1167	Föremål	Glas		6,6	3	Fragment	Framkom vid borttagning av trögolv 30535
1168	Flaska	Glas		34,4	1	Fragment	Framkom i stenfundament 23489
1169	Skål	Glas		26,4	1	Fragment	
1170	Föremål	Glas		11,9	1	Fragment	
1171	Föremål	Glas		6,2	1	Fragment	
1172	Vinglas	Glas		10,8	1	Fragment	
1173	Flaska	Glas		29,3	1	Fragment	
1174	Flaska	Glas		10,8	6	Fragment	
1175	Föremål	Glas		0,9	1	Fragment	I fyllningen under kolboden
1176	Dricksglas	Glas		36,6	1	Fragment	Framkom i trögolv 41118's v del
1177	Flaska	Glas		25,6	1	Fragment	Framkom under 41040, i kistans fyllning
1178	Vinglas	Glas		51,2	1	Fragment	Framkom under 20123
1179	Fyrsidig flaska	Glas		13,9	1	Fragment	
1180	Föremål	Glas		0,7	1	Defekt	
1181	Föremål	Glas		3,3	1	Fragment	
1182	Vinglas	Glas		4,3	2	Fragment	
1183	Snapsglas	Glas		18,4	1	Fragment	
1184	Föremål	Glas		1	1	Fragment	
1185	Föremål	Glas		6,1	1	Fragment	Framkom under sten/tegelgolv 19520
1186	Vinglas	Glas		69,7	1	Defekt	Framkom vid östra syllen
1187	Vinglas	Glas		31,1	1	Fragment	Framkom vid borttagning av trögolv 30535
1188	Bägare	Glas		22,7	1	Fragment	Framkom i v syllen
1189	Butelj	Glas		134,5	1	Fragment	Framkom i v syllen

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1190	Bruksglas	Glas		81	1	Defekt	Framkom vid borttagning av 30535
1191	Bruksglas	Glas		78	1	Intakt	Framkom vid borttagning av 30535
1192	Fat	Glas		282,9	1	Defekt	Utanför yngsta kajfronten, tomt 34
1193	Snapsglas	Glas		36,3	1	Fragment	S om yngsta kajfronten, tomt 34
1194	Karaff	Glas		83,5	1	Fragment	Framkom s om yngsta kajfronten tomt 34
1195	Bruksglas	Glas		95,4	1	Fragment	Framkom s om yngsta kajfronten tomt 34
1196	Fat	Glas		74,4	1	Fragment	Framkom s om yngsta kajfronten tomt 34
1197	Butelj	Glas		46,9	1	Fragment	Schaktfynd
1198	Fyrsidig flaska	Glas		113,4	1	Intakt	Schaktfynd
1199	Flaska	Glas		64,9	1	Defekt	Schaktfynd
1200	Flaska	Glas		95,7	1	Defekt	Schaktfynd
1201	Butelj	Glas		282,9	2	Fragment	
1202	Butelj	Glas		79,2	1	Fragment	
1203	Butelj	Glas		211,8	1	Fragment	
1204	Flaska	Glas		128,3	1	Intakt	
1205	Dricksglas	Glas		19,1	1	Fragment	Vid framrensning av kistan i väster under hus 133
1206	Butelj	Glas		74,4	1	Fragment	Framkom vidrensning av kistan i v under hus 133
1207	Skål	Glas		142,8	2	Fragment	Framkom vidrensning av kistan i v under hus 133
1208	Flaska	Glas		13,7	1	Fragment	Framkom i fyllnadsmassor under 41040
1209	Snapsglas	Glas		20,9	1	Fragment	Framkom i fyllnadsmassor under 41040
1210	Dricksglas	Glas		87,7	1	Fragment	Framkom i fyllnadsmassor under 41040
1211	Flaska	Glas		27,1	2	Defekt	Framkom i fyllnadsmassor under 41040
1212	Flaska	Glas		49	1	Defekt	Framkom i fyllnadsmassor under 41040
1213	Prydnadsföremål	Glas		21,7	1	Fragment	Framkom i fyllnadsmassor under 41040
1214	Butelj	Glas		440,6	1	Fragment	Framkom i fyllnadsmassor under 41040
1215	Flaska	Glas		22,8	2	Intakt	Utanför yngsta kajfronten tomt 34.210-290.
1216	Flaska	Glas		24,1	1	Intakt	Utanför yngsta kajfronten, tomt 34
1217	Fyrsidig flaska	Glas		43,2	1	Defekt	Utanför yngsta kajfronten, tomt 34
1218	Flaska	Glas		27,1	1	Defekt	Framkom utanför yngsta kajfronten, tomt 34
1219	Butelj	Glas		34,2	1	Fragment	Framkom utanför yngsta kajfronten, tomt 34
1220	Butelj	Glas		498,8	1	Defekt	Framkom utanför yngsta kajfronten, tomt 34
1221	Snapsglas	Glas		20,6	1	Fragment	Framkom utanför yngsta kajfronten, tomt 34
1222	Skål	Glas		219,6	1	Fragment	Utanför yngsta kajfronten, tomt 34.210-290
1223	Butelj	Glas		288,8	1	Intakt	Framkom utanför yngsta kajfronten, tomt 34.210-290
1224	Butelj	Glas		34,6	1	Intakt	Schaktfynd
1225	Butelj	Glas		606,8	1	Defekt	Schaktfynd
1226	Butelj	Glas		660,9	1	Intakt	
1227	Butelj	Glas		376,5	2	Komplett	
1228	Butelj	Glas		684,3	1	Intakt	Schaktfynd
1229	Dricksglas	Glas		49	1	Fragment	
1230	Föremål	Glas		11,4	1	Fragment	
1231	Vinglas	Glas		23,9	1	Fragment	
1232	Fönsterglas	Glas		1,1	1	Fragment	79492
1233	Fönsterglas	Glas		9,4	1	Fragment	
1234	Föremål	Glas		6	1	Fragment	
1235	Föremål	Glas		4,9	1	Fragment	
1236	Föremål	Glas		5,7	1	Fragment	
1237	Flaska	Glas		10,2	1	Fragment	
1238	Snapsglas	Glas		25,5	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1239	Flaska	Glas		14,2	2	Fragment	Schaktfynd
1240	Vinglas	Glas		59,9	1	Fragment	Framkom på trägolv längst i syd
1241	Föremål	Glas		2,9	1	Fragment	
1242	Flaska	Glas		11,1	1	Fragment	
1243	Dricksglas	Glas		12,1	1	Fragment	N-v delen av 56911
1244	Föremål	Glas		10,7	1	Fragment	
1245	Föremål	Glas		24,3	1	Fragment	Framkom i kalk/lergolv
1246	Snapsglas	Glas		30,3	1	Fragment	
1247	Dricksglas	Glas		32,9	1	Fragment	
1248	Föremål	Glas		107,3	1	Fragment	
1249	Föremål	Glas		12,5	2	Fragment	
1250	Föremål	Glas		0,3	1	Fragment	
1251	Vinglas	Glas		26,5	1	Fragment	Framkom ovanpå sand
1252	Butelj	Glas		43	1	Fragment	
1253	Flaska	Glas		35,9	1	Fragment	Schaktfynd
1254	Föremål	Glas		4,5	1	Intakt	
1255	Snapsglas	Glas		14,5	1	Fragment	
1256	Butelj	Glas		123,5	1	Fragment	Framkom under risbädd i kistan under hus 26
1257	Flaska	Glas		31,9	1	Defekt	I källaren, fyllnad under hållgolv
1258	Föremål	Glas		5,1	1	Fragment	
1259	Föremål	Glas		8	1	Fragment	
1260	Föremål	Glas		15,5	1	Fragment	Framkom i mellanvägg mellan n och m rummet
1261	Föremål	Glas		3,5	1	Fragment	
1262	Föremål	Glas		11,1	1	Fragment	Framkom intill stensamling
1263	Dricksglas	Glas		20,8	1	Fragment	Framkom vid framrensning av 21345
1264	Pärta	Glas	Tomt 35, fas 2	1	1	Intakt	Framkom på trägolv
1265	Föremål	Glas		3,5	1	Fragment	
1266	Föremål	Glas		14,8	2	Fragment	Framkom i passagen mellan hus 21 och 22
1267	Föremål	Glas		1,2	1	Fragment	Framkom i passagen mellan hus 21 o 22
1268	Föremål	Glas		7,4	2	Fragment	Framkom i passagen mellan hus 21 och 22
1269	Dricksglas	Glas		28,1	1	Fragment	Framkom i passagen mellan hus 21 och 22
1270	Dricksglas	Glas		23,6	1	Fragment	Framkom i passagen mellan hus 21 och 22
1271	Föremål	Glas		3,2	1	Fragment	Framkom i passagen mellan hus 21 och 22
1272	Flaska	Glas		27,2	1	Fragment	Framkom i passagen mellan hus 21 och 22
1273	Vinglas	Glas		17,5	1	Fragment	Framkom i passagen mellan hus 21 och 22
1274	Snapsglas	Glas		13,4	1	Fragment	Framkom i passagen mellan hus 21 och 22
1275	Bägare	Glas		78,2	1	Fragment	Framkom i passagen mellan hus 21 och 22
1276	Vinglas	Glas		7,2	1	Fragment	
1277	Butelj	Glas		32,7	1	Fragment	
1278	Föremål	Glas		3,7	1	Fragment	
1279	Snapsglas	Glas		42,8	1	Fragment	
1280	Föremål	Glas		2,2	1	Fragment	Schaktfynd
1281	Skål	Glas		29,5	1	Fragment	Schaktfynd
1282	Snapsglas	Glas		74,3	1	Defekt	Schaktfynd
1283	Flaska	Glas		55,7	1	Fragment	Schaktfynd
1284	Butelj	Glas		130,4	1	Defekt	Schaktfynd
1285	Flaska	Glas		13,9	1	Fragment	
1286	Karaff	Glas		54,5	1	Fragment	
1287	Föremål	Glas		10,7	3	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1288	Snapsglas	Glas		35,6	1	Fragment	Under risbädd i kistan under hus 26
1289	Butelj	Glas		91	2	Fragment	Under risbädd i kistan under hus 26
1290	Föremål	Glas		1,4	1	Fragment	Schaktfynd
1291	Föremål	Glas		5,3	1	Fragment	Schaktfynd
1292	Föremål	Glas		11,4	2	Fragment	Schaktfynd
1293	Butelj	Glas		48,3	1	Fragment	Schaktfynd
1294	Snapsglas	Glas		85,3	1	Intakt	Schaktfynd
1295	Butelj	Glas		165,4	1	Fragment	Framkom under risbädd, i kistan under hus 26
1296	Flaska	Glas		1,9	1	Fragment	Framkom vid rensning
1297	Fönsterglas	Glas		4,1	1	Fragment	Framkom vid rensning
1298	Snapsglas	Glas		27,8	1	Fragment	Framkom vid rensning
1299		Glas		27	2	Defekt	Framkom vid rensning
1300	Föremål	Glas		7,6	1	Fragment	Schaktfynd
1301	Föremål	Glas		15,1	6		
1302	Butelj	Glas		66	2	Fragment	
1303	Vas	Glas		139,9	4	Fragment	
1304	Dricksglas	Glas		66,9	2	Fragment	
1305	Prydnadsföremål	Glas		16,9	2	Fragment	
1306	Flaska	Glas		33,6	1	Fragment	
1307	Flaska	Glas		93,2	1	Defekt	
1308	Föremål	Glas		12	1	Defekt	Framkom vid rensning
1309	Fyrsidig flaska	Glas		68,9	1	Intakt	Framkom vid rensning
1310	Flaska	Glas		27,8	1	Intakt	Schaktfynd
1311	Butelj	Glas		347,9	1	Intakt	Schaktfynd
1312	Flaska	Glas		213,7	1	Intakt	Framkom vid hus 25's ö del
1313	Flaska	Glas		14,6	1	Fragment	Framkom vid rensning
1314	Butelj	Glas		101,2	1	Fragment	Framkom vid rensning
1315	Butelj	Glas		199,3	1	Fragment	Framkom vid rensning
1316	Föremål	Glas		3,6	1	Fragment	
1317	Flaska	Glas		37,2	1	Fragment	Schaktfynd
1318	Flaska	Glas		76,3	1	Fragment	
1319	Flaska	Glas		26,2	1	Defekt	Schaktfynd
1320	Butelj	Glas		109,4	1	Fragment	Schaktfynd
1321	Föremål	Glas		1,2	1	Fragment	
1322	Fönsterglas	Glas		1,1	1	Fragment	Framkom vid rensning
1323	Flaska	Glas		4,2	1	Fragment	Framkom i norra syllen
1324	Föremål	Glas		9,2	1	Fragment	Framkom i källarens ö del
1325	Flaska	Glas		48,4	1	Fragment	
1326	Butelj	Glas		197,7	4	Fragment	
1327	Snapsglas	Glas		10,7	1	Fragment	Framkom på träflislager 81994
1328	Bägare	Glas		9,6	2	Fragment	Framkom på träflislager 81994
1329	Passglas	Glas		16,5	21	Fragment	Se även fnr 1330 och 1331
1330	Passglas	Glas		9,5	8	Fragment	Framkom strax v om hus10,se även fnr 1329 och 1331
1331	Passglas	Glas		0,8	1	Fragment	Framkom i knuten i v Se även fnr 1329 och 1330
1332	Flaska	Glas		81,1	1	Intakt	Framkom i skiljet mellan hus 15 och 16
1333	Vas	Glas		28,1	2	Fragment	Framkom i skiljet mellan hus 15 och 16
1334	Skål	Glas		133,7	1	Defekt	Framkom i skiljet mellan hus 15 och 16
1335	Butelj	Glas		139,5	3	Fragment	Schaktfynd
1336	Butelj	Glas		150	2	Fragment	Schaktfynd

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1337	Butelj	Glas		72,8	1	Fragment	Schaktfynd
1338	Butelj	Glas		70	1	Fragment	
1339	Butelj	Glas		335	1	Intakt	Framkom i skiljet mellan hus 15 och 16
1340	Butelj	Glas		333,9	1	Intakt	Framkom i skiljet mellan hus 15 och 16
1341	Föremål	Glas		1,6	1	Fragment	Framkom i avfalls/gödsellager 157486
1342	Fönsterglas	Glas		0,8	1	Fragment	Framkom i avfalls/gödsellager 157486
1343	Snapsglas	Glas		11,9	1	Fragment	Ruta 30911 stick 1
1344	Fönsterglas	Glas		20,3	1	Fragment	Ruta 30909 stick 1
1345	Föremål	Glas		2,6	1	Fragment	Ruta 30909, stick 1
1346	Vinglas	Glas		8,1	1	Fragment	Ruta 30909 stick 1
1347	Flaska	Glas		9,9	1	Fragment	
1348	Flaska	Glas		10,4	1	Fragment	
1349	Dricksglas	Glas		10	1	Fragment	
1350	Föremål	Glas		4,1	1	Fragment	Se även fnr 1357
1351	Föremål	Glas		6,1	1	Fragment	
1352	Dricksglas	Glas		16,2	1	Fragment	
1353	Vinglas	Glas		27,1	1	Fragment	
1354	Föremål	Glas		5,7	1	Fragment	
1355	Vinglas	Glas		5,1	1	Fragment	
1356	Butelj	Glas		36,7	1	Fragment	
1357	Föremål	Glas		2,7	1	Fragment	Se även fnr 1350
1358	Fönsterglas	Glas		4	1	Fragment	
1359	Fönsterglas	Glas		5,4	1	Fragment	
1360	Butelj	Glas		10,7	1	Fragment	
1361	Föremål	Glas		2,3	1	Fragment	Framkom under fundament
1362	Föremål	Glas		1,6	1	Fragment	
1363	Fönsterglas	Glas		1	1	Fragment	Framkom i grop för träkar
1364	Fönsterglas	Glas		1,6	1	Fragment	Framkom i gödsellager
1365	Snapsglas	Glas		11,1	1	Fragment	Framkom i ruta 30907 stick 2
1366	Fyrsidig flaska	Glas		7,4	1	Fragment	Framkom i ruta 30911, stick 2
1367	Föremål	Glas		4,5	1	Fragment	
1368	Föremål	Glas		11,3	1		
1369	Vas	Glas		4	1	Fragment	
1370	Flaska	Glas		3,4	1	Fragment	Framkom i ruta 30907, stick 2
1371	Föremål	Glas		3,4	1	Fragment	Framkom i ruta 30907, stick 2
1372	Fönsterglas	Glas		10,1	1	Fragment	Framkom i ruta 30907, stick 2
1373	Föremål	Glas		13,8	1	Fragment	Framkom i ruta 30907, stick 2
1374	Butelj	Glas		34,8	3	Fragment	Schaktfynd
1375	Föremål	Glas		5,5	1	Fragment	Framkom i n delen av hus 40, vid rensning
1376	Föremål	Glas		5,4	1	Fragment	Framkom i n delen av hus 40, vid rensning
1377	Föremål	Glas		5,7	1	Fragment	Framkom i n delen av hus 40, vid rensning
1378	Föremål	Glas		1,2	1	Fragment	Framkom i s delen av hus 40, vid rensning
1379	Föremål	Glas		6,9	1	Fragment	Framkom i s delen av hus 40, vid rensning
1380	Föremål	Glas		8,1	1	Fragment	Framkom i s delen av hus 40, vid rensning
1381	Butelj	Glas		8,2	1	Fragment	Framkom i s delen av hus 40, vid rensning
1382	Föremål	Glas		14	1	Fragment	Framkom i avfallslager s om hus 43
1383	Föremål	Glas		11,6	1	Fragment	Framkom i avfallslager s om hus 43
1384	Dricksglas	Glas		41,9	1	Fragment	Framkom i avfallslager s om hus 43
1385	Fönsterglas	Glas		11	2	Fragment	Framkom under fundament i s delen av hus 42

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1386	Passglas	Glas		9,8	3	Fragment	
1387	Föremål	Glas		2,8	1	Fragment	
1388	Föremål	Glas		2	3	Fragment	
1389	Föremål	Glas		6,3	1	Fragment	Framkom över spisfundament i lager 200039
1390	Föremål	Glas		16,9	1	Fragment	
1391	Föremål	Glas		4,5	1	Fragment	Framkom i lager 48885
1392	Fönsterglas	Glas		1,1	2	Fragment	Framkom i golvlager 81864
1393	Föremål	Glas		4,1	1	Fragment	Framkom i golvlager 81864
1394	Flaska	Glas		33,9	1	Fragment	
1395	Föremål	Glas		0,5	2	Fragment	
1396	Spelbricka	Glas		3,9	1	Defekt	
1397	Fyrsidig flaska	Glas		18	1	Fragment	
1398	Föremål	Glas		7,3	1	Fragment	
1399	Vinglas	Glas		3,9	1	Fragment	
1400	Vinglas	Glas		3,3	1	Fragment	
1401	Föremål	Glas		4,8	1	Fragment	Framkom i n delen av hus 42, lager 22378
1402	Föremål	Glas		3,6	1	Fragment	Framkom i n delen av hus 42, lager 22378
1403	Bägare	Glas		4,4	1	Fragment	Framkom i ndelen av hus 42, lager 22378
1404	Flaska	Glas		18,5	2	Fragment	Framkom i n delen av hus 42, lager 22378
1405	Fönsterglas	Glas		10,8	4	Fragment	
1406	Flaska	Glas		2,3	1	Fragment	
1407	Föremål	Glas		1	1	Fragment	
1408	Föremål	Glas		5,2	1	Fragment	
1409	Föremål	Glas		2,6	1	Fragment	
1410	Butelj	Glas	Tomt 37, fas 2	13,4	1	Fragment	Framkom i fundament hus42
1411	Föremål	Glas		1,1	1	Fragment	Framkom i skorstensfundamentet hus 74
1412	Vas	Glas		69,2	1	Fragment	Schaktfynd i hus 74's n del
1413	Snapsglas	Glas		51,5	1	Defekt	Schaktfynd i källaren hus 74
1414	Bägare	Glas		10	1	Fragment	Framkom på utsidan av hus 130's v syll
1415	Snapsglas	Glas		24,1	1	Fragment	
1416	Dricksglas	Glas		22,6	1	Fragment	Framkom i vret 152 mellan hus 124 och 14
1417	Flaska	Glas		12	1	Fragment	Framkom i vret 152 vid hus 223
1418	Butelj	Glas		50,9	1	Fragment	Framkom i vret 152 vid hus 123
1419	Flaska	Glas		16,5	1	Fragment	
1420	Vinglas	Glas		7,5	1	Fragment	Framkom i vret 152 ö om hus 120
1421	Föremål	Glas		4,1	1	Fragment	Framkom i vret 152 vid hus 223
1422	Passglas	Glas		2,6	3	Fragment	Framkom i vret 152 ö om hus 120
1423	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	25	1	Fragment	
1424	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	40	3	Fragment	
1425	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	12,5	2	Fragment	
1426	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	35,5	3	Fragment	
1427	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	35,4	2	Fragment	
1428	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	83,5	1	Fragment	
1429	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	15,6	1	Fragment	
1430	Bägare	Keramik	Tomt 34, fas 1	18,1	2	Fragment	
1431	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	6,4	1	Fragment	
1432	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	83,7	3	Fragment	
1433	Bägare	Keramik	Tomt 34, fas 1	21	2	Fragment	
1434	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	35,6	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragment	Anmärkning
1435	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1436	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1437	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1438	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	3	Fragment	
1439	Bägare	Keramik		0	1	Fragment	
1440	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1441	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1442	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1443	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1444	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1445	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1446	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1447	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1448	Kanna	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1449	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1450	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1451	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1452	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1453	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	Daterad 1741
1454	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1455	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1456	Bägare	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1457	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1458	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1459	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1460	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1461	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1462	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1463	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1464	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1465	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1466	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1467	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1468	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	3	Fragment	
1469	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1470	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Defekt	halva skålen, ett ben
1471	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1472	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1473	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1474	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1475	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1476	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1477	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1478	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1479	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1480	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1481	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1482	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1483	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1484	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1485	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1486	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1487	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1488	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1489	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1490	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1491	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1492	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1493	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1494	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	3	Fragment	
1495	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1496	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1497	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1498	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1499	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1500	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	4	Fragment	
1501	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1502	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1503	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	6	Fragment	
1504	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1505	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1506	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1507	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1508	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1509	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1510	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1511	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1512	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1513	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	3	Fragment	
1514	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	5	Fragment	
1515	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1516	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1517	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1518	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1519	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1520	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1521	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1522	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1523	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1524	Krus	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	3	Fragment	
1525	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	4	Fragment	
1526	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	4	Fragment	
1527	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1528	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1529	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1530	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1531	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1532	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1533	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1534	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1535	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1536	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1537	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1538	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1539	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	3	Fragment	
1540	Bägare	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	sotig utsida
1541	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1542	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1543	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1544	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	2	Fragment	
1545	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1546	Krus	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1547	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1548	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1549	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1550	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1551	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1552	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1553	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1554	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1555	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1556	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1557	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1558	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1559	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1560	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	5	Fragment	
1561	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1562	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1563	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1564	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1565	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1566	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1567	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1568	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1569	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1570	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1571	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1572	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1573	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1574	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1575	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1576	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1577	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1578	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1579	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1580	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1581	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1582	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1583	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1584	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1585	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1586	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1587	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1588	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1589	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1590	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1591	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1592	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1593	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1594	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1595	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1596	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1597	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1598	Bägare	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1599	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1600	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1601	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1602	Bägare	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1603	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	9	Fragment	
1604	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1605	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	reliefdekor på utsidan
1606	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	2	Fragment	
1607	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1608	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1609	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1610	Bägare	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1611	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1612	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1613	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1614	Krus	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1615	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1616	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1617	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1618	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1619	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1620	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1621	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1622	Krus	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1623	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1624	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1625	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1626	Bägare	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1627	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1628	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1629	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1630	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1631	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1632	Bägare	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1633	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1634	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1635	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1636	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1637	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1638	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1639	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1640	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1641	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	6	Fragment	
1642	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1643	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	9	Fragment	
1644	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	2	Fragment	
1645	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1646	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1647	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1648	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1649	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1650	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
1651	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
1652	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	3	Fragment	
1653	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1654	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1655	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1656	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1657	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1658	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1659	Bägare	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1660	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1661	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1662	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1663	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1664	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1665	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1666	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1667	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1668	Bägare	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
1669	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	schaktfynd
1670	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	schaktfynd
1671	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	schaktfynd
1672	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	schakningsfynd
1673	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	schaktfynd
1674	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1675	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1676	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1677	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1678	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1679	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
1680	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1681	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1682	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1683	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1684	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1685	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	5	Fragment	
1686	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	4	Fragment	
1687	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1688	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1689	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1690	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1691	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1692	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1693	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1694	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	10	Fragment	
1695	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1696	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1697	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
1698	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1699	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1700	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1701	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	10	Fragment	
1702	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1703	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1704	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1705	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1706	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1707	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1708	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1709	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1710	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
1711	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
1712	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1713	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1714	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1715	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1716	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1717	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1718	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1719	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1720	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1721	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1722	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1723	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1724	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1725	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1726	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1727	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1728	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1729	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1730	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1731	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1732	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1733	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1734	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1735	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1736	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1737	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1738	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1739	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1740	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1741	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1742	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1743	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1744	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1745	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1746	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1747	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1748	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1749	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1750	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1751	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1752	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1753	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1754	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1755	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1756	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
1757	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1758	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1759	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	4	Fragment	
1760	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1761	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1762	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1763	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1764	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1765	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1766	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1767	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1768	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
1769	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1770	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1771	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1772	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1773	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1774	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	5	Fragment	
1775	Krus	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	5	Fragment	
1776	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1777	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1778	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1779	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1780	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1781	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1782	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1783	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1784	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	2	Fragment	
1785	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1786	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1787	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	7	Fragment	
1788	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1789	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1790	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1791	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1792	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Defekt	
1793	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1794	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Defekt	
1795	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
1796	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1797	Krus	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1798	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
1799	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	4	Fragment	
1800	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1801	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1802	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
1803	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1804	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1805	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1806	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1807	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1808	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1809	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
1810	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1811	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1812	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Defekt	
1813	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1814	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1815	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1816	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1817	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	5	Fragment	
1818	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1819	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1820	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1821	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1822	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1823	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1824	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1825	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1826	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1827	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1828	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1829	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1830	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1831	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1832	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	6	Fragment	
1833	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1834	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1835	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	3	Fragment	
1836	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1837	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1838	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1839	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
1840	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1841	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1842	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1843	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
1844	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1845	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1846	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1847	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1848	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1849	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1850	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1851	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1852	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1853	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1854	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1855	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
1856	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1857	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1858	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1859	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1860	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1861	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1862	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1863	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1864	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	3	Fragment	
1865	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	3	Fragment	
1866	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1867	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1868	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1869	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	2	Fragment	
1870	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1871	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1872	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1873	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1874	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1875	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1876	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1877	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1878	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Defekt	
1879	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Defekt	
1880	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1881	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1882	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1883	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1884	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1885	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1886	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1887	Kanna	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1888	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1889	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1890	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1891	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	4	Fragment	
1892	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1893	Krus	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1894	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1895	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Defekt	
1896	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1897	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1898	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1899	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
1900	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1901	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1902	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1903	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1904	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1905	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	5	Fragment	
1906	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1907	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1908	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1909	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1910	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1911	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1912	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
1913	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1914	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1915	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1916	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1917	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1918	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1919	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1920	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1921	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1922	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1923	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	5	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1924	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	2	Fragment	
1925	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1926	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1927	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1928	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	2	Fragment	
1929	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1930	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1931	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1932	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1933	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1934	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1935	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1936	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1937	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
Kärl	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
Kärl	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1940	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1941	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1942	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
1943	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1944	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1945	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1946	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1947	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1948	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1949	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1950	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1951	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1952	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1953	Kanna	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1954	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1955	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1956	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1957	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1958	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1959	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1960	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1961	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1962	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1963	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1964	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1965	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1966	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Defekt	
1967	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Defekt	
1968	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1969	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1970	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1971	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1972	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1973	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1974	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1975	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1976	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
Kärl	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1978	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1979	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1980	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1981	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1982	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1983	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1984	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1985	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1986	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1987	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1988	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1989	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1990	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1991	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1992	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1993	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1994	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1995	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1996	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1997	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
1998	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
1999	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2000	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2001	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2002	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2003	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2004	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2005	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2006	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2007	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2008	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2009	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2010	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2011	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2012	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2013	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2014	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2015	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2016	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2017	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2018	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2019	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2020	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2021	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2022	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2023	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2024	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2025	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2026	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2027	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2028	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2029	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2030	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2031	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2032	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2033	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2034	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2035	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2036	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2037	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2038	Flaska	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2039	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2040	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	3	Fragment	
2041	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2042	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2043	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2044	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
2045	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	Upphängningshål i kanten
2046	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2047	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2048	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2049	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2050	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2051	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
2052	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2053	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2054	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
2055	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2056	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2057	Flaska	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	3	Fragment	
2058	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2059	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2060	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2061	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2062	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2063	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2064	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
2065	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2066	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2067	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2068	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2069	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2070	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2071	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2072	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2073	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2074	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2075	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Intakt	
2076	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2077	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2078	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2079	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2080	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2081	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2082	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2083	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2084	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2085	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2086	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2087	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Defekt	
2088	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2089	Bägare	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
2090	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	3	Fragment	
2091	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2092	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2093	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2094	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2095	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2096	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2097	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2098	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2099	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2100	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2101	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2102	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2103	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2104	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	5	Fragment	
2105	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2106	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2107	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	3	Fragment	
2108	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	Upphängningshål på kanten
2109	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2110	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2111	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2112	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2113	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2114	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2115	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2116	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2117	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2118	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
2119	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2120	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2121	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2122	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2123	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2124	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2125	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2126	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2127	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2128	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2129	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2130	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2131	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2132	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2133	Kruka	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2134	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2135	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 1	0	1	Defekt	
2136	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2137	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2138	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2139	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	sotig utsida, kokkärl
2140	Bägare	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	2	Fragment	
2141	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	5	Fragment	
2142	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	9	Fragment	
2143	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	3	Fragment	
2144	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2145	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2146	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2147	Bägare	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	sotig utsida, kokkärl
2148	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2149	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	sotig utsida?
2150	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2151	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2152	Bägare	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2153	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2154	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2155	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	2	Fragment	
2156	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2157	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2158	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2159	Bägare	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2160	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2161	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2162	Bägare	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2163	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2164	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	sekundärbränd på utsidan
2165	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Defekt	
2166	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2167	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Defekt	
2168	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2169	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	11	Fragment	
2170	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	7	Fragment	
2171	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2172	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2173	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2174	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2175	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2176	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2177	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2178	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2179	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2180	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	5	Fragment	
2181	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2182	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2183	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2184	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	2	Fragment	
2185	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2186	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2187	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2188	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2189	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	Har slipats av vatten
2190	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2191	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Intakt	
2192	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2193	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2194	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2195	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2196	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	2	Fragment	
2197	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	2	Fragment	
2198	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Defekt	
2199	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2200	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2201	Krus	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2202	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	Hårt sekundär bränd, verkstad?
2203	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	2	Fragment	
2204	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Intakt	
2205	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2206	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2207	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2208	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	sotig utsida
2209	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2210	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	2	Fragment	sotig utsida
2211	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2212	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	sotig utsida
2213	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2214	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	sotig utsida
2215	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	spricka i godset med glasyr eller lim
2216	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2217	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2218	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2219	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2220	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2221	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2222	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2223	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Defekt	
2224	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2225	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Defekt	
2226	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	sotig utsida
2227	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	sotig utsida
2228	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	2	Fragment	sotig utsida
2229	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2230	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2231	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2232	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2233	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2234	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2235	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	deformerad mynning, sekbränd?
2236	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2237	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2238	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2239	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2240	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2241	Bägare	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2242	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2243	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	2	Fragment	
2244	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2245	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2246	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2247	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	sotig utsida
2248	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2249	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	sotig utsida
2250	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	sotig utsida
2251	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	2	Fragment	sotig utsida
2252	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	sotig utsida?
2253	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2254	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	3	Fragment	
2255	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2256	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2257	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2258	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2259	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	2	Fragment	sotig utsida
2260	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2261	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2262	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2263	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2264	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2265	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2266	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2267	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2268	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2269	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	sotig utsida
2270	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2271	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2272	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2273	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2274	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2275	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	sekundär bränd?
2276	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2277	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2278	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	2	Fragment	
2279	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2280	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 3	0	1	Fragment	
2281	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2282	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2283	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	sotig utsida?
2284	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2285	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2286	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2287	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2288	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2289	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2290	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2291	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	2	Fragment	
2292	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2293	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2294	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2295	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2296	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2297	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	3	Fragment	sotig utsida
2298	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	4	Fragment	
2299	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	3	Fragment	
2300	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2301	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2302	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2303	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2304	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	2	Fragment	
2305	Skål	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2306	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2307	Kruka	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	2	Fragment	
2308	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	datering? --68
2309	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2310	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2311	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2312	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2313	Fat	Keramik	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2314	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2315	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2316	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2317	Fat	Keramik		0	2	Fragment	sotig utsida
2318	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2319	Fat	Keramik		0	4	Fragment	
2320	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	Rullstämpeldekor
2321	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	Rullstämpeldekor
2322	Kruka	Keramik		0	3	Fragment	Rullstämpeldekor
2323	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	4	Fragment	Marmorerat mönster
2324	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2325	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2326	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2327	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2328	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2329	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2330	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2331	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2332	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	2	Fragment	sek bränd insida?
2333	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2334	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2335	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2336	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2337	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	3	Fragment	
2338	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2339	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2340	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2341	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	2	Fragment	
2342	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	2	Fragment	
2343	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2344	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2345	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2346	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2347	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2348	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2349	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2350	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2351	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	3	Fragment	
2352	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2353	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Defekt	
2354	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2355	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2356	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2357	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2358	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2359	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2360	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2361	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2362	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2363	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	2	Fragment	
2364	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2365	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2366	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2367	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2368	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2369	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2370	Bägare	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	2	Fragment	
2371	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	5	Fragment	
2372	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	3	Fragment	
2373	Bägare	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	2	Fragment	
2374	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	3	Fragment	
2375	Stengods	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2376	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	2	Fragment	
2377	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2378	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2379	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2380	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2381	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2382	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Defekt	
2383	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2384	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Defekt	
2385	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2386	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2387	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2388	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2389	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2390	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Defekt	
2391	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2392	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2393	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2394	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2395	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2396	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2397	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 3	0	1	Fragment	
2398	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2399	Fat	Keramik		0	1	Defekt	
2400	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2401	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2402	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2403	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2404	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2405	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2406	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2407	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2408	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2409	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2410	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2411	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2412	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2413	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2414	Bägare	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2415	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2416	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2417	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2418	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	3	Fragment	
2419	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2420	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2421	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2422	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2423	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2424	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2425	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2426	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2427	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2428	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2429	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2430	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2431	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2432	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2433	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2434	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2435	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	4	Fragment	
2436	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2437	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2438	Bägare	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2439	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2440	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2441	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2442	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2443	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2444	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	3	Fragment	
2445	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2446	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2447	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	3	Fragment	
2448	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2449	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1		
2450	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2451	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2452	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2453	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2454	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2455	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2456	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2457	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2458	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2459	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 3	0	1	Fragment	
2460	Bägare	Keramik	Tomt 37, fas 3	0	1	Fragment	sotig utsida, bubblig glasyr insida
2461	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 3	0	1	Fragment	
2462	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2463	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2464	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2465	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2466	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2467	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2468	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2469	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2470	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2471	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2472	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2473	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2474	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2475	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2476	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2477	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2478	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2479	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2480	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	3	Fragment	
2481	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2482	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2483	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2484	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2485	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2486	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2487	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2488	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2489	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2490	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2491	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2492	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2493	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2494	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2495	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2496	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2497	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2498	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2499	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2500	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	5	Fragment	
2501	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2502	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	3	Fragment	
2503	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	sotig utsida
2504	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2505	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2506	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2507	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2508	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2509	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2510	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2511	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2512	Bägare	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2513	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2514	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Defekt	
2515	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2516	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2517	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2518	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2519	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2520	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2521	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2522	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2523	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2524	Bägare	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2525	Bägare	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2526	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	sekundär bränd
2527	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2528	Bägare	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2529	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2530	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2531	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2532	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2533	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2534	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2535	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2536	Trebensgryta	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	sotig utsida
2537	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	sek. bränd ev järn fastsmält
2538	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	3	Fragment	
2539	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2540	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2541	Bägare	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2542	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2543	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2544	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2545	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Defekt	
2546	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2547	Bägare	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2548	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2549	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Defekt	
2550	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2551	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2552	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	2	Fragment	
2553	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2554	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2555	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2556	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2557	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2558	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 3	0	1	Fragment	
2559	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	4	Fragment	
2560	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2561	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2562	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2563	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2564	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2565	Bägare	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	sotig utsida
2566	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2567	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2568	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2569	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2570	Skål	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2571	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2572	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2573	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2574	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	4	Fragment	borrat hål i kanten
2575	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2576	Kruka	Keramik	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2577	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2578	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2579	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2580	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2581	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2582	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2583	Trebensgryta	Keramik		0	1	Fragment	sotig utsida
2584	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2585	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2586	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2587	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2588	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2589	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2590	Fat	Keramik		0	1	Defekt	
2591	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2592	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2593	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2594	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2595	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2596	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2597	Fat	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2598	Kruka	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
2599	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
2600	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
2601	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
2602	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
2603	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
2604	Fat	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
2605	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 1	0	2	Fragment	
2606	Bägare	Keramik		0	1	Fragment	kraftigt sek. bränd
2607	Skål	Keramik		0	3	Fragment	
2608	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2609	Fat	Keramik		0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2610	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2611	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2612	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2613	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2614	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2615	Krus	Keramik		0	1	Fragment	
2616	Bägare	Keramik		0	1	Fragment	
2617	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2618	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2619	Kruka	Keramik		0	4	Fragment	sotig utsida/sek.bränd
2620	Kruka	Keramik		0	2	Fragment	
2621	Kruka	Keramik		0	2	Fragment	
2622	Kruka	Keramik		0	2	Fragment	
2623	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2624	Fat	Keramik		0	4	Fragment	
2625	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2626	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2627	Bägare	Keramik		0	1	Fragment	
2628	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2629	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2630	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2631	Skål	Keramik		0	4	Fragment	
2632	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2633	Bägare	Keramik		0	1	Fragment	
2634	Krus	Keramik		0	1	Fragment	
2635	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2636	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2637	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2638	Fat	Keramik		0	1	Defekt	
2639	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2640	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2641	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2642	Skål	Keramik		0	3	Fragment	
2643	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2644	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2645	Fat	Keramik		0	6	Fragment	
2646	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2647	Fat	Keramik		0	10	Fragment	
2648	Flaska	Keramik		0	1	Fragment	
2649	Flaska	Keramik		0	1	Fragment	
2650	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2651	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2652	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2653	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2654	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2655	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2656	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2657	Fat	Keramik		0	1	Defekt	
2658	Fat	Keramik		0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2659	Bägare	Keramik		0	1	Fragment	
2660	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2661	Fat	Keramik		0	3	Fragment	
2662	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2663	Kruka	Keramik		0	3	Fragment	
2664	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2665	Bägare	Keramik		0	1	Fragment	
2666	Bägare	Keramik		0	1	Fragment	
2667	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2668	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2669	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2670	Fat	Keramik		0	4	Fragment	
2671	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2672	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2673	Fat	Keramik		0	8	Fragment	
2674	Kruka	Keramik		0	2	Fragment	
2675	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2676	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2677	Krus	Keramik		0	1	Fragment	
2678	Skål	Keramik		0	2	Fragment	
2679	Skål	Keramik		0	3	Fragment	
2680	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2681	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2682	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2683	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2684	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2685	Bägare	Keramik		0	2	Fragment	
2686	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2687	Skål	Keramik		0	3	Fragment	
2688	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2689	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2690	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2691	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2692	Skål	Keramik		0	25	Fragment	
2693	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2694	Fat	Keramik		0	9	Fragment	
2695	Fat	Keramik		0	6	Fragment	
2696	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2697	Skål	Keramik		0	6	Fragment	
2698	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2699	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2700	Kruka	Keramik		0	2	Fragment	
2701	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2702	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2703	Skål	Keramik		0	2	Fragment	
2704	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2705	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2706	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2707	Skål	Keramik		0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2708	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2709	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2710	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2711	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2712	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2713	Kruka	Keramik		0	3	Fragment	
2714	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	sotig utsida
2715	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2716	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2717	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2718	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2719	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2720	Bägare	Keramik		0	1	Fragment	
2721	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2722	Fat	Keramik		0	6	Fragment	
2723	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2724	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2725	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	sotig utsida
2726	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2727	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2728	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2729	Fat	Keramik		0	2	Fragment	
2730	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2731	Kruka	Keramik		0	5	Fragment	
2732	Kruka	Keramik		0	3	Fragment	
2733	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2734	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2735	Fat	Keramik		0	1	Defekt	
2736	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2737	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2738	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2739	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	Rullstämpeldekor på utsidan
2740	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2741	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2742	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2743	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2744	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2745	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2746	Fat	Keramik		0	1	Fragment	
2747	Skål	Keramik		0	1	Fragment	
2748	Kruka	Keramik		0	3	Fragment	
2749	Kritpipa	Keramik		0	1	Fragment	Ev rödgodspipa
2750	Kruka	Keramik		0	1	Fragment	
2751	Skål	Keramik	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	Daterad 1741 i botten
2752	Skål	Keramik	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2753	Fat	Keramik	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	Daterad 1733? i botten
2754	skål	Porslin	Tomt 34, fas 1	0	5	Fragment	
2755	skål	Porslin	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
2756		Porslin	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2757	skål	Porslin	Tomt 34, fas 1	0	3	Fragment	
2758	skål	Porslin	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
2759	skål	Porslin	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
2760	skål	Porslin	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
2761		Porslin	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
2762	skål	Porslin	Tomt 34, fas 2	0	3	Fragment	
2763	skål	Porslin	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
2764		Porslin	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
2765		Porslin	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
2766		Porslin	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
2767	lock?	Porslin	Tomt 34, fas 2	0	1	Fragment	
2768	skål	Porslin	Tomt 34, fas 2	0	1	Defekt	
2769	skål	Porslin		0	3	Fragment	
2770	skål	Porslin		0	5	Fragment	
2771	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
2772	lock?	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2773		Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2774	lock	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
2775	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2776		Porslin	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2777	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2778	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	4	Fragment	
2779	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	1	Defekt	
2780		Porslin	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2781	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
2782	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	5	Fragment	
2783	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
2784	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2785	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	3	Fragment	
2786	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	7	Defekt	
2787	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2788	burk	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	3	Fragment	
2789	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	2	Fragment	
2790	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2791	skål	Porslin	Tomt 35, fas 1	0	1	Fragment	
2792	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2793	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2794	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2795	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2796	lock	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2797	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2798	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2799	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2800	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
2801	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2802	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2803	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2804	Lock	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2805	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2806	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2807	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2808	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2809	skål	Porslin		0	1	Fragment	
2810	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2811	skål	Porslin		0	1	Fragment	
2812	skål	Organiskt material	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2813	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	7	Fragment	
2814	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
2815	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2816	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2817	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2818	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
2819	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2820	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2821	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2822	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	4	Fragment	
2823	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	18	Fragment	
2824	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
2825	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2826	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2827	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2828	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2829	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2830	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
2831	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	8	Fragment	
2832	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
2833	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2834	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2835	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2836	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	4	Fragment	
2837	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	2	Fragment	
2838	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2839	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2840	skål	Porslin	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
2841	skål	Porslin	Tomt 35, fas 3	0	3	Fragment	
2842	skål	Porslin	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
2843	skål	Porslin	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
2844	skål	Porslin	Tomt 35, fas 3	0	1	Fragment	
2845	skål	Organiskt material	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2846	skål	Porslin	Tomt 36, fas 1	0	1	Fragment	
2847	skål	Porslin	Tomt 36, fas 2	0	1	Fragment	
2848	skål	Porslin	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2849	skål	Porslin	Tomt 37, fas 1	0	3	Fragment	
2850	skål	Porslin	Tomt 37, fas 1	0	1	Fragment	
2851	skål	Porslin		0	2	Fragment	
2852	skål	Porslin	Tomt 37, fas 1	0	3	Fragment	
2853	skål	Porslin	Tomt 37, fas 1	0	2	Defekt	

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2854	skål	Organiskt material	Tomt 37, fas 2	0	8	Fragment	små orientaliska gubbar
2855	skål	Porslin	Tomt 37, fas 2	0	3	Fragment	
2856	skål	Porslin	Tomt 37, fas 2	0	3	Fragment	
2857	skål	Porslin	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2858	skål	Porslin	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2859	skål	Porslin	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2860	skål	Porslin	Tomt 37, fas 2	0	2	Fragment	
2861	skål	Porslin	Tomt 37, fas 2	0	1	Fragment	
2862	skål	Porslin		0	1	Fragment	
2863	skål	Porslin		0	4	Fragment	
2864	skål	Porslin		0	1	Fragment	
2865	skål	Porslin		0	1	Fragment	
2866	skål	Porslin		0	1	Fragment	
2867	skål	Porslin		0	1	Fragment	
2868	skål	Porslin		0	1	Fragment	
2869	skål	Porslin		0	3	Fragment	
2870	skål	Porslin		0	1	Defekt	
2871	skål	Porslin		0	1	Fragment	
2872	skål	Porslin		0	1		
2873	skål	Porslin		0	1	Defekt	
2874	skål	Porslin		0	1	Fragment	
2875	skål	Porslin		0	1	Fragment	
2876	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Defekt	
2877	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
2878	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	3	Fragment	
2879	skål	Porslin	Tomt 34, fas 1	0	3	Fragment	
2880	skål	Porslin	Tomt 34, fas 2	0	3	Fragment	
2881	skål	Porslin	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
2882	skål	Porslin	Tomt 34, fas 2	0	4	Fragment	
2883	skål	Porslin	Tomt 34, fas 2	0	2	Fragment	
2884	skål	Porslin	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	Ev. direkt beställd från Kina?
2885	skål	Porslin	Tomt 34, fas 1	0	1	Fragment	
2886	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2887	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	0	Fragment	
2888	skål	Porslin	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	
2889	skål	Porslin		0	2	Fragment	
2890	skål	Porslin		0	1	Fragment	
2891	skål	Porslin		0	1	Fragment	
2892	skål	Porslin		0	5	Fragment	
2893	Lergök	Bränd lera		0	1	Komplett	
2894	Mynt	CU-leg	Tomt 37, fas 2	0	1	Intakt	mellan hus 42, 43.
2908	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 2	0	1	Defekt	IFY 42897.132.
2914	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 2	0	1	Defekt	1FY 151331.132, fundament 41748.
2916	Mynt	CU-leg	Tomt 34, fas 2	0	1	Intakt	1FY 151332.132. Regent: Ulrika Eleonora. Årtal: 1719-1720.
2918	Mynt	CU-leg		0	1	Intakt	1FY 152097.112. Regent: Ulrika Eleonora. Årtal: 1719-1720.
2924	Mynt	CU-leg	Tomt 37, fas 2	0	1	Defekt	FYI 20, södra änden.
2925	Mynt	CU-leg		0	1	Intakt	FY 01. Årtal: 1659.
2926	Fingerring	CU-leg	Tomt 35, fas 1	0	1	Intakt	F 858.23

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
2927	Örslev	Ben	Tomt 34, fas 1	0	1	Komplett	1FH 21242.20123
2931	Föremål	Bränd lera	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	reliefmönster, slinga och lilja
2932	Föremål	Bränd lera	Tomt 35, fas 2	0	6	Fragment	reliefmönster, slinga
2933	Föremål	Bränd lera	Tomt 35, fas 2	0	30	Fragment	lister
2934	Föremål	Bränd lera	Tomt 35, fas 2	0	12	Fragment	även lister
2935	Föremål	Bränd lera	Tomt 35, fas 1	0	4	Fragment	ljusgul botten med ljusgröna fläckar
2936	Föremål	Bränd lera	Tomt 35, fas 1	0	10	Fragment	vit/beige-glaserad med rombmönster, Sjöstrands
2937	Föremål	Bränd lera	Tomt 35, fas 2	0	1	Fragment	blank silver/kopparfärgad glasyr
2938	Föremål	Bränd lera		0	4	Fragment	reliefdekor på kakellist, vit glasyr
2939	Föremål	Bränd lera		0	9	Fragment	mörkgrön glasyr
2940	Föremål	Bränd lera		0	2	Fragment	olivgrön glasyr
2941	Föremål	Bränd lera	Tomt 37, fas 2	0	10	Fragment	mörkgrön glasyr, delvis blyglansig
2942	Föremål	Bränd lera	Tomt 34, fas 2	0	3	Fragment	reliefmönster i mörkgrönt

Bilaga 2b. Fyndtabell. Kvarteret Apeln 2003.

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Vikt	Ant	Fragm.	Anmärkning
1	Spelmarker	Mässing	Tomt 43		1	H	Finns på Myntkabinettet
2	Salvekrus	Keramik	Tomt 42	49,9	4	D	Blyglasyr på in och utsida
3	Fat	Keramik	Tomt 42	115,9	2	F	Blyglasyr del av årtal i engob
4	Fat	Keramik	Tomt 42	547,9	13	F	Blyglasyr med engob och grön glasyr, årtal 1746
5	Krus	Keramik	Tomt 43	82,8	1	F	Grönglasyr. Årtal och signatur i botten 1663 CLS
6	Krus	Keramik	Tomt 42, Hus 1	178,6	1	F	Grön glasyr och stämpeldekoration över hela ytan
7	Krus	Stengods	Tomt 42, Hus 3	28,7	1	F	Ljusgrått gods med mörkblå glasyr. Stämplarna i leran. Mynning
8	Krus	Stengods	Tomt 40	27,1	1	F	Ljusgrått gods med blå glasyr och stämplarna i leran. Mynning
9	Flaska	Stengods	Tomt 40	59,1	3	F	Mörkblå glasyr med stämplarna i leran, med ett handtag
10	Figur	Lera	Tomt 42	41,7	1	F	Figur i form av ett djur, möjligen häst som saknar tre ben och huvud
11	Form	Lera	Tomt 40	222,4	1	F	Form för krukmakare, ev till kakelugn. Med stjärna.
12	Form	Lera	Tomt 41	99,3	1	F	Namnform eller kakelugnsform, spegelvänt N
13	Ribbtegel	Lera	Tomt 42, Hus 1	1372,0	1	D	Ribbtegel med puts
14	Kritpipa	Lera	Tomt 41	6,6	1	D	Stämpel på klacken
15	Kritpipa	Lera	Tomt 41	23,5	1	D	Med huvud och klack
16	Kritpipa	Lera	Tomt 41	7,3	1	D	Stämpel på klack
17	Kritpipa	Lera	Tomt 42	6,1	2	F	Ornerat snurrat skaft, stämpel på klack
18	Kritpipa	Lera	Tomt 42, Hus 2	6,1	1	F	Stämpel på klacken
19	Kritpipa	Lera	Tomt 42, Hus 2	6,1	1	F	Stämpel på klacken
20	Kritpipa	Lera	Tomt 42	3,1	1	F	Stämpel på kanten av klacken
21	Kritpipa	Lera	Tomt 42	9,2	2	F	Ornerat snurrat skaft, stämpel på klack
22	Kritpipa	Lera	Tomt 42	13,2	2	F	Stämpel på klacken, tillskuret skaft i toppen
23	Kritpipa	Lera	Tomt 42	35,6	3	F	Tre pipor med huvuden, en stämpel på klacken
24	Kedja	Mässing	Tomt 42, Hus 1	6,7	1	D	Mindre kedja, möjligen till en klocka eller smycke
25	Fat	Keramik	Tomt 42, Hus 2	813,5	8	F	Årtal 1689 i botten
26	Skål	Keramik	Tomt 42, Hus 2	261,8	19	F	Skål med en fågel målade i botten
27	Sked	Trä	Tomt 42	20,2	1	F	Sked med trasigt blad
28	Tallrik?	Trä	Tomt 42	10,3	1	H	Mindre tallrik eller lock
29	Skosula	Läder	Tomt 42	48,0	10	D	Sula bestående av flera lager, med spetsig tå
30	Skosula	Läder	Tomt 42	58,2	2	F	Sula med klack och flertal spik/pligg
31	Skosula	Läder	Tomt 41	80,1	1	F	Sula med klack, flera spik och några varv läder i klacken
32	Klack	Läder/ näver	Tomt 42	25,1	1	F	Klack i näver och läder med spik
33	Sula	Näver	Tomt 42	23,7	1	F	Del av sula i näver
34	Handtag	Trä	Tomt 42, Hus 2	64,6	1	D	Handtag/hank med hål

Bilaga 2c. Fyndtabell. Kvarteret Arkadien 2002.

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Antal	Fragm	Vikt	Anmärkning
1	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	3		
2	Trefotsgryta	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		på golv
3	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		på golv
4	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	2		sydöstra delen
5	Skål	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		på trägolvet
6	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		på golv
7	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		på golv
8	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		på golv
9	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		på golv
10	Trefotsgryta	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		på golv
11	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	2		
12	Skål	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	5		på golv
13	Skål	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	2		på golv
14	Skål	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	4		på golv
15	Skål	Lera	Tomt 33 Hus 1	3	3		på golv
16	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		på golv
17	Trefotsgryta	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		på golv
18	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	2		under golv
19	Trefotsgryta	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	3		utanför i södra delen
20	Trefotsgryta	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		utanför i södra delen
21	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	2	3		utanför i södra delen
22	Skål	Lera	Tomt 33 Hus 1	2	3		utanför i södra delen
23	Trefotsgryta	Lera	Tomt 33 Hus 1	4	4		utanför i södra delen
24	Skål	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	10		utanför i södra delen
25	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		
26	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		östra väggen
27	Porslin	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		östra väggen
28	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		södra delen
29	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		södra delen
30	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		södra delen
31	Trefotsgryta	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		södra delen
32	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		östra väggen
33	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		östra väggen
34	Skål	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		östra väggen
35	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	2	2		norra delen
36	Trefotsgryta	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		norra delen
37	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		norra delen
38	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		norra delen
39	Stengods	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		norra delen
40	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	8		västra väggen,
41	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	2		västra väggen,
42	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	4		västra väggen,
43	Skål	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		västra väggen,
44	Skål	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		västra väggen,
45	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	2		västra väggen,
46	Trefotsgryta	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		västra väggen,
47	Skål	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		västra väggen,

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Antal	Fragm	Vikt	Anmärkning
48	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		västra väggen,
49	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		västar väggen,
50	Skål	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		västra väggen,
51	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		västra väggen
52	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	2		västra väggen,
53	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		schaktfynd
54	Fat	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		schaktfynd
55	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		
56	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		
57	Kruka	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		
58	Stengods	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1		sydöstra delen
59	Fat	Lera	Tomt 32 Hus 2	1	1		
60	Trefotsgryta	Lera	Tomt 32 Hus 2	1	1		
61	Fat	Lera	Tomt 32 Hus 2	1	7		under östra väggen
62	Kruka	Lera	Tomt 32 Hus 2	1	1		under östra väggen
63	Kruka	Lera	Tomt 32 Hus 2	1	1		under östra väggen
64	Fat	Lera	Tomt 32 Hus 2	1	1		under östra väggen
65	Skål	Lera	Tomt 32 Hus 2	1	11		under östra väggen
66	Kruka	Lera	Tomt 32 Hus 2	5	5		sydöstra väggen
67	Trefotsgryta	Lera	Tomt 32 Hus 2	4	4		sydöstra väggen
68	Skål	Lera	Tomt 32 Hus 2	1	1		sydsötra väggen
69	Fat	Lera	Tomt 32 Hus 2	1	1		sydöstra väggen
70	Kruka	Lera		1	2		från tråkista
71	Kruka	Lera		3	4		från tråkista
72	Kruka	Lera		4	4		
73	Skål	Lera		1	1		
74	Fat	Lera		1	1		
75	Fat	Lera		1	1		
76	Loçjk	Lera		1	1		
77	Fat	Lera		2	2		
78	Fat	Lera		1	1		
79	Stengods	Lera		1	1		Westrrwewald, mellan hus 1 och vreten
80	Kruka	Lera		2	2		mellan hus 1 och vreten
81	Kruka	Lera		3	3		mellan hus 1 och vreten
82	Fat	Lera		3	3		mellan hus 1 och vreten
83	Fat	Lera		1	1		mellan hus 1 och vreten
84	Fat	Lera		1	1		mellan hus 1 och vreten
85	Fat	Lera		1	1		mellan hus 1 och vreten
86	Kruka	Lera		2	2		mellan hus 1 och vreten
87	Skål	Lera		1	1		mellan hus 1 och vreten
88	Kruka	Lera		1	4		mellan hus 1 och vreten
89	Fat	Lera		1	7		mellan hus 1 och vreten
90	Fat	Lera		1	3		mellan hus 1 och vreten
91	Fat	Lera		1	1		mellan hus 1 och vreten
92	Kruka	Lera		1	2		mellan hus 1 och vreten
93	Fat	Lera		2	2		mellan hus 1 och vreten
94	Kruka	Lera		5	5		mellen hus 1 och vreten
95	Kruka	Lera		5	6		mellan hus 1 och vreten

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Antal	Fragm	Vikt	Anmärkning
96	Skåll	Lera		1	1		mellan hus 1 och vreten
97	Fat	Lera		1	1		mellan hus 1 och vreten
98	Skål	Lera		3	2		mellan hus 1 och vreten
99	Kruka	Lera		1	1		mellan hus 1 och vreten
100	Kritpipa	Lera	Tomt 33 Hus 1	3	4		Två huvuden, golv lager
101	Kritpipa	Lera	Tomt 33 Hus 1	9	9		Två huvuden
102	Kritpipa	Lera	Tomt 33 Hus 1	2	2		Skaft
103	Kritpipa	Lera	Tomt 33 Hus 1	2	2		Skaft, stenmur
104	Kritpipa	Lera	Tomt 33 Hus 1	3	3		Skaft, utanför södra delen
105	Kritpipa	Lera	Tomt 32 Hus 2	1	1		Skaft
106	Kritpipa	Lera	Vreten	2	2		2 huvuden, mellan hus 1 och vreten
107	Kritpipa	Lera	Vreten	12	12		Skaft
108	Kritpipa	Lera	Vreten	4	4		1 huvud
109	Keramik	Lera		9	9		2 huvuden, träkista
110	Kritpipa	Lera		6	6		Skaft
111	Kritpipa	Lera		2	2		Skaft
112	Fönsterglas	Glas	Tomt 33 Hus 1	4	4		
113	Fönsterglas	Glas	Tomt 33 Hus 1	4	4		
114	Fönsterglas	Glas	Tomt 33 Hus 1	1	1		
115	Fönsterglas	Glas	Tomt 33 Hus 1	2	2		Stenmur
116	Passglas	Glas	Tomt 33 Hus 1	1	1		Glaset har fyra passtrådar
117	Fönsterglas	Gals	Tomt 33 Hus 1	6	6		
118	Fönsterglas	Glas	Vreten	5	5		
119	Fönsterglas	Glas	Vreten	1	1		
120	Fönsterglas	Glas		1	1		
121	Eldslagningsflinta	Flinta	Tomt 33 Hus 1	1	1		
122	Eldslagningsflinta	Flinta	Tomt 33 Hus 1	1	1		utanför i södra delen
123	Eldslagningsflinta	Flinta		1	1		schaktfynd
124	Fingerborg	Brons	Tomt 33 Hus 1	1	1		
125	Knapp	Brons	Tomt 33 Hus 1	1	1		
126	Kniv ?	Järn	Tomt 33 Hus 1	2	2		Golv
127	Ten/spik	Järn	Tomt 33 Hus 1	2	2		Golvlager
128	Oid	Järn	Tomt 33 Hus 1	1	1		Golvlager
129	Kniv/ten	Järn	Tomt 33 Hus 1	4	4		Golvlager
130	Slagg	Slagg	Tomt 33 Hus 1	1	1		golv
131	Kniv	Järn	Tomt 33 Hus 1	1	1		
132	Oid	Järn	Tomt 33 Hus 1	5	5		sydöstra delen
133	Slagg	Slagg	Tomt 33 Hus 1	1	1		sydöstra delen
134	Flinta	Flinta	Tomt 33 Hus 1	1	1		sydöstra delen
135	Slagg	Slagg	Tomt 33 Hus 1	1	1		utanför södra delen, hus 1
136	Glättsten	Sten	Tomt 32 Hus 2	1	1		
137	Slagg	Slagg	Tomt 32 Hus 2	1	1		
138	Bryne	Sten		1	1		vreten
139	Slagg	Slagg		4	4		vreten
140	Spik/nit	Järn		3	3		vreten
141	Oid	Järn		1	1		vreten
142	Mynt	Koppar	Tomt 33 Hus 1	1	1		142:1 myntkabinettet 29
143	Mynt	Koppar		1	1		143:2 Myntkabinettet

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Antal	Fragm	Vikt	Anmärkning
144	Mynt	Koppar		1	1		144:4 Myntkabinettet
145	Mynt	Koppar		1	1		145:5 Myntkabinettet
146	Mynt	Koppar		1	1		146:6 Myntkabinettet
147	Mynt	Koppar		1	1		147:7 Myntkabinettet
148	Mynt	Koppar	Tomt 32 Hus 2	1	1		148:18 Myntkabinettet
149	Mynt	Koppar		1	1		149:30 Myntkabinettet
150	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	5	69,3	
151	Nit	Järn	Tomt 33 Hus 1	1	1	16,1	
152	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	3	3	31,4	
153	Fajans	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	2	50,1	
154	Dryckesglas	Glas	Tomt 33 Hus 1	1	2	5,5	
155	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	29,3	
156	Passglas	Glas	Tomt 33 Hus 1	1	1	3	
157	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	33,4	
158	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	12,2	
159	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	16,6	
160	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	17,2	
161	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	2	2	95,9	
162	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	2	42,6	
163	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	4	43,8	
164	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	14,3	
165	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	42	
166	Kritpipa	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	5,2	
167	Kakel	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	112,7	
168	Kakel	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	23,2	
169	Bleck1	Brons	Tomt 33 Hus 1	1	1	5	
170	Dryckesglas	Glas	Tomt 33 Hus 1	1	1	1,7	västra väggens utsida
171	Ten	Järn	Tomt 33 Hus 1	1	1	19,7	översta trägolvs lagret
172	Kritpipa	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	17,3	översta trägolvs lagret
173	Kritpipa	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	2	22,8	NV-hörnet, IF 10
174	Synål	Brons	Tomt 33 Hus 1	1	1	0,5	västra väggen IF 11
175	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	5	393,9	mellan källaren och v-väggen
176	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	18,3	mellan källare/västra väggen
177	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	30,2	mellan källare/västra väggen
178	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	3	7,1	mellan källare/västra väggen
179	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	36	mellan källare/västra väggen
180	Eldslagningsflinta	Flinta	Tomt 33 Hus 1	1	1	6,3	mellan källare/västra väggen
181	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	10	79,9	
182	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	36,1	
183	Fajans	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	5	
184	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	5	30,1	Golv
185	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	88,1	Golv
186	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	52,3	västra väggen
187	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	2	260,3	västra väggen
188	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	8	170	västra väggen
189	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	2	3	46,2	söder om källaren
190	vinkeljärn	Järn	Tomt 33 Hus 1	2	3	204,7	
191	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	4	121,2	norr om källaren

Fnr	Sakord	Material	Tomt	Antal	Fragm	Vikt	Anmärkning
192	Fajans	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	3,5	norr om källaren
193	Passglas	Glas	Tomt 33 Hus 1	1	2	2	norr om källaren
194	Beslag	Järn	Tomt 33 Hus 1	1	2	55,3	västra väggen IF 42
195	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	12,9	västra väggen
196	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	10,5	västra väggen
197	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	5,8	västra väggen
198	Keramik	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	2	49,6	västra väggen
199	Handtag	Järn	Tomt 33 Hus 1	1	1	154	södra sidan
200	Kanonkula	Järn	Tomt 33 Hus 1	1	1	3187,5	golv vid västra väggen IF 41
201	Kanonkula	Järn	Tomt 33 Hus 1	1	1	3671,2	södra delen
202	Löpare	Sten	Tomt 33 Hus 1	1	1	1437,9	östra väggen
203	Malsten	Sten	Tomt 33 Hus 1	1	1	988,9	
204	Keramik	Lera	Tomt 33	1	5	80,5	Kullerstensbeläggningsen
205	Keramik	Lera	Tomt 33	1	2	15,6	Kullerstensbeläggningsen
206	Kritpipa	Lera	Tomt 33	1	1	3,1	Kullerstensbeläggningsen
207	Ostronskal	Skal	Tomt 33	1	1	1,6	Kullerstensbeläggningsen
208	Beslag	Järn	Tomt 33	1	1	76,2	Kullerstensbeläggningsen
209	Betsel/kedja	Järn	Tomt 33 Hus 1	1	1	66	kistfyllning, södra väggen IF 33
210	Fajans	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	18,8	kistfyllning SV-hörnet
211	Ring	Brons		1	1	0,7	mellan hus 1 och 2, norra delen
212	Kritpipa	Lera		3	3	20	mellan hus 1 och 2, norra delen
213	Verktyg	Järn		1	1	116	mellan hus 1 och 2
214	Mynt	Koppar	Tomt 32 Hus 2	1	1	4,5	norra delen
215	Keramik	Lera		1	1	11,5	
216	Verktyg	Järn		1	1	104	
217	Ten	Järn		1	1	23,1	
218	Knapp	Koppar		1	1	1,8	mellan hus 1 och 2, norra delen
219	Knapp	Koppar		1	1	2,3	
220	Kritpipa	Lera		1	1	1,4	
221	Nål	Ben	Tomt 33 Hus 1	1	3	1	på lertagret vid källaren
222	Ring	Brons	Tomt 33 Hus 1	1	1	0,4	södra delen
223	Redskap	Brons	Tomt 33 Hus 1	1	1	14,5	
224	Kritpipa	Lera	Tomt 33 Hus 1	1	1	5,7	mot Smedjegatan
225	Eldslagningsflinta	Flinta	Tomt 33 Hus 1	1	1	5,9	mot Smedjegatan
226	Fajans	Lera		1	1	7,6	schaktfynd
227	Stengods	Lera		2	2	12,8	vreten
228	Mynt	Koppar	Tomt 33 Hus 1	1	1	4,6	
229	Mynt	Koppar		1	1	4,6	
230	Knapp	Koppar		1	1	2,1	
231	Keramik	Lera		1	2	62,4	i vreten
232	Eldstål	Järn		1	1	57,4	i vreten

Bilaga 3a. Dendrokronologisk analys

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

27 Maj 2005

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2005:22
Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV BYGGRESTER FRÅN KVARTEREN APELN 38 OCH ARKADIEN, JÖNKÖPING.

Uppdragsgivare: Susanne Haltinger Nordström, Jönköpings läns museum (Dnr 205/04), Dag Hammarskjölds plats 2, Box 2133, 550 02 Jönköping. Organisationsnr: 826000-9322

Område: Jönköping **Prov nr:** enligt tabell **Antal prover, sågskivor:** 27

Dendrokronologiskt objekt: De flesta proverna är från träkistor som utgör fundament för en 1600-1700-tals bebyggelse.

Information:

De dendrokronologiska dateringarna av virket, 26 tall och en ek, i föreliggande undersökning kan utläsas i nedanstående tabell. 12 av 27 prov var inte möjliga att datera. Det viktigaste skälet till detta är att en stor grupp av träden har utsatts för en stark tillväxtminskning, i flera fall mer än 90 % av trädets normala tillväxt. Långa perioder, alltid i trädets levnadsslut, var årsringsbredden i medelvärde mindre än 0,1 mm. Detta har lett till att flera mycket gamla träd inte har varit möjliga att datera. En annan komplikation med dessa täta årsringar är att det har varit svårt att bestämma exakt fällningsår på de prover som är daterade. I tabellen förekommer benämningen "nära W" (nära vankant). Tre prover har därför fått en osäkerhetsmarginal på ± 5 till ± 15 år.

En rimlig tolkning för denna kris hos träden är att det har skett en (grund-) vattenståndshöjning, den inträffar relativt abrupt och pågår till träden avverkas i många fall ett 50-tal år senare. Bland de daterade stockarna/träden, har två perioder utkristalliserats då dess ståndort har utsatts för en långvarig tillväxtstörning, den första 1562-1570 den andra 1760-61.

De träd som dendrokronologiskt bildar en enhet är de träden från den äldsta avverkningsperioden med CATRAS-nummer 75771, 75773, 75775, 75776, 75780 och 75781. De bör vara tagna från samma område och möjligen från samma ståndort.

Ew= early wood, vårved. Vid vankant betyder detta sommaravverkning.

S=sommaravverkat. I nedanstående fall är åren okända, avverkningsberäkningen beräknas ha skett före juli.

Resultat:

CATRAS Dendro nr:	Prov Nr : Stock Nr	Träd slag	Antal radie/år	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv -året)	Trädets Egenålder uppskattn
75757	69944	Tall	2/58+ew	W	Ej datering	S	70-90
75758	69946	Tall	2/104	W	Ej datering	-	110-130
75759	69948	Tall	1/158	W	Ej datering	-	170-190
75760	69951	Tall	2/46	W	Ej datering	S	50-80
75761	69952	Tall	2/131	W	1784	V 1784/85	140-160
75762	70376	Ek	2/121	Sp=19näraw	1751	1754 ± 3	130-160
75763	80515	Tall	3/264	W	1768	V 1768/69	270-290
75764	80516	Tall	2/79	W	1703	V 1703/04	90-110
75765	80517	Tall	2/64	W	1691	V 1691/92	70-90
75766	81358	Tall	2/42	W	Ej datering	-	50-70
75767	82159	Tall	3/45	W	Ej datering	-	50-70
75768	162646	Tall	2/65	W	1691	V 1691/92	70-90
75769	162794	Tall	2/230	W	1689	V 1689/90	240-260
75770	162795	Tall	2/198	Sp=82näraw	Ej datering	-	210-230
75771	162796	Tall	5/115	W	1619	V 1619/20	120-140
75772	162797	Tall	3/251	Sp=89näraw	Ej datering	-	260-280
75773	162798	Tall	2/195	Sp=78näraw	1592	1602 ± 10	200-230
75774	162799	Tall	2/212	Sp=55näraw	Ej datering	-	220-240
75775	162800	Tall	5/122	W	1614	1619 ± 5	130-160
75776	162801	Tall	3/38	W	1616	V 1616/17	50-70
75777	162802	Tall	2/54	W	1616	V1616/17	60-80
75778	162803	Tall	1/45	W	Ej datering	-	50-70
75779	162804	Tall	3/170	Sp=68näraw	Ej datering	-	180-200
75780	162805	Tall	2/120	W	1617	V 1617/18	130-150
75781	Kv Ar- kadien	Tall	2/227	W	1597	1612 ± 15	230-250
75782	161738	Tall	2/61	W	1639	V 1639/40	70-90
75783	160325	Tall	2/54	W	Ej datering	-	60-80

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ's arkiv och förvaltas av laboratoriet

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891 , 0738-448812

Bilaga 3b. Dendrokronologisk analys

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

28 Feb 2006

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2006:12

Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV BYGGRESTER FRÅN KVARTEREN APELN 38 OCH ARKADIEN, JÖNKÖPING SAMT EN KOMPLETTERANDE ANALYS AV 15 PROVER FRÅN KVARTER APELN.

Uppdragsgivare: Susanne Haltinger Nordström, Jönköpings läns museum (kv Apeln Dnr 205/04), Dag Hammarskjölds plats 2, Box 2133, 550 02 Jönköping. Organisationsnr: 826000-9322

Område: Jönköping **Prov nr:** enligt tabell **Antal prover,sågsvisor:** 15 (nytillskott)

Dendrokronologiskt objekt: De flesta proverna är tagna från pålverk och träkistor, de senare utgör fundament för en 1600-, 1700-, 1800-tals bebyggelse.

Information:

De dendrokronologiska dateringarna av virket, 26 tall och en ek, i föreliggande undersökning kan utläsas i nedanstående tabell. 12 av 27 prov var inte möjliga att datera. Det viktigaste skälet till detta är att en stor grupp av träden har utsatts för en stark tillväxtminskning, i flera fall mer än 90 % av trädets normala tillväxt. Långa perioder, alltid i trädets levnadsslut, var årsringsbredden i medelvärde mindre än 0,1 mm. Detta har lett till att flera mycket gamla träd inte har varit möjliga att datera. En annan komplikation med dessa täta årsringar är att det har varit svårt att bestämma exakt fällningsår på de prover som är daterade. I tabellen förekommer benämningen ”nära W” (nära vankant). Tre prover har därför fått en osäkerhetsmarginal på ± 5 till ± 15 år.

En rimlig tolkning för denna kris hos träden är att det har skett en (grund-) vattenståndshöjning, den inträffar relativt abrupt och pågår till träden avverkas i många fall ett 50-tal år senare. Bland de daterade stockarna/träden, har två perioder utkristalliserats då dess ståndort har utsatts för en långvarig tillväxtstörning, den första 1562-1570 den andra 1760-61 (jmf tabellen till höger).

De träd som dendrokronologiskt bildar en enhet är de träden från den äldsta avverkningsperioden med CATRAS-nummer 75771, 75773, 75775, 75776, 75780 och 75781. De bör vara tagna från samma område och möjligen från samma ståndort.

Ew= early wood, vårved. Vid vankant betyder detta sommaravverkning.

S=sommaravverkat. I nedanstående fall är åren okända, avverkningen beräknas ha skett före juli.

Kistor

Prover 75859-60 samt 75862-64 gren eller kronvirke dvs ett enklare virke än t ex 75861 som dateras till vinterhalvåret 1634/35. Att det övriga virket avviker kraftigt från 75861 tyder på att de kan ha en helt annan ålder.

Tidigare odaterade prover som nu har daterats är: 75757, 75758.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ's arkiv och förvaltas av laboratoriet

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieförestandare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891 , 0738-448812

Resultat:

CATRAS Dendro nr:	Prov Nr : Stock Nr	Träd slag	Antal radie/år	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv-året)	Trädets Egenålder uppskattn	Tillväxt-kollaps
75757	69944	Tall	2/58+ew	W	1815+vårved	Maj-Juni 1816	70-90	
75758	69946	Tall	2/104	W	1815	V 1815/16	110-130	
75759	69948	Tall	1/158	W	Ej datering	-	170-190	
75760	69951	Tall	2/46	W	Ej datering	S	50-80	76-
75761	69952	Tall	2/131	W	1784	V 1784/85	140-160	1760-
75762	70376	Ek	2/121	Sp=19näraw	1751	1754 ± 3	130-160	1731-42
75763	80515	Tall	3/264	W	1768	V 1768/69	270-290	1760-'
75764	80516	Tall	2/79	W	1703	V 1703/04	90-110	
75765	80517	Tall	2/64	W	1691	V 1691/92	70-90	
75766	81358	Tall	2/42	W	Ej datering	-	50-70	
75767	82159	Tall	3/45	W	Ej datering	-	50-70	
75768	162646	Tall	2/65	W	1691	V 1691/92	70-90	
75769	162794	Tall	2/230	W	1689	V 1689/90	240-260	1624-1674-
75770	162795	Tall	2/198	Sp=82näraw	Ej datering	-	210-230	
75771	162796	Tall	5/115	W	1619	V 1619/20	120-140	1570-
75772	162797	Tall	3/251	Sp=89näraw	Ej datering	-	260-280	170-9
75773	162798	Tall	2/195	Sp=78näraw	1592	1602 ± 10	200-230	1562-
75774	162799	Tall	2/212	Sp=55näraw	Ej datering	-	220-240	136-150 165-
75775	162800	Tall	5/122	W	1614	1619 ± 5	130-160	1568-
75776	162801	Tall	3/38	W	1616	V 1616/17	50-70	
75777	162802	Tall	2/54	W	1616	V1616/17	60-80	
75778	162803	Tall	1/45	W	Ej datering	-	50-70	
75779	162804	Tall	3/170	Sp=68näraw	Ej datering	-	180-200	114-
75780	162805	Tall	2/120	W	1617	V 1617/18	130-150	1588-
75781	Kv Arkadien	Tall	2/227	W	1597	1612 ± 15	230-250	1543-
75782	161738	Tall	2/61	W	1639	V 1639/40	70-90	1627-
75783	160325	Tall	2/54	W	Ej datering	-	60-80	
75850	69945	Tall	3/141	Sp=70 W	1815	V 1815/16	150-170	
75851	69943	Tall	2/116	Sp=68 W	1815	V 1815/16	120-140	
75852	69949	Tall	2/121	Sp=80 W	1837	V 1837/38	130-150	
75853	69947	Tall	2/93	Sp=52 W	Ej datering	Sommarfällt	100-120	
75854	69950	Tall	2/114	Sp=58 nära W	1811	1816 ± 5	120-150	
75855	2	Tall	2/75	Sp=45 ej W	1660	1670 ± 10	80-120	
75856	3	Ek	3/121	Sp=12 W	1752	V 1752/53	130-140	
75857	4	Ek	2/121	Sp=13 W	1752	V 1750/51	130-140	
75858	5	Tall	3/120	Sp=72 W	1671	V 1671/72	120-140	
75859	1000	Tall	2/55	Sp=32 W?	Ej datering	-	60-80	
75860	3000	Tall	2/46	Sp=28 W	Ej datering	-	50-70	
75861	26	Tall	1/194	Sp ca 88 W	1634	V 1634/35	200-220	
75862	25	Tall	2/66	Sp=23	Ej datering	-	70-90	
75863	28	Ek	2/44	Sp=1 ej W	Ej datering	-	50-70	
75864	29	Tall	2/37	Sp=23 W	Ej datering	-	40-60	

Bilaga 4. Analys av fiskbensmaterial

Färsk fisk från Västerhavet

(Annica Cardell)

Fiskbenen från kv. Apeln i Jönköping indikerar en aktiv handel med färsk fisk från Västerhavet även till en stad mitt inne i landet. Att importen skett från Västerhavet har belagts via förekomst av marina arter som endast lever där, som kolja och långa, men storleken på sillen pekar på att även dessa härrör från det saltare havet vid västkusten och ej är fiskade i Östersjön. Fiskar av marina arter utgör 92 % av materialet, torsk, kolja, långa och sill. Limniska respektive migrerande arter utgör endast 6 % respektive 2 %. Fiskbenen är avfall från rensning av fisk samt matavfall. Den stora andelen kranieben belägger detta faktum liksom att merparten av fiskarna inom familjen torsk, transporterats till Jönköping i färskt och inte i torkat tillstånd. Hade torsken och långan kommit som klipptorsk, borde endast kotor och eventuellt ben från skulderregionen påträffats, alla ben från huvudet hade deponerats på platsen vid kusten där fiskarna preparerats före torkningen.

Totalt har 265,6 gram fiskben tillvaratagits vid undersökningarna inom kv. Apeln, 215 fragment har identifierats till art och element. Ben av sill och torsk dominerar men det förekommer även relativt mycket ben av långa och kolja. Enstaka ben har identifierats av flundra, ål, abborre, gädda och mört. Likaså förekommer ben av en art inom familjen laxfiskar, troligen sik. I Vättern förekommer åtminstone både sandsik och älsik. Merparten av materialet, 86 %, härrör från den yngsta fasen 1750-1850. Denna fas innehåller ben av nio arter, dvs. alla förekommande arter utom ål. Från fasen dessförinnan, 1650-1750, har endast torsk och långa belagts.

Individerna av sill är mycket stora, ofta större än 30 cm, troligen är det den feta höstsillen som fiskats. Torsken är medelstor, vanligen mellan 40-60 cm, enstaka är något större, koljan är 45 cm eller mindre. Långan däremot är mycket stor, individerna är meterlånga eller ännu större. De enstaka elementen av övriga arter är medelstora inom sin art.

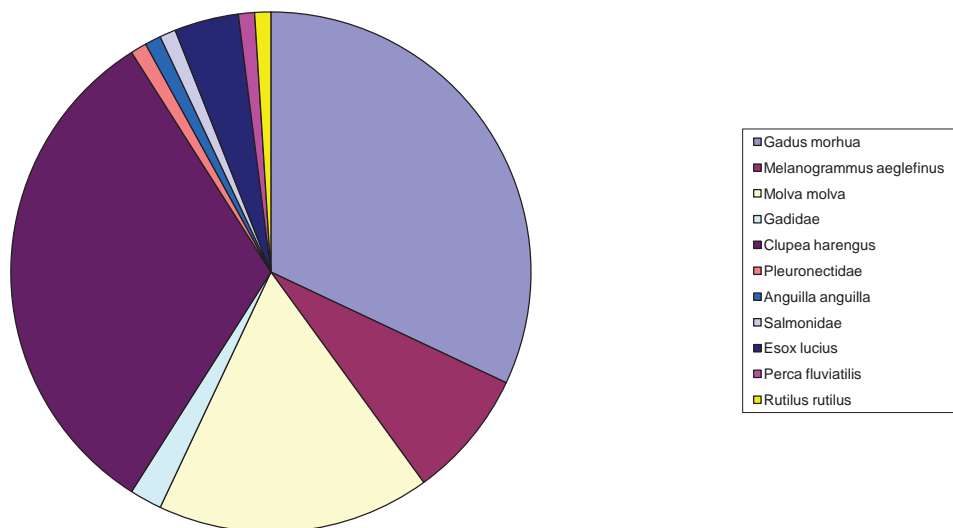
Sillen representeras av spridda ben av ett betydligt större antal individer än de övriga arterna. Även om sillen var stor är de ju individuellt förhållandevis mindre än fiskar ur torskfamiljen som torsk, kolja och långa. Det förekom mest ben från huvudet av sillen samt enstaka kotor, trots att robusta kotor har större möjlighet att bevaras. Förhållandet för torsken var det motsatta, övervägande kotor har identifierats. Av koljan påträffades endast huvudben och av långan både huvudben och kotor. Sammansättningen tyder på att två eller tre hela huvuden av dessa båda arter deponerats bland avfallet. Enstaka kranieben av flundra, abborre och mört har identifierats. Endast enstaka kotor påträffades av ål och laxfisk medan gäddan representeras av både enstaka kotor och kranieben. Materialet utgör rester av konsumtion av färsk fisk i form av rensningsavfall och matrester.

Förhållandet mellan kotor och huvudben i en hel fisk, som exempelvis sill och torskfiskar, är 25 % mot 75 %, då en fisk har 200 ben varav ca 50 är kotor. Att så få kotor av sill och inga av kolja påträffats kan troligen förklaras med att materialet inte är sållat. Det stora antalet kotor av torsk kan bero på att delar av den införda torsken anlönt i torkad form, men då kranieben påträffats har även färsk torsk förekommit. Sammantaget tycks merparten av de marina arterna förts till Jönköping i färskt tillstånd.

Transportvägen bör ha varit från Göteborg (ca 11 mil) eller från det något längre bort belägna Halmstad. Fisken kan ha kommit med häst och vagn via landsvägen eller möjligen under senare tid med båt på Göta kanal. Vattenvägen är visserligen längre men det är troligt att transporten underlättats genom bättre förvaring av den färska fisken i båtarnas lastrum.

Art	NISP	W
Anguilla anguilla	1	0,2
Clupea harengus	70	5,1
Esox lucius	9	4,7
Gadidae	4	15,2
Gadus morhua	69	60,6
Melanogrammus aeglefinus	17	3,1
Molva molva	37	121,4
Perca fluviatilis	3	0,4
Pisces	0	54
Pleuronectidae	1	0,1
Rutilus rutilus	1	0,2
Salmonidae	3	0,6
	215	265,6

Frekvens mellan arter i %
baserad på NISP

Tomtnivå

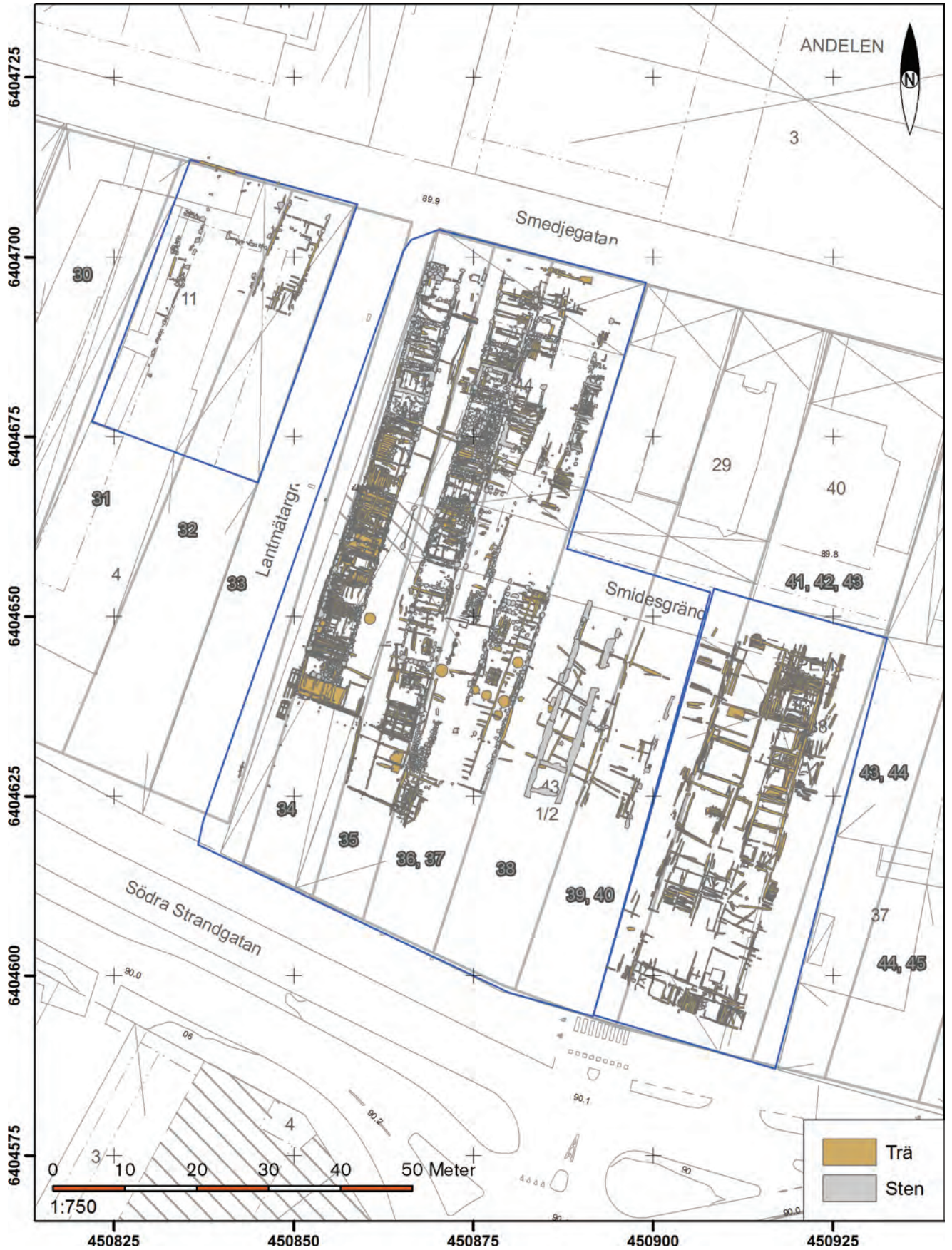
Av den totala volymen framkom 135 g fiskben inom tomt 34, 23 g inom tomt 35 och 91 g inom tomt 36. Baserat på antal identifierade fragment har dock merparten av fiskbenen, 86 %, påträffats inom tomt 34. Som ovan nämnts har större delen av materialet knutits till den yngsta fasen. Alla tio förekommande arter finns representerade inom tomt 34. Inom tomt 35 finns torsk och långa och inom tomt 36 gädda och långa.

Skillnaderna mellan tomterna och perioderna kan vara orsakade av aktivitetens intensitet, spridning och utformning men troligare är nog att tafonomiska såväl som arkeologiska aspekter spelar in. Läget för tomt 34, närmast sjöstranden, kan ha medfört bättre bevaringsförhållanden för de sköra fiskbenen. Likaså tycks fler kontexter ha undersökts här och därmed mer material insamlats.

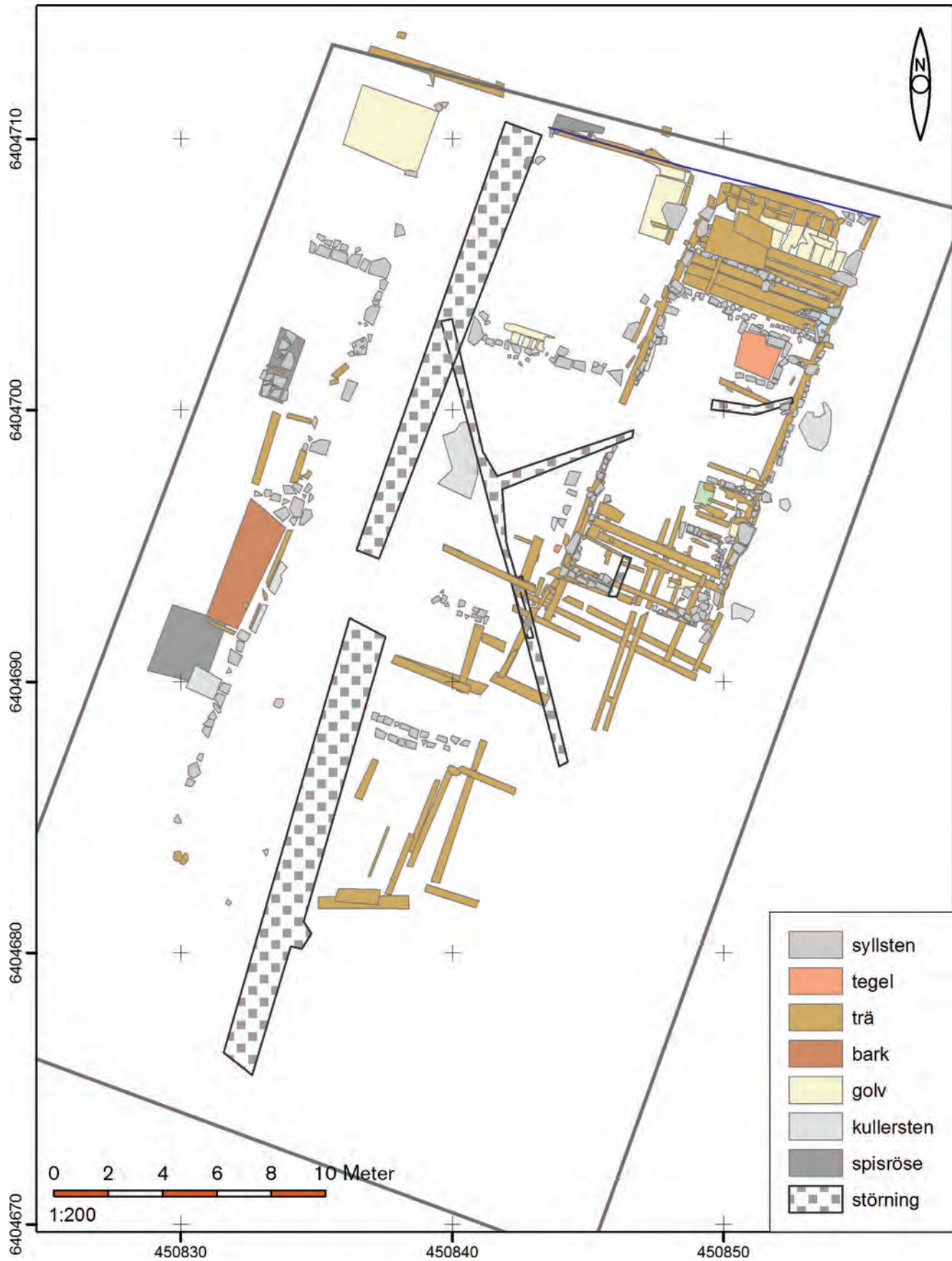
Husnivå

Hus 34 genererade allra flest ben av fisk, men även hus 33 och 35 var fyndrika. I övriga hus påträffades endast enstaka identifierbara fragment. Hus 33, 34, 35 och 36, alla belägna inom tomt 34, innehöll ben av 4, 6, 7 respektive 3 arter. Sill och torsk förekom i alla dessa fyra hus, medan övriga arter varierade. I resten av husen inom undersökningsområdet förekom endast en art eller obestämda fragment.

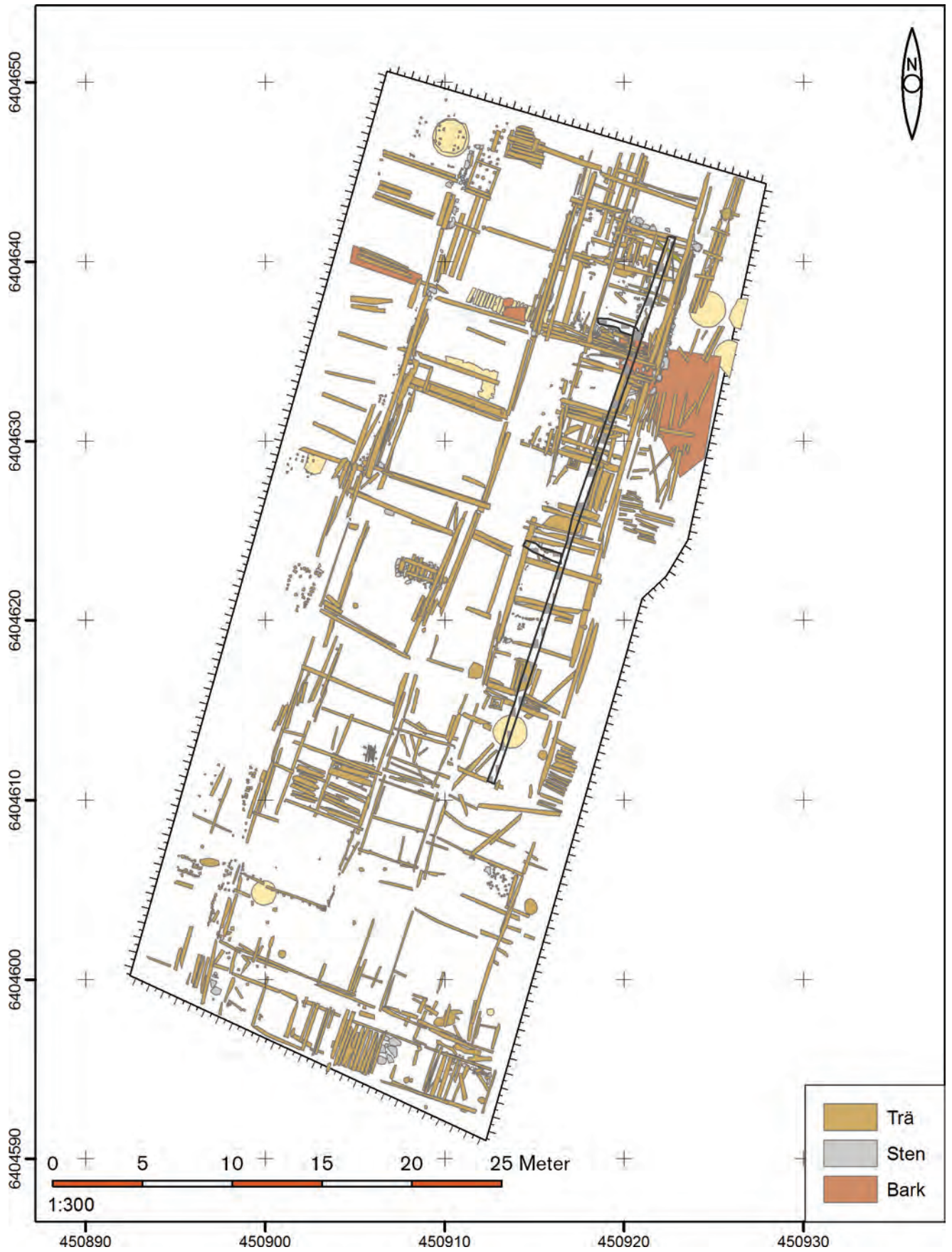
Bilaga 5a. Plankartor, översikt

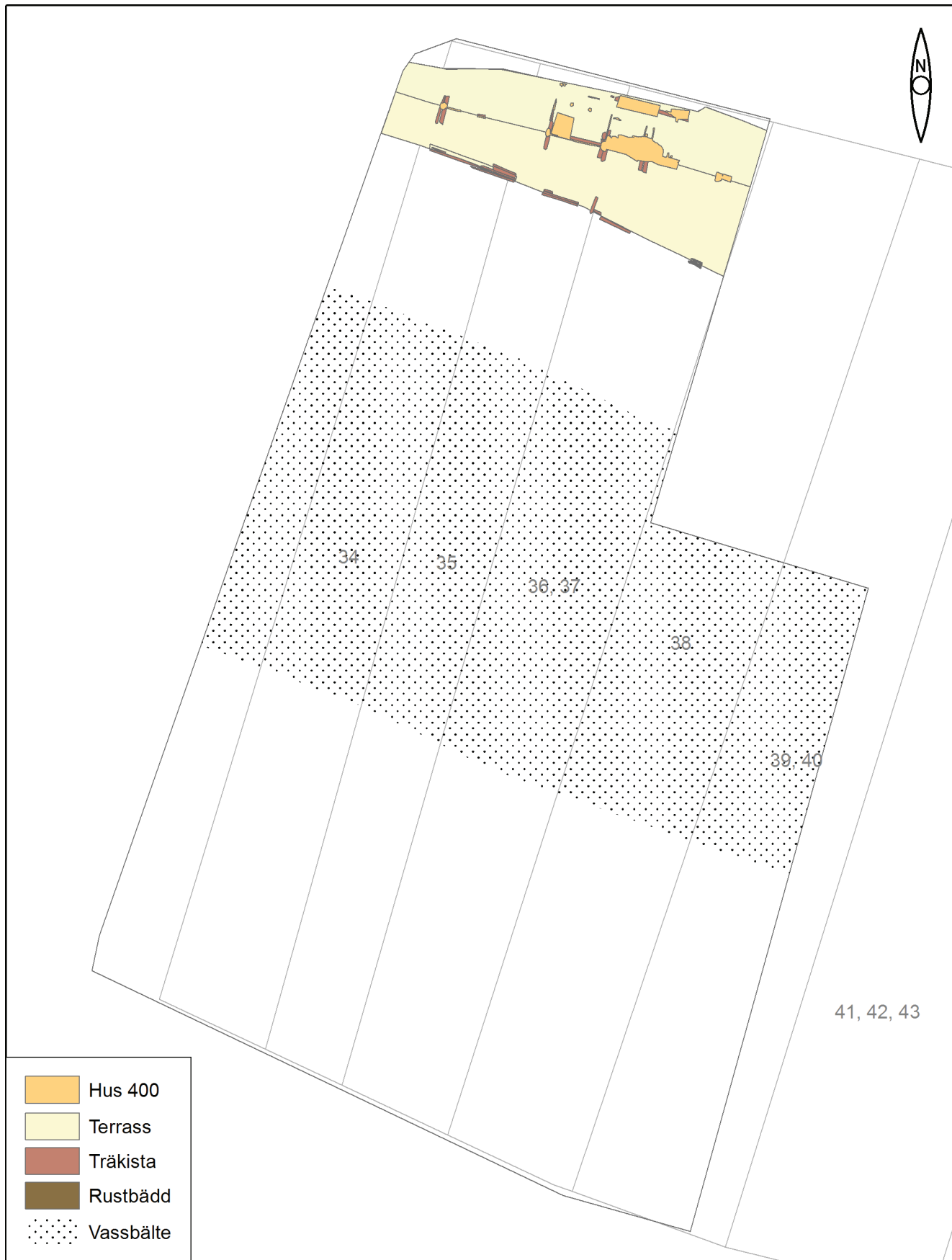
Översikt över undersökningarna i kvarteren Arkadien och Apeln.

Undersökningen i kvarteret Arkadien.

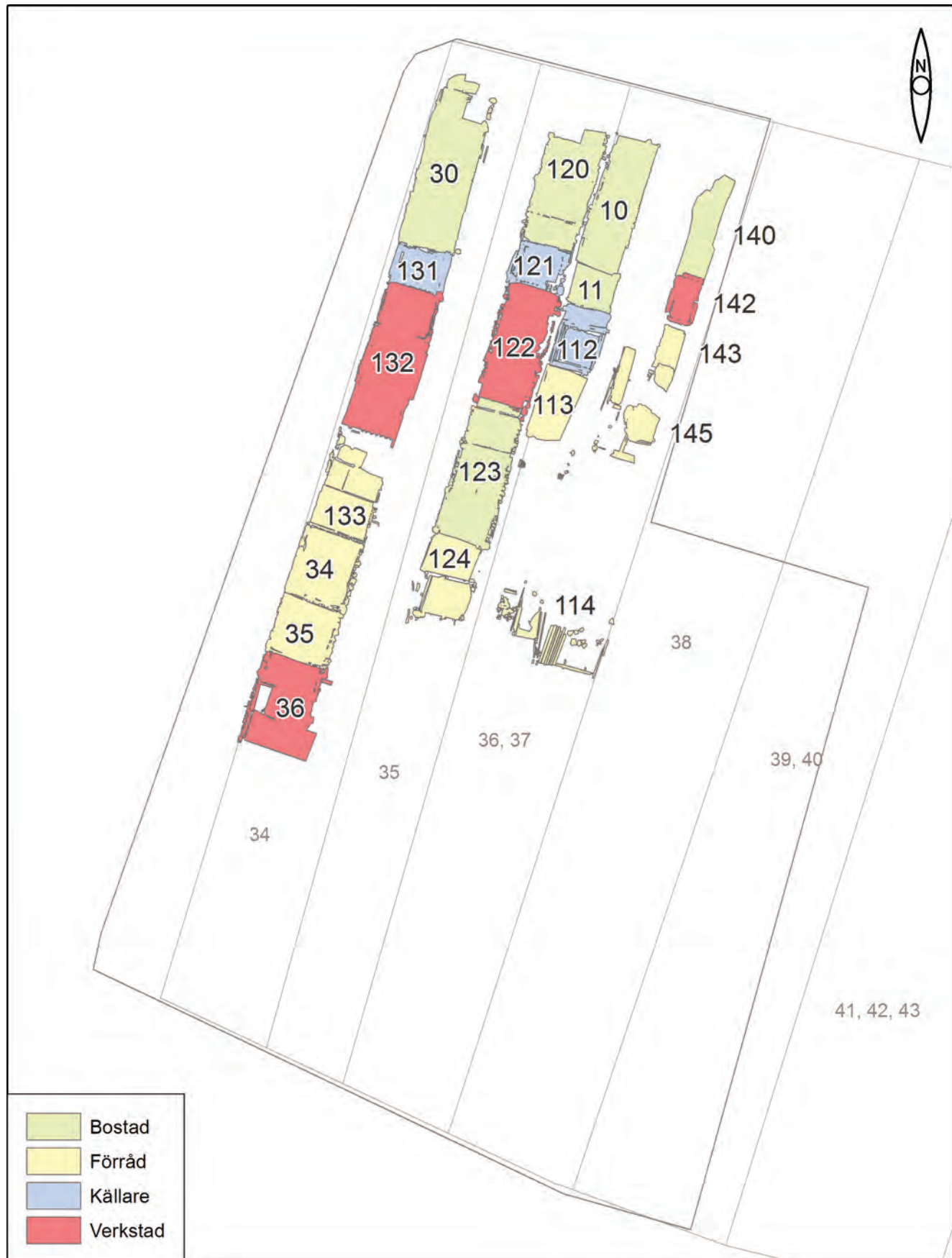
Undersökningen i kvarteret Apeln 2003.

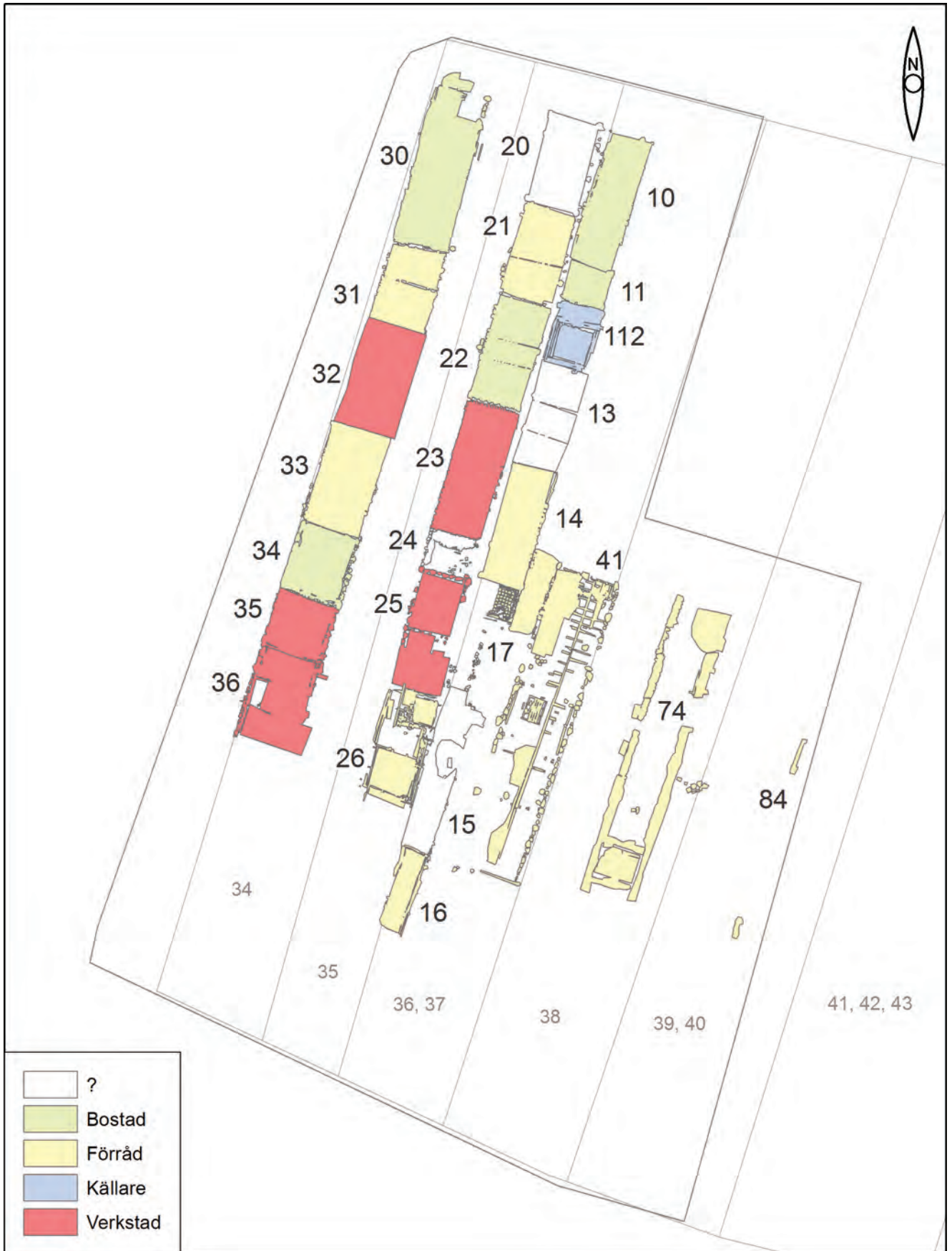
Hus 400. Omkring år 1620.

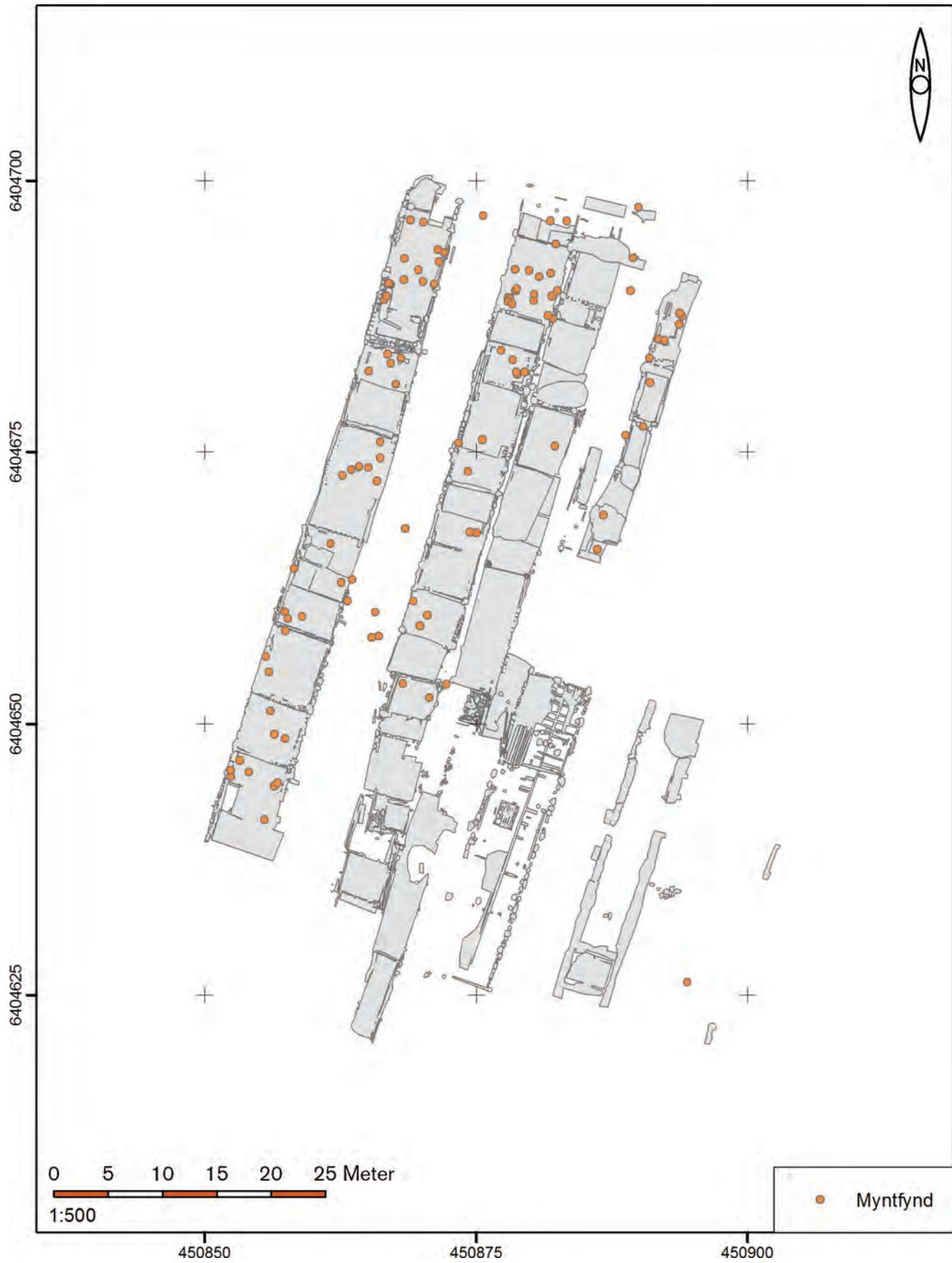
Smedjegårdarna. Omkring år 1650.

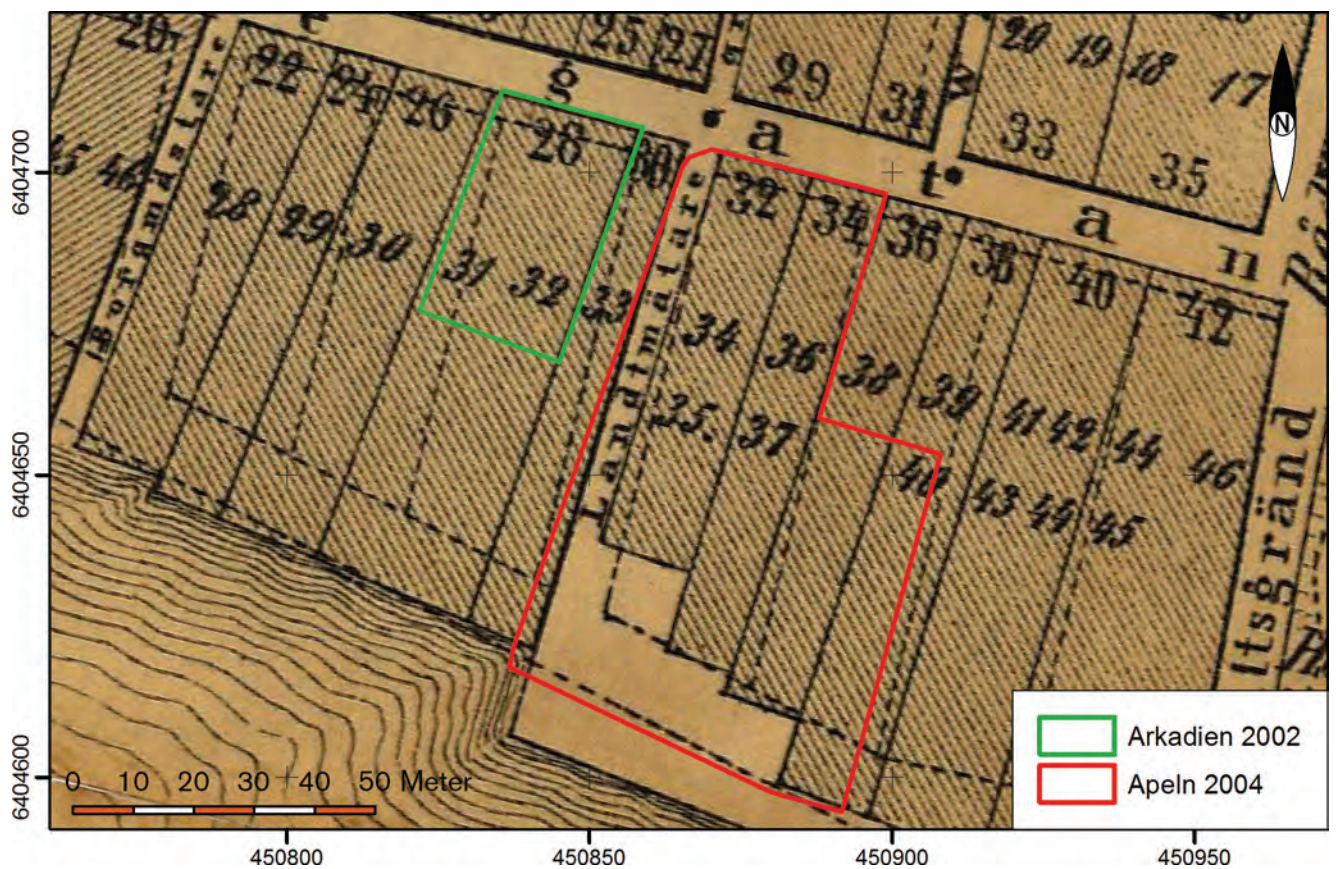
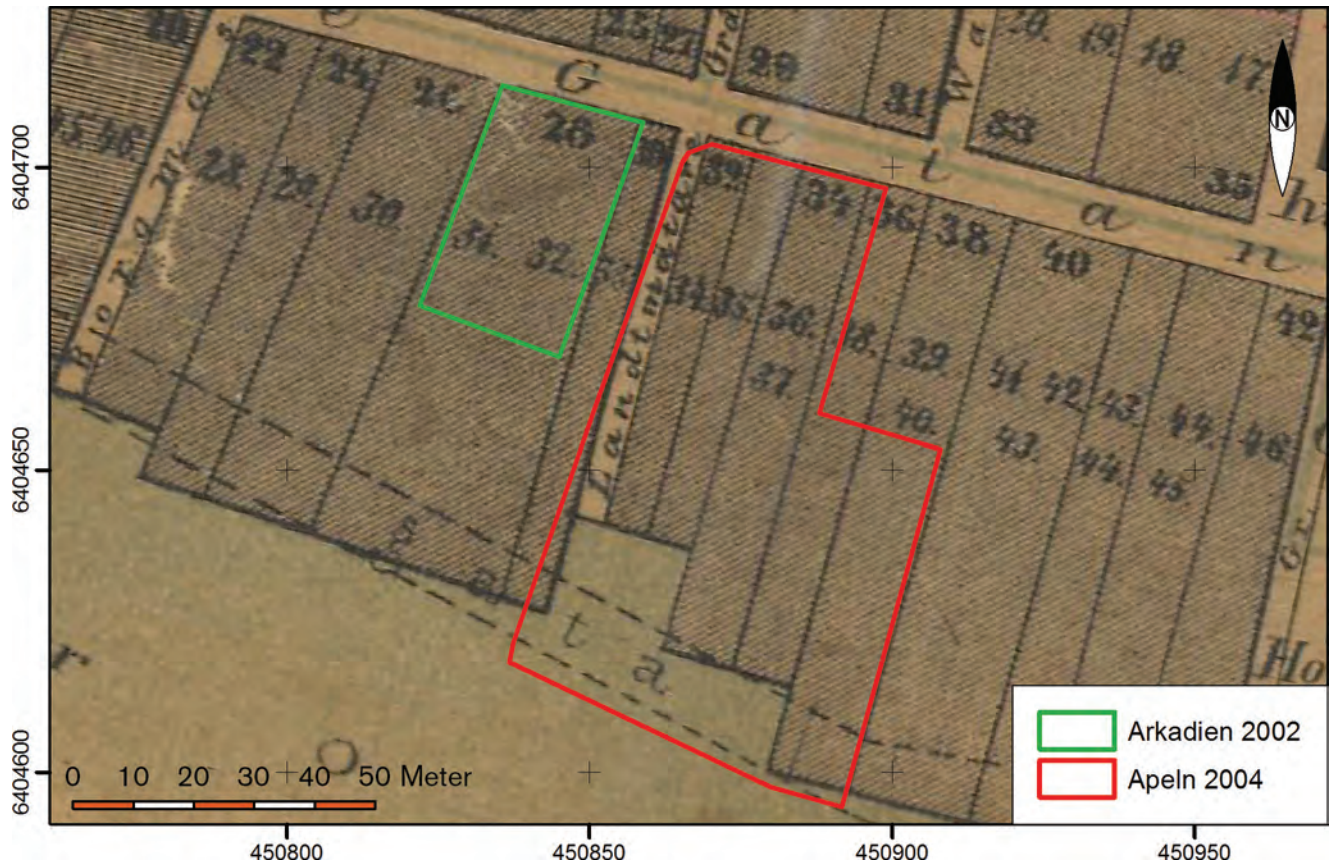
Köpmansgårdarna. Efter 1700-talets utbyggnadsetapp.

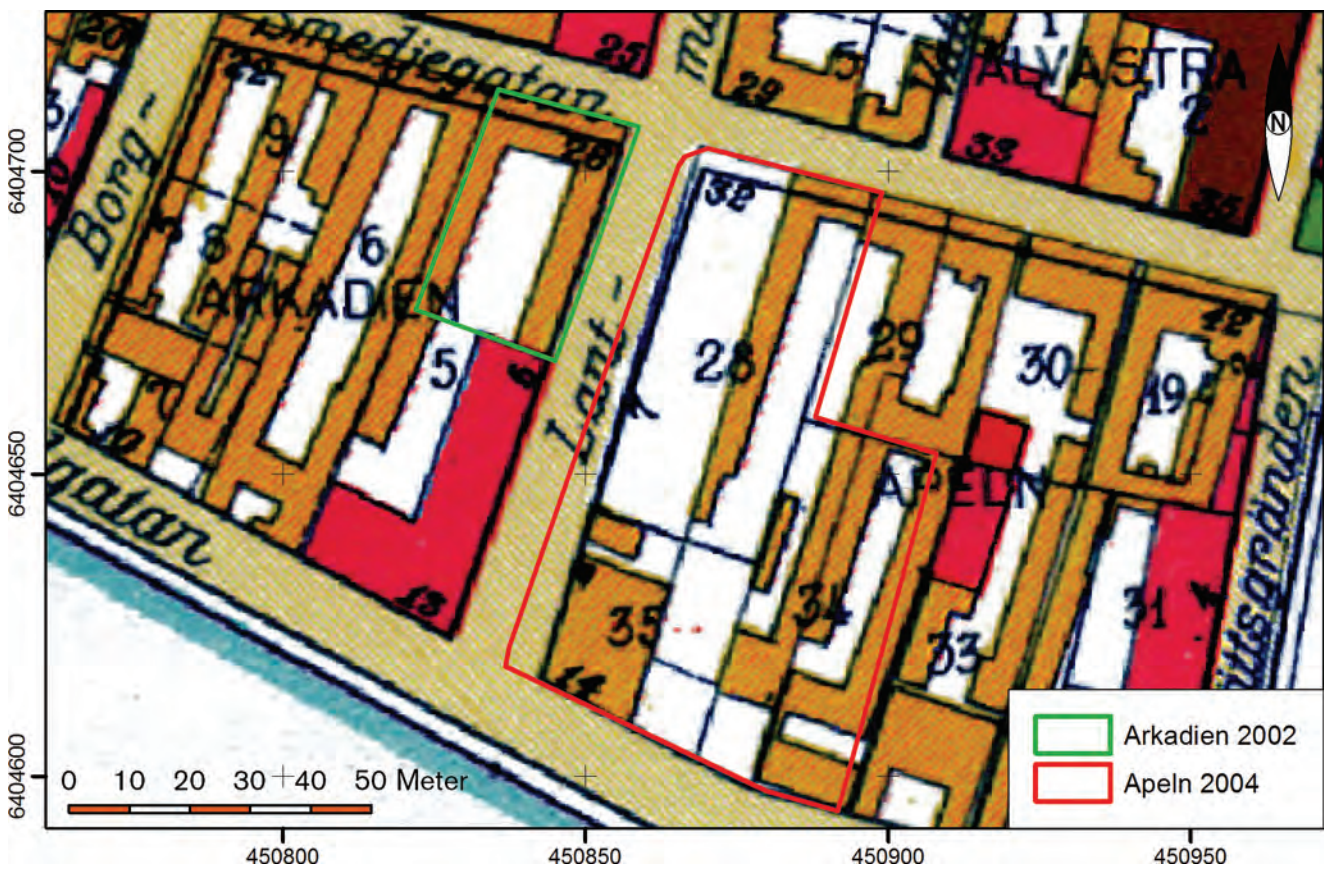
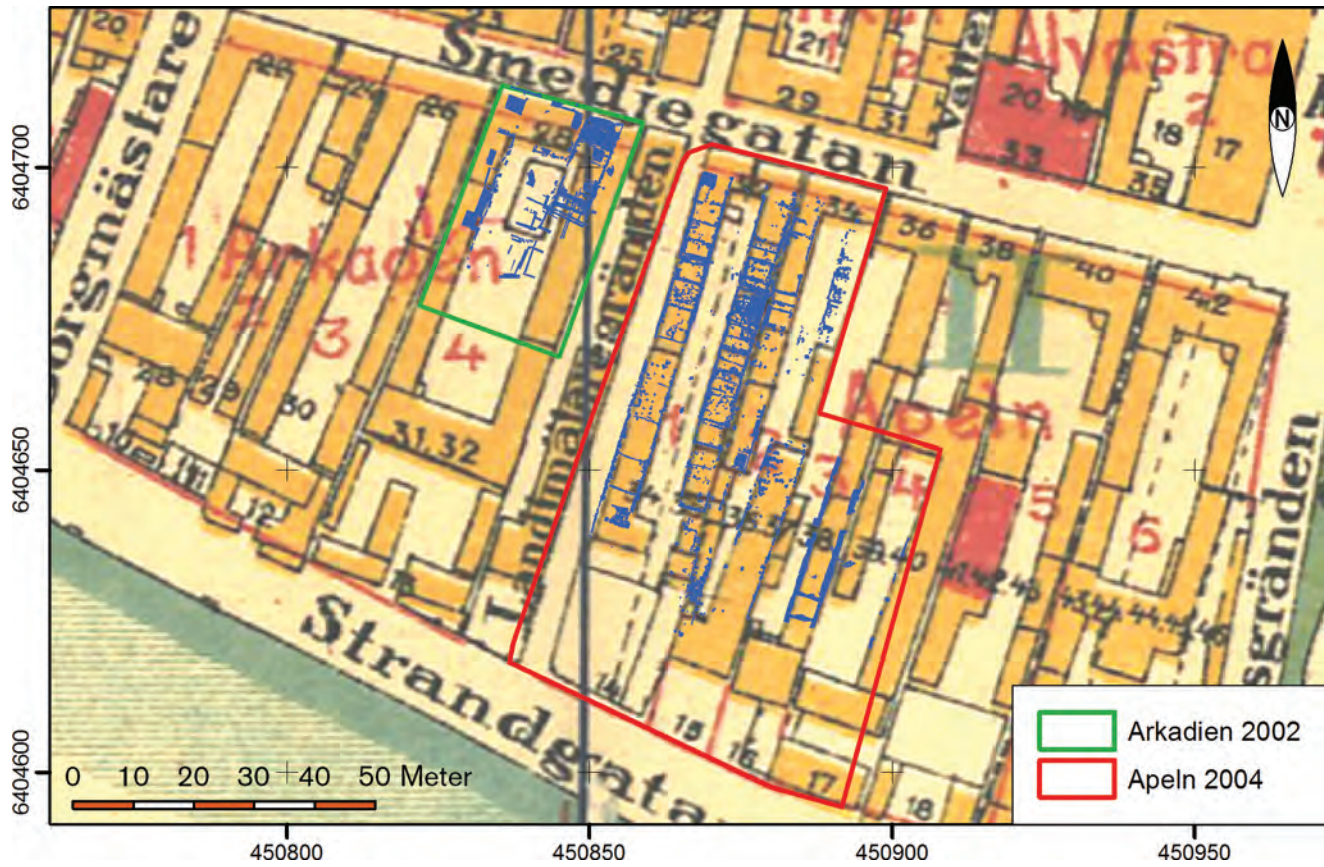
Köpmansgårdarna. 1800-talets olika tillägg.

Myntfynd.

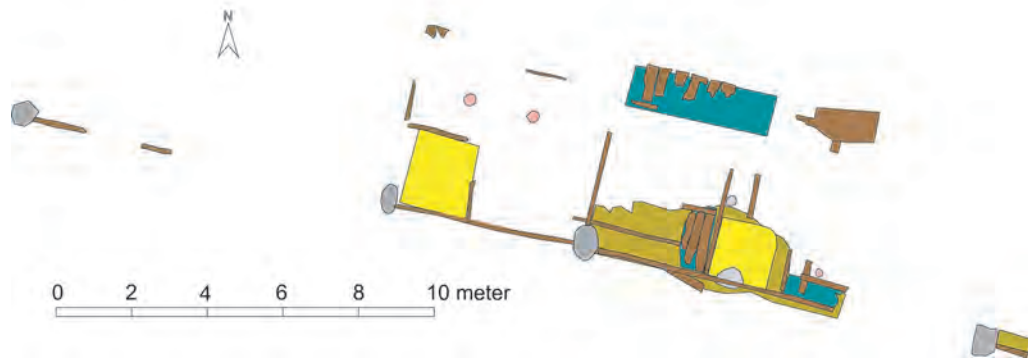
Tomtkartor från 1868 respektive 1882 med undersökningsytorna i kvarteren Arkadien och Apeln inlagda

Tomtkartor från 1915 respektive 1948 med undersökningsytorna i kvarteren Arkadien och Apeln inlagda. I den övre kartan har de dokumenterade byggnadslämningarna lagts in i blå färg.

Bilaga 5b. Husplaner

Hus 400

Hus 400 (utmed Smedjegatan)

Barracklänga. Uppförd senast 1625. I bruk mindre än tio år.

Mått: >27 x ca 5 m

Indelat i flera enheter med bostadsrum och verkstad. Provisorisk byggnad

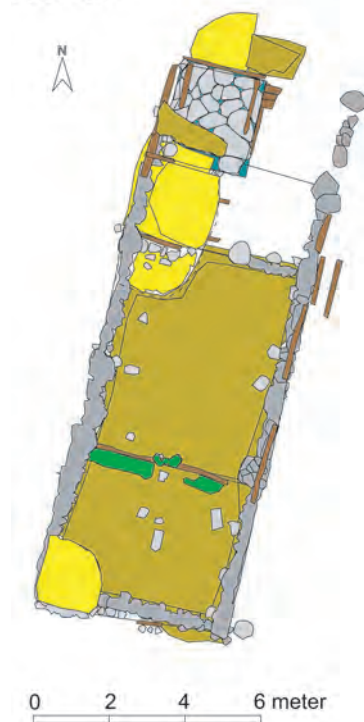

Barrack på fästningsområdet i Jönköping

Avbildad med plan- och fasadritning år 1787

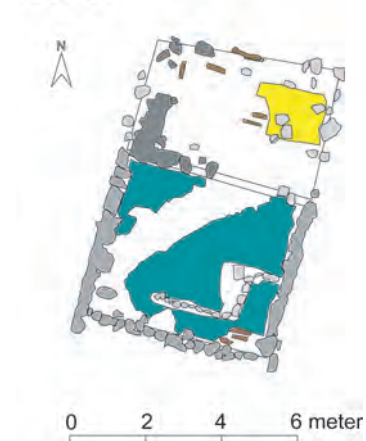
Ritning förvaras i Krigsarkivet, SFP Jönköping nr 026e

Hus 30

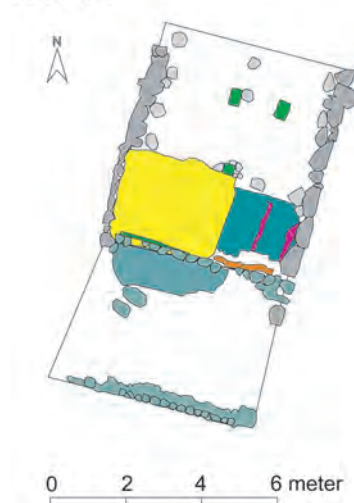
Hus 30 (tomt 34)
 Bostadshus. Uppfört kring 1700:talets mitt
 Mått: > 12,6 x 5,6 m
 Indelat i tre rum, med spis och kakelugnar

Hus 31

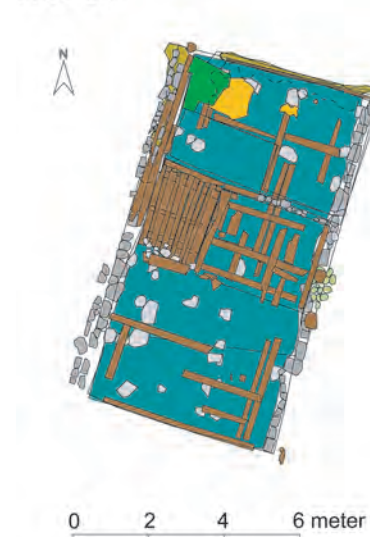
Hus 31 (tomt 34)
 Förrådsbyggnad. Uppförd i 1800:tal (?)
 Mått: 8,2 x 5,3 m
 Indelat i två rum. Ingår murar från 131

Hus 32

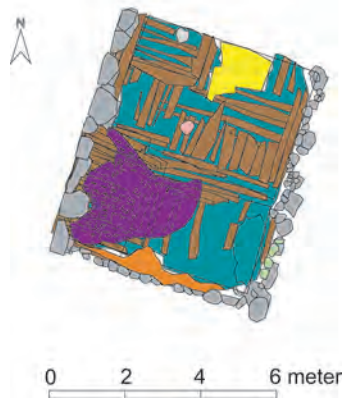
Hus 32 (tomt 34)
 Verkstad (gjuteri?) Uppfört 1700:talets mitt
 Mått: 9,8 x 5,6 m
 Indelat i två rum. Ässja och redskapsfundament

Hus 33

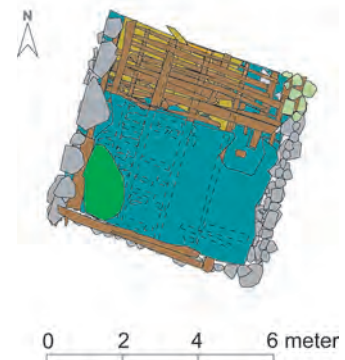
Hus 33 (tomt 34)
 Stall. Uppfört 1700:talets mitt
 Mått: 9,5 x 5,7 m
 Indelat i båsplatser. Trägolv. Eldstad i NV

Hus 34

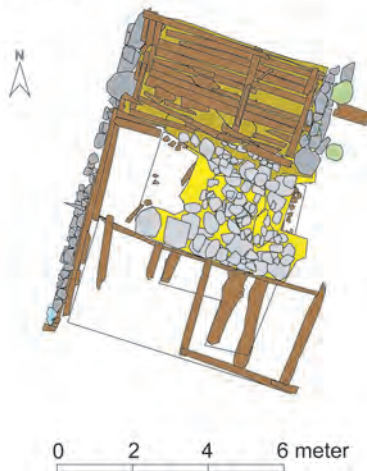
Hus 34 (tomt 34)
 Bostad (spisrum). 1700:talets mitt. Ändrat i
 tidigt 1800-tal.
 Mått: 6,4 x 5,7 m
 Tre små rum - farstu, förråd, stuga med kakelugn

Hus 35

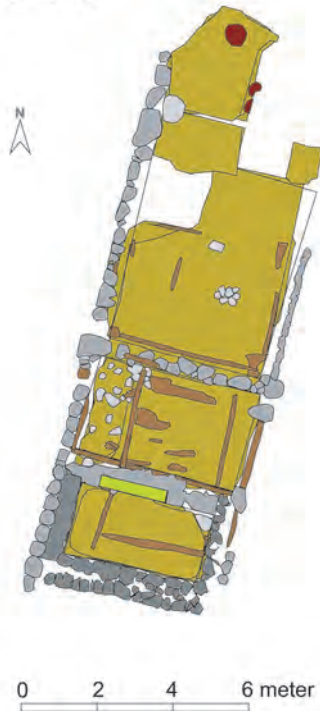
Hus 35 (tomt 34)
 Förråd / verkstad. 1700:talets mitt
 Mått: 5,8 x 5,5 m
 Omlagda golv. Överlagrar garverikar

Hus 36

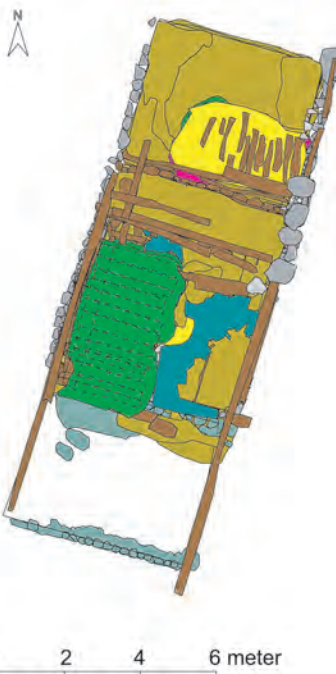
Hus 36 (tomt 34)
 Sjöbod, bränneri, kolbod och portlider. 1700-talets mitt
 Mått: 9 x 5,7 m
 Flera samtidiga funktioner. Uppförd i två våningar.

Hus 130

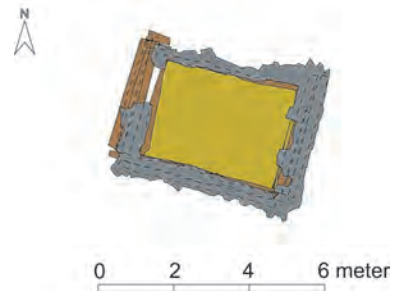
Hus 130 (tomt 34)
 Bostadhus + källare. Uppfört i 1640:tal
 Mått: >14 x 5,2 m
 Tre rum + inbyggd stenkällare. Kök.

Hus 132

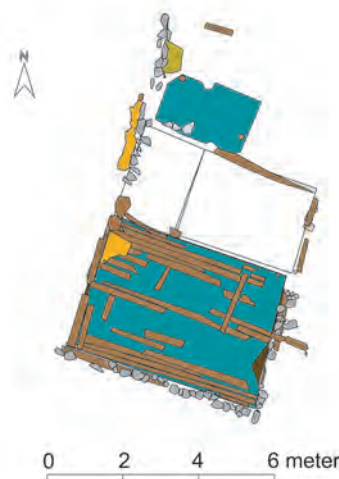
Hus 132 (tomt 34)
 Smedja / verkstad + portlider. Kring år 1700
 Mått: 14,2 x 5,4 m
 Två rum + port. Successivt utbyggd. Ässja + härd

Hus 131

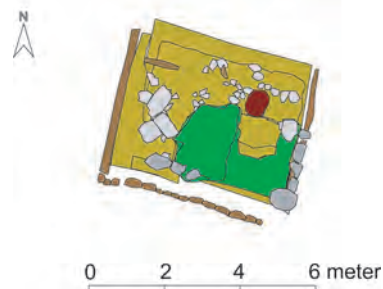
Hus 131 (tomt 34)
 Stenkällare (friliggande) uppförd ca 1750
 Mått: 3,8 x 5,2 m
 Omlagda golv. Inredning. Rustbädd.

Hus 133

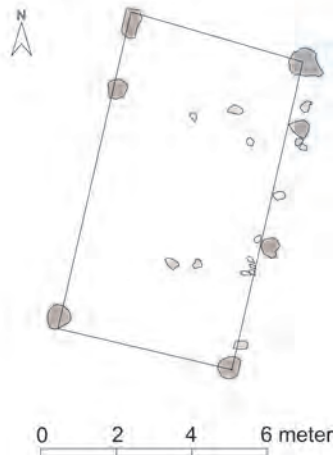
Hus 133 (tomt 34)
 Förråd? Mitten av 1700:talet
 Mått: 9,5 x 5,7 m
 Ett eller två rum? Byggt över f.d. brygga

Hus 232

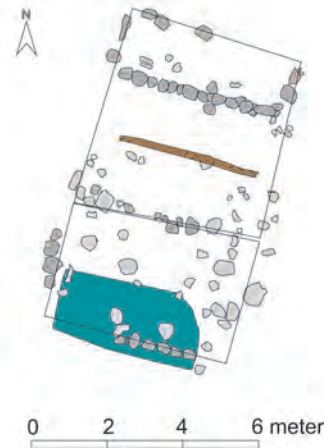
Hus 232 (tomt 34)
 Smedja (äldsta fas). Uppförd i 1630:tal
 Mått: >4,4 x 5,2 m (norra delen förstörd)
 Södra rummet med ässja och städplats.

Hus 20

Hus 20 (tomt 35)
 Funktion okänd. Uppförd efter 1750
 Mått: 8,8 x 5,2 m
 Svårt skadat vid rivning / schaktning

Hus 21

Hus 21 (tomt 35)
 Förrådsbyggnad. Uppförd i sent 1700:tal?
 Mått: 9 x 5 m
 Tre, möjligen två rum.

Hus 22

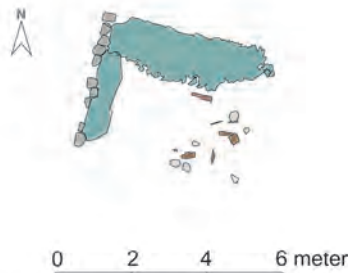
Hus 22 (tomt 35)
 Bostadshus. Uppfört sent 1700:tal?
 Mått: 10 x 5 m
 Indelad i tre rum (stuga, farstu, kök)
 Var en trevåningsbyggnad(!), foto 1903

Hus 23

Hus 23 (tomt 35)
 Verkstad. Uppförd efter 1830
 Mått: 13 x 5 m
 Två rum. Tegelgolv i det norra. Kakelugn? i
 det södra. Fundament för verktyg.

Hus 24

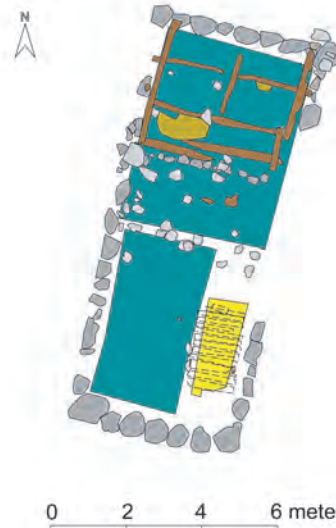
Hus 24 (tomt 35)

Förråd ? Uppförd samtidigt som hus 23 och 25

Mått: 3,8 x 4,6 m

Överbyggt rum mellan hus? Kullerstengolv

Hus 25

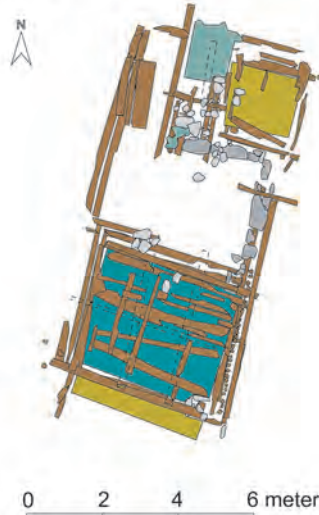
Hus 25 (tomt 35)

Verkstad / förråd. Tidigt 1800-tal

Mått: 11,2 x 4,6 m

Indelad i tre rum. Stor eldstad i det södra

Hus 26

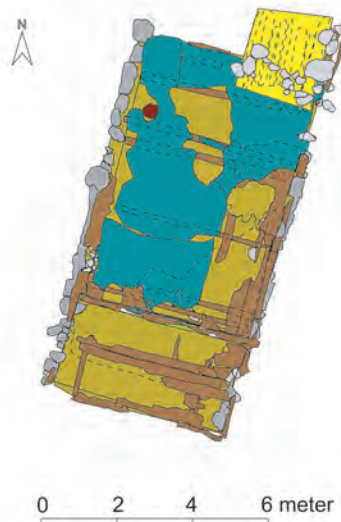
Hus 26 (tomt 35)

Magasin / sjöbod. Uppförd under 1800:talet

Mått: 10,2 x 4,3 m

Indelat i tre rum. Träggolv. Vilar på kajkant i söder

Hus 120

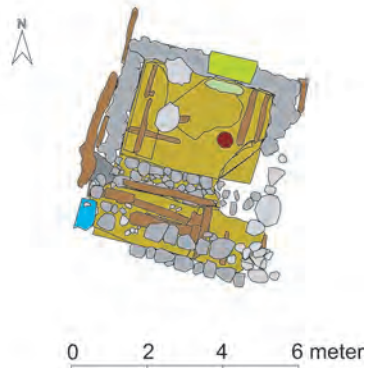
Hus 120 (tomt 35)

Bostadshus + kök. Sent 1630:tal

Mått: >9,7 x 4,8 m

Två rum. Stor eldstad. Källaren 121 ingår

Hus 121

Hus 121 (tomt 35)

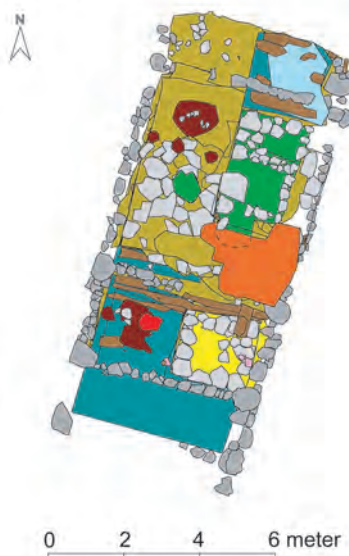
Stenkällare. Sent 1630:tal

Mått: 4,8 x 4,8 m (fas 2)

Urspr. rektangulär. Ingår i hus 120.

Dörröppning inomhus.

Hus 122

Hus 122 (tomt 35)

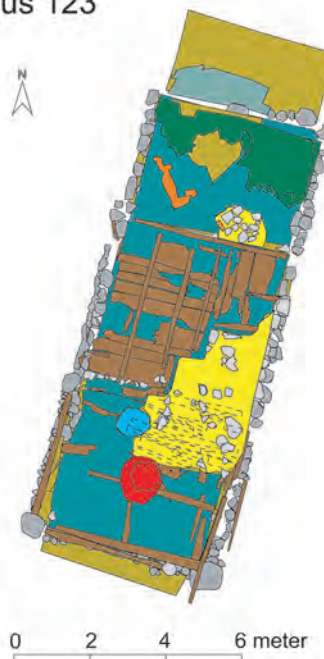
Smedja i två faser (1640 / ca 1700)

Mått: 10,3 x 5,2 m

Två rum. 1. Ässja / städplats / hållgolv

2. Verkstad med trägolv, arbetsbänk och fönster. Liten smältugn i fas 1.

Hus 123

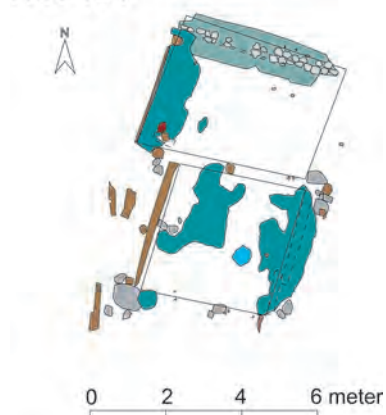
Hus 123 (tomt 35)

Bostadshus. Mitten av 1700-talet

Mått: 12,6 x 4,5 m

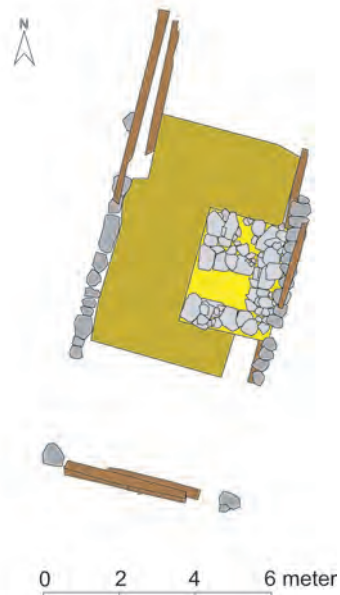
Tre rum. Stor spis centralt. Kakelugn.

Hus 124

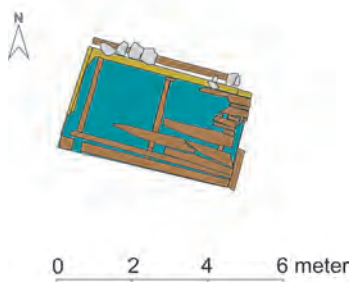
Hus 124 (tomt 35)
 Förråd / sjöbod? 1700:talets mitt
 Mått: 7,8 x 4,3 m
 Två rum. Överlagrar odling

Hus 222

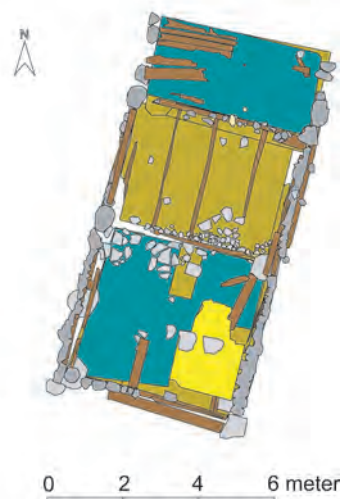
Hus 222 (tomt 35)
 Smedja. 1630:tal
 Mått: 10,3 x 5,2 m
 Ässjan har rasat ut i vreten bakom

Hus 220

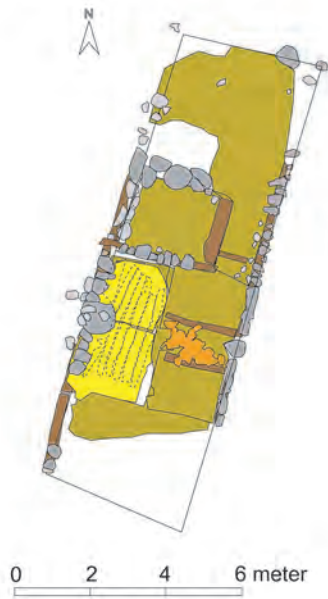
Hus 220 (tomt 35)
 Snarast rum i hus 120. Sent 1630:tal
 Mått: 2,7 x 4,6 m
 Trägolv. Samband 1:a fas källare 121?

Hus 223

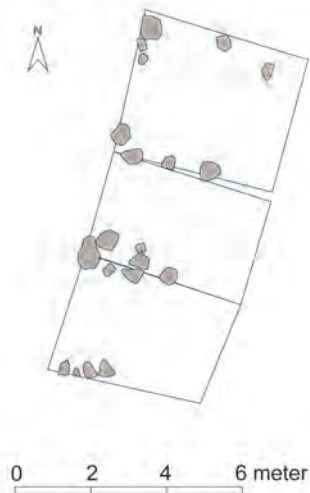
Hus 223 (tomt 35)
 Ekonomibygggnad. 1600:tal
 Mått: 10,6 x 5,2 m
 Tre rum. Eldstad i det södra.

Hus 10

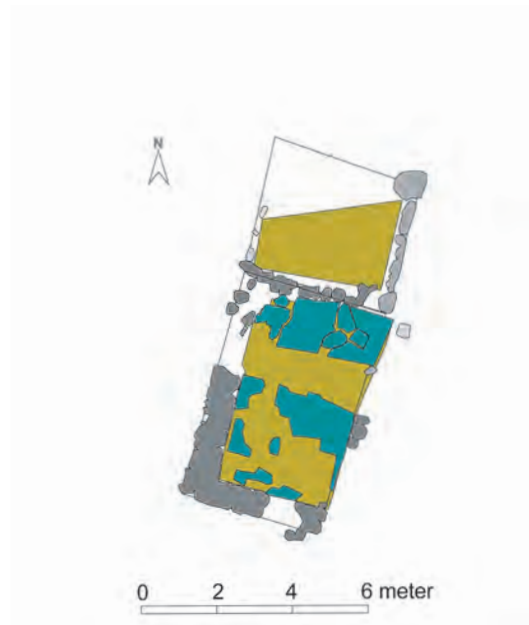

Hus 10 (tomt 36)
Bostadshus + kök. 1700:talets mitt
Mått: 12,5 x 4,5 m.
Tre rum. Stor bakugn. Halvkällare

Hus 13

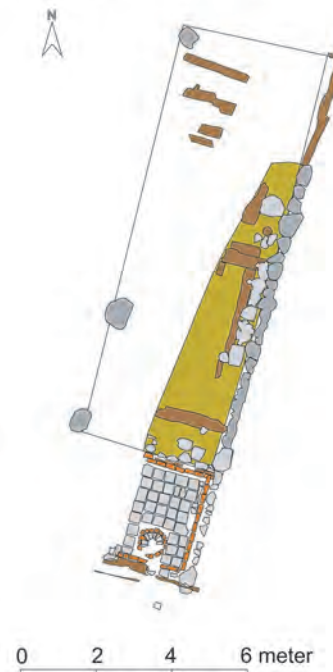

Hus 13 (tomt 36)
Bodlänga. 1700:tal? 1800:tal?
Mått: 10,3 x 4,2 m
Tre rum. Bara syllsten (och bildelar) kvar

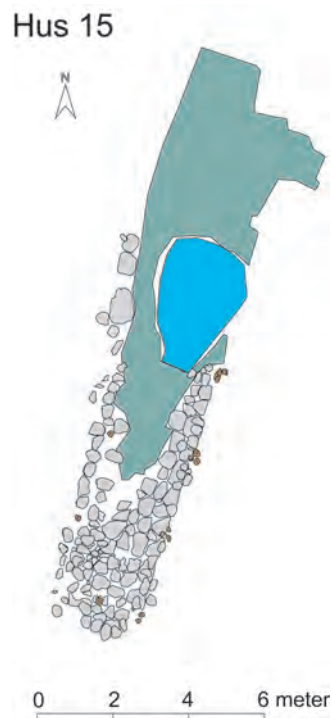

Hus 12 + 11 (tomt 36)
Stenkällare / pannrum. 1900:tal
Mått: 6,2 x 4,5 / 3,7 x 4 m
Hus 112 återanvänt. Cementgolv.

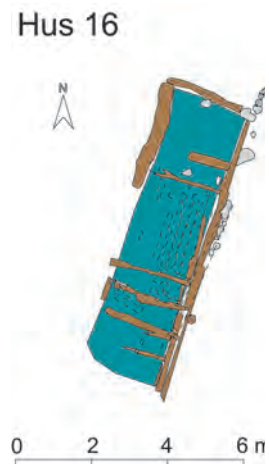
Hus 14

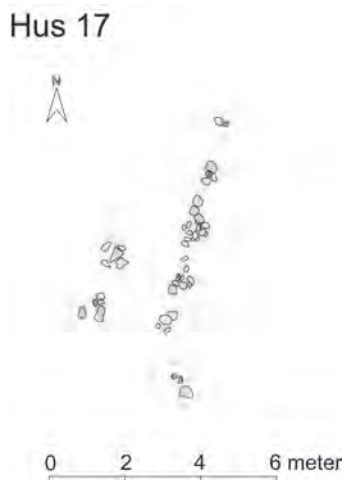
Hus 14 (tomt 36)
Ekonomilänga + tvättrum. 1800:tal
Mått: 13,9 x 4,2 m
Ett eller flera rum? Tvättstuga 1918

Hus 15 (tomt 36)
Golv / stenläggning? 1800:tal
Mått: ca 15 x 3 m
Svårtolkad. Mycket stolpar

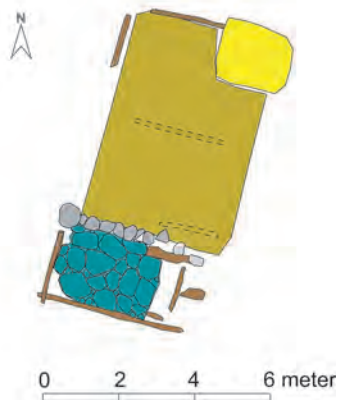

Hus 16 (tomt 36)
Förråd / sjöbod. Tillhör 1800:tal
Mått: 8,0 x 2,5 m
Tre rum. Ligger längst ut mot kajkant

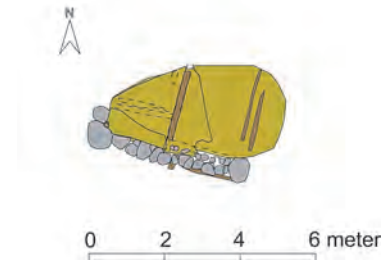
Hus 17 (tomt 36)
Skjul. Tillhör 1800:tal
Mått: ca 6 x 2 m
Skärmtak? Skjul med pulpettak?

Hus 110

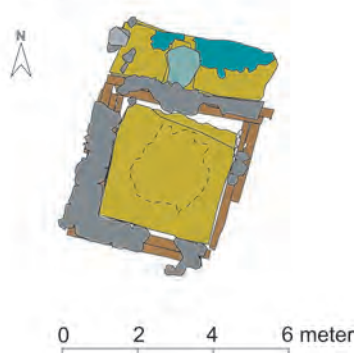
Hus 110 (tomt 36)
Bostadshus. Uppfört i sent 1630:tal
Mått: 8,4 x 4,4 m
Två rum. Ett hållgolv. Hörneldstad

Hus 111

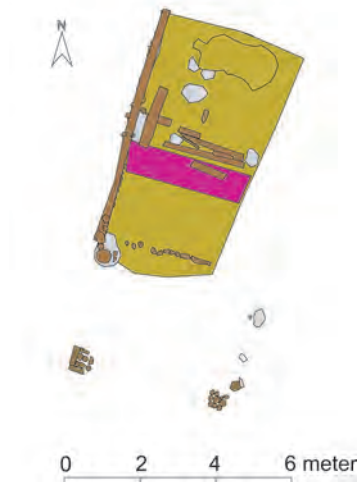
Hus 111 (tomt 36)
Bostadshus (del av). Sent 1630:tal
Mått: >3 x 4,4 m
Södra rummet i hus 110

Hus 112

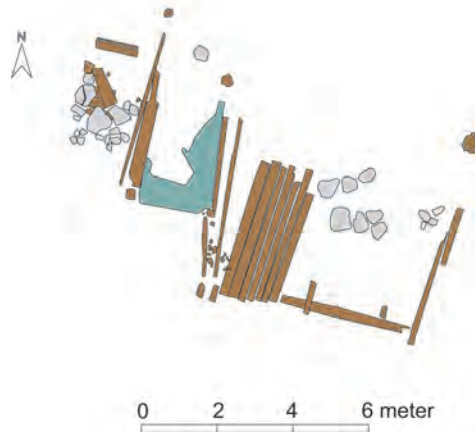
Hus 112 (tomt 36)
Stenkällare. Uppförd kring 1750
Mått: 4,5 x 4,3 m
Ingång från förstuga. Kraftig rustbädd

Hus 113

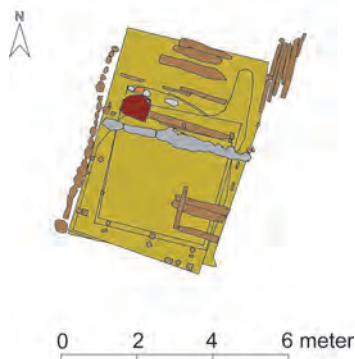
Hus 113 (tomt 36)
Förråd? Uppfört i 1600:tal
Mått: 6,8 x 4,6 (ev. längre)
Fragmentariskt och svårtolkat

Hus 114

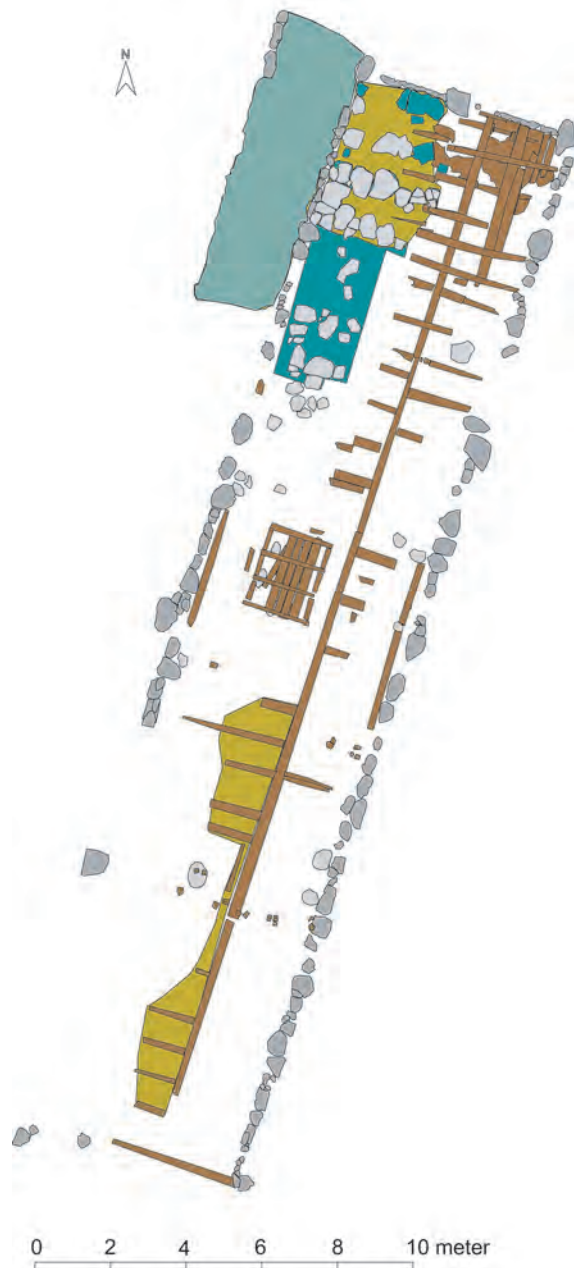
Hus 114 (tomt 37)
Sjödod med portlider. 1600:tal.
Mått: ca 5 x 8 m
Tre rum och portlider. Invid kajfront

Hus 212

Hus 212 (tomt 36)
Förråd / fähus? Uppfört i 1600:tal
Mått: 5,8 x 4,3 m
Indelat i tvårum. Gödsellager.
Stolpvägg? Eller underlag för syll?

Hus 41

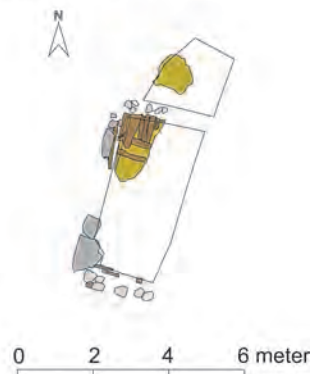
Hus 41 (tomt 37)

Hyrstall. Uppfört efter 1861

Mått: 28 x 6 m

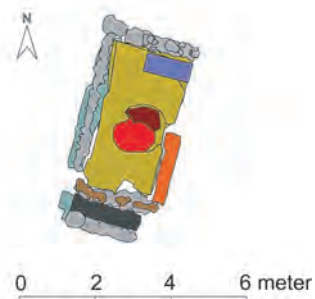
Stort antal spiltor. Bergkross under golv (banvallsmaterial).

Hus 140

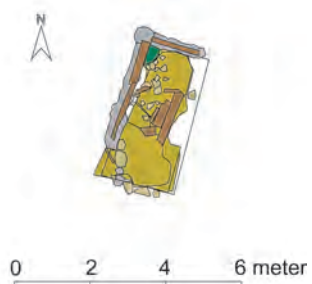
Hus 140 (tomt 37)
 Bostadshus (?) Uppfört kring 1700?
 Mått: >6,8 x >2,3 m
 Indelat i minst två rum. Trägol

Hus 142

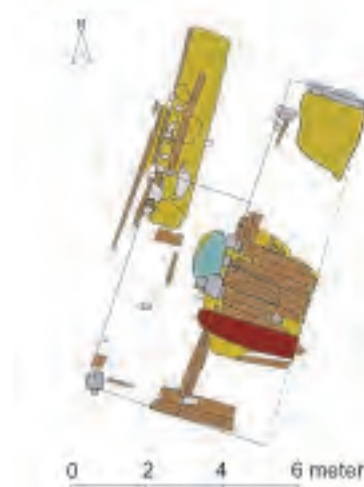
Hus 142 (tomt 37)
 Smedja. Uppförd kring 1700
 Mått: 7,4 x > 2,2 m
 Ässja, städ, arbetsbänk. Kolbod vid sydvägg

Hus 143

Hus 143 (tomt 37)
 Ekonomibyggnad / förråd. 1700:tal
 Mått: 4,2 x > 2 m
 Löst lagda golv. Mycket keramik

Hus 145

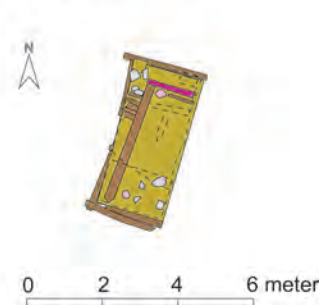
Hus 145 (tomt 37)
 Sjöbod / förråd. Uppförd 1700:tal
 Mått: 9,7 x >5 m
 Har haft tvåvåningar. Loftgång + trappa

Hus 240

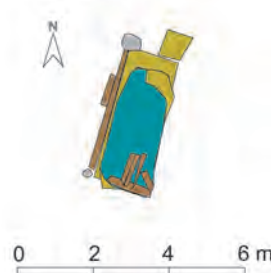
Hus 240 (tomt 37)
 Bostadhus (+) Uppfört sent 1630-tal
 Mått: >6,9 x >2,3 m.
 Indelat i minst två rum. Träggolv

Hus 242

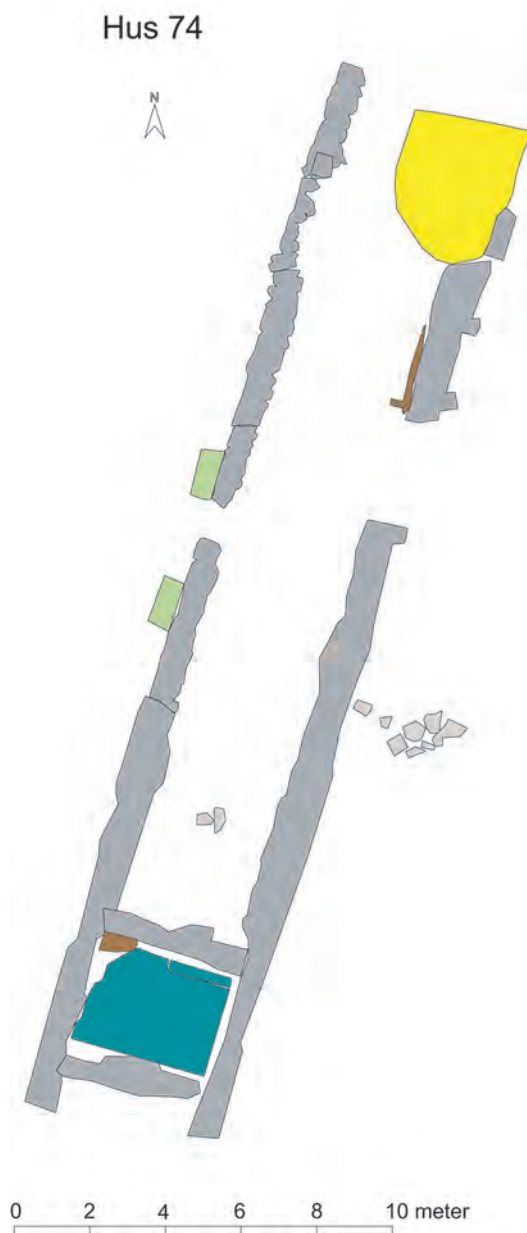

Hus 242 (tomt 37)
 Verkstad? Fähus? Uppfört sent 1630-tal
 Mått: >4,3 x > 2,2 m
 Knuttimrat. Arbetsbänk? Flera golvnivåer

Hus 243

Hus 243 (tomt 37)
 Ekonomibygnad / förråd. 1600-tal
 Mått: 4,2 x 2 m
 Timmervägg. Äldre version av 143

Hus 74 (tomt 38)

Ekonomi- / lagerbyggnad. Uppförd 1800:tal
Mått: >28 x 5 m
Iskällare klädd med kalkstenshällar i syd, stort
skorstensfundament i norr. Flera ingångar.

Hus 84 (tomt 39)

Ekonomibyggnad? 1800:tal?
Mått: >20 x ca 5 m
Fragmentarisk stensyll i urschaktad tomt

Bilaga 6. Kända invånare i kvarteret Apeln 1630 - 1800

Kända invånare i kvarteret Apeln 1630 - 1800. Sammanställning (tomt 34 - 40) utförd av arkivarie Per Ericsson 2004

Tomt 1696	Yrke	Namn	Verksam i gården
176 (34)	pistolsmed	Anders Svensson (Rafvel)	1634 - 1679 -
176 (34)	klensmed	Lars Björnsson Gylling	1678 - 1679 -
176 (34)	pistolsmed	Bengt Svensson Tysk	1684 - 1732
176 (34)	fältskärsgesäll	Killenback	1729 - 1733 -
176 (34)	fältskärsgesäll	Johan Gabriel Merbst (Helsingör)	1731 -
176 (34)	rustmästare	Peter Rosenberg	1733 -
176 (34)	hökare	Sven Werling	1739 - 1743
176 (34)	hökare	Sven Gylling	1743 - 1771 -
176 (34)	hökare	Nils Svensson Gylling	1777 - 1796 -
176 (34)	skräddare	Håkan Tidander	1777 - 1781 -
176 (34)	hårfrisör	Håkan Håkansson Tidander	1777 -
176 (34)	stockmakare	Peter Ryman	1777 -
176 (34)	hovrättskanslist	Falk	1796 -
177 (35)	pistolsmed	Claes Månsson Hwesp	1640 - 1665
177 (35)		Håkan Andersson	1654
177 (35)	stockmakare	Per Bengtsson Bank Paniel	1661 - 1664
177 (35)	sporrsmid	Sven Eriksson Bork Skilling	(1678) 1679
177 (35)	klensmed	Jacob Svensson Mård	1678
177 (35)	pistolsmed	Arvid Arvidsson (Lindholm)	1695 - 1718 -
177 (35)	pistolsmed	Olof Berggren	(1730) 1749 -
177 (35)	tobaksspinnare	Peter Lauenbach	(1730) 1733
177 (35)	pistolsmed	Sven Landberg	(1744) 1749 -
177 (35)		Olof Busgren	1745 -
177 (35)	pistolsmed	Lars Jonsson (?) Liedberg	1757 - 1777 -
177 (35)	pistolsmed	Nils Ljungman	1757 - 1769 -
177 (35)	pistolsmed	Petter Ljungqvist	1757 - 1769 -
177 (35)	smed	Magnus Sandström	1777 -
177 (35)	fouragepackare	Gabriel Lekander	1777 - 1788 -
177 (35)	smed	Olof Liedberg	1785 - 1828 -
177 (35)	timmerman, hökare	Nils Persson Cederlöf	1785 - 1796 -
177 (35)	borgare	Johan Andersson Liedberg	1796 -
177 (35)		Fagerberg	1796 -
177 (35)	slipstenhuggare	Persson	1796 -
177 (35)	artillerist	Högberg	1796 -

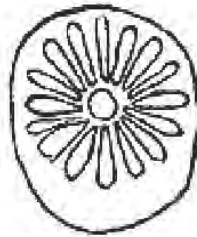
Tomt 1696	Yrke	Namn	Verksam i gården
178 (36)	plåtslagare	Erik Nilsson	1640 - 1657
178 (36)		Per NN	1657
178 (36)	klensmed	Jacob Svensson Mård	1679, 1683 - 1700 -
178 (36)	hökare	Sven Jacobsson Mård	1714 - 1733 -
178 (36)	murmästare	Sven Larsson	1734 -
178 (36)	stads murmästare	Anders Larsson Drake	1745 - 1759 -
178 (36)	skomakare	Sven Hallberg	1757 - 1759 -
178 (36)	murmästaregesäll	Anders Andersson Drake	1759 - 1769 -
178 (36)	pistolsmed	Sven Landberg	1759 -
178 (36)	färgare	Johan Wiedgren	1767 - 1777 -
178 (36) 179 (37)	färgaregesäll	Magnus Carlsson Lemnell	1777 -
178 (36) 179 (37)	valkare	Noysam (?)	1777 -
178 (36) 179 (37)	färgare	Anders Palmgren	1796 -
178 (36) 179 (37)	karduansmakare	Jöns Dahlström	1796 -
179 (37)	plåtslagare	Erik Nilsson	1640 - 1657 -
179 (37)	plåtslagare	Per Svensson Lustig	1658 - 1691 -
179 (37)	plåtslagare	Jochum Hansson Gerniche	1694 - 1714 -
179 (37)	klensmed	Isak Larsson Gylling	1715 - 1718 -
179 (37)	stockmakare	Lars Hansson Lund	1733 - 1749
179 (37)	stads murmästare	Anders Larsson Drake	1733 - 1745 -
179 (37)	stockmakare	Lars Boman	1746 -
179 (37)	kock	Sven P. Svan	1759 -
179 (37)	färgare	Johan Wiedgren	1765 - 1789 -
179 (37) 178 (36)	färgaregesäll	Magnus Carlsson Lemnell	1777 -
179 (37) 178 (36)	valkare	Noysam (?)	1777 -
179 (37)	stadsmusikant	Nordman	1790 -
179 (37) 178 (36)	färgare	Anders Palmgren	1796 -
179 (37) 178 (36)	karduansmakare	Jöns Dahlström	1796 -
180 (38)	plåtslagare	Per Nilsson	1634 - 1658 -
180 (38)	pistolsmed	Anders Andersson Boman	1661 - 1663
180 (38)	handelsman	Lars Andersson Boman i Attarp	1680 - 1681
180 (80)	skomakare	Olof Hansson Sand	1683 - 1715
180 (38)	skomakare	Håkan Joensson Lund	1715 - 1718 -
180 (38)	glasmästare	Isak Persson Heller	1733 -
180 (38)	borgare	Johan Ljungman	1733 - 1739 -
180 (38)	pistolsmed	Bengt Persson Mård	1742
180 (38)	hökare	Anders Jonsson Liedberg	1742 - 1771 -
180 (38)	handelsman	Bengt Andersson Liedberg	1767 - 1769 -
180 (38)	traktör, kaffekokare	Eric Bohman	1777 - 1778 -
180 (38)	båtsman	Schepper	1785 -
180 (38)	källmästare, traktör	Fredrik Christian Schieutz	1795 - 1809 -
180 (38)		obebodd	1796

Tomt 1696	Yrke	Namn	Verksam i gården
181 (39)	pistolsmed	Hans List	1634 - 1654
181 (39)	klensmed	Christoffer Fischer	1634 - 1658 -
181 (39)	plåtslagare	Sven Gunnarsson Lind	1683 - 1695 -
181 (39)	pistolsmed	Lennart Andersson Stenberg	1714 - 1733 -
181 (39)	styckjunkare	Gusatf Palmstedt	1733 -
181 (39)	konstapel	Friman	1733 -
181 (39)	borgare	Jonas Nilsson Strandberg	1739 -
181 (39)	hovrättskommissarie	Bengt Johansson Comstedt	1739 - 1749 -
181 (39) 182 (40)	handelsman	Johan Pettersson Rudbeck	(1741) 1777 -
181 (39)	pistolsmed	Enok Lennartsson Stenberg	1743 - 1749 -
181 (39)	pistolsmed	Lars Sjöwall	1746 -
181 (39) 182 (40)	hovrättsråd	Johan Fredrik de Bruce	1777 -
181 (39) 182 (40)	hovrättsauskultant	Hans Alsterberg	1777 -
181 (39) 182 (40)	hovrättsauskultant	Magnus Flinck	1777 -
181 (39) 182 (40)	hökare	Per Jeansson Rudbeck	1796 -
181 (39) 182 (40)	extra hovrättsnotarie	Mathias Fredricsson Ulfshiöld	1796 -
181 (39) 182 (40)	extra hovrättsnotarie	Gustaf Adolph von Schéele	1796 -

Bilaga 7. Kritpipor

KRITPIPOR FRÅN KVARTERET APELN I JÖNKÖPING.

Dateringsrapport från Arne Åkerhagen 20/12 2004.

Pipans typ visar på Holland tidigt 1600-tal. Skaftdekoren ca 1625. Klackmärket liknar det som Friederich visar i sin bok Pijpelogie från 1795 och dateras till ca 1629.

Pipen är londontyp typ 25 men mindre huvud (piptypen fanns 1700-1770). Klackmärkningen ser ut att vara W/M och tyder då på William Manby (den yngre) 1719. Storleken på huvudet gör att Manby är mindre troligt.

Pipan engelsk från ca 1640. (Bild på klackens undersida kan verifiera dateringen som dock saknas).

Svårt att ange någon datering. Det ser ut att vara någon typ av klackmärkning. Trolig datering senare 1600 tidigt 1700.

Liksom förra är denna också svåratt datera, tidsperioden troligen tidigt 1700.

Pipan är engelsk från senare hälften 1600-talet.

Pipan är engelsk och av londontyp 25 1700-1770. Piphuvudet är mindre än normalt för denna typ.

Pipan är av engelsk typ från början 1800-talet.

Pipan är engelsk från slutet 1600-talet.

Kan bara anges till 1600-talet.

Ett holländskt skaft från 1700-talet.

Holländsk 1745.

Holländsk senare hälften 1600-talet

Skaft från Jonapipa Holland 1630-40..

Holländsk ca 1640.

Holländskt skaft från Jonapipa 1625-30.

Svensk pipa tillverkad vid Jonas Alströmers pipfabrik i Alingsås 1729-61.

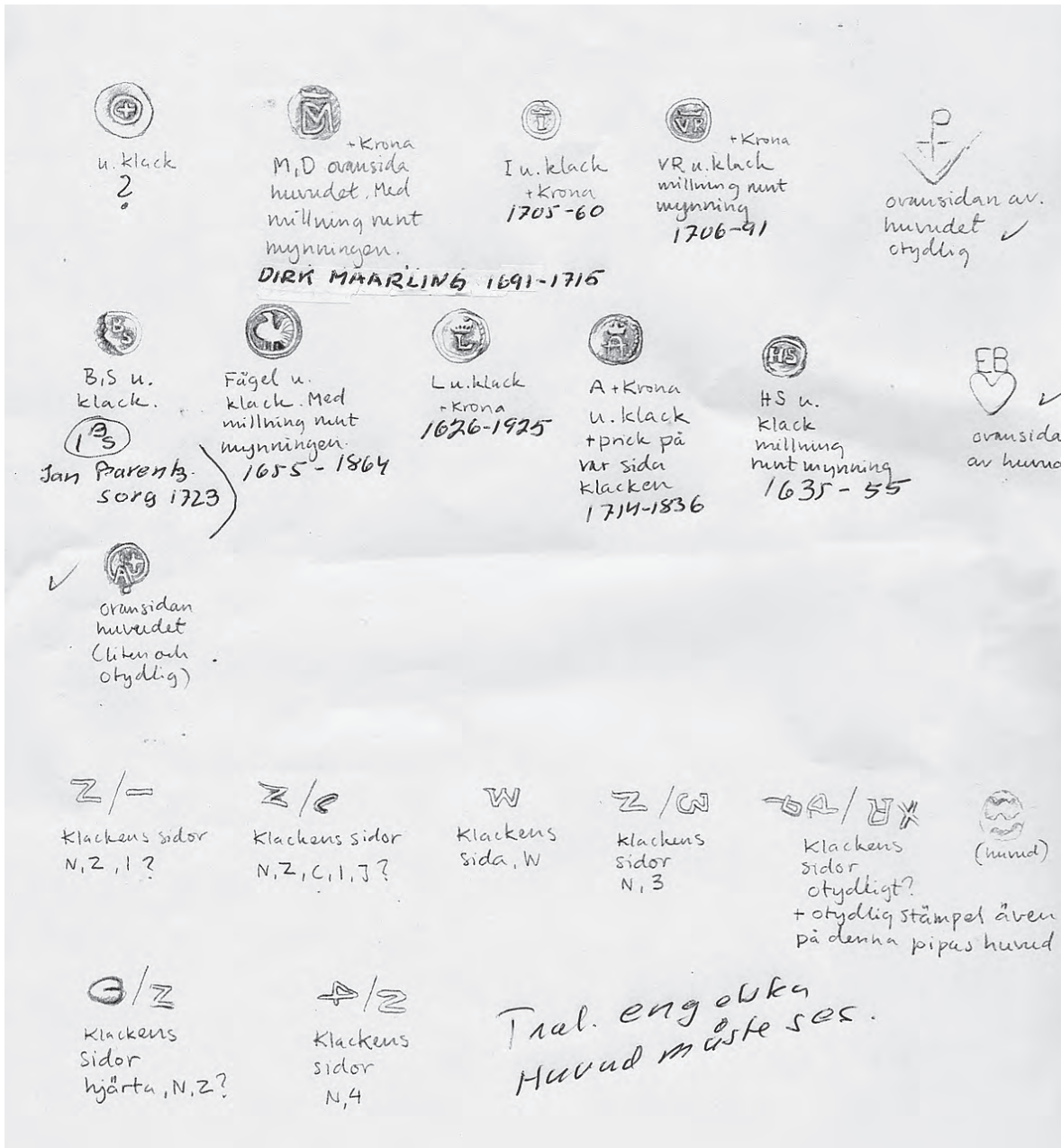

Svensk pipa tillverkad av Johan Riesel i Varberg 1750-60.

Se även artikel i Gudmund Gillets årsbok 2005 sidor 24-28. Skriven av Jeanette Gustavsson.

Kv. Apeln 205/04

Stämplor från kritpipor, insamlade i tomt 34

Tillverkningsstämplor från kritpipor funna i kvarteret Apeln. Avtecknade av Jeanette Gustavsson 2005 för närmare bestämning, utförd av Arne Åkerhagen.

Kv. Apeln 205/04

Stämplor från kritpipor, insamlade i tomt 35

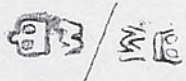
u. klack
Krona el. W
E. B
1683-1725

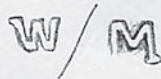
u. Klack
Krona, S, H
1686-1849

u. klack
H W
1707-1832

Klackens sidor
Krona, M, W

Klackens sidor
W, M

London pipor kan vara William Mahloy
Pipan måste ses. 1690-1720 eller 1740-65

Ant. 52

u. klack
WL. Med
millung
ment mynningen
1645-1874

Kv. Apeln 205/04

Stämplar från kritpipor, insamlade i tomt 36

u. klacken
orm. Med
millning runt
myrningen
1667-1808

u. klack
med millning
runt myrningen
1714-1836

u. klack
vinglas
Remmere
1676-1844

u. klack
påron? Med
millning runt
kanten
EKOLLON
1669-1715

u. klack
6-uddig stjerna
1672-1787

u. klack
Knedprick
1759-1847

På klackens
båda sidor
(identiska)
M, 18, prick

Klackens
sidor, CS

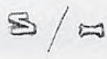

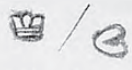

Klackens
sidor: Fransk
källa, W, M?

Är alligen engelska. Pipan måste ses.

Kv. Apeln 205/04

Stämplor från kritpipor, insamlade i tomt 37

u. klacken "vpensköld" med kors och prick. Millning runt kanten Kardinals mössa 1716-68	u. klacken tudorros? Tidigt 1600 och krans Harud måste ses	u. klacken krona, under- struket C, V ?	u. klacken halv fransk lilja? Millning runt mynningen. 1667 - 1925
Klackens båda sidor (identiska) Hjärta upp- olner	Klackens sidor: Krona, I och prick?	Klackens sidor: blomma och N?	Klackens sidor: Krona A, Tel. I? liten blomma
<i>Se nedan</i>			
Klackens sidor M, W, L?	Klackens sidor Z, N, I, I?	Klackens sida MB	Klackens sidor: Krona och C eller hjärta
Troligen engelska. Harudet måste ses. T.ex W/L kan vara William Lang London 1689-1720			

Bilaga 8. Keramikanalys

Produktion och konsumtion

Studier av yngre rödgods
från Kv. Apeln och Kv. Dromedaren
Ca 1630-1850

Ole Stilborg
Emma Grönberg

KFL RAPPORT 06/0614
Keramiska Forskningslaboratoriet
Kvartärgeologiska avdelningen
Lunds Universitet

Produktion och konsumtion

Studier av yngre rödgods från Kv. Apeln och Kv. Dromedaren Ca 1630-1850

Inledning

På uppdrag av arkeologerna Susanne Haltiner Nordström och Claes Pettersson, Jönköpings Länsmuseum har yngre rödgodskärl från utgrävningarna i Kv. Apeln undersökts vid Keramiska Forskningslaboratoriet (KFL), Lunds Universitet. Kärl från 1700-tals-krukmakeriet, som tidigare har utgrävts inom Kv.Dromedaren, har studerats som jämförelsematerial till keramiken från Kv. Apeln.

Yngre rödgods (definition se Brorsson 2002, 119) är ett massmaterial bland fynden från utgrävningar i de flesta svenska städer. Den rika formvariationen och ofta fantasifull, komplex glasyrdekor har främst givit anledning till studier av ursprung och datering på samma sätt som det har varit fallet med olika förhistoriska perioders spektakulära keramik. Det finns dock även forskning kring krukmakarehantverket och dess organisation som huvudsakligen varit baserad på historiska data och skriftliga källor (Lindqvist 1981, 9-70). En större genomgång och sammanställning av 1400-1700-tals keramik från utgrävningar i Västsverige med fokus på hushållsinventariets skiftande sammansättning har utförts av Kristina Carlsson och Christina Rosén (2002). Den tekniska sidan av hantverket har i litteraturen huvudsakligen beskrivits utifrån samma skriftliga källor, medan det tidigare inte har gjorts några keramikteknologiska analyser av själva kärlen. Fynden från hustomterna på Kv. Apeln och från anläggningarna på krukmakeriet på Kv.Dromedaren utgör en sällsynt god möjlighet att studera detaljer i råmaterialsammansättning och -bearbetning samt variationen inom dessa. En variation som kan antas relatera till såväl produktionens professionalitet som hushållens konsumtionsmönster. Målet med denna studie är att fokusera på den information om produktion och konsumtion av rödgods i en del av Jönköping, som den teknologiska analysen kan ge i dialog med andra källor däribland skriftliga.

Frågeställningar

Tydligt formulerade frågeställningar är en förutsättning för att kunna strukturera diskussionen kring det studerade materialet. Inspiration har hämtats bland annat från Lindqvist 1981 och Carlsson och Rosén 2002. Här följer formuleringar av de enskilda frågor, som tillsammans ska belysa rödgods-produktionens och rödgods-konsumtionens samverkan under ca 200 år. I själva verket är frågorna nära sammanknutna och kan knappast besvaras separat.

Tre stratigrafiska faser har tydligt kunnat urskiljas på Kv. Apeln. Den äldsta har daterats till 1620-1630; mellanfasen till 1630-1730 och den yngre fasen till 1730-1830 (Pers. medd. S. Haltiner Nordström & C. Pettersson). På en av tomterna finns dessutom en mindre fyndmängd som tillhör tiden efter 1850 (fas 0).

- Är keramikavfallets spridning på tomterna på Kv. Apeln funktionellt relaterad eller enbart ett resultat av avfallets användning som utfyllnad vid om- och nybyggnation?
- Finns skillnader i keramikinventariet mellan olika tomter under de olika perioderna?
- Har de flesta eller åtminstone en del av 1700-tals-rödgodskärlen på Kv. Apeln gjorts i det samtida krukmakeriet på Kv.Dromedaren?
- Hur ser hushållsinventariet av keramik ut under 1600-, 1700- och 1800-tal? Vilka förändringar äger rum och vad är bakgrunden till eller effekten av dessa?

Samtliga frågor är emellertid avhängiga av varandra. Alla försök till tolkningar av variationen i kärtyper inom Kv. Apeln är således avhängiga av diskussionen om huruvida fyndmaterialet är ett successivt ackumulerat avfall från hushållen eller tillförda utfyllnadsmassor. Förståelsen av såväl den morfologiska som den tekniska variationen bland keramiken på Kv. Apeln förutsätter kunskap om produktsortiment och tekniska

toleranser på en krukmakareverkstad som den på Kv.Dromedaren.

På grund av det yngre rödgodsets relativt homogena karaktär och sett i förhållande till den begränsade mängden parallella studier av liknande material, kommer de källkritiska överläggningarna att spela en stor roll i denna rapport. Det finns inga absoluta förhållanden som källkritiken kan utgå ifrån. Istället får den baseras på en rad antaganden om sannolika samband, vilka därför självklart kan ifrågasättas. De föreslagna tolkningarna, baserade på kärlyptologi, fyndkontexter och resultaten av teknologiska analyser, ska således förstås som de mest sannolika ut av en rad olika möjliga.

Historiska förutsättningar

Från och med 1400-tallet utgör yngre rödgodset den dominerade andelen av keramiken i hushållen och mängden och variationen i kärlyptyper är stadigt stigande fram till 1700-talet (Carlsson & Rosén 2002,19). De vanligaste formerna är trefotsgrytor, trefotspannor, fat, krukor och skålar (ibid).

Gunnar Lindqvists bok om svenskt keramikhandverk under 400 år ger en rad nyttiga upplysningar om keramikhandverket som mer eller mindre direkta angår produktionen av kärl i Jönköping (Lindqvist 1981). Nedan följer citat från boken, som behandlar teman vilka är centrala för arbetet med analysresultaten från Kv. Apeln och Kv. Dromedaren.

Verkstäder :

”..av landsortsstäderna har Jönköping (vid 1700-talets mitt) en omfattande produktion med 6 verkstäder med 13 anställda..”
(Lindqvist 1981,52).

Krukmakeriet på Kv.Dromedaren var alltså inte det enda i Jönköping och även om det inte framgår om dessa verkstäder hade olika marknader – till exempel på landsbygden istället för i staden – så har det givetvis varit möjligt för Kv. Apelns invånare att skaffa sig kärl från mer än en producent.

Råmaterial :

”..Jönköpings krukmakare, klockgjutare och grytgjutare samt tegelintressenter (fick) Kungliga Majts till-

stånd, 1739, att ta lera i två lertag på kronans mark öster om staden”
(Lindqvist 1981,18).

Denna upplysning antyder, att största delen av rödgodsetproduktionen i Jönköping kan ha utnyttjat samma lera, oavsett att det fanns sex verkstäder i Jönköping vid denna tid. Självklart kan det ha funnits variationer i sammansättningen emellan och inom de två lertäkterna, men något större utrymme för krukmakarnas eventuella personliga preferenser fanns alltså knappast. Detta förutsatt, att de inte hade egna lertäkter inom stadens gränser. En lertäkt måste dock ha en viss storlek för att kunna leverera material till en verkstadsproduktion och dessutom kan det ha medfört besvärliga avgifter till markägaren om tälkten inte befann sig på krukmakarens tomt. Om Jönköpings krukmakare under 1700-talet använde stort sett samma lera, är det inte möjligt att särskilja produktionerna utifrån skillnader i mineralogi eller sortering. Å andra sidan är sannolikheten större, att helt avvikande gods representerar import till Jönköping.

Glasyr :

”..(blyoxiden) maldes och siktades till fint pulver. Denna blandades med dubbelt så mycket sandstenspulver, som maldes på en särskild kvarn”
(Lindqvist 1981,31).

Analyserna av keramiken från Kv. Apeln och Kv.Dromedaren kan bland annat illustrera denna del av hantverksprocessen och visa på variationer i arbetets kvalitet samt vilka konsekvenser det fick för produkterna.

Analysmetoder

Registrering

Registreringen, som utförts av arkeolog Susanne Haltiner Nordström, har begränsats till mynningsskärvor för att begränsa tidsåtgången. Den totala mängden uppgår till mer än 250 kg. Tillvägagångssättet kan betyda, att enstaka speciella kärl, som inte har lämnat mynningsskärvor efter sig, inte har registrerats. Den information om handel och andra kontakter som avvikande yngre

rödgodskärl skulle kunna bidra med har således inte tagits tillvara.

Alla mynningsprofiler tillhörande olika kärl har ritats och mynningsdiametern har beräknats där det har varit möjligt. Förekomsten av synliga mineralkorn i godset har registrerats. Mikroskoperingarna av tunnslip på ett urval av skärvorna visade emellertid, att det även på denna nivå kunde vara svårt att urskilja tillsatt magring från naturliga sandinklusioner. Förekomst av glasyr på in- respektive utsida har registrerats, men ingen information om färger eller motiver på de dekorerade ytorna har noterats. Variationen i dekoren är som bekant stor, och det förefaller inte sannolikt, att det skulle vara möjligt att till exempel kunna urskilja verkstäder på bas av denna. Trots dess estetiska attraktion och betydelsen vid bestämningen av Werra-Weserkeramik (T. Brorsson pers. medd.) har dekoren därför bedömts som analytisk mindre viktig i detta lokala sammanhang.

Mikroskopering av tunnslip i polarisationsmikroskop

Tunnslip är 0,03 mm tunna preparat av i detta fall keramik, som kan analyseras i ett polarisationsmikroskop. Med denna metod kan man bedöma mängden, kornstorleksfördelningen och arten av naturligt grovmaterial (silt och sand). Vidare kan man urskilja samt bedöma mängden och kornstorleken på eventuell tillsatt magring. En mineralogisk bestämning av grovfraktionerna i leran kan göras. Lerans innehåll av bl.a. järnoxid, glimmer, malm och övriga mineral kan uppskattas. Vid förstoringar på 600-1000 X studeras eventuella förekomster av exempelvis diatoméer (kiselalger) och kalkfossil.

Bildanalys i programmet "Kontron KS300" har använts för att studera variationen i kornstorleksfördelning i större detalj. Antalet och den samlade ytan i mm² av korn $\geq 0,1$ mm beräknas på hela tunnslipet vid 20 X förstoring, medan de samma parametrarna inom intervallet $< 0,1$ mm $\geq 0,01$ mm studeras på fem utvalda, representativa ytor vid 100 X förstoring.

Terminologi

Några få rumsliga beteckningar måste redas ut för att undvika missförstånd :

- "Tomt 34" betecknar den enstaka fastigheten, varav det finns fyra i det undersökta området – tomt 34-37 räknat från väst till öst.
- "Byggnader på tomt 34" betecknar hela bebyggelsen på tomten med samma nummer.
- "Hus 120" betecknar del av byggnad och dennas fastillhörighet. Äldsta fasen betecknas med nummer som börjar med 200; mellersta fasen med nummer som börjar med 100 och yngsta fasens hus med totalt. Entalet anger var "huset" befinner sig i byggnaden med det lägsta numret närmast gatan och stigande mot kajkanten.

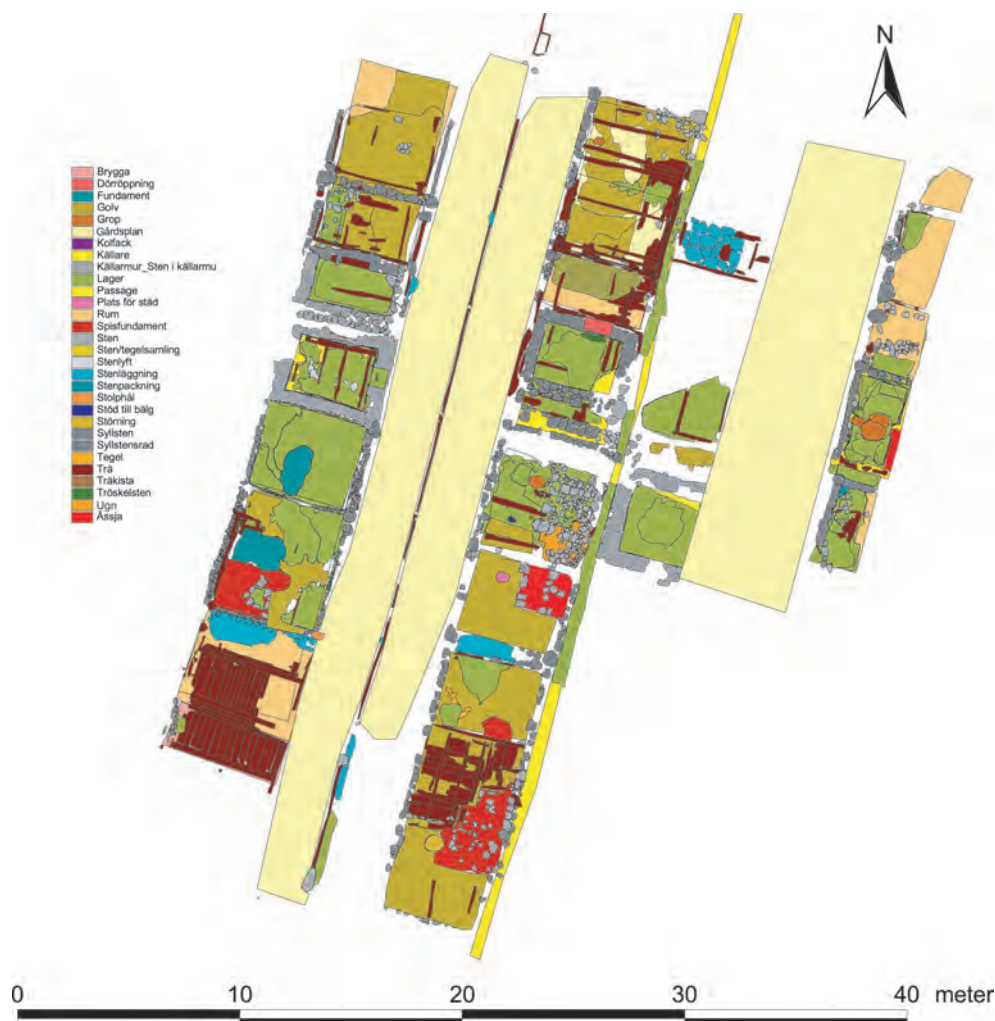
Struktureringen av husen följer i princip en ensartad mall med bostad närmast gatan. Därefter följer källare, verkstad och förråd. (fig 1a och 1b)

Typologi

För att kunna närma sig målet att urskilja kronologiska utvecklingar i kärlformerna samt identifiera verkstäder utifrån skillnader i form och gods, är det nödvändigt att utforma en mera detaljerad typologi för just detta material. Denna typologi bygger främst på studier av mynningsformer i materialet från Kv. Apeln och i mindre grad på mynningar i jämnförelsesmaterialet från Kv. Dromedaren. Typologin kan ha giltighet för andra samtida delar av Jönköping och kan med fördel testas på andra lokala material, men det är mycket möjligt, att den inte kommer att vara användbar på andra orter på grund av lokala variationer. Det samma gäller de kronologiska indikatorer som framkommer. Typologin har baserats på mynningsprofilernas utformning och lutning i förhållande till en horisontell linje. Det förutsätts således, att den cirkel, som mynningskantens överste punkt utgör, är eller har tillsträvat att bli ensformigt horisontell.

Den primära indelningen i kärlyperna kruka/gryta, bågare, skål, fat, och andra kärlformer baseras på mynningslutning och i viss mån mynningsdiametern, som uttryck för kärlets storlek. Typologin ska i så stor utsträckning som möjligt vara funktionellt relaterad (fig. 2).

Kruka/gryta: Karakteriseras av en rak till något utåtböjd hals-mynning med en eller flera

Figur 1a Översiktplan över tomter och byggnader från mellanfasen, som har ingått i keramikanalysen. Färgerna indikerar byggnadernas olika huvudfunktion.

förtjockningar i profilen. Krukor är genomgående högre än grytorna. Variationen i mynningsprofiler har uppdelats i :

- K1 : med invändig kant som fungerar som skvalpskydd, vilket ger en närmast T-formad profil.
- K2 : med en enkel förtjockning av hals- eller mynningsdelen.
- K3 : med en eller flera förtjockningar eller vulster på halsen samt förtjockad mynningskant.

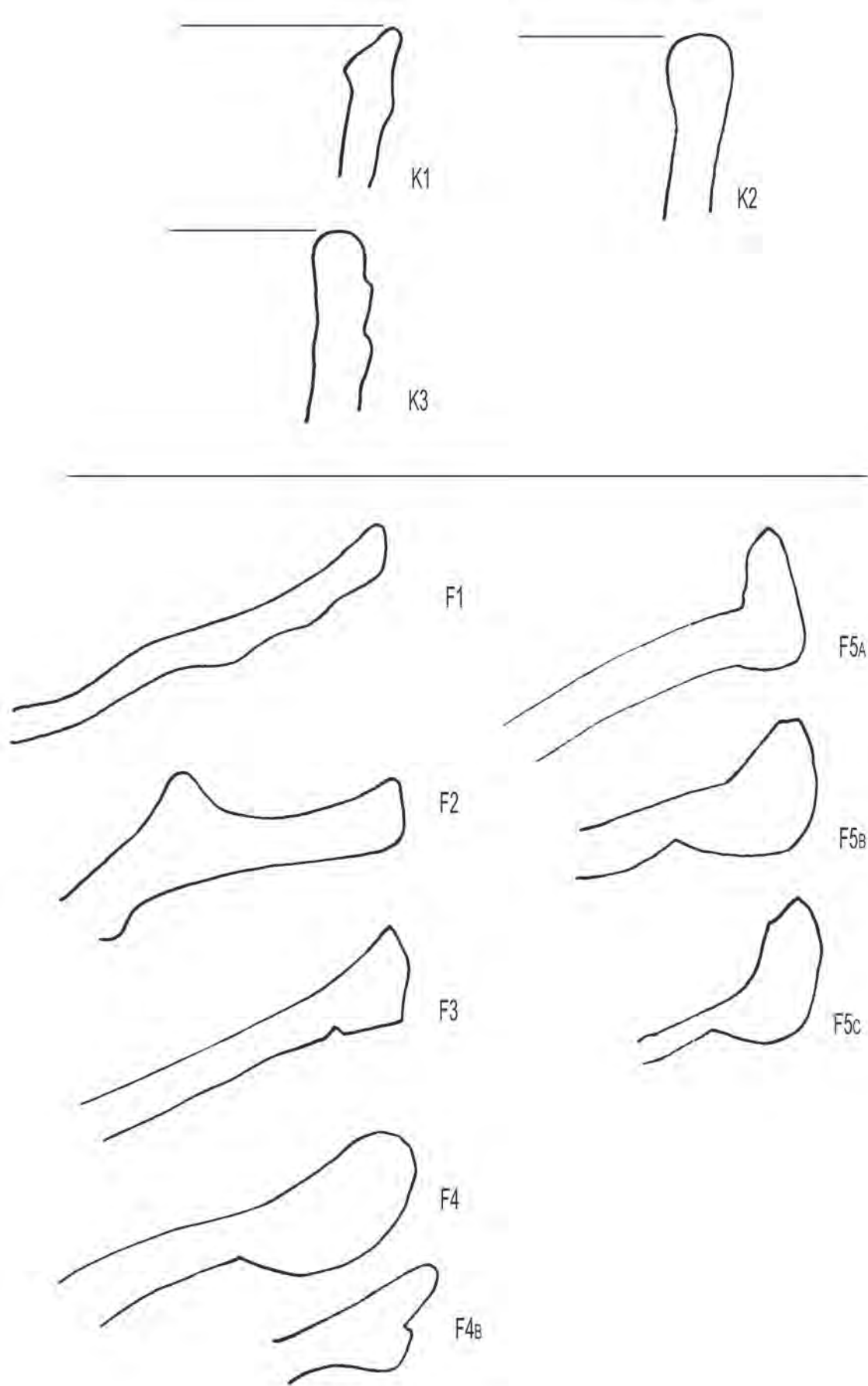
Övriga, som inte entydigt har kunnat placeras i undergrupperna, har enbart betecknats "K".

Dubbla motställda hankar med övre fäste i mynningen är vanligt förekommande bland krukorna. Inom denna grupp hittar vi emeller-

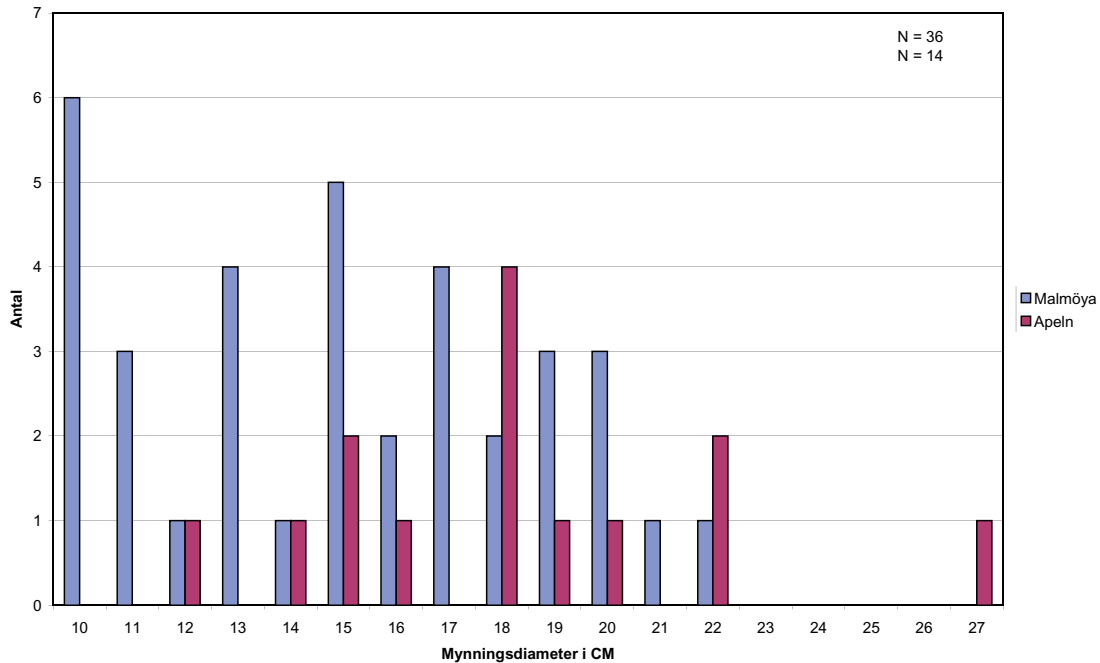
tid också trefotsgrytorna och därmed kokkärnen (Brorsson 2002, fig. 293-295). I materialet finns det ett mindre antal fötter och handtag till sådana kärl. Bland de drygt 1350 ritade profilerna av den övre delen av kärl från Kv. Apeln förekommer det dock inget exempel, där handtag har kunnat knytas till mynningsprofil. Bruksspår i form av sotning kommer därför vara en viktig förutsättning för att kunna urskilja denna viktiga grupp av kärl (se också Carlsson & Rosén 2002,91). En jämförelse med mynningsdiametrar på ett mindre urval av hela trefotsgrytor från Malmö (Billberg 1987,77ff) visar på en variation mellan 8 och 22 cm (fig. 3). Krukor huvudsakligen från Kv. Apeln mellersta fas med tydlig sotning av in- och/eller utsida har en snarlik spridning i mynningsdiameter från 12 till 27 cm, men medan

Figur 1b Översiktsplan över tomter och byggnader från den yngre fasen, som har ingått i keramikanalysen. Färgerna indikerar byggnadernas olika huvudfunktion.

Figur 2 Typologi för mynningsformar från Kv. Apeln. Skala 1:1. Ritning: E. Grönberg efter O. Stilborg.

Figur 3 Histogram över spridningen i mynningsdiameter för trefotsgrytor från Malmö nr 5 (Billberg 1987) och för sotiga mynningskårvar till krukor/grytor på Kv.Apeln.

materialet från Malmö har sin tyngdpunkt i kärl med mellan 10 och 15 cm i mynningsdiameter, ligger tyngdpunkten i Kv. Apeln mellan 15 och 18 cm. Detta självklart förutsatt att samtliga sotiga kruk-mynningskårvar härrör från kokkärl. En viss bekräftelse på detta kan man få från krukmakeriet i Kv.Dromedaren. Mynningsdiametern kunde beräknas på 5 trefotsgrytor med en spridning mellan 10 och 19 cm. Det motsvarar de sotade Apeln-krukornas dimensioner med undantag för de enstaka större Apeln-krukorna mellan 22 och 27 cm (fig. 4). Dock får man tillägga, att två av grytorna från Kv.Dromedaren har mynningsprofiler, som enligt den här använda typologin får betecknas som A2 (enkel inåtböjd mynning) respektive A3 (enkel rak mynning). Således får man också söka kokkärl bland dessa typer av mynningar. Variationen i de sotiga krukornas mynningsdiametrar motsvarar ganska väl spridningen i mynningsdiameter för samtliga beräknade mellanfaskrutor från tomterna 34-37 (fig. 5). Detta kan innebära, att det finns en del trefotsgrytor gömda i detta material utan att de kan sägas dominera inom gruppen av krukor. Ann V. Knudsens bok om matlagning under historisk tid på Bornholm pekar dessutom på

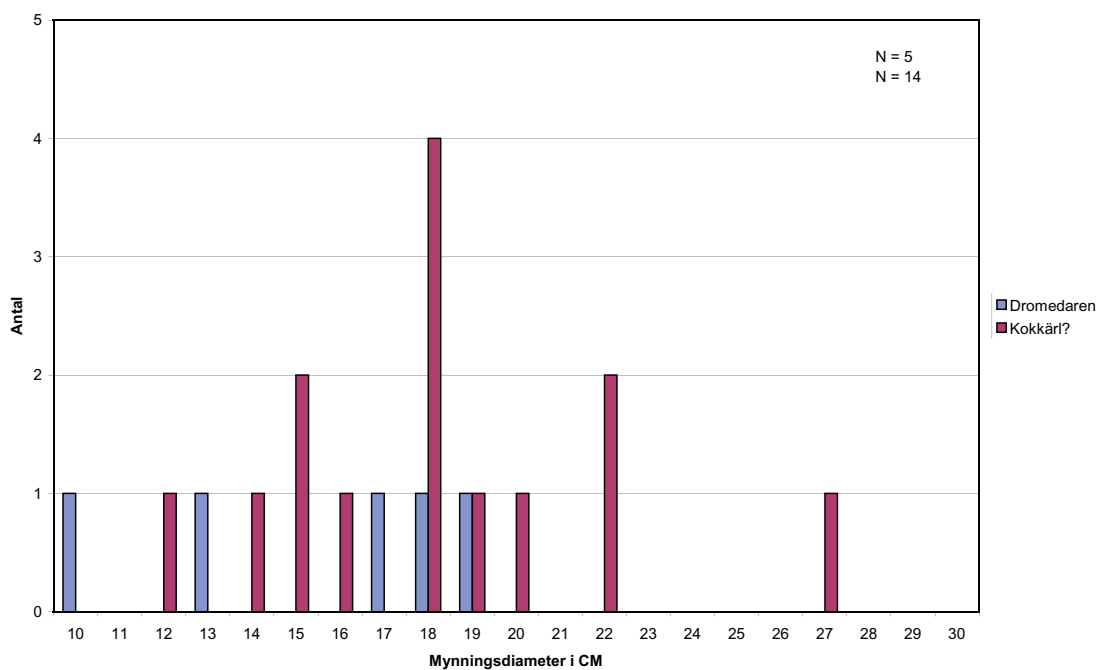
att tvåhankade krukor användes till ugnskokning av ärtsoppa, vilket också gav dem beteckningen ”ærtekrukker” (Knudsen 1991, 10 & 52). Även dessa kärl kan således ha använts till mera aktiva processer än förvaring.

Bägare: Kärl med en mynningsdiameter på 10 cm eller mindre och med en profil som oftast liknar krukornas har betecknats som bägare. Vid en jämförelse med kärl illustrerade i boken ”Från trattbägare till fajans” (Billberg 1987) blir det dock klart, att några av dessa kan vara små trefotsgrytor (jmf. *ibid*, fig. 148).

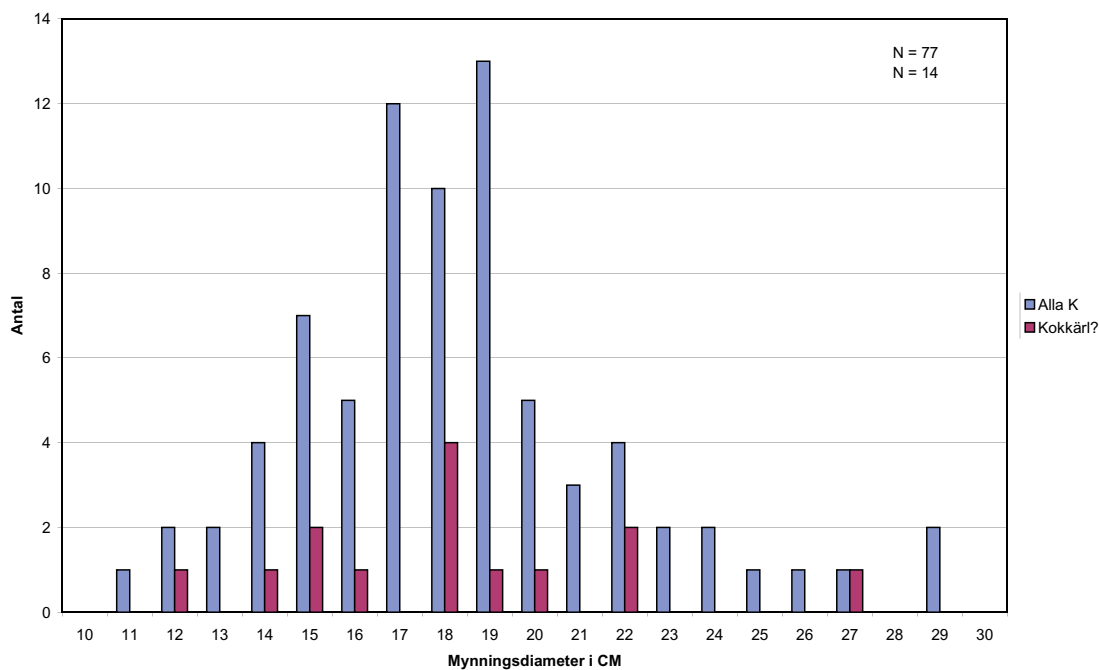
Skål: Skålar har per definition sin största diameter vid mynningen – är alltså så kallade öppna former. De karakteriseras dessutom av, att buken är kontinuerligt konvex. En eventuell hals kan vara rak eller utåtböjd. Gruppen har försöksvis uppdelats i :

S1 : Kärl med avsatt hals och/eller profilerad mynning. Några av kärnen med avsatt hals är försedda med en horisontell hank – eller ett motstående hankpar (Billberg 1987, fig. 175-176).

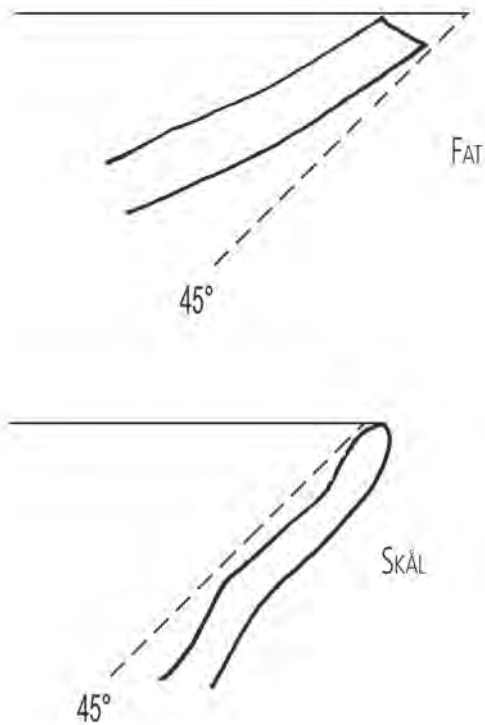
S2 : Dessa skålar har avsatt brätte och ibland

Figur 4 Histogram över spridningen i mynningsdiameter för trefotsgrytor från krukmakeriet i Kv. Dromedaren och för sotiga mynningskärvor till krukor/grytor på Kv. Apeln.

Figur 5 Histogram över spridningen i mynningsdiameter för hela gruppen av "krukor" från Kv. Apeln jämfört med spridningen för sotiga mynningskärvor till krukor/grytor på Kv. Apeln.

Figur 6 Illustration av avgränsningen mellan fat och skål utifrån mynningsskärvans vinkel. Ritning E. Grönberg efter O. Stilborg.

förtjockad mynning liknande de som förekommer på fat, men har klassificerats som skålar på grund av deras djupa form. Deras funktionella karakteristika svarar således till en skål snarare än ett fat. För att skilja ut dem från fat, har jag valt att använda en gräns på 45° vinkel mellan kärlväggen och den horisontella mynningskanten. Är vinkeln större än 45° klassificeras kärlet som skål. Är vinkeln mindre än 45° hänförs kärlet till gruppen "Fat" (fig. 6).

Övriga som inte entydigt har kunnat placeras i undergrupperna har enbart betecknats "S".

Fat. Käril försedda med brätte (Lindahl 2002, fig. 29) och enligt definitionen ovan med en vinkel mellan kärlvägg och horisontell mynning, som är mindre än 45° klassificeras som fat. Att käril definierade som fat skulle ha "liten, låg mynningskant", som Magnus Elfwendahl tar med i sin klassifikation (1999,61) är inte ett användbart kriterium för detta material.

På bas av just mynningsens utformning har faten

fått den mest komplexa indelningen i fem huvudtyper, varav den sista är indelad i tre undertyper (fig. 2):

F1: Mynningen på dessa fat är jämntjock eller lätt förtjockad i förhållande till brättet. Det är inom denna grupp vi hittar fat, som bäst kan karakteriseras som tallrikar (se nedan).

F2: Mynning och brätte är tydligt skiljda från resten av kärlet av en upprättstående kant. Kanten skyddar från skvalp från ett flytande innehåll och brättet är bättre att hålla i när fatet flyttas runt. Fat av typen F2, som också benämns "karmfat", kan ha haft en specifik funktion. Det avskiljda brättet kan till exempel användas för att lägga ifrån sig oätbara delar av maten, så att de inte faller ner i maten igen (som exempelvis fiskben).

F3: Mynningen är likartad förtjockad på in- och utsida. Orsaken till denna förtjockning och de efterföljande typernas mynningsform är antagligen en önska om att förstärka mynningen på de ofta ganska stora faten. Det finns ingen produktionsmässig fördel, men snarare problem för drejningen i att förse faten med ökad vikt längst ut i periferin. Avgränsningen gentemot typ F4 och typ F5a är inte tydlig.

F4: Mynningen är förtjockad enbart på utsidan/undersidan. Som spåren på vissa av dessa mynningar visar, har förtjockningen åstadkommit genom att kanten på fatet har vikts om på utsidan/undersidan.

F5: Mynningen på dessa fat har i motsats till F4-faten vikts uppåt och utgör en kant på fatet.

En ytterligare underuppdelning av F5-gruppen omfattar :

F5a där mynningskanten har samma tjocklek som kärlväggen.

F5b med en jämntjock mynningskant och en inskärning på den neråtvända utsidan av kärlväggen strax innan stället, där mynningskanten har vikts upp. Anledningen till, att denna detalj har givit upphov till en undergrupp, är, att den kan vara karakteristisk för en bestämd verkstads produktion.

F5c där den uppböjda mynningskanten är förtjockad.

Övriga fat, som inte entydigt har kunnat placeras i undergrupperna, har enbart betecknats "F".

Andra käriformer: Här finns kärl, där profilen är tydlig och orienteringen av mynningen klar, men som ändå inte har kunnat hänföras till någon av ovannämnda kärityper, bland annat på grund av storleken på skärvan. Mynningarna är genomgående enkla och jämntjocka eller lätt förtjockade. A-gruppen har underindelats efter mynningens orientering i:

A1 : Kärl med utåtböjd mynning

A2 : Kärl med inåtböjd mynning

A3 : Kärl med rak mynning

Obestämda : Gruppen omfattar mynningar med unika former eller tveksam orientering.

Kv. Apeln

Representativitet

En grundläggande fråga för arbetet med keramik från Kv. Apeln är i vilken omfattning materialet utgör lokalt avfall, som kan knytas funktionellt och socialt till tomter eller till och med till enstaka hus på gårdarna.

Problemet om avfallshantering under sen medeltid och det arkeologiska materialets representativitet diskuteras bland annat i publikationen *Stadsbornas kärl* av Carlsson & Rosén 2002. Å ena sidan finns det upplysningar från Göteborg om att man under 1700-talet slängde avfall i bingar på gården som senare transporterades ur staden (Carlsson & Rosén 2002,31), och Stefan Larssons analyser av kulturlagerbildningar visar, att mycket av det avfall, som stannade kvar på gården omdeponerades (Larsson 2000,135f). Å andra sidan finns det bevisligen avfall kvar på Kv. Apelns gårdsplan och vidare har Mats Roslunds studier av skärvlänkar i material från Lund och Sigtuna visat att skärvorna företrädesvis stannar inom tomtgränserna (Roslund 1997, fig. 8). Carlsson & Roséns slutsats med hänsyn till deras olika fyndmaterial från en rad västsvenska städer är, att det i avfallets fördelning finns kvar strukturer, som kan tolkas kulturhistoriskt med källkritisk försiktighet (Carlsson & Rosén 2002,35).

Huvudparten av fyndmaterialet från Kv.

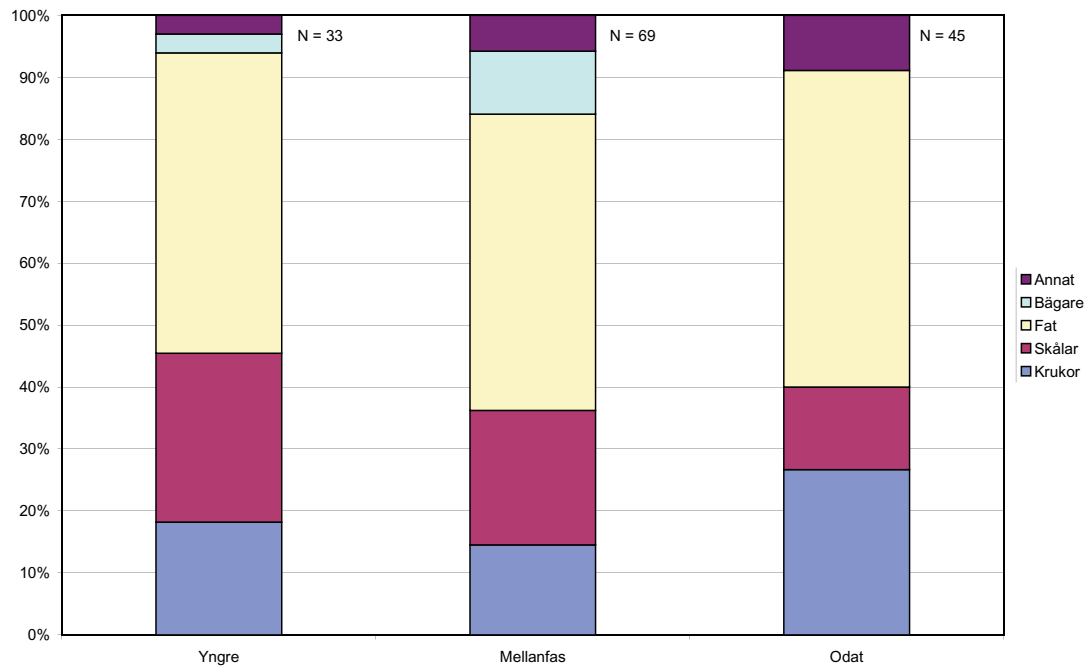
Apeln ingår i konstruktioner som sekundärt avfall och man kan inte utesluta, att material till utfyllnad har hämtats från andra ställen i staden i samband med byggnation på Kv. Apeln. Tre förhållanden kan ge en uppfattning om, i vilken grad keramiken kan uppfattas som ett lokalt avfallsmaterial och om det finns någon funktionell struktur kvar i fördelningen av mängd, kärityper och – storlekar.

Det väsentligaste av dessa tre rör sammansättningen av det keramiska fyndmaterialet från gårdsplan och vretar, förutsatt att detta material är ett lokalt bildat, primärt avfallsmaterial. Om keramiken, som har framkommit inne i husen, också är en del av samma lokala avfall, bör de samma kärityper och –storlekar uppträda i båda materialen. Keramiken från gårdsplan och vretar är naturligtvis svagare, eller inte alls, knuten till fasindelningen. Jämförelsen måste därför bli med det samlade materialet från alla tre faser, som är representerade i tomternas keramik.

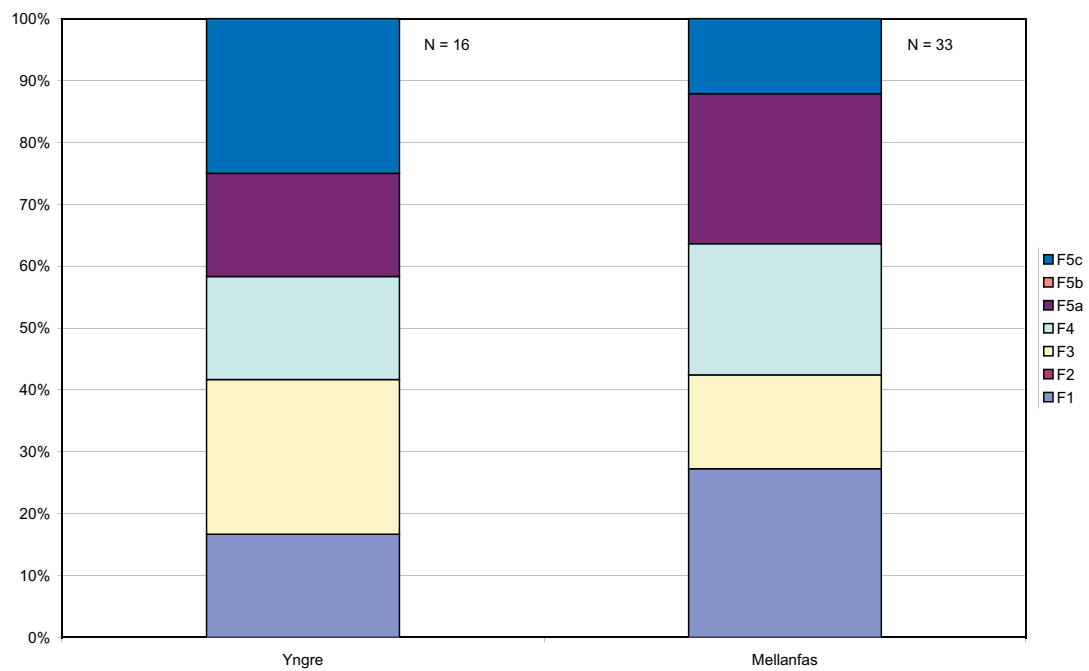
Med undantag för kruktypen K1 och den speciella fatvarianten F5b återfinns alla typerna från tomterna även i avfallet från gårdsplan och vretar (fig. 7 och 8). Att dessa kärityper saknas kan bero på den mindre fyndmängden från gårdsplan och vretar i jämförelse med dessa typers sällsynthet bland Apeln-keramiken som helhet. Frekvenserna av de olika kärityperna är ungefär den samma som för keramiken från tomterna (fig. 9-10). Möjligen finns det en viss överrepresentation av skålar och en underrepresentation av bågare och andra kärl bland fynden från gårdsplan och vretar. Den generellt goda överensstämmelsen gäller också underuppdelningen av faten i typer. När det gäller fattyperna finns det ganska stora variationer i frekvenserna mellan de olika tomternas fyndmaterial och gårdsplan/vret-materialet placerar sig väl inom ramarna för dessa variationer. Till exempel varierar fattyptyp F5c i frekvens från 12 till 22 % inom tomterna, medan frekvensen inom keramiken från gårdsplan/vretar är 16 %.

Jämförelsen med keramiken från gårdsplan och vretar talar således för, att även keramiken inom tomterna representerar avfall av kärl, som kan ha använts i kök och i andra delar av husen.

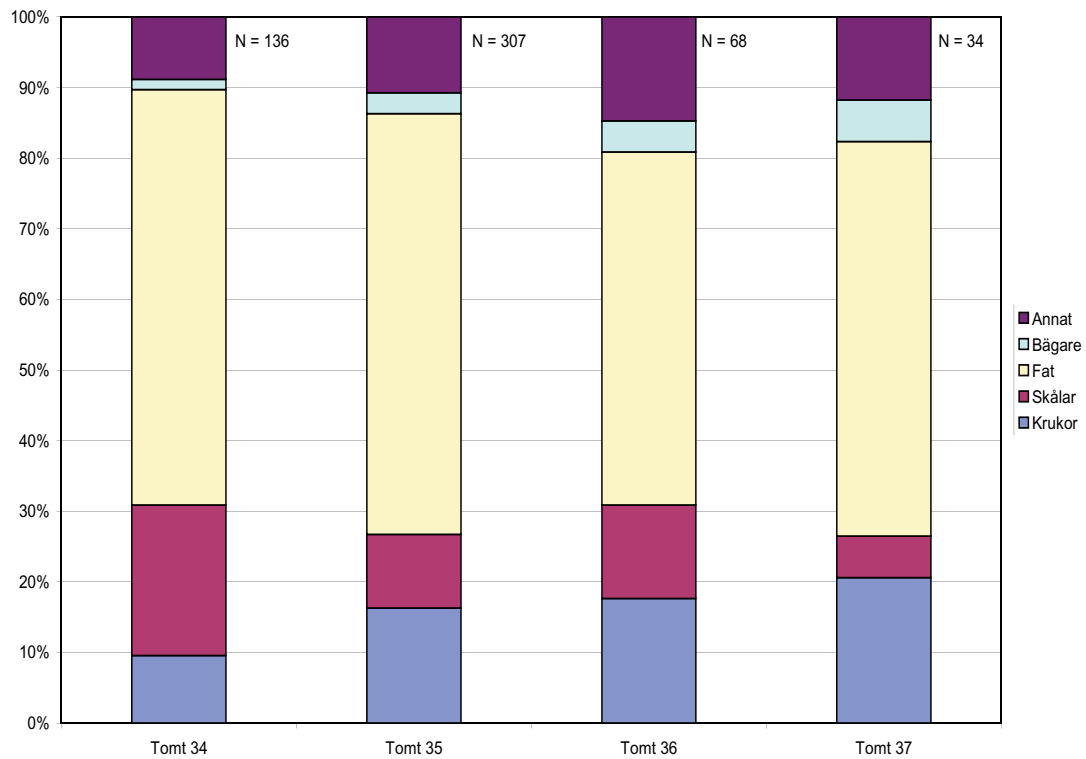
Det andra förhållandet, man kan beakta, är återkommande mönster i sammansättningen av keramiken mellan olika hus på tomten. Trots

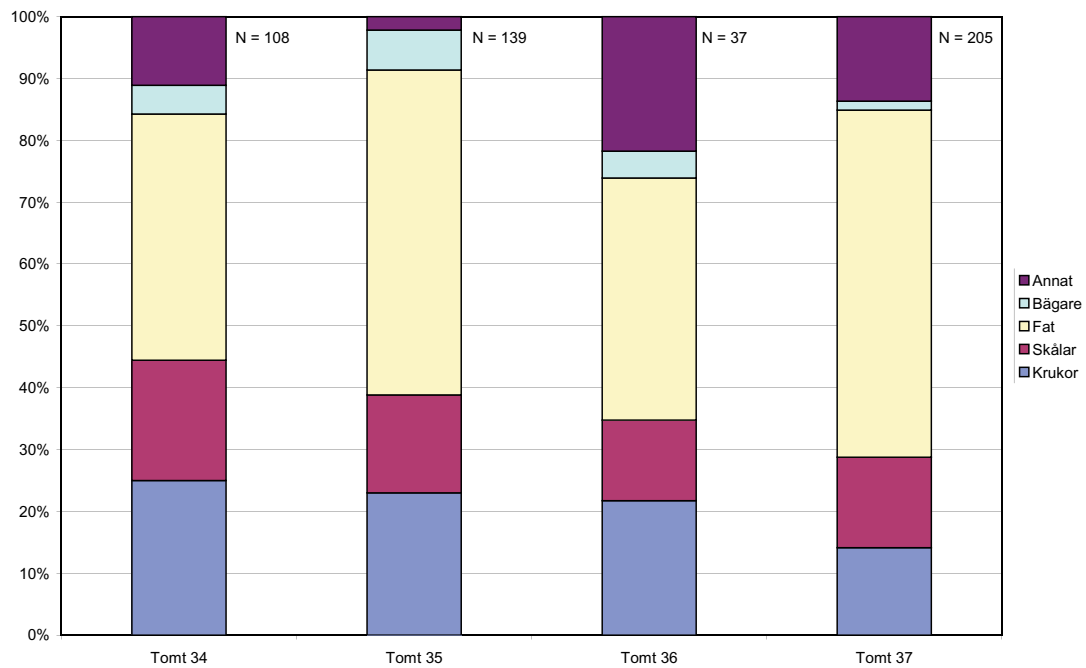
Figur 7 Frekvenserna av olika kärtyper bland mynningar, som har påträffats på gårdsplan och vretar på Kv.Apeln. Materialet är uppdelat i det som har kunnat knytas till mellan- respektive yngre fasen och det som inte har kunnat relateras till faserna.

Figur 8 Frekvenserna av olika typer av fatmynningar, som har påträffats på gårdsplan och vretar på Kv.Apeln. Materialet är uppdelat i det, som har kunnat knytas till mellan- respektive yngre fasen och det som inte har kunnat relateras till faserna.

Figur 9 Histogram över frekvenserna av olika kärtyper i mellanfasen på tomterna, som har ingått i analysen.

Figur 10 Histogram över frekvenserna av olika kärtyper i yngre fasen på tomterna, som har ingått i analysen.

stora skillnader i mängden av fynd mellan de olika husdelarna inom samma tomt och mellan samma typ av husdel i olika tomter (se nedan) finns det ett förhållande, som går igen på alla fyra tomter (fig. 11-12). Bland keramikfynden i huvudbostadsdelen på varje tomt är alla eller minst fyra av de fem kärityperna – krukor, fat, skålar, bågare och andra kärl – representerade oavsett mängden av keramik. Detta stämmer väl överens med förväntningen om att det är på denna del av tomten som vi finner den största variationen i aktiviteter, där keramik har ingått.

Det tredje och sista förhållandet rör förekomsten av skärvor som har utsatts för höga temperaturer som har skadat glasyren eller medfört deformation. Det kan röra sig om skärvor från delvis felbrända kärl, som trots skadorna ändå har använts, men med tanke på förekomsten av vapensmedjorna är det minst lika sannolikt, att dessa skärvor kan ha utsatts för höga temperaturer som avfall eller som sekundärt använda kärl i smedjan. I det senare fallet skulle man kunna förvänta sig en koncentration av sådana fynd till verkstadsdelen av tomten. Spridningen av sekundärt brända skärvor har registrerats på tomterna 36 och 37, samt i materialet från gårdsplan och vretar. Antalet sekundärt brända skärvor är litet, men det finns tydliga tendenser. De fyra sekundärt brända skärvorna från lika många kärl påträffade i den äldsta och mellersta fasen på tomt 36 kommer från smedjan (hus 111) och det intilliggande huset (hus 212). På tomt 37, där fyndmaterialet sannolikt är mera omrört, påträffades fyra av sju skärvor i bostadsdelen – hus 40, medan tre kommer från mellersta och yngsta fasens smedjor(?) – hus 143 och hus 42. Inget liknande samband har kunnat påvisas bland keramiken från gårdsplan och vretar. Av de fem skärvor som har relaterats till hus har fyra påträff-

fats i närheten av förrådsdelarna av tomterna och en invid en bostadsdel.

De två senare förhållanden ger ett visst fog för tanken, att det finns funktionella strukturer kvar i spridningen av keramiken. En omfattande omplacering och därmed homogenisering av keramikavfallet har dock också ägt rum där det har använts som utfyllnad i samband med husens konstruktion. Homogeniseringen har emellertid inte gått lika långt i tomterna 34-36 som den har i tomt 37, och skillnaderna tomterna emellan kan därför göras till föremål för tolkningar. Det kan också finnas anledning att tro, att materialet från Kv. Apeln är kvartersspecifikt och därför kan utgöra bas för jämförelser med andra stadsdelars keramikkonsumtion. Det är dock antagligen inte i rödgodset, men främst i mängden och kvaliteten av porslin och annan import att egentliga sociala skillnader kommer till uttryck.

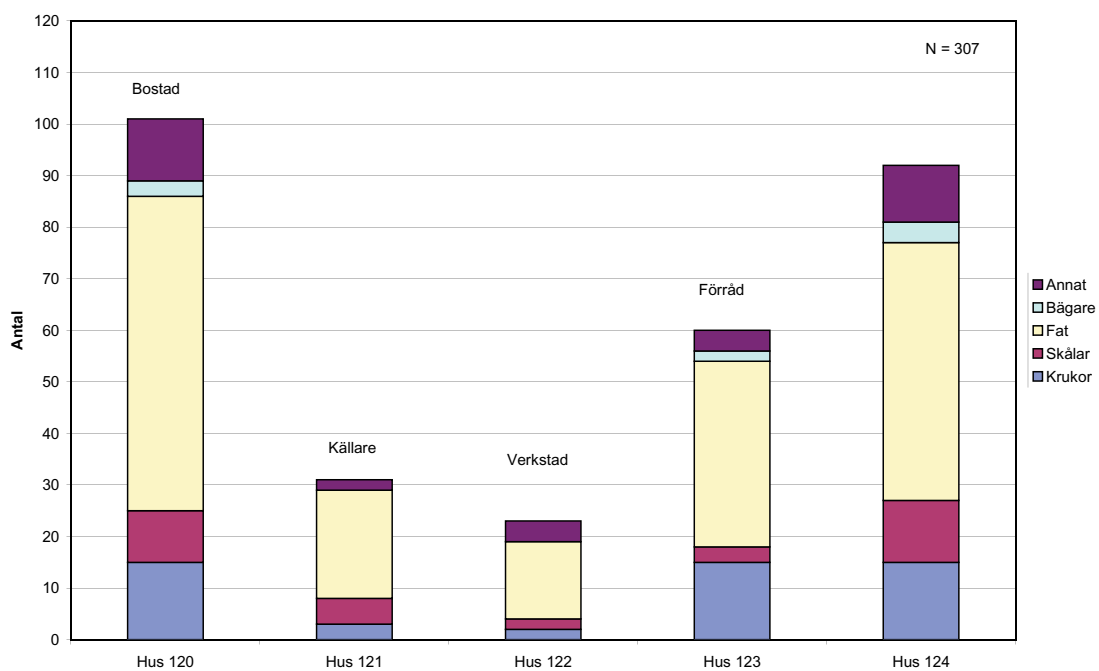
Det faktum att keramikavfallet till en stor del har använts som utfyllnadsmaterial vid om- och nybyggnationer betyder sannolikt en kronologisk förfördelning av keramiken från de senaste åren innan. Den keramik, som finns under den yngsta fasens byggnader, härrör således främst från de senaste 5-10 åren innan. I den mån byggnader uppförs/ombyggs över en rad år kommer den kronologiska bredden att ökas, men i allmänhet får vi räkna med att mellersta fasens keramik är avfall från början av 1700-talet, medan perioden 1630-1700 är mycket sparsamt representerat.

Variationer i konsumtionen. Jämförelser mellan Tomt 34, 35, 36 och 37

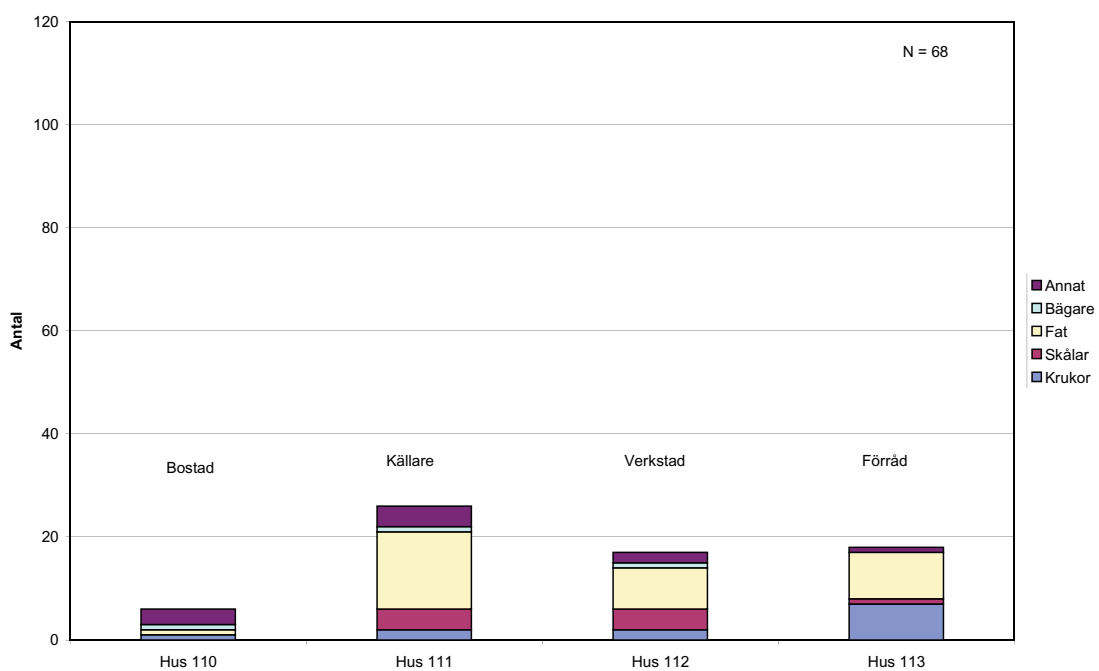
Den äldsta fasen har lämnat ett så pass begränsat och ojämnt fördelat material att det är för osäkert att försöka jämföra sammansättningen mellan faserna.

Tabell 1 Mängden av mynningsskärvor från olika kärl påträffade inom tomterna 34-37 tillhörande mellanfas och yngre fas av bebyggelsen.

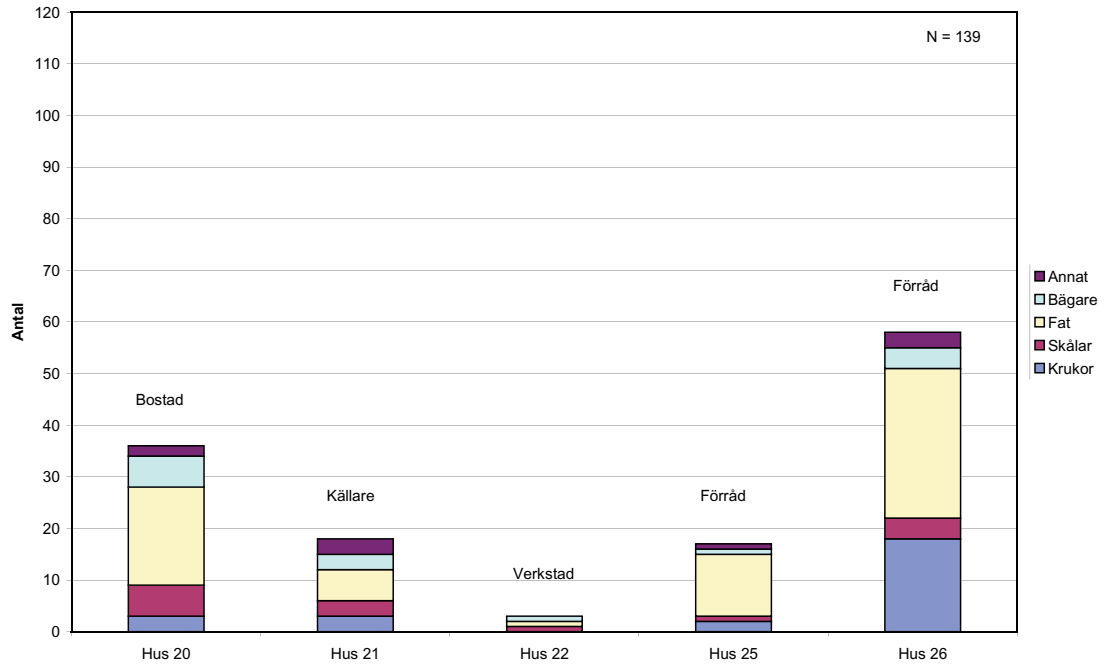
<i>Fas/Tomt</i>	34	35	36	37	Total
Mellanfas	136	307	68	34	545
Yngre fas	108	139	37	205	489

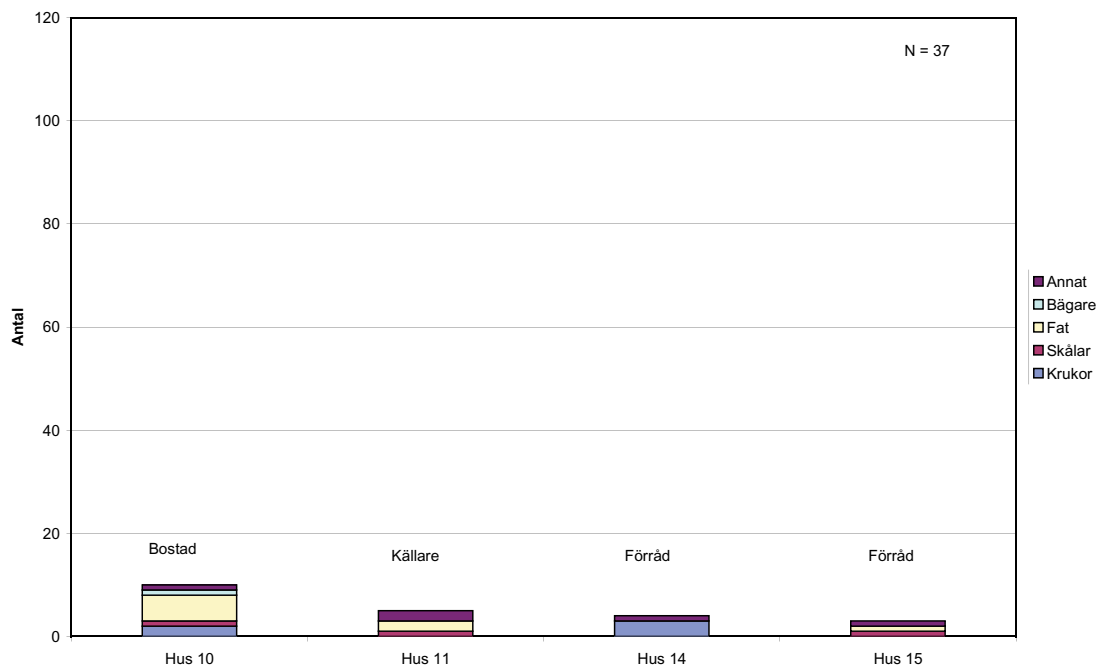
Figur 11 Total mängd och fördelningen på olika kärtyper för mynningar påträffade inom de olika byggnaderna från mellanfasen på tomt 35.

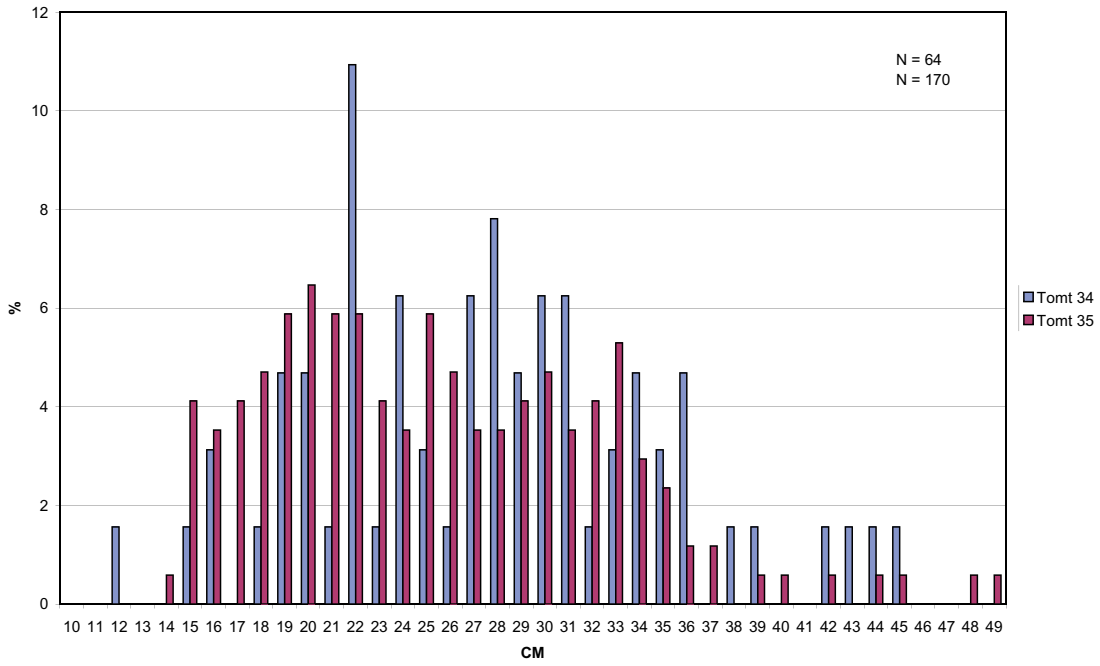
Figur 12 Total mängd och fördelningen på olika kärtyper för mynningar påträffade inom de olika byggnaderna från mellanfasen på tomt 36.

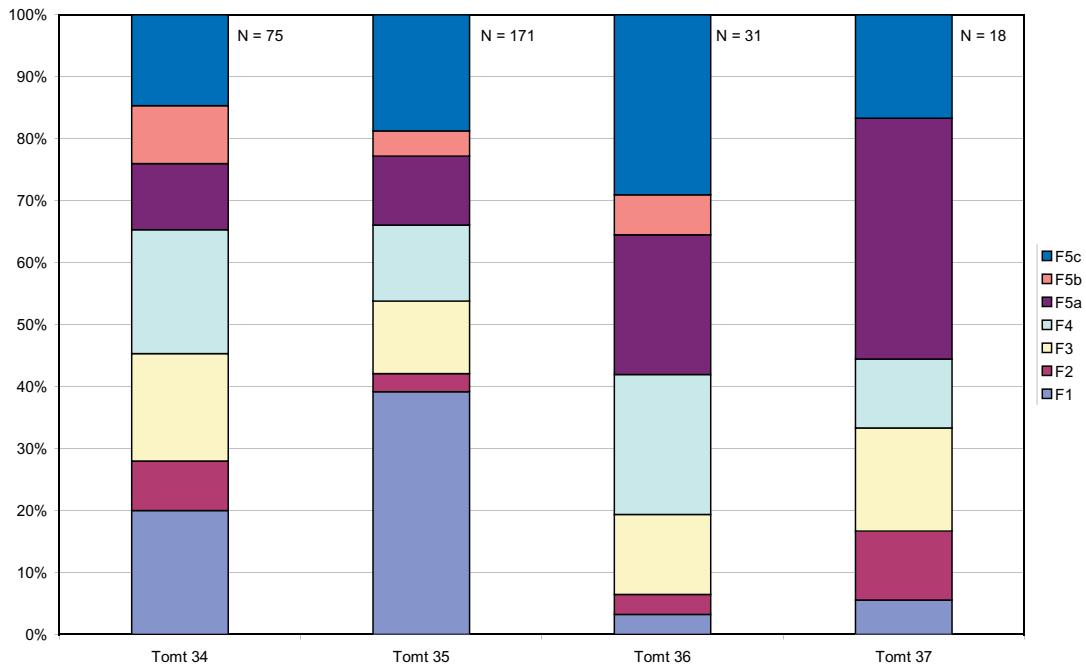
Figur 13 Total mängd och fördelningen på olika kärtyper för mynningar påträffade inom de olika byggnaderna från yngre fasen på tomt 35.

Figur 14 Total mängd och fördelningen på olika kärtyper för mynningar påträffade inom de olika byggnaderna från yngre fasen på tomt 36.

Figur 15 Histogram över fördelningen av mynningsdiametrar på fat från mellanfasen påträffade på tomt 34 och tomt 35.

Figur 16 Histogram över frekvenserna av fattyper i mellanfasen på tomtorna, som har ingått i analysen.

Betydligt mera keramik har kunnat knytas till de två övriga faserna. Materialet är dock även under dessa faser ojämnt fördelat. Medan drygt 300 mynningar har registrerats från mellanfasen i tomt 35 rör det sig bara om 68 från granntomten 36 och 34 från den delvis bevarade tomt 37 (tab. 1, fig. 9-10). Det totala antalet registrerade mynningar från olika kärl relaterade till mellanfasen uppgår till 545. Nästan lika mycket keramik (489 mynningar) kunde hänföras till den yngre fasen och fördelad i ungefär samma proportioner med undantag för tomt 37, där det största antalet mynningar hittades – 205. Proportionaliteten i mängdskillnaderna snarare än avvikelserna på tomt 37 är anmärkningsvärd. Varför har granntomterna 35 och 36 mest och näst mest (tomt 35) respektive minst fyndmaterial (tomt 36) i de två perioderna? Fördelningen av mynningar i de olika husen på var av tomterna ger inte omedelbart någon förklaring på detta förhållande (fig. 11-14). På båda tomterna finns mynningar av de flesta kärityper från såväl bostadsdel som källare, verkstad och förråd. Det tycks således inte finnas någon grundläggande skillnad i deponeringen av keramiken på de två tomterna. Orsaken skulle istället kunna vara skillnader i byggnadernas konstruktionsteknik, som i olika omfattning använt keramik som fyllnadsmaterial.

Skillnader i konsumtionsmönster mellan tomterna har eftersökts i mellan- och yngre fasen med hänsyn till proportionerna mellan de olika kärityperna och typfördelningen bland faten.

Alla kärityper förekommer på alla tomter och i båda faserna. Frekvenserna är också överensstämmande, vilket framgår av figur 9. På alla fyra tomter dominerar mynningsmaterialet under mellanfasen av fat, vilket självklart ska sättas i relation till att mynningen utgör en proportionellt större del av dessa jämfört med andra kärityper. Fat med diametrar mellan 30 och 45 cm har lämnat betydligt flera mynnings-skärvor efter sig, vilket ökar chansen att någon av dem bevaras i den arkeologiska kontexten. Trots denna källkritiska aspekt har fat sannolikt varit den största gruppen inom hushållsinventariet av keramik. Gruppen krukor, som också omfattar trefotsgritor, är relativt liten. Förvarings- och tillberedningskärl utgör således mindre än 40 % av kärilen även om vi inkluderar gruppen ”Andra kärityper”, medan serveringskärl som fat och

skålar utgör 60 % eller mera. Skillnaderna i fördelningen av kärityper tomterna emellan är små under mellanfasen och mindre än skillnaderna mellan mellanfas och yngre fas (fig. 9-10). Med undantag för tomt 37 ökar frekvensen av krukor, medan andelen fat minskar. Skillnaderna mellan tomterna under den yngre fasen är något större, men knappast av en sådan storlek att det ger anledning att söka funktionella och/eller sociala förklaringar (fig. 10).

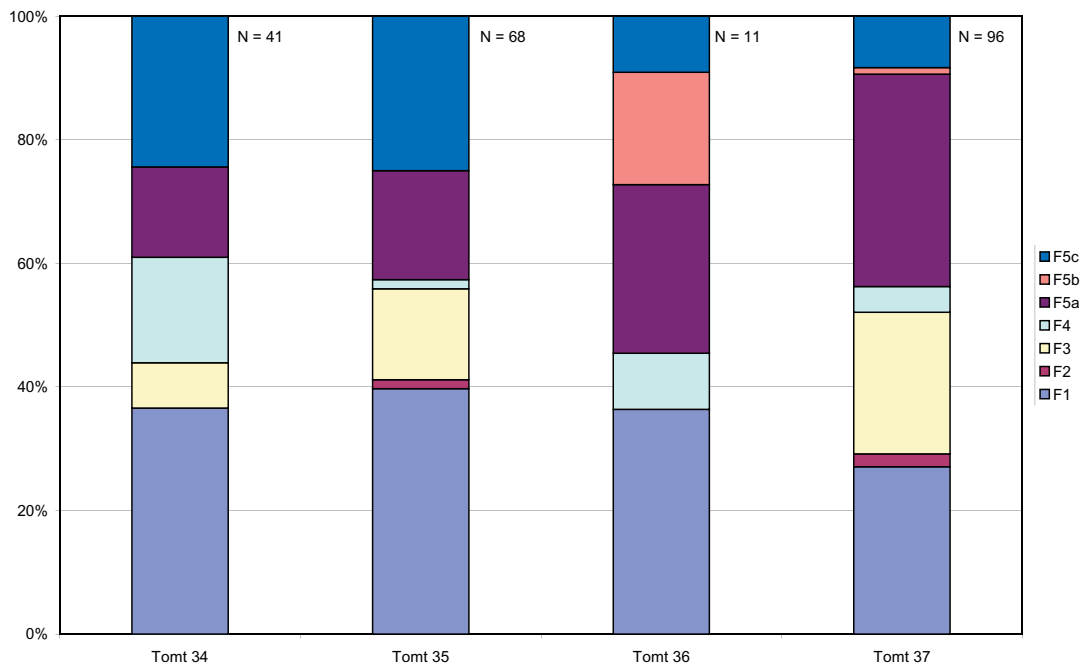
Fat och krukor. Typer och storlekar i mellanfas och yngre fas

Diskussionen nedan av fat tillhörande de två faserna kommer företrädesvis att utgå från fynden i tomt 34 och 35 som är mera omfattande och mindre störda än materialen från tomt 36 och 37.

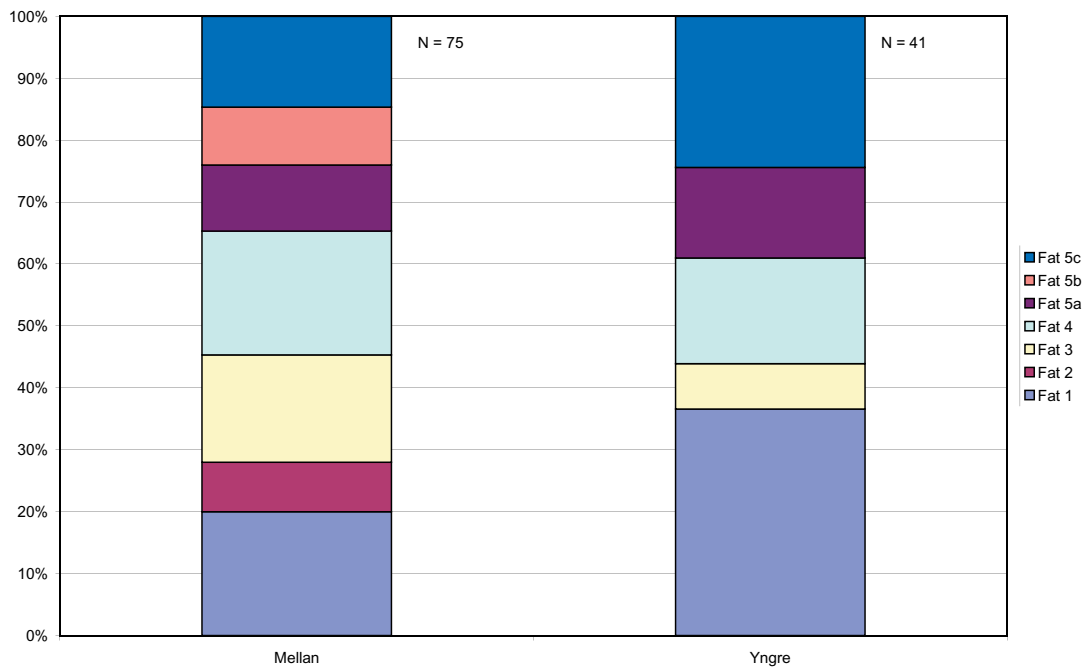
Vid en jämförelse av histogrammen för den procentuella fördelningen av mynningsdiametrar på mellanfasfat från tomt 34 och 35 verkar det finnas en genomgående överensstämmelse mellan de två materialen (fig. 15). Om man tittar närmare på intervallet 17-21 cm i diameter framgår det emellertid, att andelen fat av denna storlek är dubbel så stor på tomt 35 som på tomt 34. Detta sammanfaller med en större andel ”tallrikar” (F1) i mellanfasmaterialen från tomt 35 än i tomt 34 - ca 40 % mot ca 20 % (fig. 16). Frekvenserna av de andra fattyperna i tomt 35 är motsvarande mindre med undantag för 5c. Samma skillnad ses i frekvensen av F1 mellan mellanfas (20 %) och yngre fas (37 %) på tomt 34 (fig. 16 och 17). Inom tomt 35 är andelen ca 40 % i båda faserna.

I det mindre materialet från tomt 36 är andelen F1 mycket låg i äldsta fas och mellanfasen (3-4 % - svarande till ett fynd per fas), medan andelen F1 av de 11 faten i den yngre fasen är 39 % även om det bara motsvarar fyra käril. På alla tre tomter är andelen F1-fat, vilka omfattar ”tallrikarna”, således lika stor i den yngre fasen (fig. 17).

Skillnaden i andelen ”tallrikar” kan bero på olika preferenser på de tre tomterna under mellanfasen eller på en kronologisk förskjutning. Större delen av mellanfaskeramiken inom tomt 34 kan tillhöra en tidigare del av perioden 1630-1730, medan keramiken från motsvarande fas

Figur 17 Histogram över frekvenserna av fattyper i yngre fasen på tomterna, som har ingått i analysen.

Figur 18 Histogram över frekvenserna av fattyper i mellanfasen och yngre fasen på tomt 34.

inom 35 tillhör en senare del, där tallrikar har blivit vanligare. När det gäller den mycket ringa andelen tallrikar i äldsta och mellanfasen på tomt 36 får man ta den mycket mindre fyndmängden i beaktning.

Med undantag för F5b på tomt 37 finns samtliga fattyper på alla tomter under mellanfasen (fig.16). Generellt verkar variationen i fattyper minska i yngre fasen (fig. 18). Fattyperna F2 och F5b saknas i yngre fas-fynden på tomt 34-36 och materialet domineras tydligare av färre typer. Detta gäller även tomt 37, där dock alla fattyper förekommer (fig.17).

När det gäller storlekarna på skålar och fat i övrigt är variationen (bedömd utifrån mynningsdiametrarna) däremot stort sett den samma i alla tomter bortsett från ovannämnda övervikt av tallrikar i mellanfasen på tomt 35. Fat av typ F5a-c, där mynningen har förstärkts på olika sätt, hör generellt till de största faten.

Krukorna på tomt 34 från mellan- och yngre fas har en något större genomsnittlig mynningsdiameter än motsvarande krukor på tomt 35 (tyngdpunkter vid 20-21 och 20-24 cm mot 17-20 och 16-18 cm, fig. 19-20). Den totala spridningen är dock ungefär den samma - 14-32 cm mot 12-30 cm. Materialet på tomt 36 är för litet för att det skall gå att utläsa någon tendens i storleksfördelningen.

Fördelningar inom tomterna

På tomt 34 framkom huvudparten av keramiken från mellanfasen i samband med utgrävningen av verkstads/förrådsdelen hus 132 (fig. 21). Materialet från bostadsdelen – hus 130 - är mindre, men trots den begränsade mängden varierat. Bland annat förekommer bägare, som det inte har påträffats mynningar av i någon av de andra byggnaderna. Dock saknas krukorna här. Den största andelen krukor finns istället i hus 132. En snarlik fördelning ses under den yngre fasen, där dock såväl bägare som krukor är representerade i såväl hus 30 som hus 32.

Under mellanfasen på tomt 35 finns de största andelarna av identifierade kärl i bostadsdelen hus 120 och förrådsdelen hus 123/124 och med ungefär samma sammansättning av kärityper (fig. 11). Storleksvariationen för fat och krukor är den samma i fyndmaterialen från båda hus.

En snarlik fördelning ses i den yngre fasen trots inblandningen av ännu yngre material i delen längst ut mot sjön (fig.13).

Under mellanfasen på tomt 36 finns minst material i bostadsdelen (hus 110) och ett lite större material i källaren (hus 111), verkstaden (hus 112) och förrådsdelen (hus 113) (fig.12). Med tanke på det begränsade fyndmaterialet är det anmärkningsvärt att samtliga fem kärityper finns i tre av dessa fyra byggnader. De lika små materialen från hus 11,14 och 15 i den yngre fasen har således bara 2-3 kärityper vardera (fig.14). Det något större materialet från bostadsdelen hus 10 omfattar som det äldre hus 110 alla fem kärityper.

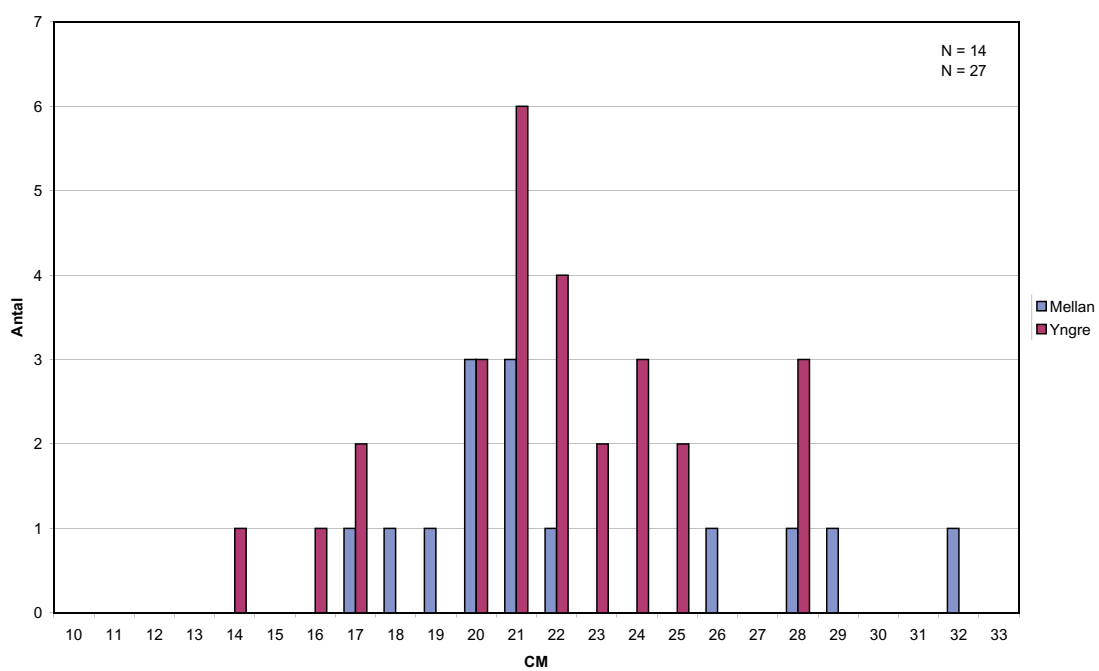
Större delen av det större fyndmaterialet från den yngre fasen på tomt 37 är jämt fördelat mellan hus 40, 42 och 43 utan någon skillnad i representationen av de olika kärityperna. Även detta förhållande bidrar till uppfattningen att keramikfynden här är mera omrörda än på de andra tomterna.

Det finns således markanta skillnader i den interna fördelningen av keramikfynden mellan tomterna och som ovan nämnts kan orsaken vara variationer i byggnadskonstruktion, som har fordrat olika mängder av utfyllnadsmaterial. Skillnaderna i frekvensen av de olika kärityperna från de olika byggnaderna är för små och osäkra för, att det skall kunna tolkas som variationer i byggnadernas funktion inom samma tomt. Det enda markanta förhållandet är förekomsten av i stort sett alla kärityper i bostadsdelarna oavsett antalet mynningar. Detta är en tydlig fingervisning om att alla typer av kärl användes i hushållet.

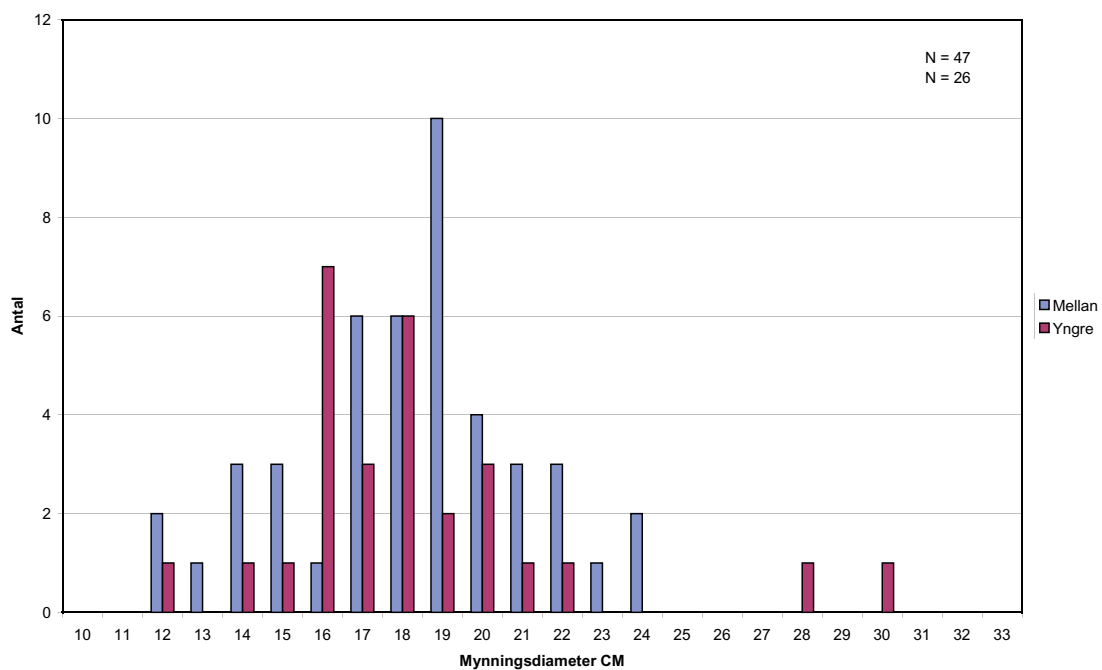
Kronologi

Som det redan har berörts ovan verkar det vara tiden som är den största källan till variationerna inom keramiken från Kv. Apeln. Därutöver är det helt klart att gruppen ”fat” genomgår de tydligaste förändringarna mellan mellanfasen (1630-1730) och den yngre fasen (1730-1830). Variationen i gruppen ”krukor” är såväl mindre som mindre klart relaterad till tid.

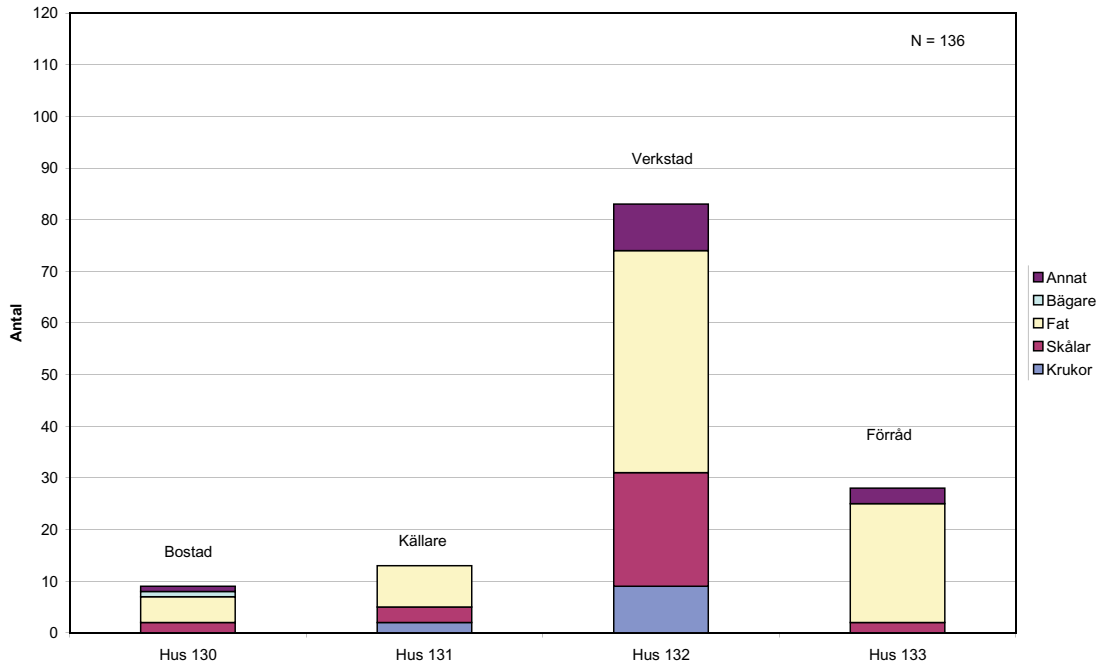
På alla tomterna med undantag av tomt 37 är fat vanligare under mellanfasen än under den yngre fasen (fig. 9-10). I den äldsta fasen på tomt 36 finns det en lika hög andel fat som under mel-

Figur 19 Fördelning av mynningsdiametrar på krukor från mellanfas och yngre fas på tomt 34.

Figur 20 Fördelning av mynningsdiametrar på krukor från mellanfas och yngre fas på tomt 35.

Figur 21 Total mängd och fördelningen på olika kärtyper för mynningar påträffade inom de olika byggnaderna från mellanfasen på tomt 34.

lanfasen. Andelen krukor ökar från mellanfasen till yngre fasen på alla tomter utom tomt 37.

Fattyperna F2 (karmfat) och F5b (med avgränsning av mynningens förtjockning genom en tydlig skåre på undersidan) förekommer i mindre antal i mellanfasen på tomt 34, 35 och 36 (fig.16-17). I den yngre fasen har ingen eller enbart någon enstaka skärva av dessa fattyper påträffats. Även här avviker tomt 37, där båda typer förekommer i den yngre fasen, men enbart F2 i mellanfasen.

F1-fat ("tallrikar") med enkel, jämntjock mynning varav de flesta är av mindre storlek mellan 17 och 20 cm i diameter, ökar markant i frekvens mellan mellanfasen och den yngre fasen på samtliga fyra tomter. Dessa tallrikar ökar sin andel av hushållsinventariets fat på bekostnad av alla andra fattyper. Speciellt typen F4 med neromvikt kant blir ett mer sällsynt inslag i hushållet. Bland tallrikarna i den yngre fasen finns en typ med svart glasyr, som också omtalas av Gunnar Lindqvist (1981,65). Enligt Lindqvist tillverkades denna servis från 1700-talets slut och blev vanlig en bit in på 1800-talet.

En annan orsak till att den totala fyndmängden av fat-mynningsskärvor minskar kan vara att de allt vanligare tallrikarna är mindre. Ju

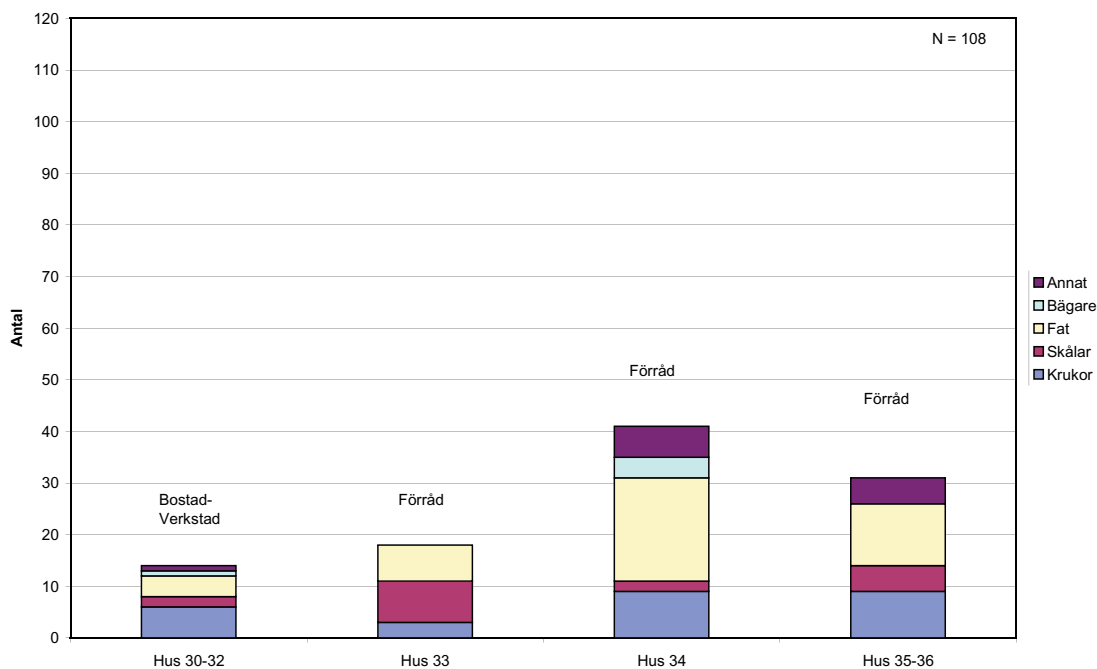
färre stora fat desto färre mynningsskärvor och därmed mindre chans, att en mynningsskärva bevaras bland fynden.

Krukornas andel verkar öka från mellanfasen till den yngre fasen. En del av denna ökning beror dock sannolikt på att andelen fat sjunker. Ökningen av krukornas genomsnittliga mynningsdiameter som ses på tomt 34 (fig. 19) har ingen motsvarighet på de övriga tomterna.

Jag ska återkomma till dateringen av dessa förändringar i sammansättningen i hushållsinventariet i samband med diskussionen av jämförelsematerialet från krukmakeriet i Kv.Dromedaren.

Fas 0

En del av materialet från de ytterste delarna av tomt 35 och 36 har daterats till tiden efter 1850 – fas 0. Mynningsprofilerna i detta material verkar i jämförelse med det äldre material klart mindre distinkta, vilket gör det svårt att indela kärnen efter typologin som upprättats efter variationen inom de föregående faserna. Detta tyder på en kvalitetsförsämring på rödgodsproduktionen. Kärnen har drejats snabbare och med mindre omsorg, sannolikt på grund av konkurrensen från flintgods.

Figur 22 Total mängd och fördelningen på olika kärtyper för mynningar påträffade inom de olika byggnaderna från den yngre fasen på tomt 34.

Godsanalyser

Av ovanstående framgår att tomterna 34 och 35 har lämnat de största och sannolikt även de minst omrörda keramikmaterialen. Gruppen av fat har vidare visat sig vara den mest variationsrika i typer och storlekar samt den kronologiskt mest känsliga. Därför har de teknologiska analyserna koncentrerats till fat från mellanfas och yngre fas på tomt 34 och 35. Ett mindre antal analyser har även utförts på krukor från tomt 35 för att undersöka om det finns skillnader i hantverket bakom de två grupperna av kärl.

Totalt 30 tunnslip av mynningsskärivor från Kv. Apeln har framställts och mikroskopiserats (tab. 2). Tunnslipen representerar de båda faserna på tomterna 34 och 35. Mikroskoperingarna har bland annat gjort det klart, att det inte är möjligt att klassificera den yngre rödgodskeramikens gods med blotta ögat.

Leran och den tillsatta magringen presenteras först separat. Kopplingen mellan de två delarna av råmaterialvalet blir klarare genom detta tillvägagångssätt. Därutöver har strukturer i färg- och glasyrlagren studerats.

Leror

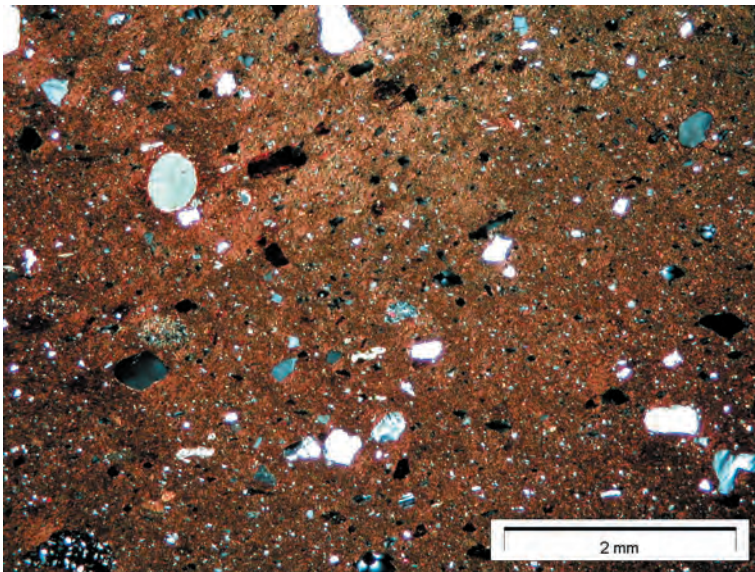
Lerorna varierar generellt från mellanleror med olika halt av silt och finsand till grova leror med silt, finsand och sand i varierande mängd. De enda två analyserade gods som har gjorts av finare lera (fig.23a) är ett F5a-fat från tomt 34, mellanfas (TS 2) och ett F5c-fat från tomt 35, yngre fas (TS 13). Lerorna i dessa två gods är mineralogiskt likartade och båda innehåller mindre mängder kalk, som dock mest sannolikt har trängt in sekundärt i sprickor i godset. TS 15 av en kruka från tomt 35's mellanfas visar däremot på ett otvetydigt kalkhaltigt gods, men i detta fall är leran en sandig grov lera. I övrigt har enbart kalkfria leror använts till faten och krukorna i båda faserna.

Variationerna i grovlek, glimmer- och järnoxidhalt samt i förekomsten av mörka mineral (amfiboler, pyroxener, zirkon m.m.) i lerorna är stora, men alla kan mycket väl ha förekommit lokalt. Det har inte gjorts några mineralogiska observationer, som pekar på att godset skulle vara icke-lokalt. Det finns inga klara skillnader i lerval mellan tomterna eller mellan faserna. Att enstaka sandstenskorner är något vanligare

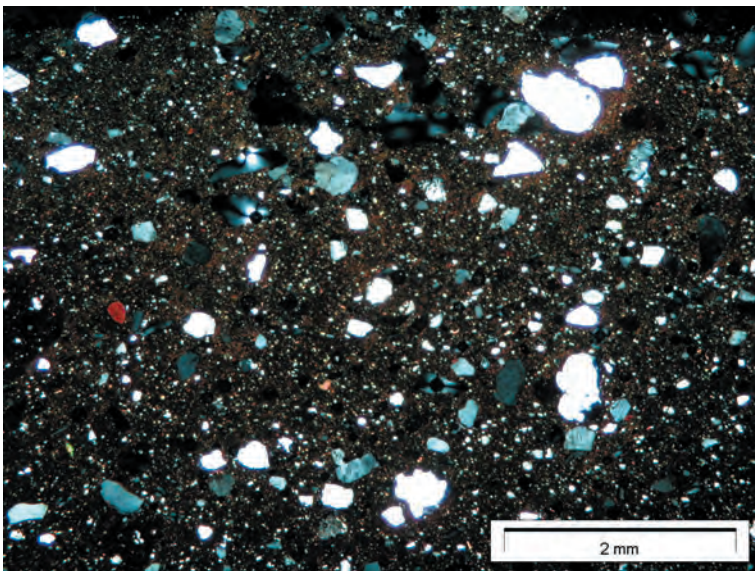
Tabell 2 Resultat av mikroskopering av tunnslip på mynningsskärvor från Kv.Apeln.

Förklaring: R-nummer = ritningsnummer, Acc. = accessoriska, kstl = kornstorlek; M = mellanfas, Y = yngre fas; F = fat, K = kruka, Bä = bägare; G = grov, M = medium grov, F = fin; O = osorterad, S = sorterad; - = sparsam förekomst, * = allmänt förekommande, + = rik förekomst, ? = ingen observation p.g.a. godsets sintring; M = malm, A/P = amfiboler och pyroxener, Z = zirkon, Mu = muscovit, Iso = isotropt mineral; Nat = naturlig magring, Tm = tegelmjöl; FS = finsandig; SST = sandsten.

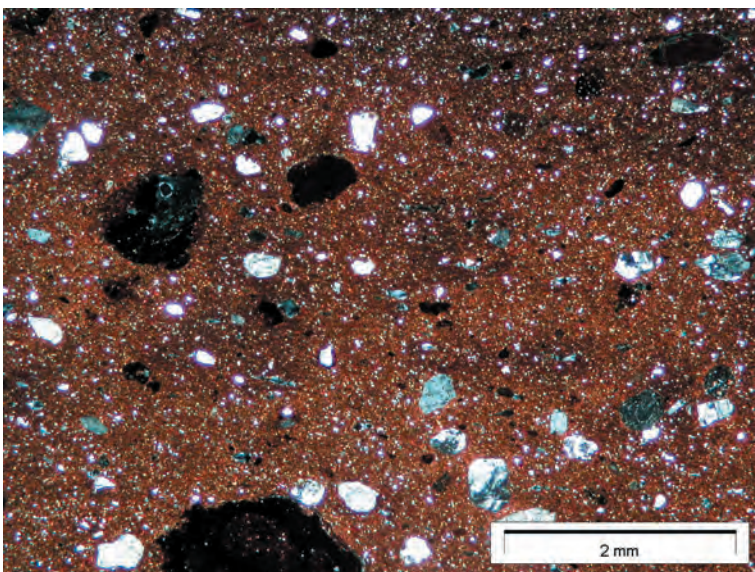
Info					Lera										Magring				Glasyr		Noter
TS-nummer	Tomt	Fas	R-nummer	Kärftyp	Grovlek	Silt	Finsand	Sand	Glimmer	Järnoxid	Acc. mineral	Org. mat	Magring	Max. kstl.	X max kstl.	Mängd	Färglager	Glasyr			
1	34	M	R4	F1	M	+	-		+	+	M, A/P		Sand,Tm	2,2	0,8	8			SST		
2	34	M	R31	F5a	F	*	-		*	*	M,A/P, Z		Sand,Tm	2,6	0,9	7	Gl+,kalk?		SST		
3	34	M	R81	F5c	M	+	*		*	*	M,A/P		Sand	2	1,2	13	Silt,FS +	FS*,kalk	Intr. kalk		
4	34	M	R91	F4	M	+	*		*	*	M,A/P		Sand	1,2	0,7	8	Gl+		SST		
5	34	M	R94	F3	M	+	*		-	*	M,A/P		Nat?,Tm?	2	0,5	6?	Grått lager	FS-	Intr. kalk		
6	34	M	R104	F5c	M	+	*		*	*	M,A/P,Iso		Sand,Tm?	1,5	0,8	7	Grått,rött lager	FS-			
7	34	Y	R142	F1	G	+	*	*	*	*	M		Nat	1,75			Tunt		Intr. kalk		
8	34	Y	R214	F5a	M	+	-		+	*	Z		Sand,Tm?	0,9	0,8	7			SST		
9	34	Y	R223	F4	M	+	*		*	*	M,A/P		Sand,Tm?	1,6	0,8	9	Järnfattigt, finkornigt		SST		
10	34	Y	R225	F4	M	+	*		*	*	M		Sand,Tm?	0,8	0,7	7	Järn+		SST		
11	34	Y	R235	F5a	G	+	+	*	*	+	M,A/P		Nat	1,8			Finkorn, vitt	FS*	SST		
12	35	Y	R285	F3	M	+	*	--	*	*	A/P	*	Sand,Tm	1,1	0,7	8					
13	35	Y	R292	F5c	F	*	-		*	*	M,A/P,Z		Sand,Tm	1,1	0,9	9		FS*	Intr. kalk		
14	35	Y	R298	F1	M	+	-		+	*	A/P		Sand,Tm	1,6	0,7	9	Finkorn, vitt	FS*			
15	35	M	R307	K3	G	+	+	*	*	+	A/P	--	Nat,?	1,2	0,8	4?			Kalkhaltig blandlera		
16	35	M	R310		M	+	*		*	*	M,A/P,Iso		Sand,Tm	1,5	0,6	12					
17	35	M	R328	Bä	M	+	*		*	*	M,A/P		Sand,Tm	1	0,6	12					
18	35	M	R361	F3	M	+	-		*	*	M,A/P,Z		Sand,Tm	1,6	0,9	9		FS*			
19	35	M	R371	F2	M	++	*		?	?	M,A/P		Sand,Tm	1	0,7	16		FS-			
20	35	M	R393	F5c	G	+	*	*	*	*	M,A/P,Z, Iso		Nat,Tm?	2,5	0,8			FS-	SST		
21	35	M	366	K	G	++	+	*	?	?	M,A/P,Z		Nat	0,8							
22	35	M	399	K	M	+	*		*	*	M,A/P		Sand,Tm	1,7	0,9	11					
23	35	M	382	K	M	*	*		?	?			Sand,Tm	2,6	0,9	11					
24	35	Y	287	K	M	+	*		*	*	M,A/P, Iso		Sand,Tm	2,5	1,1	13		FS-			
25	35	Y	296	K3	M	+	*		+	*	A/P, Iso		Sand,Tm	1,9	1,1	12	dubbla vita lager	FS-			
26	35	M	354	F1	F	*	-		+	*	M,A/P,Z		Sand,Tm?	1,2	0,7	9		FS*			
27	35	M	400	F1	M	+	*		?	*			Sand	0,8	0,6	6					
28	35	Y	282	F5c	M	+	-		*	*	M,A/P		Sand,Tm	1,6	1,2	9		FS-	SST		
29	35	Y	293	F1	M	+	*		+	*	A/P		Sand,Tm?	0,8	0,6	7					
30	35	Y	291	F1	M	+	*		+	*	M,A/P		Sand,Tm	1,7	1,1	11			SST		
Dromedaren																					
1	A3	1756	R87	F2	M	++	-		*	+	A/P,Z		Sand,Tm	1,8	1,2	10	tjockt, sand				
2	A3	1756	R88	F2	G	+	+	*	?	?	A/P,Z		Nat,Tm	2,5	1,2	5	tunt				
3	A3	1756	R89	F2	M	++	*		?	?	A/P		Sand,Tm	2,0	1,2	13	tunt				
4	A3	1756	R90	F2	G	++	*	*	?	?			Nat	2,0	0,7		tunt	FS-			
5	A6	?	R53	F2	G	+	+	*	*	+	A/P,Mu		Nat	1,3	0,8		lerslikker?	FS*			
6	A1	1786	R13	F1	M	+	*		*	+			Sand,Tm	1,6	1,1	10	tunt	FS*			
7	A1	1786	R31	F1	M	*	*		+	*	M		Sand,Tm	2,6	1,8	13	tunt				
8	A1	1786	R40	F1	G	+	+	*	+	+	M,A/P,Z		Nat	1			tunt				
9	A1	1786	R41	F1	F	*	-		*	*	A/P		Sand,Tm	1,3	0,7	10					
10	A4	?		K3	M	+	*		?	*			Sand,Tm	3	0,7	12					
11	A4	?		K3	M	+	-		*	*	M,A/P		Sand,Tm	1	0,8	12					

Figur 23a Mikroskopfoto av gods framställd av en fin lera (TS2, Apeln) Foto: E.Grönberg.

Figur 23b Mikroskopfoto av gods framställd av en grov lera utan ytterligare tillsats av magring (TS7, Apeln) Foto: E.Grönberg.

Figur 23c Mikroskopfoto av gods framställd av en mellanlera magrad med sand och en mindre andel tegelmjöl (TS1, Dromedaren) Foto: E. Grönberg.

förekommande i gods från tomt 34 än i gods från tomt 35 ska sannolikt inte tilläggas någon större betydelse. Inte heller mellan fat och krukor ses några avgörande skillnader i lerornas kvalitet och mineralogiska sammansättning. Det enda undantaget är den kalkhaltiga leran, som använts till krukans TS 15.

Magring

Till fyra av de 30 analyserade godsen har en grov, sandig lera använts utan ytterligare tillsatts av magringsmedel (TS 7, TS 11, TS 20, TS 21). Det är två fat av typ F1 och F5a från den yngre fasen i tomt 34 och ett F5c-fat och en kruka från mellanfasen på tomt 35 (fig.23b). De naturligt magrade godsen kan således inte knytas speciellt varken till någon av faserna, någon av tomterna eller någon av de två kärngrupperna.

Ett F3-fat från mellanfasen, tomt 34 (TS 5) och en kruka från mellanfasen, tomt 35 (TS 15) har framställts av en mellanlera respektive en grov lera med en liten tillsatts (4-6 % volym) av krossad bränd lera. Kornen av bränd lera är här mycket små, men i andra gods, som ska omtalas längre fram, förekommer större korn, som mest sannolikt härrör från krossat tegel (fig. 23c). Därför har beteckningen ”tegelmjöl” valts för detta magringsmaterial. Den observerbara mängden av tegelmjöl som magring i bränd keramik är avhängig av förhållandet mellan teglets ursprungliga bränningstemperatur och den temperatur, som keramiken sedan har bränts vid (Lindahl 1990). Mängden av tillsatt tegelmjöl kan således vara större än vad som har observerats. Som det framgår nedan, är tillsatsen av några få procent tegelmjöl dock ett återkommande fenomen, vilket styrker denna beräkning av magringsmängden.

Tre fat (F5c, F4, F1) från mellanfasen på tomt 34 och 35 är framställda av mellanleror magrade med 8-13 % volym sorterad sand (TS 3, TS 4, TS 27).

Övriga gods i fat och krukor från båda tomterna och båda faserna är gjorda av mellanleror och grövre leror magrade med en blandning av sorterad sand och tegelmjöl, där sanden utgör störste andelen även om tegelmjölskornen i vissa fall är de största (fig.23c).

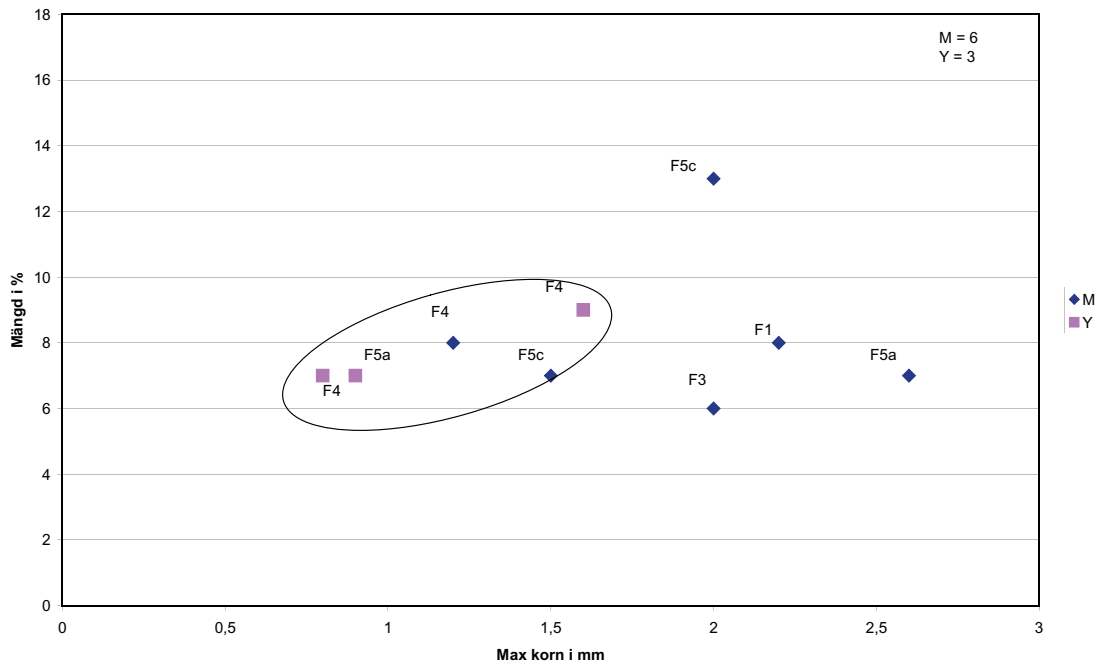
Magringskvaliteterna (mängd och kornstorlek) i samtliga gods varierar i stort sett utan

hänsyn till valen av magringsmedel (fig.24-25). Bland de magrade godsen från båda tomterna ser vi en kärngrupp av magringskvaliteter, som ligger inom 0,75- 1,6 mm i maximal kornstorlek och 6-9 % i magringsmängd. Samtliga analyserade fat från den yngre fasen på tomt 34 befinner sig i denna grupp, medan faten från mellanfasen visar på en större variation främst vad angår den maximala kornstorleken (fig. 24). Gruppen av prov med 6-8 % magring och max. kornstorlekar mellan 2,0 och 2,6 mm ingår i kärngruppen om man istället använder den genomsnittliga storleken på de fem näststörsta magringskornen. Avvikelsen består alltså i något enstaka större korn, som har tillåtits komma med i magringen. F5c-fatet som har en magring på 13 % sand, max. kornstorlek 2 mm är dock fortfarande avvikande när man beaktar den genomsnittliga max. kornstorleken (TS 3).

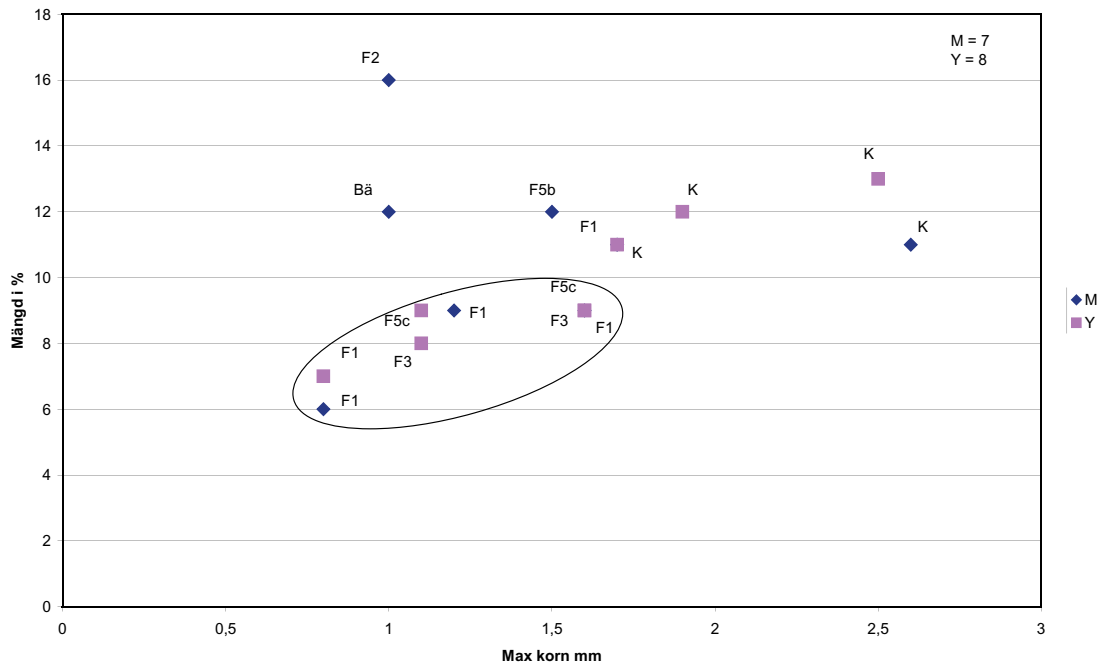
Denna trots allt smärre avvikelse i F5c-fatets gods på tomt 34 har sin motsvarighet i godset i ett F1-fat från yngre fas på tomt 35 (TS 30, fig.25). Detta gods är magrat med 11% sand och tegelmjöl med en maximal kornstorlek på 1,7 mm. Om den genomsnittliga maximala kornstorleken används avviker detta gods fortfarande från kärngruppen. Det samma är fallet med två fat (TS 16, TS 19) och en bägare (TS 17) med magringsprocenter på 12 och 16 % (sand/tegelmjöl) och maximala kornstorlekar på 1,0-1,5 mm. Alla tre är gjorda av mellanleror och det finns därför ingen förklaring till den högre magringsprocenten att söka hos lerorna.

Om det bland kärnen från Kv. Apeln finns produkter från olika verkstäder är det sannolikt denna variation i magringskvaliteten som är det karakteristiska för olika produktioner.

Det finns emellertid ett mycket klart samband mellan faserna och spridningen i magringskvalitet. Även bland de analyserade godsen från tomt 35 återfinns alla utom ett prov från yngre fasen inom kärngruppen medan spridningen i magringskvalitet för mellanfasgods är tydligt större. Resultaten antyder, att det kan ha funnits en större tolerans för variationer i lerans och magringens kvalitet i mellanfas-produktionen än vad som var fallet i produktionen under den yngre fasen. Alternativt kan den större spridningen i godskvaliteter i produkterna från mellanfasen bero på att dessa fat har framställts på flera olika

Figur 24 Magringskvaliteter (magringsmängd-volym och maximal kornstorlek) för analyserade magrade gods från mellanfas och yngre fas på tomt 34. Den ovala markeringen anger huvudkoncentrationen i spridningen.

Figur 25 Magringskvaliteter (magringsmängd-volym och maximal kornstorlek) för analyserade magrade gods från mellanfas och yngre fas på tomt 35. Den ovala markeringen anger huvudkoncentrationen i spridningen.

krukmakerier medan den yngre fasens fat kanske bara har framställts på ett krukmakeri.

Krukorna/grytorna från mellanfas och yngre fas på tomt 35 visade på mycket intressanta avvikelser från faten på båda tomterna (fig.25). Magringsprocenter mellan 11 och 13 % och maximala kornstorlekar mellan 1,7 och 2,6 mm betyder, att kruk-godsen är klart grövre magrade än faten på tomt 35 under båda faserna. Orsaken till de större maximala kornstorlekarna är en mycket grövre krossad tegelmjölstillsatts. I tre av fyra tunnslip är ett tegelmjölskorn det största kornet (TS 23, TS 24, TS 25). Andelen tegelmjöl i den blandade sand-tegelmjölsmagringen är något högre än i fatens gods, men ändå fortfarande mindre volymmässigt än tillsatsen av sand. Dessa gods kan representera en egen produktion, men det är mera sannolikt att skillnaden kan vara funktionellt betingad. En större halt av sand skulle vara funktionellt befogad i trebensgrytor, medan däremot större tegelmjölskorn inte ökar godsets förmåga att motstå termisk stress.

Flera av de stora tegelmjölskornen har tydliga strukturer. Uppdelningen i raka sliror av silt och parallella band av fin lera antyder att det rör sig om en vattenavsatt lera som inte har homogeniserats innan den brändes. Leran, som inte har någon motsvarighet i de leror, som användes som krukmakarelera, kan snarare ha använts till tegelframställning, där kraven på homogenisering kan ha varit mindre. Sett i samband med den sentida traditionen för användning av krossad tegel som magring i tegel (jmf uttrycket tegelmjöl, P. Mörcck pers. medd) är det mest sannolikt, att det också här rör sig om krossad tegel, vilket bör ha varit ett lättillgängligt råmaterial.

Bildanalys

En närmare analys av speciellt lerornas kvalitet har utförts med hjälp av bildanalys. Målet är främst att testa om den större variationen i mellanfasens magringskvalitet går att spåra även i lervalet. Resultaten visar, att en tendens till större variation i mellanfasens leror i förhållande till yngre fasens leror går att spåra för intervallet $< 0,1 \text{ mm} \geq 0,01 \text{ mm}$ (fig.26). Proverna från mellanfasen har en större spridning än proverna från den yngre fasen. Om den genomsnittliga kornstorleken för kornen i intervallet $< 0,1 \text{ mm} \geq 0,01 \text{ mm}$ jämförs med den genomsnittliga

storleken för korn $> 0,1 \text{ mm}$ framgår det att variationen inom det senare intervallet är mest bestämmande för variationen mellan de två fasernas keramik (fig.27). Med andra ord varierar sorteringen av lerorna mera i produktionen under mellanfasen än under den yngre fasens produktion. Magringskvaliteterna, som är den främsta källan till variationerna i intervallet $> 0,1 \text{ mm}$, varierar emellertid ännu mera.

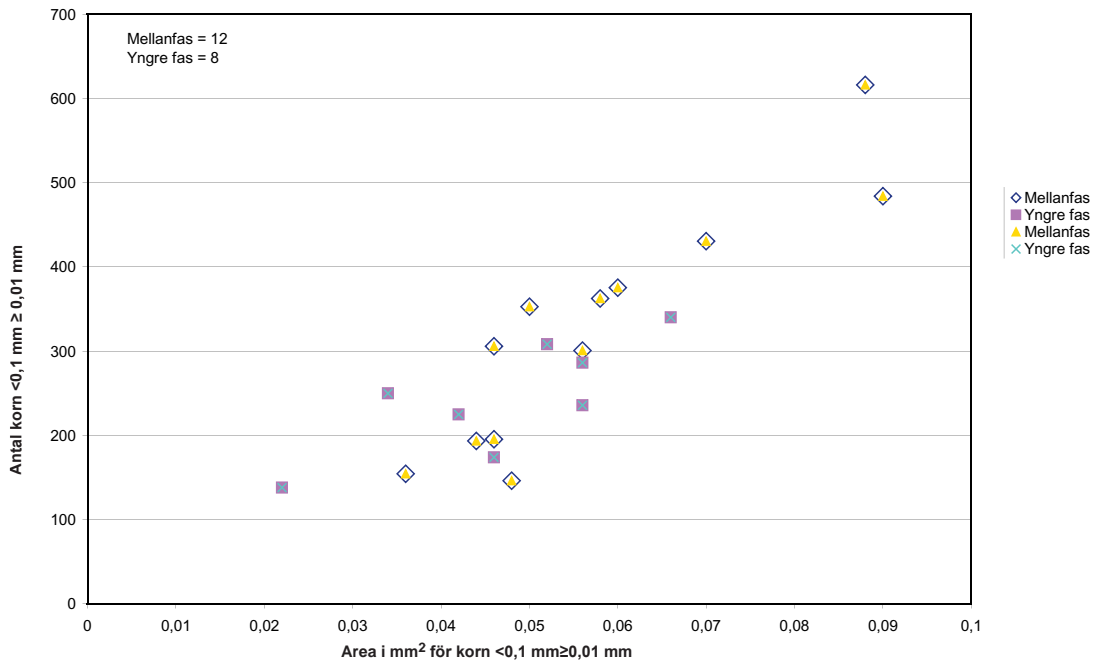
Det kan finnas flera möjliga förklaringar till detta :

- Flera olika verkstäder med något olika materialval och magringspreferenser under mellanfasen.
- Försök att kompensera variationen i lerorna med magringstillsatts under mellanfasen. Behovet för kompensation avtar under den yngre fasen när noggrannheten i urvalet eller rensningen av lerorna ökar. De två situationerna kan då tolkas som olika faser inom samma produktion.

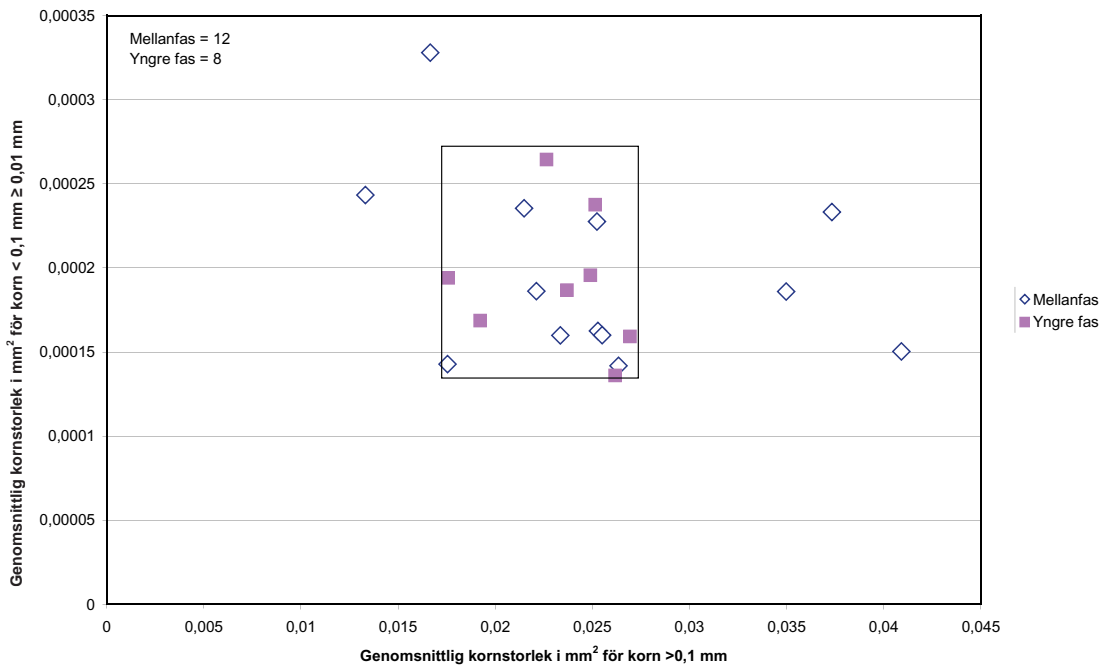
Färg- och glasyrlager

I de flesta fall hade åtminstone delar av färglager och överlagrande glasyrlager bevarats i tunnslipen (tab. 2). Färglagret bestående av påförd piplera (vit) och hornmålning med olika infärgade leror varierar inte bara med hänsyn till färg, men också något i sammansättning. Lagret av färg på F5c-fatet TS 3 var tydligt grövre än på något annat prov och färglagren på F5a-fatet TS 2 och på F4-fatet TS 4 var båda glimmerrika. Färglagret på krukans TS 25 var dubbelt på flera ställen. Krukans TS 25 har sannolikt doppats två gånger i färgblandningen – antingen av den anledningen, att det första lagret inte täckte ordentligt eller för att få en djupare lyster i den vitgula färgen.

Det transparenta glasyrlagret, som ligger över färglagret är oftast någon till flera mm tjockt. I en del fall innehåller det mindre mängder finsandkorn av kvarts. Dessa härrör sannolikt från den krossade sandstenen som har utgjort en del av råmaterialet till glasyren (Lindqvist 1981,31). Finsandkornen, som gör glasyren grumlig, kan vara resultatet av en mindre noggrann krossning eller att den efterföljande siktningen av den krossade massan inte var tillräckligt bra. Det finns ingen korrelation mellan förekomsten av finsandkorn i glasyren och fat-typer eller faser.

Figur 26 Jämförelse av antal korn och deras samlade area inom intervallet $< 0,1 \text{ mm} \ge 0,01 \text{ mm}$ baserat på bildanalys av tunnslip på skärvor från mellanfas och yngre fas, tomt 34 och 35.

Figur 27 Genomsnittlig kornstorlek för korn $> 0,1 \text{ mm}$ jämfört med genomsnittlig kornstorlek för intervallet $< 0,1 \text{ mm} \ge 0,01 \text{ mm}$ baserat på bildanalys av tunnslip på skärvor från mellanfas och yngre fas, tomt 34 och 35.

Krukmakeriet i Kv.Dromedaren

Avfallet från ett krukmakeri ger unika möjligheter att identifiera en produktion, dess generella utveckling över tid och till och med möjligheten att kunna urskilja fabrikationsserier. Särdrag i formgivningen kan avslöja motoriska vanor hos drejaren.

Representativitet

Det är viktigt att ha krukmakerifyndens speciella karaktär för öga. Det som påträffas här är felbränningar; kärl som gått sönder och möjligen också på annat sätt misslyckade eller experimentella produkter. Det är således mycket sannolikt att kärltyper, som lättare skadas under bränningen, är överrepresenterade bland krukmakeriavfallet.

Anläggningar och områden

De två fyndmässigt väsentligaste anläggningar, som undersöktes på Kv.Dromedaren, är resterna efter ugnen A1 och avfallsdumpan A3, som sannolikt har legat intill en annan ugn (fig.28). Ugnen A1 låg i den nordliga änden av schaktet. Den sista bränning tidfastas av ett fat daterat till 1787. Enbart den mindre delen av ugnen, som låg inom schaktet utgrävdes.

En äldre ugn låg sannolikt ca 15 m längre söderut i närheten av avfallsdumpan A3. Avfallet som låg i anknytning till verkstaden A2, dateras relativt i förhållande till A1 av ett fat med inskriptionen 1752. De övriga anläggningar, som tolkats som verkstad (A2) och andra byggnader (A4 och A6), innehöll enbart mindre mängder av keramik däribland enstaka fat.

Analysmaterial

Studiet av keramiken från krukmakeriet har fokuserats på faten. Den främsta orsaken är den större formvariation som har iakttagits bland faten från Kv.Apeln och som ger en bättre möjlighet till att urskilja produktioner, vilket är förutsättningen för att kunna jämföra Dromedarenmaterialet med Apelnmaterialet. Den andra orsaken är att fat utgör den största fyndgruppen bland keramiken på Kv. Dromedaren. Detta är inte förvånande, eftersom fat verkar utgöra en stor grupp även i konsumentledet i Kv. Apeln, men det kan också bero på, att faten lättare har skadats under bränningen på grund av deras form

och storlek.

De två viktigaste materialen kommer från de två ugnarna representerade av anläggningarna A1 och A3. De två faten med inskriptionerna 1786 respektive 1752 från de två anläggningarna skulle kunna datera de sista bränningarna i de två ugnarna och visar i alla fall på en relativ kronologi. Denna analys utgår ifrån, att keramikfynden relaterade till varje av de två ugnarna kan uppfattas som i huvudsak samtida med respektive daterade fat.

Typologi

Vid registreringen av faten från fynden på Kv. Dromedaren har jag använt typologin, som baserades på Kv. Apeln-materialet. Även om det i Dromedaren-materialet förekommer varianter på mynningsformer, som inte förekommer bland Apeln-fynden, har dessa avvikelser inte bedömts vara så stora att nya typer skulle definieras.

Variation i produktion

Avfallet från den äldsta ugnen/avfallsdumpan (A3)

Bland keramiken från denna äldsta ugnsanläggning förekommer mynningskärvor av 52 olika fat, där en mynningsdiameter har kunnat beräknas (fig. 29). De fördelar sig på typerna F2, F3, F4, F5a, F5b och F5c, varav F5a, F2, och F5c är de vanligast förekommande. Totalt utgör dessa tre typer ca 70 % av mynningarna. Tillsammans representerar dessa tre typer också hela variationen i mynningsdiameter från 20 till 42 cm (fig. 30). F2-faten är de minsta med inre diametrar (dvs. innanför den yttre rännan) mellan 20 och 28 cm. F5a-faten ligger mellan 28 och 42 cm med tydliga koncentrationer runt 30 och 36 cm. Slutligen är de sex faten av typ F5c fördelade mellan 30 och 37 cm i mynningsdiameter med en koncentration vid 30-31 cm. Den mindre karakteristiska typen F3 överlappar storleksspridningarna för de tre ovannämnda typerna (21-34 cm), medan typ F5b inte överraskande (se kapitel om typologi) har stort sett samma spridning som F5a och F5c (26-37 cm).

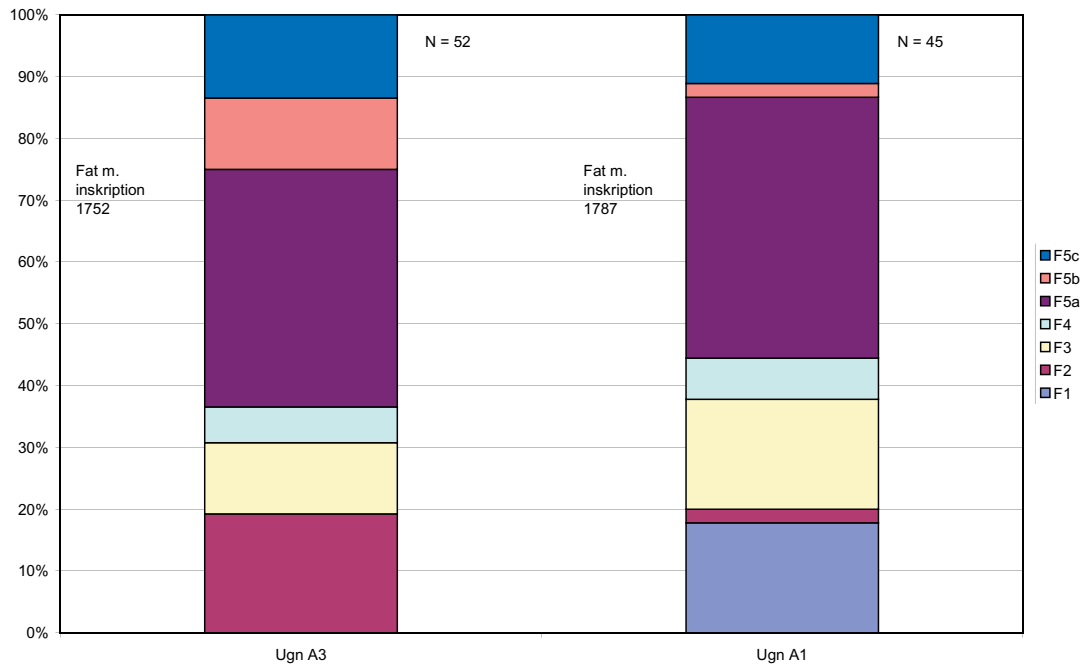
Avfallet från den yngre ugnen (A1)

På mynningskärvor av 45 olika fat från den yngre ugnen A1 har mynningsdiametern kun-

Dromedaren
un 275/02

Figur 28 Utgrävningsplan för krukmakeriet på Kv.Dromedaren

Figur 29 Histogram över frekvenserna av fattyper bland keramiken från avfallsdumpen A3 och ugn A1 i krukmakeriet på Kv. Dromedaren.

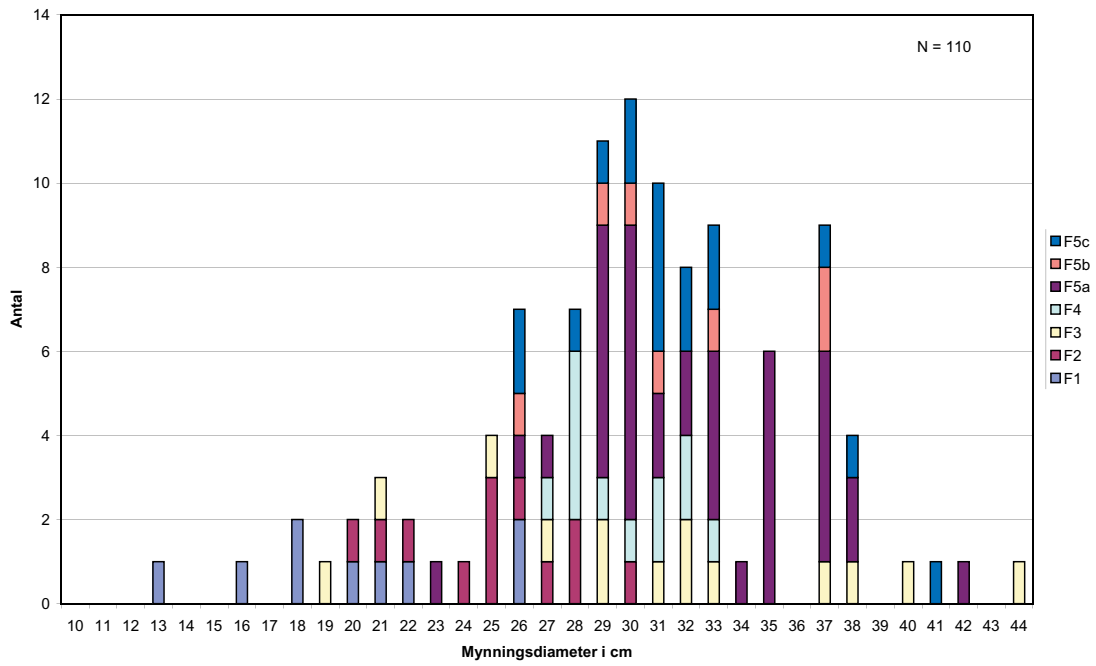
nat beräknas. De fördelar sig på typerna F1, F2, F3, F4, F5a, F5b och F5c, varav F5a, F1, F3 och F5c är de vanligast förekommande (fig. 29). Totalt utgör dessa fyra typer nära 90 % av mynningarna. Tillsammans representerar de fyra typerna också hela variationen i mynningsdiameter från 13 till 44 cm (fig. 31). Det är tydligt, att spridningen i storlekar har utökats speciellt med ett antal mindre kärl mellan 13 och 20 cm i mynningsdiameter i förhållande till det större materialet i avfallsdumpen A3. Detta beror på förekomsten av fat-typen F1 (13-26 cm i mynningsdiameter), som även kan betecknas som tallrik. Fat av typen F1 uppträder inte i keramiken från A3. Den andra markanta skillnaden mellan de två materialen är F2-faten, varav det fanns 10 i A3 men enbart ett i A1. Detta senare exemplaret har dessutom en inre diameter på 30 cm mot 28 för det största F2-fatet i A3. Spridningen av F5a-faten i A1 mellan 23 och 39 cm är däremot stort sett samma som för fynden i A3. Koncentrationerna runt 30 och 36 cm i diameter finns också här. Överensstämmelsen gäller också fat-typen F5c. Till koncentrationen kring 30 cm hör slutligen också mynningarna av två kärl, som ligger på gränsen mellan definitionerna av fat och

skålar. Mynningen är kraftigt förtjockad och svår att placera inom någon av fat- eller skåltyperna, men kommer närmast F5-faten.

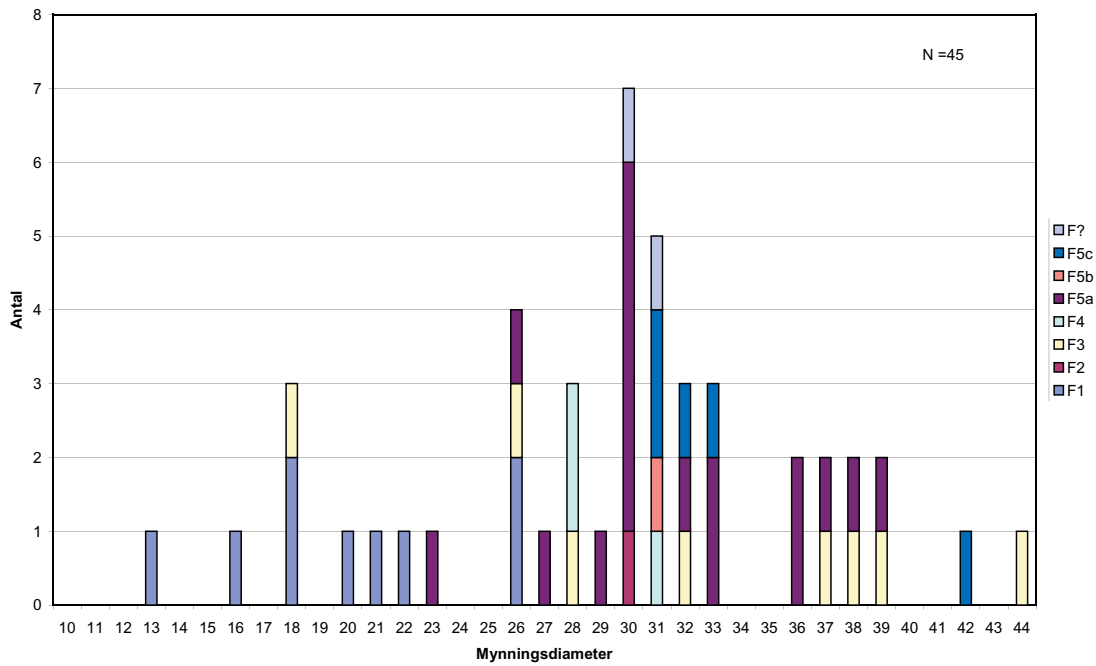
Verkstaden(?) A2 samt anläggningarna A4 och A6

Bland fynden från verkstaden A2 fanns mynningskärvor av två F4-fat med mynningsdiameter på 27 och 31 cm. Karakteristisk för båda mynningsprofilerna var en synlig fog mellan kärnväggen och den neråtvikta mynningen. Orsaken är en sämre fästning mellan de två delarna, vilket dock inte har spelat någon roll för det färdiga resultatet.

Två snarlika mynningskärvor av två andra F4-fat har hittats i utkastlager och profil norr om anläggning A4 (rester av byggnad) ca 10 m söder om A2. Detta särdrag på fyra fat av samma typ kan karakterisera en enstaka krukmakare/drejares handlag. Gemensamt, men inte unikt för dessa fyra kärl är också den ganska tunna kärnväggen – ca 7 mm – precis under mynningen. Detta kan i sin tur knyta gruppen av F4-fat till en lika stor grupp av F5c-fat, som även den påträffades norr om anläggning 4. Tre av F5c-faten har en markant tunn (5-7 mm) kärnvägg och en kraftigt

Figur 30 Fördelning av mynningsdiameterar på fat från avfallsdumpan A3 på Kv. Dromedaren

Figur 31 Fördelning av mynningsdiameterar på fat från ugn A1 på Kv. Dromedaren

förtjockad mynning. På det fjärde fatet är kärnväggen tjockare – 10 mm – men fortfarande tunn i förhållande till den förtjockade mynningen. Den tjockare kärnväggen kan förklaras av fatets större storlek (38 cm mynningsdiameter) jämfört med de andra fatens 27-31 cm. Liknande F4-fat har inte påträffats i någon av de två ugnarna, men en enkelt tallrik (F1) i materialet från A4 placerar sannolikt detta material närmare den yngre ugnen A1 i tid.

Motsvarande kan den ena skärvan av ett F2-fat i golvlagret på A6 eventuellt knyta denna anläggning till en tid närmare den äldre ugnen A3.

Godsanalys

Skärvor av fyra F2-fat från ugnen A3 och av ytterligare ett F2-fat från anläggningen A6 har utvalts för tunnslipsanalys tillsammans med fyra skärvor av F1-fat från ugnen A1 samt två skärvor av krukor från anläggning A4.

Resultaten, som redovisas i tabell 2, visar en förvånande stor variation med tanke på att proverna omfattar endast två fat-typer som var för sig sannolikt har framställts inom ett begränsat tidsrum.

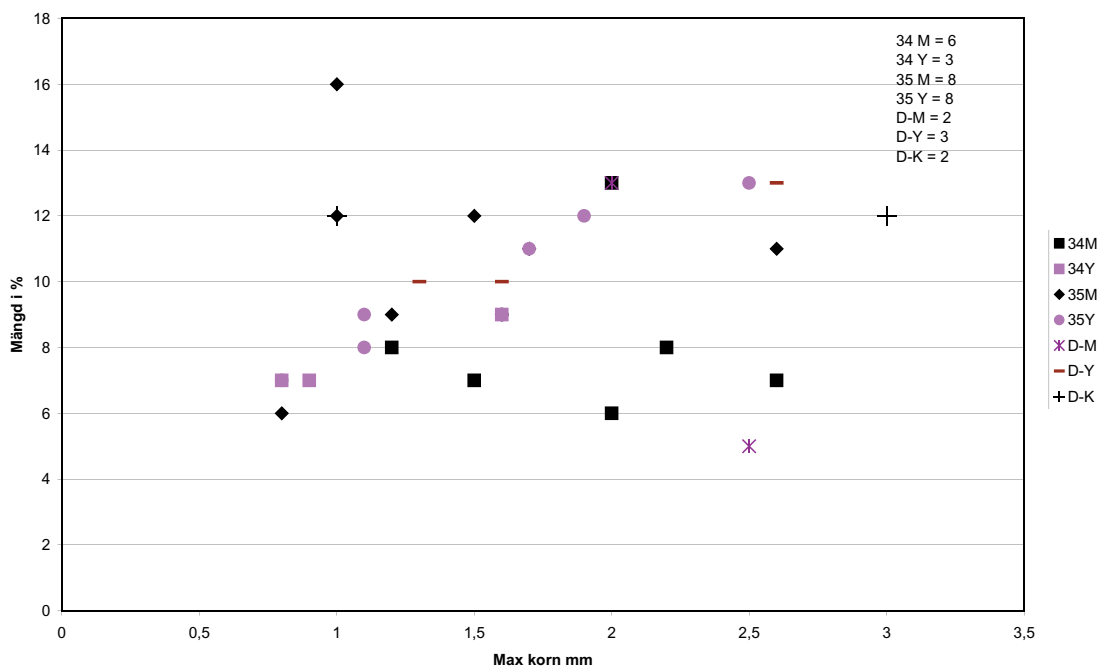
Leror

Lerorna varierar från grova silt- och finsandrika leror till siltiga och finsandiga mellanleror. Alla leror är kalkfria. Även glimmer- och järnoxidhalten varierar liksom förekomsten av mörka mineral. Lerornas variation i Kv. Dromedarens keramik svarar väl till variationen i lerorna, som använts till Kv. Apeln-keramiken.

Magring

Tre gods i två F2-fat och ett F1-fat – TS 4, TS 5 och TS 8 – har inte tillsatts ytterligare magring. Ytterligare två gods från fat av båda typerna – TS 2 och TS 9 – har tillsatts en mindre mängd tegelmjöl. Övriga gods har magrats med en blandning av sorterad sand och tegelmjöl, där sanden utgör den största mängden, men där det största kornet i flera fall kan finnas bland tegelmjölet. Variationen i olika magringstyper motsvarar således vad som observerades i keramiken från Kv. Apeln.

Det begränsade antalet prover, som har analyserats från materialet på Kv. Dromedaren, betyder, att det inte är möjligt att se skillnader mellan variationen i magringskvaliteter i 1752-ugnen och i 1786-ugnen (fig. 32). Men den samlade variationen för de sju proverna svarar

Figur 32 Magringskvaliteter (magringsmängd-volym och maximal kornstorlek) för analyserade magrade gods från mellanfas och yngre fas på tomt 34 och 35 på Kv. Apeln samt från krukmakeriet på Kv. Dromedaren.

mycket väl till variationen i Apeln-keramiken. Den kraftigare magringen av krukorna på tomt 35 har också sin motsvarighet i krukans TS 10 på Kv. Dromedaren. Den andra krukans TS 11 har däremot en klart finkornigare magring. Skillnaden tycks inte bero på skillnader i lerans naturliga grovlek. Den finare mellanleran finns i TS 11 med den mera finkorniga magringen.

Bildanalysen (fig. 33 och 34) omfattade de fem tunnslipen av fat av typ 2 (karmfat) från det äldre ugnsavfallet och de fyra tunnslipen av fat av typ 1 (tallrikar) från den yngre ugnen. Med undantag för det mera grovkorniga godset i TS 1 (F2) uppvisade proverna en begränsad variation. Den var dock större än förväntad med tanke på att det rör sig om bara två olika fattyper från två ugnar på samma verkstad (fig. 33). Som helhet svarar variationen väl till resultatet för fatgods från såväl mellan som yngre fas på Kv. Apeln. Kornstorleksvariationen i godset i F2-faten från Kv. Dromedaren inklusive den avvikande TS 1 motsvarar i viss mån den större variationen bland mellan-fasgods i Kv. Apelns material, medan F1-fatens spridning ligger nära den mer begränsade variationen i yngre-fasgods på Kv. Apeln. Den större variation under den tidigare perioden (F2-faten) beror emellertid enbart på det avvikande godset i TS 1. Om vi bortser ifrån TS 1 är variationen bland samtliga Kv. Dromedaren-prov snarlik variationen bland yngre-fasgods i de analyserade proven från Kv. Apeln (fig. 34). En möjlig, konsumtionsrelaterad tolkning av detta förhållande skulle kunna vara, att invånarna på Kv. Apeln under den yngre fasen har börjat köpa majoriteten av sitt lergods från verkstaden på Kv. Dromedaren där de tidigare har köpt hos flera olika krukmakare.

Den, trots allt, oväntat stora godsvariationen ger också upphov till några intressanta frågor kring organiseringen av arbetet på krukmakeriet. Det verkar sannolikt att mera än en person har ansvarat för val och blandning av råmaterial. Variationen i magringen tycks bara i begränsad omfattning vara avhängig av lerans grovlek. De grövsta lerorna är inte magrade, men därutöver finns det inget klart samband mellan lerans grovlek och magringskvaliteten. Det fanns således ingen standardisering, som man skulle ha förväntat i en verkstadsverksamhet. Kan det ha varit så att varje drejare jobbade för sig på

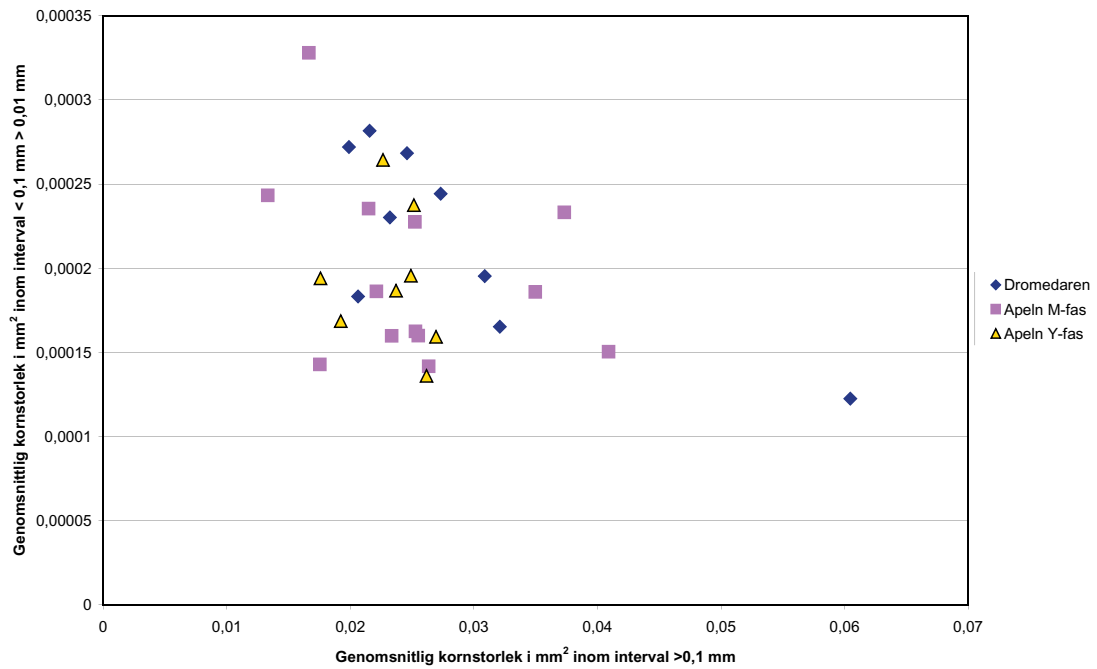
en slags frilansbasis och enbart bränningen var gemensam?

Tolkningar

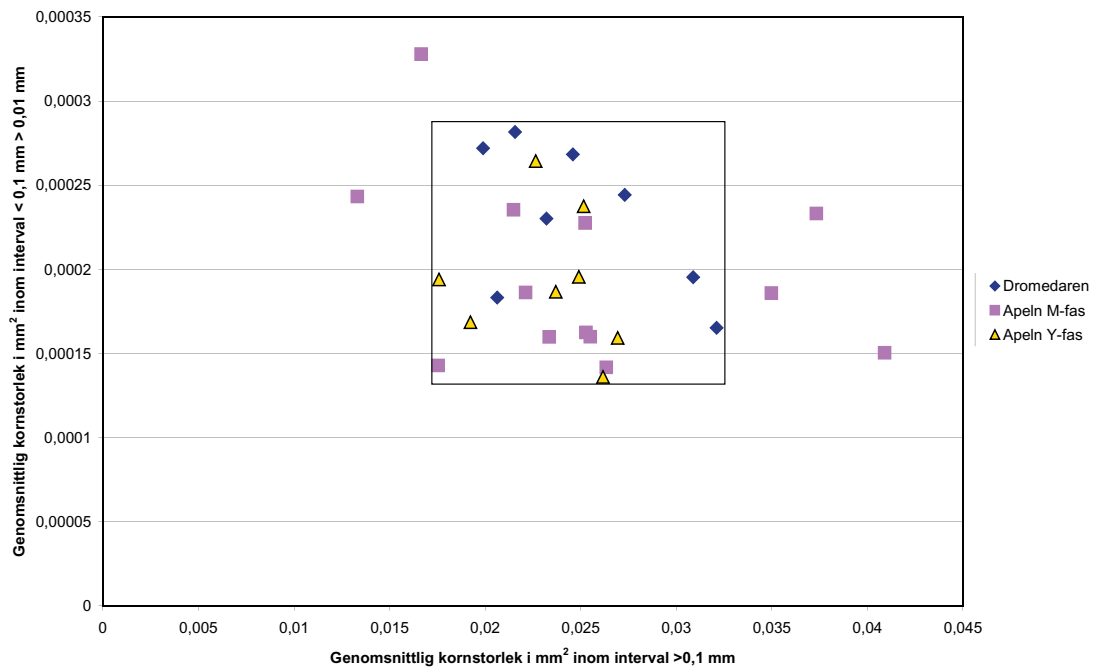
Sammansättningen av fattyper och dessas frekvenser ger flera mycket intressanta upplysningar om aktiviteterna på krukmakeriet Kv. Dromedaren, samt om förändringar i produktionen. Fynden visar att en rad olika fattyper framställdes och sannolikt brändes samtidigt. Detta är i överensstämmelse med det förväntade utifrån etnografisk och etnologisk kunskap. Sannolikt har antingen en drejare gjort serier av olika fattyper efter varandra över en period tills ugnen kunde fyllas eller också har flera drejare gjort var sina typer, som de var specialiserade på, tills en ugnslast var klar. F4-faten från verkstaden A2 och lager intill byggnaden A4 visar sannolikt *en* drejares produktion troligen över en begränsad period. Bränningarna ägde rum kanske var fjortonde dag eller möjligen oftare avhängigt av hur många drejare som arbetade.

Skillnaderna i typ-sammansättningen av faten, som studerats från de två ugnarna, ger mycket intressant kronologisk information. Även om avfallet härrör från flera bränningar kan vi utgå ifrån, att de två daterade faten anger en relativ tidsordning mellan ugnarnas brukstid. Flera typer – som F4, F5a och F5c – förekommer i samma mängd och storlekar i båda ugnarna. F3-faten tycks bli något vanligare och F5b-faten mindre vanliga i det yngre materialet, men den stora skillnaden är att F2-faten – karmfaten – stort sett försvinner. Samtidigt kommer F1-tallrikerna in som en ny betydande grupp. Just dessa två typer är funktionellt extra intressanta på grund av deras form och storlek. Den speciella yttre rännan på karmfaten bör ha haft en egen funktion antingen relaterad till innehållet eller till sättet att bearbeta eller äta det på. Att F2 försvinner bör alltså betyda att förändringar har skett på detta område. På liknande sätt föreställer jag mig, att tallrikarnas introduktion måste hänga ihop med grundläggande förändringar i dukning och bordsskick. Dessa förändringar reagerade krukmakeriet i Kv. Dromedaren således på mellan ca 1752 och ca 1786.

En jämförelse med krukmakeriavfall från Repslagaregaten i Linköping, som har omtalats

Figur 33 Genomsnittlig kornstorlek för korn $> 0,1 \text{ mm}$ jämfört med genomsnittlig kornstorlek för intervallet $< 0,1 \text{ mm} \geq 0,01 \text{ mm}$ baserat på bildanalys av tunnslip på skärvor från Kv. Dromedaren samt data från mellanfas och yngre fas, tomt 34 och 35, Kv. Apeln.

Figur 34 Genomsnittlig kornstorlek för korn $> 0,1 \text{ mm}$ jämfört med genomsnittlig kornstorlek för intervallet $< 0,1 \text{ mm} \geq 0,01 \text{ mm}$ baserat på bildanalys av tunnslip på skärvor från Kv. Dromedaren (utan TS 1) samt data från mellanfas och yngre fas, tomt 34 och 35, Kv. Apeln.

tidigare, visar på en tydlig skillnad i mängden av trebensgrytor som producerades regionalt. På Kv. Dromedaren-krukmakeriet var resterna av trebensgrytor klart i mindretal. I Linköpingsmaterialet från senare hälften av 1600-talet dominerade grytorna, medan faten utgjorde en mindre grupp (Feldt 2005). Orsaken kan vara kronologisk men lika väl vara en fråga om olika konsumtionsmönster eller att olika krukmakerier specialiserade sig på olika kärlyper.

Jämförelser med Kv. Apeln

Jämförelserna mellan keramiken från Kv. Apeln och Kv. Dromedaren baseras på faten som den mest variationsrika och mest frekvent förekommande kärngruppen. Målet med jämförelsen är dels att använda Kv. Dromedaren-produktionens sammansättning som en mall för en uppskattning och förståelse av variationen inom Kv. Apelns keramikfynd, dels att avgöra i vilken utsträckning kärnen på Kv. Apeln kan ha framställts på krukmakeriet i Kv. Dromedaren.

När det gäller fattyperna, som har definierats på bas av fyndmaterialet från Kv. Apeln, finns alla typer även representerade på Kv. Dromedaren. Utifrån förekomsten av F2-fat i avfallsdumpan A3 och F1-fat i ugn A1 är det rimligt att i första hand jämföra faten från A3-fynd med fat-frekvenserna i mellanfasen och faten från ugn A1 med fat-frekvenserna i yngre fasen på Kv. Apeln. Fyndmaterialen av fat från mellanfas och yngre fas på tomt 37 har typfrekvenser, som stämmer mycket väl överens med fynden från A3 respektive med fynden från ugn A1 (fig. 9 och 29). Spridningen i fatens mynningsdiametrar på samma tomt har koncentrationer kring diametrar på 31 och 36 cm, vilket även det svarar till spridningen i fatstorlekarna från A1 och A3. Faten från mellanfasen på tomt 36 har en sammansättning, som ligger nära A3-materialet bortsett från en större andel F4-fat samt inslaget av F1-tallriker på tomt 36. Storleksvariationen är också snarlik med koncentrationer vid 32 och 39 cm (jmf. med 31 och 36 cm). F4-fat förekom dessutom utanför ugnarna på Kv. Dromedaren.

Tomterna 34 och 35 har däremot annorlunda sammansättningar av fat-materialet i mellanfasen. Avvikelsen består främst i större frekvenser av F1-tallriker, men även större andelar av typerna F3

och F4 skiljer Kv. Apeln-tomternas inventarium från faten i Kv. Dromedaren-ugnarna. På tomt 34, mellanfas, är den låga andelen F5a-fat också anmärkningsvärd. I fatens storleksvariation på båda tomter finns det koncentrationer kring 20-22 cm och 25 respektive 28 cm, varav den första delvis beror på inslaget av F1-tallriker.

På bas av den statistiska jämförelsen av morfologi och dimensioner kan man sammanfatta att det finns genomgående paralleller mellan faten på Kv. Apeln och faten på Kv. Dromedaren, men även skillnader.

På en högre detaljnivå har paralleller till serien av F4-fat från A2 och A4 på Kv. Dromedaren samt F5c-faten från A4 eftersökts bland de ritade profilerna av fat-mynningar från Kv. Apeln. Till båda serierna fanns paralleller bland Kv. Apeln-faten, men spridningen ger ingen klar bild. F4-fat av samma form och ibland med antydning av spricka mellan kärlväggen och den omvikta mynningen förekommer främst i hus från äldsta och mellanfasen på tomt 36 (fem mynningar). Två kommer från hus daterade till äldsta och mellanfasen på tomt 35 och slutligen en från ett hus i yngsta fasen på tomt 37.

Samma spridning visar gruppen av F5c-fat, som har samma profil som Kv. Dromedaren-gruppen. Fyra paralleller har hittats i hus från äldsta och mellanfasen på tomt 35 och två i hus från yngre fasen på tomt 34 och 36.

Att paralleller till F4-serien företrädesvis har hittats på tomt 36 stämmer väl med de generella parallellerna mellan fatsammansättningen på denna tomt och i A3 på Kv. Dromedaren. Det motsatta är fallet när det gäller övervikten av de speciella F5c-faten på tomt 35, som i övrigt stämmer dåligt överens med Kv. Dromedarens fat-sammansättning.

Som ovan nämnt finns det en bra generell överensstämmelse mellan råmaterialval och magringskvaliteter i keramiken från Kv. Apeln och Kv. Dromedaren.

Diskussion

Tre olika faktorer kan vara väsentliga för relationen mellan Kv. Apelns och Kv. Dromedarens material – representativitet, tid och konsumtionsmönster. Att avfallet från ugn A3 inte har några exempel på F1-tallriker och ugn A1 har en

lägre frekvens av F1 än vad vi ser bland fatmaterialen från Kv. Apelns tomter kan bero på, att dessa mindre kärl i större utsträckning klarade bränningen utan skadar. Därför är de naturligt underrepresenterade i krukmakeriavfallet. En annan orsak till skillnaderna mellan Kv. Apeln och Kv. Dromedaren kan vara skillnaden i tid. Mellanfasen på Kv. Apeln har daterats till en hundraårig period mellan 1630 och 1730, medan fynden på Kv. Dromedaren sannolikt inte täcker mera än ca 50 år. Med tanke på att majoriteten av keramik, som har hamnat som utfyllnad i huskonstruktioner på Kv. Apeln rimligen härör från en sen del av denna hundraåriga fas, så ska tidsskillnader mellan Kv. Apeln och Kv. Dromedaren dock sannolikt inte tilläggas någon avgörande betydelse.

Med utgångspunkt i de olika fatuppsättningarna i ugn A3 och ugn A1 verkar det dessutom vara relevant att flytta fram övergången mellan mellanfasen och yngre fasen på Kv. Apeln till en tidpunkt mellan 1752 och 1786. I flera tomter – t.ex. tomt 35 – skulle man kunna tänka sig att mellanfasens hus stod kvar ännu längre, vilket skulle kunna förklara det betydande inslaget av F1-fat (se diskussion nedan). Sådana tidsförskjutningar kan förklara något av avvikelserna mellan Kv. Apeln och Kv. Dromedaren. Den sista faktorn, som kan ligga bakom skillnaderna, är självklart konsumtionen av fat från andra krukmakare än Kv. Dromedarens.

Produktion och konsumtion av yngre rödgoods under 17.-19. århundradet i Jönköping

Studierna av keramik från Kv. Apeln och Kv. Dromedaren har givit en inblick i produktion och konsumtion av rödgodskärl under tiden mellan ca 1600 och 1830. Alla frågor har inte kunnat lösas slutgiltigt. Även då har vissa svar framkommit.

- Är keramikavfallets spridning på tomterna på Kv. Apeln funktionellt relaterad eller enbart ett resultat av avfallets användning som utfyllnad vid om- och nybyggnation?
- Finns skillnader i keramikinventariet mellan olika tomter under de olika perioderna?

- Har de flesta eller åtminstone en del av 1700-tals-rödgodskärnen på Kv. Apeln gjorts i det samtida krukmakeriet på Kv. Dromedaren?
- Hur ser hushållsinventariet av keramik ut under 1600- respektive 1700- och 1800-tal? Vilka förändringar äger rum och vad är bakgrunden eller effekten av dessa?

Även om skärvorna, som har utgrävts på Kv. Apeln, företrädesvis har påträffats som fyllningsmaterial i konstruktioner, finns det fortfarande rester av funktionella fördelningar av keramikavfall kvar. Det är således i överensstämmelse med förväntningarna, att alla kärltyper förekommer i bostadsdelen av gårdarna oavsett fyndmängden. Nästan alla kärltyper har använts i köket och det är därmed här som det har funnits störst risk att man råkat slå av en del av mynningen, som undslupit städning och därmed bevarats. Efter detta har kärlet kanske återanvänts i verkstaden, där det har gått sönder ytterligare och enstaka skärvor har sintrats på ässjan.

Det finns relativt stora skillnader i mängden av keramikfynd mellan tomterna och keramik på tomt 37 skiljer ut sig som mera omrörd, vilket kommer till uttryck främst i en större homogenisering på tvärs av faserna. Utöver mängdskillnaderna, som antagligen snarare ska tillskrivas skillnader i husens konstruktion, där keramik ingått som fyllmaterial, finns det inga tydliga skillnader i sammansättningen av kärltyper eller storlekar mellan tomterna.

Keramikkärnen i köket har under mellanfasen (senare delen av 1600-talet – första till andra hälften av 1700-talet) dominerats av fat – främst mellanstora och stora, som antagligen har fungerat såväl till servering som till prydnad.

Krukor till förvaring har varit vanliga och det har även förekommit någon eller några trefotsgrytor. Den begränsade mängden trefotsgrytor, kan hänge ihop med att man under 1700-talet allmänt slutade att använda trefotsgrytor (Ekre 1987, 96), vilket jämförelsen med Linköpingkrukmakarens delvis äldre avfall skulle kunna stödja (Feldt 2005). Dock är tidsskillnaden inte stor och grytor verkar inte heller vara vanliga bland den äldsta fasens fynd på Kv. Apeln. Det hänger kanske ihop med att vapensmeder istället för kokkärl av keramik hade järngrytor. Det

kan också röra sig om generella skillnader mellan olika städer eller om att olika verkstäder hade olika specialiteter.

Skålar och andra kärl, som antagligen har tjänat en rad olika ändamål är ungefär lika vanliga i hushållsinventariet. Slutligen ingår enstaka små bägare eller små trebensgrytor med mynningsdiameter under 10 cm.

Hela detta inventarium skulle man ha kunnat inhandla hos det samtida krukmakeriet på Kv. Dromedaren. Variationen i godssammansättning antyder, att kärnen skulle kunna ha gjorts på flera olika verkstäder med olika godspreferenser, men jämförelsen med ett mindre utsnitt av keramiken på Kv. Dromedaren visar, att det till och med inom serier av samma kärntyp och från ett begränsat tidsrum på samma verkstad finns en nästan lika stor variationen. Åtminstone en kruk av kalkhaltig lera från Kv. Apeln borde emellertid härröra från en annan verkstad eller annan produktionsort.

Den tydligaste teknologiska distinktionen är i övrigt mellan fat och krukor, där de senare magrades med grövre krossad tegelmjöl än faten.

Hushållsinventariet förändrades en del mellan mellanfasen och den yngre fasen. Faten blev färre och ersattes delvis av tallrikar. Karmfaten försvann i stort set helt från typförrådet. Denna förändring syns tydligt på krukmakeriet i skillnaden mellan de två ugnarna med produkter från omkring 1752 respektive 1786. Hushållet på tomt 35, där det förekommer en hel del tallrikar redan i fyndmaterialet från mellanfasen, kan ha varit tidigt ute med denna förändring av matbordsederna, men orsaken kan också vara, att nybyggnationen av mellanfas-husen på denna tomt låg senare på 1700-talet, då tallrikar hade blivit ett vanligt inslag i hushåll och keramikavfall.

Inte heller i den yngre fasen syns några större skillnader i keramikinventariet mellan tomterna annat än i mängden av fyndmaterial. Den generellt något mindre fyndmängden kan vara en spegling av, att det nu finns färre rödgodskärl i hushållet. I keramiken syns en intressant förändring av produktionen. Variationen såväl i lerans kvalitet som i magringskvaliteten blir mindre. Eftersom jämförelsen med godsvariationen på Kv. Dromedaren har visat på, att variationen inte behöver bero på, att flera olika verkstäder har framställt den, innebär denna mindre variation i den yngre fasen sannolikt en standardisering av

produktionen. Om det också har inneburit en kvalitetshöjning är svårt att säga, men produktionen verkar i alla fall ha blivit mera kontrollerad. Skillnaden på fat- och krukgoods har upprätthållits. Jag har på nuvarande tidpunkt ingen bra förklaring på denna skillnad.

Man får intrycket av ett mycket ensartat hushållsinventarium på de olika gårdarna. Det innebär inte nödvändigtvis någon social jämställdhet men betyder kanske snarare, att rödgodskärlen i huvudsak tillhörde en självklar basal vardag i hushållet. Som det framgår av skriftliga källor betingade kärnen inte heller något större ekonomiskt värde (Ekre 1987,98; Lindqvist 1981,134). Större fint dekorerade fat, kanske speciellt de som försetts med årtal till hägkomst av någon speciell begivenhet, vårdades dock och stora fat verkar det har funnits gott om på Kv. Apelns gårdar.

Nyligen undersökt avfall av rödgodsk-keramik från ett 1600-tals krukmakeri i Linköping visade på en annan typ-sammansättning än den som präglade Kv. Apeln och krukmakeriet på Kv. Dromedaren (Feldt 2005,20). I det registrerade fyndmaterialet från Repslagaregatan som består av mynningskärvor från alla typer av kärl samt karakteristiska delar som rörskaft och ben från trefotsgrytor utgjorde de senare en nästan lika stor andel som övriga kärl. Fat verkar ha varit betydligt mindre vanliga i detta material (ibid,30f). Även här har trefotsgrytorna såväl komplexa omvikta som enklare formgivna mynningar (ibid,22).

Muntliga källor

Peter Mörck, Lund. Tegelexpert och tegelkonsult.

Litteratur

- Billberg, I. 1987. *Från trattbägare till fajans*. Malmö nr. 5
- Brorsson, T. 2002. Medeltid. I Lindahl, A, Olausson, D. & Carlie, A. red. *Keramik i Sydsverige. En handbok för arkeologer*. Monographs on Ceramics .KFL
- Carlsson, K., Rosén, C. 2002. *Stadsbornas kärl – keramik i västsvenska städer från 1400-tal till 1700-tal. Urbaniseringsprocesser i Västsverige. En utvärdering av uppdragsarkäologins möjligheter att belysa historiska processer*.

- Ekre, R. 1987. Krukmakaren på Vimpeln. *Västgöta-Dal 1987*.
- Elfwendahl, M. 1999. *Från Skärva till Kärl. Ett bidrag till vardagslivets historia i Uppsala*. Lund Studies in Medieval Archaeology 22.
- Feldt, A-C. 2005. *Felbränd keramik och modern teknik. Fjärrkyla genom det medeltida Linköpings östra delar. Repslagaregatan – Ågatan – Nygatan – Snickaregatan. RAÄ 153*. Arkeologisk förundersökning. Rapport 2005:63. Östergötlands Länsmuseum.
- Lindahl, A. 1990. Skärvor blir kärl – simulerad tillverkning av keramik. Levandegörande arkeologi. *Rapport RAÄ 1990:3*.
- Lindahl, A. 2002. Kärlets delar. I Lindahl, A, Olausson, D. & Carlie, A. red. *Keramik i Sydsvrige. En handbok för arkeologer*. Monographs on Ceramics .KFL
- Knudsen, A. V. 1991. *Bornholmernes Mad – en kulturhistorisk kogebog*. Bornholms Museum.
- Larsson, S. 2000. *Stadens dolda kulturskikt. Lundaarkeologins förutsättningar och förståelseshorisonter uttryckt genom praxis för källmaterialsproduktion 1890-1990*. Acta Arch. Lund. Investigationes de Antiquitatibus Urbis Lundae. IX
- Lindqvist, G. 1981. *Krukor och fat. Svenskt krukmakeri under 400 år*. Stockholm
- Roslund, M. 1997. På drift i tid och rum? Om informationspotentialen i komposita dokumentationsmaterial. *META 1994:3*

Under 330 år låg en rad stadsgårdar utefter Smedjegatans södra sida i kvarteret Apeln på Öster i Jönköping. Omkring 1950 började man riva den slitna trähusbebyggelsen. Nya tider stundade och varuhusens kunder behövde parkeringsplatser. Idag har synen på innerstadens värden förändrats. Inför stundande nybyggnation påbörjades hösten 2003 en av de största och mest intressanta arkeologiska undersökningarna i stormaktstidens Jönköping. Arbetet pågick fram till december 2004 och omfattade totalt 7000 m² centralt belägen tomtmark. Här fanns lämningar från åtta stadsgårdar, varav tre kunde undersökas i sin helhet. Drygt femtio olika byggnader, uppförda under perioden 1620 till 1850, grävdes fram och fyndmaterialet blev mycket omfattande. Det speglar liv och förändring i stadens hantverksområde, en väsentlig del av stormaktstidens stad.

Efter stadsförflyttningen på 1610-talet skapades ny tomtmark längs Munksjöns norra strand. Arbetet skedde med Kronans stöd; det var en viktig verksamhet som skulle startas. Här placerades vapensmedjor som tillhörde Jönköpings Faktori, grundat 1620. Under åren som följde tillverkades en stor del av krigsmaktens handeldvapen i dessa verkstäder. Det var en för sin tid högteknologisk produktion; en förutsättning för den aggressiva utrikespolitik som Sverige bedrev under vad vi idag kallar stormaktstiden.

Det är dessa hantverksgårdar som undersökts i kvarteret Apeln; faktorimedernas arbetsplatser och bostäder. Dessutom var det möjligt att följa frihetstidens återhämtning och den gustavianska expansionen in genom det turbulenta 1800-talet fram till vår egen tid. Det är en mångfald som speglas i det framtagna materialet. Hökares och traktörens verksamheter blandades med smeder, valkare och karduansmakare. Ämbetsmän i staden bebodde samma gårdar där fattigfolket trängdes i de enkelt inrättade hyresrummen. Resultaten speglar ett Sverige stätt i förändring och utgör ett på många vis unikt bidrag till studiet av den tidigmoderna epokens urbana liv.

